

CUESC

Програма
III Міжнародної науково-практичної конференції

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ»

16 квітня 2026 року

65
*років
успіху*

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

**МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
16 квітня 2026 року**

Редакційна колегія:

БУГА Ганна – *голова редколегії* – начальник відділу організації наукової діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

Члени редакційної колегії:

СТЕЦЮК Роксолана – завідувач редакційно відділення відділу організації наукової діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент.

ПЕРЦОВА Інна – старший науковий співробітник відділення організації наукової роботи відділу організації наукової діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент.

A43

Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 16 квітня 2026 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2026. 657 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол № 11 від 29.05.2026 року).

Збірник містить доповіді представлені на III Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони» (м. Кропивницький, 16 квітня 2026 року). Видання розраховане на науковців закладів вищої освіти, представників Міністерства оборони України, Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Державної міграційної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Служби безпеки України, Антитерористичного центру при Службі безпеки України, Служби судової охорони, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Апарату Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальних органів України, центрального органу виконавчої влади і громадських організацій, а також усіх, хто цікавиться актуальними питаннями підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони.

Усі доповіді представлено в авторській редакції.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	18
АВРАМЕНКО Олександра, БУГА Володимир ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ЄС У НОТАРІАЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	21
АЛЕКСЄЄВА Аріна, ЗМІВСЬКИЙ Геннадій ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПЛОТНИХ СИСТЕМ У СУЧАСНОМУ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОМУ БОЮ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	23
АНЗІНА Влада, ПИЛИПЕНКО Дмитро ГОСТРИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД ТА ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД ЯК ОБСТАВИНИ, ЩО МАЮТЬ ВРАХОВУВАТИСЯ ПІД ЧАС ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ	27
БАБІРАД Давид, МЕЛЬНИК Надія ДЕРЖАВА ЯК ПЕРВИННИЙ СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА: ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЇЇ СУВЕРЕНІТЕТУ	30
БАЛУШКА Людмила РОЛЬ СИЛОВИХ ТРЕНУВАНЬ У ПРОФІЛАКТИЦІ ТРАВМАТИЗМУ СЕРЕД ПРАВООХОРОНЦІВ	33
БАРДАЛИМ Дарина, КОБИК Сергій ВИКОРИСТАННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	35
БЕЗПАЛЬКО Анастасія, КОЛЄСНІКОВ Сергій ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ	39
БЕЗПАЛЬКО Сергій ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ	43
БЄЛАЙ Сергій, КУРУЧ Ігор ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ НА ОСНОВІ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ	47
БОНДАРЕНКО Степан ЗАСТОСУВАННЯ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ТА СЦЕНАРНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ	50

БУГА Володимир, ЄДНАК Дар'я ІНТЕГРАЦІЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ ПІДРОЗДІЛІВ МВС У НАУКОВИЙ ПРОСТІР ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	53
БУГА Ганна, ЄДНАК Дар'я ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ ДО ДІЙ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ	56
BUCIUNAS Gediminas ADVANCED TRAINING OF POLICE OFFICERS. CHALLENGES AND TRENDS	60
БУТИРІН Євген ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ДЕКОМУНІЗАЦІЇ ТА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНИХ ЗАКЛАДІВ	64
ВАЙДА Тарас ПОРЯДОК ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ / ЧЕРГОВОЇ СЛУЖБИ ПІДРОЗДІЛУ У РАЗІ ВИЯВЛЕННЯ РАДІОАКТИВНИХ ТА ЯДЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ ЯК АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	68
ВАНЧИШИН Іван, МУЗИКА Богдан МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ	75
VASYLENKO Olena TRAINING AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FORENSIC EXPERTS: THE USA EXPERIENCE	79
ВЕСЕЛОВ Микола СПЕЦІАЛЬНІ СЛУЖБОВІ ЗАВДАННЯ ПОЛІЦІЇ ПРИ РЕАГУВАННІ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ	83
ВОЛІК Олена THE ROLE OF FOREIGN LANGUAGES IN SECURITY AND DEFENSE	86
ВОЛОБОЄВ Артур ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	88
ВОЛОБОЄВ Артур, ТУЛІНОВ Валентин ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ	92

ВРАДІЙ Руслан ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	97
ГЕМБАРА Оксана, ГЕМБАРА Тарас МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ У ФУНДАМЕНТАЛЬНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	101
ГАСВСЬКИЙ Олег КРИТЕРІЙ РОЗМЕЖУВАННЯ ПРАВИЛ ПРИЗНАЧЕННЯ ОСТАТОЧНОГО ПОКАРАННЯ ЗА СУКУПНІСТЮ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ЗА СУКУПНІСТЮ ВИРОКІВ	105
ГОЛОВАЦЬКИЙ Назарій, ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ОНЛАЙН-СЕРЕДОВИЩІ	108
ГОЛОВЕЦЬКИЙ Михайло, МАКСАКОВА Руслана НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	111
ГОЛОВКОВ Олександр ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ДО ТАКТИЧНИХ ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	115
ГОРБАТЕНКО Каріна, ЗМІЇВСЬКИЙ Геннадій ОСОБЛИВОСТІ НАСТУПАЛЬНИХ ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА ЇХ ВРАХУВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ	119
ГРИГОР'ЄВА Марина ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ В ЮРИДИЧНІЙ СФЕРІ	122
ГРИНЕВИЧ Катерина, ПОЛЯК Святослав АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ	127
ГРОХОЛЬСЬКИЙ Вадим ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ	130
ДАНИЛЕНКО Василь, ШУЛЬМІН Сергій КРИТЕРІЇ ТА ІНДИКАТОРИ ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧЕНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	133
ДАНИЛЮК Сергій ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	136

ДЕМКІВ Анна, МИХАЙЛОВА Альона, НЕСТЕРОВА Зоя, СИДОРЕНКО Володимир ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	141
ДЕНИСЮК Олександр ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО- БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ В МИРНИЙ ЧАС ТА ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД	144
ДРУЧЕК Олена ЗНАННЯ ОСНОВ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРОФАЙЛІНГУ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	148
Д'ЯКОВ Андрій ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ	152
ЄВТУШЕНКО Дар'я ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: РОЛЬ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЯК УМОВИ КІБЕРСТІЙКОСТІ	155
ЄРМАКОВА Крістіна, БУГА Володимир ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У СФЕРІ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ	159
ЖУК Сергій, БІЛЯВЕЦЬ Юлія ЩОДО ОНОВЛЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ	162
ЖУРБИНСЬКИЙ Дмитро, ДАНИК Олена, КРИНИЦЬКИЙ Артем СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС З ПИТАНЬ БІОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	164
ЗАГУМЕННА Юлія РОЛЬ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	168
ЗАЛІЗНЯК Олена АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ	174

ЗБОРОВСЬКА Ірина, РОМАНЕНКО Людмила	176
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	
ЗЕЛЕНСЬКИЙ Сергій	179
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ЯК С	
КЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	
ЗЕЛЕНСЬКИЙ Сергій	183
ГЕЙМІФІКАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ	
ЗЛАГОДА Ольга	186
АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	
ЗОЗУЛЯ Євген	189
МІЖНАРОДНА МІЖВІДОМЧА СПІВПРАЦЯ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДЛЯ УКРАЇНИ	
ІВАЩЕНКО Сергій, АРТЮШЕНКО Олександр	194
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ	
ІЛЬКІВ Наталія	198
ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ІЗ ФІКСАЦІЇ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ	
КУЗЬМЕНКО Сергій, КАСУМОВА Анастасія	202
ЦИФРОВІЗАЦІЯ НОТАРІАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	
КІБЛИК Дар'я	206
МЕНТОРСТВО ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА УМОВА РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ	
КІЩЕЛЬ Наталія	208
РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СФЕРІ АВІОНІКИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ	
KLEPATSKYI Serhii	211
CERTAIN ASPECTS OF MODERNISING THE EDUCATIONAL PROGRAMME FOR TRAINING FUTURE OFFICERS OF CYNOLOGICAL UNITS OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE	

КЛИМЕНКО Аріна, КОЛЄСНІКОВ Сергій ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ	214
КОВАЛЬОВА Ольга OSINT ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ДОСВІД ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	218
КОВБАСЮК Анатолій, ХОМЕНКО Олексій ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ДЛЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ОСКАРЖЕННЯ ПРОТОКОЛУ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ	222
КОЖУХОВА Ольга, УМРИХІНА Ірина СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС	226
КОЗЕНКО Олександр ЩОДО НОВИХ ПЕРСПЕКТИВНИХ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ ІЗ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНА БЕЗПЕКА	230
КОЛЄСНІК Тетяна КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС	232
КОЛОМОЄЦЬ Тетяна ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ» У ЗВО УКРАЇНИ: ВЖЕ НАСТАВ ЧАС ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ «МОНОМОДЕЛІ» ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ЧИ ВСЕ Ж ТАКИ ЩЕ ПРОТРИМАЄМОСЯ З ІСНУЮЧОЮ «ПОЛІМОДЕЛЛЮ» РІЗНИХ ЗВО ?	236
КОМАШКО Володимир, ШАМАРА Олександр ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ НАУКОВОГО ТА МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ З РОЗРОБКИ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ТА ПРОГРАМ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ В РАМКАХ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИТЕРОРИСТИЧНОГО ЦЕНТРУ ПРИ СЛУЖБІ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	240
КОМІСАРЧУК Руслан КРИМІНАЛІСТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ	248
КОНДРАТІЮК-АНТОНОВА Тетяна ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	252
КРАВЕЦЬ Валентина ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ЧИННИКИ ВПЛИВУ	255

КРАВЧЕНКО Богдана, ТУРЕНКО Олег ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	259
КУВАКІН Сергій ДЕЯКІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	263
КУЗЕМА Вікторія, ГОЛОВКО Борис ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	266
КУРАКІН Олександр НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА	270
КУРДЮК Володимир, ТАРАСЮК Петро ЕЛЕМЕНТИ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ	274
КУЧЕР Віталій, ГУЩА Сергій ЗНАЧЕННЯ ПРАКТИКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПОЛІЦІЄЮ	278
КУШНІРЕНКО Єлизавета, МІМА Ірина ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ РАДИ ЄВРОПИ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	282
ЛАЗАРЄВ Віктор СУЧАСНА ТЕРМІНОЛОГІЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ, ОБОРОНИ ТА ВІЙНИ	285
ЛИСИЧКІНА Ірина СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО З ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКИ	288
ЛИСЮК Артём, МАКАРОВА Олена ВИКОРИСТАННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ У ДОКАЗУВАННІ ВИНИ КЕРІВНИКІВ ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	292
ЛИСЮК Артём, ФИЛИНСЬКА Віта МОДЕРНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	294
ЛУНЬОВА Аліна, БУГА Володимир НОТАРІАТ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	298

МАКСАКОВА Руслана НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ — МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ	302
МАРТИНОВА Анна АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	306
МАРТИНЮК Олександра, БУГА Володимир ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ	309
МЕДВІДЬ Анастасія, ГОЛЯРДИК Наталія ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БПЛА У СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ	313
МЕЛЬНИК Анастасія, СЕНИК Петро ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДСНС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	317
МЕНЬШИКОВА Ольга, МАТУХНО Василь ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ. ДОСВІД ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ	320
МЕРДОВА Ольга ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ	324
МЄЗЕНЦЄВА Юлія, БУГА Володимир ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ У СФЕРІ НОТАРІАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	328
МИРОНОВ Юрій, СНІЖКО Софія ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	330
МИХАЙЛЮК Юрій, КАТРАН Василь МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	334
МІЛЬШИН Сергій ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ БПЛА: ІНТЕГРАЦІЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС	337

МІШУСТІН Владислав ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	340
МУДРА Світлана СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	343
МУНТЯН Віктор ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНИХ ПРОГРАМ В КОНТЕКСТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ»	346
МУХІНА Галина ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТА ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ	350
НАКОНЕЧНА Неоніла СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ	352
НЕКЛОНСЬКИЙ Ігор АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТРЕНАЖЕРНИХ КОМПЛЕКСІВ	355
НИРКА Олександра, БУГА Володимир ПІДГОТОВКА НОТАРІУСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТАЦІЯ ОСВІТНИХ ПРОГРАМ ДО ПРАВОВИХ РЕАЛІЙ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	359
НИРКА Олександра, СТЕПАНОВ Сергій НОТАРІАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ СПАДЩИНИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	362
НОВІКОВ Євгеній, БУГАЙКО Юлія МОДЕЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ РИЗИКІВ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ AI АСТ	365
ОВЧАРОВА Єлизавета, ЗМІЇВСЬКИЙ Геннадій РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ	368
ОДЕРІЙ Олексій ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ: ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ ВІЙНИ	372

ОЛЕКСІЄНКО Сергій ГОТОВНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ	375
ПАЛЬОНА Яна, ЗЕЛЕНСЬКИЙ Сергій ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	380
ПАЛЬОНА Яна, СТАРОКОЖКО Ольга ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	383
ПАСІЧНИК Наталя, РІЖНЯК Ренат ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	387
ПЕКАРСЬКИЙ Сергій ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ДІЙ У СКЛАДІ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ	391
ПЕРЦОВА Інна АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	395
ПЕТРОВСЬКИЙ Денис, ПОЛЯК Святослав РОЛЬ МЕНТОРСТВА У ВПРОВАДЖЕННІ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ РОЗКРИТТІ ЗАМОВНИХ ВБИВСТВ	398
ПИСЬМЕНСЬКИЙ Євген РОЛЬ НАСКРІЗНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ РІШЕНЬ: ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	402
ПІДЛУЖНА Ірина ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ У ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ	406
ПІСТРЯК Петро, МАРКОВ Олександр, РУСНАК Вадим ВПЛИВ ЛАЗЕРНИХ ТРЕНАЖЕРНИХ КОМПЛЕКСІВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ ОВС	408
ПОЛТОРАК Аліна, КУРАКІН Олександр НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	410

ПОЛЯК Андрій, ПОЛЯК Святослав ПІДГОТОВКА ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У КІБЕРПРОСТОРІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	413
ПОЛЯК Святослав AI-DRIVEN МЕНТОРСТВО У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: НОВІ ПІДХОДИ ДО ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	417
ПОЛЯНСЬКИЙ Андрій ВПРОВАДЖЕННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	419
ПОНОМАРЕНКО Віктор ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ	423
ПОХИЛЕНКО Ірина ОСОБЛИВОСТІ ОБРОБКИ ТА ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ПІД ЧАС ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	426
ПРИХОДЬКО Аліна, БУГА Володимир НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ КУРСАНТІВ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ КОГНІТИВНИМ ЗАГРОЗАМ ІІСО	429
ПСЬОЛ Сергій МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ	433
PSHENYCHNYI Kyrylo, RYZHCHENKO Olha PSYCHOLOGICAL FEATURES OF READAPTATION OF RESCUERS AFTER PERFORMING TASKS IN THE ZONE OF HOSTILITIES IN THE CONTEXT OF PERSONNEL PROFESSIONAL TRAINING FOR CIVIL PROTECTION SECTOR UNDER MARTIAL LAW	437
РАДОВЕЦЬКА Людмила ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ: СИМБІОЗ STEM ТА «LIBERAL ARTS» ПІДХОДІВ	439
РАСТОРГУЄВА Наталія, ОВЧАРОВ Максим СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДО ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ	443
РАТУШНЯК Анастасія, ТУРЕНКО Олег ІНТЕГРАЦІЯ БЕЗПЕКОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗМІСТ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	446

РЕШЕТИЛО Дмитро МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ	449
RYZHCHENKO Olga ENGLISH LANGUAGE TRAINING ACCORDING TO STANAG AS PART OF INTERNATIONAL PARTNERSHIP IN TRAINING SPECIALISTS FOR THE CIVIL PROTECTION SECTOR	452
РОМАНЮК Анатолій ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	455
РОСЯК Софія, ПРОЦЬ Іванна ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ НАТО У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ВИКЛИКИ БОЙОВОЇ ПРАКТИКИ	457
РЯБЧЕНКО Олена АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ В НАПРЯМКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ	460
САВЧЕНКО Олександр, БЕЗУГЛА Юлія МЕДІАТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДО ІНФОРМАЦІЙНО-РОЗ'ЯСНЮВАЛЬНОЇ РОБОТИ З НАСЕЛЕННЯМ	466
САСНКО Владлен, ГРУЗДЬ Олександр ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ХОДІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	469
САЛМАНОВ Олексій, НЕЧАЄВА Ірина ІННОВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ МВС УКРАЇНИ	474
САМІЛЮ Ганна ТРАНСФОРМАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ТРИВАЛОЇ ВІЙНИ	477
САМСІН Роман ПРИЧИНИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КРИПТОВАЛЮТ	480
САФРОНОВ Кирило, ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄСПЛ У ПІДГОТОВЦІ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР	483
САХНО Артем, СУЮСАНОВ Лут МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АЛГОРИТМУ MARCH	485

СЕМЕНЮК Володимир, ЖУЙКОВ Дмитро, ГОРЕЛИШЕВ Станіслав ВПЛИВ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОГО ФАХІВЦЯ – МЕНЕДЖЕРА ОБОРОННОЇ СФЕРИ	488
СЕРВИЛО Тарас АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ІНФОРМАЦІЙНО- СТАТИСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ	492
СІРКО Роксолана, СЛОБОДЯНИК Володимир ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	496
СКЛЯР Олександр РОЗРОБКА АЛГОРИТМУ ПРАКТИЧНОГО ПЛАНУ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЩОДО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ТА ТАКТИЧНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ	500
СКОРИК Вероніка, Геннадій Зміївський ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ НАТО У СИСТЕМУ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ КАДРІВ УКРАЇНИ	504
СНІЖКО Софія, ФЕДОРЧАК Ірина КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІЙНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗНАЧЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	507
СНІЖКО Софія, МИРОНОВ Юрій ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	510
СНІСАРЕНКО Ірина УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ	514
СОКОЛЬНИКОВ Єгор, НОВІК Олександр, ЯКОВЕНКО Наталія МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ	517
СТАРОСТІН Олексій ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ	522
STELMASHOVA Polina, RYZHCHENKO Olha PROFESSIONAL TRAINING OF FIREFIGHTERS UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS	528

СТЕПАНЧУК Сергій, ШЕВЧЕНКО Роман ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЛЕКСІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЕМІНЕРА В УМОВАХ РАДІАЦІЙНОГО ЗАБРУДНЕННЯ	530
СТРАТОНОВ Василь ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СУЧАСНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ	533
ТИМОФЕЄВ Антон ЩОДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВ ЗА ДІЇ, ЯКІ ВЧИНЕНІ ПРИВАТНИМИ ВІЙСЬКОВИМИ КОМПАНІЯМИ	536
ТИТАРЕНКО Олексій, АБРАМОВ Сергій РОЛЬ ВВНЗ У ПРОВЕДЕННІ ІННОВАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ ПОТРЕБ СИЛ ОБОРОНИ (НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ)	543
ТИШЛЕК Микола ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ	548
ТІХОНОВ Анатолій, ПРЕДМЕСТНИКОВ Олег АДАПТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ ДО ВИМОГ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ	552
ТОКАР Петро, КРИЩАК Іван ЯКІСНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ ЯК ІНВЕСТИЦІЯ У МАЙБУТНЄ ДЕРЖАВИ	555
ТУРЕНКО Олег ІДЕОЛОГІЧНО-ГУМАНІТАРНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ НОВІТНІХ ФОРМ ВІЙНИ	574
ТЬОРЛО Олена, ТИМОЩУК Христина НОВІТНІ ВИКЛИКИ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	578
УМРИХІНА Ірина ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	581
ФЕДОРОВА Єлизавета, СЕНИК Петро ОНОВЛЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ІЗ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ З УРАХУВАННЯМ НОВІТНІХ ЗМІН У КОДЕКСІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ	583

ФЕДОРЮК Людмила ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	587
ФЕДЧИШИН Сергій ДОПУСК ДО ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ОСІБ, ЯКІ МАЮТЬ ІНОЗЕМНЕ ГРОМАДЯНСТВО: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	591
ХАНЬКЕВИЧ Андрій ІНТЕГРАЦІЯ ВІРТУАЛЬНИХ ІГРОВИХ СИМУЛЯЦІЙ У СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНУ МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ	596
ЧЕРНІЙ Андрій МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ	599
ЧЕРНЬОНКОВ Ярослав ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	602
ЧОРНИЙ Андрій ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КРИМІНАЛІСТИЦІ	606
ШАПОВАЛЕНКО Євген, ПАРЧЕВСЬКА Олександра ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОДАВСТВОМ ПОРЯДКУ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ	609
ШАФЄСВА Каріна, КОЛЄСНІКОВ Сергій АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ	614
ШАФОРОСТ Сергій, СТРЕЛЬБИЦЬКИЙ Михайло ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВОДІЇВ БОЙОВИХ МАШИН У ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБІ УКРАЇНИ	618
ШЕВЧЕНКО Роман, ГУЗЬ Артем ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДО УДАРНО-ІМПУЛЬСНИХ ВПЛИВІВ	620
ШИШКАРЬОВА Олена ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ	623

ШОСТАК Ігор, МЕРДОВ Станіслав ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ НАТО У СИСТЕМУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	625
ШУЛЬГА Андрій КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПЕРЕПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	631
ЯБЛОНСЬКИЙ Іван, ЄВСЕЄВ Олександр МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	635
ЯКОВЕНКО Юлія ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЕТИКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	637
ЯУЖЕВА Олена ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ – СИСТЕМИ І МЕТОДИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ. ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМІ ОСВІТИ	642
ЯХНО Надія, МАЛЬЦЕВ Вадим ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	644
НЄБИТОВ Андрій, ТИЧИНА Дмитро ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ В ПРАВООХОРОННІЙ СФЕРІ ЗА УМОВ РЕФОРМИ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ	647
МОРОЗ Юлія ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ПОДАТКОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ	654

ВСТУПНЕ СЛОВО
ректора Донецького державного університету
внутрішніх справ, доктора юридичних
наук, професора полковника поліції
Сергія ВІТВИЦЬКОГО

Шановні учасники конференції, шановні колеги та партнери!

Передусім хочу висловити щиру подяку усім, хто сьогодні долучився до роботи III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни». Сьогоднішній захід є особливо знаковим, адже проводиться з нагоди 65-річчя з дня заснування нашого закладу вищої освіти, який, попри складні виклики сьогодення, вже не вперше був релокований, але зберіг свій науковий потенціал, освітні традиції та спроможність до розвитку.

Україна вже п'ятий рік героїчно протистоїть повномасштабній військовій агресії з боку росії. Ця війна суттєво вплинула на всі аспекти життєдіяльності держави, трансформувавши суспільні процеси, роботу органів управління, а особливо – сектору безпеки та оборони.

Донецький державний університет внутрішніх справ традиційно присвячує значну увагу підготовці висококваліфікованих кадрів для правоохоронних органів. В часи війни, коли безпека країни залишається ключовим пріоритетом, роль нашого Університету, як і інших освітніх установ, у формуванні професіоналів, здатних швидко й ефективно реагувати на сучасні виклики, набуває особливого значення.

В умовах гібридних загроз, стрімких технологічних змін та складної воєнної реальності освітні процеси мають постійно вдосконалюватись. Фахівці потребують не лише ґрунтовних знань, але й практичних навичок для оперативного прийняття рішень в критичних ситуаціях та адекватного реагування на будь-які небезпеки.

З урахуванням цього в нашому університеті були оновлені освітні програми, навчальні плани та методичні комплекси дисциплін у відповідності до змін законодавства, пов'язаних з воєнним станом. Для забезпечення

практико-орієнтованого навчання створено 35 спеціалізованих навчальних об'єктів, серед яких 14 полігонів і локацій для відпрацювання нових завдань Національної поліції та включення воєнної складової в освітній процес.

Окрім основної програми навчання в Університеті систематично проводяться тренінги й поліцейські квести, спрямовані на навчання тактиці поводження з вибухонебезпечними предметами та домедичної допомоги.

Науковий напрямок нашої роботи також зазнав трансформацій. Університет активно займається дослідницькою діяльністю через функціонування низки центрів, які працюють над питаннями громадської безпеки, транспортної безпеки та профілактики кримінальних правопорушень. З 2022 року університетом вже отримано більше 100 патентів на нові моделі та авторські права на власні наукові розробки.

Університет підтверджує свою конкурентоспроможність на національному та міжнародному рівнях: він входить до рейтингу «Топ-200 Україна», а також представлений у Ukrainian National H-index Ranking – незалежному міжнародному рейтингу, що оцінює наукову продуктивність і цитованість закладів вищої освіти.

Міжнародні партнерства стали важливим чинником посилення наших спроможностей. Завдяки спільним проєктам покращено матеріально-технічну базу, умови проживання для здобувачів вищої освіти, а також проведено значну модернізацію освітньої інфраструктури.

Ця конференція є важливим кроком для обговорення актуальних викликів і пошуку ефективних шляхів їх вирішення заради підтримки безпеки та оборони нашої держави. Дякую кожному з Вас за Вашу участь і внесок у спільну справу.

Активна співпраця з міжнародними організаціями дала змогу облаштувати в Університеті спеціалізовані навчальні об'єкти, такі як Центр міжнародного гуманітарного права, Кімнату психологічного розвантаження та Залу судових засідань, а також відкрити студію запису подкастів, що сприяє популяризації європейських практик комплаєнс-менеджменту в системі вищої

освіти та створити «Центр взаємодії з громадою».

Ці ініціативи яскраво демонструють, як взаємодія з міжнародними партнерами змінює освітній простір на краще, підвищує якість підготовки здобувачів вищої освіти і сприяє сталому розвитку Університету в умовах сучасних викликів.

Особливо приємно, що організація цієї конференції стала можливою завдяки спільним зусиллям з Національним університетом імені Ярослава Мудрого, Запорізьким національним університетом, Університетом митної справи та фінансів, Консультативною місією Європейського Союзу та Центром українсько-європейського наукового співробітництва.

У роботі конференції бере участь понад 200 науковців і практиків, які представляють 30 закладів вищої освіти України. Також до заходу долучилися провідні вчені та експерти з Німеччини, Бельгії, Великої Британії, Північної Ірландії, Литви та Іспанії. Серед наших міжнародних партнерів – Консультативна Місія Європейського Союзу, Університет Литви, Університет прикладних наук, технологій, бізнесу та дизайну (Вісмар, Німеччина) та Барселонський університет (Барселона, Іспанія).

Запрошення до участі у конференції прийняли Народні депутати України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, представники Офісу Президента України, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства освіти і науки, Збройних сил України, Служби безпеки України, Верховного Суду, а також представники Національної поліції, Національної гвардії, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної академії правових наук України та інших інституцій. Також участь у заході беруть міжнародні партнери, провідні науково-дослідницькі юридичні й безпекові центри.

Ми впевнені, що представлені на конференції науково-практичні рекомендації та теоретико-методологічні розробки стануть основою для формування нових та ефективних підходів до роботи поліції в умовах воєнного часу. Ця платформа дозволяє нам об'єднати зусилля фахівців із різних країн.

ДОПОВІДІ УЧАСНИКІВ ТА УЧАСНИЦЬ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Олександра Авраменко,
здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Володимир Буга,
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ЄС У НОТАРІАЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Інтеграція України до Європейського Союзу визначає необхідність системної трансформації правової системи держави, включаючи інститут нотаріату. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також реалізація плану дій щодо лібералізації візового режиму зумовили потребу в адаптації нотаріального законодавства до європейських стандартів [2]. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання підготовки фахівців, здатних ефективно функціонувати в умовах оновленого правового середовища [5].

Нотаріат як правовий інститут в країнах ЄС функціонує переважно за латинською моделлю, яка передбачає незалежність нотаріуса, його особисту відповідальність за вчинені нотаріальні дії та обов'язкове страхування професійної відповідальності [4, с.47]. Вказана модель суттєво відрізняється від радянської спадщини, на якій тривалий час базувалася вітчизняна нотаріальна практика. Разом із тим Україна поступово рухається у напрямку євроінтеграційних стандартів: Закон України «Про нотаріат» зазнав низки змін,

спрямованих на підвищення якості нотаріальних послуг та посилення гарантій правової безпеки учасників цивільного обороту [1].

Одним із ключових напрямів імплементації стандартів ЄС є цифровізація нотаріального процесу. Досвід Естонії, Нідерландів та Австрії свідчить про ефективність електронного нотаріату, який дозволяє посвідчувати правочини дистанційно із застосуванням кваліфікованого електронного підпису [5, с.174]. В Україні вже запроваджено реєстри нотаріальних дій, систему «Онлайн будинок юстиції», проте повноцінна цифрова трансформація потребує подальшого законодавчого врегулювання та технічного забезпечення [1]. Такі зміни, своєю чергою, вимагають відповідної перебудови системи підготовки нотаріусів та фахівців у сфері права.

З погляду підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони, нотаріальний процес набуває особливого значення в умовах воєнного стану. Питання посвідчення заповітів, довіреностей, правочинів із нерухомістю для внутрішньо переміщених осіб, легалізації документів для виїзду за кордон — усі ці аспекти вимагають від майбутніх юристів практичних знань не лише національного законодавства [1], а й відповідних регламентів ЄС, зокрема Регламенту (ЄС) № 650/2012 щодо спадкування [3] та Регламентів № 2016/1103 і № 2016/1104 щодо майнових відносин подружжя.

Для ефективної імплементації стандартів ЄС у нотаріальний процес та підготовки відповідних фахівців вбачається доцільним: по-перше, включення до освітніх програм юридичних спеціальностей окремого курсу з порівняльного нотаріального права та права ЄС у сфері цивільно-правових відносин [5, с. 176]; по-друге, розвиток практичної складової підготовки через стажування студентів у нотаріальних конторах та установах ЄС у рамках програм академічного обміну [2]; по-третє, запровадження симуляційних навчань (moot court) із застосуванням реальних кейсів транскордонних правочинів; по-четверте, посилення мовної підготовки, зокрема правничого перекладу, що є необхідною умовою роботи в міжнародно-правовому просторі [4, с.89].

Підсумовуючи, імплементація стандартів ЄС у нотаріальний процес

України є не лише правовою необхідністю, зумовленою євроінтеграційним курсом держави [2], а й важливим чинником модернізації юридичної освіти [5, с.177]. Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, зокрема ті, що готують кадри для сектору безпеки і оборони, мають відігравати провідну роль у формуванні нового покоління правників, здатних забезпечити правову безпеку громадян як в умовах воєнного стану, так і в повоєнний період відновлення держави відповідно до європейських стандартів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
3. Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession // Official Journal of the European Union. 2012. L 201. P. 107–134.
4. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Нотаріат в Україні: теорія і практика. Київ : А.С.К., 2001. 975 с.
5. Яркіна Н. Є. Адаптація законодавства України у сфері нотаріату до стандартів ЄС: проблеми та перспективи // Часопис Київського університету права. 2021. № 3. С. 172–177.

Аріна Алексєєва,
здобувач вищої освіти Військово-
юридичного інституту Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого
Науковий керівник: Геннадій
Змійвський, викладач кафедри
загальновійськових дисциплін
Військово-юридичного інституту
Національного Юридичного
Університету імені Ярослава Мудрого

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ
СИСТЕМ У СУЧАСНОМУ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОМУ БОЮ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ**

ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Динамічна зміна характеру сучасного загальновійськового бою через масове застосування безпілотних систем вимагає невідкладної адаптації нормативно-правової бази та освітніх стандартів [1, с.12]. На фоні інтенсивної роботизації збройного протистояння виникає потреба у фахівцях, здатних юридично обґрунтувати тактичні рішення з використання БпЛА відповідно до норм міжнародного гуманітарного права та стандартів НАТО [2].

Модернізація освітніх програм для військових юристів повинна враховувати виклики ідентифікації цілей та принципи пропорційності в умовах застосування високотехнологічних засобів ураження. Метою роботи є аналіз правових аспектів експлуатації БпЛА та розробка рекомендацій щодо оновлення змісту професійної підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони.

У сучасній доктрині Сухопутних військ безпілотні системи розглядаються не лише як засіб розвідки, а як повноцінний елемент вогневого ураження в загальновійськовому бою [1, с. 18]. З позиції Міжнародного гуманітарного права, БпЛА класифікуються як засоби ведення війни. Це означає, що їх застосування має суворо відповідати принципам військової необхідності та розрізнення, що закріплено у стандартах НАТО щодо повітряних операцій [2, с. 44].

Ключовим юридичним викликом є визначення статусу особи, яка керує апаратом. Згідно з нормами МГП, оператор БпЛА, який входить до складу Збройних Сил, є комбатантом. Він має право брати безпосередню участь в бойових діях, але водночас є законною ціллю для противника. Проте використання цивільних осіб для керування дронами або технічного обслуговування в зоні бойових зіткнень позбавляє їх захисту від нападу, оскільки такі дії кваліфікуються як «безпосередня участь у воєнних діях» [3, с. 240].

Окрему юридичну проблему становить експлуатація комерційних (цивільних) дронів. Перетворення цивільного гаджета на ударний засіб

(наприклад, шляхом встановлення систем скиду) змінює статус об'єкта з цивільного на військовий. Це тягне за собою юридичні наслідки: виробники таких засобі можуть звинуватити у сприянні воєнним діям, а експлуатанти несуть повну відповідальність за точність ідентифікації цілей, оскільки оптика комерційних дронів не завжди відповідає військовим стандартам розрізнення [4, с. 22].

Застосування БпЛА в загальновійськовому бою вимагає від командира та юриста миттєвої оцінки принципу пропорційності: очікувана військова перевага не повинна перевищувати ризики для цивільного населення [1, с. 21]. Процес прийняття рішення (TPL) у сучасних умовах обов'язково включає верифікацію цілі через цифрові інтерфейси, що створює ризики «тунельного зору» та помилкової ідентифікації об'єктів [5, с. 42].

Згідно зі стандартами НАТО, юридична чистота операції за залежить від точності даних розвідки та чіткості наказу на ураження [2, с. 58]. Головним викликом є розмежування комбатантів у густонаселених районах, де використання FPV-дронів потребує додаткових заходів бойової ідентифікації [3, с. 241]. Це зумовлюється необхідність впроваджувати у програми підготовки спеціальних сценаріїв, що базуються на вимогах STANAG 4670 щодо правової грамотності екіпажів [4].

Трансформація сучасного бою вимагає від закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання перегляду змісту підготовки військових правників. Освітній процес не може обмежуватися лише вивченням сухої теорії МГП; він має бути інтегрований у процедури планування бою (TPL) та управління підрозділами [5, с. 72].

Ключовими напрямками модернізації освітніх програм повинні стати:

1. Впровадження спеціального модуля «Legal Operation у безпілотній авіації»: програма має включати вивчення стандартів STANAG 4670, що визначають не лише технічну, а й юридичну грамотність екіпажів. Курсанти повинні вміти кваліфікувати статус цілі на основі відеопотоку в реальному часі, оцінюючи ризики супутньої шкоди [6].

2. Симуляційне навчання та Case-study: необхідно запровадити практичні заняття на симуляторах, де майбутній юрист чи командир має прийняти рішення про удар у складних ситуаціях (наприклад, присутність цивільних осіб біля військового об'єкта). Це дозволить відпрацювати алгоритм «виявлення – ідентифікацію – юридична оцінка - ураження» [3, с. 241].

3. Міждисциплінарна інтеграція: дисципліни «Загальна тактика» та «Міжнародне гуманітарне право» мають викладатися у тісному зв'язку. Юридичний супровід має стати частиною кожної тактичної задачі, особливо в контексті використання FPV-дронів та автономних систем, де межа між законною ціллю та воєнним злочином є дуже тонкою [4, с. 18].

Проведене дослідження підтверджує, що безпілотні системи докорінно змінили архітектуру загальновійськового бою, створивши низку правових лакун. Головним викликом для професійної підготовки є подолання розвитку між технічними можливостями дронів та рівнем юридичної відповідальності за їх застосування. Модернізація освітніх програм через імплементацію стандартів НАТО та впровадження практичних правових сценаріїв у тактичну підготовку є запорукою формування компетентних кадрів, здатних діяти ефективно та легітимно в умовах сучасних безпекових викликів.

Список використаних джерел

1. Allied Joint Doctrine for Air and Space Operations : AJP-3.3, Ed. C. Brussels : NATO Standardization Office, 2026. 142 p.
2. NATO Minimum Training Requirements for UAS Operators : STANAG 4670. Brussels : NATO Standardization Office, 2024. 86 p.
3. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. 1. Київ : Командування Сухопутних військ ЗСУ ; Національний університет оборони України, 2026. 284 с.
4. Власов К. В., Зміївський Г. А., Горбунов В. І. Особливості застосування засобів та пристроїв бойової ідентифікації за стандартами НАТО. *Актуальні проблеми діяльності складових сектору безпеки і оборони : тези II Міжнар. конф.* Харків : НАНГУ, 2025. С. 240–241.
5. Вплив БПЛА на загальну тактику ведення бою (аналіз зі сторони ЗС РФ) : довідковий матеріал ВВД до предмета «Тактична підготовка». Орлівщина : 169 навч. центр СВ ЗСУ, 2025. 22 с.

6. Настанова «Робота командира під час підготовки бою та управління підрозділами (TLP)». Київ : Командування підготовки КСВ ЗСУ ; Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, 2025. 134 с.

Влада Анзіна,
здобувач вищої освіти Навчально-наукового юридичного інституту Державного університету економіки і технологій
Науковий керівник: **Дмитро Пилипенко,** *доцент кафедри права Навчально-наукового юридичного інституту Державного університету економіки і технологій, доктор юридичних наук*

ГОСТРИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД ТА ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД ЯК ОБСТАВИНИ, ЩО МАЮТЬ ВРАХОВУВАТИСЯ ПІД ЧАС ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

В умовах повномасштабної війни організаційно-правові засади сталого розвитку України безпосередньо залежать від адаптивності правової системи до масової травматизації населення. Врахування психічних розладів, спричинених війною, під час призначення покарання є критичним елементом реалізації однієї з 17 Цілей сталого розвитку, ухвалених ООН у 2015 році, а саме цілі № 16 «Мир, справедливість та сильні інститути», що передбачає забезпечення рівного доступу до правосуддя та побудову інклюзивного суспільства [1].

Масштабність проблеми підтверджується прогнозами, згідно з якими в найближчі роки до 5 мільйонів українців можуть отримати статус ветерана або члена їхніх родин, що потребуватиме системної трансформації підходів до соціальної та правової підтримки [2]. У 2025 році Україна прийняла закон «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні», який закладає організаційний фундамент для переходу від централізованої моделі до громадсько-орієнтованої системи підтримки [3]. Важливу роль у дестигматизації ментальних розладів та інтеграції психологічної допомоги в державні інституції відіграє Всеукраїнська

програма ментального здоров'я «Ти як?», яка створює передумови для більш глибокого розуміння судами природи бойової травми [4].

Для кримінально-правової кваліфікації важливо розмежовувати два типи реакцій на стрес:

Гострий стресовий розлад (далі - ГСР, (F43.0 – код за Міжнародною класифікацією хвороб (МКХ-10)) — транзиторний стан, що виникає безпосередньо після травми й зникає через кілька годин, днів або тижнів [5]. У судовому контексті він часто корелює зі станом сильного душевного хвилювання, впливаючи на раптовість наміру та вольовий контроль.

Посттравматичний стресовий розлад (далі - ПТСР, (F43.1) – код за Міжнародною класифікацією хвороб (МКХ-10)) відстрочена, хронічна реакція на катастрофічну подію, що проявляється через флешбеки, гіперзбудливість та емоційне оніміння [5]. ПТСР деформує вольову сферу особи на тривалий час, що вимагає іншого підходу до індивідуалізації покарання.

Одним із ключових механізмів врахування ПТСР є інститут обмеженої осудності. Згідно зі ст. 20 Кримінального кодексу України (далі – КК України), особа підлягає відповідальності, але її стан обов'язково враховується судом, якщо через психічний розлад вона не могла повною мірою усвідомлювати свої дії або керувати ними [6].

Медичний критерій у цьому випадку підтверджується діагнозом ПТСР за МКХ-10 [7], а юридичний — встановленням обмеженої здатності до самоконтролю в момент вчинення діяння. Визнання особи обмежено осудною дозволяє суду не лише пом'якшити покарання, а й призначити примусові заходи медичного характеру, що сприяє ресоціалізації винної особи, а також попередженню скоєнню повторних злочинів [6].

Навіть якщо стан особи не відповідає критеріям обмеженої осудності, суд має право врахувати ГСР або ПТСР як обставини, що пом'якшують покарання, на підставі ч. 2 ст. 66 КК України. Зокрема, ці розлади можуть бути інтегровані в такі пункти ч. 1 ст. 66:

п. 5: вчинення правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих або інших обставин (перебування в зоні бойових дій, полон, втрата близьких).

п. 7: вплив сильного душевного хвилювання, спровокованого тригерами, що нагадують про травму [6].

Важливим аспектом є тлумачення "емоційного оніміння" при ПТСР. Суди не повинні розцінювати відсутність зовнішніх емоцій як брак щирого каяття, оскільки це є клінічним симптомом розладу, а не ознакою цинізму [8, с. 6-7].

Встановлення зв'язку між ПТСР та вчиненим діянням потребує обов'язкового призначення судово-психіатричної та психологічної експертиз.

Сучасна судова практика наголошує на важливості застосування «інформованого про травму підходу» (trauma-informed approach), який дозволяє експертам об'єктивізувати психологічні наслідки травми та пояснити суду, як саме вони вплинули на мотиваційні чинники поведінки особи в конкретній ситуації [9]. Психологічна експертиза в таких справах стає не просто джерелом доказів, а інструментом забезпечення засади справедливості, оскільки вона дозволяє виявити індивідуальні особливості емоційних реакцій, які можуть бути приховані за зовнішньою байдужістю чи агресією підозрюваної/обвинуваченої особи.

Слід зазначити, що державна ветеранська політика сьогодні спрямована на перехід від суто карального правосуддя до відновного. Впровадження елементів судово-реабілітаційної процедури (за прикладом ветеранських судів) дозволить замінювати позбавлення волі на обов'язкове лікування для осіб із ПТСР, що є більш ефективним для забезпечення громадської безпеки та сталого розвитку суспільства [10].

Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що врахування судами ГСР та ПТСР є не просто актом гуманізму, а організаційно-правовою вимогою для побудови справедливого правосуддя в післявоєнному українському суспільстві. На наше переконання це дозволить реалізувати цілі покарання, а саме виправлення та превенцію, шляхом лікування й реабілітації осіб, які вчинили

кримінальні правопорушення. Це, врешті-решт, безумовно позитивним чином вплине на подальший стабільний розвиток нашої держави.

Список використаних джерел

1. Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути. URL: surl.cc (дата звернення: 07.04.2026).
2. Корогодський Ю. Кількість ветеранів може збільшитись до 5 млн осіб, – Лапутіна. URL: surl.li (дата звернення: 07.04.2026).
3. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні : Закон України від 15 січ. 2025 р. № 4223-IX. URL: surl.li (дата звернення: 07.04.2026).
4. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?». URL: surl.li (дата звернення: 07.04.2026).
5. Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації. URL: surl.li (дата звернення: 07.04.2026).
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III : станом на 17 лип. 2025 р. URL: surl.li (дата звернення: 07.04.2026).
7. Exhibit 1.3-5, ICD-10 Diagnostic Criteria for PTSD. URL: surl.li (дата звернення: 07.04.2026).
8. Ільницька Т. Реабілітація військовослужбовців. *НейроNEWS (психоневрологія та нейропсихіатрія)*. 2016. № 1 (75). 62 с.
9. Lytovchenko O., Lytovchenko O. TRAUMA-INFORMED APPROACH: RELEVANCE FOR UKRAINIAN SOCIAL WORK. URL: surl.li (дата звернення: 07.04.2026).
10. Слободяник Д. «Від покарання – до повернення до життя»: НАВС стала майданчиком для дискусії про роботу з засудженими ветеранами. URL: surl.lu (дата звернення: 07.04.2026).

Давид Бабірад,

здобувач вищої освіти Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Надія Мельник,
доцент кафедри загальноправових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕРЖАВА ЯК ПЕРВИННИЙ СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА: ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЇЇ СУВЕРЕНІТЕТУ

Держава як первинний суб'єкт міжнародного права відіграє фундаментальну роль у формуванні глобальної архітектури безпеки та правопорядку в сучасному світі. Класичне визначення держави як суб'єкта

міжнародного права закріплено в Міжамериканській конвенції про права та обов'язки держав 1933 року, відповідно до якої держава повинна мати: населення, визначену територію, уряд та здатність вступати у міжнародні відносини. Саме ці ознаки формують її міжнародну правосуб'єктність. Ключовою характеристикою держави є суверенітет, який виступає фундаментом її правового статусу. Суверенітет означає верховенство державної влади на власній території та незалежність у зовнішніх відносинах. Таким чином, держава є основним суб'єктом, що володіє повним обсягом міжнародної правосуб'єктності, що актуалізує потребу безперервного перегляду та осучаснення класичного розуміння суверенітету в умовах глобалізаційних процесів. Виступаючи носієм суверенітету, вона є не просто учасником міжнародних відносин, а визначальним творцем норм, що забезпечують стабільність світового співтовариства. Основними міжнародно-правовими документами цієї сфери є Статут Організації Об'єднаних Націй, Віденська конвенція про право міжнародних договорів, Міжамериканська конвенція про права та обов'язки держав 1933 р. та ін.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що еволюція держави як суб'єкта невід'ємна від трансформації світового порядку та появи нових загроз. Кожен новий етап міжнародного розвитку потребує адаптації принципу суверенної рівності до змінених геополітичних реалій. Сьогоднішнє розуміння державного суверенітету тісно пов'язане з відповідальністю держави перед міжнародною спільнотою за дотримання прав людини та підтримання миру. Водночас існує діалектичне протиріччя між класичним принципом невтручання у внутрішні справи та нагальною потребою міжнародного санкційного тиску на держави-агресори, які нехтують нормами міжнародного права [1, с. 7].

Аналізуючи правове регулювання статусу держави, передусім слід акцентувати на його тісному зв'язку з цифровізацією міжнародних відносин і формуванням концепції «цифрового суверенітету». Якщо раніше суверенітет ототожнювався переважно з територіальними межами, то на сучасному етапі його зміст істотно розширився й охоплює спроможність держави здійснювати

контроль над власним інформаційним простором і забезпечувати захист критичної інфраструктури від кіберзагроз [2, с. 5]. Водночас інтеграція даних супутникового моніторингу та цифрових реєстрів зумовила підвищення вимог до доказової бази у міжнародних судових інстанціях, що створює можливості для оперативного виявлення порушень територіальної цілісності та процесуальних гарантій суверенних держав у режимі реального часу [3, с. 4].

З огляду суб'єктів міжнародного права найбільша кількість правових суперечок фіксується у сферах кібербезпеки, енергетичної незалежності та відповідальності за воєнні злочини. У разі порушення суверенітету застосовуються оновлені механізми міжнародно-правової відповідальності, а для держав-порушників діють жорсткі правила щодо обмеження їх участі у міжнародних організаціях. Особливої уваги заслуговує інститут визнання держав, відповідно з оновленими міжнародними практиками передбачено диференційовані підходи до легітимізації нових утворень залежно від дотримання ними демократичних стандартів та територіальної цілісності існуючих держав [6].

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що держава залишається первинним і ключовим суб'єктом міжнародного права, оскільки саме вона є носієм суверенітету та основним творцем міжнародно-правових норм. Водночас еволюція міжнародного права свідчить про трансформацію класичного розуміння суверенітету: від абсолютного до відносного та обмеженого міжнародними зобов'язаннями.

Концепція держави як первинного суб'єкта міжнародного права остаточно трансформувалася в динамічну систему, яка базується на принципах верховенства права та цифрової стійкості. Ключовим досягненням є перехід до автоматизованих систем фіксації міжнародних правопорушень, що дозволило мінімізувати політичний чинник. Практика Міжнародного Суду ООН, крізь призму викликів сучасності, утверджує концепцію «відповідальності за захист», що загалом дозволяє розглядати державний суверенітет як фундамент

стабільності світового ладу та ефективний запобіжник дестабілізації міжнародних відносин в сучасну епоху.

Список використаних джерел

1. Статут Організації Об'єднаних Націй : Міжнародний документ від 26.06.1945 // Вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення: 09.04.2026).
2. Камінська Н. В. Тенденції розвитку міжнародної правосуб'єктності: теоретичний аналіз // Публічне право. 2014. № 3. С. 92–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2014_3_15 (дата звернення: 09.04.2026).
3. Боротьба з кіберзлочинністю: ЄС підпише Конвенцію ООН про кіберзлочинність // European Council : Press releases. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/10/13/fighting-cybercrime-eu-to-sign-un-convention-on-cybercrime/> (дата звернення: 09.04.2026).
4. Декларація про дотримання принципів співробітництва в рамках Співдружності Незалежних Держав : Міжнародний документ від 14.02.1992 // Вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_281#Text (дата звернення: 09.04.2026).
5. Про затвердження Положення про галузеву команду реагування на кіберінциденти, кібератаки, кіберзагрози у сфері охорони здоров'я : Наказ МОЗ України від 08.01.2026 № 29 // Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0194-26#Text> (дата звернення: 09.04.2026).
6. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV // Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> (дата звернення: 09.04.2026).

Людмила Балущка,

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського Державного університету внутрішніх справ, кандидат наук з фізичного виховання та спорту

РОЛЬ СИЛОВИХ ТРЕНУВАНЬ У ПРОФІЛАКТИЦІ ТРАВМАТИЗМУ СЕРЕД ПРАВООХОРОНЦІВ

Фізична підготовка є невід'ємною складовою професійної діяльності працівників поліції. Одним із ключових напрямів спеціальної фізичної підготовки виступають силові тренування, які забезпечують розвиток м'язового корсету, підвищують рівень витривалості та стійкості до фізичних навантажень. Однак не менш важливою їх функцією є профілактика травматизму серед

правоохоронців під час виконання службових завдань.

Службова діяльність поліцейських часто пов'язана з необхідністю виконання дій, що потребують значних фізичних зусиль переслідування правопорушників, затримання агресивних осіб, перенесення важких предметів чи спорядження. У таких умовах добре розвинені м'язи та міцний опорно-руховий апарат є запорукою не лише ефективності дій, а й безпеки самого працівника. Силові тренування сприяють зміцненню зв'язок, суглобів, сухожиль і стабілізуючих м'язів, що суттєво знижує ризик отримання травм під час службової діяльності.

Особливу увагу в силовій підготовці слід приділяти розвитку функціональної сили — здатності застосовувати фізичну потужність у реальних умовах. Комплексні вправи, такі як присідання, станові тяги, жими та підтягування, залучають велику кількість м'язових груп, що підвищує координацію рухів та стійкість до перевантажень. Такі вправи імітують службові дії, наприклад, підтримку тіла у бронежилеті або швидке переміщення з обтяженням.

Наукові дослідження підтверджують, що систематичні силові тренування сприяють підвищенню щільності кісткової тканини, покращенню гнучкості зв'язок і нормалізації обміну речовин. Це зменшує ризик розтягнень, вивихів і перевтоми, які часто стають причиною службових травм. Крім того, тренування сили стабілізують хребет і зменшують навантаження на суглоби, що особливо важливо при носінні спорядження чи тривалій службі на ногах.

Силові вправи мають і психологічний ефект вони підвищують впевненість у власних фізичних можливостях, розвивають самоконтроль і дисципліну. Поліцейський, який регулярно займається силовою підготовкою, більш готовий до дій у стресових ситуаціях, оскільки його організм адаптований до підвищених навантажень.

Сучасна практика силових тренувань у системі МВС передбачає поєднання класичних вправ із функціональними тренажерами, TRX-петлями, гумовими еспандерами та вправами з власною вагою. Такий підхід дозволяє

збалансовано розвивати основні м'язові групи та підтримувати високий рівень працездатності без надмірного навантаження на опорно-руховий апарат.

Для запобігання травмам особливе значення має дотримання принципів поступовості, правильна техніка виконання та розминка перед кожним заняттям. Важливо також забезпечити контроль з боку інструкторів та індивідуальний підхід, враховуючи фізичний стан і службові обов'язки кожного працівника.

Отже, силові тренування є не лише засобом розвитку фізичних якостей, але й ефективним інструментом профілактики травматизму серед правоохоронців. Вони зміцнюють м'язово-суглобовий апарат, підвищують функціональну готовність та забезпечують безпечне виконання службових завдань. Систематичне впровадження силових програм у процес спеціальної фізичної підготовки сприятиме зниженню кількості травм, підвищенню ефективності служби та збереженню здоров'я особового складу.

Список використаних джерел

1. Бондар Т. Вплив силових тренувань на рівень травматизму серед працівників поліції. *Вісник МВС України*. 2021. С. 55–60.
2. Іваненко С. Розвиток функціональної сили у системі спеціальної фізичної підготовки правоохоронців. *Фізичне виховання і спорт*. 2020. № 4. С. 40–46.
3. Petrov M. Injury prevention through strength training in police units. *Journal of Police Health Studies*. 2022. Vol. 17, no. 2. P. 100–108.
4. Кравець Ю. Методика розвитку м'язової витривалості у силовій підготовці поліцейських. *Теорія і методика фізичного виховання*. 2021. № 3. С. 62–67.
5. Choi H. Functional training and occupational safety among law enforcement officers. *International Journal of Law Enforcement Studies*. 2021. Vol. 16, no. 3. P. 211–218.
6. World Health Organization. *Physical activity and musculoskeletal health*. WHO, 2020.

Дарина Бардалім,
здобувач вищої освіти Навчально-
наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ

Науковий керівник: Сергій Кобик,
*викладач кафедри державно-правових
 дисциплін Навчально-наукового
 інституту права та соціального
 менеджменту Донецького державного
 університету внутрішніх справ*

ВИКОРИСТАННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Біометричні технології в умовах збройних конфліктів стають не лише інструментом криміналістичної ідентифікації, а й критично важливим засобом для вирішення гуманітарних, правових та слідчих завдань. В Україні з початку широкомасштабної агресії російської федерації біометричні методи застосовуються для ідентифікації осіб загиблих чи безвісти зниклих, підтвердження особи підозрюваних у воєнних злочинах, а також для ефективної роботи правоохоронних органів за умов значних обсягів даних та обмежених можливостей традиційних ідентифікаційних процедур.

Біометрична ідентифікація — здійснення пошуку за принципом “один до багатьох” шляхом розпізнавання і зіставлення одного або двох біометричних даних особи з біометричними даними осіб у відомчих інформаційних системах суб’єктів національної системи [1]. В криміналістичній практиці основними біометричними ознаками є відбитки папілярних візерунків рук, образ обличчя, ДНК-профіль, а також інші ознаки, що дозволяють однозначно встановити ідентичність особи під час розслідування злочинів, включно з воєнними злочинами та злочинами, пов’язаними із застосуванням сили [2]. Одним із сучасних напрямів розвитку ДНК-ідентифікації є використання автоматизованих систем швидкого аналізу, зокрема ANDE 6C Rapid DNA Analysis. Це повністю автоматизована платформа, що дозволяє проводити дослідження ДНК не лише в лабораторних, а й у польових умовах. Система забезпечує аналіз як зразків букального епітелію, так і слідової біологічної інформації, що дає змогу у короткий термін (92–104 хвилини) встановлювати

відповідність між зразками та особою. Порівняння отриманих ДНК-профілів здійснюється з використанням Електронного реєстру геномної інформації людини (ЕРГІЛ), що функціонує на базі ДНДЕКЦ МВС України [5].

В умовах цифровізації криміналістичної діяльності та зростання ролі біометричних технологій особливої актуальності набуває їх інтеграція у систему професійної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони. Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання повинні адаптувати освітні програми шляхом включення навчальних дисциплін і практичних модулів, спрямованих на опанування автоматизованих біометричних систем, аналізу цифрових доказів та роботи з відповідними інформаційними базами.

В Україні вже є конкретні механізми, які нормативно фіксують використання біометричних даних для ідентифікації тіл загиблих внаслідок війни: відповідний Порядок реалізації експериментального проєкту з ідентифікації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) внаслідок збройної агресії, затверджений у 2025 році, визначає процедури використання відцифрованих відбитків папілярних візерунків рук та інших біометричних шаблонів із Національної системи біометричної верифікації та ідентифікації для встановлення особи загиблого. Це нововведення дозволяє автоматизовано призначати експертизи за результатами співпадиння відбитків у базах та оперативно інформувати органи досудового розслідування про результати процесу ідентифікації [3].

Щодо підготовки здобувачів вищої освіти в ЗВО зі специфічними умовами навчання, інноваційні методики підготовки передбачають використання кейс-орієнтованого навчання, моделювання реальних ситуацій воєнного часу, застосування спеціалізованого програмного забезпечення, а також міждисциплінарний підхід, що поєднує знання криміналістики, інформаційних технологій та права. Це дозволяє сформувати у майбутніх фахівців практичні навички ефективного застосування біометричних технологій у розслідуванні злочинів та ідентифікації осіб.

На практиці в Україні біометричні технології реалізуються через

використання автоматизованих дактилоскопічних систем, зокрема АДС «ДАКТО 2000», де цифрові відбитки папілярних візерунків рук порівнюються з даними у національних біометричних реєстрах. Це дозволяє ідентифікувати людей навіть у разі відсутності документів або при значних ушкодженнях тіл. Принцип роботи таких систем «один до багатьох» забезпечує автоматичне зіставлення отриманих даних із великими масивами шаблонів для знаходження найбільш точного збігу.

Крім традиційної дактилоскопії, дедалі більшого значення набувають системи розпізнавання обличчя та аналізу відео, що використовують алгоритми машинного навчання для встановлення особи на фото й відео з місця подій чи бойових дій. Ці технології застосовуються як допоміжні інструменти кримінального аналізу, автоматично виявляючи та співставляючи обличчя з наявними базами даних, що суттєво прискорює ідентифікацію та розслідування злочинів[4].

У контексті збройного конфлікту біометричні технології також відіграють важливу роль у розслідуванні воєнних злочинів і порушень міжнародного гуманітарного права: за допомогою біометричних систем можна не лише ідентифікувати жертв чи свідків, але і документувати участь бойовиків або військових формувань у певних подіях на основі аналізу зображень та відео. Це важливо для збирання та фіксації цифрових доказів, які можуть бути використані у судових та міжнародних процесах.

Разом із технічними і організаційними перевагами застосування біометрії існують і серйозні правові та етичні виклики, особливо під час війни. Біометричні дані належать до категорії особливо чутливих персональних даних, і їх збір, обробка та зберігання повинні відповідати законам про захист персональних даних та гуманітарному праву. Необхідно забезпечити, щоб використання таких даних не порушувало права осіб, включно з правом на приватність і правом на справедливий судовий розгляд, навіть у складних умовах воєнного стану. Водночас відсутність або недостатність чіткого законодавчого регулювання може поставити під загрозу юридичну силу

отриманих результатів і їх прийнятність у міжнародних інстанціях.

Отже, біометричні технології в умовах збройного конфлікту є не лише інструментом криміналістичної ідентифікації осіб, а й важливим елементом гуманітарної та правозастосовної діяльності. Їх застосування дозволяє не лише оперативно встановити особу загиблих чи безвісти зниклих, а й забезпечити доказову базу для розслідування воєнних злочинів. Подальший розвиток таких технологій потребує не лише технічних інновацій, а й чіткої правової рамки, етичних стандартів та міждержавної співпраці для гарантування достовірності, законності й поваги до прав людини. Водночас ефективне використання таких технологій безпосередньо залежить від рівня професійної підготовки фахівців, що обумовлює необхідність впровадження інноваційних освітніх підходів у закладах вищої освіти сектору безпеки і оборони.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1073 : станом на 15 січ. 2025 р. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 24.03.2026).
2. Гресь Ю. Біометрична технологія ідентифікації особи як дієвий інструмент попередження та розслідування кримінальних правопорушень. *Юридична наука в XXI столітті: перспективні напрями розвитку* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14–15 трав. 2021 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 112–115. URL: dspace.onua.edu.ua (дата звернення: 24.03.2026).
3. Про реалізацію експериментального проекту з ідентифікації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, за біометричними даними : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.09.2024 № 1214. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 24.03.2026).
4. Mordvyntsev M. V., Pashniev D. V., Nakonechnyi V. S. Specifics of using video analysis technologies and facial recognition software in criminal analysis. *Право і безпека*. 2025. № 1 (96). С. 145–156. DOI: doi.org..

Анастасія Безпалько,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №5 Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Сергій

*Колесніков, старший викладач
кафедри теорії та історії держави та
права Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

З розвитком інформаційного суспільства суттєвого значення набуває питання щодо захисту персональних даних. Адже персональні дані є важливою складовою приватного життя людини, а також це пов'язано з активним використанням інформаційно-комунікаційних технологій, де безпосередньо відбувається обробка інформації про особу. Персональні дані – це сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [3].

Актуально розглядати дану проблему саме у сфері підготовки кадрів сектору безпеки. Тому, що у дослідженні питань захисту персональних даних у процесі підготовки кадрів сектору безпеки йдеться не лише про загальні персональні дані, а й про інформацію, яка може містити в собі службову таємницю, професійну підготовку та інші відомості, які можуть спричинити негативні наслідки не лише для конкретної особи, а й для національної безпеки України.

Згідно ст. 32 Конституції України не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки [1]. Це забезпечує правовий захист осіб, які проходять навчання або службу, від втручання в їхнє особисте життя, а також від незаконного зберігання та поширення інформації про них. Відповідно до офіційних роз'яснень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в умовах воєнного стану в інтересах національної безпеки допускається обробка персональних даних без згоди особи [2]. Закон України «Про захист персональних даних» набуває практичного значення, оскільки забезпечує правові гарантії обробки

інформації про осіб, які проходять підготовку та службу у структурах сектору безпеки. Закон регламентує порядок роботи з персональними та чутливими даними, таким як медичні довідки, біометричні відомості та службова інформація, визначає права суб'єктів цих даних та зобов'язує установи надавати захист [3]. Як приклад, у червні 2023 р. в Україні Державне бюро розслідувань встановило, що працівник правоохоронного органу незаконно збирав персональні дані добровольців територіальної оборони на Тернопільщині, а ці дані були поширені на російських ресурсах. Серед інформації – імена, дати народження, місця проживання і тд., що створювало загрозу безпеці цих осіб [5]. Це доводить, що навіть у правоохоронних структурах неправомірне використання доступу до даних може призвести до їх публікації і загрози життю людини. Будь-який подібний інцидент вказує, що правове регулювання захисту персональних даних у секторі безпеки має високий рівень важливості та суворість вимог.

Закон України «Про інформацію» безпосередньо регулює доступ до інформації, що має державну таємницю. У процесі підготовки кадрів сектора безпеки закон встановлює, які дані є обмеженими і підлягають захисту [4]. Наприклад, служба правоохоронців, спецслужб, військових відповідно формує інформацію, доступ до якої не є загальнодоступним, а - обмежений законом. Закон передбачає, що кожен, хто працює з інформацією, повинен мати відповідний допуск, але зловживання доступом до інформації або її розголошення передбачає дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність [4]. Це вказує, що обробка інформації у секторі безпеки відбувається виключно із дотриманням правил. Службове використання персональних даних дозволяє ефективно керувати процесом підготовки кадрів сектору безпеки, і одночасно забезпечуючи захист прав суб'єктів інформації.

У правовому регулюванні не менш важливу роль відіграє Закон України «Про доступ до публічної інформації», який встановлює чіткі межі відкритості та визначає порядок надання інформації [6]. Організаційні засади функціонування сектору безпеки і оборони та їх повноваження у сфері

забезпечення державної безпеки базуються на Законі України «Про національну безпеку України», що окреслює структуру сектору безпеки і оборони, а саме такі органи, як Збройні Сили України, Служба безпеки України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України та інші уповноважені суб'єкти [7]. У процесі підготовки фахівців для сектору безпеки ці нормативні акти перетинаються, створюючи належне забезпечення захисту персональних даних.

Існують ризики серед яких варто зазначити несанкціоноване втручання в наслідок кібератак та зловживання доступом до інформації, що встановлюють відповідальність відповідно до ст. 361 та ст. 362 Кримінального кодексу України [8]. У зв'язку із цим особливого значення набуває не лише правове регулювання, а й ефективне практичне забезпечення контролю за обробкою інформації. В умовах України це особливо актуально, тому що персональні дані військових, правоохоронців або курсантів можуть бути використані ворогом, що несе загрозу національній безпеці.

Правове регулювання захисту персональних даних у процесі підготовки кадрів сектору безпеки являє собою систему нормативно-правових актів, що визначають порядок обробки, використання та збереження інформації. Це також забезпечує належний баланс між службовою потребою доступу до даних і вимогами їх конфіденційності, що є важливим етапом для результативної діяльності органів сектору безпеки України.

Список використаних джерел

Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).

1. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Захист персональних даних. URL: share.google (дата звернення: 08.04.2026).

2. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).

3. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).

4. Державне бюро розслідувань. SBI uncovers a law enforcement officer on illegal collection of personal data. 13.06.2023. URL: dbr.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).

5. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).

6. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).

7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).

Сергій Безпалько,
*начальник Головного управління
Національної поліції в Івано-
Франківській області, кандидат
юридичних наук, доцент*

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Повномасштабна війна радикально змінила вимоги до професійної підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони України. Умови воєнного часу висувають до правоохоронця значно ширші вимоги, ніж це було в довоєнний період, адже ідеться вже не лише про належне виконання класичних поліцейських функцій, а й про готовність діяти в умовах масованих обстрілів, евакуації населення, документування воєнних злочинів, взаємодії з військовими, розмінування деокупованих територій, роботи з травмованими спільнотами та підтримання публічного порядку в середовищі підвищеної небезпеки. Закон України «Про Національну поліцію» визначає поліцію як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності та підтримання публічної безпеки і порядку [1]. Одночасно служба в поліції прямо кваліфікується як державна служба особливого характеру, а службова підготовка – як система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення знань, умінь і навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності. Це означає, що саме воєнна обстановка сьогодні стає визначальною рамкою для змісту підготовки поліцейських кадрів.

З огляду на зазначене, актуальність нашого дослідження посилюється ще й тим, що війна вимагає не епізодичного оновлення навчальних курсів, а інституційної модернізації всієї системи підготовки. Нормативне поле у цій сфері продовжує оновлюватися. У чинному законодавстві вже відображено зміни, за якими термін «первинна професійна підготовка» замінено на «спеціальну професійну підготовку», а в системі поліції передбачено можливість функціонування закладів професійної освіти та закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Додатково діє наказ МВС № 105, який регламентує організацію професійної підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу, тобто держава не лише декларує важливість навчання, а й формує його спеціалізовану організаційну модель [1]. У контексті війни це набуває особливого значення, адже від якості інституційного забезпечення підготовки залежить не просто ефективність служби, а безпека громад, стійкість держави і спроможність України до відновлення.

У сучасних умовах інституційне забезпечення підготовки слід будувати не лише на принципі формальної відповідності освітнім стандартам, а на принципі випереджальної адаптації до реального безпекового середовища. Законодавче визначення службової підготовки як системи безперервного оновлення знань відповідно до оперативної обстановки прямо підказує цю логіку.

Першою ключовою ознакою ефективного інституційного забезпечення є його безперервність і багаторівневність. Підготовка сучасного поліцейського не може завершуватися на етапі вступу на службу, вона має бути побудована як постійний цикл спеціальної професійної підготовки, службового вдосконалення, тактичного тренінгу, правового оновлення, цифрового навчання й наставництва. Воєнний час особливо виразно показав, що фахівець сектору безпеки й оборони повинен навчатися не «перед службою», а «разом зі службою».

Другою визначальною характеристикою є практикоорієнтованість. В умовах війни особливу цінність мають не абстрактні лекційні модулі, а

відпрацьовані алгоритми дій, які рятують життя та забезпечують безперервність служби. Така модель особливо цінна, бо поєднує підготовку, адаптовану до реального бойового середовища, із принципом каскадного поширення компетентностей у системі.

Третім напрямом є інтеграція в освітній процес нових компетентностей, продиктованих характером сучасної війни. Йдеться передусім про міжнародне гуманітарне право, документування воєнних злочинів, OSINT, цифрову аналітику, тактичну медицину, кризову комунікацію, роботу з постраждалими цивільними, міжвідомчу взаємодію та навички дій у правовому полі міжнародної відповідальності.

Четвертим змістовим блоком є зв'язок між підготовкою поліцейських кадрів і реальною відбудовою країни. У воєнний час Національна поліція виконує функції, які безпосередньо впливають на можливість повернення людей, запуску громад, відновлення інфраструктури та господарської активності. Офіційні повідомлення НПУ свідчать, що поліцейські-вибухотехніки залучаються до оперативного розмінування деокупованих територій Харківської та Херсонської областей, знищують вибухонебезпечні предмети, очищують простір для життя людей і відновлення цивільної інфраструктури. Фактично поліцейський у сучасній Україні – це не лише охоронець правопорядку, а й активний учасник відновлення. Безпечна школа, розмінована вулиця, очищене подвір'я, задокументований злочин агресора, відновлена довіра громади – усе це стає не лише результатом служби, а й результатом якості підготовки.

П'ятим необхідним компонентом інституційного забезпечення є розвиток менторства. Війна довела, що жодна навчальна програма не здатна повною мірою замінити передачу практичного досвіду від офіцера чи інструктора, який працював у кризовому середовищі, до молодого фахівця. Саме тому інститут менторства в секторі безпеки і оборони має стати не факультативним доповненням, а частиною державної та відомчої політики підготовки кадрів. Його роль полягає у тому, щоб з'єднати стандартизовану освіту з реальними

викликами служби, передати не тільки алгоритми, а й професійну культуру, етичну стійкість, навички рішень у невизначеності та внутрішню відповідальність за людей і державу. В українських умовах наставник це не лише носій досвіду, а й провідник цінностей: вірності Присязі, поваги до права, дисципліни, людяності й готовності діяти в інтересах суспільства навіть під загрозою власному життю. Саме така менторська вертикаль повинна стати одним із фундаментів оновленої моделі підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони.

Отже, в умовах сучасних воєнних викликів інституційне забезпечення професійної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони повинно розвиватися як безперервна, практикоорієнтована та ціннісно вмотивована система. Для Національної поліції України це означає поєднання спеціальної професійної підготовки, службового вдосконалення, міжнародного партнерства, менторства, тактичної медицини, цифрових компетентностей і навичок документування воєнних злочинів. Сьогодні поліцейський є не лише суб'єктом правозастосування, а й захисником громад, учасником розмінування, носієм суспільної стійкості та важливою опорою майбутньої відбудови держави. Саме тому якісна підготовка кадрів для поліції є водночас питанням національної безпеки, правопорядку, довіри до держави і стратегічної спроможності України вистояти у війні та перемогти. Українська поліція вже довела свою роль у збереженні державності, а отже нашим обов'язком є вибудувати таку систему професійної підготовки, яка відповідатиме не лише викликам сьогодення, а й завданням сильної, безпечної та європейської України після війни.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.02.2016 № 105. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16#Text> (дата звернення: 03.04.2026).

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 03.04.2026).

Сергій Белай,
начальник центру організації та
координації наукової та інноваційної
діяльності Національної академії
Національної гвардії України, доктор
наук з державного управління,
професор

Ігор Куруч,
аспірант кафедри національної
безпеки, публічного управління та
адміністрування Державного
університету «Житомирська
політехніка»

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ НА ОСНОВІ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ

Сучасні загрози національній безпеці вимагають комплексного підходу до їх нейтралізації, що передбачає посилення інституційної спроможності держави, підвищення ефективності публічного управління та розвиток сектору безпеки і оборони [1]. Вони зумовлюють необхідність впровадження інноваційних управлінських підходів, цифрових технологій, систем аналітики та прогнозування для своєчасного виявлення і попередження ризиків. Крім того, актуалізується потреба у підготовці висококваліфікованих кадрів, здатних діяти в умовах невизначеності, швидко адаптуватися до змін безпекового середовища та забезпечувати ефективну міжвідомчу взаємодію [2].

Актуальність підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України зумовлена сучасними безпековими викликами, насамперед умовами повномасштабної збройної агресії, що мають істотний вплив на формування економічного потенціалу держави [3]. Ефективне функціонування сил безпеки і оборони безпосередньо залежить від якості кадрового забезпечення, здатного оперативно реагувати на зміну обстановки, приймати обґрунтовані управлінські

рішення та забезпечувати виконання завдань у складних і динамічних умовах. Особливої ваги набуває підготовка фахівців, які володіють сучасними компетенціями у сфері управління, логістики, цифрових технологій, аналітики та економічної безпеки. Зростання обсягів інформації, ускладнення логістичних процесів і необхідність координації між різними суб'єктами сектору безпеки зумовлюють потребу у формуванні системного мислення, навичок міжвідомчої взаємодії та здатності працювати в умовах невизначеності.

Крім того, важливим фактором є інтеграція України до європейського та євроатлантичного безпекового простору, що передбачає впровадження сучасних стандартів підготовки персоналу, сумісних із підходами держав-партнерів. Це вимагає оновлення освітніх програм, впровадження інноваційних методів навчання та розвитку практичних навичок, а також використання методології тайм-менеджменту. Підготовка фахівців для сектору безпеки і оборони на основі тайм-менеджменту передбачає формування у персоналу системного підходу до планування, організації та раціонального використання часу в умовах високої динаміки та невизначеності. Такий підхід спрямований на розвиток здатності ефективно розподіляти ресурси часу між пріоритетними завданнями, оперативно реагувати на зміни обстановки та забезпечувати виконання службових функцій у визначені строки. Важливим елементом є впровадження сучасних методик тайм-менеджменту, зокрема планування за цілями, визначення пріоритетів, делегування повноважень, а також використання цифрових інструментів для контролю та координації службової діяльності.

Застосування тайм-менеджменту у підготовці фахівців сприяє підвищенню їхньої особистої ефективності, зниженню рівня стресу та перевантаження, покращенню якості управлінських рішень і зміцненню дисципліни. Крім того, це дозволяє підвищити узгодженість дій підрозділів, оптимізувати виконання логістичних, оперативних і аналітичних завдань, що є критично важливим для забезпечення безперервності функціонування сил безпеки і оборони. У довгостроковій перспективі інтеграція принципів тайм-

менеджменту в систему підготовки кадрів сприяє формуванню професійного, адаптивного та результативного кадрового потенціалу, здатного ефективно діяти в умовах сучасних безпекових викликів.

Отже, сучасні загрози національній безпеці зумовлюють необхідність переходу до комплексного та проактивного підходу в публічному управлінні, що передбачає посилення інституційної спроможності, впровадження інноваційних управлінських рішень, цифрових технологій і систем аналітики та прогнозування. Водночас ефективність функціонування сектору безпеки і оборони України безпосередньо залежить від рівня підготовки кадрового потенціалу, здатного діяти в умовах невизначеності, швидко адаптуватися до змін безпекового середовища та забезпечувати результативну міжвідомчу взаємодію.

Особливого значення набуває формування сучасних професійних компетенцій у сфері управління, логістики, цифровізації та економічної безпеки, а також модернізація системи підготовки кадрів відповідно до європейських і євроатлантичних стандартів. Важливу роль у цьому відіграє впровадження методології тайм-менеджменту, що сприяє підвищенню особистої ефективності, раціональному використанню часу і ресурсів, покращенню якості управлінських рішень та узгодженості дій підрозділів. У підсумку це забезпечує зміцнення обороноздатності держави, підвищення ефективності сектору безпеки і оборони України та стійкість системи національної безпеки в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
2. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14 верес. 2020 р. № 392/2020. *Офіційний вісник України*. 2020. № 74. Ст. 2354.
3. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни : експертно-аналіт. доповідь. Київ : НІСД, 2024. 71 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_ekonombezpeka_2024_220524.pdf (дата звернення: 14.03.2026).

Степан Бондаренко,
*фахівець кафедри технологій захисту
 кіберпростору центру
 кібербезпеки Навчально-наукового
 інституту інформаційної безпеки та
 стратегічних комунікацій
 Національної академії СБ України*

ЗАСТОСУВАННЯ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ТА СЦЕНАРНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Формування професійних компетентностей здобувачів освіти у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання потребує використання таких освітніх технологій, які максимально наближують навчальний процес до реальних умов майбутньої професійної діяльності. Особливої актуальності це набуває у підготовці фахівців сектору безпеки і оборони, правоохоронної діяльності, військового управління та інших спеціальностей, де прийняття рішень здійснюється в умовах невизначеності, ризику та обмеженого часу. У цьому контексті ефективним інструментом професійної підготовки виступає поєднання імітаційного моделювання та сценарного навчання, що дозволяє створювати контрольоване освітнє середовище для відпрацювання практичних навичок, розвитку аналітичного мислення та формування здатності до прийняття управлінських рішень у складних ситуаціях.

Імітаційне моделювання у системі професійної підготовки передбачає створення штучних, але максимально наближених до реальності моделей професійної діяльності, у межах яких здобувачі освіти відпрацьовують алгоритми дій, взаємодію в команді та процедури реагування на різні типи ситуацій [4]. Його застосування дозволяє відтворювати складні процеси службової діяльності без ризику для реальних об'єктів та безпеки людей. Використання імітаційних моделей сприяє формуванню практичних компетентностей шляхом системного відпрацювання процедур прийняття рішень, аналізу оперативної інформації, оцінювання ризиків та координації дій

між учасниками процесу. Особливої ефективності імітаційне моделювання набуває у поєднанні з цифровими технологіями, які дозволяють відтворювати складні багатофакторні ситуації, що характеризуються динамічною зміною умов та необхідністю оперативного реагування.

Сценарне навчання є логічним продовженням імітаційного моделювання та передбачає побудову освітнього процесу на основі спеціально розроблених професійних сценаріїв, що відображають типові або кризові ситуації службової діяльності. У межах такого підходу здобувачі освіти залучаються до виконання ролей, характерних для реальної професійної практики, що дозволяє відпрацьовувати навички аналізу ситуації, планування дій, комунікації та взаємодії з іншими учасниками процесу [2]. Сценарне навчання сприяє формуванню комплексних компетентностей, оскільки поєднує теоретичні знання з практичним застосуванням у змодельованих умовах, що максимально наближені до реальних професійних викликів. Особливе значення має можливість варіювання сценаріїв, що дозволяє моделювати різні рівні складності ситуацій та поступово підвищувати рівень підготовки здобувачів освіти.

Застосування імітаційного моделювання та сценарного навчання дозволяє формувати не лише професійні знання, але й ключові компетентності, необхідні для ефективної службової діяльності. Йдеться про здатність до швидкого прийняття рішень, критичного аналізу інформації, прогнозування розвитку ситуації, роботи в умовах стресу та ефективної командної взаємодії. На відміну від традиційних форм навчання, що переважно орієнтовані на передачу теоретичних знань, імітаційні та сценарні методи забезпечують активне залучення здобувачів освіти до процесу вирішення практичних завдань, що значно підвищує рівень засвоєння матеріалу та готовність до реальної професійної діяльності [3].

Для ефективного впровадження імітаційного моделювання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання необхідним є створення спеціалізованого освітнього середовища, яке включає навчально-тренувальні

полігони, ситуаційні центри, цифрові симуляційні платформи та інтерактивні тренажери. Такі інструменти дозволяють моделювати складні професійні ситуації, забезпечувати інтеграцію різних видів інформації та створювати умови для колективного прийняття рішень. Важливим є також впровадження програмного забезпечення для моделювання оперативних, управлінських та кризових сценаріїв, що дозволяє автоматизувати процес створення навчальних ситуацій та забезпечувати об'єктивне оцінювання дій здобувачів освіти.

Суттєвим елементом розвитку сценарного навчання є розроблення типових банків професійних сценаріїв, що охоплюють найбільш характерні ситуації майбутньої службової діяльності [1]. Такі сценарії повинні базуватися на аналізі реальних практичних кейсів, що виникають у діяльності правоохоронних органів, військових формувань та інших інституцій сектору безпеки і оборони. Використання реалістичних сценаріїв дозволяє підвищити практичну спрямованість навчального процесу та забезпечити формування компетентностей, безпосередньо пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю. Важливим є також систематичне оновлення сценаріїв з урахуванням сучасних викликів безпеки, змін у законодавстві та розвитку технологій.

З метою підвищення ефективності використання імітаційного моделювання та сценарного навчання доцільним є впровадження комплексної системи оцінювання професійних компетентностей здобувачів освіти. Така система повинна базуватися на аналізі їхніх дій у змодельованих ситуаціях, оцінюванні якості прийнятих рішень, ефективності взаємодії у команді та здатності адаптуватися до зміни умов. Використання цифрових систем фіксації та аналізу результатів навчальних сценаріїв дозволяє забезпечити об'єктивність оцінювання та формувати індивідуальні траєкторії професійного розвитку здобувачів освіти.

Перспективним напрямом удосконалення підготовки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є інтеграція імітаційного моделювання з аналітичними системами обробки даних та технологіями

штучного інтелекту. Використання таких технологій дозволяє автоматично генерувати сценарії різного рівня складності, моделювати динамічні зміни оперативної обстановки та здійснювати комплексний аналіз дій учасників навчального процесу. Це сприяє формуванню адаптивного освітнього середовища, у межах якого навчальний процес максимально наближається до реальних умов професійної діяльності.

Таким чином, застосування імітаційного моделювання та сценарного навчання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є ефективним інструментом формування професійних компетентностей здобувачів освіти. Інтеграція цих методів у навчальний процес дозволяє забезпечити практичну спрямованість підготовки, підвищити рівень готовності майбутніх фахівців до виконання службових завдань та сформувати здатність діяти в умовах складних і динамічних професійних ситуацій. Реалізація цього підходу потребує створення сучасної інфраструктури симуляційного навчання, розроблення реалістичних професійних сценаріїв, впровадження цифрових технологій моделювання та формування системи об'єктивного оцінювання результатів навчальної діяльності.

Список використаних джерел

1. NATO Modeling and Simulation Group (NMSG). M&S in Training and Education [Електронний ресурс]. 2024. URL: www.sto.nato.mil (дата звернення: 15.03.2026).
2. U.S. Army Combined Arms Center. Simulation Operations (FA57) and Training Strategy [Електронний ресурс]. 2023. URL: usacac.army.mil (дата звернення: 15.03.2026).
3. CEPOL (European Union Agency for Law Enforcement Training). Simulation-based Training for Law Enforcement [Електронний ресурс]. 2025. URL: www.cepol.europa.eu (дата звернення: 15.03.2026).
4. Society for Simulation in Healthcare (SSH). Simulation Lexicon and Standards of Best Practice [Електронний ресурс]. 2024. URL: www.ssih.org (дата звернення: 15.03.2026).

Володимир Буга,

професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної

діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук

Дар'я Єднак, здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

ІНТЕГРАЦІЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ ПІДРОЗДІЛІВ МВС У НАУКОВИЙ ПРОСТІР ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Ескалація воєнного конфлікту спричинила структурні зміни в усіх сферах життєдіяльності соціуму, актуалізуючи запит на реформування галузевої освіти МВС України. Ключовим вектором удосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є наукова рефлексія бойової діяльності та системна інтеграція отриманого досвіду в теоретико-методологічну базу підготовки особового складу.

Бойовий досвід, набутий поліцейськими під час виконання службових завдань у прифронтових районах, в умовах артилерійських обстрілів, евакуацій мирного населення, протидії диверсійно-розвідувальним групам, є унікальним джерелом прикладного знання, яке неможливо замінити лише теоретичними модулями. Саме реальні ситуації, з якими стикаються поліцейські на війні, мають стати основою для перегляду навчальних курсів, оновлення методичних матеріалів та створення нових сценаріїв тренувань [1 с.329].

Трансформація професійної освіти передбачає впровадження системних алгоритмів включення бойового досвіду до навчальних планів через розробку спеціалізованих кейс-стаді, інтерактивних тренінгів та симуляцій. Пріоритетним завданням постає підготовка науково-педагогічних кадрів, здатних до фахової дидактичної обробки бойових ситуацій, а також створення інституційних механізмів збору та верифікації емпіричних даних для їх подальшого використання в освітньому процесі. Успішна реалізація цих заходів

забезпечить формування нової генерації лідерів системи МВС, спроможних до ефективного функціонування в умовах екстремальних безпекових викликів [2, с.39].

Процес інтеграції бойового досвіду підрозділів МВС у науковий простір передбачає структурну модернізацію змістового наповнення профільних навчальних дисциплін. Актуальним напрямом наукового пошуку постає оновлення методичних підходів до викладання тактичної медицини, домедичної допомоги в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру та алгоритмів функціонування малих груп в умовах артилерійських обстрілів, обмеженого ресурсного забезпечення тощо. Впровадження індивідуалізованих кейс-методів, що ґрунтуються на реальних подіях, дозволяє забезпечити високий рівень адаптивності професійної підготовки до динамічних викликів воєнного стану. Ключовим суб'єктом такої трансформації виступає викладач-практик, чий бойовий досвід стає фундаментом для формування цілісної професійної ідентичності та деонтологічної стійкості майбутніх працівників поліції [1, с.330].

В умовах ескалації воєнного конфлікту та трансформації безпекового середовища участь поліцейських у реагуванні на надзвичайні ситуації набуває комплексного характеру. Вони повинні не лише ефективно реалізовувати правоохоронні функції, а й виконувати завдання у сфері цивільного захисту населення, зокрема брати участь в аварійно-рятувальних роботах, здійснювати надання першої домедичної допомоги та оперативно ідентифікувати супутні загрози в умовах підвищеної небезпеки. Така багатовекторність діяльності обумовлює необхідність системної інтеграції бойового та практичного досвіду в освітній та науковий процес, що передбачає формування відповідних компетентностей ще на етапі підготовки майбутніх співробітників системи МВС у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання [3].

Не менш важливим є зміцнення інституційних зв'язків між структурами МВС, науковою спільнотою та міжнародними експертами є ключовим для впровадження інновацій у підготовку кадрів. Спільні дослідження та обмін

знаннями дозволяють адаптувати вітчизняну освіту до світових стандартів та актуальних загроз.

Таким чином, впровадження бойового досвіду в освітній процес - це не просто оновлення чи адаптація програми під виклики сьогодення, а стратегічний крок до створення гнучкої, високопрофесійної системи безпеки та професійного становлення. Це гарантує, що майбутні фахівці системи МВС будуть максимально підготовлені до виконання завдань та надзвичайних ситуацій в умовах війни, що є фундаментом національної стійкості.

Список використаних джерел

1. Забора А. В., Ротань К. О. Інтеграція бойового досвіду в навчальні плани підготовки патрульної поліції // Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. [за матеріалами X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 3 лип. 2025 р.)]. Вінниця : ХНУВС, 2025. С. 328–330. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/dddd9fd7-6746-44cd-ae97-0d69e1fbb21b>.
2. Золотов А. В., Шикуча Р. Р., Акімов О. О. Інтеграція бойового досвіду в освітній процес: розвиток компетентностей лідерства та командної роботи // Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2024. № 6. С. 34–40. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/9974/>.
3. Веселов М. Ю., Пилипів Р. М., Єднак Д. Д. Навчання поліцейських діям у надзвичайних ситуаціях в умовах війни // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2024. Вип. 83. Ч. 2. С. 164–169. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.23>.

Ганна Буга,

начальник відділу організації наукової діяльності ДонДУВС, доцент, доктор юридичних наук

Дар'я Єднак,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ЯК**

КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ ДО ДІЙ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, зумовила кардинальні зміни у функціонуванні державних інституцій, системи безпеки та освітнього середовища. Особливо гостро ці зміни відчули заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку фахівців для сектору безпеки і оборони. У нових умовах значно зростає роль освітнього процесу як ключового чинника формування готовності майбутніх фахівців до дій у надзвичайних ситуаціях воєнного характеру.

Особовий склад підрозділів (органів) Національної поліції України досить часто одним із перших прибуває до місця виникнення надзвичайної ситуації. В окремих випадках будівлі органів поліції безпосередньо стають прямими об'єктами ворожих повітряних атак. За таких умов вирішального значення набуває належна організація службової діяльності поліцейських та ефективність виконання ними покладених завдань безпосередньо на місці події. Від цього залежить рівень забезпечення їхньої особистої безпеки, безпеки цивільного населення навколо, оперативність проведення рятувальних заходів і надання необхідної допомоги постраждалим, а також створення належних умов для ефективної діяльності рятувальних, медичних та інших правоохоронних підрозділів під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації [1].

На органи (підрозділи) Національної поліції України покладається виконання спеціальних службових завдань, що реалізуються під час реагування на надзвичайні ситуації, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, розроблення і введення в дію планів реагування на надзвичайні ситуації, а також у процесі виконання визначених законодавством України повноважень в умовах запровадження правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Крім того, зазначені органи залучаються до виконання

завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період [2, с.45].

Виконання службових завдань особовим складом Національної поліції в умовах повномасштабної збройної агресії характеризується екстремальним рівнем складності та постійною загрозою життю. Специфіка воєнного стану трансформує традиційні поліцейські функції, додаючи до них завдання, безпосередньо наближені до бойових: участь у стабілізаційних заходах на деокупованих територіях, роботу в зонах артилерійських та ракетних обстрілів, евакуацію населення під вогнем, а також протидію диверсантам. Сьогодні роль тактико-спеціальної підготовки та системи особистої безпеки стає визначальною, оскільки саме дефіцит специфічних навичок дій у надзвичайних ситуаціях воєнного характеру - від надання самодопомоги при мінно-вибухових травмах до орієнтування в умовах руйнування інфраструктури - є основним фактором ризику.

Відтак, пріоритетом професійної освіти стає формування комплексної готовності фахівця до ефективного функціонування в умовах постійної бойової загрози, де володіння тактичною медициною та алгоритмами безпечної поведінки є запорукою виживання та успішного виконання службового обов'язку. Особиста безпека працівників поліції наразі є одним з важливих чинників для успішного вирішення їхніх службових завдань, особливо в умовах виникнення надзвичайних ситуацій. Особисту безпеку працівників поліції слід розглядати як їх обов'язок, а не право [3, с. 5].

Обсяг і перелік спеціальних службових завдань, до виконання яких можуть залучатися поліцейські у разі виникнення надзвичайної ситуації, частково визначено у Порядку взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, а також у випадку запровадження правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, затверджені наказом МВС України від 31.10.2016 № 1129 [1].

У сучасних умовах це трансформується у виконання завдань із виявлення та нейтралізації диверсійно-розвідувальних груп, посилення охорони об'єктів критичної інфраструктури, а також забезпечення публічної безпеки в зонах активних бойових дій та на деокупованих територіях. Важливим аспектом є алгоритмізація дій особового складу під час проведення стабілізаційних заходів, де поліція виступає базовою ланкою відновлення правопорядку. Ефективність такої діяльності безпосередньо залежить від оперативності прийняття управлінських рішень у ситуаціях з високим ступенем невизначеності та ризику, зокрема під час повторних ракетно-артилерійських обстрілів місць ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. У зв'язку з цим, критичного значення набуває не лише теоретична обізнаність майбутніх поліцейських з нормами адміністративного та кримінального законодавства, а й високий рівень їхньої тактико-спеціальної та домедичної підготовки.

Здобуття здобувачами (курсантами) ЗВО МВС теоретичних знань та/або навичок щодо дій в надзвичайних ситуаціях може відбуватися у наступних формах:

- у межах вивчення окремої навчальної дисципліни (обов'язковий чи вибірковий компонент);
- як частина у межах вивчення інших навчальних дисциплін (наприклад, тактико-спеціальна діяльність поліцейських, домедична підготовка тощо);
- проведення позапланових (факультативних) теоретичних і практичних занять, із залученням фахівців ДСНС, парамедиків, а також тренувань із залученням представників рятувальних служб;
- самонавчання, шляхом проходження онлайн-тренінгів, різноманітних курсів з цивільного захисту (з отриманням чи без отримання відповідного сертифікату);
- інформаційно-просвітницька робота з питань поведінки в умовах надзвичайних ситуацій [1].

У сучасних реаліях виконання службових завдань, як-от участь у стабілізаційних заходах на деокупованих територіях, протидія диверсійним

групам та евакуація населення під вогнем, вимагає від особового складу не лише високої правової компетентності, а й виняткової психофізичної стійкості. Це обумовлює необхідність модернізації освітнього процесу в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання шляхом впровадження інтегрованих практичних курсів, тренінгів із фахівцями екстрених служб та системної алгоритмізації дій у ситуаціях з високим ступенем ризику.

Таким чином, формування комплексної готовності майбутніх офіцерів до автономного функціонування в екстремальних умовах стає стратегічною вимогою часу, що забезпечує життєздатність системи внутрішньої безпеки держави та належний рівень захисту суспільства в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Веселов М. Ю., Пилипів Р. М., Єднак Д. Д. Навчання поліцейських діям у надзвичайних ситуаціях в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 83. Ч. 2. С. 164–169. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.23> (дата звернення: 15.03.2026).
2. Дії працівників органів Національної поліції при виникненні надзвичайних ситуацій / Ю. І. Давигора, В. А. Молотай, О. В. Коломієць, Ю. В. Демченко, А. О. Кудлай. Київ : НАВС, 2020. 156 с.
3. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій : навч. посіб. / В. Г. Грибан, А. Є. Фоменко, Д. Г. Казначеев, О. І. Бойко; за заг. ред. В. Г. Грибана. Дніпро : ДДУВС, 2018. 100 с.

Gediminas Buciunas,

In position of associate professor at the Law Faculty of Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania, Doctor Iuris,

In position of professor at the Academy of Public Security at Mykolas Romeris University, Vilnius, Lithuania, Doctor Iuris,

In position of professor at the Faculty of Social Science and Humanities of Klaipeda University, Lithuania, Doctor Iuris

AND TRENDS

Tell me and I forget, teach me and I may remember, involve me and I learn.
Benjamin Franklin [1].

The main topic of this paper is about the improvement of advanced training for police officers dealing with trafficking in human beings. The aim of this paper is to identify the most effective instruments suitable for short-time training designed for practitioners. Trafficking in human beings is a fast-growing crime area that affects millions of people around the world. According to the National Association of Securities Dealers Automatic Quotation System (hereinafter referred to as Nasdaq) 2024 Global Financial Crime Report among the most prevalent crimes that fuelled trillions of dollars in illicit flows and money laundering activity were a range of destructive crimes, including an estimated \$782.9 billion in drug trafficking activity, \$346.7 billion in human trafficking, \$11.5 billion in terrorist financing [2]. As we can see, trafficking in human beings is one of the most lucrative illegal income sources for organized crime, even though trafficking in human beings is forbidden. Trafficking in human beings occurs in a variety of forms and in many different sections of society [3]. Harsh punishment for such activity is set up by the criminal laws/codes in many countries around the world. For example, Article 149 of the Criminal Code (hereinafter referred to as “CC”) of Ukraine set up criminal liability for trafficking in human beings.

There has arisen a question. How many criminal cases involving trafficking in human beings have been registered in Ukraine? According to the official data placed on the website of the General Prosecutor's Office of Ukraine about opened criminal cases on trafficking in human beings (Article 149 of the CC of Ukraine), 104 criminal offenses have been registered in 2024 [5] and 153 in 2025 [6]. The analysis of presented data on income of organized crimes from trafficking in human beings and official statistical data not only from Ukraine presented above, leads us to think that trafficking in human beings (hereinafter referred to as “THB”) crimes go undiscovered, unreported, or even not accounted for in official statistics. At the same time, it creates a hidden criminal reality. There may be raised the question of the level

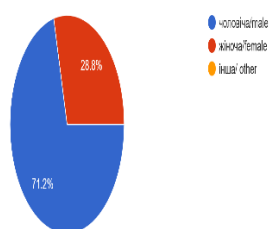
of preparation of staff from the state institutions, the law enforcement agencies to cope with trafficking in human beings and their needs for advanced training in THB. Investing in training employees is like planting seeds and nurturing them until they blossom.

The author of this article prepared the list of questions and, with the consent of the respondents, conducted a survey among the employees of the state institutions and officials of law enforcement agencies, regional prosecution offices on advanced training systems and teaching methods aiming to identify preferable types of development training and training methods. The questionnaire was created by the author of this research paper in compliance with ethical and data protection standards prescribed in the laws. All respondents (66) received all the necessary information regarding the aim of the survey, safeguards of their anonymity and only after that if a respondent agreed to take part, the link to the Google form to fill up the questionnaire was shared with them. The collected, collated, and analyzed data provided information on the most effective types of development training and training methods for the staff of the state institutions coping with the trafficking in human beings in Ukraine. 71.2 % of respondents were males and 28.8 % were females. The second question of the survey was related to the age of respondents. The answers are shown in Table 2. Based on the answers, we may divide them into generations X, millennials, Z. According to the Encyclopedia Britannica, generation X (those born between 1965 and 1980), generation millennials (those born between 1981 and 1996) and Generation Z (those born from about 1997 to the early 2010s) [7]. The author separately doesn't analyze the preferable training methods for each generation. It is a separate topic of academic research, and it is not going to be analyzed in depth in this paper. The third question of the survey was related to the education of the respondents. Answers to them are presented in Table 3.

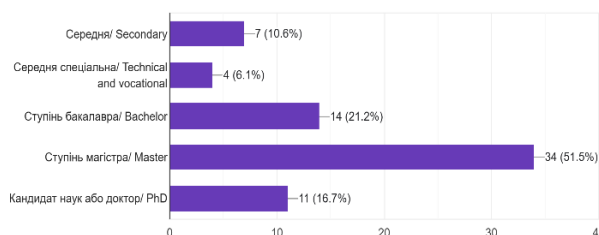
Table 2

Table 3

Ваша стать/Your gender?
66 responses

Яка у вас освіта/What is your education?
66 responses

The other questions were about preferable types of professional development and training methods. The respondents' answers are presented in Table 3 and Table 4.

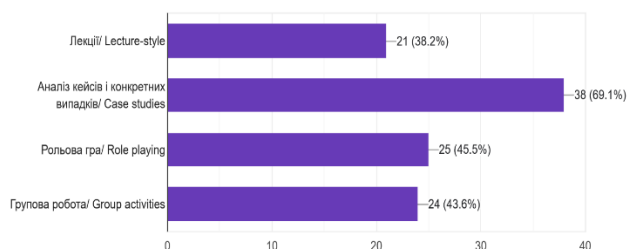
Table 3

Яким типам професійного навчання з підвищення кваліфікації Ви віддасте перевагу?/ What types of professional development training do you prefer?

Table 4

Яким навчальним методам ви віддасте перевагу /Which training methods do you prefer?
55 responses

The last question for respondents was about preferable topics for advanced training related to THB cases. 62.1 % of all respondents expressed a wish to get knowledge of new methods and instruments of criminal intelligence used to detect different types of THB.

So, it led to the conclusion that the choice of the most suitable type of training development and training methods for advanced training, topics of training plays crucial role in future on readiness of the staff from state institutions to prevent, detect, investigate and prosecute crimes related to THB.

References

1. 15 Inspirational Learning and Training Quotes. SkyPrep. 2013. July 29. URL: skyprep.com (date of access: 19.03.2026).
2. Nasdaq 2024 Global financial crime report. Visual Capitalist. 2024. April. URL: elements.visualcapitalist.com (date of access: 20.03.2026).
3. Buciunas G. Trafficking in human beings. Statistics. Does it reflect the real situation? Conference materials. 2024. URL: er.dduvs.edu.ua (date of access: 21.03.2026).
4. Criminal Code of Ukraine : Law of Ukraine from 05.04.2001 № 2341-III. URL: zakon.rada.gov.ua (date of access: 21.03.2026).
5. Statistics: 2013-2024 years: about registered criminal offenses and results of their pre-trial investigation. Office of the Attorney General of Ukraine. URL: www.gp.gov.ua (date of access: 20.03.2026).
6. Statistics: About registered criminal offenses and results of their pre-trial investigation. Office of the Attorney General of Ukraine. URL: gp.gov.ua (date of access: 21.03.2026).
7. Millennial. The Encyclopedia Britannica. URL: www.britannica.com (date of access: 22.03.2026).

Євген Бутирін,

*доцент кафедри політичних наук та
права Південноукраїнського
національного педагогічного
університету ім. К.Д. Ушинського,
доктор юридичних наук*

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ДЕКОМУНІЗАЦІЇ ТА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНИХ ЗАКЛАДІВ

У різні періоди історії бібліотеки вважалися важливими центрами розвитку культури та освіти, які забезпечували вільний доступ до інформації. Вони акумулюють і зберігають знання, набуті людством, що сприяє піднесенню інтелектуального й морального потенціалу суспільства, формуванню світогляду та задоволенню різноманітних інформаційних потреб. В Україні бібліотеки поділяються за значенням на національні, загальнодержавні, республіканські, обласні, міські, районні, селищні, сільські [1]. Згідно із загальноукраїнським дослідженням, стан фондів публічних бібліотек в Україні до початку повномасштабного вторгнення з боку РФ у 2022 р. нараховувалось приблизно 15 тис бібліотечних закладів. Після початку повномасштабної агресії частина

бібліотек була ліквідована та реструктуризована, ще частина повністю зруйнована або опинялася на тимчасово-окупованих територіях (приблизно 3 тис бібліотечних закладів) [2]. За офіційною інформацією Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, станом на 01.01.2023, кількість публічних бібліотек становила 13 486, а на 01.01.2024 р. – 12 908 бібліотечних просторів [2]. До прикладу, у шістдесятимільйонній Італії функціонують 3,5 тис бібліотек, а у 85-мільйонній Німеччині – 9 тис бібліотек [3].

У 2015 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» [4], який також торкнувся й бібліотечних закладів. Одним зі складових етапів декомунізації було перейменування бібліотек, пов'язаних із радянськими та російськими діячами. До вступу в дію Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» всього 69 бібліотечних закладів носили ім'я українських письменників [5]. Однак, більша частина бібліотечних закладів носила імена російських та радянських письменників: ім. В. Маяковського (6 бібліотек), ім. А. Чехова (6 бібліотек), ім. В. Короленка (6 бібліотек), ім. М. Некрасова (5 бібліотек), ім. М. Лермонтова (5 бібліотек), ім. О. Пушкіна (4 бібліотеки), ім. М. Горького (4 бібліотеки), ім. О. Купріна (3 бібліотеки), ім. А. Гайдара (3 бібліотеки), ім. О. Блока (2 бібліотеки), ім. О. Герцена (2 бібліотеки), ім. В. Катаєва (2 бібліотеки), ім. М. Островського (2 бібліотеки), ім. М. Светлова (2 бібліотеки), ім. К. Симонова (2 бібліотеки). Частина бібліотек була перейменована радянською владою на імена тих, кого «героїзували» після Другої світової війни: І. Бевз, В. Лягін, Ш. Кобер, В. Хоменко, О. Матросов, З. Космодем'янська, С. Чекалін, В. Котик, В. Дубінін, У. Громова, С. Ковпак, О. Кошовий та ін. [5]. Щодо українських бібліотечних закладів, названих на честь зарубіжних письменників, то, за інформацією культурно-видавничого проекту «Читомо», в Україні існує тільки одна бібліотека на честь Адама Міцкевича в місті Києві [5].

Перші бібліотечні заклади в Україні були перейменовані після початку дії Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». Наприклад, у 2015 р. відбулося перейменування «Одеської національної Ордена Дружби народів наукової бібліотеки ім. М. Горького» на «Одеську національну наукову бібліотеку». [6]. Також на підставі рішення Київської міської ради № 336/1340 від 10 листопада 2016 р. були перейменовані «Бібліотека ім. В. Чапаєва» на «бібліотеку ім. І. Світличного» та «Бібліотека ім. В. Чкалова» на «Бібліотеку Солом'янську» [7].

Треба зазначити, що більшість російських прізвищ, на честь яких були названі українські бібліотечні заклади, не підпадали під дію п. 6 ст. 7 Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» [4]. Водночас, за даними культурно-видавничого проєкту «Читомо», напередодні повномасштабного вторгнення з боку рф в Україні залишалося 77 бібліотечних закладів, названих на честь діячів країни-агресорки (20 «російських» бібліотек розміщені в Києві, 13 – у Харкові, 7 – в Одесі, 7 – у Краматорську, 6 – у Маріуполі, 3 – у Мелітополі, 2 – у Чернігові) [5].

Масове перейменування бібліотечних закладів почалося тільки після вступу в дію у 2023 р. Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» [8]. Наприклад, на підставі рішення Київської міської ради 9 листопада 2022 р. були перейменовані бібліотечні заклади, які носили імена російських та радянських діячів культури, учасників Другої світової війни та ін.: «Бібліотеку ім. В. Котика» на «Бібліотеку на Межигірській»; «Бібліотеку ім. Ф. Достоєвського» на «Бібліотеку ім. Г. Сковороди»; «Бібліотеку ім. М. Лермонтова» на «Бібліотеку ім. І. Шамо»; «Бібліотеку ім. О. Новікова-Прибоя» на «Бібліотеку ім. М. Слабошпицького» та ін. [9].

Наступним етапом декомунізації та деколонізації бібліотечних закладів стало актуалізація бібліотечних фондів. Фактично це процес оновлення,

очищення та адаптації бібліотечних колекцій до сучасних інформаційних, культурних і суспільних потреб, особливо актуальний в умовах збройної агресії РФ проти України [10].

За інформацією генерального директора Одеської національної наукової бібліотеки Ірини Бірюковой, з 200 млн документів, які зберігаються в бібліотечних фондах України 102 млн російською мовою [11]. Треба зазначити, що на території західних областей ситуація з російськомовною літературою у бібліотечних закладах набагато краще, порівняно зі східними областями. За інформацією директора «Львівської муніципальної бібліотеки» Василя Кметя, кількість російськомовної літератури вкладається в межі 15 відсотків [12].

Треба зазначити, що списання літератури з бібліотечних фондів – це доволі складний, а іноді й суперечливий процес. Напередодні цього процесу, а також у період безпосереднього списання російської та радянської літератури відбувалися справжні дискусійні баталії між науковцями, письменниками, літературознавцями, тощо. Особливо емоції зашкалювали під час обговорення списання російської класичної літератури та творів українських радянських письменників.

У період з 2022 р. по травень 2024 р. в українських публічних бібліотеках були списані понад 26 мільйонів книжок (у 2022 р. з бібліотек списали 12 млн 971 тис. книжок, а у 2023 – 13 млн 165 тис, з них 17 млн 448 тис видань, відповідно, були російською мовою). Найбільше вилучили російських книг на Вінниччині (1 млн 187 тис) та Полтавщині (1 млн 991 тис). А от найменше фонди змінювалися в регіонах, які були тимчасово окупованими російськими військами: у Донецькій області (251 тис), у Херсонській (108 тис), у Луганській області взагалі не списували книжки [13].

Список використаних джерел

1. Актуалізація бібліотечних фондів в умовах військової агресії російської федерації. *Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека*. URL: zounb.zp.ua (дата звернення: 01.03.2026).
2. Бібліотека імені Івана Світличного для дітей. *Вікіпедія*. URL: uk.wikipedia.org (дата звернення: 30.03.2026).

3. Бібліотеки України: осередки культурного надбання. *Міністерство культури та стратегічних комунікацій України*. URL: mcsc.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026).
4. Гюстон, у нас проблеми: більше бібліотек носять імена діячів культури рф, ніж українських. *Читомо*. URL: chytomo.com (дата звернення: 01.03.2026).
5. Дерусифікація – декомунізація – деколонізація. Частина 3. Загальна присутність у культурі. *YouTube*. URL: www.youtube.com (дата звернення: 11.03.2026).
6. З українських публічних бібліотек за два роки списали 66% книжок російською мовою. *Суспільне Культура*. URL: suspilne.media (дата звернення: 10.03.2026).
7. Перейменування бібліотеки. *Одеська національна наукова бібліотека*. URL: odnb.odessa.ua (дата звернення: 10.03.2026).
8. Про вищу освіту : Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 11.03.2026).
9. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки : Закон України від 09 квіт. 2015 р. № 317-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 26. Ст. 219. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 01.03.2026).
10. Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії : Закон України від 21 берез. 2023 р. № 3005-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 65. Ст. 221. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 30.03.2026).
11. Про освіту : Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 09.03.2026).
12. Трансформація публічних бібліотек у центри розвитку громад. *Ресурсний центр ГУРТ*. URL: www.prostir.ua (дата звернення: 11.03.2026).
13. Фонд тоталітарного читання: чому у Львові збережуть книги радянського періоду. *Суспільне Мовлення*. URL: suspilne.media (дата звернення: 04.03.2026).
14. Чапаєв, Пушкін, Некрасов: з назв шкіл та бібліотек у Києві приберуть імена російських та радянських діячів. *Суспільне Мовлення*. URL: suspilne.media (дата звернення: 01.03.2026).

Тарас Вайда,

професор кафедри професійних та спеціальних дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, доцент

ПОРЯДОК ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ / ЧЕРГОВОЇ СЛУЖБИ ПІДРОЗДІЛУ У РАЗІ ВИЯВЛЕННЯ РАДІОАКТИВНИХ ТА ЯДЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ ЯК АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Актуальність проблеми. У відповідності до п. 23 ст. 23 «Основні повноваження поліції» Закону України (далі – ЗУ) «Про Національну поліцію» [1] органи/підрозділи поліції здійснюють контроль у межах своєї компетенції за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення (під радіаційною безпекою нами розуміється дотримання допустимих меж радіаційного впливу на персонал, населення та навколишнє природне середовище, встановлених нормами та правилами з безпеки) [2]. Згідно вимог п. 24 нормативно-правового акту [1] беруть «участь ... у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості»; відповідно до п. 24¹ – здійснюють «...протидію злочинним посяганням на об’єкти критичної інфраструктури (далі – ОКІ), які загрожують безпеці громадян і порушують функціонування систем життєзабезпечення; захист ОКІ (зокрема, від кіберзлочинів), інтересів суспільства і держави від злочинних посягань...» [1].

У контексті нашої роботи уточнимо деякі терміни: 1) під радіоактивними матеріалами нами розуміється матеріал, до складу якого входять радіоактивні речовини; зокрема, до радіоактивних матеріалів належать: радіонуклідні джерела іонізуючого випромінювання, ядерні матеріали та радіоактивні відходи; 2) ядерний матеріал – будь-який вихідний або спеціальний розщеплювальний матеріал, а радіоактивна речовина – будь-яка речовина, що містить один або декілька радіонуклідів, активністю або концентрацією активності яких не можна нехтувати з точки зору радіаційного захисту; 3) джерело іонізуючого випромінювання – фізичний об’єкт, крім ядерних установок, що містить радіоактивну речовину, або технічний пристрій, який

створює або за певних умов може створювати іонізуюче випромінювання [2; 3].

Зазначимо, що використання ядерної енергії – це сукупність видів діяльності, пов'язаних з використанням ядерних технологій, ядерних матеріалів, джерел іонізуючого випромінювання у науці, виробництві, медицині та інших галузях, а також видобуванням та переробкою уранових руд та поводженням з радіоактивними відходами. Безумовно, основним споживачем радіоактивних матеріалів є ядерні установки і об'єкти, які мають загальнодержавне значення: 1) атомні електричні станції (*далі* – АЕС); 2) атомні станції тепlopостачання; 3) дослідницькі ядерні реактори; 4) сховища, призначені для зберігання відпрацьованого ядерного палива або високоактивних радіоактивних відходів з проектним строком зберігання понад 30 років (крім установок, включених до технологічного циклу ядерної установки); геологічні сховища для захоронення радіоактивних відходів та/або відпрацьованого ядерного палива [2].

Разом з тим, ядерні установки і об'єкти, попри їх важливість для економіки країни, є потенційними передумовами для виникнення небезпечних надзвичайних ситуацій (*далі* – НС) (для прикладу, аварія на ЧАЕС), зберігання і використання радіоактивних матеріалів може спричинювати вчинення кримінальних (терористичних) злочинів, в умовах російсько-української війни АЕС є потенційними цілями для ураження країною-агресором (наприклад, захоплення військами РФ Запорізької АЕС). Таким чином, оперативне реагування правоохоронних органів у разі виявлення радіоактивних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення особою правил чи незаконне поводження з ними має важливе безпекове значення для суспільства.

Результати дослідження. Основними видами забезпечення під час ліквідації наслідків НС (зокрема, у разі виявлення радіоактивних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними – *уточнено нами*) є розвідка, інженерне, радіаційне, хімічне, біологічне, гідрометеорологічне, матеріально-технічне, транспортне, медичне, інформаційне забезпечення та охорона публічного (громадського) порядку (*далі* – ОГП), які здійснюються силами відповідних спеціалізованих

служб правоохоронних органів всіх рівнів та суб'єктів господарювання за рішенням керівника робіт з ліквідації наслідків НС [3]. До функцій МВС (Нацполіція, Нацгвардія) як центрального органу виконавчої влади у вище зазначеній НС відносять наступні: 1) здійснення заходів з рятування людей, забезпечення їх безпеки та охорони майна; 2) забезпечення публічної безпеки і порядку; 3) надання допомоги органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у відселенні людей з місць, небезпечних для проживання, проведенні евакуації населення; 4) охорона режимно-обмежувальних і карантинних зон навколо осередків радіоактивного зараження та під час їх ліквідації; 5) участь підпорядкованих органів управління, сил і засобів (у межах їх тактико-технічних можливостей) у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на межі та поблизу до районів виникнення НС; 6) регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за додержанням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі; 7) супроводження транспортних засобів у випадках, передбачених законом; 8) здійснення адресно-довідкової роботи та участь у роботі відповідних комісій держадміністрацій з обліку втрат населення (через ДМС); 9) залучення авіації Нацгвардії та Адміністрації Держприкордонслужби в разі виникнення авіаційної події або НС, не пов'язаної з авіаційною подією; 10) створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на НС [3].

У відповідності до Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними, затвердженої наказом МВС від 06.09.2017 року № 754, *при отриманні повідомлення про порушення правил або незаконне поводження з радіоактивними, хімічними та ядерними (далі – РХЯ) матеріалами чи безпосередньому виявленні підозрюваного об'єкта* поліцейські зобов'язані: 1) негайно вжити заходів щодо забезпечення індивідуальної та публічної безпеки;

2) недопущення подальшого контакту людей та тварин з ними, та в обов'язковому порядку 3) повідомити оперативного чергового по органу (підрозділу) поліції про цей факт [4].

При виявленні поліцейським /особою радіоактивних речовин потрібно, у відповідності до Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України (наказ МВС від 27.04.2020 року № 357 в редакції від 14.06.2024, розділ XXV додатку 1) поінформувати посадову особу, яка уповноважена на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень про правопорушення або події, при цьому оперативний працівник чергової служби підрозділу поліції повинен з'ясувати: 1) час, місце та обставини виявлення радіоактивних або отруйних речовин; 2) наявність потерпілих, їх установчі дані, стан здоров'я та місце перебування; 3) установчі дані та місце перебування заявника; 4) зареєструвати повідомлення в установленому порядку; 5) негайно направити до місця виявлення радіоактивних або отруйних речовин спеціально екіпірований наряд поліції для охорони публічного (громадського) порядку й оточення місця події до прибуття рятувальних служб; 6) негайно доповісти начальнику органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному органу (підрозділу) поліції (начальнику СРПП); 7) за необхідності викликати на місце події бригаду екстреної медичної допомоги; 8) повідомити чергових прокуратури, територіальних органів (підрозділів) ДСНС та СБУ, інших органів державної влади та місцевого самоврядування; 9) надіслати до чергової служби вищого рівня інформацію про обставини події, ужиті заходи та їх результати [5].

Оперативний черговий чергової служби поліції, отримавши повідомлення про порушення правил або незаконного поводження з РХЯ матеріалом чи безпосередньому виявленні підозрюваного об'єкта, крім цього негайно: 1) реєструє повідомлення в журналі єдиного обліку; 2) для забезпечення публічної безпеки і порядку та оточення місця події до прибуття аварійно-рятувальних

служб направляє на місце події (крім нарядів патрульної поліції) дільничного офіцера поліції (у межах закріпленої за ним поліцейської дільниці) та спеціалістів СОГ, які мають бути екіпіровані відповідно до пункту 6 вище зазначеної Інструкції № 754, та за необхідності бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги; 3) інформує додатково про отримане повідомлення територіальні органи (підрозділи) Держекоінспекції, Держпродспоживслужби, Держатомрегулювання, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування (*далі* – заінтересовані органи державної влади) відповідно до чинного законодавства. Доцільно попередити заявника про збереження на місці події обстановки та слідів кримінального правопорушення [4].

У разі отримання інформації про виявлення підозрюваного об'єкта на значній площі або в місцях масового перебування людей, оперативний черговий органу (підрозділу) Нацполіції викликає на місце події підрозділи ДСНС для організації та проведення заходів відповідно до чинного законодавства.

З метою оперативного затримання правопорушників оперативний черговий повинен орієнтувати наряди поліції всіх видів, дільничних офіцерів поліції, чергових органів (підрозділів) поліції на їх (злочинців) розшук та пошук викраденого майна/радіоактивного матеріалу; організувати перекриття можливих шляхів відходу осіб і контролю місць їх появи (переховування). За необхідності, за рішенням начальника органу (підрозділу) поліції необхідно увести в дію один зі спеціальних оперативних планів і діяти згідно з встановленим алгоритмом дій та виконувати вказівки керівника поліцейської операції [4; 5].

Важливе місце у випадку несення служби поліцейськими в зоні радіоактивного забруднення місцевості повинно відводитися забезпеченню їх (правоохоронців – *уточнено нами*) особистої безпеки, а також публічної безпеки місцевого населення (працівників об'єкту) [6, с. 86-96]. Цьому сприяє, зокрема, вивчення здобувачами вищої освіти ЗВО МВС України навчальних дисциплін «Радіаційний, хімічний та біологічний захист» (2024) та «Базова

загальновійськова підготовка» (2025) як необхідний компонент первинної військово-професійної/загальновійськової підготовки захисників України [7, с. 149-153].

Висновки. Провівши аналіз спеціальної літератури та чинного законодавства в частині оперативного реагування поліцейських /чергової служби підрозділу поліції на повідомлення осіб у разі виявлення радіоактивних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення особами правил чи незаконного поводження з ними, можемо зробити деякі узагальнення.

1. Радіоактивні матеріали є джерелами підвищеної небезпеки для життя і здоров'я людини. У зв'язку з цим встановлені жорсткі вимоги щодо їх використання у виробничих процесах, безпечного зберігання чи порядку рятувальних дій при застосуванні в якості бойової зброї.

2. Працівники поліції зобов'язані оперативного інформувати відповідні правоохоронні органи (ДСНС, СБУ тощо) та заінтересовані органи державної влади (місцевого самоврядування) для безпечного та оперативного реагування на подію, пов'язану з виявлення/використанням радіоактивних матеріалів.

3. При залученні працівників поліції до несення служби (ОГП) на місці події за наявності радіоактивних матеріалів повинного завчасно враховуватись необхідність їх відповідного екіпірування, фахову спеціалізацію поліцейських (СОГ, СРПП, ДОП) в залежності від потреби (розслідування, ОГП, транспортування тощо), а також налагодження взаємодії між фахівцями різних відомств (ДСНС, НПУ, СБУ тощо) для оперативного відновлення безпечного середовища життєдіяльності суспільства.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII : станом на 15 лют. 2026 р. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 16.03.2026).

2. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон України від 08 лют. 1995 р. № 39/95-ВР : станом на 01 січ. 2026 р. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 18.03.2026).

3. Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації

державного рівня : постанова Кабінету Міністрів України від 14 берез. 2018 р. № 223 : станом на 03 трав. 2023 р. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 14.03.2026).

4. Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06 верес. 2017 р. № 754. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 18.03.2026).

5. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27 квіт. 2020 р. № 357 : станом на 14 черв. 2024 р. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 19.03.2026).

6. Вайда Т. С. Тактика дій та заходи безпеки працівників поліції (населення) у разі виникнення радіаційної небезпеки в умовах війни. *Юридичний бюлетень*. 2025. Вип. 37. С. 86–96. URL: www.lawbulletin.oduvs.od.ua (дата звернення: 24.03.2026).

7. Вайда Т. С., Костенко А. Д. Навчальна дисципліна «Радіаційний, хімічний та біологічний захист» як необхідний компонент первинної військово-професійної підготовки курсантів ЗВО МВС України. *Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану* : матеріали IV всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 28 черв. 2024 р.). Кропивницький, 2024. С. 149–153.

Іван Ванчишин,

здобувач вищої освіти Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Богдан Музика,
старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Повномасштабне вторгнення 2022 року поставило перед українською освітою питання, яке раніше залишалося переважно теоретичним: наскільки стійкою є педагогічна система, якщо зовнішній контекст змінюється швидше,

ніж встигають оновлюватись навчальні плани? Відповідь виявилась невтішною — і це треба визнати прямо. Більшість освітніх програм, що функціонували станом на лютий 2022 року, проектувалися в логіці стабільного мирного часу. Вони передбачали прогнозованість соціального середовища, доступність фізичної інфраструктури, психологічну готовність учасників освітнього процесу до навчання в режимі зосередження. Жодна з цих умов у повному обсязі більше не виконується.

Модернізація освітніх програм в умовах воєнного стану — це не технічне оновлення змісту, а системна переорієнтація педагогічного мислення. Принципова відмінність між адаптацією та модернізацією полягає саме в масштабі перетворень: адаптація коригує форму, тоді як модернізація зачіпає цільові орієнтири, логіку відбору змісту й критерії результативності навчання. Ігнорування цієї відмінності призводить до того, що заклади освіти відтворюють довоєнні програми у скороченому форматі, видаючи часткове скорочення за реформу.

Безпекові виклики 2022–2025 років сформували принаймні чотири структурні деформації в освітньому просторі. Перша — масштабне переміщення учнів та педагогів, яке розірвало усталені соціальні зв'язки всередині педагогічних колективів і спричинило фрагментацію освітніх траєкторій. Друга — перехід до дистанційних і змішаних форм навчання без попередньої методичної підготовки, що підвищило формальну доступність освіти, але знизило її якість. Третя — хронічне психоемоційне напруження серед учителів та учнів, яке змінює нейрокогнітивні умови засвоєння знань. Четверта — децентралізація прийняття рішень на рівні закладів освіти в умовах, коли керівники здебільшого не мають досвіду кризового управління [1, с. 164–165].

Д. І. Коломієць зі співавторами зазначають, що в країнах, які мали досвід збройних конфліктів або воєнних загроз, освітні системи, як правило, не реформувалися безпосередньо в гарячій фазі протистояння — переважна більшість трансформацій відбувалась у перші три–п'ять років після стабілізації.

Для України така «відкладена модернізація» є неприпустимою, оскільки тривалість конфлікту не дає змоги фіксувати чітку межу між воєнним станом і відбудовою. Освіта має перебудовуватись одночасно з перебігом подій, а не після їх завершення [3].

Окремої уваги заслуговує питання про те, які компетентності є пріоритетними в умовах безпекових викликів. Традиційна освітня логіка орієнтована на передачу знань і формування фахових умінь у визначеній предметній галузі. Проте умови воєнного часу додають до цього переліку когнітивну пружність — здатність ефективно функціонувати в умовах неповної інформації, переривчастого навчального процесу та постійної зміни пріоритетів. Формування такої пружності не може бути вписане в традиційний навчальний план як окремий предмет — воно потребує наскрізної перебудови педагогічної взаємодії.

Немаловажним є й те, що модернізація програм неможлива без відповідної трансформації управлінських практик. Г. Єльнікова, М. Жук та С. Кретович у своїх дослідженнях 2023–2025 років послідовно розробляли концепт адаптивного управління закладами освіти в умовах нестабільності, розмежовуючи реактивні тактичні рішення й стратегічне переосмислення організаційної культури. З погляду авторів, адаптивність управління є не ознакою кризового режиму, а необхідним станом системи, яка функціонує в умовах постійно змінних зовнішніх параметрів [2].

Проблема фінансового та ресурсного забезпечення освітніх змін у воєнний час не зводиться до браку коштів. Навіть за наявності ресурсів ключовою перешкодою залишається інституційна інерція. Заклади освіти, що функціонують під тиском поточних операційних завдань, схильні відтворювати звичні практики, навіть якщо їхня неефективність очевидна. Подолання цієї інерції вимагає від керівників не лише адміністративних рішень, а й концептуального переосмислення ролі закладу в громаді в умовах воєнного стану — від суто академічної функції до функції соціально-психологічної стабілізації.

Порівняльний аналіз освітніх стратегій країн, які пережили тривалі збройні конфлікти — Ізраїлю, Боснії і Герцеговини, Грузії, — свідчить про те, що найуспішніші системи ті, які поєднали три елементи: збереження обов'язкових стандартів навчання, гнучкість у способах їх досягнення та інституціоналізацію психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу. Примітно, що у жодному з аналізованих випадків повна відмова від стандартів не призвела до якіснішого результату — навпаки, вона посилювала фрагментацію та поглиблювала нерівність у доступі до освіти.

Для України особливо актуальним є питання регіональної нерівності в реалізації освітніх програм. Заклади освіти в прифронтових регіонах, прифронтових містах і відносно безпечних обласних центрах функціонують у принципово різних умовах. Будь-яка уніфікована «модернізована програма» без урахування цих відмінностей ризикує залишитися декларативним документом. Диференціація підходів за принципом територіальної безпеки є не поступкою хаосу, а методологічно обґрунтованою позицією [2].

Окремо варто виділити проблему підготовки педагогів до роботи в умовах постійної психологічної напруги — як власної, так і учнів. Мова йде не про разові тренінги, а про зміну фахової культури, що передбачає вміння розпізнавати симптоми бойової травми, знижену концентрацію уваги як системний феномен класу, а не індивідуальну ваду конкретного учня, та будувати навчальний процес з урахуванням неоднорідного психоемоційного стану групи. Педагогічна освіта в Україні 2026 року ще не інтегрувала ці компетентності повноцінно — ні в систему підготовки, ні в систему підвищення кваліфікації.

Нарешті, модернізація освітніх програм потребує чіткого розмежування між тимчасовими антикризовими заходами та постійними структурними змінами. Незбіг між ними є методологічною пасткою: якщо тимчасові рішення закріплюються як норма без їх критичного осмислення, це консервує недоліки, а не долає їх. Навпаки, структурні зміни, запроваджені надмірно поспішно під тиском кризи, можуть позбавити систему її функціональних резервів.

Збалансування між цими двома логіками — одне з найскладніших управлінських і наукових завдань, з якими стикається українська педагогічна спільнота у 2025–2026 роках.

Список використаних джерел

1. Єльнікова Г., Жук М., Кретович С. Адаптивне управління закладами освіти в умовах воєнного стану в Україні. *Adaptive Management: Theory and Practice. Series Pedagogics*. 2023. Вип. 16(31). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-16\(31\)-01](https://doi.org/10.33296/2707-0255-16(31)-01) (дата звернення: 13.04.2026).
2. Єльнікова Г., Жук М., Кретович С. Розвиток адаптивних процесів освітньої діяльності в Україні в умовах воєнного стану. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка*. 2025. Вип. 20(39). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-20\(39\)-02](https://doi.org/10.33296/2707-0255-20(39)-02) (дата звернення: 13.04.2026).
3. Коломієць Д. І., Івашкевич В. М., Грицак А. В., Добринський В. С., Хомік О. М. Необхідність вивчення європейського досвіду організації освітнього процесу в умовах воєнного стану та у післявоєнний час. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Спецвипуск. Т. 1. Київ : Гельветика, 2022. С. 164–167.

Olena Vasylenko,
*Professor of the Language Training
 Department, National Academy of
 Internal Affairs, Candidate of
 Pedagogical Sciences, Associate
 Professor*

TRAINING AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FORENSIC EXPERTS: THE USA EXPERIENCE

Forensic science (FS) plays a crucial role in the criminal justice system by providing scientific and foundational information for investigations and the courts. Because the forensic scientists' work both at the crime scene and in the laboratory are often used in court, it is especially important that the training and education of forensic scientists provide a solid scientific background and a broad base in criminalistics. Criminalistics that traditionally and generally associated with the work of FS laboratories is the profession and scientific discipline directed toward the recognition, identification, individualization, and evaluation of physical evidence in legal proceedings by the application of the natural sciences.

Therefore, in the past 10 years, the demand for forensic scientists has increased for many reasons, including population demographics, increased awareness of forensic science by law enforcement, database automation in physical evidence, legal requirements, and increased public awareness of forensic science through the popular media. In fact, forensic science jobs are expected to grow at a rate of 13% by 2032, a much faster rate than average [1].

So, a combination of personal, professional, and academic training criteria will influence a prospective FS examiner's suitability for employment. To become a forensic expert, a strong educational foundation in science is essential, typically starting with a Bachelor's degree in forensic science/criminalistics or a related field like biology, chemistry, but a degree in FS will give the best chance of successful career. [1] Further specialization and career advancement often require a Master's or Doctoral degree, especially in specialized areas. Practical experience, often gained through internships or trainee positions, is also crucial for developing the necessary skills and knowledge. There are many paths to joining this high-growth field. According to American researcher J. Blore, some steps to becoming a forensic scientist include typical education, program accreditation, and professional certification options. The researcher describes six steps [2].

Step 1: Graduate from high school. Additionally to graduating from high school with high marks in biology, chemistry, physiology, statistics, and mathematics., some students volunteer or intern in relevant agencies (police departments, fire departments, medical laboratories, hospitals, etc.). During a weeklong summer internship to secondary students in FS they are provided with hands-on training through forensic simulations, supervised laboratory work, and lectures from experienced professionals. The summer sessions occur at some American universities, giving interested students hands-on opportunities to solve simulated crimes and interact with legal experts.

Step 2: Earn a forensic science associate degree (two years). Some FS associate degree programs are available for prospective entry-level forensic scientists. An admissions requirement for these programs generally call for a high school diploma; a

competitive GPA; a personal statement. In addition to general education, these programs may have classes in criminal law, fire & arson investigation, the physical sciences. The programs prepare students for employment in criminalistics with a specialty in FS or crime scene investigation as forensic identification specialists. Made up of 60 credits, the programs include courses such as human behavior in criminal justice; criminal investigation; introduction to criminal justice; forensic science; crime scene technology; basic fingerprinting; biotechnology methods and applications; and general chemistry & qualitative analysis. Graduates of the programs can pursue entry-level positions in local, state, and federal agencies in forensic sciences, medical investigations, crime scene investigations, insurance investigations, and laboratory technologies.

Step 3: Enroll in a bachelor's degree program (two to four years). While there are many ways to become a forensic scientist, most forensic scientists have a bachelor's degree. Graduates from two-year associate's degree programs can finish their degree in two years, while those enrolling in a Bachelor's program from high school can complete this degree in four years. Unlike other criminal justice professionals, a forensic scientist requires a foundation in chemistry, biology, physics, and mathematics. So, the minimum general core requirements for undergraduate FS programs include general chemistry, organic chemistry, biology, physics, calculus, and statistics. In addition to general education, students in FS Bachelor's programs receive training in crime scene investigation, criminalistics, forensic biology, forensic chemistry, forensic toxicology, fire debris analysis, and forensic firearms examinations. Many FS programs in forensics provide a rigorous mix of laboratory experience and classes such as molecular biology; genetics; organic chemistry; introduction to criminal justice; biochemistry; and introduction to forensic research, principles of FS; fundamentals of forensic analysis; testimony and ethics in FS; and analytical chemistry for life sciences. [3].

Step 4: Hands-on experience/internship (one to three years). Gaining practical experience through internships, trainee positions, or working under experienced professionals is crucial for developing the necessary skills. An internship as a vital

part of the training process will give students hands-on experience, provide technical skills, and help build connections in the field. At this stage, many graduates of FS programs choose to garner some professional experience in medical or crime laboratories, police departments, local governments, hospitals or other settings.

On-the-job training. Many forensic scientists after hire undergo further on-the-job training by the hiring agency, which can last from six months to three years, depending on the trainee, agency, and FS specialty. Some specialties have established peer-based objective standards adopted throughout the field, while others vary from agency to agency. Also specialized training in specific areas like DNA analysis, fingerprint identification, or crime scene investigation is often required.

Step 5: Gain professional certification (timeline varies). In addition to earning a degree and completing field work, it is important to gain a professional certification through one of the FS certification Boards (of Forensic Document Examiners, Forensic Toxicology, Forensic Engineering Sciences, Death Investigators, etc.). Certifications demonstrate expertise and enhance career prospects. The requirements for certifications vary, but typically involve possessing at least a Bachelor's degree; proof of job experience; letter(s) of recommendation; submitting an application fee; and successfully passing a test.

Step 6: Enroll in a graduate program in forensic science (optional but encouraged, two to four years). While a Master's degree may be optional for many positions, pursuing a Master's or Doctoral program in FS is an enticing option for mid-career forensic scientists seeking to upgrade their knowledge and credentials. The core FS curriculum contains the topics: crime scenes, physical evidence concepts, law/science interface, ethics and professional responsibility, quality assurance. Specific courses cover analytical chemistry and instrumental methods of analysis, drug chemistry/toxicology, microscopy and materials analysis, forensic biology, pattern evidence, etc. [3]

Conclusions. As forensic science grows in influence, the need for experts who can analyze and interpret complex evidence is greater than ever. A strong educational background in the natural sciences, personal attributes such as honesty and integrity,

and additional professional skills (critical thinking, problem-solving, analytical skills etc.) are necessary to prepare for a career in forensic science. In addition to formal academic education, hands-on experience and on-the-job training, self-motivated professional development, including certification and involvement in the field, provides growth opportunities for the forensic science professionals.

References

1. How to become a Forensic Ballistics Expert: A Career Guide. 2025. URL: <https://www.indeed.com/career-advice/finding-a-job/how-to-become-ballistics-expert> (дата звернення: 07.04.2026).
2. Blore J. How to become a Forensic Scientist. 2025. URL: <https://www.forensicscolleges.com/blog/htb/how-to-become-forensic-scientist> (дата звернення: 07.04.2026).
3. Ashcroft J., Daniels D., Hart S. Education and Training in Forensic Science: A Guide for Forensic Science Laboratories, Educational Institutions, and Students. *U.S. Department of Justice Office of Justice Programs*. Washington, DC, 2002. 64 p. URL: <https://www.crime-scene-investigator.net/education-and-training-in-forensic-science> (дата звернення: 07.04.2026).

Микола Веселов,
професор кафедри права Навчально-наукового інституту Державного університету економіки і технологій, доктор юридичних наук

СПЕЦІАЛЬНІ СЛУЖБОВІ ЗАВДАННЯ ПОЛІЦІЇ ПРИ РЕАГУВАННІ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ

Масштаби повітряного терору території України збройними силами російської федерації з початку війни й до тепер лише зростає. Ми спостерігаємо щоденні масовані атаки ударних дронів на цивільні об'єкти. За деякими даними упродовж 2025 року рф запустила по Україні: 54 тис. ударних дронів; 44,7 тис. керованих авіабомб, близько 2 тис. ракет. За даними Повітряних сил ЗСУ, українській ППО вдалося перехопити близько 85% безпілотних літальних апаратів (далі – БПЛА) та 55% ракет [1]. Україна продовжує тримати небо під захистом, але в умовах безпрецедентних масштабів таких атак, ворогові вдається завдавати значної шкоди енергетиці нашої країни, руйнувати об'єкти

критично важливої інфраструктури, лікарні, житлові будинки, заклади освіти та історичні пам'ятки, калічити та забирати життя мирних людей тощо.

Часто особовий склад підрозділів (органів) НПУ першими опиняються на місці виникнення надзвичайної ситуації. Є приклади, коли будівлі органів поліції ставали безпосередніми об'єктами повітряної атаки ворога. Від правильної організації дій поліцейських, безпосереднього виконання ними різноманітних заходів на місці події залежить їх особиста безпека, безпека інших сторонніх осіб, своєчасність врятування та надання необхідної допомоги постраждалим особам, забезпечення оптимальніших умов реалізації заходів з ліквідації наслідків рятувальними, медичними та іншими правоохоронними підрозділами (органами).

На органи (підрозділи) Національної поліції України (далі – НПУ) покладаються так звані *спеціальні службові завдання*, що виконуються при реагуванні на надзвичайні ситуації (далі – НС), проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на НС та при виконанні визначених законодавством України службових завдань у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період [2, с. 45]. Обсяг та перелік спеціальних службових завдань, до виконання яких можуть залучатися поліцейські у разі виникнення надзвичайної ситуації частково окреслені у Порядку взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів НПУ під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, затвердженому наказом МВС України від 31.10.2016 р. № 1129. Якщо стисло репрезентувати його зміст, то слід зазначити, що у Порядку взаємодії згадується і про обов'язок вміти безпосередньо координувати виконання спеціальних службових завдань підпорядкованими силами та засобами поліції на відповідній території (з боку керівного складу); і про взаємодію поліції з місцевими органами державної влади (військово-цивільними адміністраціями), органами місцевого

самоврядування; і про обмін (коригування, уточнення) розрахунками (розрахунків) сил та засобів, що залучаються до спільного виконання спеціальних службових завдань тощо.

До завдань, які безпосередньо покладаються на поліцейських Порядок взаємодії відносить: інформування територіальних органів (підрозділів) поліції про виявлені ознаки загрози виникнення або повідомляють їм інформацію про реальне виникнення надзвичайних ситуацій; участь в охороні публічного порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху, охорона в установленому порядку об'єктів державної, комунальної та приватної власності; надання допомоги у проведенні відселення людей з місць, небезпечних для проживання; участь у забезпеченні реалізації спеціального перепускного режиму на межах районів виникнення надзвичайних ситуацій; регулювання дорожнього руху на маршрутах евакуації, охорона публічного порядку на збірних та приймальних евакуаційних пунктах; захист життя і здоров'я самих поліцейських від негативних чинників надзвичайних ситуацій тощо [3].

У зв'язку зі збільшенням кількості масованих обстрілів території України агресором для посилення стійкої роботи підрозділів поліції, забезпечення публічного порядку і безпеки, протидії злочинності, своєчасного надання поліцейських послуг, а також забезпечення безпеки поліцейських під час виконання службових обов'язків в умовах підвищеної небезпеки для життя та здоров'я Головою НПУ було затверджено:

– Алгоритм реагування працівників Національної поліції на події, пов'язані із обстрілами населених пунктів, унаслідок яких сталися масштабні руйнування цивільної інфраструктури, насамперед критичної, та/або значні людські втрати [4];

– Алгоритм дій особового складу у разі надходження інформації про загрозу масованого обстрілу території України та оперативного реагування під час ліквідації їх наслідків [5].

З наведеного можна побачити, що при залученні поліцейських до заходів реагування та ліквідації наслідків НС вони мають організовано та якісно

виконувати не лише суто правоохоронні (поліцейські) функції, а й такі спеціальні завдання, які пов'язані з проведенням аварійно-рятувальних робіт, наданням першої домедичної допомоги постраждалим, своєчасне виявлення інших супутніх загроз (наприклад, витік газу, неконтрольовані джерела електричного струму, аварійний стан технологічних конструкцій чи будівель тощо). Зазначене актуалізує необхідність впровадження системного підходу до формування у поліцейських спеціальних компетентностей у сфері цивільного захисту, що поєднують ґрунтовну теоретичну підготовку з відпрацюванням стійких практичних навичок дій в умовах критичних загроз.

Список використаних джерел

1. Масштаби повітряного терору рф у 2025 році. *Instagram*. URL: <https://www.instagram.com/p/DTAstaLCEZw/> (дата звернення: 07.04.2026).
2. Дії працівників органів Національної поліції при виникненні надзвичайних ситуацій / Ю. І. Давигора, В. А. Молотай, О. В. Коломієць, Ю. В. Демченко, А. О. Кудлай. Київ : НАВС, 2020. 156 с.
3. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : Наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text> (дата звернення: 07.04.2026).
4. Алгоритм реагування працівників Національної поліції на події, пов'язані із обстрілами населених пунктів, унаслідок яких сталися масштабні руйнування цивільної інфраструктури, насамперед критичної, та/або значні людські втрати. Київ : НПУ, 2023. 11 с.
5. Алгоритм дій особового складу у разі надходження інформації про загрозу масованого обстрілу території України та оперативного реагування під час ліквідації їх наслідків. Київ : НПУ, 2024. 5 с.

Олена Волік,

*старший викладач кафедри мовної
підготовки Національної академії
внутрішніх справ*

THE ROLE OF FOREIGN LANGUAGES IN SECURITY AND DEFENSE

In the modern world, national security is increasingly understood not only through its military and political dimensions, but also through its cultural, informational and linguistic components. One of the key pillars of cultural security is

the preservation of national identity, as well as the ability to resist external informational and cultural influences that can distort historical memory, impose alien values and construct manipulative narratives. In this context, foreign languages function not simply as communication tools, but as strategic tools for strengthening cultural resilience, as they provide access to authentic sources of information, broaden intellectual horizons and promote critical thinking in the face of growing information threats.

In the context of modern global challenges and threats, the importance of professional development in the field of security and defense is extremely relevant. In particular, proficiency in foreign languages is becoming a key factor for cooperation with international partners, exchange of experience and participation in joint international operations and projects. Virtual exchanges, as a tool for the development of language and professional skills, play an important role in the training of specialists in the field of security and defense. The security and defense sector requires highly qualified personnel capable of working in complex international conditions and quickly adapting to changing threats.

Intercultural competence is extremely important for security and defense professionals, as successful interaction with international partners requires an understanding of the cultural, political, and social characteristics of different countries. In addition, for security and defense professionals, proficiency in foreign languages is a prerequisite for participation in international exercises, joint operations, and negotiations.

Communication in foreign languages is also closely related to professional education and training. Modern military and law enforcement educational institutions pay special attention to the development of foreign language skills among cadets and officers.

Participation in international training programs, conferences and academic exchanges allows future specialists to gain valuable professional experience and improve their communication skills. Moreover, knowledge of foreign languages

provides access to international scientific publications and professional literature, which contributes to the professional development of specialists.

An important component of professional communication in foreign languages is the correct use of specialized terminology. Security and defense sector employees must understand and use professional vocabulary related to criminal law, operational activities, public safety and international security. The accurate use of terminology is especially important during negotiations, preparation of official documents and coordination of joint operations.

Modern information technologies also contribute to the development of foreign language communication skills. Online educational platforms, digital training programs, and international communication networks create new opportunities for improving language competence among military and law enforcement officers. Such technologies allow officers to participate in international seminars, conferences, and training programs, which enhances their professional communication skills.

Besides, for security and defense professionals, foreign language proficiency is a prerequisite for participation in international exercises, joint operations, and negotiations. Online platforms provide an opportunity to actively use foreign languages in a professional context, as well as to practice interaction skills with native speakers. This not only improves language skills, but also allows security and defense professionals to work in an international environment, where accurate understanding and effective communication are the keys to success.

Thus, professional communication in foreign languages is an important element of the professional competence of specialists in the field of security and defense, which ensures effective international cooperation, participation in multinational missions, access to modern professional knowledge, and successful performance of professional duties.

Артур Волобоєв,
*начальник відділу організації
 освітнього процесу Донецького
 державного університету внутрішніх*

**ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ
ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Протягом понад чотирьох років повномасштабної збройної агресії проти України суттєво трансформувалися вимоги до проходження служби в лавах Національної поліції. Водночас, запровадження воєнного стану зумовило перегляд змісту, форм і методів формування фахових компетентностей здобувачів вищої освіти, які навчаються за державним замовленням у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України. Як результат, одним із актуальних питань на сьогодні є підготовка фахівців, здатних здійснювати оперативно-розшукову діяльність (далі – ОРД) в умовах, що принципово відрізняються від мирного часу.

Правову основу ОРД становить Закон України «Про ОРД», який визначає її як систему гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів (ст. 2) [1]. Стаття 1 Закону України «Про Національну поліцію» встановлює, що Національна поліція України (поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [2]. Зазначені нормативно-правові акти сукупно утворюють підґрунтя для визначення переліку компетентностей, якими має володіти випускник – підготовлений фахівець, який обійматиме посаду в оперативному підрозділі.

У цьому контексті ключовим є поняття компетентності. Закон України «Про вищу освіту» у пункті 13 частини першої статті 1 визначає компетентність як здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших

особистих якостей [3]. Стандарт вищої освіти спеціальності 262 Правоохоронна діяльність для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений Міністерством освіти і науки України, окреслює загальні та спеціальні (фахові) компетентності [4], однак, на нашу думку, його зміст потребує суттєвого доповнення з урахуванням реалій воєнного стану. Зокрема, воєнний стан ставить перед оперативними підрозділами низку завдань, які не мали системного характеру в мирний час. Ідеться, передусім, про протидію диверсійно-розвідувальним групам противника, виявлення колабораційної діяльності (відповідальність за яку передбачена статтею 111¹ Кримінального кодексу України), протидію незаконному обігу об'єктів озброєння, а також забезпечення правопорядку на деокупованих територіях. Цей напрям доповнюється інструментарієм Кримінального процесуального кодексу України, Глава 21 якого регламентує процесуальний порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій, виконання якого в умовах активних бойових дій потребує від працівника уповноваженого оперативного підрозділу не лише правових знань, а й тактичних навичок, стресостійкості та здатності приймати рішення в умовах невизначеності.

Зазначене розширення кола завдань оперативних підрозділів зумовлює потребу в перегляді змісту фахової підготовки. Системний аналіз практики діяльності оперативних підрозділів дає підстави виокремити такі основні напрями її вдосконалення:

- посилення тактико-спеціальної складової освітнього процесу, що передбачає набуття здобувачами вищої освіти практичних навичок дій в умовах підвищеної небезпеки, зокрема під час здійснення оперативно-розшукової діяльності на територіях, наближених до зони активних бойових дій;
- зміцнення міждисциплінарної підготовки, яка інтегрує знання з оперативно-розшукової діяльності, кримінального права, кримінального процесуального права та криміналістики;

– формування цифрових компетентностей, пов’язаних із застосуванням сучасних інформаційно-аналітичних систем, зокрема аналітичних платформ кримінального аналізу для обробки оперативної інформації.

Окрім змістовного оновлення освітніх компонентів, важливим аспектом є підготовка здобувачів вищої освіти до міжвідомчої взаємодії, оскільки в умовах воєнного стану працівники оперативних підрозділів виконують функції, що виходять за межі традиційної правоохоронної діяльності, з огляду на їхню участь у спільних операціях з підрозділами Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України та іншими суб’єктами сектору безпеки і оборони. Це вимагає впровадження в освітній процес закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання спеціалізованих модулів, орієнтованих на набуття компетентностей у сфері координації дій із суб’єктами забезпечення національної безпеки під час проведення спільних заходів.

Також поза увагою не може залишитися питання забезпечення якості практичної складової професійної підготовки. Відповідно до статті 74 Закону України «Про Національну поліцію», підготовка поліцейських здійснюється у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання [2]. Практична складова такої підготовки реалізується через навчальні практики та стажування, зокрема в оперативних підрозділах відповідно до Порядку проведення практичної підготовки, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ від 18.09.2024 № 634 [5]. В умовах воєнного стану ця складова є досить важливою, оскільки здобувачі вищої освіти безпосередньо залучаються до виконання завдань майбутньої професійної діяльності. Така практична підготовка створює можливості для формування професійних компетентностей, проте відповідний порядок потребує розроблення додаткових механізмів супроводу та психологічної підтримки як з боку науково-педагогічного та адміністративного складу закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, так і з боку баз практичної підготовки – територіальних (відокремлених) підрозділів (органів) поліції.

Отже, формування фахових компетентностей майбутніх працівників

Національної поліції у сфері ОРД в умовах воєнного стану є комплексною науково-практичною проблемою, розв'язання якої потребує системного підходу. Оновлення змісту освітніх програм має ґрунтуватися на узагальненні досвіду діяльності оперативних підрозділів в умовах збройного конфлікту, враховувати зміни у кримінальному, кримінальному процесуальному та оперативно-розшуковому законодавстві, а також забезпечувати міждисциплінарну інтеграцію знань.

Вважаємо, що перспективним напрямом подальшого дослідження є вдосконалення стандарту про вищу освіту за спеціальністю 262 Правоохоронна діяльність для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з урахуванням потреб воєнного стану, трансформації завдань оперативно-розшукової діяльності та вивченням зарубіжного досвіду підготовки висококваліфікованих фахівців для правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 07.04.2026).
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 07.04.2026).
3. Про вищу освіту : Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556-VII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 07.04.2026).
4. Про внесення змін до стандарту вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : наказ М-ва освіти і науки України від 28 трав. 2024 р. № 769. *Освіта.UA*. URL: osvita.ua (дата звернення: 07.04.2026).
5. Про затвердження Порядку проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України : наказ М-ва внутрішніх справ України від 18 верес. 2024 р. № 634. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 07.04.2026).

Артур Волобоєв,

начальник відділу організації
освітнього процесу Донецького

державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

Валентин Тулінов,
заступник директора Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Збройна агресія російської федерації проти України докорінно змінила безпекове середовище нашої держави. Конституція України закріплює, що захист суверенітету і територіальної цілісності, забезпечення економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [1]. Водночас Закон України «Про національну безпеку України» визначає, що сектор безпеки і оборони охоплює систему органів державної влади, Збройні Сили, правоохоронні та розвідувальні органи, а державна політика у відповідних сферах спрямовується, зокрема, на забезпечення воєнної та державної безпеки [2]. За таких умов належний рівень якості підготовки фахівців для зазначеного сектору набуває стратегічного значення, а науково-дослідна діяльність перетворюється на невід’ємний чинник її вдосконалення.

Так, Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, окреслює пріоритетні напрями державної політики, серед яких – розвиток людського капіталу через модернізацію освіти і науки, забезпечення системності реформування Національної поліції України, посилення кримінальної поліції та органів досудового розслідування [3]. Окрім того, Стратегія наголошує на необхідності завершення створення національної системи кібербезпеки та формування сучасних спроможностей суб’єктів кібероборони [3]. Ці орієнтири

безпосередньо зумовлюють потребу в перегляді підходів до наукового забезпечення підготовки правоохоронців, оскільки традиційні дослідницькі методи не завжди відповідають викликам воєнного стану.

Законодавчі засади науково-дослідної діяльності у сфері підготовки поліцейських ґрунтуються на кількох основних нормативно-правових актах. Відповідно до частини 1 статті 65 Закону України «Про вищу освіту» наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у закладах вищої освіти є невід’ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти [4]. Аналогічне положення відтворено у частині 1 статті 19 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [5]. Стаття 72 Закону України «Про Національну поліцію», у свою чергу, визначає, що професійне навчання поліцейських включає, зокрема, службову підготовку – систему заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності [6]. Тобто законодавець послідовно розглядає наукову діяльність як органічну частину освітнього процесу, що зобов’язує заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання активно інтегрувати дослідницьку роботу в підготовку майбутніх поліцейських.

Серед інноваційних методів, які доцільно впроваджувати у підготовку правоохоронців, на нашу думку, першочергове місце посідають інструменти кримінального аналізу на основі сучасних інформаційно-аналітичних платформ. Такі платформи уможливають обробку значних масивів оперативних даних і виявлення латентних закономірностей кримінальної активності, що сприяє ефективній протидії організованій злочинності, яка активізується на тлі воєнного стану. Не менш важливими є методи оперативно-розшукового прогнозування, побудовані на аналізі просторово-часових характеристик злочинності, та міждисциплінарні дослідження на перетині кримінології, воєнного права й теорії національної безпеки. Зазначені підходи

дозволяють формувати у здобувачів вищої освіти аналітичне мислення, необхідне для прийняття обґрунтованих рішень в умовах обмеженої інформації та дефіциту часу.

Частина 1 статті 67 Закону України «Про вищу освіту» встановлює, що наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у закладах вищої освіти провадиться відповідно до законодавства про освітню, наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність [4]. Практична реалізація цієї норми в умовах збройної агресії передбачає залучення здобувачів вищої освіти до прикладних досліджень із протидії злочинності воєнного часу. З огляду на це, окремого значення набуває ситуаційне моделювання типових оперативних ситуацій, яке формує у здобувачів вищої освіти навички аналітичного опрацювання інформації. Водночас цифрові інструменти (як-то: геоінформаційне картографування злочинності, робота з відкритими джерелами, аналіз даних судових реєстрів) розширюють методологічний спектр досліджень і наближають освітній процес до реальної правоохоронної практики.

Крім того, воєнний стан коригує організацію науково-дослідної роботи у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання. Наприклад, частина науково-педагогічних працівників мобілізована, матеріально-технічна база деяких закладів зазнавала руйнувань або втрачена (знаходиться на тимчасово окупованій території), а освітній процес інколи переходить у змішану форму з елементами дистанційного навчання. Разом із тим саме ці обставини формують унікальний емпіричний матеріал щодо трансформації структури та динаміки злочинності, особливостей правозастосування, зокрема на деокупованих територіях, правових механізмів затримання осіб за підозрою у вчиненні воєнних злочинів та злочинів проти основ національної безпеки. Стаття 26 Закону України «Про освіту» покладає на керівника закладу освіти обов'язок забезпечувати організацію освітнього процесу та здійснення контролю за виконанням освітніх програм [7], а відтак – і за інтеграцією науково-дослідної складової у цей процес. Відповідно, керівництво закладів вищої освіти із

специфічними умовами навчання має забезпечувати організаційні умови для проведення прикладних досліджень, орієнтованих на потреби правоохоронних органів воєнного часу.

Також поряд із внутрішніми чинниками, вагомим стимулом модернізації науково-дослідної складової підготовки правоохоронців є євроінтеграційний курс України. Набуття статусу кандидата на членство в Європейському Союзі актуалізує імплементацію стандартів Агентства ЄС з підготовки правоохоронців (CEPOL), зокрема в частині проведення спільних міжнародних досліджень та обміну науковими результатами. Окрему цінність становить концепція доказової поліцейської діяльності (evidence-based policing), яка передбачає формування управлінських рішень на основі верифікованих результатів наукових досліджень, а не виключно на підставі емпіричного досвіду. Адаптація цього підходу до вітчизняних умов сприяє якісному оновленню як змісту освітніх програм, так і методології наукових досліджень, що інтегруються в освітній процес.

Отже, впровадження інноваційних методів наукових досліджень у професійну підготовку правоохоронців в умовах збройної агресії зумовлене як потребами реформування системи Міністерства внутрішніх справ України, так і євроінтеграційними зобов'язаннями держави. Пріоритетними напрямками є:

- розвиток прикладних кримінологічних та оперативно-розшукових досліджень, спрямованих на протидію злочинності воєнного часу;
- формування цифрових компетентностей здобувачів вищої освіти через залучення до наукових проєктів із використанням сучасних аналітичних технологій;
- інтеграція європейських стандартів доказової поліцейської діяльності в освітній процес закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Вважаємо, що перспективи подальших досліджень мають полягати у розробленні конкретних методик упровадження інноваційних дослідницьких практик в освітні програми підготовки поліцейських, що сприятиме зміцненню кадрового потенціалу сектору безпеки і оборони.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 16.03.2026).
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 10.03.2026).
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 верес. 2020 р. № 392/2020. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 09.03.2026).
4. Про вищу освіту : Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556-VII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 26.02.2026).
5. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листоп. 2015 р. № 848-VIII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 26.02.2026).
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 26.02.2026).
7. Про освіту : Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 26.02.2026).

Руслан Врадій,

*проректор Донецького державного
університету внутрішніх справ*

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Конституцією України закріплено європейський та євроатлантичний курс України (абз. 5 преамбули), що визначає напрямок реформування державного механізму, принципів його діяльності, трансформацію державної політики на основі впровадження європейських цінностей і стандартів. Зазначене стосується усіх сфер життєдіяльності держави, особливо тих, які пов'язані із охороною і захистом національних інтересів, забезпеченням безпеки і безпосередньо впливають на реалізацію ст. 65 Конституції України щодо

захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України під час відбиття військової агресії росії проти нашої держави. Серед таких сфер виділено безпеку дорожнього руху, державна політика щодо якої залишається актуальною і значимою не тільки для конкретного громадянина, який є учасником дорожнього руху і стан забезпечення якої визначає ступінь ризиків для життя і здоров'я, а й для держави в цілому, враховуючи, насамперед, вплив транспортної безпеки, належної транспортної логістики на оперативність, вчасність, швидкість, якість доставлення вантажів військового призначення.

Статистика кількості дорожньо-транспортних пригод за 2025 рік невтішна. За даними патрульної поліції у 2025 році було зареєстровано 25 934 ДТП. Серед постраждалих – 3 249 осіб загиблих (12,5%). Травмовано було 31 898 осіб. До основних причин ДТП патрульною поліцією віднесено: перевищення безпечної та встановленої швидкості руху (40,8 % від усіх ДТП із тяжкими наслідками); порушення правил проїзду нерегульованих пішохідних переходів; порушення правил під час зміни напрямку руху; недотримання безпечної дистанції; порушення правил проїзду нерегульованих перехресть. Кількість складених поліцейськими протоколів про адміністративні правопорушення за ч. 1–4 ст. 130 КУпАП за 2025 р. становила 138 047 [1].

Системний характер проблеми забезпечення безпеки дорожнього руху визначив необхідність розробки та прийняття стратегічно важливих нормативно-правових актів. Так, у 2024 році прийнята Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року, в якій зазначено потребу у реформуванні та трансформації системи освіти у сфері транспорту, в якій враховано сучасні виклики та вимоги для України [2].

1 квітня 2026 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено Національну програму адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС), в якій окрема увага надана питанням безпеки дорожнього руху (Кластер 4 «Зелений порядок денний та стале з'єднання». Розділ 14 «Транспорт»), статистиці (Розділ 18 «Статистика»), освітній діяльності в цілому (Розділ 26 «Освіта та культура»), транс'європейським

транспортним мережам (Розділ 21 «Транс'європейські мережі»). Зокрема, у Розділі 18 «Статистика» у стислому описі цілей і завдань, які стосуються, в тому числі - освітньої діяльності визначено ціль – запровадження Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-F 2013, що передбачає вирішення МОН України завдання із затвердженням необхідних методичних рекомендацій про відповідність освітніх програм спеціальностям, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (п. 8) [3].

Звернення до сайту Міністерства розвитку громад та територій України дозволяє зазначити про виділення одним з видів діяльності, який належить до освітньої (відповідно ст. 1, ч.1, 3, 6 ст. 18 Закону України «Про освіту» [4]) – тільки підвищення кваліфікації. Суб'єктами підвищення кваліфікації визначено керівників, спеціалістів та водіїв, діяльність яких пов'язана з наданням послуг автомобільного транспорту. Правовою основою є відомчий нормативно-правовий акт, прийнятий ще у 2013 році - Порядок підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів, діяльність яких пов'язана з наданням послуг автомобільного транспорту затверджений наказом Мінінфраструктури від 26.07.2013 № 551, зареєстрованим в Мін'юсті від 22.08.2013 № 1454/23986. Потребує оновлення і Типова навчальна програма та навчально-тематичний план підвищення кваліфікації менеджера (управителя) на автомобільному транспорті, затверджена наказом Міністерства інфраструктури України від 22.07.2019. №568. Поряд із цим, визначення, зокрема, відповідних навчальних центрів регламентовано сучасними відомчими нормативно-правовими актами, прийнятими у 2025 році [5]. Необхідність оновлення вказаних відомчих нормативно-правових актів впливає з Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЕС).

Слід вказати і на норму ч.1 ст.20 Закону України «Про дорожній рух», яка потребуватиме змін. Цією нормою передбачено здійснення навчання громадян Правилам дорожнього руху, відповідно типовим навчальним програмам, «підготовленим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки, погодженими з

Міністерством внутрішніх справ України і центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту, та затвердженими Кабінетом Міністрів України» [6]. Розподіл компетенції між зазначеними ч.1 ст.20 Закону України «Про дорожній рух» органами виконавчої влади закріплено частинами 2-4 ст. 20 цього Закону і стосується: Міністерства освіти і науки України як центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки - забезпечення вивчення Правил дорожнього руху в закладах дошкільної, позашкільної, загальної середньої, професійної, фахової передвищої освіти, а також підготовка і перепідготовка педагогічних працівників, діяльність яких пов'язана з навчанням громадян Правил дорожнього руху та підготовка, перепідготовка і підвищенням кваліфікації водіїв транспортних засобів (ч. 2 ст. 20); Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція – допомога у профілактиці та навчання Правилам дорожнього руху. На відміну від норми ч.1 ст.20 Закону України «Про дорожній рух», перелік суб'єктів, які мають право здійснювати навчання, доповнений медіа (ч. 4 ст. 20). Слід також зазначити про те, що повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту, виходячи з буквального тлумачення норми ч. 1 ст. 20 Закону України «Про дорожній рух», обмежено тільки питаннями погодження типових навчальних програм навчання громадян Правилам дорожнього руху.

Отже, проведений стислий огляд окремих норм чинного законодавства, які регулюють відносини у сфері освітньої діяльності, спрямованої на реалізацію державної політики щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, свідчить про необхідність їх оновлення, враховуючи, у першу чергу, нові завдання, які визначені Національною програмою адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЕС), чинники впливу на безпеку дорожнього руху в умовах воєнного стану, необхідність забезпечення якісної транспортної логістики та зниження кількості дорожньо-транспортних пригод, що є актуальними вимогами, виконання яких є основою економічного розвитку

держави.

Список використаних джерел

1. Статистика аварійності за 2025 рік. Патрульна поліція. Офіційний веб-сайт. URL: patrolpolice.gov.ua (дата звернення 10.03.2026)
2. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 №1550 (зі змінами). Офіційний вісник України. 2025. № 8. Ст. 665. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026)
3. Про затвердження Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС): Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2026 №438. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: kmu.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026)
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017 / 38-39 /. Ст. 380 (зі змінами). URL: rada.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026)
5. Підвищення кваліфікації керівників, спеціалістів та водіїв, діяльність яких пов'язана з наданням послуг автомобільного транспорту. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: mindev.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026)
6. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-XII. ВВР. 1993. № 31. Ст. 338 (зі змінами). URL: rada.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026)

Оксана Гембара,

*професор кафедри опору матеріалів та
будівельної механіки Національного
університету «Львівська політехніка»,
доктор технічних наук*

Тарас Гембара,

*доцент кафедри прикладної
математики і механіки Львівського
державного університету безпеки
життєдіяльності, кандидат технічних
наук*

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ У ФУНДАМЕНТАЛЬНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Професійна підготовка кадрів для сектора безпеки і оборони в умовах

воєнного часу вимагає переосмислення змісту і методів навчання. За таких обставин фундаментальні математично насичені дисципліни повинні працювати на практичний безпековий результат, де математичне моделювання стає засобом переходу від символічного представлення знання до професійної дії.

Особливість воєнного часу полягає не лише в безпосередній небезпеці, а в системному ускладненні професійного середовища. Фахівець має одночасно враховувати фізичні загрози, пошкодження інфраструктури, інформаційні впливи, дефіцит ресурсів, неповноту даних та швидку зміну ситуації. У дослідженнях професійних вимог до офіцерського складу наголошено на самостійності, відповідальності, адаптивності, технологічній грамотності, готовності до дій у бойових умовах і безперервному професійному розвитку [1, с. 180–182]. Отже, воєнний час змінює сам образ випускника: він має бути не лише носієм знань, а аналітиком, який уміє працювати з моделлю, оцінювати сценарії та приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності.

Мета дослідження – у розкритті ролі математичного моделювання як теоретико-методологічної основи фундаментальної професійної підготовки кадрів для сектора безпеки і оборони та в обґрунтуванні того, чому вища математика, прикладна механіка, фізика й інформатика повинні викладатися як взаємопов'язані безпеково орієнтовані дисципліни, яких об'єднує цей метод.

Математичне моделювання є універсальним способом професійного мислення, що дозволяє перейти від опису реального процесу до його формалізованої схеми, змінювати параметри, порівнювати варіанти та прогнозувати наслідки. Для сектора безпеки і оборони це означає можливість кількісно аналізувати ризики, розраховувати режими функціонування систем, оцінювати стійкість об'єктів, обґрунтовувати та приймати оперативні управлінські рішення, а в умовах воєнного часу модель дозволяє працювати тоді, коли неможливий експеримент, а реальна ціна помилки є надто високою.

Безпекова орієнтованість математичної підготовки виявляється насамперед у зв'язку між формулою і наслідком. Диференціальні рівняння

потрібні для опису динаміки вентиляційних, теплових, хвильових і механічних процесів; теорія ймовірностей і статистика – для оцінювання ризику, достовірності даних, надійності та похибок; чисельні методи й матриці – для роботи зі складними системами; оптимізаційні підходи – для вибору найкращого рішення за наявних обмежень. Коли здобувач освіти бачить прямий зв'язок між математичним інструментом і реальною безпековою задачею, мотивація до вивчення дисципліни суттєво зростає. Саме тому математично насичені навчальні дисципліни мають бути наповнені не тільки формальними вправами, а також професійно орієнтованими кейсами.

Історія науки підтверджує прикладну силу математичного мислення. Архімед поєднав геометрію з оборонною інженерією, Алан Тюрінг продемонстрував стратегічне значення математичної логіки для криптоаналізу, а Джон фон Нейман показав, що розвиток обчислювальних методів і теорії рішень безпосередньо впливає на оборонну сферу. Такі приклади важливі не лише історично, а й педагогічно: вони переконують, що математичні методи є інструментом безпеки, а не другорядною «теорією заради теорії». У структурі фундаментальної професійної підготовки провідне місце належить вищій математиці та прикладній механіці. Вища математика формує точність мислення, культуру доказу, здатність працювати зі змінними величинами та будувати кількісні залежності. Прикладна механіка надає цим інструментам конкретного безпекового змісту, оскільки йдеться про міцність, стійкість, жорсткість, довговічність і ресурс конструкцій, що можуть працювати під дією ударно-вибухових, статичних та циклічних силових, температурних чинників тощо. В умовах воєнного часу це стосується міцності конструктивних елементів оборонної техніки, інженерних споруд, укриттів та інших об'єктів, для яких помилка розрахунку є критичною. Фізика та інформатика в цій системі виконують інтегральну функцію. Фізика дає розуміння природи процесів – теплообміну, руху, поширення сигналів, роботи сенсорів, вентиляції, а інформатика перетворює математичну постановку задачі на алгоритм, програму, цифровий експеримент і візуалізацію результату. Через поєднання

цих дисциплін формується сучасний фахівець, здатний не лише виконати розрахунок, а й інтерпретувати його, перевірити припущення моделі, критично оцінити дані та застосувати результат у реальній ситуації.

У праці [2, с.238] про моделювання спостережень програмним пакетом MATHCAD показано можливості апроксимації та встановлення функціональних залежностей на основі емпіричних даних. Праця [3, с.80] щодо моделювання роботи припливно-витяжної вентиляції в стаціонарному та нестаціонарному режимах демонструє, як математичний апарат використовується для оцінки безпечних умов перебування людей у приміщеннях, спорудах цивільного захисту населення. Робота про стохастичні залежності освітніх ініціатив [4, с. 50–51] доводить, що моделювання може оптимізувати й сам навчальний процес.

Отже, математичне моделювання є об'єднуючою ланкою між фундаментальною, інженерною та цифровою підготовкою. Його методологічне значення в умовах воєнного часу полягає в тому, що воно забезпечує перехід від фрагментарних знань до цілісного професійного бачення задачі. Саме завдяки моделюванню майбутній фахівець навчається працювати в умовах неповних даних, оцінювати межі застосовності результату, враховувати часові та ресурсні обмеження, а також обирати безпечний варіант дії.

Особливість воєнного часу висуває і спеціальні дидактичні вимоги. По-перше, зміст навчальних дисциплін повинен регулярно оновлюватися відповідно до нових технологій і характеру загроз. По-друге, необхідно посилювати частку задач, наближених до реальних безпекових ситуацій. По-третє, слід поєднувати класичні аналітичні методи з програмними пакетами моделювання, візуалізації та аналізу даних. По-четверте, важливо формувати внутрішню мотивацію до навчання через показ прямого зв'язку між точністю математичного апарату і безпекою людей, техніки та інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Діденко О., Козубцов І. Професійні вимоги до офіцерського складу сил сектору безпеки та оборони. *Збірник наукових праць Національної академії*

Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2022. № 3 (30). С. 180–197. DOI: 10.32453/pedzbirnyk.v30i3.1165.

2. Гембара Т. Математичне моделювання спостережень програмним пакетом MATHCAD. *Теорія і практика гасіння пожеж та ліквідації надзвичайних ситуацій* : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 2024 р.). С. 237–239. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/13602> (дата звернення: 07.04.2026).

3. Гембара Т. В., Марич В. М., Трусевич О. М. Математичне моделювання роботи системи припливно-витяжної вентиляції в стаціонарному та нестаціонарному режимах. *Охорона праці: Освіта і практика* : зб. наук. праць V Всеукр. наук.-практ. конф. викладачів та фахівців-практиків (м. Львів, трав. 2025 р.). Львів : ЛДУ БЖД, 2025. С. 79–81. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/handle/123456789/16643> (дата звернення: 07.04.2026).

4. Гембара О., Гембара Т. Математичне моделювання стохастичних залежностей освітніх ініціатив. *Професійний розвиток педагога в умовах інтеграції до європейського освітнього простору* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 2023 р.). Львів, 2023. С. 49–52. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/12305> (дата звернення: 07.04.2026).

Олег Гаєвський,
*аспірант Вищого навчального закладу
«Національна академія управління»*

КРИТЕРІЙ РОЗМЕЖУВАННЯ ПРАВИЛ ПРИЗНАЧЕННЯ ОСТАТОЧНОГО ПОКАРАННЯ ЗА СУКУПНІСТЮ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ЗА СУКУПНІСТЮ ВИРОКІВ

Принцип правової визначеності як складова верховенства права вимагає чіткого, узгодженого та передбачуваного застосування норм кримінального законодавства. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема тлумачення поняття «постановлення вироку», що використовується у ст. 70 та 71 Кримінального кодексу України як критерій розмежування правил призначення остаточного покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та за сукупністю вироків. Від правильного визначення цього моменту залежить не лише кваліфікація правової ситуації, але й обсяг кримінально-правових наслідків для особи.

Проблематика призначення покарання за сукупністю вироків була предметом дослідження багатьох учених, зокрема М.І. Бажанова, В.М. Білоконєва, В.В. Городовенка, Г.Р. Мартинишина та інших [1; 2]. Водночас єдиного підходу до тлумачення поняття «постановлення вироку» та визначення моменту виникнення

статусу засудженого у сучасній доктрині не сформовано, що зумовлює неоднозначність правозастосування.

Відповідно до положень ст. 70 та 71 КК України законодавець використовує момент постановлення вироку як формальний критерій для встановлення того, чи було нове кримінальне правопорушення вчинене до або після попереднього засудження [3]. Проте зміст цього поняття законодавчо не визначений, що породжує необхідність його тлумачення.

У науковій доктрині сформувалися два підходи. Перший — буквальний — передбачає, що юридичні наслідки пов'язуються з моментом ухвалення обвинувального вироку судом першої інстанції незалежно від набрання ним законної сили. Другий — системний — виходить із того, що вирішальним є момент набрання вироком законної сили, оскільки лише тоді він набуває ознак остаточності та виконуваності [4].

Судова практика також демонструє відсутність єдності. Так, у постанові Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 01 червня 2020 року у справі № 766/39/17 фактично ототожнено поняття «постановлення вироку» з моментом його ухвалення судом першої інстанції [5]. Такий підхід обґрунтовується тим, що вчинення нового злочину після постановлення вироку свідчить про підвищену суспільну небезпечність особи та недосягнення мети попереднього покарання.

Разом із тим аналіз кримінального процесуального законодавства свідчить про інше. Відповідно до ч. 2 ст. 43 КПК України засудженим є обвинувачений, обвинувальний вирок щодо якого набрав законної сили [6]. До цього моменту особа користується гарантіями презумпції невинуватості, закріпленими, зокрема, у ст. 17 КПК України. Аналогічно кримінально-виконавче законодавство встановлює, що підставою виконання покарання є вирок, який набрав законної сили.

Отже, ухвалення вироку судом першої інстанції саме по собі не створює завершеного правового статусу засудженого. Такий статус виникає лише після набрання вироком законної сили, коли судове рішення стає обов'язковим і підлягає виконанню.

Додатковим аргументом є різниця у правових наслідках застосування ст. 70 та 71 КК України. Зокрема, за правилами ст. 71 КК України остаточне покарання

формується шляхом приєднання невідбутої частини попереднього покарання, що призводить до його посилення, тоді як у межах ст. 70 КК України можливе застосування принципу поглинення менш суворого покарання більш суворим. Отже, неправильне визначення моменту «постановлення вироку» може призвести до суттєвого порушення принципу справедливості покарання.

Буквальне тлумачення цього поняття не забезпечує належного рівня правової визначеності та суперечить конституційним принципам. Конституційний Суд України неодноразово наголошував на необхідності тлумачення норм права з урахуванням їх системного зв'язку та принципу справедливості [7; 8]. Аналогічний підхід підтримується і Верховним Судом, який вказує на необхідність функціонального тлумачення норм права з урахуванням їх практичного застосування [9].

Таким чином, системне тлумачення норм кримінального, кримінального процесуального та кримінально-виконавчого законодавства дає підстави стверджувати, що юридично значущим моментом є саме набрання вироком законної сили, а не його ухвалення.

Список використаних джерел

1. Мартинишин Г.Р. Пропозиції щодо вдосконалення правил призначення покарання за сукупністю вироків. *Право і суспільство*. 2012. № 2. С. 242–247.
2. Городовенко В.В., Білоконєв В.М. Правові наслідки тлумачення терміна «засуджений» для правильності призначення покарань на підставі ч. 4 ст. 70 або ч. 1 ст. 71 Кримінального кодексу України. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2014. № 5. С. 75–88.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n484>
4. Зінченко І.О. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання : монографія / І.О. Зінченко, В.І. Тютюгін. Х. : ФІНН, 2008. 336 с.
5. Ухвала Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 27 серпня 2019 року у справі №766/39/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84006021>.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
7. Про практику призначення судами кримінального покарання : Постанова пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7. Дата оновлення: 06.11.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text>.
8. Рішення Конституційного Суду України від 23 листопада 2017 року № 1-п/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-17#Text>.

9. Рішення Конституційним Судом України від 2 листопада 2004 року № 15-пп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>

Назарій Головацький,
*старший викладач кафедри
адміністративного, фінансового та
інформаційного права юридичного
факультету ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ОНЛАЙН-СЕРЕДОВИЩІ

У сучасну епоху стрімкого розвитку цифрових технологій і зростання обсягів обробки персональних даних в Інтернеті питання їхньої конфіденційності та безпеки набуває особливої актуальності. Від моменту збору до зберігання та передачі ці дані стають вразливими перед численними кіберзагрозами та ризиками порушення приватності. Ефективний захист персональних даних вимагає глибокого теоретичного аналізу та розробки оптимальних адміністративно-правових механізмів, здатних забезпечити їхню недоторканність у цифровому середовищі.

Адміністративний захист, як сукупність заходів, політик, процедур та технічних засобів, спрямованих на захист даних від несанкціонованого доступу, втручання та зміни, займає особливу нішу в забезпеченні конфіденційності, цілісності персональних даних та доступності до них.

Постановою Кабінету Міністрів України № 518 від 19 червня 2019 р. «Про затвердження Загальних вимог до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури» визначено, що політика інформаційної безпеки – політика, що визначає підхід підприємства, установи та організації, які відповідно до законодавства віднесені до об'єктів критичної інфраструктури, до інформаційної безпеки, вимоги, правила, обмеження, рекомендації, що регламентують порядок дотримання та забезпечення інформаційної безпеки [1].

В свою чергу інформаційна безпека України – складова частина національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом [2].

Проте при користуванні мережею Інтернет існує загроза порушення інформаційної безпеки в електронних комунікаціях, які використовуються суб'єктами владних повноважень для здійснення своїх безпосередніх функцій.

Закон України «Про електронні комунікації» закріплює, що електронна комунікаційна мережа – комплекс технічних засобів електронних комунікацій та споруд, призначених для надання електронних комунікаційних послуг [3].

Також цим Законом визначено поняття «безпека мереж і послуг», що є здатністю електронних комунікаційних мереж і послуг протистояти діям, що становлять загрозу доступності, цілісності чи конфіденційності таких мереж і послуг, а також даних, що зберігаються, передаються чи обробляються, та пов'язаних із ними послуг, що надаються або доступ до яких здійснюється через електронні комунікаційні мережі чи послуги.

Не менш важливою участю в адміністративному забезпеченні захисту персональних даних є діяльність Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, оскільки здійснюється безпосереднє усунення порушень вимог Закону про захист персональних даних. Уповноважений ВРУ з прав людини здійснює контроль за додержанням законодавства про захист персональних даних шляхом проведення перевірок, на підставі Порядку здійснення Уповноваженим

Верховної Ради України з прав людини контролю за додержанням законодавства про захист персональних даних [4].

Цим Порядком встановлюється процедура здійснення Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини контролю за додержанням вимог законодавства про захист персональних даних шляхом проведення перевірок фізичних осіб, фізичних осіб - підприємців, підприємств, установ і організацій усіх форм власності, органів державної влади та місцевого самоврядування, що є володільцями та/або розпорядниками персональних, а також оформлення і розгляд результатів перевірок. Варто зауважити, що цей Порядок передбачає як попередження порушень у сфері захисту персональних даних, так і реагування Уповноваженим на вже вчинені правопорушення. У Порядку визначено, що є виїзні та безвиїзні, планові та позапланові перевірки суб'єктів, які є володільцями та/або розпорядниками персональних даних.

У контексті аналізу адміністративно-правового захисту персональних даних вартим уваги є питання заходів адміністративно-правового припинення порушення законодавства щодо захисту персональних даних, до яких слід віднести такі: безпосереднє усунення володільцем або розпорядником персональних даних порушень законодавства про захист персональних даних; отримання Уповноваженим скарг фізичних і юридичних осіб з питань захисту персональних даних та прийняття рішень за результатами їх розгляду; здійснення Уповноваженим позапланових перевірок володільців або розпорядників персональних даних із забезпеченням відповідно до закону доступу до приміщень, де здійснюється обробка персональних даних; видання Уповноваженим вимоги (припису) про усунення порушень законодавства про захист персональних даних та підстав, які зумовлювали таке порушення. Метою внесення припису є припинення порушення законодавства про захист персональних даних та у міру можливості його виправлення, а також усунення обставин, що сприяли його виникненню, чи інших, що можуть призвести до його виникнення в майбутньому.

До КУпАП були внесені зміни Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи захисту персональних даних» від 3 липня 2013 року № 383-VII [11], яким було скасовано норму, що передбачала адміністративну відповідальність за неповідомлення або несвоєчасне інформування суб'єкта персональних даних про його права, мету збору даних, а також осіб, яким вони передаються. Водночас права суб'єкта персональних даних закріплені в ст. 8 Закону України «Про захист персональних даних» [5].

Отже, проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що існує широкий спектр методів та підходів до адміністративно-правового захисту персональних даних в онлайн-середовищі, кожен із яких має свої переваги та обмеження. Для забезпечення ефективного захисту інформації необхідно застосовувати комплексний підхід, поєднуючи різні механізми та стратегії. Безперервне вдосконалення законодавства у сфері захисту персональних даних є нагальною потребою, особливо з огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій та нові виклики.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Загальних вимог до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 черв. 2019 р. № 518. *Урядовий кур'єр*. 2019. 26 черв. (№ 118).
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 28 груд. 2021 р. № 685/2021. *Офіційний вісник Президента України*. 2022. 5 січ. (№ 1). С. 52. Ст. 31.
3. Про електронні комунікації : Закон України від 16 груд. 2020 р. № 1089-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. 26 січ. (№ 6). С. 10. Ст. 306. Код акта 102665/2021.
4. Про затвердження документів у сфері захисту персональних даних : Наказ Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 8 січ. 2014 р. № 1/02-14. *Бізнес-Бухгалтерія-Право. Податки. Консультації*. 2014. 3 берез. (№ 9). С. 14.
5. Про захист персональних даних : Закон України від 1 черв. 2010 р. № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.

Михайло Головецький,

здобувач вищої освіти юридичного факультету Національного університету «Запорізька політехніка»
Науковий керівник: Руслана Максакова, *завідувач кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету "Запорізька політехніка", професор*

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

В умовах воєнного стану проблема професійної підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони набула якісно нового змісту. Сьогодні йдеться не лише про передачу майбутнім фахівцям сукупності знань і практичних навичок, а й про формування здатності діяти в умовах ризику, невизначеності, інформаційного перевантаження та постійної зміни безпекової обстановки. За таких умов науково-дослідна діяльність перестає бути допоміжним елементом освітнього процесу і має розглядатися як один із ключових засобів професійного становлення особи. Саме через дослідження, критичне осмислення проблеми, роботу з джерелами, аналіз фактів і формулювання аргументованих висновків здобувач набуває тієї інтелектуальної автономії, без якої неможлива ефективна служба в секторі безпеки і оборони.

Нормативне підґрунтя такого підходу є достатньо чітким. Закон України «Про освіту» визначає компетентність як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів і цінностей, що забезпечують здатність особи успішно соціалізуватися та провадити професійну діяльність [1]. Закон України «Про вищу освіту» пов'язує результат навчання із здатністю до розв'язання складних спеціалізованих завдань, самостійного мислення та відповідальної професійної поведінки [2]. Своєю чергою Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» розглядає наукову діяльність як інтелектуальну творчу діяльність, спрямовану на здобуття нових знань і пошук

шляхів їх практичного застосування [3]. У поєднанні з положеннями Закону України «Про національну безпеку України», який визначає сектор безпеки і оборони як систему органів, сил та засобів, спрямованих на захист національних інтересів держави [4], це дає підстави стверджувати: для фахівця у цій сфері дослідницька компетентність є не додатковою перевагою, а професійною необхідністю.

У науковій літературі обґрунтовано, що науково-дослідна діяльність у закладі вищої освіти виконує водночас пізнавальну, методологічну і практичну функції. Вона формує вміння ставити проблему, добирати методи її вивчення, працювати з науковими та нормативними джерелами, систематизувати інформацію, перевіряти гіпотези й обґрунтовувати висновки [5, с.5]. Для підготовки кадрів сектору безпеки і оборони це має особливе значення, оскільки професійні рішення у цій сфері повинні спиратися не на шаблон, а на перевірені факти, логічний аналіз і здатність прогнозувати наслідки. Саме тому участь у наукових гуртках, підготовка тез, аналітичних записок, дослідницьких проєктів, курсових робіт і прикладних розробок має розглядатися як важливий інструмент формування професійного мислення майбутнього фахівця.

Дослідницький компонент професійної підготовки має і виразний безпековий вимір. Помилка в оцінці загрози, неправильне тлумачення норми, використання застарілих підходів або неперевірених даних у сфері оборони, правоохоронної діяльності, розвідки, цивільного захисту чи інформаційної безпеки здатні спричинити суттєві негативні наслідки. Саме тому науково-дослідна діяльність формує у майбутнього фахівця здатність до доказового мислення, професійної рефлексії та адаптації до нових викликів. Як слушно зазначається у спеціальних дослідженнях, сформованість науково-дослідницької компетентності у майбутніх офіцерів безпосередньо пов'язана зі здатністю аналізувати ситуацію, виявляти проблему, визначати шляхи її вирішення та оцінювати результат [6, с. 23–25]. Актуальність такого підходу підтверджується і сучасними напрацюваннями у сфері відомчої освіти, де наголошується на потребі оновлення освітніх програм, упровадження

інноваційних методик та посилення зв'язку між наукою, освітою і практикою в умовах війни [7, с. 61–63]. Додатково це кореспондує зі стратегічними документами держави, які орієнтують систему воєнної безпеки на стійкість, професіоналізацію та розвиток воєнної науки [8].

Отже, науково-дослідна діяльність є необхідною складовою професійної підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони, оскільки забезпечує формування аналітичного мислення, навичок доказового пізнання, уміння працювати з інформацією, прогнозувати розвиток подій та приймати обґрунтовані рішення. У сучасних умовах вона повинна інтегруватися в освітній процес не формально, а системно: через поєднання навчання з аналізом реальних кейсів, участю здобувачів у прикладних дослідженнях, розробкою практикоорієнтованих проєктів, розвитком академічної доброчесності та використанням результатів наукової роботи у діяльності органів сектору безпеки і оборони. Лише за такого підходу можливо підготувати фахівця, який буде не пасивним виконавцем приписів, а компетентним суб'єктом професійної діяльності, здатним генерувати нові рішення для захисту людини, суспільства і держави.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 06.04.2026).
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> (дата звернення: 06.04.2026).
3. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/848-19> (дата звернення: 06.04.2026).
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19> (дата звернення: 06.04.2026).
5. Роїк Т. А. Методологія науково-дослідницької діяльності [Електронний ресурс] : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 56 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/6d05145a-51b7-4053-9ab4c7723a5a241c/content>

6. Бец І. О. Діагностика критеріїв сформованості науково-дослідницької компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників у системі професійної освіти // Військова освіта. 2016. № 1 (33). С. 21–26.

7. Загуменна Ю. О. Підготовка персоналу сектору безпеки і оборони як основа забезпечення національної безпеки України // Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. Харків : ХНУВС, 2022. С. 61–63.

8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від 25.03.2021 № 121/2021 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/121/2021> (дата звернення: 06.04.2026).

Олександр Головков,

доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ДО ТАКТИЧНИХ ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасне безпекове середовище України характеризується зростанням кількості надзвичайних ситуацій, у тому числі обумовлених дією воєнного стану, терористичних загроз, масових заворушень та інших проявів соціальної нестабільності, що зумовлює підвищення вимог до рівня тактичної підготовленості особового складу Національної поліції України. Поліцейські операції, що проводяться в умовах збройних конфліктів, контртерористичних заходів або при силовому затриманні озброєних злочинців, вимагають від правоохоронців не лише належного рівня фізичної підготовленості, а й чіткого розуміння тактичних алгоритмів дій, психологічної стійкості та здатності до ефективної командної взаємодії.

Незважаючи на те, що питання підготовки поліцейських до дій в екстремальних умовах частково висвітлено у наукових працях вітчизняних і

зарубіжних дослідників, системний підхід до визначення сутності та структури готовності саме до тактичних дій у рамках поліцейських операцій залишається недостатньо розробленим. Особливо гострою ця проблема постає для курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, які у процесі навчання мають сформувати не лише теоретичні знання, а й практичні компетентності, необхідні для реального виконання завдань за призначенням.

Зазначене визначає актуальність дослідження та зумовлює необхідність наукового обґрунтування педагогічних умов і методичних підходів до формування тактичної готовності поліцейських та курсантів до дій в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

Тактична готовність поліцейських до дій в екстремальних умовах розглядається нами як інтегративне особистісно-професійне утворення, що поєднує систему спеціальних знань, умінь і навичок, психологічних якостей та ціннісних орієнтацій, необхідних для ефективного планування та виконання тактичних завдань у складних і небезпечних умовах службово-бойової діяльності [1, с. 459; 2, с. 337]. У структурному відношенні зазначений вид готовності охоплює чотири взаємопов'язані компоненти.

Когнітивний компонент охоплює знання правових підстав проведення поліцейських операцій, тактику дій у різних видах оперативної обстановки (штурм приміщень, супровід конвоїв, оточення й блокування, переговори із правопорушниками), а також розуміння принципів командної взаємодії та застосування сили пропорційно до рівня загрози.

Операційно-діяльнісний компонент репрезентує практичні вміння та навички: виконання тактичних прийомів пересування і укриття, застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів, організації вогневого прикриття і евакуації поранених, а також командування підрозділом у динамічних бойових ситуаціях [3, с. 165; 4, с. 180].

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризує рівень усвідомлення поліцейським своєї місії та відповідальності за безпеку громадян, внутрішню

мотивацію до вдосконалення тактичних навичок, готовність до ризику та самопожертви заради виконання службового обов'язку [5, с. 131].

Психофізичний компонент відображає рівень стресостійкості, швидкість реакції на раптові зміни тактичної обстановки, здатність зберігати самоконтроль і приймати ефективні рішення в умовах фізичного і психологічного навантаження [6, с. 43; 7, с. 47].

Формування зазначених компонентів готовності здійснюється в межах системи спеціальної фізичної, вогневої та тактико-спеціальної підготовки курсантів [8, с. 221]. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду організації навчально-тренувального процесу правоохоронців дозволяє виділити три ключові педагогічні підходи, що найбільш ефективно забезпечують формування тактичної готовності: компетентнісний, інтегрований та ситуативно-моделюючий.

Компетентнісний підхід передбачає орієнтацію освітнього процесу на формування у курсантів чітко визначених тактичних компетентностей відповідно до кваліфікаційних вимог до поліцейського конкретної спеціалізації (патрульна поліція, спецпідрозділи, кримінальна поліція тощо). Інтегрований підхід забезпечує взаємозв'язок теоретичної, вогневої, тактичної, фізичної та психологічної підготовки в єдину систему навчання, де кожен навчальний елемент підпорядкований загальній меті – формуванню готовності до комплексного виконання тактичних завдань [4, с. 182].

Ситуативно-моделюючий підхід, що набуває дедалі більшого поширення у провідних поліцейських школах Європи та США [9, с. 118; 10, с. 29], полягає у відтворенні максимально реалістичних сценаріїв поліцейських операцій на тренувальних полігонах із застосуванням імітаційних боєприпасів (Simunition), тактичних симуляторів та систем відеоаналізу дій. Такий підхід дозволяє формувати у курсантів стійкі автоматизовані навички тактичних дій, адаптовані до реальних умов службово-бойової діяльності.

Ключовими організаційно-педагогічними умовами ефективного формування тактичної готовності є: по-перше, системність і поступовість у

нарощуванні складності тактичних завдань – від базових прийомів до комплексних командно-тактичних навчань; по-друге, інтеграція бойового досвіду правоохоронців-ветеранів в освітній процес через систему практичних занять, майстер-класів та аналізу реальних поліцейських операцій; по-третє, психологічний супровід підготовки, що включає тренінги стресостійкості, методи саморегуляції і розвитку емоційного інтелекту. Четвертою умовою є стандартизація тактичних алгоритмів дій відповідно до стандартів НАТО (STANAG) і кращих практик поліцейських сил держав – членів ЄС, що є особливо актуальним в контексті євроінтеграційних прагнень України.

За результатами теоретичного дослідження встановлено, що готовність курсантів до тактичних дій в екстремальних умовах є складним інтегративним утворенням, яке охоплює когнітивний, операційно-діяльнісний, мотиваційно-ціннісний та психофізичний компоненти. Ефективне формування зазначеного виду готовності забезпечується реалізацією компетентнісного, інтегрованого та ситуативно-моделюючого підходів у системі тактичної та спеціальної фізичної підготовки.

Перспективи подальших досліджень передбачають: розроблення та емпіричну перевірку критеріїв, показників і рівнів сформованості тактичної готовності поліцейських до проведення поліцейських операцій; обґрунтування педагогічної моделі формування зазначеного виду готовності в умовах закладів вищої освіти системи МВС України; вивчення впливу засобів віртуальної реальності на якість тактичної підготовки майбутніх офіцерів поліції.

Список використаних джерел

1. Khatsaiuk O., Medvid M., Maksymchuk B., Kurok O., Dziuba P., Tyurina V., Chervonyi P., Yevdokimova O., Levko M., Demchenko I., Maliar N., Maliar E., Maksymchuk I. Preparing Future Officers for Performing Assigned Tasks through Special Physical Training. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. Vol. 13 (2). P. 457-475.
2. Medvid M., Khatsaiuk O., Sydorchenko K., Vorok S., Kernas A., Borovyk M. Sports Pedagogy: Readiness of Cadets to Apply Physical Action in Different Conditions of Service Activity. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2024. Vol. 16 (2). P. 336–355.

3. Хацаюк О.В., Коломоєць О.Д., Гогоць В.Д., Кузьменко В.Л., Олексієнко С.В., Кислиця С.М. Тактична підготовленість майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування заходів фізичного впливу. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова*. Серія 15. 2023. Вип. 8 (168). С. 163–170.

4. Турчинов А., Шемчук В., Одеров А., Климович В., Саморок М. Педагогічна модель формування навичок рукопашного бою майбутніх офіцерів до дій в екстремальних умовах. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 4 (28). С. 179–187.

5. Хацаюк О.В., Куріс Ю.В., Титович А.О., Щерблюк В.А., Волянський В.Г. Формування готовності військовослужбовців до фізичного захисту від «дронів» в екстремальних умовах службово-бойової діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 81. Т. 2. С. 130–139.

6. Білецький С.П., Приходько І.Г. Психологічна стійкість військовослужбовців як чинник бойової готовності. *Педагогіка безпеки*. 2020. Вип. 3. С. 41–49.

7. Ковальчук В. П., Андрущенко Т. М. Психологічна стійкість та бойова готовність військовослужбовців: методи оцінки. *Наука і оборона*. 2021. Вип. 2. С. 44–50.

8. Климович В.Б., Бурхайло В.А., Березяк К.М., Кузнецов М.В., Людовик Т.В. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України до виконання завдань в умовах водного середовища. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 33 (1). С. 220–222.

9. Scharre P. *Army of None: Autonomous Weapons and the Future of War*. W. Norton & Company. New York, 2018. 436 p.

10. Horowitz M. C. The Ethics & Morality of Robotic Warfare: Assessing the Debate over Autonomous Weapons. *Daedalus*. 2016. Vol. 145 (4). P. 25–36.

Каріна Горбатенко,
здобувач вищої освіти Військово-
юридичного інституту
Національного юридичного
університету імені Ярослава
Мудрого
Науковий керівник: Геннадій
Змійвський, викладач кафедри
загальновійськових дисциплін
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного
університету імені Ярослава
Мудрого

**ОСОБЛИВОСТІ НАСТУПАЛЬНИХ ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ У
СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА ЇХ ВРАХУВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ
ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ**

Збройна боротьба в період 2022–2026 років суттєво змінилася, що миттєво позначилося на підходах до наступальних операцій. Те, що раніше вважалося непохитною базою воєнних доктрин, сьогодні вже не демонструє очікуваної ефективності. Сучасне поле бою стало гранично відкритим через тотальне використання БпЛА та засобів РЕБ, які трансформували майже всі аспекти бойових дій [1]. Це прямо диктує нові вимоги до підготовки військових: звичайної бази вже недостатньо — критично потрібні навички роботи з дронами, здатність миттєво орієнтуватися в ситуації та діяти самостійно навіть у повній ізоляції.

Досвід війни в Україні, поряд із оновленими доктринами НАТО (зокрема АJP-3.2), доводить, що класична маневрена війна з акцентом на масовану бронетехніку поступово втрачає актуальність через її надмірну вразливість [2]. Сьогодні наступ будується не на технічній масі, а на гнучкості прийняття рішень та використанні цифрових систем управління, що скорочує час від виявлення цілі до її знищення [3].

Головним викликом стала «прозорість» поля бою: будь-яке зосередження сил понад рівень відділення виявляється противником на відстані до 20 км [7]. У зв'язку з цим, сучасна система підготовки має бути адаптована на навчання командирів управлінню саме в таких умовах. Це передбачає розробку програм, які вчать підрозділи діяти розосереджено, опановувати методи прихованого висунання та маскування в режимі реального часу під безперервним наглядом ворожих сенсорів.

Сучасна тактика перейшла до формату «мікро-маневрів» — переміщення невеликими групами, часто вночі, оскільки техніка без потужного РЕБ швидко знищується FPV-дронами [8]. Саме тому важливо переглянути саму суть бойового навчання. Оскільки традиційні засоби розгородження знищуються майже миттєво, ми маємо готувати фахівців до подолання надзвичайно щільних мінних полів у пішому порядку. Це вимагає від бійців виняткової фізичної та психологічної витривалості для прориву малими групами [7, с. 9].

Паралельно з цим, безпілотні комплекси мають стати не просто додатковим курсом, а базовим елементом навчання для кожного фахівця. Вкрай важливо впроваджувати підготовку до штурмових дій під прикриттям «контактного шару» — використання великої кількості дешевих дронів, які фактично замінюють класичну артпідготовку [6]. Крім того, окрему увагу слід приділити технічній протидії: фахівці повинні вміти працювати з окопним РЕБ, розуміти принципи роботи оптоволоконних дронів та алгоритми штучного інтелекту, які ворог використовує для захоплення цілей [10].

Трансформація торкнулася і системи управління. Конфлікт між потребою в централізації та необхідністю самостійності підрозділів вирішується через впровадження принципів Mission Command. Навчання молодших командирів має бути переорієнтовано на повну автономність у прийнятті рішень в межах загального задуму, спираючись на єдині інформаційні системи [11].

Критичної ваги набуває трансформація медичної підготовки. Пріоритетом стає не просто швидка евакуація, а опанування протоколів Prolonged Casualty Care (PCC) — надання тривалої кваліфікованої допомоги безпосередньо в укриттях. Це зумовлено тим, що в умовах щільного вогню та постійної присутності ворожих дронів класична евакуація часто стає фізично неможливою, що змушує медиків утримувати поранених на стабілізаційних пунктах значно довше, ніж раніше [7, с. 12].

Отже, сучасний наступ — це вже не масований удар, а складний технологічний процес. Успіх у ньому забезпечить лише та система підготовки, яка зробить ставку на автономність командирів, цифрову грамотність, майстерне володіння безпілотними технологіями та здатність бійців виживати і перемагати в умовах абсолютної прозорості фронту.

Список використаних джерел

1. Allied Joint Doctrine for Land Operations (AJP-3.2). *GOV.UK*. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/allied-joint-doctrine-for-land-operations-ajp-32> (дата звернення: 01.04.2026).
2. Allied Joint Publications (AJPs) – NATO Doctrine. *GOV.UK*. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/allied-joint-publication-ajp> (дата звернення: 01.04.2026).

3. Emergent Approaches to Combined Arms Manoeuvre in Ukraine. *RUSI*. URL: <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/insights-papers/emergent-approaches-combined-arms-manoeuvre-ukraine> (дата звернення: 01.04.2026).
4. Logistics Lessons Learned from 'The War' in Ukraine. *The Cove – Australian Army*. URL: <https://cove.army.gov.au/article/logistics-lessons-learned-war-ukraine> (дата звернення: 01.04.2026).
5. NATO Standard AJP-3.2 Allied Joint Doctrine for Land Operations. *COE MED*. URL: https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-3.2_EDA_V1_E_2288.pdf (дата звернення: 01.04.2026).
6. (R)evolution on the Battlefield – Lessons from Ukraine in 2024–2025. *Institute of New Europe*. 2025. URL: ine.org.pl (дата звернення: 01.04.2026).
7. Small Kill Teams Are Back: New Lessons from Ukraine's Fortified Fronts. *Mercury Strategic Services*. URL: <https://www.mercstrat.com/post/small-kill-teams-are-back-new-lessons-from-ukraine-s-fortified-fronts> (дата звернення: 01.04.2026).
8. The Army and the New Paradigm of Ground Combat: Lessons from Ukraine's Failed 2023 Counteroffensive. *Modern War Institute at West Point*. URL: <https://mwi.westpoint.edu/the-army-and-the-new-paradigm-of-ground-combat-lessons-from-ukraines-failed-2023-counteroffensive/> (дата звернення: 01.04.2026).
9. The Future of War: Kill-Chain Supremacy and Ukraine's Lessons. *Digital Commons @ USF – University of South Florida*. URL: <https://digitalcommons.usf.edu/> (дата звернення: 01.04.2026).
10. The War in Ukraine in 2025. What the Battlefields Are Teaching Us. *Ministerio de Defensa*. 2025. URL: https://www.defensa.gob.es/documents/2073105/2907072/la_guerra_en_ucrania_en_2025_dieeee64_eng.pdf/51a6aa1c-079c-de33-5e6f-5d68cdd28955 (дата звернення: 01.04.2026).
11. Застосування сухопутних військ Збройних Сил України у конфліктах сучасності : зб. тез доповідей. Львів : НАСВ, 2024. URL: https://asv.mil.gov.ua/sites/default/files/2025-03/1-zbirnyk-tez_2024_.pdf (дата звернення: 01.04.2026).
12. Масштабна цифровізація: навіщо військовим система ситуаційної обізнаності DELTA. Інтерв'ю. *АрміяInform*. 2025. URL: <https://armyinform.com.ua/2025/03/31/masshtabna-cyfrovizacziya-navishho-vijskovym-systema-sytuacijnoyi-obiznanosti-delta-intervyu/> (дата звернення: 01.04.2026).

Марина Григор'єва,
старший викладач кафедри
кримінального права Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого, кандидат
юридичних наук, доцент

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ В ЮРИДИЧНІЙ СФЕРІ

Інноваційні технології на сучасному етапі розвитку суспільства є невід'ємною частиною нашого життя. Особливої актуальності вони набувають саме зараз, коли наша держава знаходиться в складному періоді, в умовах воєнного стану. Незважаючи на це життя триває, суспільні відносини змінюються і разом з ними розвиваються наукові технології, які вже удосконалюються на практиці. Модернізація освітніх програм в умовах воєнного стану є складним, але важливим і необхідним завданням українських освітян. Сьогоднішні реалії спонукають нас до адаптування навчання та корегування його змісту. Це можна зробити на будь-якому його етапі, зокрема за допомогою включення тем, пов'язаних з безпекою, правами людини, психологічною стійкістю та критичним мисленням; викладанням основ медичної допомоги, цивільного захисту та навичок виживання; розвитком дистанційних форм навчання з використанням онлайн-платформ, що дозволяє забезпечити доступ до освіти в умовах обмеженого пересування, з використанням відеоуроків, вебінарів та інтерактивних платформ для залучення слухачів. Особливого значення набуває забезпечення гнучкості навчальних планів зі створенням модульних програм, які дозволяють слухачам обирати курси відповідно до їхніх потреб і можливостей. Очевидно треба звернути увагу на ущільнення обсягу навчального матеріалу для зменшення стресу на слухачів, на підтримку психічного здоров'я із включенням в програми навчання елементів психологічної підтримки, тренінгів з управління стресом та емоційною грамотністю. Набуває особливого значення співпраця викладачів з психологами та соціальними працівниками для надання допомоги слухачам та їх сім'ям, із залучення громади, місцевих організацій, волонтерів та підприємств для підтримки освітніх ініціатив і ресурсів. Всі ці підходи можуть допомогти адаптувати освітні програми до нових умов і забезпечити якісну освіту навіть у наших складних обставинах, в яких перебуває все українське суспільство.

В юридичних закладах вищої освіти також можна запровадити різноманітні інноваційні технології, які покращать навчальний процес, забезпечуватимуть підвищення ефективності навчання та підготують студентів до сучасних викликів у юридичній сфері. Зокрема, останнім часом набувають актуальності і активно використовуються онлайн-платформи для навчання. Наприклад, застосовується LMS (Learning Management Systems) для організації курсів, доступу до матеріалів, тестування та зворотного зв'язку, що значно спрощує та пришвидшує комунікацію, пошук необхідних матеріалів тощо. Добре себе зарекомендували такі новації, як проведення симуляцій судових процесів, переговорів або медіацій, що дозволяє студентам практикувати навички в реалістичних умовах; використання рольових ігор для розвитку критичного мислення та навичок аргументації; розробка мобільних додатків для доступу до навчальних матеріалів, законодавчих актів, правових баз даних та інших ресурсів; використання додатків для організації часу та планування навчання; використання аналітичних інструментів для дослідження правових тенденцій, аналізу судової практики та прогнозування результатів справ; інтеграція чат-ботів на базі штучного інтелекту для відповіді на запитання студентів та надання консультацій; використання VR для створення віртуальних класів або судових залів, де студенти можуть практикувати свої навички; застосування AR для інтерактивного навчання, наприклад, візуалізації законодавчих актів або правових концепцій; співпраця з IT-інститутами для розробки технологічних рішень у праві, таких як електронні контракти або блокчейн-технології тощо.

В сфері юридичних наук одне із найважливіших значень мають електронні бібліотеки та бази даних, що створюють доступ до електронних ресурсів, статей, судових рішень та інших матеріалів через університетські бібліотеки. Забезпечення якісного навчання в правовій сфері неможливе без використання правових баз даних для дослідження та аналізу, тому теж слід потурбуватися про створення таких баз даних для кожної окремої галузі права. Окремо слід зазначити, що також саме зараз виходить на перший план

використання технологій адаптивного навчання, які дозволяють налаштовувати навчальний процес під індивідуальні потреби студентів для розкриття їх особистих талантів, розвитку кожної особистості в різних напрямках, для удосконалення тих навичок, які є необхідною складовою юридичної професії. Впровадження цих технологій може значно покращити якість освіти в юридичних закладах, зробити її більш інтерактивною та актуальною в умовах швидких змін у правовій сфері, які наразі відбуваються в нашій країні.

Очевидно, що розвиток інноваційних технологій не лише удосконалює та спрощує деякі процеси, але і ставить низку викликів, які безпосередньо пов'язані із необхідністю законодавчого регулювання та охорони певних суспільних відносин. Наразі застосування штучного інтелекту та тих даних, які завдяки ньому можуть бути отримані, зокрема в кримінально-правовій сфері, сьогодні все ще не урегульовано на законодавчому рівні, що безумовно приводить до низки проблемних аспектів, які впливають на суспільні відносини, що охороняються Законом про кримінальну відповідальність. Вже давно назріло питання щодо кримінально-правового урегулювання таких специфічних сфер, як штучний інтелект, блокчейн, кібербезпека тощо. Особливу увагу привертає до себе необхідність встановлення правових рамок для нових бізнес-моделей, таких як краудфандинг або платформи спільної економіки; введення норм, що забезпечують захист прав споживачів у цифровому середовищі, включаючи питання конфіденційності та безпеки даних; регулювання електронної комерції та відносин між постачальниками послуг і споживачами[1, 232]. Вже на сьогодні можна констатувати, що штучний інтелект може бути використаний як інструмент для вчинення різних кримінальних правопорушень[2,158]. Наприклад, у фішингу - для створення більш переконливих фішингових листів або сайтів, які можуть обманути користувачів і змусити їх розкрити свої особисті дані. За допомогою штучного інтелекту можна здійснювати шахрайство для створення фальшивих посвідчень особи, фінансових звітів або інших документів для підробки фінансових даних чи інформації про товари. Штучний інтелект можна використовувати для

шпигунства, здійснюючи моніторинг та стеження для збору та аналізу даних про людей без їх відома, що може порушувати їхнє право на приватність[3,43]. Також штучний інтелект може мати безпосередній вплив на здійснення дезінформації, створюючи та поширюючи неправдиву інформацію або маніпуляційні новини, що можуть вплинути на громадську думку. Останнім часом дуже швидко та масштабно розповсюджуються так звані глибокі фейки (deepfakes), тобто створення відео або аудіозаписів, які вводять в оману, представляючи людей у неправдивому світлі; відбуваються крадіжки особистих даних, коли штучний інтелект має неправомірний доступ до баз даних з метою викрадення особистої інформації, такої як номери кредитних карток, адреси, телефонні номери; здійснюються атаки на мережі (Distributed Denial of Service), які призводять до перевантаження серверів і недоступності веб-сайтів. І останнім часом дуже широко розповсюдилося застосування дронів для незаконного спостереження або доставки заборонених предметів. Всі ці приклади ілюструють, як технології штучного інтелекту можуть бути використані не лише для покращення життя, а й для вчинення кримінальних правопорушень і тому дуже важливим питанням є розробка на законодавчому рівні відповідних норм та механізмів контролю, які допоможуть запобігти зловживанню цими технологіями. Адаптація законодавства до нових технологій є складним і динамічним процесом, який вимагає постійної уваги та готовності до змін. Це дозволить забезпечити правову визначеність і захист прав громадян у нашому швидко змінюваному світі.

Список використаних джерел

1. Вереша Р. В. Інновації та перспективи розвитку сучасної правничої освіти в умовах глобальних викликів. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32, № 2. С. 220–244.
2. Духневич А. В., Спесівцев Д. С. «Юридичні інновації» як освітній компонент (навчальна дисципліна). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 156–160.
3. Хребтова А. А., Слободяник Т. М., Іванов А. В. Вплив інновацій на правову систему. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 42–45.

Катерина Гриневич,
*здобувач вищої освіти Львівського
державного університету внутрішніх
справ*

**Науковий керівник: Святослав
Поляк,** *доцент кафедри ОРД
Львівського державного університету
внутрішніх справ, доктор філософії в
галузі права*

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану в Україні суттєво вплинуло на організацію освітнього процесу у закладах вищої освіти, змушуючи швидко адаптувати навчання до умов підвищеної небезпеки та нестабільності. Значним фактором стали безпекові виклики: часті повітряні тривоги, загроза ракетних ударів та необхідність перебування в укриттях призводять до переривання занять і ускладнюють дотримання розкладу. У зв'язку з цим заклади освіти змушені враховувати вимоги безпеки при плануванні навчального процесу.

Паралельно відбувається зміна традиційної форми навчання. Значна частина закладів перейшла на дистанційний або змішаний формат, що дозволяє забезпечити безперервність освіти та потребує належного технічного забезпечення й цифрової компетентності викладачів та здобувачів. При цьому важливо також враховувати психологічні та соціальні аспекти: стрес, тривожність і переміщення населення негативно впливають на здатність студентів до навчання, тож важлива психологічна підтримка та створення сприятливого освітнього середовища [1].

В умовах воєнного стану особливе значення набуває адаптація освітнього процесу, спрямована на його гнучкість і безперервність. Це включає дистанційне та змішане навчання, коригування розкладу, перенесення занять, подовження термінів виконання завдань та індивідуалізацію навчання. Широке використання цифрових технологій – відеоконференцій, електронних платформ, мультимедійних матеріалів – забезпечує підтримку навчального процесу та розвиток цифрових компетентностей учасників.

Особливості підготовки у закладах зі специфічними умовами навчання істотно ускладнюють організацію освітнього процесу в умовах воєнного стану. Така підготовка поєднує теоретичні та практичні компоненти, причому значна частина практичних занять потребує фізичної присутності здобувачів освіти на території закладу або спеціалізованих навчальних об'єктах. Освітній процес орієнтований на формування практичних умінь, відпрацювання алгоритмів дій у реальних або максимально наближених до реальних умовах, включаючи моделювання службових ситуацій та тренування реагування на стресові фактори. Водночас підготовка передбачає підвищені вимоги до фізичної та психологічної готовності, витривалості та стресостійкості студентів, що також ускладнює її повноцінну реалізацію в дистанційному форматі.

Освітній процес у таких закладах чітко регламентується освітніми програмами, навчальними планами та програмними результатами навчання, які включають обов'язкові й вибіркові освітні компоненти та спрямовані на формування загальних і спеціальних компетентностей майбутніх фахівців. Водночас значна частина дисциплін, зокрема режимні та професійно орієнтовані, не може бути повноцінно реалізована в онлайн-форматі, оскільки потребує безпосередньої участі здобувачів освіти, дотримання спеціального порядку підготовки та використання відповідної матеріально-технічної бази. Неможливість їх якісного опанування дистанційно негативно впливає на рівень професійної підготовки.

Зазначені проблеми є особливо актуальними для підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції, діяльність яких пов'язана з практичним застосуванням знань, навичок оперативно-розшукової діяльності, аналізом криміногенної ситуації та прийняттям рішень у складних і динамічних умовах. Більшість освітніх компонентів у цій сфері має прикладний характер і викладається у спеціально обладнаних аудиторіях, навчально-тренувальних полігонах із використанням моделювання службових ситуацій. Такі дисципліни передбачають відпрацювання тактичних дій, проведення слідчих (розшукових)

заходів, а також розвиток навичок комунікації та взаємодії в умовах, максимально наближених до реальних [2, с. 283].

У зв'язку з цим дистанційне навчання для цієї категорії здобувачів освіти може розглядатися лише як допоміжний інструмент, що доповнює традиційні форми підготовки, але не здатний повною мірою забезпечити формування необхідних професійних компетентностей в умовах воєнного стану.

Водночас воєнний стан створює додаткові проблеми. Однією з основних є підвищений рівень ризику для здобувачів освіти, особливо під час очної практичної підготовки. Іншими викликами є складність поєднання дистанційних та очних форм навчання, обмежений доступ до ресурсів і тренувальних баз, а також необхідність підтримання високої якості підготовки [3].

На нашу думку, ці проблеми можна частково вирішити за допомогою комбінованого підходу до навчання, що передбачає збереження очної практичної підготовки лише там, де це критично необхідно, та максимальне використання дистанційних технологій для теоретичних і симуляційних занять. Важливим є також посилення безпекових заходів, включаючи організацію навчальних зон із укриттями та регулярні інструктажі щодо дій під час надзвичайних ситуацій. Додатково доцільним є проведення психологічних тренінгів для підтримки стресостійкості та витривалості студентів, що зменшує негативний вплив умов воєнного стану на освітній процес.

Таким чином, застосування гнучких моделей навчання, сучасних технологій та комплексних заходів безпеки дозволяє зберегти ефективність підготовки, мінімізувати ризики та забезпечити баланс між практичною спрямованістю освіти та безпекою здобувачів.

Список використаних джерел

1. Освіта в умовах воєнного стану. URL: <https://eo.gov.ua/osvitavumovakh-voiennoho-stanu/2022/04/11/> (дата звернення: 03.04.2026)
2. Бандурка О. М. Основи управління в органах Національної поліції України : підручник. Харків : ХНУВС, 2017. С. 283.

3. Міністерство освіти і науки України, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Кафедра екологічного права, Кафедра права Європейського Союзу, Рада молодих вчених. Еколого-правова безпека суверенної держави в умовах воєнного стану. URL: https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/zbirniki_konf/08.12.2022_eko.pdf (дата звернення: 03.04.2026)

Вадим Грохольський,
*провідний науковий співробітник
 Національного юридичного
 університету імені Ярослава Мудрого,
 кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБРОНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЮРИДЧНОЇ ОСВІТИ

12 вересня 2024 на сайті Верховної Ради України комітетом Верховної Ради України з питань правової політики було опубліковано проект Концепції проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії (далі – Проект). Вказаний Проект був створений Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики 14 грудня 2023 року в рамках діяльності робочої групи з питань реформування юридичної освіти. Відповідно до рішення цієї робочої групи на веб-сторінці Комітету з питань правової політики було розміщено проект Концепції проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії. [1]

Питання реформування вищої освіти розпочалось майже з моменту набуття Україною своєї незалежності. І це нормальний процес у будь-якій державі, яка прагне стати повноправним членом європейської спільноти. Тому приведення законодавства України в сфері освіти у відповідність до стандартів Європейського Союзу є цілком логічною діяльністю. За цей період, більш як 30 років, процедура здобуття вищої освіти зазнала докорінних змін. Вказаний процес ще триває, оскільки реформування системи, створеної ще за радянські часи, йде поступово і відносно повільно.

Вказаний Проект суттєво впливає на формування процесу підготовки персоналу для військових формувань та правоохоронних органів при виконанні завдань із забезпечення державної безпеки, тому що багато фахівців сектору безпеки та оборони мають вищу юридичну освіту через те, що є учасниками кримінального та адміністративного процесу, а також виконують завдання, які потребують відповідного фаху.

Аналіз Проекту, який був представлений для ознайомлення та обговорення, безперечно має за мету вдосконалити процес набуття вищої юридичної освіти. Однак, далеко не всі положення Проекту є беззаперечними. Особливо це стосується питання припинення підготовки фахівців за спеціальністю 081 «Право» у вузах відомчої освіти, а саме закладах СБУ, МВС, Національної гвардії, ДСНС та інших.

Система підготовки у вишах відомчої освіти має відповідну специфіку та диференціює процес підготовки здобувача вищої юридичної освіти під конкретні завдання держави, що відповідає Європейським вимогам освіти, яка унікає створення уніфікованого фахівця, віддаючи перевагу диференціації у підготовці. Процес підготовки юристів у вишах відомчої освіти є виваженої системою повного циклу, в якій присутні наступні елементи: навчальні заклади фахової передвищої освіти з посиленою підготовкою; вищі відомчої освіти, які готують бакалаврів, магістрів та докторів філософії відповідного фаху; на базі вишів відомчої освіти формується відповідна система безперервної освіти, а саме заходи спрямовані на постійне підвищення кваліфікації фахівців.

Питання чисельності набору здобувачів вищої юридичної освіти для забезпечення потреб сектору безпеки та оборони, регулюється відповідно державним замовленням, яке обґрунтовано відповідними державними потребами.

Також слід зауважити про що, зазначений Проект дещо йде у супереч із змістом завдань, які були покладені на сектор безпеки і оборони України в рамках Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки згідно з

Указом Президента України «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки»[2], де фактично майже в 80% заходів розраховані на фахівців які повинні мати саме юридичну освіту, для виконання відповідних специфічних завдань. Підготовка фахівців за спеціальністю 081 «Право» у вишах відомчої спрямованості може бути переглянута в рамках державного замовлення без створення окремих нормативних актів, які б регулювали саме питання юридичної освіти в цілому.

Процес підготовки фахівців у вишах відомчої освіти за спеціальністю 081 «Право» є виваженої системою повного циклу, в якій присутні наступні елементи:

а) Навчальні заклади фахової передвищої освіти з посиленою підготовкою.

б) Виші відомчої освіти, які готують бакалаврів, магістрів та докторів філософії відповідного фаху на базі спеціальності 081 «Право».

в) На базі вишів відомчої освіти формується відповідна система безперервної освіти, а саме заходи спрямовані на постійне підвищення кваліфікації фахівців.

Питання чисельності набору здобувачів вищої освіти для забезпечення потреб сектору безпеки та оборони, які готуються на базі спеціальності 081 «Право», регулюється відповідно державним замовленням, яке обґрунтовано відповідними державними потребами.

В цілому проект Концепції проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії потребує дуже ретельного вивчення, оскільки певні положення виглядають дуже суперечливо, а інколи недостатньо необґрунтовано.

Список використаних джерел

1. Проект Концепції проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії. URL: <https://kompravpol.rada.gov.ua/news/notice/75193.html> (дата звернення 11.04.2026).

2. Указ Президента України «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>. (дата звернення 11.04.2026).

Василь Даниленко,
професор кафедри філософії
Національної академії Служби безпеки
України, доктор історичних наук,
професор

Сергій Шульмін,
старший викладач кафедри філософії
Національної академії Служби безпеки
України

КРИТЕРІЇ ТА ІНДИКАТОРИ ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧЕНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Важливою складовою функціонування кадрів сектору безпеки і оборони України є розвиток, удосконалення та практичне застосування знань і умінь самостійної наукової діяльності. Ці професійні якості набувають дедалі більшого значення з огляду на необхідність посилення протидії російській агресії та інтеграції освіти і науки у світовий та європейський простір. На законодавчому рівні визначено, що до основних цілей державної політики наукової і науково-технічної діяльності належать зміцнення національної безпеки на основі використання наукових та науково-технічних досягнень, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян та забезпечення вільного розвитку наукової та науково-технічної творчості [1, ст. 45]. У зв'язку з цим актуальні питання оцінювання результатів наукової діяльності вчених та науково-педагогічних працівників, які працюють з інформацією з обмеженим доступом, потребують специфічних рішень.

Загалом критерії оцінювання наукової діяльності в Україні розпорошені в різних нормативно-правових актах та на інституційному рівні. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (стаття 11 «Державна атестація наукових установ») визначає напрями оцінювання, серед яких – якість та ефективність наукової діяльності. Якість встановлюється на основі експертної

оцінки з використанням наукометричних та інших показників, що використовуються в міжнародній системі експертизи, а ефективність – відповідно до завдань наукової установи [1]. Конкретизація критеріїв оцінювання міститься у підзаконних актах.

Найповніше система критеріїв нормативно закріплена в наказі Міністерства освіти і науки України від 21 жовтня 2024 р. № 1485 «Про державну атестацію наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності» [2]. Наказ погоджено, зокрема, з Національною академією наук України, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України. Наказ розкриває методику оцінювання наукової (науково-технічної) діяльності під час проведення державної атестації. У вищих військових навчальних закладах така процедура здійснюється з урахуванням Постанови Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540 (поточна редакція від 21.03.2026) [3].

За висновком академіка, першого віцепрезидента Національної академії наук України В. Л. Богданова, запроваджене в 2017 році оцінювання ефективності діяльності наукових установ стало дієвим інструментом підвищення рівня та актуальності наукових досліджень. Його результати успішно використовуються для оптимізації мережі наукових установ та під час реалізації нової моделі фінансування наукової діяльності [4, с.]. Зазначене стосується макрорівня оцінювання. Натомість на мікрорівні ситуація значно складніша.

Науковий потенціал будь-якої наукової установи чи закладу вищої освіти формують вчені та науково-педагогічні працівники – основні суб'єкти наукової і науково-технічної діяльності. Наявний інструментарій оцінювання наукової діяльності – публікаційна активність, наукометричні дані, ефективність отриманих результатів, дотримання академічної доброчесності – є недосконалим, оскільки зводиться переважно до кількісних характеристик, більш придатних для формалізації процесу рейтингування.

У сфері національної безпеки індикатором якості виступає участь дослідника у відомчих, державних та міжнародних безпекових проєктах, у впровадженні розробок у секторі безпеки та оборони, створення інформаційно-аналітичних продуктів (ризик-аналіз, прогнозування, OSINT). Особливого підходу до оцінювання науково-дослідної діяльності потребує той факт, що в контексті забезпечення державної безпеки переважають прикладні дослідження, для яких визначальним є не стільки рівень цитування (результати можуть не підлягати оприлюдненню), скільки їх релевантність загрозам. Вимірювання ефективності наукової та науково-педагогічної діяльності ускладнюється ще й тим, що її вплив на безпекове середовище нерідко має відкладений характер.

У наукознавстві дедалі частіше висловлюється думка про необхідність відмови від провідної ролі кількісних показників (кількість публікацій та індекс Хірша) [5, с. 25]. Про це також йшлося на Міжнародному симпозіумі «Оцінювання результатів наукових досліджень у сучасних реаліях : еволюція підходів у когнітивному, соціально-економічному та управлінському аспектах» (28 листопада 2024 р., м. Київ) [6, с. 9]. Проте й надалі в науковій літературі недостатньо уваги приділяється розробленню критеріїв та індикаторів оцінювання багатовимірної індивідуальної наукової творчості, окремі складники якої неможливо повною мірою документально зафіксувати, а також проблемам організації і фінансового стимулювання наукової діяльності конкретних вчених і науково-педагогічних працівників. Поширення фейкових наукових конференцій, «хижацьких» видань, замовних публікацій перешкоджає об'єктивному оцінюванню наукових здобутків і, зрештою, становить реальну загрозу національній безпеці.

У забезпеченні доброчесності, відкритості та ефективності наукових досліджень одних лише заборон, обмежень і покарань недостатньо для досягнення очікуваних результатів. Спроби налагодити систему експертизи на базовому рівні оцінювання науково-дослідної діяльності призводять або до

розростання бюрократичного апарату та посилення суб'єктивізму, або до формалізованого самооцінювання.

З одного боку, прагнення детально регламентувати норми академічної доброчесності і використання штучного інтелекту, а з іншого – необхідність, в інтересах справедливості, максимально повно й об'єктивно відобразити кількісні та якісні показники індивідуальної й колективної наукової діяльності, свідчать про потребу в комплексному дослідженні ефективності нормативно-правових актів і практики їх застосування. Це, своєю чергою, зумовлює розроблення праксеологічних підходів до оцінювання особистого внеску у розв'язання актуальних наукових проблем у сфері безпеки і оборони.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 25.03.2026).
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 жовтня 2024 р. № 1485 «Про державну атестацію наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1743-24#Text> (дата звернення: 25.03.2026).
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540 (поточна редакція від 21.03.2026) «Про затвердження Порядку проведення державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-2017-%D0%BF#n10/> (дата звернення: 07.04.2026).
4. Богданов В. Л. Оцінювання ефективності діяльності установ НАН України – дієвий інструмент підвищення рівня та актуальності наукових досліджень (за матеріалами доповіді). *Наука та наукознавство*. 2025. № 1. С. 14–24. <https://doi.org/10.15407/sofs2025.01.01>.
5. Маліцький Б. А. Проблеми комплексного оцінювання наукового результату. *Вісник Національної академії наук України*. 2023. № 9. С. 24–36. <https://doi.org/10.15407/visn2023.09.024>.
6. Кавуненко Л. П. Актуальні питання та сучасні підходи до розуміння оцінювання наукової діяльності : за матеріалами симпозиуму. *Наука та наукознавство*. 2025. № 1. С. 3–13. <https://doi.org/10.15407/sofs2025.01.003>.

Сергій Данилюк,

*аспірант кафедри кримінального
процесу та криміналістики
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Національної поліції України
Донецького державного університету
внутрішніх справ*

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Успішному розкриттю та розслідуванню кримінальних правопорушень передуює використання сучасних криміналістичних засобів, криміналістично значущої інформації та методичних рекомендацій, сформованих на основі системного аналізу типових ознак та закономірностей вчинення кримінальних правопорушень. Простежується взаємозв'язок між наукою та практикою, що полягає у вивченні вченими-криміналістами практики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень з метою аналізу та узагальнення типових даних та формування рекомендацій щодо їх розслідування, і навпаки, використання практичними працівниками сучасних криміналістичних рекомендацій під час досудового розслідування. Саме з цією метою вивчається та формується криміналістична характеристика, яка систематизує та узагальнює криміналістичні ознаки та особливості кримінальних правопорушень, відображає закономірні зв'язки між ними.

Криміналістична характеристика як невід'ємна частина криміналістичної методики вивчалась багатьма вченими-криміналістами, які зосереджували увагу на її теоретичному та практичному значенні. А.В. Старушкевич пропонував розглядати криміналістичну характеристику у двох аспектах – теоретичному і прикладному. У теоретичному аспекті криміналістична характеристика – це наукова категорія криміналістики та у зв'язку з цим вона повинна мати своє загальне поняття, визначення (дефініцію), внутрішню структуру, посідати певне місце у системі криміналістики та виконувати певні функції. У прикладному аспекті криміналістична характеристика повинна бути

подана у вигляді описів, таблиць, схем, графіків, комп'ютерних програм тощо [1].

В.М. Шевчук пропонує розглядати криміналістичну характеристику кримінальних правопорушень як два складники: а) як теоретичну концепцію – основи формування окремих методик розслідування; і б) як робочий інструмент розслідування (його інформаційну базу), як систему зібраних і узагальнених даних про криміналістично значущі ознаки певного виду кримінальних правопорушень [2, с. 118]. На нашу думку, запропонована концепція дозволяє розглядати криміналістичну характеристику як систему узагальнених відомостей, розроблених з метою використання відомостей про типові ознаки кримінальних правопорушень під час розслідування.

С.С. Чернявський до найбільш суттєвих ознак криміналістичної характеристики як наукової категорії відносить такі: 1) сукупність узагальнених даних про криміналістично значущі ознаки кримінальних правопорушень певного виду (групи); 2) встановлення й урахування закономірних зв'язків між цими даними; 3) використання цих даних і зв'язків між ними для вирішення завдань розкриття та розслідування кримінальних правопорушень [3, с. 142]. Саме остання ознака розкриває практичне значення криміналістичної характеристики – використання наданих криміналістичною характеристикою відомостей під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень шляхом орієнтуєнтування слідчого щодо ключових ознак певних кримінальних правопорушень, їх взаємозв'язку та механізму вчинення.

Щодо поняття криміналістичної характеристики науковцями висловлено чимало ідей та підходів. Криміналістична характеристика визначається як: система відомостей (знань) про елементи механізму вчинення кримінальних правопорушень окремого виду чи групи, в яких відображаються закономірні зв'язки між цими елементами (А.Ф. Волобуєв) [4, с. 9]; система інформації про ознаки кримінальних правопорушень даного виду, що мають криміналістичне значення, які відзначають закономірні зв'язки між ними та є основою для побудови версій з метою вирішення конкретних завдань розслідування [5, с.

16]; система відомостей про криміналістично значущі ознаки кримінальних правопорушень (В.Ю. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова) [6, с. 11]; систему зібраних й узагальнених даних про криміналістично значущі ознаки певного виду (групи) кримінальних правопорушень як робочий (прикладний) інструмент розслідування (С.С. Чернявський) [3, с. 142]; модель системи зведених відомостей про криміналістично значимі ознаки виду, групи або конкретного кримінального правопорушення (А.В. Старушкевич) [1]; не просто опис, а кількісно-якісний опис, який відображує кореляційні зв'язки між ознаками кримінальних правопорушень (В.Д. Берназ, М.В. Салтевський) [7, с. 205]; взаємопов'язану та обґрунтовану систему елементів кримінального правопорушення (Л.В. Омельчук, П.В. Цимбал, Т.Я. Цимбал) [8, с. 28].

Вивчення наукових праць останніх дозволило дійти висновку, що криміналістична характеристика є базовою складовою методики розслідування, яка об'єднує зведені дані про ознаки, характерні риси та властивості окремих кримінальних правопорушень, що є інформаційною основою, сукупністю узагальнених наукових даних, сформованих на основі поєднання практичного досвіду та сучасних наукових досліджень. Її також можна назвати інструментом, що спрямований на забезпечення слідчого орієнтовною узагальненою інформацією про ключові ознаки окремих кримінальних правопорушень, закономірностей та умов їх вчинення з метою формування рекомендацій щодо організації розслідування, побудови слідчих версій та проведення слідчих (розшукових) дій.

П.Д. Біленчук зазначає, що криміналістична характеристика відображає переважно на статистичному рівні дані про окремі елементи кримінального правопорушення: особу злочинця і потерпілого, прийоми підготовки, вчинення і приховування окремих видів кримінальних правопорушень; ситуаційно зумовлені, причинно або в інший спосіб пов'язані з подією кримінального правопорушення результати відповідних змін у навколишньому середовищі, що мають доказове значення; спроби приховати сліди кримінальних правопорушень, до яких вдаються злочинці, а також інформацію про інші

обставини, що може бути корисною для повного, всебічного і об'єктивного розслідування кримінальних проваджень [9, с. 261]. Таким чином, зміст криміналістичної характеристики складають ключові елементи кримінального правопорушення до яких належать: особа злочинця, спосіб вчинення кримінального правопорушення, особа потерпілого, предмет кримінально-протиправного посягання, обстановка кримінального правопорушення, наслідки та типові сліди, знаряддя та засоби вчинення кримінальних правопорушень та ін.

Список використаних джерел

1. Старушкевич А. В. *Криміналістична характеристика злочинів* : навч. посіб. Київ, 1997. 44 с. URL: studfile.net (дата звернення: 27.04.2024).
2. Шевчук В. М. Криміналістична характеристика злочинів як інформаційна основа побудови тактичних операцій // *Інформаційне забезпечення розслідування злочинів* : матеріали VI Міжнар. круглого столу (м. Одеса, 24 трав. 2018 р.) / відп. за вип.: В. В. Тіщенко, О. П. Ващук, Д. В. Ніконович ; НУ «ОЮА». Одеса : Гельветика, 2018. С. 114–119. URL: nlu.edu.ua (дата звернення: 27.04.2024).
3. Чернявський С. С. Криміналістична характеристика злочинів : порівняльний аналіз наукових концепцій // *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 1. С. 137–146. URL: navs.edu.ua (дата звернення: 27.04.2024).
4. *Криміналістика* : підручник : у 2 т. / А. Ф. Волобуєв, О. В. Одерій, Р. Л. Степанюк та ін. ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків, 2018. Т. 2. 312 с. URL: znu.edu.ua (дата звернення: 27.04.2024).
5. Колесниченко О. Н., Коновалова В. О. *Криміналістична характеристика злочинів* : навч. посіб. Харків : Харків. юрид. ін-т, 1985. 92 с.
6. *Криміналістика*: підручник : у 2 т. / В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. Т. 2. 328 с.
7. *Криміналістика* : навч. посіб. / В. Д. Берназ, М. В. Салтевський. Одеса : ОДУВС, 2010. 460 с.
8. *Розслідування злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичними працівниками: сучасний стан, проблеми та напрями удосконалення* : монографія / Л. В. Омельчук, П. В. Цимбал, Т. Я. Цимбал. Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2015. 234 с. URL: dpu.edu.ua (дата звернення: 27.04.2024).
9. *Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. Д. Біленчук, А. П. Гель, Г. С. Семаков. Київ : МАУП, 2007. 512 с.

Анна Демків,
старший науковий співробітник відділу
організації науково-дослідної та
патентної діяльності Інституту
наукових досліджень з цивільного
захисту НУЦЗ України, PhD, доцент

Альона Михайлова,
начальник відділу організації науково-
дослідної та патентної діяльності
Інституту наукових досліджень з
цивільного захисту НУЦЗ України,
кандидат технічних наук, старший
дослідник

Зоя Нестерова,
науковий співробітник відділу
організації науково-дослідної та
патентної діяльності Інституту
наукових досліджень з цивільного
захисту НУЦЗ України

Володимир Сидоренко,
провідний науковий співробітник
науково-випробувального відділу
дослідження пожежно-рятувальної
техніки, оснащення та засобів захисту
Інституту наукових досліджень з
цивільного захисту НУЦЗ України,
доктор технічних наук, професор

ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сучасні умови повномасштабної війни стали каталізатором глибокої трансформації системи цивільного захисту України. Комплексний характер загроз, що поєднує військові, техногенні, енергетичні та інформаційні ризики, зумовив необхідність переосмислення традиційних підходів до реагування на надзвичайні ситуації. У цих умовах формується інноваційна модель цивільного захисту, яка базується на принципах цифровізації, децентралізації управління, міжсекторальної взаємодії та залучення населення до забезпечення власної безпеки.

Одним із ключових напрямів трансформації системи цивільного захисту є цифровізація її процесів. В Україні активно впроваджуються мобільні застосунки, системи аналітики даних та інтегровані інформаційні платформи, що забезпечують оперативне інформування населення про загрози. Цифрові сервіси дозволяють отримувати сповіщення про повітряну тривогу, користуватися електронними документами під час евакуації, а також швидко знаходити найближчі укриття. Крім того, використання цифрових технологій сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень за рахунок аналізу даних у режимі реального часу та забезпечує перехід до прогнозно-аналітичного управління ризиками [1].

Важливою складовою трансформації є децентралізація системи цивільного захисту та посилення ролі територіальних громад. Саме локальний рівень став ключовим у забезпеченні оперативного реагування на загрози. Органи місцевого самоврядування, добровільні формування та волонтерські організації активно долучаються до виконання завдань цивільного захисту. На місцях організовуються укриття, забезпечується функціонування пунктів незламності, здійснюється забезпечення населення необхідними ресурсами та проводяться навчання щодо дій у надзвичайних ситуаціях. Такий підхід сприяє формуванню стійкості громад та підвищує здатність системи адаптуватися до змінних умов [2].

Суттєвих змін зазнала система евакуації населення. Україна реалізувала масштабні евакуаційні заходи, що стали одними з найбільших у сучасній історії Європи. Ключову роль у цьому процесі відіграла залізнична інфраструктура, яка забезпечила безпечне переміщення мільйонів громадян із зон бойових дій. Евакуаційні перевезення здійснювалися в умовах постійної загрози обстрілів, що вимагало оперативного прийняття рішень, гнучкого планування маршрутів та тісної координації між державними органами. Вокзали виконували функції гуманітарних центрів, забезпечуючи підтримку внутрішньо переміщених осіб [3].

Окремим напрямом інновацій є інтеграція військового досвіду у систему цивільної медицини. Впровадження стандартів тактичної медицини, зокрема принципів TCCC (Tactical Combat Casualty Care), дозволило значно підвищити ефективність надання допомоги постраждалим. Особливе значення має скорочення часу реагування та масове навчання населення навичкам домедичної допомоги. Розгортання мобільних медичних підрозділів та вдосконалення системи екстреної медичної допомоги сприяють підвищенню рівня виживання постраждалих у надзвичайних ситуаціях [4].

Важливим елементом сучасного цивільного захисту є розвиток систем оповіщення та укриття населення. В Україні сформовано багаторівневу систему інформування, що включає сирени, мобільні додатки та цифрові канали комунікації. Це забезпечує своєчасне доведення інформації про загрозу до населення. Паралельно відбувається активне вдосконалення інфраструктури укриттів, зокрема використання метрополітену, підземних споруд та спеціально облаштованих приміщень, що дозволяє мінімізувати втрати серед цивільного населення [5].

В умовах війни особливого значення набуває інформаційна безпека та кризові комунікації. Інформаційний простір стає важливим елементом системи цивільного захисту, оскільки дезінформація може створювати додаткові ризики для населення. Впровадження ефективних механізмів комунікації, забезпечення достовірного інформування та координація між державними органами сприяють формуванню інформаційної стійкості суспільства [6].

Додатковим аспектом трансформації є забезпечення енергетичної стійкості та функціонування критичної інфраструктури. Масовані атаки на енергетичні об'єкти зумовили необхідність швидкого впровадження резервних джерел живлення, розвитку автономних систем енергозабезпечення, створення пунктів незламності [7], що дозволяє підтримувати життєдіяльність населення навіть в умовах тривалих відключень електроенергії.

Не менш важливим є розвиток психологічної стійкості населення. В умовах тривалого стресу та постійної небезпеки реалізуються програми

психосоціальної підтримки, функціонують гарячі лінії допомоги, впроваджуються освітні ініціативи щодо формування навичок поведінки у кризових ситуаціях. Це сприяє зниженню рівня тривожності та підвищує готовність населення до дій у надзвичайних умовах [8].

Таким чином, інноваційна трансформація цивільного захисту України характеризується комплексністю, адаптивністю та високим рівнем інтеграції сучасних технологій і управлінських підходів. Український досвід, сформований в умовах війни, має значний потенціал для використання на міжнародному рівні як ефективна модель реагування на сучасні виклики безпеки.

Список використаних джерел

1. Zhang W., Gao Z., Wang C. Digital transformation of emergency management system: Technical framework and policy path. *Strategic Study of CAE*. 2021. 23(4). Рр. 107–116. DOI: doi.org (дата звернення: 08.04.2026).
2. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Звіт про основні результати діяльності у 2024 році. URL: kmu.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).
3. Потеряйко С. П., Белікова К. Г., Твердохліб О. С. Проблемні питання евакуації населення в безпечні місця в умовах воєнного стану: український кейс. *Публічне урядування*. 2022. 5(33). С. 58–63. DOI: doi.org (дата звернення: 08.04.2026).
4. Медицина війни: український досвід. Міністерство оборони України : офіц. сайт. URL: mod.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).
5. Система оповіщення населення та цивільний захист. Міністерство внутрішніх справ України : офіц. сайт. URL: mvs.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).
6. Adam I., Lai S., Nelson A., Wanless A., Yadav K. Emergency management and information integrity. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2023. URL: carnegieendowment.org (дата звернення: 08.04.2026).
7. Питання організації та функціонування пунктів незламності : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2022 № 1401. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).
8. World Health Organization. Risk communication and community engagement in emergencies. 2022. URL: who.int (дата звернення: 08.04.2026).

Олександр Денисюк,
старший викладач кафедри
забезпечення державної безпеки
факультету забезпечення державної

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО- БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ В МИРНИЙ ЧАС ТА ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД

Повномасштабна агресія російської федерації проти України, розпочата 24 лютого 2022 року, поставила перед українською державою безпрецедентні виклики, які суспільство і держава вирішують вже протягом чотирьох років. Національна гвардія України (далі – НГУ) в складі Сил оборони виконує бойові та спеціальні завдання з відсічі збройної агресії, відновлення територіальної цілісності та підтримання правового режиму воєнного стану[1]. Водночас важливою складовою успішного виконання цих завдань є підготовка майбутніх офіцерів для виконання службово-бойових завдань підрозділами НГУ[2].

Сучасна воєнно-політична ситуація в Україні зумовила глибокі трансформації у сфері забезпечення державної безпеки та правопорядку. У цих умовах питання ефективності діяльності підрозділів НГУ набуває особливої актуальності, оскільки на неї покладено низку важливих завдань: з відсічі збройної агресії, забезпечення громадської безпеки, охорона об'єктів критичної інфраструктури, а також охорона дипломатичних установ і конвоювання підсудних[3].

Ключові аспекти готовності офіцерів НГУ:

1. Мотиваційний компонент

Мотивація є основою для подолання труднощів у виконанні завдань. Офіцери мають прагнути досягати високих результатів, усвідомлюючи свою роль у забезпеченні безпеки держави[4].

2. Мотиваційна готовність виявляється через:

- Прагнення подолати труднощі.
- Розуміння необхідності виконання завдання та здатність оцінювати свої можливості для ефективного управління своїми емоціями та діями.

3. Пізнавальний компонент.

Майбутній офіцер повинен володіти необхідним об'ємом знань для цілеспрямованої діяльності в екстремальних умовах виконання завдань. Зокрема, офіцери повинні:

- Оволодіти знаннями про специфіку службово-бойових завдань.
- Бути здатними до багатоваріантного мислення, використовуючи свій досвід та навички для оцінки ситуації та прийняття правильних рішень[4].

4. Емоційний компонент

Уміння керувати емоціями в умовах стресу є необхідним для офіцерів, адже від цього залежить не тільки ефективність їх діяльності, але й здатність зберігати психологічну стійкість[4].

5. Офіцери повинні:

- Оцінювати свої емоційні реакції і контролювати їх в екстремальних ситуаціях.
- Вміти підтримувати впевненість у своїй готовності та вести своїх підлеглих, демонструючи лідерство[4].

6. Вольовий компонент Вольова готовність військовослужбовця забезпечує здатність подолати труднощі та виконати завдання, незважаючи на екстремальні умови.

7. Вона включає:

- Вміння зберігати спокій та рішучість у складних ситуаціях.
- Здатність до саморегуляції та дотримання плану в умовах тиску.

В реальних умовах виконання завдань за призначенням офіцери НГУ повинні показувати високий рівень готовності. Наприклад, під час виконання завдань за призначенням, офіцери, повинні вміти здійснювати управлінську діяльність з метою успішного виконання поставлених завдань, попри чисельні ризики та нестандартні ситуації які виникають в ході виконання завдань за призначенням. Важливою складовою підготовки є мотиваційний аспект, оскільки командири повинні бути впевнені в досягненні поставленої мети навіть за складних умов.

Основні риси, якими має володіти офіцер НГУ:

1. Професійні якості:

- точність у виконанні завдань;
- об'єктивність та критичність у прийнятті рішень;
- швидка реакція та чітке уявлення про результати своєї діяльності.

2. Лідерські якості:

- орієнтація на успіх;
- енергійність, цілеспрямованість та ініціативність;
- відповідальність і здатність приймати самостійні рішення;
- гнучкість та комунікабельність.

Для забезпечення високої готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання службово-бойових завдань необхідно:

Розвивати мотиваційні та психологічні якості у здобувачів вищих військових навчальних закладів, стимулюючи їх до саморозвитку.

Поглиблювати знання про специфіку службово – бойових завдань які виконує НГУ, також інтеграцію стандартів НАТО у навчальний процес.

Використовувати інноваційні методи навчання, такі як симулятори та тактичні вправи, що дозволяють моделювати та відтворювати різні ситуації та вирішувати ввідні які можуть виникати в ході виконання службово – бойових завдань.

Висновки: Підготовка майбутніх гвардійців в умовах сучасної війни повинна відповідати вимогам часу і бути націлена на розвиток не тільки професійних, але й морально-психологічних та лідерських якостей. Де кожне рішення може бути критичним, важливо розвивати здатність до швидкої адаптації, прийняття рішень в умовах ризику, а також підтримувати високий рівень мотивації та психологічної стійкості майбутніх офіцерів.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 01.04.2026).
2. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 01.04.2026).

3. Криворучко В. О. Сутність і структура готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань з охорони громадської безпеки та порядку. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2023. С. 45–56.

4. Радомський І. П. Сутнісні характеристики готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до виконання службово-бойових завдань за призначенням. *Освітні обрії*. 2025. № 1. С. 12–21.

Олена Дручек,
професор кафедри правового
забезпечення та правоохоронної
діяльності факультету забезпечення
державної безпеки Київського
інституту Національної гвардії
України, кандидат юридичних наук,
доцент

ЗНАННЯ ОСНОВ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРОФАЙЛІНГУ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

В умовах війни з росією та постійних загроз, таких як терористичні акти, диверсійно-розвідувальні операції, різного роду диверсії, знання основ профайлінгу стає критично важливим у підготовці фахівців сектору безпеки і оборони.

Під *профайлінгом* у науковій сфері найчастіше розуміють сукупність знань, методів і засобів оцінки та прогнозування поведінки особи на основі аналізу найінформативніших ознак, психологічного портрету особи, характеристик зовнішності, місцезнаходення, невербальної і вербальної поведінки, форм проявів у соціальних мережах тощо. Наразі профайлінг використовується у багатьох сферах суспільного життя для отримання швидкої оцінки особи і її основних характеристик, з метою використання отриманих знань у подальшій комунікації із особою. Проте, для забезпечення безпеки найчастіше використовуються методи т. зв. «поліцейського профайлінгу», під яким пропонуємо розуміти сукупність методів аналітичної оцінки поведінки та психологічних характеристик суб'єктів, який використовується

правоохоронними органами для виявлення загроз, запобігання злочинам та допомоги у їх розкритті.

Концепція профайлінгу в правоохоронній діяльності ґрунтується на тому, що протиправна дія і її підготовка можуть бути виявлені за допомогою аналізу певного набору фізичних, психологічних, поведінкових ознак, що становлять характеристику підозрюваних осіб, з позицій їх потенційної небезпеки. Основними сферами застосування профайлінгу у діяльності правоохоронних органів є попередження протиправних дій, або складання психолого-кримінологічного профілю ймовірного злочинця. У цілому, у літературі описані такі напрями (види) поліцейського профайлінгу, як: а) виявлення підозрілої поведінки осіб, які можуть бути причетними до правопорушення або становити загрозу; б) складання психологічного профілю ймовірного злочинця з метою звуження кола підозрюваних; в) формування ефективної моделі комунікації з підозрюваним чи свідком під час опитування чи допиту; г) переговорна комунікація з учасниками та жертвами терористичних, злочинних, суїцидальних актів.

Відповідно до критерію змісту методів, основними видами профайлінгу, який використовується у діяльності правоохоронних органів, є загальний і спеціальний. Загальний (превентивно-поліцейський) профайлінг застосовується у практично усіма дотичними до правоохоронної діяльності органами і структурами, проте найбільш широке його застосування має місце у діяльності підрозділів Національної поліції України та Національної гвардії України, у процесі виконання ними завдань з охорони громадського порядку, в ситуаціях безпосереднього контакту з громадянами.

За критеріями необхідних навичок і знань, а також складності процедури здійснення, методи поліцейського профайлінгу можуть бути простими і складними (спеціальними). Так, *первинний* поліцейський профайлінг, на нашу думку, складають дії, які не потребують спеціальних знань і складаються із таких прийомів, як спостереження, аналіз вербальної та невербальної поведінки осіб при перевірці документів, автотранспорту, огляду багажу при проходженні

різного виду контролю та при охороні об'єктів. У випадку, коли такий аналіз здійснюється за значною кількістю об'єктів, що перебувають у певному просторі, з використанням значної кількості зафіксованого раніше матеріалу або/та провадиться за допомогою спеціальних (технічних) засобів, йдеться про *масовий* або *просторовий профайлінг*, який визначається дослідниками як «технологія активного формалізованого спостереження за людьми з метою виявлення в їх поведінці особливостей, що відрізняються від візуально-поведінкового профілю людей, що взаємодіють в рамках загальної соціальної ситуації» [1, с. 58]. Іншу групу складають ті методи поліцейського профайлінгу, реалізація яких потребує спеціальних знань, навичок або технічних засобів, і яку пропонуємо позиціонувати як *спеціальний*.

Узагальнення представлених у літературі позицій [1, 2, 3] дає підстави для виокремлення таких видів спеціального поліцейського профайлінгу, як:

1. *Кримінальний (криміналістичний)*, який застосовується для звуження кола підозрюваних та пошуку серійних злочинців, і суть якого полягає у розробці психологічного та поведінкового портрета злочинця, зокрема, на підставі даних про спосіб вчинення злочину; виявлені закономірності поведінки ймовірного правопорушника, типових ознак злочинних дій;

2. *Поведінковий*, який застосовується для виявлення підозрілої поведінки, оцінки ступеню правдивості під час дачі показів, визначення потенційної загрози, і суть якого полягає у здійсненні аналізу особливостей невербальної поведінки особи (жестів, міміки, рухів, емоційних реакцій тощо);

3. *Оперативний*, який застосовується у процесі прийняття рішень при здійсненні оперативно-розшукових заходів чи патрулювання, і суть якого полягає у виявленні та аналізі поведінкових, психологічних і соціальних ознак особи з метою визначення її можливих намірів, рівня небезпеки або причетності до правопорушення;

4. *Транспортний*, який застосовується під час перевірок на вокзалах, у громадському транспорті, на блокпостах з метою виявлення осіб, які можуть перевозити зброю, наркотики або бути причетними до злочину;

5. *Антитерористичний*, який застосовується для виявлення потенційних терористичних загроз під час масових заходів або в місцях великого скупчення людей, і суть якого полягає у аналізуванні поведінкових, психологічних та ситуаційних чинників і детермінант;

6. *Комунікативний (вербальний)*, який застосовується під час опитування, допиту, переговорів тощо, і суть якого полягає у аналізі мовлення людини, її реакцій, інтонацій та логіки відповідей;

7. *Інформаційний*, який полягає у збиранні, аналізі та систематизації інформації про особу (осіб) або подію з метою створення їхнього інформаційного профілю для подальшої оцінки намірів, поведінки чи визначення можливої причетності до правопорушення.

Зазначені методи (види) поліцейського профайлінгу використовуються у діяльність усіх правоохоронних органів та поліції, проте, найбільш системно та комплексно їх застосовують ті підрозділи, діяльність яких пов'язана з оперативно-розшуковою роботою, аналізом поведінки осіб та запобіганням злочинам.

В умовах війни знання основ профайлінгу має стати обов'язковою складовою підготовки не тільки поліцейських і прикордонників, а й співробітників СБУ, військовослужбовців Національної гвардії та ЗСУ.

Оволодіння такими знаннями та їх професійне застосування має допомогти якісному виконанню задач забезпечення безпеки і оборони, зокрема, у контексті: виявлення підозрілої поведінки осіб з метою попередження правопорушення чи теракту; підвищення якості оперативної роботи; організації належного рівня контролю на блокпостах і КПП; протидії диверсійно-розвідувальним групам; ефективної комунікації з населенням, отримання від нього достовірної інформації; зниження рівня ризиків і помилок.

Список використаних джерел

1. Дмитрик Ю. І., Кондратюк О. В. Профайлінг у діяльності оперативних підрозділів. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 3 (13). С. 95–100. URL: www.sls-journal.com.ua (дата звернення: 10.03.2026).

2. Цільмак О. М. Загальні положення криміналістичного профайлінгу. *Юридична психологія*. 2019. № 1 (24). С. 54–61. URL: nbuv.gov.ua (дата звернення: 12.03.2026).

3. Калюга К. В. Профайлінг як сучасний засіб встановлення особи злочинця. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 1 (26). Т. 2. С. 156–159. URL: nbuv.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026).

4. Телійчук В. Г., Зінченко С. С. Щодо застосування профайлінгу в оперативно-розшуковій діяльності підрозділами кримінальної поліції Національної поліції України. *Юридичний бюлетень*. 2020. Вип. 12. С. 184–193. URL: nbuv.gov.ua (дата звернення: 14.03.2026).

Андрій Д'яков,
доцент кафедри інформаційних
технологій Львівського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат технічних наук

ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Сучасна архітектура безпеки України в умовах повномасштабної війни потребує якісно нових підходів до підготовки кадрів у закладах вищої освіти (ЗВО) зі специфічними умовами навчання. Традиційні методики викладання топографії та аналітичної роботи поступово поступаються місцем цифровим рішенням, серед яких ключову роль відіграють геоінформаційні системи (ГІС).

Актуальність впровадження ГІС-технологій зумовлена необхідністю обробки колосальних обсягів просторових даних у реальному часі: від моніторингу переміщення сил противника до аналізу руйнувань критичної інфраструктури та документування воєнних злочинів. Концептуальний перехід передбачає трансформацію ГІС із допоміжного інструменту в базову платформу прийняття управлінських рішень [1, с. 145]. Це вимагає від майбутнього фахівця сектору безпеки не лише технічних навичок роботи з програмним забезпеченням, а й розвиненого просторового мислення та здатності до верифікації даних через інструменти *OSINT*.

Впровадження ГІС-технологій у ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах війни має базуватися на глибинній трансформації методології викладання, що охоплює наступні аспекти:

1. Інтегративно-дисциплінарний підхід.

Цей підхід передбачає подолання «ізолюваності» технічних навичок. ГІС стає кросплатформенним середовищем для вивчення ряду дисциплін:

Тактико-спеціальна підготовка. Курсанти вчаться створювати цифрові карти висот для розрахунку зон прямої видимості та побудови профілів рельєфу, що є критичним для розгортання блокпостів або вогневих позицій [3].

Поєднання з *OSINT*. Методологія включає навчання алгоритмам просторової верифікації інформації з соціальних мереж. Наприклад, ідентифікація геолокації об'єкта шляхом співставлення тіней, об'єктів інфраструктури та рельєфу на супутникових знімках [2, с. 92].

Правова та криміналістична оцінка. Використання ГІС для фіксації координат місць влучань та створення динамічних карт руйнувань, що є доказовою базою для документування воєнних злочинів.

2. Прагматико-кейсний підхід: навчання через досвід

Концепція базується на використанні методу «*Scenario-Based Learning*» (навчання на основі сценаріїв), де кожен кейс — це реальна або максимально наближена до реальності ситуація:

Моделювання критичних станів. Використання гідрологічних моделей у ГІС для прогнозування зон затоплення у разі підриву дамб або аналіз розповсюдження шкідливих речовин при ураженні хімічних підприємств.

Динамічне картографування. Навчання курсантів роботі з шарами даних, що постійно оновлюються (наприклад, інтеграція даних *NASA FIRMS* про пожежі), для моніторингу інтенсивності бойових дій у реальному часі.

Логістичне моделювання. Побудова графів доріг з урахуванням зруйнованих мостів та замінувань для розрахунку найшвидших маршрутів евакуації чи підвезення резервів.

3. Технологічно-адаптивний підхід: від стаціонарності до мобільності

В умовах війни доступ до стаціонарних комп'ютерних класів може бути обмежений, тому концепція передбачає:

Використання *Open Source* рішень. Пріоритет надається *QGIS* через її гнучкість, відсутність ліцензійних обмежень та можливість роботи на портативних пристроях у польових умовах.

Мобільна картографія. Опанування інструментів на кшталт *Input* або *QField*, які дозволяють збирати геодані офлайн на смартфони з подальшою синхронізацією в центральну базу при появі зв'язку [4].

Кібербезпека геопросторових даних. Навчання методам захисту координатних даних, шифрування каналів передачі та розумінню ризиків використання комерційних ГІС-сервісів, які можуть деанонімізувати місцезнаходження підрозділу.

Упровадження запропонованих концептуальних підходів дозволяє змінити парадигму підготовки фахівців сектору безпеки і оборони. від пасивного засвоєння інтерфейсу програмного забезпечення до формування цілісної геопросторової компетентності. Системне застосування ГІС-інструментарію в освітньому процесі сприяє розвитку аналітичних здібностей майбутніх офіцерів, забезпечує високу точність прогнозування ризиків та підвищує ефективність управління підрозділами в умовах динамічних змін бойової обстановки. Такий підхід створює методологічне підґрунтя для цифровізації правоохоронної та оборонної діяльності згідно зі стандартами провідних країн світу.

Список використаних джерел

1. Д'яков А. В., Дядюшкін О. В. OSINT-технології як інструмент підвищення ситуаційної обізнаності в умовах гібридних загроз // Національні інтереси України : науково-практичний журнал. 2025. № 12(17). С. 154–169. DOI: 10.52058/3041-1793-2025-12(17)-154-169.
2. Kotaridis I. Integrating Earth observation IMINT with OSINT data to create added-value multisource intelligence information: A case study of the Ukraine–Russia war // Security and Defence Quarterly. 2023. Vol. 43, No. 3. P. 1–21. DOI: 10.35467/sdq/170901.
3. Думчиков М. О. Відкрита розвідка (OSINT) у протидії інформаційним війнам: аналітичні інструменти та правові межі // Аналітично-

порівняльне правознавство. 2025. № 6 (2). С. 273–278. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.06.2.43.

4. QField Ecosystem Documentation. QFieldSync – workflow for offline data collection and synchronization [Електронний ресурс]. URL: <https://docs.qfield.org/get-started/tutorials/get-started-qfs/> (дата звернення: 13.03.2026).

Дар'я Євтушенко,
старший викладач кафедри
конституційного та
адміністративного права Запорізького
національного університету, доктор
філософії в галузі права

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: РОЛЬ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЯК УМОВИ КІБЕРСТІЙКОСТІ

В умовах дії правового режиму воєнного стану зростає увага до вдосконалення механізмів захисту інформації, що містяться у базах даних державних органів, в т.ч. правоохоронних органів, відомчих автоматизованих системах тощо, від можливих навмисних спроб отримати неправомірний доступ до такої інформації, викрасти, пошкодити, знищити її зокрема та порушити роботу інформаційних систем, цифрових інструментів в цілому. Так, захист від кібератак стає одним із пріоритетних напрямків формування державної політики у сфері забезпечення життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, національних інтересів України у кіберпросторі, що підтверджується метою Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року тощо. З огляду на це, набуває значення забезпечення кібербезпеки в Україні.

Кібербезпекою відповідно до вищевказаного Закону визначається «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного

середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі» [1]. За таких умов, доцільним вбачається звернути увагу на роль якісної підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони, здатних забезпечити безпеку цифрового комунікативного середовища від будь-яких протиправних посягань та захист інформації, яка міститься в ньому, в т.ч. із застосуванням організаційних, технічних та правових заходів. Однією із складових такої підготовки є розвиток цифрових компетентностей фахівців, які були б здатні до захисту інформації від кіберзагроз та забезпечення конфіденційності та безпеки інформаційних ресурсів у кіберпросторі.

Враховуючи вищезазначені фактори, пропонуються до розгляду особливості ролі формування цифрових компетентностей як умови кіберстійкості у підготовці фахівців для сектору безпеки і оборони, яку вбачається доцільним розглянути через площину окремих факторів впливу та формування державної політики.

Так, відповідна роль зростає з огляду на масштабну цифровізацію в Україні, яка за досить незначний період часу зарекомендувала себе такою, яка спрощує доступ до державних інформаційних ресурсів (враховуючи доступність, зручність, врахування безпекової ситуації, швидкість пошуку та надання інформації, спрощеність процедурної моделі, аналітичні можливості тощо). Разом із тим, варто враховувати, що масштабування можливостей збереження значної кількості інформації у таких цифрових інструментах, збільшує і зростання ризиків кібератак з метою неправомірного доступу до даних та використання їх у приватних інтересах, або пошкодження та знищення інформаційних систем в цілому тощо. Визначене зумовлює і наступний фактор.

В умовах дії правового режиму воєнного стану та масштабної цифровізації зростає роль цифрових компетентностей фахівців для сектору безпеки і оборони у сфері кібергігієни. Зростання ризиків кібератак, в т.ч. кібератак з боку країни-агресора, на державні інформаційні сервіси, інформаційно-комунікаційні системи, потребує від фахівців сектору безпеки і

оборони компетентностей кібергігієни, як-от: знання та розуміння основ кіберзагроз, знання особливостей соціальної інженерії, в т.ч. вміння розрізняти фішінгові атаки, та здатність протидіяти їм, безпечна робота з даними, що містяться в інформаційних системах, формування та вдосконалення компетентностей із захисту пристроїв, використання яких надає фахівцям доступ до вказаних систем, забезпечення безпеки пристроїв та їх оперативних систем, якісне управління доступом до систем, розуміння ризиків користування мережами з публічним доступом, натомість використання надійних каналів для зв'язку, знання особливостей та вміння реалізації визначених алгоритмів дій для реакції на виявлення кіберзагроз тощо.

Варто виділити ще один фактор, який визначає роль цифрових компетентностей, а саме активне впровадження нових технологій інформаційно-комунікаційних систем, які використовуються фахівцями сектору безпеки і оборони, з таких умов зростає потреба актуалізувати знання, вміння та навички їх використання, ознайомлення з особливостями та проходження практичної частини (наприклад, тренінгів) із застосування таких технологій, що мінімізує ризики неправильного застосування та загроз пошкодження систем захисту даних, що, в свою чергу, має наслідки неправомірного доступу до них.

Підвищує роль цифрових компетентностей фахівців сектору безпеки і оборони й глобалізація міжнародних відносин у сфері інформаційних технологій, що має безпосередній зв'язок із попереднім фактором, з огляду на те, що в умовах правового режиму воєнного стану в Україні, зросло міжнародне співробітництво для захисту національної інформаційної інфраструктури шляхом долучення допомоги зарубіжних країн, в т.ч. у сфері обміну розвідданими та взаємодії для розробки безпекових норм та захисту критичної інфраструктури, а також враховуючи, що міжнародне співробітництво у сфері інформаційних технологій є також одним із пріоритетних напрямків як у період дії правового режиму воєнного стану, так і у період повоєнної відбудови України, актуальності набуває вміння адаптуватися до нових цифрових викликів, вдосконалених технологій, спільної їх розробки із провідними

зарубіжними країнами, враховуючи глобалізацію інформаційного простору в цілому, із метою забезпечення безпечного кіберпростору та цифрового майбутнього України.

Не варто забувати і про значення правового виховання для ролі формування цифрових компетентностей фахівців сектору безпеки і оборони. Поряд із вмінням безпечного технічного використання цифрових інформаційних ресурсів, важливим є і знання нормативно-правової бази їх застосування (норм «Конституції України, законів України щодо основ національної безпеки, засад внутрішньої і зовнішньої політики, електронних комунікацій, захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та інших законів України, Конвенції про кіберзлочинність, інших міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, указів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, а також інших нормативно-правових актів, що приймаються на виконання законів України» [1]). Знання такої нормативно-правової бази є важливим для забезпечення відповідної діяльності з дотриманням принципу законності, захисту персональних даних, об'єктивності та правової визначеності, забезпечення захисту прав користувачів інформаційно-комунікаційних систем, прозорості та недискримінації, а також збалансованості вимог та відповідальності, для розуміння фахівцями сектору безпеки і оборони власних прав, обов'язків та особливостей відповідальності за невиконання вимог кіберзахисту та кібербезпеки в цілому.

Враховуючи ці фактори, можна зробити висновок про те, що відповідальне формування цифрових компетентностей фахівців сектору безпеки і оборони є умовою кіберстійкості держави із якісною системою кіберзахисту.

Список використаних джерел

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19> (дата звернення: 03.04.2026).

Крістіна Єрмакова,
 здобувач вищої освіти Навчально-
 наукового інституту права та
 соціального менеджменту Донецького
 державного університету внутрішніх
 справ

**Науковий керівник: Володимир
 Буга,** професор кафедри
 адміністративно-правових дисциплін
 факультету підготовки фахівців для
 підрозділів превентивної діяльності
 НПУ Донецького державного
 університету внутрішніх справ,
 доктор юридичних наук

ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У СФЕРІ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Повномасштабне збройне вторгнення Російської Федерації проти України, що розпочалося у лютому 2022 року [1], суттєво трансформувало всі сфери суспільного життя, зокрема й систему надання нотаріальних послуг та підготовки юридичних кадрів. Нотаріат, як інститут превентивного правосуддя, в умовах воєнного стану набув особливого значення: зросла потреба у посвідченні заповітів військовослужбовців, оформленні довіреностей, вчиненні правочинів з майном внутрішньо переміщених осіб. Це, своєю чергою, актуалізувало питання якісної практичної підготовки майбутніх юристів у сфері нотаріальної діяльності відповідно до нових безпекових реалій.

Практична компетентність юриста у сфері нотаріальної діяльності являє собою інтегровану здатність застосовувати правові знання, професійні вміння та навички у реальних або змодельованих ситуаціях нотаріальної практики. До ключових практичних компетентностей юриста-нотаріуса належать: уміння правильно встановлювати особу та перевіряти дієздатність учасників нотаріальних дій; здатність кваліфіковано складати та посвідчувати правочини; навички роботи з Єдиними та Державними реєстрами; вміння застосовувати

законодавство в нестандартних та кризових ситуаціях. Важливо наголосити, що традиційна модель юридичної освіти, орієнтована переважно на теоретичне засвоєння матеріалу, не забезпечує належного рівня сформованості зазначених компетентностей. Співвідношення теоретичної та практичної складової у підготовці юристів має бути збалансованим, однак на практиці практична компонента нерідко залишається недостатньо розвиненою.

Воєнний стан суттєво змінив умови здійснення нотаріальної діяльності в Україні. Законодавець був змушений оперативно реагувати на нові виклики: запроваджувалися спрощені процедури вчинення окремих нотаріальних дій, розширювалися повноваження органів місцевого самоврядування щодо посвідчення документів, врегульовувалися питання нотаріату на тимчасово окупованих та деокупованих територіях [3]. Відповідно, зміст освітніх програм з нотаріального права потребував оперативного перегляду та доповнення новими темами, що безпосередньо пов'язані з правовим режимом воєнного стану. Зокрема, актуальними стали питання посвідчення заповітів та довіреностей в умовах бойових дій, нотаріального оформлення прав на майно загиблих військовослужбовців, а також особливості дистанційного нотаріату [4].

Для ефективного формування практичних компетентностей майбутніх юристів у сфері нотаріальної діяльності в сучасних умовах доцільно застосовувати комплекс взаємодоповнюючих методів. По-перше, симуляційне навчання, яке передбачає моделювання реальних нотаріальних ситуацій у безпечному навчальному середовищі, дозволяє студентам відпрацьовувати алгоритми вчинення нотаріальних дій без ризику завдання шкоди реальним учасникам правовідносин [6, с. 1242]. По-друге, кейс-метод із використанням реальних нотаріальних справ воєнного часу забезпечує формування здатності аналізувати нестандартні правові ситуації та знаходити обґрунтовані рішення. По-третє, клінічна юридична освіта, що передбачає участь студентів у наданні безоплатної правової допомоги громадянам, зокрема внутрішньо переміщеним особам та родинам військовослужбовців, є ефективним інструментом набуття

реального практичного досвіду [5, с. 12]. По-четверте, менторство практикуючих нотаріусів у освітньому процесі сприяє передачі актуального професійного досвіду та формуванню у студентів розуміння реальних вимог нотаріальної практики [7, с. 15]

Таким чином, формування практичних компетентностей майбутніх юристів у сфері нотаріальної діяльності в умовах сучасних безпекових викликів є комплексною педагогічною проблемою, що потребує системного вирішення. З метою вдосконалення підготовки юристів-нотаріусів пропонується: по-перше, переглянути та актуалізувати освітні програми з нотаріального права з урахуванням законодавчих змін воєнного часу; по-друге, збільшити питому вагу практичної складової шляхом запровадження симуляційних занять та клінічної освіти; по-третє, забезпечити системне залучення практикуючих нотаріусів до освітнього процесу на засадах менторства; по-четверте, розвивати міжнародне партнерство з метою запозичення кращих практик підготовки нотаріусів у країнах латинського нотаріату. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню якості підготовки юридичних кадрів та зміцненню інституту нотаріату в Україні в умовах воєнного та післявоєнного часу.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022> (дата звернення: 03.04.2026).
2. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 03.04.2026).
3. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 164. *Офіційний вісник України*. 2022. № 25. Ст. 1250.
4. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо нотаріату, державної реєстрації та функціонування державних електронних інформаційних ресурсів в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.05.2023 № 469. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469-2023> (дата звернення: 03.04.2026).
5. Галай А. О., Іваніщ Я. В., Стаднік В. В. Основи юридичної клінічної практики : навч. посіб. Київ, 2012. 165 с. — URL: <https://legalclinics.in.ua/wp->

content/uploads/2017/07/Osnovy-yurydychnoyi-klinichnoyi-praktyky.pdf (дата звернення: 03.04.2026).

6. Попович О. М. Гейміфікація та симуляційне навчання як засоби інтенсифікації професійної підготовки магістрів права: досвід Великої Британії. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 5(35). С. 1240–1251.

7. Комаров В. В. Менторство у правничій освіті: теорія та практика. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2022. № 1. С. 10–22.

Сергій Жук,
начальник другої вогневої групи
самохідних мінометів відділу вогневої
підтримки Національної академії
Державної прикордонної служби
України, кандидат військових наук

Юлія Білявець,
командир відділення навчальної групи
Національної академії Державної
прикордонної служби України

ЩОДО ОНОВЛЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Оновлення освітніх програм в умовах сучасних безпекових викликів відбувається під впливом змін, які мають системний і доволі швидкий характер. Освіта виявилася серед тих сфер, які змушені реагувати майже негайно, адже підготовка фахівців більше не може ґрунтуватися лише на усталених підходах. Зміни у безпековому середовищі вимагають перегляду не тільки змісту навчання, а й способів його організації.

Сучасні виклики не обмежуються однією сферою. Вони поєднують військові, інформаційні, економічні та технологічні аспекти. У зв'язку з цим освітні програми поступово відходять від вузької спеціалізації і набувають більш комплексного характеру. У навчанні все частіше поєднуються знання з різних галузей, що дозволяє краще розуміти взаємозв'язки між процесами та оцінювати ситуацію в цілому. Такий підхід не завжди легко реалізувати, але без нього підготовка сучасного фахівця виглядає неповною.

Зміни торкаються і змісту навчальних дисциплін. До програм включаються теми, пов'язані з інформаційною безпекою, роботою з даними, протидією маніпуляціям. Водночас це не означає появу великої кількості нових курсів. Частіше йдеться про поступове оновлення вже існуючих дисциплін, коли окремі питання інтегруються у звичний навчальний матеріал. Такий підхід дозволяє уникнути перевантаження і водночас зробити навчання більш актуальним.

Відчутно змінюються і методи викладання. Звичайна передача матеріалу у вигляді лекцій уже не дає очікуваного результату, особливо коли потрібно підготувати до роботи в нестандартних умовах. Тому дедалі частіше використовуються практичні завдання, аналіз конкретних ситуацій, обговорення можливих рішень. Це не завжди просто організувати, але така робота змушує студентів активніше включатися в процес і краще розуміти, як застосовувати знання.

Питання роботи з інформацією виходить на перший план. У сучасних умовах важливо не лише отримати дані, а й оцінити їхню достовірність. Саме тому у навчанні з'являється більше уваги до перевірки джерел, виявлення недостовірних повідомлень, аналізу інформаційних впливів. Ці навички стають потрібними не тільки для окремих спеціальностей, а фактично для всіх.

Не можна оминути і роль цифрових технологій. Вони значно розширюють можливості навчання, але водночас створюють нові ризики. У зв'язку з цим виникає потреба не лише навчати користуватися технічними засобами, а й пояснювати принципи безпечної роботи з ними. Це стосується як базових речей, так і складніших аспектів, пов'язаних із захистом інформації.

Практична підготовка залишається одним із найскладніших елементів. Реальні умови не завжди доступні, тому доводиться використовувати заміники – моделювання ситуацій, роботу з прикладами, розбір конкретних випадків. Це не повністю відтворює практику, але дозволяє зберегти необхідний зв'язок між теорією і реальними завданнями.

Важливу роль відіграє співпраця з фахівцями, які працюють у сфері безпеки. Їхній досвід дозволяє уточнювати зміст навчання і робити його більш наближеним до реальних потреб. Така взаємодія може мати різні форми, але її значення поступово зростає.

Разом із тим оновлення освітніх програм відбувається не без труднощів. Серед них – обмежені ресурси, потреба у додатковій підготовці викладачів, складність швидкого перегляду навчальних планів. Освітня система загалом змінюється повільніше, ніж зовнішні умови, і це створює певну напругу.

Поступово стає зрозуміло, що освітні програми повинні бути більш гнучкими. Зміни відбуваються настільки швидко, що закріплення жорстких структур не завжди виправдане. З іншого боку, повна відмова від чіткої організації також неможлива. Тому йдеться радше про пошук балансу між стабільністю та можливістю швидкого коригування.

Частина змін, які зараз впроваджуються, ймовірно, залишиться і надалі. Освіта вже отримала досвід швидкої адаптації, ширшого використання різних джерел інформації, активнішого залучення практики. Водночас ці напрацювання ще потребують узагальнення і впорядкування.

Отже, оновлення освітніх програм у сучасних умовах не є одноразовою дією. Це постійний процес, який залежить від розвитку безпекового середовища і можливостей самої освітньої системи. Його результати не завжди очевидні одразу, однак саме через такі зміни формується підхід до підготовки фахівців, здатних працювати в умовах невизначеності та швидких змін.

Дмитро Журбинський,
доцент кафедри радіаційного і
хімічного захисту Навчально-наукового
інституту інженерної та спеціальної
підготовки Національного
університету цивільного захисту
України, кандидат технічних наук

Олена Даник,
старший викладач кафедри
радіаційного і хімічного захисту

*Навчально-наукового інституту
інженерної та спеціальної підготовки
Національного університету цивільного
захисту України*

Артем Криницький,
*здобувач вищої освіти Навчально-
наукового інституту оперативно-
рятувальних сил Національного
університету цивільного захисту
України*

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС З ПИТАНЬ БІОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Початок третього тисячоліття став визначальним не тільки завдяки розквіту цифрових технологій, але й через прорив у галузі медицини, біології та біотехнології. На новий рівень вийшли не тільки відкриття і досягнення у сфері біотехнології, але й загрози, пов'язані з неконтрольованим вивільненням генетично-модифікованих організмів, поширенням інвазійних видів, використанням патогенних агентів у терористичних та інших протиправних цілях, появою збудників нових інфекційних захворювань. Першочергового значення набуває питання побудови ефективної загальнодержавної системи забезпечення біологічної безпеки [1]. Сучасний етап розвитку сектору безпеки і оборони України характеризується також зростанням кількості надзвичайних ситуацій біологічного характеру, зумовлених як природними чинниками (епідемії, забруднення водних ресурсів), так і наслідками воєнних дій. У таких умовах особливого значення набуває ефективна система професійної підготовки співробітників ДСНС, яка забезпечує їхню готовність до роботи в умовах біологічних загроз та мінімізує ризики для життя і здоров'я особового складу [2]. Безпека рятувальника є першочерговим пріоритетом його діяльності. Це гарантує збереження життя і здоров'я співробітників під час виконання рятувальних і евакуаційних завдань.

Сутність системи професійної підготовки рятувальників ДСНС у сфері біологічної безпеки полягає у формуванні комплексу теоретичних знань,

практичних і професійних навичок щодо прогнозування та оцінки можливої біологічної обстановки, проведення біологічної розвідки, екстреної неспецифічної профілактики біологічного зараження та ін [3].

Така підготовка забезпечує готовність особового складу до роботи в осередках біологічного зараження, проведення евакуаційних заходів із дотриманням протиепідемічних вимог, ліквідації наслідків біологічних небезпек, а також налагодження ефективної взаємодії з медичними та іншими службами під час реагування на надзвичайні ситуації [4]. Комплексний характер підготовки сприяє підвищенню рівня безпеки рятувальників і ефективності виконання ними професійних завдань. Важливо зазначити, що Порядок проведення навчань з питань біологічної безпеки та біологічного захисту, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 01.05.2024 № 748, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21.06.2024 за № 938/42283 визначає організаційні та методичні засади підготовки фахівців до дій у разі виникнення біологічних загроз, зокрема передбачає системність навчання, практичну спрямованість підготовки та міжвідомчу взаємодію [5]. Його положення є актуальними для формування професійних компетентностей рятувальників, оскільки сприяють підвищенню готовності до роботи в осередках біологічного зараження, ефективного проведення евакуаційних заходів і забезпечення належного рівня біологічного захисту під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Професійна підготовка повинна мати системний і практико-орієнтований характер, оскільки від швидкості та правильності дій рятувальників залежить ефективність локалізації осередку небезпеки та безпека населення. Особливого значення набуває навчання алгоритмам дій при евакуації в умовах біологічного зараження, використанню засобів індивідуального захисту, проведенню дезінфекційних заходів та взаємодії з медичними службами. Крім того, якісна підготовка сприяє зниженню професійних ризиків, підвищенню стійкості особового складу до стресових факторів і забезпеченню безперервності виконання рятувальних операцій навіть у складних умовах воєнного часу.

Ефективне реагування рятувальників ДСНС на біологічні загрози потребує тісної взаємодії не лише з іншими відомствами, а й із внутрішніми медичними службами ДСНС [4,6].

Така координація забезпечує своєчасне виявлення та локалізацію осередків зараження, правильне використання засобів індивідуального захисту, контроль стану здоров'я особового складу та проведення необхідних санітарно-гігієнічних заходів. Для досягнення високої ефективності цієї взаємодії критично важливими є регулярні навчання, тренування та відпрацювання алгоритмів спільних дій у реалістичних умовах, що дозволяє підвищити готовність рятувальників до дій у надзвичайних ситуаціях біологічного характеру [7].

Як приклад, інноваційні системи тренування та реагування, що включають моделювання надзвичайних ситуацій із використанням штучного інтелекту та дронів, дозволяють значно підвищити ефективність підготовки рятувальників ДСНС [8]. Такі технології створюють реалістичні сценарії біологічних загроз без ризику для життя персоналу, дають змогу відпрацьовувати алгоритми дій у складних умовах, оцінювати оперативність та точність рішень, а також удосконалювати координацію з медичними службами та іншими відомствами. Впровадження подібних підходів може стати перспективним напрямом розвитку системи професійної підготовки рятувальників у сфері біологічної безпеки.

Система професійної підготовки рятувальників ДСНС з питань біологічної безпеки потребує подальшого вдосконалення з урахуванням сучасних викликів воєнного часу. Підвищення рівня підготовки особового складу, впровадження інноваційних методів навчання та посилення практичної спрямованості дозволять забезпечити ефективне реагування на біологічні загрози та знизити ризики для рятувальників і населення.

Список використаних джерел

1. Шамсутдінов О. Біологічна безпека України: логіко-правове дослідження. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спеціальний випуск № 2(121). С. 66–75.

2. Державна служба України з надзвичайних ситуацій : офіційний вебсайт. — URL: <https://www.dsns.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2026).
3. Методичні рекомендації щодо організації радіаційного, хімічного та біологічного захисту в територіальних органах та підрозділах ДСНС : Наказ ДСНС України від 10.11.2025 № 1432. — URL: <https://www.dsns.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2026).
4. Про затвердження Інструкції щодо організації взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій і Міністерством охорони здоров'я України в разі виникнення надзвичайних ситуацій : Наказ ДСНС України та МОЗ від 03.04.2018 № 275/600. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.04.2026).
5. Порядок проведення навчань з питань біологічної безпеки та біологічного захисту : Наказ МОЗ України від 01.05.2024 № 748. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.04.2026).
6. Про затвердження Порядку організації медичного забезпечення в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій : Наказ МВС України від 18.08.2014 № 831. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.04.2026).
7. Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту : Постанова КМУ від 26.06.2013 № 443. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.04.2026).
8. Кушнір А. П., Алфавіцька Г. І. Аналіз можливостей застосування безпілотних літальних апаратів у діяльності ДСНС України. *Проблеми та перспективи розвитку системи безпеки життєдіяльності* : зб. наук. праць XX Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, курсантів та студентів (Львів, 27 березня 2025 р.). Львів, 2025. С. 152–154.

Юлія Загуменна,
*професор кафедри теорії та історії
 держави та права Харківського
 національного університету
 внутрішніх справ, доктор юридичних
 наук, доцент*

РОЛЬ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

У сучасних умовах розвитку української державності юридичні клініки набувають значення не лише як елемент клінічної правничої освіти, а і як інституційний механізм практико-орієнтованої та соціально спрямованої підготовки здобувачів вищої освіти. Особливо виразно це проявляється у

зкладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для сектору безпеки і оборони. У таких умовах юридична клініка постає не як допоміжна форма навчальної діяльності, а як важливий засіб поєднання теоретичної правничої підготовки з реальними потребами правозастосування, правозахисту та правопросвіти [1; 2; 3].

Місце юридичних клінік у системі професійної підготовки здобувачів освіти у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання визначається тим, що вони забезпечують перехід від нормативного засвоєння права до його аргументованого застосування у конкретній життєвій ситуації. Для майбутніх фахівців сектору безпеки і оборони це має особливе значення, оскільки їхня подальша службова діяльність здійснюватиметься у сфері, де юридична помилка нерідко пов'язана з істотними обмеженнями прав людини, втручанням у приватну сферу, застосуванням примусу або прийняттям владних рішень в умовах підвищеного ризику. Юридична клініка уможлиблює набуття таких компетентностей, як юридичне консультування, інтерв'ювання клієнта, аналіз фактичних обставин, кваліфікація правової ситуації, підготовка правових документів, дотримання професійної етики, конфіденційності та стандартів належної комунікації. Саме тому її функціонування у відомчих і безпекових закладах вищої освіти слід розглядати як форму професійної соціалізації майбутнього фахівця, що поєднує правничу підготовку з формуванням сервісної, правозахисної та людиноцентричної моделі професійної діяльності [3; 4, с.4–8].

Функціональне призначення юридичних клінік у цій системі є багатовимірним. Освітня функція полягає у формуванні практичних умінь і професійного мислення; практична – у залученні здобувачів до реальної роботи з правовими зверненнями; правопросвітницька – у поширенні правових знань серед населення, насамперед серед вразливих категорій; соціальна – у сприянні доступу до правничої допомоги для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах. Нова редакція Стандартів діяльності юридичних клінік України відображає комплексний підхід до їх функціонування, охоплюючи організацію

навчального процесу, проходження практики, надання безоплатної правничої допомоги, здійснення правопросвіти та інші види діяльності, що відповідають меті юридичних клінік [3]. У науковій літературі також обґрунтовано, що домінування освітньої мети не заперечує, а навпаки, підсилює соціальну місію клініки, оскільки саме через соціально значущу юридичну практику у здобувачів формується професійна відповідальність і здатність діяти відповідно до принципу верховенства права [4, с.8; 5, с.63].

Для закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання юридична клініка має ще одну істотну цінність: вона наближає професійну підготовку до тих етичних і правозахисних викликів, з якими фахівець сектору безпеки і оборони стикається під час служби. Йдеться не лише про знання матеріального й процесуального права, а й про здатність працювати з травматизованими клієнтами, сприймати правову проблему в контексті людської гідності, оцінювати пропорційність втручання, розуміти межі дискреції та соціальні наслідки юридичного рішення. У цьому сенсі юридична клініка виконує роль простору, де майбутній фахівець опановує не абстрактне право, а право як інструмент захисту людини. Для інституцій, що готують кадри у сфері безпеки, це є принципово важливим, оскільки в умовах війни саме від якості правничого мислення значною мірою залежить збереження балансу між безпековими потребами держави та правами особи [3; 4, с.4–8].

В умовах воєнного стану та повномасштабної війни діяльність юридичних клінік істотно трансформувалася. Війна змінила не лише організаційні формати роботи клінік, а й саму структуру правових потреб населення: зросла кількість звернень від внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців, ветеранів, членів сімей загиблих і зниклих безвісти, осіб, які втратили житло чи майно, та інших категорій, постраждалих від війни. Сучасні наукові праці вказують і на те, що юридичні клініки були змушені адаптуватися до нових умов через розвиток дистанційного консультування, підвищення мобільності, розширення правопросвітницьких форматів та посилення співпраці з іншими суб'єктами правозахисної діяльності [4, с.7–8; 6,

с.41]. Саме в умовах війни виявилася не факультативна, а структурна необхідність юридичних клінік як каналу первинного правового реагування на масові соціально-правові запити.

Окремого акценту потребує надання правової допомоги ветеранам, учасникам бойових дій, військовослужбовцям, членам їхніх сімей, внутрішньо переміщеним особам та іншим категоріям, постраждалим від війни. Саме ці групи сьогодні формують значну частину соціального запиту на безоплатну правничу допомогу [4, с.8; 6, с.41]. Для юридичних клінік закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання така діяльність має не лише соціальне, а й виразне професійно-освітнє значення, оскільки відповідна категорія звернень є змістовно наближеною до майбутньої сфери службової діяльності здобувачів освіти. Це дає змогу поєднувати виконання соціальної місії юридичної клініки з формуванням компетентностей, безпосередньо релевантних для майбутньої діяльності у секторі безпеки і оборони. У контексті досліджуваної проблематики окремої уваги потребує досвід Харківського національного університету внутрішніх справ, у структурі якого функціонує юридична клініка та її відділення у м. Вінниці, м. Кам'янці-Подільському та м. Сумах. За умов воєнного стану діяльність юридичної клініки ХНУВС набула виразної практико-орієнтованої спрямованості, що виявляється, зокрема, у наданні правової підтримки ветеранам, а також в участі університету у здійсненні соціально-гуманітарної підтримки військовослужбовців і ветеранів [7; 8; 9]. Такий досвід підтверджує, що юридична клініка у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання може ефективно виконувати одночасно освітню, практичну, правопросвітницьку та соціальну функції, сприяючи підготовці фахівця, здатного діяти у правозахисній парадигмі навіть за умов воєнного стану.

Водночас сучасний стан функціонування юридичних клінік виявляє і низку проблем. Найбільш системною з них є неповна інтегрованість юридичних клінік у загальнодержавну систему безоплатної правничої допомоги. Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» визначає суб'єктів надання такої

допомоги, однак юридичні клініки не віднесені законом до окремо визначених суб'єктів надання безоплатної правничої допомоги, що ускладнює їх інституційну інтеграцію в цю систему. [10]. У сучасних наукових публікаціях обґрунтовано звертається увага й на інші ускладнення: застарілість окремих положень підзаконного регулювання, недостатність ресурсного забезпечення, нерівномірність організаційного розвитку клінік, зростання навантаження в умовах війни, потребу в цифровізації та спеціалізації, а також необхідність посилення довіри до клінічної форми надання правничої допомоги [4–6]. Для закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання ці проблеми додатково ускладнюються тим, що клінічна робота повинна бути інтегрована у відомчу модель підготовки кадрів без втрати академічної автономії та правозахисної спрямованості.

За цих умов посилення ролі юридичних клінік у професійній підготовці фахівців сектору безпеки і оборони потребує комплексного підходу. Доцільним є оновлення нормативного регулювання на рівні типового положення з урахуванням воєнного стану, цифрових форм роботи, спеціалізації клінік та особливостей діяльності закладів зі специфічними умовами навчання [2; 6, с.41–42]. Потребує розвитку й інституційна співпраця юридичних клінік із системою безоплатної правничої допомоги, органами соціального захисту, ветеранськими службами, центрами підтримки внутрішньо переміщених осіб, військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування. Необхідно також розвивати в межах клінічної освіти окремі тематичні напрями, пов'язані з правовим статусом ветеранів, військовослужбовців, осіб, постраждалих від збройної агресії, а також із документуванням юридично значущих фактів воєнного часу. Окремої уваги потребує посилення методичного забезпечення підготовки консультантів клінік, включаючи навички роботи з травмою, кризовою комунікацією, етичними дилемами та цифровими сервісами правової допомоги [4–6].

Отже, юридичні клініки закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання слід розглядати як важливий інституційний компонент професійної

підготовки фахівців сектору безпеки і оборони, що поєднує освітню, практичну, правопросвітницьку та соціальну функції. В умовах війни вони забезпечують не лише набуття здобувачами освіти професійних компетентностей, а й включення майбутнього фахівця у реальний простір захисту прав людини, де безпековий вимір є невіддільним від правового. Їхня діяльність сприяє формуванню правничого мислення, професійної етики, навичок комунікації з вразливими категоріями населення та розуміння соціальної природи права. Саме тому посилення ролі юридичних клінік у відомчих і безпекових закладах вищої освіти має розглядатися як один із перспективних напрямів удосконалення підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони України в умовах тривалої збройної агресії та повоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України*. URL: <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2026).
2. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України : наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2006 № 592. *База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України*. URL: <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2026).
3. Стандарти діяльності юридичних клінік України (нова редакція-2024) / Асоціація юридичних клінік України. URL: <http://legalclinics.in.ua> (дата звернення: 03.04.2026).
4. Новосад І. В. Юридична клініка як елемент системи надання безоплатної правничої допомоги в контексті захисту прав людини. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2025. № 74. Т. 1. С. 4–8.
5. Вейтас М. В. Потенціал юридичних клінік закладів вищої освіти для формування у майбутніх правників здатності до супервізії. *Вісник Сковородинівської академії молодих учених* : зб. наук. пр. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2025. Вип. 3. С. 63–67.
6. Кичата Л. О. Актуальні проблеми діяльності юридичних клінік на території України в умовах воєнного стану. *Право на доступ до правосуддя: кращі практики ЄС та виклики для України* : матеріали науково-практичного круглого столу (м. Суми, 6 черв. 2025 р.). Суми : Сумський державний університет, 2025. С. 39–42.
7. Юридична клініка / Харківський національний університет внутрішніх справ. URL: <http://univd.edu.ua> (дата звернення: 03.04.2026).

8. Надання правової допомоги ветеранам війни / Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. URL: <http://univd.edu.ua> (дата звернення: 03.04.2026).

9. Соціально-гуманітарну підтримку військових і ветеранів обговорили у ХНУВС / Харківський національний університет внутрішніх справ. URL: <http://univd.edu.ua> (дата звернення: 03.04.2026).

10. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2026).

Олена Залізняк,
*викладач кафедри управління у сфері
цивільного захисту Національного
університету цивільного захисту
України*

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан, запроваджений відповідно до Указу Президента України та затверджений Верховною Радою України у зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України, суттєво трансформує функціонування освітньої системи. Це зумовлює необхідність оперативної адаптації її змісту, форм і методів організації навчання [2].

Основним викликом є забезпечення безперервності освітнього процесу в умовах постійних загроз безпеці, вимушеного переміщення учасників освітнього процесу та обмеженого доступу до матеріально-технічних ресурсів. Зокрема, йдеться про нестачу комп'ютерної техніки, мультимедійного й лабораторного обладнання, нестабільний або відсутній інтернет-зв'язок, а також перебої в електропостачанні, що ускладнює реалізацію дистанційного навчання.

Водночас важливим компонентом організації освітнього процесу є забезпечення належного рівня безпеки. Це передбачає можливість оперативного укриття учасників освітнього процесу в захисних спорудах під час повітряних тривог, що потребує розвитку відповідної інфраструктури та впровадження чітких алгоритмів дій [1,4].

Окремого значення набуває навчання з питань цивільного захисту учасників освітнього процесу. Воно включає формування знань і практичних навичок щодо дій у разі надзвичайних ситуацій, зокрема під час повітряних тривог, обстрілів, пожеж чи інших загроз. Таке навчання передбачає проведення інструктажів, тренувань, моделювання кризових ситуацій, а також ознайомлення з правилами користування засобами індивідуального захисту й надання домедичної допомоги. Реалізація цих заходів сприяє підвищенню рівня готовності учасників освітнього процесу до дій в умовах небезпеки та збереженню їхнього життя і здоров'я [3].

Одним із ключових напрямів адаптації є впровадження змішаного та дистанційного навчання, що забезпечує доступ до освіти незалежно від місця перебування здобувачів. Використання цифрових платформ, а також поєднання синхронних і асинхронних форм взаємодії сприяють гнучкості освітнього процесу.

Важливим аспектом є психологічна підтримка учасників освітнього процесу. Воєнні дії зумовлюють підвищений рівень стресу, що негативно впливає на навчальну мотивацію та когнітивні процеси. У зв'язку з цим актуальним є впровадження елементів соціально-емоційного навчання та створення безпечного освітнього середовища.

Організаційні зміни передбачають перегляд навчальних планів і програм з урахуванням обмеженого часу, нерівномірного доступу до ресурсів і необхідності збереження здоров'я здобувачів освіти. Пріоритет надається формуванню ключових компетентностей, практичних умінь і розвитку критичного мислення [5].

Таким чином, адаптація освітнього процесу до умов воєнного стану є комплексним і динамічним процесом, що вимагає поєднання технологічних інновацій, педагогічної гнучкості та гуманістичного підходу. Її ефективність визначається здатністю системи освіти оперативно реагувати на виклики та забезпечувати якісне навчання в умовах нестабільності [2].

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02 жовт. 2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34-35. Ст. 458. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.03.2026).
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.03.2026).
3. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 черв. 2013 р. № 444. *Офіційний вісник України*. 2013. № 52. С. 48. Ст. 1883. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.03.2026).
4. Про затвердження Вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту... : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09 лип. 2018 р. № 579. *Офіційний вісник України*. 2018. № 63. С. 138. Ст. 2191. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.03.2026).
5. Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : Наказ Міністерства освіти і науки України від 28 берез. 2022 р. № 274. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.03.2026).

Ірина Зборовська,

здобувач вищої освіти Інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ, старший викладач Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання «Академія патрульної поліції»

Науковий керівник: Романенко Людмила, *доцент кафедри конституційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сучасний етап розвитку системи підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони характеризується суттєвими трансформаційними процесами, що обумовлені впливом воєнного стану, необхідністю оперативного реагування на

нові загрози та адаптації освітнього процесу до умов невизначеності. Підготовка майбутніх фахівців повинна відповідати сучасним безпековим викликам та забезпечувати формування професійних компетентностей, необхідних для виконання службових завдань в екстремальних умовах [1, с. 12]. У зв'язку з цим особливого значення набуває впровадження інноваційних педагогічних технологій, які дозволяють підвищити ефективність освітнього процесу та забезпечити практичну спрямованість навчання.

Одним із ключових напрямів модернізації освітнього процесу є використання інтерактивних методів навчання. До них належать кейс-метод, проблемно-орієнтоване навчання, рольові ігри, тренінги, дискусії та моделювання професійних ситуацій. Застосування таких методів сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, формуванню аналітичного мислення та розвитку навичок прийняття управлінських рішень [2, с. 45]. Особливої актуальності набуває моделювання ситуацій службової діяльності, що дозволяє відпрацювати алгоритми дій у типових та нестандартних умовах.

В умовах воєнного стану значно зростає роль практикоорієнтованого навчання. Проведення ситуаційних занять із використанням реальних прикладів із практики діяльності підрозділів сектору безпеки і оборони сприяє формуванню професійних навичок та готовності до виконання службових обов'язків [3, с. 61]. Використання сценарного підходу дозволяє максимально наблизити освітній процес до реальних умов діяльності, що позитивно впливає на рівень підготовки здобувачів освіти.

Суттєве значення має впровадження цифрових технологій у навчальний процес. Використання платформ дистанційного навчання, електронних курсів, мультимедійних презентацій та відеоматеріалів забезпечує безперервність освітнього процесу навіть в умовах обмеженого доступу до аудиторій [4, с. 77]. Застосування інтерактивних платформ дозволяє організовувати тестування, опитування, групову роботу та аналіз результатів навчальної діяльності.

Одним із важливих аспектів є впровадження компетентнісного підходу.

Його реалізація передбачає орієнтацію на формування ключових компетентностей, серед яких професійна мобільність, здатність працювати в команді, комунікативні навички, стресостійкість та здатність діяти в умовах ризику [5, с. 92]. Формування зазначених компетентностей можливе лише за умови поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю.

Важливою складовою підготовки є використання тренінгових технологій. Проведення тренінгів дозволяє відпрацьовувати алгоритми дій у кризових ситуаціях, формувати навички комунікації, управління конфліктами та взаємодії з громадянами. Такі форми роботи сприяють підвищенню мотивації до навчання та розвитку професійних якостей майбутніх фахівців [6, с. 54].

Особливу увагу необхідно приділяти розвитку критичного мислення. Застосування проблемних завдань, аналізу ситуацій та дискусій дозволяє здобувачам освіти формувати власну позицію, аргументовано відстоювати її та приймати обґрунтовані рішення. Це є важливим компонентом професійної діяльності фахівців сектору безпеки і оборони [7, с. 33].

Крім того, важливим напрямом є використання симуляційних технологій. Віртуальні тренажери та інтерактивні симуляції дозволяють відпрацьовувати практичні навички у безпечних умовах. Такі технології сприяють підвищенню рівня підготовки та забезпечують можливість багаторазового повторення навчальних ситуацій [8, с. 119].

Не менш важливим є використання міждисциплінарного підходу. Поєднання знань з права, психології, тактики, комунікації та інформаційних технологій дозволяє формувати комплексне бачення професійної діяльності. Це сприяє підвищенню якості підготовки фахівців та їх готовності до виконання службових завдань [9, с. 84].

Таким чином, впровадження інноваційних педагогічних технологій у підготовці фахівців для сектору безпеки і оборони є важливим чинником підвищення ефективності освітнього процесу. Використання інтерактивних методів навчання, цифрових технологій, компетентнісного підходу та практикоорієнтованих форм роботи сприяє формуванню професійних

компетентностей та готовності до виконання службових завдань в умовах воєнного стану. Подальший розвиток зазначених напрямів дозволить забезпечити підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно діяти в умовах сучасних безпекових викликів.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380.
2. Пометун О. І. Сучасний урок. Київ : А.С.К., 2018. 256 с.
3. Сисоєва С. О. Педагогічні технології. Київ : Видавництво НПУ, 2019. 312 с.
4. Биков В. Ю. Цифрові технології в освіті. Київ : Академперіодика, 2020. 284 с.
5. Кремень В. Г. Освіта і наука України. Київ : Грамота, 2021. 368 с.
6. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Київ : Либідь, 2018. 224 с.
7. Савченко О. Я. Дидактика сучасної школи. Київ : Генеза, 2019. 400 с.
8. Коваль Т. І. Інноваційні методи навчання. Київ : Освіта України, 2020. 272 с.
9. Ничкало Н. Г. Професійна освіта в Україні. Київ : Педагогічна думка, 2021. 310 с.

Сергій Зеленський,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Національна безпека держави є базовою умовою її стабільного функціонування, територіальної цілісності, політичної незалежності та соціально-економічного розвитку. В умовах сучасних викликів і загроз, зокрема збройної агресії проти України, ефективне функціонування сектору безпеки і

оборони має особливе значення. Одним з ключових факторів його спроможності є належний рівень професійної підготовки особового складу.

Сектор безпеки і оборони включає Збройні Сили України, інші військові формування, правоохоронні органи, розвідувальні структури, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, а також державні органи, діяльність яких спрямована на захист національних інтересів. Якість підготовки особового складу цих установ безпосередньо впливає на здатність держави реагувати на внутрішні та зовнішні загрози [1].

Професійна підготовка фахівців сектору безпеки і оборони є стратегічним ресурсом держави, що забезпечує формування компетентного, мотивованого та адаптивного кадрового потенціалу, здатного ефективно діяти в умовах невизначеності, швидких змін та кризових ситуацій.

Професійна підготовка – це складна багаторівнева система, що включає освіту, підвищення кваліфікації, перепідготовку, навчання, практичну підготовку та формування професійної культури. Він спрямований на забезпечення необхідного рівня знань, навичок, умінь та компетенцій, що дозволяють ефективно виконувати посадові обов'язки.

У сучасних умовах середовище безпеки характеризується зростанням гібридних загроз, кіберризиків, інформаційних атак, тероризму, а також необхідністю участі в міжнародних миротворчих операціях. Це зумовлює необхідність підготовки спеціалістів нового типу, які володіють не лише професійними знаннями, а й критичним мисленням, здатністю швидко приймати рішення та працювати в умовах підвищеного ризику.

Професійна підготовка сприяє: формуванню кадрового потенціалу держави; підвищенню рівня обороноздатності; зміцненню інституційної спроможності сектору безпеки й оборони; забезпеченню взаємодії з підрозділами держав-партнерів; впровадженню сучасних стандартів управління та планування [1].

Якісна підготовка особового складу дозволяє мінімізувати ризики помилок під час виконання службових завдань, що особливо важливо в умовах бойових дій або надзвичайних ситуацій.

Базова підготовка проводиться у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, військових навчальних закладах, навчальних центрах та академіях. Вона передбачає формування фундаментальних знань з військової справи, права, менеджменту, психології, інформаційних технологій, міжнародних відносин. Особлива увага приділяється розвитку лідерських якостей, дисципліни, відповідальності та патріотизму.

Через постійні зміни в секторі безпеки та появу нових технологій, спеціалісти повинні регулярно оновлювати свої знання. Курси підвищення кваліфікації дозволяють опанувати нові методи управління, сучасну зброю, інформаційні системи та методи кіберзахисту.

Перепідготовка особливо важлива при зміні спеціалізації або впровадженні нових стандартів діяльності.

Практичні тренування, навчальні та командно-штабні навчання дозволяють відпрацювати алгоритми дій у реальних умовах. Вони сприяють формуванню навичок взаємодії між підрозділами, підвищують рівень координації та ефективності. Спільні тренування з міжнародними партнерами відіграють значну роль, сприяючи інтеграції України в систему колективної безпеки.

Психологічна стійкість є важливим компонентом професійної придатності фахівців сектору безпеки та оборони. Стресові ситуації, високий рівень відповідальності та ризику вимагають спеціальної підготовки з управління емоціями, розвитку витривалості та здатності працювати в кризових умовах [2].

Реформування сектору безпеки та оборони України передбачає адаптацію до стандартів НАТО, підвищення прозорості управління, удосконалення системи стратегічного планування та комплектування персоналу. Сучасна система навчання повинна відповідати принципам: професіоналізму;

демократичного цивільного контролю; ефективного управління ресурсами; гендерної рівності; доброчесності та антикорупційних стандартів.

Важливим напрямком реформ є цифровізація освітнього процесу, використання симуляторів, платформ дистанційного навчання та технологій віртуальної реальності.

Значна увага також приділяється розвитку критичного мислення, стратегічного аналізу та управлінських компетенцій. Незважаючи на значні досягнення, система підготовки кадрів у секторі безпеки та оборони стикається з низкою проблем: необхідність оновлення матеріально-технічної бази; потреба в сучасних навчальних програмах; недостатній рівень інтеграції науки та практики; кадровий дефіцит за окремими спеціальностями; необхідність підвищення мотивації особового складу; психологічне навантаження на військовослужбовців [3].

Професійна підготовка кадрів у секторі безпеки та оборони є невід'ємною частиною забезпечення національної безпеки держави. Вона формує кадровий потенціал, здатний ефективно реагувати на сучасні загрози, забезпечуючи обороноздатність країни та стабільність суспільства.

У сучасних умовах особливе значення мають впровадження інноваційних підходів до навчання, розвиток міжнародного співробітництва та забезпечення постійного професійного розвитку фахівців.

Ефективна система підготовки кадрів сприяє зміцненню державних інституцій, підвищенню довіри громадськості до силових структур та формуванню стійкої системи національної безпеки.

Таким чином, інвестування у професійну підготовку кадрів у секторі безпеки та оборони є стратегічним пріоритетом державної політики та важливим фактором збереження суверенітету та територіальної цілісності України.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 09.04.2026).

2. Тенденції професійної підготовки офіцерських кадрів сил сектору безпеки і оборони України в умовах правового режиму воєнного стану / О. Діденко, Т. Сніца, Ю. Дем'янюк, О. Андрощук, В. Корчев. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки.* 2025. № 40 (1). С. 23–41. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v40i1.1811>

3. Сокурено В.В. Підготовка кадрів для сектору безпеки та оборони як передумова забезпечення національної безпеки України» (2021) *Право і безпека*, 82(3), с. 209–218. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.24>.

Сергій Зеленський,
доцент кафедри адміністративного
права та процесу Навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Реформа системи юридичної освіти в Україні зумовлена необхідністю підготовки конкурентоспроможних спеціалістів, здатних ефективно діяти в умовах динамічних змін законодавства, цифровізації правовідносин та інтеграції в європейський правовий простір. Сучасний юрист повинен володіти не лише ґрунтовними теоретичними знаннями, а й практичними навичками аналізу правових ситуацій, аргументації, юридичного письма, комунікації та прийняття рішень.

Традиційні методи навчання не завжди забезпечують належний рівень практичної підготовки, оскільки переважає репродуктивний характер засвоєння знань. У цьому контексті гейміфікація навчального процесу є інноваційним інструментом підвищення ефективності професійної підготовки юристів шляхом впровадження інтерактивних технологій та ігрових механік.

Гейміфікація дозволяє моделювати професійні ситуації, що сприяє формуванню практичного досвіду під час навчання, а також підвищує мотивацію студентів до активної пізнавальної діяльності.

Гейміфікація – це педагогічна технологія, яка передбачає використання ігрових елементів у неігровому середовищі для досягнення освітніх цілей. Вона базується на принципах компетентнісного, діяльнісного та студентоорієнтованого підходів [1].

Використання гейміфікації в юридичній освіті базується на таких принципах: активна участь студентів у навчальному процесі; практична спрямованість навчання; систематичне формування компетенцій; зворотний зв'язок та самооцінка; поступове ускладнення навчальних завдань.

Психолого-педагогічною основою гейміфікації є теорія мотивації, згідно з якою підвищення інтересу студентів сприяє покращенню результатів навчання. Використання ігрових елементів створює позитивне освітнє середовище, в якому студенти активно взаємодіють, приймають рішення та аналізують їх наслідки.

Використання ігрових технологій сприяє формуванню комплексу професійних компетенцій, необхідних для майбутньої юридичної діяльності. Моделювання професійних ситуацій створює умови для формування правового мислення, яке є необхідним компонентом професійної діяльності.

Гейміфікація сприяє розвитку компетенцій (м'яких навичок): критичного мислення; логічного аналізу; комунікативних навичок; вміння працювати в команді; відповідальності за прийняті рішення; навичок публічних виступів; здатності до самостійного навчання [2].

Розвиток цих навичок забезпечує готовність майбутнього юриста до професійної діяльності в умовах конкуренції та постійних змін у правовому середовищі. Одним із найефективніших методів гейміфікації є моделювання судового засідання. Студенти виконують ролі судді, адвоката, прокурора, свідка, що дозволяє їм: розвивати навички юридичної аргументації; розвивати ораторські навички; застосовувати норми процесуального права; аналізувати доказову базу.

Кейсові завдання передбачають вирішення практичних юридичних ситуацій. Такий підхід сприяє: розвитку логічного мислення; вмінню аналізувати фактичні обставини; прийняттю юридично обґрунтованих рішень.

Гейміфікація створює умови для практично-орієнтованого навчання, що є важливим для підготовки фахівців з права.

Особливості впровадження гейміфікації в юридичну освіту в Україні включають: відповідність ігрових завдань освітній програмі; поєднання традиційних та інноваційних методів навчання; підготовку викладачів до використання цифрових технологій; наявність навчально-методичного забезпечення; використання чітких критеріїв оцінювання результатів [3].

Важливо дотримуватися балансу між ігровою формою та освітнім змістом, щоб гейміфікація сприяла досягненню освітніх результатів, а не перетворювалася на розважальний елемент. Перспективами розвитку гейміфікації у професійній підготовці юристів є: використання віртуальних навчальних середовищ; створення інтерактивних юридичних симуляторів; застосування технологій дистанційного навчання; інтеграція цифрових освітніх платформ; розвиток клінічної юридичної освіти; використання штучного інтелекту для моделювання правових ситуацій.

Застосування гейміфікації відповідає сучасним тенденціям модернізації освіти та сприяє підвищенню якості підготовки фахівців.

Гейміфікація – ефективний інноваційний метод професійної підготовки юристів, який сприяє формуванню професійних компетенцій, розвитку критичного мислення та підвищенню мотивації до навчання.

Використання ігрових технологій дозволяє створити практико-орієнтоване освітнє середовище, в якому студенти отримують досвід застосування правових норм, розвивають навички аргументації та комунікації. Впровадження гейміфікації в юридичну освіту сприятиме підготовці конкурентоспроможних спеціалістів, здатних ефективно здійснювати професійну діяльність у сучасних умовах розвитку правової системи України.

Список використаних джерел

1. Антонов Є. В. Гейміфікація як засіб мотивації освітнього процесу. *Діяльнісні засади підготовки майбутніх компетентних фахівців в умовах сучасних викликів : монографія*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. С. 229–258. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/39737/> (дата звернення: 09.04.2026).

2. Патлайчук О. В., Прокоф'єв Є. Г., Товстоган В. С. Гейміфікація та проектне навчання як інструменти підвищення мотивації та ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*. 2025. № 3 (43). С. 1347–1357. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-3\(43\)-1347-1357](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-3(43)-1347-1357)

3. Гейміфікація як інноваційний кейс професійної підготовки педагогічних працівників ЗВО в умовах дистанційного навчання / Л. М. Михайлова та ін. *Академічні візії*. 2023. № 18. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/283> (дата звернення: 09.04.2026).

Ольга Злагода,
доцент кафедри оперативнорозшукової діяльності та національної безпеки Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю в Україні [1]. Реалізація цієї конституційної норми є ключовою метою державної політики у сфері національної безпеки.

Україна розбудовується як демократична та правова держава, що гарантує захист прав і свобод громадян, забезпечує суспільну стабільність та створює умови для реалізації особистого потенціалу кожного.

Мир виступає основною передумовою розвитку держави, а відновлення суверенітету й територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів визначається як пріоритет державної політики.

Тривала збройна агресія Російської Федерації, анексія Криму та бойові дії на сході й півдні України підтверджують необхідність глибинного реформування сектору безпеки та оборони. Саме цей сектор покликаний

забезпечити захист державного суверенітету, підтримку конституційного ладу, охорону прав і свобод громадян, а також утвердження суспільних цінностей.

Метою даної наукової доповіді є започаткування міжвідомчої дискусії щодо модернізації системи професійної підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони, вироблення концептуальних засад і пропозицій щодо інституційних змін у сфері підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу відповідно до стандартів ЄС і НАТО.

Основні напрями розвитку системи підготовки кадрів сектору безпеки та оборони в сучасних умовах є:

- впровадження новітніх технологій у систему освіти, бойової та спеціальної підготовки персоналу із залученням викладачів та інструкторів з країн НАТО і ЄС, а також фахівців із досвідом бойових дій;
- формування нової культури безпеки із збереженням спеціалізації та індивідуалізації підготовки кадрів;
- підвищення професійного рівня персоналу та забезпечення його мотивації до якісного виконання службових завдань;
- розвиток системи військово-патріотичного виховання, запровадження програм військової підготовки та цивільного захисту у закладах освіти зі специфічними умовами навчання.

Серед шляхів досягнення необхідних можливостей сектору безпеки і оборони на думку С.В. Сьоміна є підвищення ефективності підготовки наукових кадрів та функціонування системи кадрового забезпечення науково-технологічної і освітньої діяльності [2, с.8].

Основними проблеми та виклики при аналізі чинного законодавства у сфері освіти (законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Постанови КМ №1187 від 30.12.2015, наказу МОН №686 від 15.05.2024 та інших актів) засвідчує наявність низки проблем, які не лише гальмують розвиток кадрового забезпечення сектору безпеки, а й суперечать специфіці професійної підготовки правоохоронців [3,4,5,6].

Метою трансформації закладів освіти МВС України має стати створення

ефективної системи кадрового забезпечення реалізації державної політики у сферах:

- охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку;
- захисту державного кордону та суверенних прав України у виключній економічній зоні;
- цивільного захисту населення і територій від кримінальних правопорушень (транснаціонального характеру), надзвичайних ситуацій, забезпечення пожежної та техногенної безпеки;
- регулювання міграційних процесів, протидії нелегальній міграції, ведення обліку громадянства та реєстрації фізичних осіб.

Специфіка підготовки кадрів поліції полягає в тому, що цивільні заклади вищої освіти не враховують особливостей підготовки спеціалізованих кадрів поліції. Їхні програми не передбачають вивчення дисциплін, необхідних для правоохоронної діяльності, таких як адміністративна поліцейська діяльність, забезпечення публічного порядку, оперативно-розшукова та тактико-спеціальна діяльність, проведення вивчення специфіки використання вогнепальної зброї.

Курсанти відомчих навчальних закладів із моменту зарахування перебувають на службі в поліції, що забезпечує:

- складання присяги;
- перебування на казарменому положенні під контролем командирів, що формує дисципліну, колективізм та відповідальність;
- розвиток морально-психологічних і вольових якостей, фізичної та бойової підготовки;
- закріплення теоретичних знань через практику та стажування у територіальних підрозділах.

Переваги функціонування відомчих навчальних закладів:

- тісна взаємодія з територіальними підрозділами, отримання практичної та експертної допомоги;
- можливість впливати на кадровий резерв та маневрувати ним

відповідно до потреб;

- готовність постійного та перемінного складу бути залученим до забезпечення публічного порядку та проведення масштабних занять за специфікою діяльності навчального закладу.

Пріоритетні завдання:

1. Підвищення професійного рівня викладацького складу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, шляхом щорічного стажування у профільних службах поліції та закордонних правоохоронних органах.

2. Удосконалення системи післядипломної освіти та підвищення кваліфікації всіх груп кадрів за посадами, рівнями та спеціалізаціями, включно з науковими та науково-педагогічними працівниками.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

2. Сьомін С. В., Резнікова О. О. *Система підготовки кадрів для сил безпеки України: проблеми та перспективи розвитку* : аналіт. доп. / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2016. 50 с.

3. Про освіту : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

4. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

5. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 30 груд. 2015 р. № 1187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

6. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 15 трав. 2024 р. № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

Євген Зозуля,

*професор кафедри державно-
правових дисциплін Донецького*

*державного університету внутрішніх,
справ, доктор юридичних наук*

МІЖНАРОДНА МІЖВІДОМЧА СПІВПРАЦЯ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДЛЯ УКРАЇНИ

В умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України питання підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони набуває особливого стратегічного та державно-правового значення. Сучасне безпекове середовище характеризується комплексністю воєнних, правоохоронних, розвідувальних, інформаційних і кібернетичних загроз, що об'єктивно зумовлює необхідність переходу від фрагментарних відомчих моделей підготовки до інтегрованої системи формування професійних компетентностей. За таких умов міжнародна міжвідомча співпраця у сфері підготовки кадрів постає не лише як форма обміну досвідом, а як передумова інституційної сумісності, стандартизації професійної освіти та формування єдиної безпекової культури.

Слід зазначити, що у вітчизняній науковій літературі підкреслюється, що якісна підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони є базовою передумовою забезпечення національної безпеки держави, а модернізація такої підготовки має ґрунтуватися на професіоналізації, спеціалізації та запровадження якісно нової культури безпеки персоналу на основі принципів і стандартів Європейського Союзу та НАТО [1, с. 209]. Відтак національна та міжнародна співпраця у підготовці кадрів потребує міжвідомчої координації, розширення міжнародного партнерства, участі у спільних дослідницьких програмах і тренінгах під егідою НАТО та ЄС [2, с. 23].

Маємо зазначити, що європейський підхід до підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони базується на концепції інтегрованої безпеки, в межах якої військовий, цивільний, правоохоронний і правосудний компоненти розглядаються як взаємопов'язані елементи єдиного функціонального середовища. Ключовим інституційним майданчиком у цій сфері є Європейський коледж безпеки та оборони (European Security and Defence

College, ESDC), діяльність якого спрямована на формування спільної європейської безпеково-оборонної культури та підготовку персоналу для реалізації Спільної політики безпеки і оборони ЄС (CSDP). До цього необхідно додати, що у стратегічному документі Ради ЄС наголошується – належна підготовка є визначальною умовою ефективності CSDP, а навчання має охоплювати фахівців держав-членів, інституцій ЄС, а також місій і операцій CSDP [3].

Важливим додатком до вищезазначених стратегічних настанов є Training Catalogue 2025–26 в якому курси ESDC охоплюють напрями запобігання конфліктам, управління кризами, боротьби з тероризмом, кіберстійкості, гібридних загроз, стратегічних комунікацій та захисту критичної інфраструктури [4]. Принципово важливо, що учасниками таких програм є не лише військовослужбовці, а й цивільні службовці, дипломати, правоохоронці, аналітики та фахівці з реформування сектору безпеки. Для України така модель є концептуально значущою, оскільки дозволяє переосмислити систему підготовки кадрів у напрямі формування міжвідомчих компетентностей і здатності діяти у спільних операційних та управлінських форматах.

Практичний інтерес становить і підхід ЄС до підготовки кадрів у сфері реформування інститутів держави, які відповідають за забезпечення безпеки та правосуддя (Security Sector Reform (SSR)). Як приклад, у нормативному документі, що визначає обсяг знань та навичок, необхідних фахівцям для ефективного планування та впровадження демократичних змін у правоохоронних та оборонних органах згідно зі стандартами ЄС (Core Course on Security Sector Reform (SSR): Course Curriculum ESDC) визначено, що курс спрямований на розвиток знань і навичок щодо принципів SSR, а також щодо планування, програмного менеджменту і політичного діалогу у сфері реформування сектору безпеки [5]. Маємо зазначити, що для України це має особливу цінність, оскільки кадрова політика у секторі безпеки і оборони повинна одночасно забезпечувати функціональну спроможність в умовах війни

та формувати основу для повоєнної інституційної трансформації відповідно до європейських стандартів.

Наступним важливим елементом європейської моделі міжвідомчої підготовки є діяльність Агентства Європейського Союзу з питань підготовки правоохоронних органів (European Union Agency for Law Enforcement Training, CEPOL), діяльність якого присвячена розробці, впровадженню та координації навчання працівників правоохоронних органів. Зокрема, у зведеному річному звіті про діяльність установ, агентств або спільних підприємств Європейського Союзу за 2024 рік (Consolidated Annual Activity Report 2024) підкреслено, що підготовка здійснюється через поєднання очних курсів, вебінарів, онлайн-модулів, навчальних візитів, обмінів і мережевих освітніх платформ [6]. Варто акцентувати увагу на тому, що така модель забезпечує гнучкість навчання та формує сталу професійну комунікацію між різними інституціями. Для України цей досвід є релевантним з огляду на потребу посилення координації між Національною поліцією України, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою України, Національною гвардією України та органами прокуратури.

Також, важливе значення має міжінституційна співпраця у форматі взаємодії CEPOL з Європейською мережею судової підготовки (European Judicial Training Network (EJTN)). Зокрема, у річному звіті цієї інституції за 2022 рік (Annual Report 2022 EJTN) відзначено розвиток програм обміну та спільних освітніх заходів для представників судової системи й інших правничих професій [7]. Для України це має особливе значення у контексті документування і розслідування воєнних злочинів, а також забезпечення належної процесуальної взаємодії між правоохоронними органами, прокуратурою та судовою владою.

Серед іншого, додатковим орієнтиром для України є євроатлантичний досвід модернізації професійної військової освіти. Як приклад, у дослідженні канадського науковця П'єра Жолікера наголошується, що відповідні підходи передбачають розвиток інтелектуальної сумісності, модернізацію навчальних

програм та інституційну трансформацію освітнього середовища [8, с.111-112]. Для України цей досвід органічно доповнює європейську модель, оскільки орієнтує систему підготовки кадрів на адаптивність, сумісність і сучасну культуру професійного лідерства.

Узагальнення досвіду ЄС дає підстави для формулювання кількох висновків щодо його адаптації в Україні. По-перше, вітчизняна система підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони потребує сталої міжвідомчої платформи навчання, в межах якої будуть поєднані оборонний, правоохоронний, прикордонний, розвідувальний, кібернетичний та правовий сегменти. По-друге, доцільним є розвиток модульної системи спільної підготовки за напрямками кризового менеджменту, стратегічних комунікацій, кіберстійкості, цивільно-військової взаємодії, міжнародного гуманітарного права та документування воєнних злочинів. По-третє, необхідним є розширення міжнародної академічної мобільності, короткострокових програм обміну та спільних тренінгів для викладачів, інструкторів, курсантів і здобувачів вищої освіти.

Отже, досвід ЄС переконливо засвідчує, що сучасна підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони має ґрунтуватися на принципах міжвідомчої взаємодії, міжнародного партнерства та формування спільної професійної культури. Для України в умовах воєнного стану це означає необхідність переходу від переважно відомчо-замкнених моделей навчання до інтегрованої системи, сумісної з європейськими та євроатлантичними підходами. Імплементация кращих практик ESDC, CEPOL, EJTN та програм розвитку професійної військової освіти здатна посилити кадровий потенціал, інституційну стійкість і функціональну сумісність українського сектору безпеки і оборони.

Список використаних джерел

1. Сокурєнко В. В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 209–218. DOI: 10.32631/pb.2021.3.24.

2. Богуславський В. В. Організаційно-педагогічні засади національної та міжнародної співпраці у підготовці кадрів сектору безпеки і оборони. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. Вип. 12 (199). С. 23–27.
3. Council of the European Union. EUCTG-EUMTG Strategic Guidance on CSDP Training. Brussels, 2023. 7 p.
4. European Security and Defence College. Training Catalogue 2025–26. Brussels, 2025. 99 p.
5. European Security and Defence College. Core Course on Security Sector Reform (SSR): Course Curriculum. 2021. 6 p.
6. European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). Consolidated Annual Activity Report 2024. Budapest, 2025. 114 p. URL: <https://www.cepol.europa.eu/api/assets/media/downloads/2025/Consolidated-Annual-Activity-Report-CAAR-2024.pdf>
7. European Judicial Training Network (EJTN). Annual Report 2022. Brussels, 2023. 60 p.
8. Jolicœur P. Defense Education Enhancement Program in Ukraine: The Limits of NATO's Education Program. *Connections: The Quarterly Journal*. 2018. Vol. 17, No. 3. P. 109–119. DOI: 10.11610/Connections.17.3.08.

Сергій Іващенко,

доцент кафедри права Національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Олександр Артюшенко,

начальник науково-методичного відділу забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку Збройних Сил України в умовах тривалого збройного конфлікту актуалізує необхідність перегляду підходів до підготовки військових фахівців. Видання наказу Міністерства оборони України від 15.02.2024 № 120 [1], яким затверджено нове Положення про особливості

організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти (ВНП ЗВО) та закладах фахової передвищої військової освіти (ЗФПВО), є відповіддю на зазначені виклики. Фактично, наведене Положення замінило попередній нормативний акт — Наказ МО України від 09.01.2020 № 4 — та суттєво оновило правові засади організації освітньої діяльності у військових закладах освіти.

Відповідно до вказаного Положення, освітній процес у ВВНЗ, ВНП ЗВО, ЗФПВО провадиться з метою підготовки висококваліфікованих військових фахівців за рівнями вищої, фахової передвищої освіти та рівнями військової освіти для комплектування посад офіцерського, сержантського та старшинського складу Збройних Сил України, інших складових сил оборони. Ця мета відповідає загальній концепції трансформації системи військової освіти та узгоджується з вимогами стандартів НАТО [1].

Ключовою особливістю нового регулювання є чітке розмежування формальної та неформальної освіти. У рамках формальної освіти ВВНЗ провадить освітній процес на підставі діючих ліцензій і видає випускникам документи про вищу освіту або фахову передвищу освіту за акредитованими програмами. Неформальна освіта реалізується через освітні програми курсів професійної військової освіти тактичного, оперативного та стратегічного рівнів із видачею відповідних свідоцтв (сертифікатів). Таке розмежування сприяє гнучкості системи підготовки фахівців і дозволяє оперативно реагувати на потреби армії в умовах воєнного часу [1, с. 3].

Серед форм здобуття вищої освіти виокремлюються очна (денна), заочна та дистанційна форми, які можуть поєднуватись. Очна форма є основною, натомість дистанційна набуває особливого значення в умовах збройного конфлікту. Дистанційне навчання дозволяє забезпечити неперервність освітнього процесу незалежно від місцезнаходження здобувача, умов несення служби та стану його здоров'я. Положення передбачає, що у разі введення воєнного або надзвичайного стану навчальні збори й атестація для наведеної

категорії здобувачів освіти можуть проводитися дистанційно [1].

Важливим нововведенням є запровадження інституту гаранта освітньої програми у ВВНЗ та ВНП ЗВО. Гарант призначається наказом начальника закладу з числа голів робочих груп із розроблення освітніх програм і несе персональну відповідальність за реалізацію освітньої програми. Для виконання відповідних завдань гаранта виділяється до 300 годин на навчальний рік у межах робочого часу науково-педагогічного працівника. Запровадження цього інституту відповідає сучасним тенденціям розвитку якості вищої освіти, зокрема необхідності персональної відповідальності за зміст і реалізацію освітньої програми [2; 3].

Зміст військової освіти визначається освітніми програмами, навчальними планами, робочими програмами навчальних дисциплін. Положення встановлює, що перелік освітніх програм та їх відповідність військово-обліковим спеціальностям визначається Генеральним штабом Збройних Сил України, що забезпечує тісний зв'язок між потребами армії та змістом підготовки фахівців. При цьому освітньо-наукова програма для здобуття ступеня магістра повинна передбачати дослідницьку компоненту обсягом не менше 30 % кредитів ЄКТС [1].

Особлива увага в згаданому Положенні приділяється компетентнісному підходу. Зокрема, запроваджено поняття військово-професійних (ВПК) і військово-спеціальних (ВСК) компетентностей, що формуються у ході освоєння освітньої програми курсу професійної військової освіти та відображають специфіку конкретної предметної сфери військової діяльності. Як зазначає Ю. Тарасюк, компетентнісний підхід є одним із ключових у сучасних військових закладах вищої освіти, оскільки він орієнтований на формування практичних здатностей, необхідних для ефективного виконання службово-бойових завдань [5]. Схожу позицію обстоюють Н. Черненко та А. Галімов, які наголошують, що модернізація військової освіти в Україні нерозривно пов'язана з упровадженням компетентнісної моделі підготовки офіцерів [4].

Слід також відзначити норму щодо права здобувачів освіти обирати не менше 10 % кредитів ЄКТС навчальних дисциплін від загальної кількості, що свідчить про рух до студентоцентрованого підходу в організації освітнього процесу. Це узгоджується з тенденціями розвитку правової освіти офіцерів, де наголос робиться на активній участі курсантів і слухачів у формуванні власної освітньої траєкторії [6].

Питання внутрішнього забезпечення якості освіти регулюється Положенням у частині погодження і затвердження освітніх програм. Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма для здобуття ступеня вищої освіти погоджується замовником, Департаментом військової освіти і науки Міністерства оборони України, Центральним управлінням військової освіти Генерального штабу Збройних Сил України та затверджується вченою радою ВВНЗ, ВНП ЗВО, ЗФПВО. М. М. Медвідь, Ю. І. Медвідь та М. О. Ктіторов зазначають, що ефективна система внутрішнього забезпечення якості є визначальним чинником розвитку військового навчального закладу та передбачає узгодженість між освітніми стандартами, потребами замовника та результатами навчання [2].

Таким чином, аналіз Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти (ВНП ЗВО) та закладах фахової передвищої військової освіти (ЗФПВО), що затверджено наказом МО України від 15.02.2024 № 120 дозволяє констатувати, що триває процес осучаснення правових засад організації освітнього процесу у ВВНЗ Міністерства оборони України. До ключових особливостей організації освітнього процесу відповідно до Положення належать: поєднання формальної та неформальної освіти; запровадження трирівневої системи форм здобуття освіти з пріоритетом очної та розширенням можливостей дистанційного навчання; компетентнісна орієнтація освітніх програм; інститут гаранта освітньої програми; чітка система погодження і затвердження освітніх програм за участю замовника і органів військового управління. Ці зміни відповідають актуальним тенденціям розвитку

вітчизняної та зарубіжної військової освіти і спрямовані на підготовку фахівців, здатних ефективно виконувати завдання в сучасних умовах ведення бойових дій.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти : наказ М-ва оборони України від 15 лют. 2024 р. № 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24#Text> (дата звернення: 25.02.2026).
2. Медвідь М. М., Медвідь Ю. І., Ктіторов М. О. Система внутрішнього забезпечення якості вищого військового навчального закладу: особливості, умови розвитку. *Роль і місце соціально-гуманітарних та правових дисциплін в системі підготовки військовослужбовців Національної гвардії України* : матеріали наук.-практ. конф. 2023. Вип. 3.
3. Криворучко В. Система професійного розвитку викладачів вищого військового навчального закладу Національної Гвардії України. *Молодь і ринок*. 2025. № 7-8 (239-240). С. 56–65.
4. Черненко Н. М., Галімов А. Сучасні тенденції розвитку військової освіти в Україні. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2022. № 4 (141). С. 7–13.
5. Тарасюк Ю. Компетентнісний підхід в освітньому процесі військових закладів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 51. С. 311–316.
6. Chernysh N., Ilchenko O. Актуалізація досвіду організації правової освіти офіцерів у закладах вищої військової освіти України: компетентнісний підхід. *Витоки педагогічної майстерності*. 2023. № 31. С. 247–252.

Наталія Ільків,

доцент кафедри господарсько-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВИТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ КОМПЕТЕНЦІЙ З ФІКСАЦІЇ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Законодавче визнання статусу Національної поліції України (НПУ) як органу виконавчої влади, відповідального за публічну безпеку, детермінує її

участь у сфері підтримки екологічної безпеки та правопорядку [1, с. 119]. НПУ є основним суб'єктом, уповноваженим ініціювати та проводити досудове розслідування за фактами заподіяння екологічної шкоди (п.6 ст.23 ЗУ «Про НПУ», п.17 ч.1 ст. 3, ч.1 ст. 216 КПК України).

Екологічну шкоду, спричинену воєнною агресією росії проти України, слід розглядати як невіддільну частину воєнних злочинів. Відповідно, процес її документування має на меті формування надійної доказової бази для забезпечення притягнення винних до відповідальності на національному та міжнародному рівнях, а також для обґрунтування репараційних вимог [2, с. 8].

Першочергове реагування слідчих НПУ визначається необхідністю зберегти місце події до прибуття спеціалістів. У випадку екологічних інцидентів, спричинених агресією, це має подвійну мету: запобігання забрудненню слідів сторонніми особами та захист слідчих груп від мінної небезпеки.

Важливою є фіксація зовнішнього вигляду місця події з фіксацією просторових характеристик шкоди, що включає опис площі забруднення, глибину ураження ґрунту, фіксацію змін у стані природного середовища (колір води, загибель флори/фауни). Це вимагає від слідчого високого рівня підготовки: він повинен вміти описати екологічну ситуацію, використовуючи точні виміри та прив'язки до географічних координат.

З метою забезпечення ефективного та скоординованого реагування на злочини проти довкілля та фіксації екологічної шкоди, 6 червня 2022 року затверджено Порядок взаємодії між органами прокуратури, НПУ, Служби безпеки України, уповноваженими органами державного нагляду (контролю), державними спеціалізованими установами під час виявлення та здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля. Він чітко встановлює, що НПУ відповідає за процесуальне розслідування, тоді як органи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища (Державна екологічна інспекція та її територіальні органи – далі ДЕІ) надають спеціалізовану підтримку та здійснюють розрахунок

шкоди. З метою фіксації інформації щодо нанесення навколишньому природному середовищу збитків внаслідок агресії росії на територію України, територіальні органи ДЕІ залучаються правоохоронними органами до участі в проведенні слідчих дій у кримінальних провадженнях та здійснення відборів проб довкілля та у подальшому відповідних інструментально-лабораторних вимірювань [3, с. 62].

ДЕІ у разі виявлення при здійсненні повноважень діяння у сфері охорони навколишнього природного середовища, яке містить ознаки кримінального правопорушення, зобов'язані невідкладно, але не пізніше трьох робочих днів з часу оформлення матеріалів заходу нагляду (контролю) уповноваженою службовою особою органу ДЕІ, надіслати територіальному органу поліції або СБУ за місцем вчинення кримінального правопорушення та з урахуванням підслідності, передбаченої ст. 216 КПК України, повідомлення про вчинення кримінального правопорушення. Повідомлення органу ДЕІ до органу поліції або СБУ про виявлення ознак кримінального правопорушення розглядається в порядку, визначеному ст.214 КПК України та іншими нормативно-правовими актами (п.2.1. Порядку). Слідчий, дізнавач невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний унести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати органу ДЕІ витяг із ЄРДР шляхом направлення на офіційну поштову або електронну адресу.

У разі самотійного виявлення обставин, що можуть свідчити про вчинення правопорушення проти довкілля, керівник органу поліції, СБУ, прокуратури, його перший заступник чи заступник, керівник самотійного структурного підрозділу центрального органу управління НПУ, Центрального управління СБУ, Офісу Генерального прокурора, прокурор у кримінальному провадженні, дізнавач або слідчий при здійсненні досудового розслідування за необхідності інформує орган ДЕІ про виявлені факти з метою вжиття заходів відповідно до закону (п.3.1 Порядку) Якщо орган ДЕІ, який отримав відповідні

матеріали, не уповноважений складати протокол про вчинення адміністративного правопорушення або вживати заходи реагування або право на їх складання чи реагування належить підрозділу цього державного органу нижчого рівня, відповідні матеріали упродовж трьох робочих днів надсилаються до уповноваженого суб'єкта чи компетентного підрозділу, який вправі скласти такий протокол або вжити заходи реагування, про що одночасно інформується уповноважений орган, прокурор, слідчий або дізнавач, що направив матеріали.

Роль НПУ полягає також і у процесуальному контролі за діями спеціаліста. Слідчий повинен забезпечити, щоб у протоколі було зафіксовано, що спеціаліст дотримувався належних методик відбирання проб ґрунту та поверхневих вод, склав карту місцевості із зазначенням джерел забруднення та вибрав місце для пробної ділянки. Методики відбору проб мають відповідати встановленим нормативно-правовим актам.

Слідчий НПУ виступає як обов'язковий процесуальний фільтр. Науково-технічні дані, отримані екологічними інспекторами, набувають юридичної сили лише після того, як вони процесуально зафіксовані НПУ у Протоколі огляду місця події. Якщо Держекоінспекція відібрала проби без належного процесуального супроводу слідчого НПУ, ці докази можуть бути відхилені судом як зібрані з порушенням КПК.

Зважаючи на потенційну кваліфікацію масштабних екологічних руйнувань як екоциду, слідчі НПУ повинні збирати докази, орієнтуючись на міжнародні стандарти («Найкращі доступні докази»). Національний протокол огляду місця події, складений НПУ, стає потенційним міжнародним документом доказування.

У звіті представленому 9 лютого 2024 року Міжнародною робочою групою щодо екологічних наслідків війни у межах Української формули миру «Екологічний договір для України. Зелене майбутнє: рекомендації щодо відповідальності та відновлення», акцентується увага на потребі у підвищенні кваліфікації слідчих та прокурорів [4, с. 9].

В умовах масштабних сучасних еколого-безпекових викликів, критично необхідною є інституціоналізація спеціалізованих підрозділів у структурі НПУ для розслідування екоциду та воєнних злочинів проти довкілля. Системність цього підходу має підкріплюватися оновленням освітніх стандартів з акцентом на еколого-правову складову в системі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів сектору безпеки і оборони України.

Список використаних джерел

1. Межевська Л.В., Челахол М.К. Діяльність Національної поліції у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Порівняльне аналітичне право*. 2017. № 1. С. 118–120.
2. Орлов В.А. Проблеми забезпечення фіксації та оцінки збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації. *Сучасні виклики та актуальні проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки (тенденції, проблеми та шляхи їх вирішення)*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 02.12.2022). С.212-216.
3. Ангурець О., Хазан П., Колесникова К., Куш М., Чернохова М., Гавранек М. Україна, шкода довкіллю, екологічні наслідки війни: *Електронне науково-популярне видання*, 2023.84 с.
4. Екологічний договір для України. Зелене майбутнє: рекомендації щодо відповідальності та відновлення. *Звіт Робочої групи високого рівня з питань екологічних наслідків війни* від 09 лютого 2024 р. 27 с. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/24/65/148029c127aa3b2a3fe9f482f9226118_1707492894.pdf

Сергій Кузьменко,

професор кафедри економіки та публічного управління Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор наук з державного управління, професор

Анастасія Касумова,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ НОТАРІАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Цифровізація суспільних відносин є закономірним етапом розвитку правової системи України, що безпосередньо впливає на трансформацію нотаріальної діяльності. У сучасних умовах нотаріат поступово переходить від традиційної паперової моделі до електронного середовища, що забезпечує підвищення доступності, оперативності та безпеки нотаріальних послуг.

Правовою основою цифровізації нотаріального процесу виступає, зокрема, Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», який встановлює правові засади електронної взаємодії суб'єктів та використання кваліфікованого електронного підпису [1]. Саме цей нормативний акт забезпечує можливість здійснення нотаріальних дій в електронній формі.

Важливим етапом цифрової трансформації стало впровадження Єдиної державної електронної системи е-нотаріату, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України № 1406 від 29.12.2023 року [2]. Така система є комплексною інформаційною платформою, що забезпечує автоматизацію нотаріальної діяльності, обробку та збереження даних, а також електронну взаємодію між державними реєстрами.

Сутність цифровізації нотаріального процесу полягає у переході до електронного документообігу, використанні електронних реєстрів та дистанційних форм вчинення нотаріальних дій. Зокрема, сучасні сервіси дозволяють ідентифікувати особу, проводити відеоконференції та підписувати документи за допомогою кваліфікованого електронного підпису.

У контексті реформування слід виділити основні напрями цифровізації нотаріальної діяльності:

- впровадження електронного реєстру нотаріальних дій;
- створення електронного нотаріального архіву;
- використання кваліфікованого електронного підпису;
- інтеграція з державними реєстрами;
- запровадження дистанційних нотаріальних послуг.

Разом з тим, цифровізація нотаріату супроводжується низкою проблем. Однією з ключових є недостатня нормативна узгодженість між традиційними положеннями Закону України «Про нотаріат» та новими цифровими інструментами. Законодавство досі значною мірою орієнтоване на паперову форму документів, що стримує повноцінне впровадження електронних процедур [3].

Іншою суттєвою проблемою є забезпечення інформаційної безпеки та захисту нотаріальної таємниці. Оскільки електронна система обробляє значні обсяги персональних даних, виникають ризики несанкціонованого доступу, кібератак та витоку інформації, що потребує посилення технічних та правових гарантій.

Важливим аспектом є також питання ідентифікації особи при вчиненні нотаріальних дій онлайн. Хоча законодавство передбачає використання електронної ідентифікації, практична реалізація цих механізмів потребує вдосконалення, особливо в частині достовірності та запобігання шахрайству.

Не менш актуальною є проблема цифрової нерівності. Не всі громадяни мають рівний доступ до електронних сервісів або достатній рівень цифрової грамотності, що може обмежувати реалізацію їхніх прав у сфері нотаріальних послуг [4].

Разом з тим, перспективи розвитку цифрового нотаріату в Україні є значними. Державна політика спрямована на розширення електронних сервісів, зокрема через платформу е-нотаріату, яка покликана забезпечити повний цикл нотаріальних дій в електронному середовищі.

Подальший розвиток цифровізації нотаріального процесу в Україні нерозривно пов'язаний із гармонізацією національного законодавства з правом Європейського Союзу. Особливе значення у цьому контексті має адаптація правових норм до положень Регламенту ЄС № 910/2014 (eIDAS), який встановлює єдині стандарти у сфері електронної ідентифікації та довірчих послуг. Впровадження відповідних підходів в українське законодавство

сприятиме формуванню сумісної правової інфраструктури, здатної забезпечити транскордонну взаємодію.

Важливим наслідком такої гармонізації стане взаємне визнання електронних документів між Україною та державами-членами ЄС. Це означає, що документи, посвідчені українським нотаріусом в електронній формі, зможуть визнаватися на території інших країн без додаткових процедур легалізації чи апостилювання. У свою чергу, це значно спростить міжнародний обіг документів та сприятиме розвитку економічних і правових зв'язків [4].

Крім того, гармонізація законодавства дозволить підвищити рівень правової визначеності у сфері цифрових нотаріальних послуг. Чітке нормативне регулювання електронних процедур, уніфікація термінології та стандартів сприятимуть зменшенню правових колізій і неоднозначного тлумачення норм. Це, у свою чергу, підвищить довіру громадян і бізнесу до електронного нотаріату як інструменту захисту прав.

Не менш важливим є і те, що адаптація до європейських стандартів стимулюватиме розвиток технологічної інфраструктури нотаріату. Запровадження сучасних систем електронної ідентифікації, зокрема засобів віддаленої верифікації особи, забезпечить більш високий рівень безпеки та зручності при вчиненні нотаріальних дій. Це особливо актуально в умовах цифрової трансформації суспільства та зростання попиту на дистанційні послуги.

Отже, цифровізація нотаріального процесу є невідворотним і необхідним етапом розвитку правової системи України. Незважаючи на існуючі проблеми, її впровадження відкриває широкі можливості для підвищення ефективності нотаріальної діяльності, забезпечення доступності правових послуг та зміцнення правової безпеки суспільства.

Список використаних джерел

1. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 403. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення 19.03.2026).

2. Деякі питання функціонування Єдиної державної електронної системи е-нотаріату: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2023 р. № 1406. *Офіційний вісник України*. 2024. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1406-2023-%D0%BF> (дата звернення 19.03.2026).

3. Електронні сервіси Мін'юсту та е-нотаріат: нові можливості. *Pravo.ua: вебсайт*. URL: <https://pravo.ua/elektronni-servisy-min-iustu-ta-e-notariat-novi-mozhlyvosti/> (дата звернення 19.03.2026).

4. Відкрито нову сторінку цифрових сервісів – е-нотаріат. *Урядовий портал: вебсайт*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidkryto-novu-storinku-tsyfrovykh-servisiv-e-notariat> (дата звернення 19.03.2026).

Дар'я Кіблик,
доцент кафедри адміністративно-
правових дисциплін факультету
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності НПУ
Донецького державного університету
внутрішніх справ, доктор філософії в
галузі права

МЕНТОРСТВО ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА УМОВА РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

Сучасний етап реформування правоохоронної системи України та інтеграція до європейського безпекового простору вимагають якісно нового підходу до підготовки кадрів у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання [1, с. 11-14]. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування у майбутніх офіцерів поліції не лише вузькопрофесійних знань з адміністративного права, а й розвинених лідерських якостей, що є критично важливим для забезпечення публічної безпеки та зміцнення довіри громади [2]. Специфіка правоохоронного середовища унеможливорює пряме перенесення досвіду підготовки менеджерів із бізнес-сфери, оскільки розвиток лідерських здібностей поліцейського відбувається в умовах інтенсивного особистісного зростання та постійного етичного вибору [3, с.35-77]. У вітчизняній психології феномен лідерства розглядається як механізм інтеграції групової діяльності, де

особистість офіцера об'єднує та спрямовує дії колективу для вирішення складних службових завдань [3, с.35-77]. При цьому важливо чітко розмежовувати поняття «керівництво» як процес формального управління підрозділом та «лідерство» як сукупність психологічних відносин авторитету та впливу [4, с. 25-31].

Однією з ключових умов становлення професійної ідентичності майбутнього поліцейського виступає інститут менторства, який сприяє інтеграції особистісного саморозвитку та професійного самовдосконалення. Психологічний профіль лідера правоохоронних органів включає правову спрямованість, розвинену інтуїцію, рефлексію, високу комунікабельність та здатність до деескалації конфліктів [1, с. 11-14]. Розроблена модель психолого-педагогічного супроводу передбачає поетапну діагностику лідерських якостей курсантів, формування системи ціннісних орієнтацій, що базуються на верховенстві права, та розвиток організаційно-комунікативних навичок. Впровадження програм менторства дозволяє майбутнім офіцерам поліції успішно соціалізуватися, підвищити рівень відповідальності за власні рішення та зміцнити гуманне ставлення до людей. Це забезпечує перехід від авторитарних методів управління до сервісної моделі поліцейської діяльності, що відповідає стандартам *acquis communautaire* Європейського Союзу [2].

Таким чином, менторство стає не просто допоміжним елементом навчання, а стратегічним інструментом формування інтелектуальної еліти Національної поліції, здатної до впровадження демократичних цінностей та ефективного захисту прав людини в умовах глобальних викликів [4, с. 25-31].

Список використаних джерел

1. Сокурєнко В. В. Психологічні та педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх офіцерів поліції. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 2 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. С. 11–14.

2. Концептуальні основи та науково-практичні аспекти проактивних моделей правоохоронної діяльності : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 628с.

3. Професійно-психологічна підготовка поліцейського : навчальний посібник / Я. М. Когут, Ю. Ц. Жидецький, Ю. І. Кіржецький, С. С. Гнатюк, Р. М. Анд Р. М. Андрусишин та ін. ; за ред. Я. М. Когута. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 404с.

4. Волобуєва О. Ф. Менторство в секторі безпеки і оборони як наукова проблема. *Розвиток інституту менторства в секторі безпеки і оборони* : матеріали I Міжнародного круглого столу; Хмельницький, 06. 11. 2024. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2024. С. 25–31.

Наталія Кіцель,
науковий співробітник відділу
організації наукової діяльності
Кременчуцького льотного коледжу
Харківського національного
університету внутрішніх справ

РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СФЕРІ АВІОНІКИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стрімкий розвиток авіаційної галузі, зокрема систем авіоніки, зумовлює підвищення вимог до професійної підготовки фахівців, здатних працювати з високотехнологічними бортовими комплексами, цифровими комунікаційними системами та інтелектуальними засобами керування [1, с. 4]. Сучасна авіоніка інтегрує апаратні, програмні й інформаційні компоненти, що перебувають у постійному процесі оновлення [3]. Це зумовлює необхідність формування у здобувачів освіти не лише фахових знань, а й комплексу компетентностей, орієнтованих на опанування нових технологій, швидку адаптацію до інновацій та здатність до самостійного технічного пошуку й аналізу [5].

Традиційні методи навчання уже не забезпечують достатнього рівня практичної готовності студентів до роботи в умовах цифровізованого авіаційного середовища [2]. Виклики сьогодення передбачають переосмислення змісту та підходів до професійної підготовки, інтеграцію інноваційних освітніх інструментів, що здатні забезпечити моделювання реальних виробничих ситуацій, підвищити інтенсивність практичної взаємодії та сформувати навички роботи з сучасними авіонічними системами [4, с. 5].

У цьому контексті актуальності набуває використання сучасних освітніх технологій – симуляційного навчання, віртуальної та доповненої реальності, електронних тренажерів, STEM-підходу та проєктно-орієнтованих методів [1, с. 4]. Їх застосування створює умови для цілісного розвитку професійних, когнітивних і дослідницьких компетентностей майбутніх фахівців авіаційної галузі та підвищує якість підготовки відповідно до вимог світових авіаційних стандартів.

Сучасна авіаційна галузь характеризується стрімким упровадженням цифрових технологій та активною модернізацією бортових систем, що зумовлює зростання вимог до професійної підготовки фахівців [1, с. 2]. Авіоніка як міждисциплінарна сфера, що охоплює електронні, обчислювальні, навігаційні та комунікаційні системи літака, потребує формування в майбутніх інженерів комплексу технічних, інформаційних і когнітивних компетентностей [5]. Традиційні методи навчання вже не забезпечують повною мірою готовність здобувачів до роботи з комплексними інтегрованими системами, які функціонують у режимі реального часу, що посилює актуальність упровадження сучасних освітніх технологій [3].

Одним із ключових напрямів є застосування симуляційних технологій і віртуальних тренажерів, які моделюють роботу авіонічних комплексів, дозволяють відтворювати типові та позаштатні ситуації і забезпечують безпечне відпрацювання навичок прийняття рішень. Використання VR/AR-рішень підсилює наочність, створює ефект занурення та дає змогу відпрацьовувати процедури обслуговування, налаштування або діагностики бортових систем у режимі максимально наближеному до реального середовища. Такі технології сприяють розвитку операційно-технічних компетентностей, формуванню просторового мислення та здатності працювати з цифровими панелями керування [1, с. 4].

Важливою є також інтеграція проєктно-орієнтованого навчання (PBL), яке формує готовність студентів до інженерного мислення, командної взаємодії та самостійного пошуку рішень. У межах таких проєктів здобувачі моделюють

роботу окремих модулів авіонічних систем, розробляють алгоритми взаємодії їх елементів, аналізують характеристики сенсорів, каналів зв'язку та систем навігації. Поєднання теоретичних знань із практичною діяльністю сприяє формуванню системного бачення функціонування авіонічних комплексів [4].

Окрему роль відіграє використання цифрових платформ і дистанційних технологій, що забезпечують доступ до інтерактивних курсів, електронних лабораторій, мультимедійних матеріалів і баз даних [1]. Завдяки ним студенти мають можливість працювати з цифровими моделями вимірювальних приладів, аналізувати телеметричні дані, виконувати віртуальні лабораторні роботи, що підвищує рівень інформаційної грамотності та практичних умінь. Такі ресурси дають змогу індивідуалізувати навчання, адаптуючи рівень складності матеріалу відповідно до потреб здобувача [5].

Не менш значущим є впровадження STEM/STEAM-підходів, які забезпечують міждисциплінарність, інтегруючи інженерію, фізику, програмування та технічне моделювання [4]. Це створює умови для розвитку дослідницьких компетентностей, вміння аналізувати технічні дані, будувати математичні моделі процесів та застосовувати інструменти цифрової інженерії. У контексті авіоніки STEM-середовище сприяє формуванню здатності працювати з мікроконтролерами, сенсорними системами та засобами комп'ютерного моделювання [5].

Ефективність використання сучасних освітніх технологій значною мірою залежить від створення відповідних педагогічних умов, зокрема практико-орієнтованості, адаптивності освітнього середовища, інтерактивної взаємодії, а також систематичного контролю результатів навчання. Важливо забезпечити поєднання реальних лабораторних модулів з їх цифровими аналогами, що дає змогу формувати як технічні навички, так і компетентності у сфері цифрової грамотності, критичного мислення та вирішення інженерних задач [2, с. 4].

Таким чином, сучасні освітні технології істотно підвищують ефективність підготовки фахівців з авіоніки, оскільки дають змогу моделювати реальні виробничі процеси, відтворювати складні сценарії функціонування систем і

формувати практичні навички в безпечному середовищі. Використання симуляцій, VR/AR та віртуальних лабораторій сприяє розвитку технічного мислення, уміння працювати з інтегрованими системами й приймати рішення в умовах невизначеності, тоді як проєктно-орієнтоване навчання і STEM/STEAM-підходи забезпечують формування міждисциплінарних компетентностей. Цифрові платформи підтримують індивідуалізацію навчання та розвиток цифрової грамотності, а створення належних педагогічних умов – практико-орієнтованість, інтерактивність і поєднання реальних і віртуальних компонентів – є визначальним для ефективного впровадження інновацій, що загалом забезпечує якісну підготовку фахівців відповідно до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Калашник Г. А. Використання інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі підготовки майбутніх авіаційних фахівців при викладанні спеціальних дисциплін. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2022. № 1(46). С. 28–34. DOI: doi.org
2. Кузьменко О. Цифровізація навчання фізики та технічних дисциплін у підготовці фахівців авіаційної галузі. *Педагогіка безпеки*. 2021. Т. 5, № 1. С. 26–34. DOI: doi.org
3. Лабуткіна Т. Концепція авіакосмічної системи у контексті підготовки фахівців з інформаційних технологій. *Прогресивна техніка, технологія та інженерна освіта* : матеріали XXIII наук.-техн. конф. (Київ, 30 трав. – 1 черв. 2023 р.). Київ, 2023. С. 232–236. DOI: doi.org
4. Wieszala R. Transforming aviation education through the integration of digital technologies: AI and VR. *Safety & Defense*. 2025. Vol. 11, No. 2. P. 37–43. DOI: doi.org
5. Ramanjaneyulu S. et al. Integrating digital competency into aviation training: An IPO framework. *Journal of the Air Transport Research Society*. 2026. Vol. 6. DOI: doi.org

Serhii Klepatskyi,
*Senior Lecturer, Department of Cynology,
 National Academy of the State Border
 Guard Service of Ukraine named after
 Bohdan Khmelnytskyi*

CERTAIN ASPECTS OF MODERNISING THE EDUCATIONAL PROGRAMME FOR TRAINING FUTURE OFFICERS OF CYNOLOGICAL UNITS OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE

The need to improve the system of professional training for future officers of cynological units of the State Border Guard Service of Ukraine (hereinafter — SBGSU) is of particular importance in the context of the legal regime of martial law and the state's strategic course towards European integration. The contemporary security context — marked by growing threats from explosive devices, means of terror, and smuggling — necessitates the training of future officers with a high level of managerial, analytical, and specialised competencies capable of effectively commanding cynological units in non-standard situations. The urgency of the problem is compounded by discrepancies between traditional domestic training methods and the dynamic standards of EU member states, which rely on innovative pedagogical technologies and a competency-based approach.

The purpose of these theses is to substantiate priority directions for modernising the educational programme for training future officers of SBGSU cynological units based on a comparative analysis of the domestic model and the standards of the Frontex Agency.

The system of cynological personnel training in the EU is built on the Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding (SQF), aligned with the European Qualifications Framework (EQF-LLL) at levels 4–7. Level 4 covers entry-level dog handlers (detection of narcotic substances, explosives, and tracking of persons), levels 5–6 cover managers and commanders of cynological units, and level 7 covers strategic leaders responsible for shaping national and pan-European cynological policy [1; 2]. The Frontex training strategy implements an andragogical model based on a competency-based approach and active teaching methods: case studies, simulation of professional situations, role-playing games, workplace learning (dual education), and the concept of lifelong learning. Particular attention is paid to the practical phase of training, which closely mirrors real operational situations at the EU's external borders [3; 4].

The educational-professional programme “Organisation of Activities of Cynological Units of the SBGSU” corresponds to level 6 of the National Qualifications Framework of Ukraine (EQF-LLL — level 6, FQ-EHEA — cycle 1), is designed for 240 ECTS credits, and provides for the award of the qualification “Officer of the Tactical Level of the SBGSU (professional level)” at the first (bachelor’s) level of higher education [5]. The content of the programme is structured according to a linear-concentric principle and envisages three successive stages: general preparatory (formation of legal and cognitive foundations of professional activity), formation of professional competency (acquisition of practical skills at the Cynological Training Centre of the SBGSU and border protection units), and managerial qualification (development of leadership potential and skills for organising a cynological unit). The competency model is structured according to a hierarchical principle and encompasses integral, general, and special (professional) competencies that correlate with Frontex requirements, international mine action standards (IMAS), and relevant STANAG standards [5; 6].

The comparative analysis demonstrated that both systems share a competency-based approach and the use of active teaching methods. At the same time, significant differences were identified: the Frontex system is more modular, clearly distinguishes levels from operational to strategic, and places emphasis on dual education and continuous learning. The domestic programme, by contrast, integrates all these levels into a single four-year educational-professional bachelor’s degree programme combining general military, legal, and specialised cynological training. The uniqueness of the programme is underscored by the fact that it is the only one of its kind in the higher education system of Ukraine in this field.

On the basis of the research conducted, priority directions for modernising the professional training of future officers of SBGSU cynological units under the conditions of martial law and European integration challenges have been identified, in particular:

introduction of dual education modules providing for structured workplace learning in cooperation with SBGSU units and the Cynological Training Centre;

adaptation of the content of academic disciplines to the requirements of SQF levels 5–7 in order to ensure mutual recognition of qualifications in EU member states;

implementation of Frontex standards not only at the level of tactical cynological skills, but also in the area of the officer's managerial competency;

strengthening the practice-oriented component through active use of real operational situation simulation methods (detection of explosives, operations under combat threat conditions).

Implementation of the outlined measures will ensure full operational interoperability of SBGSU cynological units within the common European security space and will contribute to the fulfilment of the objectives of the National Schengen Strategy.

References

1. Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding. Vol. I: Setting standards for training excellence / Frontex ; eds.: A. Peres, J. Norris. Warsaw : Frontex, 2013. 172 p. URL: europa.eu (accessed: 03.02.2026).
2. Sectoral Qualifications Framework for Border Guarding. Vol. II: Setting standards for training excellence / Frontex. Warsaw : Frontex, 2013. 58 p. URL: europa.eu (accessed: 03.02.2026).
3. Common Core Curriculum for Border and Coast Guard Basic training in the European Union: Revised edition 2022 / Frontex. Warsaw, 2022. 315 p. URL: <https://cutt.ly/htWOifWr> (accessed: 12.12.2025).
4. Common Core Curriculum for EUBG dog handlers / Frontex Training Unit. Warsaw : Frontex, 2012. 67 p. URL: <https://cutt.ly/xtWArAsC> (accessed: 12.12.2025).
5. Educational-professional programme “Organisation of Activities of Cynological Units of the State Border Guard Service of Ukraine”. URL: <https://cutt.ly/RtwksK3q> (accessed: 03.02.2026).
6. Klepatskyi S. V. Peculiarities of the content of training future officers of cynological units. *Collection of Scientific Papers of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences*. 2025. Vol. 40, no. 1. Pp. 73–91. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v40i1.1829>.

Аріна Клименко,
здобувач вищої освіти Навчально-
наукового інституту №5 Харківського
національного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник: **Сергій Колесніков**, старший викладач кафедри теорії та історії держави та права Харківського національного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Психологічна підготовка фахівців сектору безпеки і оборони в умовах війни набуває особливої актуальності через підвищений рівень загроз, стресових навантажень та необхідність ефективного виконання службово-бойових завдань. Вона є важливою складовою професійної підготовки, спрямованою на формування стресостійкості, психологічної витривалості, здатності до саморегуляції та прийняття рішень в екстремальних умовах. У період правового режиму воєнного стану психологічна підготовка розглядається не лише як інструмент підвищення боєздатності, а й як важливий елемент системи національної безпеки, що має теоретичне та правове підґрунтя.

Вона ґрунтується на комплексі теоретичних підходів, що пояснюють функціонування психіки людини в екстремальних умовах. У цьому контексті важливим є дослідження впливу стресових факторів на емоційний стан, поведінку та прийняття рішень. Значна увага приділяється формуванню практичних навичок подолання стресу, зокрема застосуванню психотехнік і методів саморегуляції. Особливо актуальним є впровадження систем психологічної підтримки та реабілітації, спрямованих на збереження психічного здоров'я та запобігання посттравматичним розладам [1, с. 233-234].

Практична підготовка фахівців сектору безпеки і оборони передбачає систематичне формування навичок подолання стресових ситуацій через спеціальні тренінги, симуляції бойових сценаріїв та психологічні вправи. Значну увагу приділяють розвитку когнітивних і емоційних компетенцій, таких

як швидке прийняття рішень, самоконтроль, командна взаємодія та адаптація до непередбачуваних умов.

Насамперед, у процесі психологічної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони особливу увагу приділяють засвоєнню технік стабілізації психічного стану, які в психологічній науці представлені широким арсеналом. Умовно їх можна поділити на кілька груп за функціональним призначенням:

- розслаблення, релаксацію (техніки заземлення - «5-4-3-2-1», «я таке дерево» тощо, релаксація з візуалізацією, м'язова релаксація та ін.);
- дистанціювання («сейф», «щоденник», «фото в рамці», handmade та ін.);
- переключення («рахунок», дихальні вправи – усвідомлене дихання, «три вдихи» тощо, техніка «4 стихії», практики майндфулнеста інші);
- пошук внутрішніх ресурсів (BASIC Ph, групи підтримки та ін.) [2, с. 69].

Зокрема, у США значна увага приділяється тренуванню когнітивних функцій мозку як складової психологічної підготовки. Дослідження, опубліковане в журналі *Military Medicine* (2025), показало, що спеціалізовані програми тренування мозку (SMART та BrainHQ) сприяють підвищенню когнітивної ефективності та психологічного благополуччя військових [4].

Також під час підготовки до складання **The Expert Infantryman's Badge (EIB)** - престижного значка, який отримують військовослужбовці піхоти або спеціальних підрозділів США за проходження суворого кількадечного курсу випробувань - солдати проходять спеціальні заняття з розвитку ментальних навичок, що включають підвищення концентрації, впевненості та здатності діяти в умовах стресу. Використовуються методи когнітивного тренування, техніки управління емоціями, а також вправи на покращення пам'яті. Важливим елементом є поєднання психологічної та фізичної підготовки, що дозволяє досягати високої ефективності під час виконання бойових завдань [5].

Ефективність психологічної підготовки значною мірою залежить від системного підходу, що поєднує теоретичні знання з практичними навичками. У підготовці використовуються методи майндфулнес, когнітивно-поведінкові техніки, тренінги емоційного інтелекту, а також рольові ігри та симуляції, які

дозволяють відпрацьовувати поведінку в умовах підвищеного стресу та невизначеності [1, с. 236]. Водночас важливим є вивчення та впровадження міжнародного досвіду, який демонструє ефективні моделі психологічної підтримки в умовах війни.

Так, у Ізраїлі було сформовано комплексний підхід до психологічної підготовки та підтримки військовослужбовців і правоохоронців, що базується на багаторічному досвіді функціонування в умовах постійної загрози безпеці. Важливу роль відіграють державні та громадські інституції, зокрема Ministry of Defense Rehabilitation Department, які реалізують програми психологічної та професійної реабілітації, включаючи допомогу особам із посттравматичним стресовим розладом. Також значний внесок здійснює Israel Trauma and Resiliency Center (NATAL), що надає кризову та довготривалу психологічну допомогу військовим і цивільним. Особливістю ізраїльського підходу є його комплексність та інтеграція досвіду ветеранів у систему підготовки та використання інноваційних методів розвитку психологічної стійкості [6].

Міжнародний досвід підтверджує ефективність психологічної підготовки у військових умовах. Так, у швейцарській армії під час базової військової підготовки (Basic Military Training, BMT) було проведено дослідження курсантів. Встановлено, що курсанти з вищим рівнем резилієнтності, тобто психологічної стійкості, на початку підготовки демонстрували нижчий рівень сприйняття стресу та психічного дискомфорту через 11 тижнів, а також отримували вищі оцінки військової ефективності від інструкторів на завершальному етапі. Натомість курсанти, які не завершили підготовку, характеризувалися нижчим рівнем резилієнтності та вищим рівнем стресу. Ці дані підкреслюють важливість психологічної стійкості для успішного виконання службово-бойових завдань і адаптації до складних умов військової діяльності [3].

Таким чином, психологічна підготовка фахівців сектору безпеки і оборони в умовах війни підвищує стресостійкість, витривалість і здатність до саморегуляції. Вона включає релаксаційні техніки, дихальні вправи,

майндфулнес та моделювання бойових ситуацій. Міжнародний досвід, зокрема США, Ізраїлю та Швейцарії, підтверджує, що вищий рівень психологічної стійкості зменшує рівень стресу та підвищує ефективність діяльності.

Список використаних джерел

1. Шевченко І. Ю., Зінченко Д. А., Макарова О. П. Психологічні аспекти підготовки фахівців у сфері сектору безпеки і оборони для роботи в умовах війни // IV Міжнародна науково-практична конференція «Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектору безпеки і оборони: виклики сьогодення». Харків, 2023. С. 233-236.
2. Жданова І. В. Деякі аспекти психологічної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони України в умовах війни // Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України. Харків, 2023.
3. Sefidan S., Pramstaller M., La Marca R., Wyss T., Sadeghi Bahmani D., Annen H., Brand S. Resilience as a Protective Factor in Basic Military Training: A Longitudinal Study of the Swiss Armed Forces // International Journal of Environmental Research and Public Health. 2021. Vol. 18. No. 11. Article 6077. URL: mdpi.com
4. Chet Curtis. Cognitive Resilience for Optimal Performance // The United States Army. 18 березня 2026. URL: army.mil
5. Moshe E. Soldiers Conquer EIB Challenges With Mental Performance Training // R2 Training Branch. 24.02.2022. URL: army.mil
6. Андросюк В., Галустян О. Міжнародний досвід психологічної підтримки поліцейських і військовослужбовців перед звільненням зі служби // Науковий журнал. 2023. № 34.

Ольга Ковальова,
*помічник ректора Донецького
 державного університету
 внутрішніх справ, доктор юридичних
 наук*

OSINT ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ДОСВІД ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

У сучасних умовах цифровізації суспільства та зростання гібридних загроз питання використання розвідки з відкритих джерел (OSINT) у підготовці кадрів сектору безпеки і оборони набуває особливої актуальності. Значна

частина кримінальних правопорушень – зокрема кіберзлочини, воєнні злочини, терористична діяльність та інформаційні операції – залишають цифрові сліди у відкритому інформаційному середовищі, що можуть бути використані як джерело доказової інформації у кримінальному провадженні [1, с. 431–437].

OSINT розглядається як діяльність, пов'язана з пошуком, збором, аналізом та інтерпретацією інформації з відкритих джерел: соціальних мереж, веб-сайтів, електронних реєстрів, геопросторових даних, медіафайлів, супутникових зображень та інших цифрових ресурсів. Він функціонує у взаємодії з іншими видами розвідки – HUMINT, SIGINT, GEOINT, – що дозволяє формувати комплексну інформаційно-аналітичну картину подій. Ключова відмінність OSINT від них полягає у відкритому характері одержаної інформації: це робить таку діяльність більш доступною, але водночас менш надійною порівняно із роботою з конфіденційними даними. Особливого значення сьогодні набуває автоматизація OSINT-аналізу із застосуванням штучного інтелекту, машинного навчання та великих даних, що підвищує швидкість обробки інформації та дозволяє виявляти приховані зв'язки між подіями, особами й об'єктами [2, с. 143–159].

На сьогодні OSINT-технології надають правоохоронним органам можливості у кількох ключових напрямках: аналіз профілів у соціальних мережах, даних із публічних реєстрів та тематичних форумів дозволяє встановлювати особи фігурантів кримінальних проваджень, їхнє коло спілкування, геолокацію та ідеологічні погляди; верифікація фото- та відеоматеріалів, аналіз супутникових знімків і відкритих баз даних забезпечує документування воєнних злочинів і фактів поширення дезінформації; аналіз відомостей із Єдиного державного реєстру декларацій, системи ProZorro та міжнародних баз даних уможливорює виявлення прихованих активів і конфліктів інтересів [3, с. 512–523]. Таким чином, OSINT перестав бути допоміжним інструментом – він став системним елементом інформаційного забезпечення досудового розслідування.

Паралельно з розширенням практики застосування відбувається формування системи підготовки відповідних фахівців. В умовах широкомасштабної агресії російської федерації потреба в аналітиках відкритої розвідки набула стратегічного характеру. Заклади вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України поступово інтегрують курси з аналізу відкритих джерел, кібербезпеки та цифрової аналітики до своїх освітніх програм. Підготовка OSINT-фахівців для органів внутрішніх справ зорієнтована не лише на оволодіння інструментарієм збору інформації, а й на формування компетентностей із опрацювання великих масивів даних, застосування технологій штучного інтелекту та автоматизованого аналізу медіа- й геопросторових даних. Важливим чинником у цьому процесі є співпраця з Європолом, Інтерполом та іншими міжнародними структурами, що сприяє уніфікації підходів і обміну кращими практиками [4, с. 205–210].

Попри відчутний прогрес, застосування OSINT та система підготовки відповідних фахівців виявляють низку структурних обмежень. У процесуальному аспекті існує відсутність єдиного стандартизованого підходу до оформлення результатів OSINT-досліджень, які можуть фіксуватися як протоколи огляду веб-сайтів, інтегруватися до матеріалів негласних слідчих (розшукових) дій або формуватися у вигляді автономних довідок [5, с. 85–89]. Додатковим викликом є відсутність спеціалізованих підрозділів цифрової криміналістики у структурі державних органів, що зумовлює покладання складних технічних завдань на персонал без належної кваліфікації. У сфері освіти відзначається нерівномірність підготовки фахівців та недостатній розвиток кадрового потенціалу, що створює системні бар'єри для формування ефективної та стійкої екосистеми відкритої розвідки [6, с. 106–116].

Виявлені проблеми визначають необхідність комплексного реформування на різних рівнях. На законодавчому рівні першочерговим завданням є ухвалення спеціального закону «Про цифрові докази в Україні», який повинен містити: чітке визначення OSINT-доказів та їхню класифікацію, деталізовані процедури збору й автентифікації, регламентацію ланцюжка зберігання (chain

of custody) та встановлення стандартів технічної компетентності дослідників. Імплементация Протоколу Берклі, адаптованого до особливостей національної правової системи, разом із гармонізацією на європейські стандарти EPROD / EPRES є ключовим компонентом цього процесу.

На рівні правозастосування критично важливим є застосування сертифікованих криміналістичних інструментів – зокрема Hunchly, Page Vault та WebPreserver – а також розробка національних стандартів операційних процедур збору й обробки цифрових доказів із забезпеченням цілісності метаданих, IP-адрес, часових міток та геолокаційної інформації [7, с. 517–525]. У сфері кадрової політики стратегічним завданням є створення спеціалізованих підрозділів цифрової криміналістики у структурах правоохоронних органів та впровадження системної й уніфікованої підготовки OSINT-аналітиків у закладах вищої освіти відповідного профілю.

Висновок. Отже, використання OSINT у сучасних умовах дозволяє ефективно виявляти та документувати війсьні злочини, кіберзлочини та інформаційні загрози. Його ефективність значною мірою залежить від підготовки кваліфікованих фахівців, здатних працювати з великими даними та сучасними аналітичними інструментами. Розвиток системної освіти й створення спеціалізованих підрозділів цифрової криміналістики сприятиме формуванню єдиних стандартів та підвищенню якості розвідки. Таким чином, підготовка кадрів є ключовою складовою стійкої та ефективної системи національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Рибка Д. OSINT у забезпеченні національної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. Вип. 91, ч. 4. С. 431–437.
2. Івкова В. С., Опірський І. Р. Дослідження існуючих засобів та підходів до проведення OSINT в контексті інформаційної безпеки особи та держави. *Комп'ютерні системи та мережі*. 2025. Вип. 7, № 1. С. 143–159.
3. Правове регулювання дотримання прав і свобод людини та громадянина в умовах адміністративно-правового режиму воєнного стану : колект. монографія / Є. Львова, О. Жильцов, О. Пасько та ін. ; за заг. ред. А. В. Денисової. Одеса : Юридика, 2025. 840 с.

4. Борисова К., Жмуровська К., Кришталь Є., Деревягін О. OSINT у правоохоронній діяльності: міжнародний досвід та українські перспективи. *UNIVERSUM*. 2025. № 25. С. 205–210.

5. Скуратівський Є. Використання OSINT-технологій у розшуковій діяльності під час досудового розслідування. *Матеріали конференцій МЦНД*. 2025. С. 85–89.

6. Радейко Р. І. Теоретико-правові засади фіксації OSINT-доказів із соціальних мереж: процесуальні вимоги та методологічні підходи (на прикладі справи № 990/232/24). *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2025. Вип. 45. С. 106–116.

7. Правове регулювання дотримання прав і свобод людини та громадянина в умовах адміністративно-правового режиму воєнного стану : колект. монографія / Є. Львова, О. Жильцов, О. Пасько та ін. ; за заг. ред. А. В. Денисової. Одеса : Юридика, 2025. 840 с.

Анатолій Ковбасюк,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського Донецького державного університету внутрішніх справ

Олексій Хоменко,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів Кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ДЛЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ОСКАРЖЕННЯ ПРОТОКОЛУ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Питання про можливість самостійного процесуального оскарження протоколу про адміністративне правопорушення залишається дискусійним у вітчизняній правовій доктрині та судовій практиці. Проте системний аналіз чинного законодавства України дозволяє дійти однозначного висновку, що протокол про адміністративне правопорушення не є самостійним об'єктом процесуального оскарження, оскільки він не породжує юридично значущих наслідків для особи до моменту розгляду уповноваженим органом справи про адміністративне правопорушення. Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП), протокол є лише процесуальним документом, що фіксує обставини вчиненого діяння та ініціює

провадження у справі, але жодним чином не вирішує питання про вину особи чи накладення на неї стягнення [1].

Правова природа протоколу про адміністративне правопорушення визначається його місцем у структурі адміністративно-деліктного провадження. Він є початковим процесуальним документом, що складається уповноваженою посадовою особою і фіксує факт виявленого правопорушення. Важливо, що КУпАП не містить жодної норми, яка б прямо передбачала право особи оскаржувати протокол як самостійний акт. Статті 287–289 КУпАП визначають предмет оскарження виключно як постанову у справі про адміністративне правопорушення — тобто акт, яким завершується розгляд справи по суті та приймається рішення про накладення стягнення або закриття провадження [1]. Таким чином, законодавцем обмежено коло актів, що підлягають самостійному оскарженню, виключивши з нього протокол.

Доктринальний аналіз підтверджує, що протокол про адміністративне правопорушення належить до категорії так званих проміжних процесуальних документів, які не мають самостійної правозастосовної сили. У науковій літературі з адміністративного права зазначається, що сам по собі протокол не покладає на особу жодних юридичних обов'язків, не обмежує її права і не створює правових наслідків у вигляді стягнень чи заборон [2, с. 67]. Правові наслідки для особи настають виключно на підставі постанови уповноваженого органу або суду, прийнятої за результатами розгляду справи. Відтак, надання протоколу статусу самостійного об'єкта оскарження суперечило б логічній побудові адміністративно-деліктного провадження як єдиної процесуальної форми.

Судова практика в Україні послідовно відображає цей підхід. Суди адміністративної юрисдикції систематично відмовляють у відкритті провадження або закривають справи, предметом яких є оскарження протоколів як окремих правових актів, посилаючись на те, що такі документи не є рішенням суб'єкта владних повноважень у розумінні Кодексу адміністративного судочинства України (далі — КАС України). Відповідно до статті 4 КАС

України, рішення суб'єкта владних повноважень — це акт індивідуальної дії, що створює, змінює або припиняє права та обов'язки особи [3]. Протокол про адміністративне правопорушення зазначеним ознакам не відповідає, оскільки лише документує факт події, але не вирішує питання про права та обов'язки особи у правовому сенсі.

Окремої уваги заслуговує аргумент про те, що недоліки протоколу — помилки у написанні даних особи, неповнота опису події, відсутність підписів — самі по собі не можуть бути підставою для самостійного оскарження, як і не можуть бути підставою на скерування протоколу на доопрацювання, оскільки ці недоліки підлягають оцінці уповноваженим органом або судом, що розглядає справу по суті. КУпАП у статті 280 прямо закріплює вимогу, що орган, який розглядає справу, зобов'язаний встановити, чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна особа у його вчиненні, та чи підлягає вона адміністративній відповідальності [1]. Під час цього розгляду особа має повне право посилаючись на будь-які процесуальні порушення при складанні протоколу, і суд або орган зобов'язаний їх врахувати.

Разом з цим в судовій практиці непоодинокими є випадки, коли судді, виявивши на їх суб'єктивну думку недоліки в тексті адміністративних протоколів, замість того щоб надати відповідну юридично-правову оцінку наданим до адміністративної справи доказам, у тому числі фото-відео, наданому до суду, зокрема потерпілим, у незаконний спосіб повертають протоколи у справах про адміністративні правопорушення на їх доопрацювання, хоча таке надсилання не передбачене жодною нормою КУпАП.

Зокрема, у справі № 405/4204/16-п (провадження 3/405/828/16) судом винесено постанову від 15.06.2016 року, якою матеріали адміністративного протоколу серії АП2 №464916 були повернуті до Управління патрульної поліції в м. Кіровограді Департаменту патрульної поліції на доопрацювання з підстав відсутності в матеріалах справи схеми створення аварійної обстановки на перехресті.

При цьому судом було проігноровано відеозапис з відеореєстратора, наданий до суду потерпілим (ОСОБА_3/ОСОБА_4) як доказ у справі та розміщений у відкритому доступі на відеохостингу YouTube 9 <https://www.youtube.com/watch?v=T8xm9n3afEo>), на якому зафіксовано безпосередньо момент створення аварійної ситуації, а також відсутність будь-яких порушень правил дорожнього руху з боку потерпілого. Зазначений відеозапис є належним, допустимим та достовірним доказом у розумінні КУпАП, однак суд не надав йому жодної правової оцінки у тексті постанови, що є грубим порушенням принципу повноти, всебічності та об'єктивності розгляду справи.

Надалі, у тій же справі за провадженням 3/405/1093/16, судом було повторно винесено аналогічну постанову від 07.07.2016 року з тих самих підстав — попри те, що відео доказ, який спростовував версію ОСОБА_1 та підтверджував факт вчинення правопорушення, залишався у матеріалах справи та був загальнодоступним. Таким чином суд вдруге ухилився від оцінки цього доказу та повторно скерував справу на доопрацювання.

У підсумку, в одній і тій самій справі суд двічі повертав протокол у справі про адміністративне правопорушення на доопрацювання, свідомо ігноруючи наявний відео доказ скоєного правопорушення, що спростовував позицію правопорушника. Така поведінка суду свідчить не лише про системний характер незаконної практики повернення протоколів, але й про фактичне ухилення від розгляду справи по суті з наданням оцінки зібраним доказам у порядку, передбаченому КУпАП, що може свідчити про упереджене ставлення суду до учасників провадження.

Отже, механізм захисту прав особи вже вбудований у саму процедуру розгляду справи і не потребує додаткового інституту окремого оскарження протоколу, а повернення протоколу на доопрацювання у справах про адміністративні правопорушення не передбачене чинним адміністративним законодавством.

Тобто аналіз нормативно-правової бази, доктрини та судової практики однозначно свідчить про відсутність самостійних правових підстав, як для процесуального оскарження протоколу про адміністративне правопорушення так і повернення протоколу на доопрацювання. Відповідно, протокол у справі про адміністративне правопорушення є суто технічним процесуальним документом, що фіксує обставини справи та є правовою основою для розгляду уповноваженому органу чи суду. Усі претензії до його змісту, форми та порядку складання особа має право і можливість висловити під час розгляду справи по суті, що забезпечує повноцінний захист її прав без необхідності запроваджувати окремий інститут оскарження проміжних процесуальних документів. Запровадження такого інституту не лише не має правових підстав у чинному законодавстві, а й суперечило б принципу процесуальної економії та ефективності адміністративно-деліктного провадження в цілому.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
2. Коломоець Т. О. Адміністративне право України : підручник. Київ : Істина, 2018. 480 с.
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, 37. Ст. 446.
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Ольга Кожухова,
здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Ірина Умрихіна,
завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету

*внутрішніх справ, доктор філософії,
доцент*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується суттєвими змінами у сфері забезпечення публічної безпеки та правопорядку, що зумовлює підвищені вимоги до професійної підготовки працівників правоохоронних органів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання удосконалення підготовки майбутніх поліцейських у закладах вищої освіти системи МВС України.

Реформування правоохоронної системи, розвиток інформаційних технологій, а також необхідність ефективного реагування на сучасні виклики безпеки зумовлюють потребу модернізації освітнього процесу, впровадження інноваційних методів навчання та посилення практичної спрямованості професійної підготовки курсантів.

У зв'язку з цим важливим є дослідження сучасних тенденцій професійної підготовки майбутніх поліцейських у закладах вищої освіти системи МВС. Метою тез є визначення та аналіз основних сучасних тенденцій підготовки майбутніх працівників поліції у системі відомчої вищої освіти.

Освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й іміджу держави, створення умов для самореалізації кожної особистості. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначено, що одним зі 41 стратегічних напрямів державної політики у сфері освіти має стати розвиток наукової та інноваційної діяльності, підвищення якості освіти на інноваційних засадах [1].

Сучасна підготовка майбутніх поліцейських у закладах вищої освіти системи МВС все більше орієнтується на впровадження інноваційних та інтерактивних методів навчання. Використання кейс-методів, рольових ігор,

тренінгів та моделювання службових ситуацій дозволяє курсантам відпрацьовувати практичні навички в умовах, максимально наближених до реальних. Такі методи сприяють активізації пізнавальної діяльності, формуванню критичного мислення та вміння приймати швидкі рішення у складних ситуаціях, що є ключовими для ефективної служби в поліції.

Одним із важливих напрямів модернізації є використання інформаційних і цифрових технологій у освітньому процесі. Впровадження електронних навчальних платформ, віртуальних симуляторів та програмного забезпечення для моделювання службових процедур забезпечує курсантам можливість дистанційного навчання, самостійного відпрацювання навичок та доступу до сучасних джерел інформації. Такий підхід не лише підвищує якість навчання, а й готує майбутніх поліцейських до роботи в умовах цифровізації правоохоронної діяльності.

Не менш важливим є орієнтування на формування професійних компетентностей курсантів, що включає знання законодавства, навички тактичної і оперативної діяльності, вміння взаємодіяти з постраждалими особами та колегами, а також дотримання стандартів етичної поведінки. Комплексна підготовка, яка поєднує теоретичні знання з практичними навичками та цифровими інструментами, забезпечує високу професійну готовність курсантів до виконання службових завдань у сучасних умовах.

Сучасна професійна підготовка курсантів у закладах вищої освіти МВС передбачає комплексний підхід до навчання, що поєднує розвиток психологічних якостей, фізичної, тактико-спеціальної та вогневої підготовки. Такий підхід дозволяє не лише формувати необхідні професійні навички, а й розвивати стресостійкість, швидкість прийняття рішень та здатність діяти ефективно в різних службових ситуаціях, що є критично важливим для майбутніх поліцейських.

Також необхідністю залучення спеціалістів які проходять службу в територіальних органах поліції та викладачів з адміністративного та кримінального права з метою імітацій найбільш широко поширених в

оперативно-службових ситуаціях, які з одного боку дадуть правові підстави застосування отриманих знань на практиці, а з іншого розгляд реальних ситуацій [2, с. 43].

Підготовка майбутніх правоохоронців до професійної діяльності здійснюється через засвоєння курсантами таких елементів змісту підготовки: знання, що складають основу професійної діяльності; досвід здійснення способів діяльності, на основі якого формуються уміння і навички професійної діяльності; досвід творчої діяльності; досвід емоційно-ціннісного ставлення до об'єктів професійної діяльності [3, с. 79].

Практична спрямованість підготовки курсантів є одним із ключових аспектів освітнього процесу у закладах вищої освіти МВС. Посилення ролі практичної підготовки та стажування дозволяє курсантам застосовувати теоретичні знання на практиці, ознайомлюватися з роботою підрозділів поліції та відпрацьовувати необхідні професійні навички у реальних умовах. Регулярне залучення курсантів до практичних занять підвищує їхню професійну готовність та адаптованість до службових викликів.

Особливу увагу приділяють моделюванню реальних службових ситуацій у процесі навчання. Рольові ігри, тренінги та симуляції дозволяють відпрацьовувати тактичні дії, прийняття рішень у стресових ситуаціях, взаємодію з постраждалими особами та колегами. Такий підхід сприяє розвитку аналітичного мислення, швидкості реагування та психологічної стійкості курсантів.

Важливим елементом практичної підготовки є взаємодія закладів освіти з підрозділами практичної діяльності поліції. Спільні навчальні програми, стажування у реальних умовах та залучення досвідчених працівників до навчального процесу дозволяють курсантам краще зрозуміти специфіку професії, адаптуватися до службових вимог та сформувати професійні компетентності, необхідні для ефективного виконання службових обов'язків.

Отже, сучасна професійна підготовка майбутніх поліцейських у закладах вищої освіти системи МВС характеризується комплексним підходом, який

поєднує розвиток психологічних якостей курсантів, фізичну, тактико-спеціальну та вогневу підготовку. Впровадження інноваційних методів навчання, цифрових технологій та практико орієнтованих програм дозволяє забезпечити високу професійну готовність майбутніх працівників поліції та адаптувати їх до сучасних викликів у сфері публічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/2013.
2. Кущенко, В. О., М. А. Комзюк, and М. В. Іншеков. «Проблеми та перспективи розвитку системи професійного відбору майбутніх поліцейських» *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф.(м. Харків, 24 травня 2018 р.).-Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018.-С. 41-43, 2018.*
3. Федоренко О.І. Складові підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності. *Харківський національний університет внутрішніх справ в системі підготовки кадрів України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 26 верес. 2014 р.). Харків, Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. С. 79–81* Кущенко В. О., Комзюк М. А., Іншеков М. В. Проблеми та перспективи розвитку системи професійного відбору майбутніх поліцейських. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 травня 2018 р.). Харків : ХНУВС, 2018. С. 41–43.*
4. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 31.03.2026).
5. Федоренко О. І. Складові підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності. *Харківський національний університет внутрішніх справ в системі підготовки кадрів України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 26 верес. 2014 р.). Харків : ХНУВС, 2014. С. 79–81.*

Олександр Козенко,

*т. в. о. завідувача кафедри ННІ ІБ СК,
головний науковий співробітник НОЦ
Національної академії Служби безпеки
України, доктор юридичних наук*

**ЩОДО НОВИХ ПЕРСПЕКТИВНИХ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ
ПРОГРАМ ІЗ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНА БЕЗПЕКА**

Реалізація стратегічного курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору (далі НАТО) потребує досягнення у максимально стислі строки достатньої взаємосумісності Збройних Сил та інших складових сил оборони з відповідними структурами держав-членів НАТО, суттєвої активізації реформ, які необхідно впровадити для досягнення відповідності критеріям членства в НАТО [1].

Протягом 2025-2026 років через демографічні особливості в Україні спостерігаються тенденції щодо зменшення абітурієнтів до вступу в усі заклади вищої освіти України (у тому числі і вищі військові навчальні заклади), скорочення.

З огляду на потребу комплектування сил оборони України кваліфікованими фахівцями офіцерського складу, зокрема суб'єктів боротьби з тероризмом та головного суб'єкта – Служби безпеки України, а також потребу в прискореному та скороченому терміні підготовки офіцерів вбачається доцільним:

- розроблення освітньо-професійних програм рівня фахового молодшого бакалавру зі спеціальності “Державна безпека”, “Національна безпека”, “Філологія”, з кількістю кредитів 120 та терміном навчання 2 роки (1,5 роки з 2029 року на базі 12 річної середньої освіти) у тому числі для підготовки за напрямком антитерористичної безпеки;

- внесення змін у Положення про проходження військової служби військовослужбовцями Служби безпеки України (затверджених Указом Президента України від 27.12.2007 №1262) та положень інших військових формувань України щодо можливості присвоєння військового звання молодший лейтенант особам, які закінчили вищі військові навчальні заклади та отримали освітньо-професійний ступінь початкового рівня вищої освіти фахового молодшого бакалавра.

Запровадження у вищих військових навчальних закладах сил безпеки та оборону України освітньо-професійного рівня вищої освіти фахового

молодшого бакалавра за відповідними освітньо-професійними програмами в галузі знань “Державна безпека”, “Філологія”, “Національна безпека” надасть змогу практик орієнтованого підходу комплектування підрозділів, органів закладів, установ, державних органів та військових формувань фахівцями офіцерського складу.

Реалії збройної агресії російської федерації проти України підштовхують до необхідності гнучкого комплектування офіцерськими кадрами, зокрема, контррозвідниками, розвідниками, кіберфахівцями, слідчими, оперативниками з якомога швидшим та якісним освітнім процесом.

Викладене дозволить розширити можливості підготовки фахівців для потреб Служби безпеки України, надасть ширший вибір абітурієнтам та здобувачам освітніх траєкторій, а також запропонує нові варіації формування державного замовлення на підготовку кадрів для сектору безпеки і оборони України.

Реалізація зазначеного створить суттєві переваги при маркетинговому просуванні освітніх послуг на конкурентному ринку закладів вищої освіти. Фактично це сформує повний цикл ступеневої підготовки (фахова передвища, вища освіта та науковий рівень) для потреб суб’єктів боротьби з тероризмом. Така траєкторія охоплюватиме рівні фахового молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії та доктора наук у галузях державної безпеки, національної безпеки, філології тощо [2, с. 3].

Список використаних джерел

1. Концепція трансформації системи військової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 р. № 1410 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#n16> (дата звернення: 01.04.2026).
2. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 01.04.2026).
3. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 6 червня 2019 року № 2745. URL: Про фахову передвищу освіту | від 06.06.2019 № 2745-VIII (дата звернення: 01.04.2026).

Тетяна Колєсник,

*директор ННІ права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС

В умовах набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, модернізація юридичної освіти перестає бути суто внутрішнім питанням і трансформується у стратегічний складник євроінтеграційного процесу. Ключовим викликом є подолання розриву між національною правовою доктриною та динамічною системою. Модернізація змісту освітніх програм має на меті не лише вивчення європейських регламентів, а й формування «європейського правового мислення», що ґрунтується на верховенстві права та пріоритеті прав людини.

Право ЄС – це не лише сукупність регламентів та директив, а живий організм, що постійно еволюціонує через практику Суду справедливості ЄС. Відповідно, освітній процес має бути спрямований на засвоєння методології автономного тлумачення понять права ЄС, принципів верховенства та прямої дії. Програми освітніх компонент повинні відходити від простого інформування про норми ЄС до аналізу правових механізмів їхньої імплементації в національну правову систему, що забезпечить реальну, а не формальну адаптацію законодавства.

Модернізація змісту освіти має на меті виховання «європейського правового мислення». Це поняття передбачає здатність юриста нової генерації бачити за буквальним текстом норми її ціннісне наповнення – принципи верховенства права, пропорційності, правової визначеності та поваги до основоположних свобод. Формування такого мислення потребує впровадження в освітні програми компаративістських методик, акценту на критичному аналізі судових прецедентів та етичних стандартів правничої професії, що панують у країнах-членах ЄС. Юрист нової генерації має діяти як медіатор між

національним правом та правопорядком ЄС, забезпечуючи ефективний захист прав людини на обох рівнях.

Значущість правничої професії особливо посилюється в умовах воєнного стану. Перед юристами постають нові виклики, що стосуються забезпечення верховенства права, захисту конституційних прав і свобод громадян, врегулювання правових наслідків збройного конфлікту та адаптації національного законодавства до міжнародних правових стандартів. У цьому контексті роль юристів є визначальною для розбудови правової держави, гарантування законності та захисту прав людини [1, с.15].

Процес оновлення змісту підготовки кваліфікованих фахівців безпосередньо корелює із вимогами Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 081 «Право» (магістерський та бакалаврський рівні), який встановлює обов'язковість формування компетентностей щодо застосування міжнародних та європейських стандартів. Модернізація програм у цьому ключі є стратегічним складником забезпечення якості освіти. Це створює підґрунтя для взаємного визнання дипломів та кваліфікацій, що є критично важливим для інтеграції української інтелектуальної еліти в загальноєвропейський ринок юридичних послуг. Адаптація змісту освіти потребує переходу від вибіркового вивчення права ЄС як окремої дисципліни до наскрізної імплементації європейських стандартів у галузеві юридичні науки. Це передбачає перегляд робочих програм із цивільного, господарського, екологічного та адміністративного права через призму відповідних директив та регламентів ЄС. Особлива увага має бути приділена методології порівняльно-правового аналізу та вмінню працювати з першоджерелами права Європейського Союзу в оригіналі. Сучасний юрист в Україні повинен володіти інструментарієм інтерпретації норм права через практику Суду справедливості ЄС. Модернізація програм передбачає впровадження кейс-стаді, що базуються на ключових рішеннях Суду ЄС, які визначають принципи прямої дії та верховенства права Союзу.

Включення цих кейсів до навчальних планів дозволяє майбутнім правникам усвідомити ієрархічну складність взаємовідносин між національним та наднаціональним правом. Навчання має бути спрямоване на розвиток навичок автономного тлумачення правових норм, де пріоритет надається не лише «букві закону», а й його «корисному ефекту», що є наріжним каменем європейської правової доктрини. Це критично важливо для майбутніх суддів та адвокатів, оскільки національні суди вже сьогодні зобов'язані враховувати європейський правовий контекст при розгляді справ, дотичних до сфер асоціації. Відповідно до Угоди про асоціацію та практики Верховного Суду [2] національні суди вже сьогодні зобов'язані враховувати європейський правовий контекст при розгляді справ, дотичних до сфер регулювання ЄС. Юридична освіта має готувати фахівців, здатних здійснювати «євроінтеграційне тлумачення» національних норм, що запобігатиме правовим колізіям та забезпечить високий стандарт правосуддя. Майбутні адвокати повинні вміти використовувати аргументацію, що ґрунтується на практиці Суду ЄС, як дієвий інструмент захисту клієнтів у спорах, що виходять за межі суто національного регулювання.

Також принагідно зазначити, що в умовах сучасних викликів адаптація до стандартів ЄС неможлива без врахування європейського досвіду регулювання цифрових відносин. Оновлення змісту освіти має включати розвиток компетенцій у сфері захисту персональних даних (GDPR) та правового забезпечення національної безпеки в умовах гібридних загроз. Юридична освіта повинна готувати фахівців, здатних оперувати правовими інструментами в умовах глобального цифрового простору за правилами європейського правового поля. У травні 2025 року Уряд ухвалив Дорожню карту в сфері верховенства права [3]. Дорожня карта передбачає прийняття окремого закону, спрямованого на: визначення правових основ підготовки правників та первинного доступу до правничої професії; інституційне розмежування освіти правників та підготовки фахівців органів правопорядку; перегляд та посилення системи акредитації програм юридичної

освіти. Слід зауважити, що заходи, заплановані до виконання у перші три місяці 2026-го ще чекають свого прогресу. Зокрема пункт 1.5.1, що націлений на реформу щодо фахової підготовки юристів.

Резюмуючи викладене слід констатувати, що гармонізація юридичної освіти є фундаментом для взаємного визнання кваліфікацій та успішної інтеграції України до єдиного правового простору ЄС. Пріоритетними кроками мають стати: розробка спільних магістерських програм із європейськими університетами, підвищення мовної компетенції викладачів та студентів, а також системне оновлення освітніх стандартів спеціальності «Право» з акцентом на практичні навички правозастосування в європейському контексті.

Список використаних джерел

1. Арабаджи Н. Б. Генеза виникнення юридичної освіти й науки в Україні. *Київський часопис права*. 2025. №2. С. 9-15.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Угоду ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

3. Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 “Основи процесу вступу до ЄС”: Розпорядження Кабінету міністрів України від 14.05.2025. № 475-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2025-%D1%80#Text>

Тетяна Коломоєць,
декан юридичного факультету
Запорізького національного
університету, доктор юридичних наук,
професор, член-кореспондент НАПрН
України

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ» У ЗВО УКРАЇНИ: ВЖЕ НАСТАВ ЧАС ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ «МОНОМОДЕЛІ» ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ЧИ ВСЕ Ж ТАКИ ЩЕ ПРОТРИМАЄМОСЯ З ІСНУЮЧОЮ «ПОЛІМОДЕЛЛЮ» РІЗНИХ ЗВО ?

В умовах «шаленого» попиту держави і суспільства на фахівців, безпосередньо долучених до професійної реалізації правоохоронної функції

держави в умовах дії правового режиму воєнного стану актуалізує питання «якості» підготовки таких фахівців у ЗВО України. Спеціальність «Правоохоронна діяльність» - різновид «регульованої спеціальності», спеціальності, яка включена до переліку тих, для яких запроваджено додаткове нормативне регулювання [1] щодо змістовного наповнення, кадрового, інформаційного, методичного супроводу, матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу та формування у здобувачів підґрунтя для їх професійної практичної реалізації, з огляду на важливість тих професій, доступ до яких отримують випускники, для існування суспільства та ефективності функціонування держави в цілому як у стандартних умовах, так і в умовах глобальних викликів, загроз для її цілісності, незалежності, міжнародної правосуб'єктності, для реалізації та захисту основоположних цінностей тощо. Навіть побіжне ознайомлення із Переліком таких спеціальностей дозволяє вести мову про те, що кожна із них зорієнтована на формування кадрового ресурсу, функціонування якого забезпечує життєдіяльність держави, реалізацію внутрішніх та зовнішніх функцій в умовах різних правових режимів. І цілком логічним є включення до відповідного Переліку й спеціальності «Правоохоронна діяльність» (код спеціальності K9, шифр галузі знань «К», галузь знань «Безпека та оборона» [1]), із детальним унормуванням засад її набуття у Стандартах вищої освіти для всіх рівнів вищої освіти [2]. Більше того, варто особливу увагу звернути на назву тієї галузі знань, до якої ця спеціальність включена («Безпека та оборона»), на відміну від, наприклад, спеціальності «Право», яка також є «регульованою», однак включеної до іншої галузі знань – «Бізнес, адміністрування та право», що додатково підкреслює «унікальність», «особливість» спеціальності «Правоохоронна діяльність», підготовка здобувачів за якою вимагає дещо інших умов, ніж підготовка майбутніх правників.

Аналіз змісту Стандартів вищої освіти для спеціальності «Правоохоронна діяльність» дозволяє стверджувати, що унормовано досить «жорсткі» нормативи стосовно кадрового, інформаційного, матеріально-технічного

забезпечення підготовки здобувачів вищої освіти, із «поширеною спеціалізацією» відповідних вимог для спеціалізації 262.01 «Правоохоронна діяльність у прикордонній сфері», 262.02 «Правоохоронна діяльність військових частини і підрозділів Національної гвардії України» у частині спеціальних компетентностей та результатів навчання [2], що цілком логічно передбачає посилений акцент на створення відповідного спеціалізованого підґрунтя для професійної реалізації випускників відповідних освітніх програм спеціальності «Правоохоронна діяльність». Це дає підстави для можливого умовного поділу нормативів підготовки здобувачів за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» на два блоки – загальний та спеціальний (деталізований), що зовсім не означає «спрощений» характер першого блоку й спроможність будь-якого ЗВО забезпечити ефективну підготовку здобувачів за спеціальністю «Правоохоронна діяльність», що актуалізує, у свою чергу, питання, а чинна «полімодель» (мікс різних за підпорядкованістю, правом власності тощо) ЗВО України є дієвою, ефективною у підготовці майбутніх фахівців для реалізації правоохоронної функції держави?

Аналіз офіційних даних на сайті Нацагентства стосовно процедур акредитації освітніх програм за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» свідчить, що відповідна підготовка здійснюється за всіма рівнями вищої освіти, із стійкою тенденцією зменшення кількості суб'єктів надання відповідних освітніх послуг по мірі «просування вгору» по рівням освіти [3]. При цьому також має місце підготовка здобувачів різними ЗВО, серед яких: ЗВО зі специфічними умовами навчання (наприклад, ДонДУВС, ХНУВС, Національна академія Державної прикордонної служби України тощо), «цивільні» ЗВО (наприклад, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»), а також ЗВО приватної форми власності (наприклад, Класичний приватний університет). Це, беззаперечно, створює достатньо підстав для реалізації особами права на вищу освіту для подальшої професійної реалізації у сфері реалізації правоохоронної функції держави. Водночас, аналіз тих самих даних на сайті Нацагентства свідчить про розмаїття результатів проходження процедур акредитації освітніх

програм ЗВО, що здійснюють підготовку здобувачів, - із непоодинокими, на жаль, «умовними» оцінками за одним-декількома критеріями (найпоширенішими є 2,6,7,8 критерії) [3]. І така тенденція стосовно результативності є досить стійкою за останні два-три роки. Чи є вона випадковою? Напевно, що ні. Так, зокрема, аналіз змісту Стандарту вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Правоохоронна діяльність» свідчить, що у розділі X «Додаткові вимоги до організації освітнього процесу для освітніх програм ... », передбачено « ... наявність власної матеріально-технічної інфраструктури та технічних засобів навчання, які забезпечують формування спеціальних компетентностей та програмних результатів навчання» [2], із уточненням, що є «спеціальним обладнанням» як складова «специфічних умов навчання». Якщо для ЗВО зі специфічними умовами навчання ця вимога є звичною й реалістичною у реалізації, тоді як для більшості «цивільних» ЗВО виконання цієї вимоги є досить проблематичним. А у поєднанні із вимогами щодо достатнього обсягу кадрового ресурсу забезпечення реалізації відповідних освітніх програм, із відповідним досвідом практичної роботи у сфері реалізації правоохоронної функції держави, із систематичним проходженням підвищення кваліфікації та стажування (в т.ч. й закордонного) на базі органів, уповноважених реалізовувати зазначену функцію держави (що також є частиною «специфічних умов навчання»), взагалі виникає питання спроможності «цивільних» ЗВО забезпечувати ефективну підготовку конкурентоспроможних здобувачів, а у подальшому випускників освітніх програм за спеціальністю «Правоохоронна діяльність».

З огляду на це та із урахуванням законопроектних ініціатив держави стосовно визначення тенденцій реформування вищої юридичної освіти (проекти Концепції реформи юридичної (правничої) освіти та Концепції проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії), результатів виконання «домашнього завдання» України на шляху до членства у ЄС («Оновлений контрольний список з питань

верховенства права» [4]), доцільним вбачається: а) чітке розмежування ЗВО з підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальностей «Право» і «Правоохоронна діяльність», із впровадженням «мономоделі» для підготовки останніх із ЗВО зі специфічними умовами навчання; б) у перехідний період збереження «полімоделі», із кооперацією «цивільних» ЗВО та ЗВО зі специфічних умов навчання щодо набуття здобувачами спеціальних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Переліку спеціальностей на рівні вищої освіти, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 27 лют. 2025 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0394-25#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

2. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 квіт. 2020 р. № 578 : у редакції наказу МОН від 28 трав. 2024 р. № 769. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/923/92304/66619045ac773489950165__1_.pdf (дата звернення: 23.03.2026).

3. Акредитаційні справи. *Офіційний сайт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти*. URL: <https://public.naqa.gov.ua/> (дата звернення: 23.03.2026).

4. The Updated Rule OF Law CHecklist. Adopted by the Venice Commission at its 145th Plenary Session (Venice, 12-13 December 2025). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2025\)002-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2025)002-e) (дата звернення: 23.03.2026).

Володимир Комашко,

завідувач відділу правової та антикорупційної політики центру безпекових досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, доктор філософії в галузі права, старший дослідник,

Олександр Шамара,

радник директора Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України», доктор філософії в галузі права, старший дослідник, доцент

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ НАУКОВОГО ТА МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ З РОЗРОБКИ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ТА ПРОГРАМ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ В РАМКАХ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИТЕРОРИСТИЧНОГО ЦЕНТРУ ПРИ СЛУЖБІ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Законодавець визначає, що для організації та проведення антитерористичних операцій та координації діяльності суб'єктів, які ведуть боротьбу з тероризмом чи залучаються до антитерористичних операцій, при Службі безпеки України функціонує Антитерористичний центр. Положення про Антитерористичний центр при Службі безпеки України затверджується Президентом України [1] (*Стаття 9 (система Служби безпеки України) Закону України «Про Службу безпеки України»*) [2]. У свою чергу, положеннями статті 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [3] визначено вичерпний перелік суб'єктів боротьби з тероризмом і те, що координацію діяльності суб'єктів, які залучаються до боротьби з тероризмом, здійснює Антитерористичний центр при Службі безпеки України. Статтею 5 цього Закону визначено повноваження суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом. Положеннями абзаців 2-3 та 7-8 частини 1 статті 7 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» передбачено, що на Антитерористичний центр при Службі безпеки України, зокрема покладається:

- *розроблення концептуальних засад та програм боротьби з тероризмом, рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності заходів щодо виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню терористичних актів та інших кримінальних правопорушень, здійснюваних з терористичною метою;*

- *збирання в установленому порядку, узагальнення, аналіз та оцінка інформації про стан і тенденції поширення тероризму в Україні та за її межами;*

- *участь у підготовці проектів міжнародних договорів України, підготовка і подання в установленому порядку пропозицій щодо вдосконалення*

законодавства України у сфері боротьби з тероризмом, фінансування проведення суб'єктами, які ведуть боротьбу з тероризмом, антитерористичних операцій, здійснення заходів щодо запобігання, виявлення та припинення терористичної діяльності;

- національна координація виконання резолюцій Ради Безпеки ООН щодо протидії міжнародному тероризму.

Антитерористичний центр при Службі безпеки України складається з Міжвідомчої координаційної комісії та Штабу, а також координаційних груп та їх штабів, які створюються при регіональних органах Служби безпеки України. Поточну роботу з виконання завдань, покладених на Антитерористичний центр при Службі безпеки України, організовує його Штаб (ст. 7 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»). У свою чергу, відповідно до Указу Президента України від 14.04.1999 року №379/99 [1], яким затверджено Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України, пунктом 4 визначено, що Антитерористичний центр при Службі безпеки України відповідно до покладених на нього завдань **розробляє пропозиції з удосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів у сфері боротьби з тероризмом.**

Крім того, пунктом 14 цього Положення визначено, що Штаб Антитерористичного центру при Службі безпеки України відповідно до покладених на нього завдань, зокрема: 1) розробляє концептуальні засади та програми боротьби з тероризмом, рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності заходів щодо виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню терористичних актів та інших злочинів, здійснюваних з терористичною метою; 2) збирає в установленому порядку, узагальнює, аналізує та оцінює інформацію про стан і тенденції поширення тероризму в Україні та за її межами; 3) готує і подає в установленому порядку керівникові Антитерористичного центру при Службі безпеки України пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у сфері боротьби з тероризмом.

Відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України» Служба безпеки України – це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. Служба безпеки України підпорядкована Президенту України.

Положеннями статті 2 Закону України «Про Службу безпеки України» визначено, що завданнями, які покладаються на Службу безпеки України у межах визначеної законодавством компетенції, є захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці. До завдань Служби безпеки України також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, *тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України*. Служба безпеки України підпорядкована Президенту України, а при Службі безпеки України функціонує Антитерористичний центр (ст. 1 Закону України «Про Службу безпеки»). Антитерористичний центр при Службі безпеки України очолює керівник, який призначається із числа заступників Голови Служби безпеки України та увільняється від виконання обов'язків Президентом України (пункт 8 Положення).

Систему Служби безпеки України складають Центральне управління Служби безпеки України, підпорядковані йому регіональні органи, органи військової контррозвідки, військові формування, а також навчальні, науково-дослідні та інші заклади Служби безпеки України (ст. 9 Закону України «Про Службу безпеки»).

Серед обов'язків визначених статтею 24 Закону України «Про Службу безпеки України» передбачено – проведення наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт, впровадження їх результатів в практику діяльності Служби безпеки України. У цьому зв'язку слід зазначити, що

відповідно до пункту 13 Положення визначено, що Штаб Антитерористичного центру при Службі безпеки України відповідно до покладених завдань забезпечує наукове, організаційне, документальне, інформаційне, експертно-аналітичне, фінансове, матеріально-технічне та інші забезпечення діяльності Антитерористичного центру при Службі безпеки України.

Для цього в системі Служби безпеки України функціонує Національна академія Служби безпеки України. Метою діяльності Академії є створення умов, необхідних для здобуття вищої і післядипломної освіти, проведення наукової діяльності в інтересах зміцнення національної безпеки України та ефективного виконання завдань із забезпечення державної безпеки. Національна академія Служби безпеки України, зокрема серед іншого, здійснює:

- *навчально-методичне забезпечення спеціальної підготовки в підрозділах Центрального управління, регіональних органах, органах військової контррозвідки, навчальних, наукових, науково-дослідних та інших закладах, установах, організаціях і підприємствах Служби безпеки України, Штабі Антитерористичного центру при Службі безпеки України;*

- *післядипломну освіту (перепідготовку, спеціалізацію, підвищення кваліфікації) співробітників-військовослужбовців, працівників, які уклали трудовий договір із Службою безпеки України, співробітників інших органів державної влади, закладів, установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності;*

- *підготовку та атестацію наукових і науково-педагогічних працівників для потреб із забезпечення національної безпеки України.*

У структурі Національної академії Служби безпеки України функціонує науково-організаційний центр, який є основним структурним підрозділом Національної академії Служби безпеки України, який провадить наукову та науково-організаційну діяльність в інтересах ефективного виконання завдань Службою безпеки України щодо забезпечення державної безпеки, зокрема

проведення наукових досліджень із проблем оперативно-службової діяльності Служби безпеки України та забезпечення державної безпеки України, а також організація, координація, аналіз, контроль наукової діяльності в Національній академії Служби безпеки України, *сприяння впровадженню результатів наукових досліджень у практичну діяльність органів Служби безпеки України.* Серед основних напрямів наукових досліджень в Національній академії Служби безпеки України, через призму питання яке досліджується, слід виділити: *удосконалення антитерористичної безпеки в Україні в умовах правового режиму воєнного стану; діяльність Служби безпеки України в особливий період; реформування та посилення спроможностей Служби безпеки України.* Так, в Національній академії Служби безпеки України здійснюється атестація наукових і науково-педагогічних працівників для потреб із забезпечення національної безпеки України, у тому числі у сфері забезпечення державної безпеки, за напрямками діяльності Служби безпеки України, у тому числі в межах завдань, визначених статтею 2 Закону України «Про Службу безпеки України», зокрема попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України. В Національній академії Служби безпеки України функціонує спеціалізована вчена рада СРД 26.706.02 для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата наук із грифами обмеження доступу «цілком таємно», «таємно» та «для службового користування» за спеціальностями: 21.07.01 – забезпечення державної безпеки України (юридичні науки) (251 Державна безпека); 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика, судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність (юридичні науки) (081 Право) [5].

У складі Національної академії Служби безпеки України функціонує Навчально-науковий інститут державної безпеки. Кафедри Інституту є базовими для підготовки та формування компетентностей оперативного співробітника української спецслужби за основними напрямками забезпечення

державної безпеки України, серед яких слід зазначити - захист національної державності та боротьби з тероризмом. Завдяки плідній співпраці з міжнародними партнерами у сфері безпеки та оборони в освітній процес Національної академії Служби безпеки України впроваджується сучасний досвід іноземних спецслужб [6].

Національна академія Служби безпеки України є вищим військовим навчальним закладом, яка входить до організаційної структури Служби безпеки України та належить до сфери її управління, яка є провідним науковим і методичним центром у галузі державної безпеки, має розвинуту інфраструктуру навчально-наукових, наукових (науково-організаційних) підрозділів забезпечення освітнього (наукового) процесу та службової діяльності, в якому поєднана наукова та науково-педагогічна складова, в якій не тільки досліджуються, розробляються, а і реалізуються фундаментальні науково-прикладні дослідження у сфері державної безпеки, зокрема і з протидії терористичній діяльності.

Враховуючи наведене вище, Національна академія Служби безпеки України повинна стати провідним науковим і методичним центром зі сприяння в розробці концептуальних засад та програм боротьби з тероризмом, що треба визначити на рівні Закону України «Про боротьбу з тероризмом» та «Про Службу безпеки України».

У цьому зв'язку доцільно зауважити, що розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2025 № 475-р схвалено Дорожню карту з питань верховенства права «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС». Дорожня карта з питань верховенства права є *всеохоплюючим стратегічним документом, що визначає комплекс реформ у межах переговорного процесу щодо членства України в ЄС* за переговорними Розділом 23 «Судова влада та основоположні права» та Розділом 24 «Юстиція, свобода і безпека». Цей документ є однією з ключових передумов відкриття офіційних переговорів про вступ України до ЄС у межах Кластера 1 «Основи процесу вступу до ЄС», що відкривається першим і закривається останнім. Його розробка та подальше виконання свідчать про готовність

України відповідати стандартам ЄС, зміцнюють довіру з боку держав-членів та підсилюють статус України як надійного партнера. Пунктом 4.3 Боротьба з організованою злочинністю (загальні засади боротьби з організованою злочинністю) Дорожньої карти з питань верховенства права передбачена:

- *розроблення та прийняття Верховною Радою України закону «Про Службу безпеки України»* з метою запровадження гнучкої організаційної структури Служби безпеки України з урахуванням змін у безпековому середовищі; приведення завдань та повноважень Служби безпеки України до обсягу, необхідного для належного виконання завдань та функцій, зосереджених на контррозвідці, боротьбі з тероризмом, кібербезпеці та захисті державної таємниці, а також виявлення, попередження та розслідування відповідних правопорушень;

- *проведення огляду повноважень Служби безпеки України*, визначених законами України, з метою зосередження її мандату на забезпеченні національної безпеки України; проведення із залученням міжнародних експертів аналізу відповідного законодавства, що регулює діяльність національних служб безпеки в країнах-членах ЄС та НАТО, з метою подальшого розвитку спроможностей Служби безпеки України відповідно до національних інтересів та з урахуванням найкращих практик країн-партнерів.

Результати проведених фундаментальних та прикладних наукових досліджень у Національній академії Служби безпеки України мають бути основою розроблення концептуальних засад та програм боротьби з тероризмом, рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності заходів щодо виявлення та усунення причин та умов, які сприяють здійсненню терористичної діяльності, вчиненню терористичних актів та інших кримінальних правопорушень, вчинюваних з терористичною метою, а також дієвими пропозиціями щодо вдосконалення законодавства України у сфері боротьби з тероризмом (пункт 15 статті 24 Закону України «Про Службу безпеки України») [7; 8].

Список використаних джерел

1. Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України. Указ Президента

України від 14 квітня 1999 року №379/99 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379/99#Text> (дата звернення: 07.04.2026).

2. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року №2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

3. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року №638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

4. Офіційний сайт Національної академії Служби безпеки України. URL: <https://nasbu.edu.ua/ua/51-napryami-naukovih-doslidzhen-naukova-diynalnist> (дата звернення: 13.04.2026).

5. Офіційний сайт Національної академії Служби безпеки України. URL: <https://nasbu.edu.ua/ua/53-specializovani-vcheni-radi-naukova-diynalnist> (дата звернення: 13.04.2026).

6. Офіційний сайт Національної академії Служби безпеки України. URL: <https://nasbu.edu.ua/ua/44-navchalno-naukoviy-institut-perepidgotovki-ta-pidvischennya-kvalifikacii-kadriv-dlya-sbu-struktura> (дата звернення: 13.04.2026).

7. Комашко В.В., Шамара О.В. Окремі проблемні аспекти нормативно-правового регулювання протидії тероризму та його стратегічні орієнтири (частина перша) // Інформація і право. Науковий журнал. № 4(55) (2025). – С.244-257. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.4\(55\).346489](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.4(55).346489).

8. Shamara O.V., Komashko V.V. Institutionalization of the Security Service of Ukraine and its bodies in the development of conceptual principles and programs for countering terrorism: Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference, Cambridge, May 9, 2025. Cambridge: P.C, 2025. – С.188-198. <https://doi.org/10.36074/logos-09.05.2025.037>

Руслан Комісарчук,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

Актуальність теми. Сучасний розвиток сектору безпеки й оборони України відбувається в умовах воєнної агресії, гібридних загроз, кіберзлочинності та стрімкої цифровізації, що суттєво трансформує зміст

професійної діяльності фахівців. За таких обставин зростає значення здатності до оперативного аналізу ситуацій, прийняття обґрунтованих рішень в умовах невизначеності та прогнозування їх наслідків [1, с. 29-36].

Професійна діяльність у сфері безпеки характеризується високим рівнем ризику, інформаційною невизначеністю та обмеженістю часу, що зумовлює пріоритет не лише знань, а й умінь їх ефективного застосування. У зв'язку з цим сучасна освітня парадигма орієнтується на формування професійного мислення як інтегративної характеристики фахівця [2].

У цьому контексті криміналістичне мислення виступає базовим елементом професійної підготовки, оскільки забезпечує пізнання подій кримінального характеру, встановлення істини та прийняття обґрунтованих процесуальних рішень [3]. Його значення посилюється в умовах реформування освітніх моделей, що ґрунтуються на компетентнісному підході та інтеграції когнітивних і діяльнісних компонентів підготовки.

Метою дослідження є обґрунтування криміналістичного мислення, як основи підготовки фахівців сектору безпеки та визначення його структури і напрямів формування.

Теоретико-методологічні засади криміналістичного мислення. Криміналістичне мислення доцільно розглядати як особливий вид професійного мислення, що формується на основі криміналістичних знань, практичного досвіду та пізнавальної діяльності й спрямований на вирішення завдань кримінального провадження. Його сутність полягає у здатності суб'єкта до цілеспрямованого пізнання подій кримінального характеру, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і формування обґрунтованих висновків [4, с.107-111].

Криміналістичне мислення має діяльнісну природу, оскільки формується та реалізується у процесі практичної діяльності, безпосередньо пов'язаної з вирішенням професійних завдань [5]. Його методологічною основою є криміналістична теорія пізнання, яка інтегрує елементи логіки, психології, філософії та права й забезпечує процеси отримання, аналізу та оцінки

інформації.

Як системне явище криміналістичне мислення включає взаємопов'язані компоненти: аналітичний (оцінка та систематизація інформації); ситуаційний (орієнтація у складних умовах); версійний (формування та перевірка гіпотез); прогностичний (передбачення розвитку подій); рефлексивний (критична оцінка власних дій).

У сукупності ці компоненти забезпечують ефективність пізнавальної та професійної діяльності фахівця сектору безпеки.

Криміналістичне мислення в умовах воєнного часу. Воєнний стан суттєво трансформує умови правоохоронної та безпекової діяльності, зумовлюючи зростання складних і нетипових правопорушень, пов'язаних із воєнними злочинами, диверсійною діяльністю, інформаційними атаками та кіберзагрозами [6]. Це вимагає адаптації криміналістичного мислення до нових умов.

Сучасний фахівець сектору безпеки працює з великими обсягами, зокрема цифрової, інформації, що потребує розвинених навичок її аналізу, перевірки та інтерпретації. Використання цифрових технологій і відкритих джерел розширює можливості розслідування, водночас ускладнюючи процес прийняття рішень [7].

В цих умовах криміналістичне мислення набуває нових характеристик: здатності працювати з цифровими доказами, здійснювати міждисциплінарний аналіз, адаптуватися до динамічних умов та приймати відповідальні рішення. Відтак воно виступає не лише інструментом професійної діяльності, а й механізмом адаптації до умов воєнного часу.

Формування криміналістичного мислення у процесі професійної підготовки. Формування криміналістичного мислення є комплексним процесом, що поєднує теоретичну та практичну підготовку й ґрунтується на інтеграції компонентів професійної компетентності [2].

Важливу роль відіграють інноваційні педагогічні технології, зокрема ситуаційне моделювання, кейс-метод, симуляційні тренування та використання

цифрових середовищ, які наближують навчання до реальних умов діяльності та сприяють розвитку аналітичного мислення [8].

Ефективність цього процесу забезпечується також поєднанням навчання з практикою – стажуваннями, практичними заняттями та моделюванням розслідувань, що сприяє закріпленню знань і формуванню професійного досвіду.

Висновки. Таким чином, криміналістичне мислення є ключовою складовою професійної підготовки фахівців сектору безпеки, оскільки забезпечує здатність до ефективного пізнання, аналізу та вирішення складних професійних завдань. Його формування має здійснюватися як цілеспрямований і системний процес, що охоплює теоретичну підготовку, практичну діяльність і використання сучасних освітніх технологій.

В умовах воєнного часу значення криміналістичного мислення суттєво зростає, що обумовлює необхідність: модернізації освітніх програм; інтеграції цифрових компетентностей; розвитку практико-орієнтованого навчання; посилення міждисциплінарного підходу.

Отже, криміналістичне мислення виступає не лише результатом професійної підготовки, але й визначальним чинником ефективності діяльності фахівців сектору безпеки і оборони України.

Список використаних джерел

1. Богуславський В. В., Бачинська Н. В. Специфіка професійної діяльності в секторі безпеки та оборони України. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2025. № 1. С. 29–37.
2. Демченко О. М. Дидактична модель застосування освітніх технологій у процесах професійної підготовки фахівців сектору безпеки. 2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17664673>.
3. Комісарчук Р. В. Діяльнісна природа практичного криміналістичного мислення. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 3. С. 106–112. DOI: doi.org.
4. Комісарчук Р. В. Перспективи розвитку криміналістичного мислення. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2020. № 1 (67). Т. 2. С. 137–142.
5. Кріцак І. Напрями вдосконалення підготовки слідчих та всіх фахівців, які навчаються за спеціальністю 081 «Право» у ХНУВС: перспективи вдосконалення поліцейських практик. *Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни* : матеріали Міжнар. наук.-практ.

конф. (м. Кропивницький, 19 квіт. 2024 р.). Кропивницький : ДонДУВС, 2024. С. 270–311.

6. Лук'яненко С., Бондар В. Оптимізація моделі підготовки здобувачів освіти та співробітників органів правопорядку для виявлення, документування та досудового розслідування воєнних злочинів із застосуванням високих технологій (OSINT, HUMINT). *Society and Security*. 2025. № 6 (12). С. 77–86. DOI: [https://doi.org/10.26642/sas-2025-6\(12\)-77-86](https://doi.org/10.26642/sas-2025-6(12)-77-86).

7. Слонь А. Г. Методики формування навичок використання сучасних технологій у професійній підготовці фахівців сектору безпеки. *Академічні візії*. 2024. Вип. 36. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14000453>.

8. Komisarchuk R. V. Holistics of criminal knowledge. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2021. № 55/2 (11). Рр. 40–48. DOI: 10.24412/3453-9875- 2021-55-2-40-48.

Тетяна Кондратюк-Антонова,
професор кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін факультету
забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної
гвардії України, кандидат
філософських наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність даної проблематики для професійної підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки і оборони в умовах воєнного часу є безумовною, оскільки під час війни рівень інформаційної культури набуває особливого значення. Інформаційний фронт є невід'ємною частиною сучасної війни.

Дослідники стверджують, що рівень інформаційної культури та ефективність інформаційної боротьби мають прямо пропорційну залежність. Якість інформації є вкрай важливою [2, с. 82].

Необхідно звернути увагу, що інформаційні операції сьогодні є важливою складовою військового дискурсу. Пропаганда, дезінформація та інші інформаційні методи використовуються для впливу на громадську думку та моральний стан противника. Військові сили активно застосовують ці методи для підризу довіри до урядів, створення хаосу в інформаційному просторі та зниження морального духу громадян. Успішне проведення інформаційних

операцій вимагає ретельного планування та використання сучасних технологій для аналізу та моніторингу інформаційного простору.

Формування інформаційної культури майбутніх фахівців обумовлено впливом соціальних мереж, які відіграють важливу роль у сучасному інформаційному просторі. Вони дають змогу швидко поширювати інформацію, організовувати громадські акції та мобілізувати населення. Однак, вони також можуть бути використані для поширення фейкових новин і дезінформації, що створює додаткові виклики для інформаційної безпеки. Важливо розробляти та впроваджувати методи виявлення та протидії дезінформації у соціальних мережах [1, с. 96].

Інформаційна культура майбутніх фахівців сектору безпеки і оборони пов'язана із захистом критичної інфраструктури, що є важливим аспектом інформаційної безпеки. Військові конфлікти часто націлюються на системи управління енергетикою, транспортом і комунікаціями, що може спричинити значні збитки та дестабілізацію ситуації. Забезпечення безпеки цих систем є пріоритетним завданням для підтримання стабільності та безпеки держави під час військових конфліктів. Це вимагає використання сучасних технологій захисту, моніторингу та швидкого реагування на загрози.

Від рівня інформаційної культури майбутніх фахівців сектору безпеки і оборони залежить ефективна протидія глобальним кіберзагрозам. У цьому аспекті критично важливою є співпраця з міжнародними партнерами у сфері інформаційної безпеки.

Дослідники звертають увагу, що обмін інформацією, досвідом і технологіями дає змогу підвищити ефективність заходів з протидії кіберзагрозам та знизити їхній вплив на військовий дискурс. Міжнародні організації та коаліції активно працюють над розробкою та впровадженням стандартів безпеки, що допомагає створити більш захищену глобальну інформаційну екосистему.

Слід зазначити, що для підтримки інформаційної культури під час війни важливо дотримуватися правил інформаційної гігієни, фактчекінгу, критичного

мислення. Це допоможе підтримувати психологічний та емоційний стан на належному рівні, запобігати розвитку проблеми втрати ідентичності, розколу суспільства та занепаду загальної культури [2, с. 85].

Необхідно звернути увагу на те, що стратегічне управління інформацією є ключовим фактором успішних військових операцій. Використання інформаційних технологій для збору, аналізу та обміну даними дає змогу ухвалювати обґрунтовані рішення та реагувати на загрози у реальному часі.

Захист інформаційної інфраструктури включає також забезпечення безпеки комунікаційних систем, котрі використовують військові сили. Автоматизація процесів обробки інформації та використання штучного інтелекту дає змогу значно підвищити ефективність заходів з протидії кіберзагрозам і проведення інформаційних операцій. Штучний інтелект може використовуватися для аналізу великих обсягів даних, виявлення аномалій та потенційних загроз, а також для розробки стратегій реагування на кібератаки.

Дослідники стверджують, що забезпечення інформаційної безпеки у військовому контексті є складним і багатогранним завданням. Воно вимагає комплексного підходу, що включає використання сучасних технологій захисту, протидію кіберзагрозам, проведення інформаційних операцій і співпрацю з міжнародними партнерами. Таким чином можна забезпечити ефективний захист інформаційних ресурсів і підтримати стабільність та безпеку держави в умовах сучасних викликів.

Можна констатувати, що інформаційна культура майбутніх фахівців сектору безпеки і оборони є невід'ємною частиною сучасного військового дискурсу. Успішне управління інформаційною безпекою вимагає не лише технічних засобів захисту, але й стратегічного планування, навчання користувачів і міжнародної співпраці. За думкою дослідників, у світі, де інформація стала потужним інструментом впливу, забезпечення її безпеки є ключовим фактором для стабільності та національної безпеки [1, с. 98]. Тому професійна підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони в умовах воєнного часу повинна враховувати ці нові онтологічні виклики у своїх навчальних

програмах задля ефективного формування інформаційної культури майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Ільченко О. А. Інформаційна безпека в сучасному інтернет-просторі в аспекті військового дискурсу. *Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектору безпеки і оборони: виклики сьогодення* : зб. тез доповідей V Міжнар. наук.-практ. конф. (28 лют. 2025 р.) / за ред. М. О. Чепеля та ін. Харків : НА НГУ, 2025. С. 95–98.
2. Яндола К. О. Вплив війни на інформаційну культуру. *Сучасна війна: гуманітарний аспект* : зб. матеріалів VI Міжнар. наук. конф. (8 лип. 2022 р.). Харків : ХНУПС ім. І. Кожедуба, 2022. С. 82–85.

Валентина Кравець,
заступник директора інституту (з
навчальної та наукової роботи)
Національної академії СБ України,
кандидат технічних наук, старший
науковий співробітник

ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Сучасний етап розвитку України, що перебуває в умовах воєнного стану, характеризується глибокими трансформаційними процесами в усіх сферах життєдіяльності і, зокрема, у сфері професійної підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони, що обумовлює необхідність переосмислення підходів до управління закладами вищої освіти в системі забезпечення державної безпеки (ЗВО ДБ). Ці процеси мають комплексний характер і є результатом впливу низки взаємопов'язаних чинників. Сучасний ЗВО ДБ характеризується відкритістю та підзвітністю управління, адаптивністю до динамічних безпекових умов та потреб замовників освітніх послуг, практикоорієнтованістю та компетентнісною спрямованістю освітнього процесу, застосуванням автоматизованих засобів дистанційного навчання та систем управління освітньою діяльністю, прийняттям рішень на основі даних моніторингу цієї діяльності, інтернаціоналізацією підготовки, про що свідчать результати

акредитації освітніх програм таких закладів. Все це було складно уявити ще років п'ять тому. Метою цього дослідження є визначення чинників, які вплинули на зміну в підходах до управління ЗВО ДБ, завдяки яким підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони України стала більш цілеспрямованою та ефективною.

Аналіз змін, які відбувалися у підходах до управління ЗВО ДБ після здобуття Україною незалежності у 1991 році, на підставі вивчення нормативно-правових актів, якими урегульовано їх діяльність, свідчить, що основоположним чинником такої трансформації стала нова парадигма адміністративного права, започаткована Концепцією адміністративної реформи в Україні у 1998 році [1], яка змінила взаємовідносини держави і громадянина від командно-адміністративного управління суспільством до виконання державою сервісних функцій з обслуговування інтересів суспільства й громадянина [2].

Подальший розвиток адміністративного права на засадах людиноцентризму створив передумови для імплементації в системі вищої освіти України принципів Болонського процесу – компетентнісного підходу, автономії закладів вищої освіти, студентоцентризму, управлінню на засадах якості. Реформування системи управління вищою освітою в Україні відповідно до стандартів Європейського простору вищої освіти (Закон України «Про вищу освіту» 2014 року [3]) стало ще одним важливим чинником трансформації управління ЗВО ДБ у напрямі адаптивності та результативності.

Суттєвий вплив на управління ЗВО ДБ мало закріплення у 2019 році у Конституції України євроатлантичного курсу нашої держави, що створило підґрунтя для подальших проєвропейських реформ у вищій освіті України, зокрема для формування сучасної системи забезпечення якості вищої освіти, та розвитку інструментів управління системою національної безпеки на основі спроможностей (Закон України «Про національну безпеку України» 2018 року [4]). Як наслідок в управлінні ЗВО ДБ були запроваджені принципи демократичного цивільного контролю (наглядові ради, інші дорадчі органи),

прозорості та сумісності зі стандартами партнерів.

Визначальним каталізатором цих змін стала збройна агресія російської федерації проти України. У цих умовах управління ЗВО ДБ набуло адаптивного, кризово орієнтованого характеру, що проявляється у гнучкості організаційних рішень та посиленні практичної складової підготовки, прискорилися процеси досягнення вимог взаємосумісності з НАТО. Так, у грудні 2022 року було затверджено Концепцію трансформації системи військової освіти [5], яка спрямована на підготовку особового складу для сил безпеки та оборони, запровадження освітньо-професійних програм з використанням досвіду бойових дій, методики підготовки, принципів і стандартів НАТО. Останні зумовлюють зміну управлінських підходів ЗВО ДБ у бік модульності та лідерського розвитку.

Запровадження зазначених змін в управління ЗВО ДБ було б неможливим без інституційних змін у діяльності основного стейкхолдера – реформування Служби безпеки України (оновлення Закону України «Про Службу безпеки України» у 2021 році), внаслідок якого відбулося підвищення прозорості та підзвітності діяльності спецслужби перед суспільством, уточнення повноважень та функцій, підвищення професіоналізму персоналу через системну підготовку та оцінку спроможностей, впровадження сучасних управлінських підходів, зокрема стратегічного планування, у службову діяльність.

Серед додаткових чинників впливу на управління ЗВО ДБ слід виокремити цифровізацію державного управління, нормативною основою якої є Концепція розвитку електронного урядування в Україні [6], Закон України «Про електронні довірчі послуги» [7], Стратегія цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації державного управління України до 2025 року [8]. Вплив цього чинника проявляється у впровадженні систем електронного управління ЗВО ДБ, дистанційних форм освітнього процесу та використанні даних у прийнятті рішень.

Важливим чинником є також глобалізація безпекового середовища, що

полягає у транснаціональному характері загроз та необхідності міжнародної координації у сфері безпеки. Це зумовлює інтернаціоналізацію освітнього процесу, уніфікацію підходів до підготовки кадрів та розвиток міжнародного співробітництва у сфері військової освіти.

Таким чином, трансформація управління закладами вищої освіти в системі забезпечення державної безпеки України відбувається під впливом сукупності чинників, що мають послідовний і взаємозалежний характер: реформа адміністративного права сформувала підґрунтя для проєвропейських підходів в системі управління вищою освітою; євроатлантичний курс визначив інституційні зміни в системі національної безпеки та методологічні засади трансформації – стратегічне планування на основі спроможностей, стандарти освіти ЄС та НАТО; збройна агресія РФ стала каталізатором змін, тоді як цифровізація та глобалізація безпекового середовища виступають відповідно інструментальним і геополітичним вимірами трансформації.

Список використаних джерел

1. Концепція адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22 лип. 1998 р. № 810/98. *Офіційний вісник України*. 1998. № 30. С. 13.
2. Коломєєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. *Право України*. 2017. № 5. С. 71–79.
3. Про вищу освіту : Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
5. Про трансформацію системи військової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 груд. 1997 р. № 1410. *Офіційний вісник України*. 1998. № 1.
6. Концепція розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 верес. 2017 р. № 649-р. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 07.04.2026).
7. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05 жовт. 2017 р. № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 400.
8. Стратегія цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації державного управління України до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 лют. 2021 р. № 365-р. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 07.04.2026).

Богдана Кравченко,
 здобувач вищої освіти Навчально-
 наукового інституту права та
 соціального менеджменту Донецького
 державного університету внутрішніх
 справ

Науковий керівник: Олег Туренко,
 професор кафедри державно-правових
 дисциплін Навчально-наукового
 інституту права та соціального
 менеджменту Донецького державного
 університету внутрішніх справ,
 доктор філософських наук

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У нинішніх умовах цифровізація освітнього процесу в системі Міністерства внутрішніх справ (МВС) України є фундаментальною інституційною трансформацією, зумовленою комплексом безпекових, технологічних та євроінтеграційних чинників.

Актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення інклюзивної та якісної освіти в умовах воєнного стану. Це вимагає від закладів вищої освіти (ЗВО) зі специфічними умовами навчання особливої гнучкості та стійкості. Цифровізація постає об'єктивним чинником впровадження інновацій, зокрема штучного інтелекту та великих даних (Big Data), що дозволяє мінімізувати бюрократичне навантаження та оптимізувати доступ до освітніх ресурсів. Слушно буде відзначити, що повномасштабна війна росії проти України стала каталізатором прискореної цифровізації. Актуалізувалася потреба у визначенні оптимальних форм організації навчання, де дистанційна форма стала найбільш безпечною та обґрунтованою.

Переходячи до безпосередніх викликів, зазначаємо, що одним із головних є неможливість швидкого повернення до стаціонарного навчання у багатьох регіонах, яке потребує широкого використання технологій онлайн-викладання.

При цьому спостерігається недостатня забезпеченість технічними

засобами як здобувачів, так і викладачів, а також нестабільний доступ до мережі Інтернет у зонах бойових дій або прифронтових територіях.

У цьому контексті цифрова трансформація освіти і науки стала однією з ключових цілей профільного міністерства, що передбачає модернізацію Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) та запуск проєктів типу SELFIE для самооцінки цифрової готовності закладів.

Система управління навчанням (LMS), зокрема Moodle, стала стандартом для ЗВО МВС України. Прикладом такої трансформації є Донецький державний університет внутрішніх справ (ДонДУВС), де платформа Moodle застосовується не лише як репозитарій лекційних матеріалів, а й для розробки складних інтерактивних модулів. Зокрема, проєкт «Інноваційний інтерактивний простір слідчого: розслідування колабораційної діяльності» демонструє перехід від пасивного навчання до симуляції реальних професійних завдань у цифровому середовищі. Цей ресурс містить:

- Нормативно-правові акти, якими найчастіше користуються слідчі.
- Методичні рекомендації та посібники з розслідування окремих видів злочинів.
- Спеціальний блок літератури щодо воєнних злочинів, розроблений з урахуванням актуальних викликів воєнного стану [2].

Важливим компонентом є національна платформа «Дія.Освіта», яка пропонує контент у форматі освітніх серіалів, симуляцій та тестів. Здобувачі освіти ЗВО МВС активно залучаються до проходження курсів на цій платформі, що підтверджується отриманням відповідних сертифікатів [5].

Також зазначимо, що одним із найбільш технологічних напрямів цифровізації у закладах МВС є використання віртуальної реальності (VR) для тренувань. VR-системи забезпечують імерсивне навчання в контрольованих середовищах, що дозволяє курсантам адаптуватися до високостресових ситуацій.

Незважаючи на прогрес, цифровізація ЗВО МВС стикається з серйозними викликами, зумовленими як зовнішніми факторами, так і внутрішніми

особливостями системи.

Під час дії воєнного часу вимоги щодо захисту інформації в інформаційно-комунікаційних системах залишаються незмінними, але ризики значно зростають. Відповідальність за забезпечення захисту лежить на власниках систем, що вимагає від ЗВО МВС постійного аудиту безпеки та впровадження систем шифрування. Важливим завданням є підготовка фахівців у рамках CDTO Campus, які навчаються управлінню IT-командами, роботі з реєстрами та захисту від кібератак [1].

Водночас ключовим викликом цифрової трансформації залишається людський капітал, що потребує безперервного розвитку цифрових компетенцій персоналу. Ефективність цифрових інструментів прямо залежить від кваліфікації викладачів та мотивації курсантів.

Оперативною ціллю сьогодні є активний розвиток цифрових компетентностей науково-педагогічних працівників. Це передбачає систему регулярного навчання та сертифікації, адже сучасний викладач має не лише володіти базовою комп'ютерною грамотністю, а й фахово створювати якісний цифровий контент, ефективно керуючи освітнім процесом у середовищі LMS (зокрема Moodle) [4, с. 283].

Майбутнє цифровізації в ЗВО МВС України пов'язане з подальшою інтеграцією технологій штучного інтелекту та автоматизацією всіх управлінських процесів. Масштабні проєкти, як-от освітній застосунок «Мрія», спрямовані на повну цифровізацію адміністрування навчання, зокрема заміну паперових журналів та щоденників електронними аналогами. Паралельно з цим, впровадження ШІ-помічників забезпечить курсантам персоналізовану підтримку, допомагаючи в опануванні матеріалу та оптимізації навчального графіку. Важливим напрямом є масштабування міжнародної технічної допомоги. Проєкти ОБСЄ та КМЄС сприяють впровадженню інноваційних методик, таких як «Edu_DonDUVS_Campus», що дозволяє залучати найкращі світові практики до підготовки українських поліцейських [3].

Поряд із цим, очікується подальший розвиток платформи «Дія. Освіта» у

напрямі підвищення інтерактивності та глибшої професійної спеціалізації. Це дозволить впровадити концепцію навчання впродовж усього життя (*lifelong learning*) для працівників системи МВС, забезпечуючи їх актуальними знаннями відповідно до викликів безпекового середовища. Особлива роль у майбутньому належатиме VR-технологіям. Оскільки загрози стають складнішими, підготовка до активних стрільб, терористичних актів чи рятувальних операцій вимагатиме ще вищої точності симуляцій.

Інтеграція VR-технологій із реальними базами даних, зокрема системами відеоспостереження та державними реєстрами, дозволить моделювати навчальні сценарії, максимально наближені до практичної діяльності («у полі»). Це забезпечить курсантів можливістю відпрацьовувати навички оперативного аналізу інформації та прийняття рішень у режимі реального часу, що є критично важливим для сучасної правоохоронної діяльності.

Отже, цифровізація освітнього процесу у закладах вищої освіти МВС України є динамічним процесом, який успішно адаптується до складних умов воєнного стану. Використання сучасних LMS (Moodle), імерсивних VR-технологій та різноманітних платформ значно підвищує якість практичної підготовки курсантів, забезпечуючи їх актуальними навичками для роботи в сучасному безпековому середовищі. Ключовим фактором успіху залишається поєднання технологічного оснащення з розвитком цифрових компетенцій науково-педагогічного складу та суворим дотриманням стандартів кібербезпеки. Передбачаємо, що подальший розвиток цього напрямку дозволить створити єдину цифрову екосистему, яка стане потужним інструментом інтелектуального розвитку майбутніх правоохоронців.

Список використаних джерел

1. Вимоги до захисту інформації в інформаційних системах у воєнний час: роз'яснення Держспецзв'язку. *Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України*. 2022. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/vimogi-do-zakhistu-informaciyi-v-informacii-nikh-sistemakh-u-voyennii-chas-roz-yasnennya-derzhspeczv-yazku> (дата звернення: 31.03.2026).
2. Звіт про діяльність Донецького державного університету внутрішніх справ за 2023 рік. ДонДУВС. 2024. URL:

https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2024/03/zvit_pro_diyalnist_donduvs_za_2023_rik.pdf (дата звернення: 31.03.2026).

3. Ставайте лідерами цифрових змін: CDTO Campus відкриває набір на навчання для держслужбовців. *Міністерство цифрової трансформації України*. 2026. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/education/stavayte-lideramy-tsyfrovykh-zmin-cdto-campus-vidkryvaye-nabir-na-navchannia-dlia-derzsluzbovtziv> (дата звернення: 31.03.2026).

4. Строцький Р. Є. Цифровізація вищої освіти у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання: адміністративно-правові засади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2025. Вип. 88. С. 279–285.

5. Цифрова грамотність українців через освіту та технології. *Цифрова держава*. 2025. URL: <https://digitalstate.gov.ua/uk/news/govtech/ukraine-accelerates-e-literacy-through-public-infrastructure> (дата звернення: 31.03.2026).

Сергій Кувакін,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Одним із пріоритетів у процесі модернізації та оновлення складових сектору безпеки і оборони України є формування сучасної системи освіти, оскільки саме тепер, в умовах сучасної російсько-української війни держава акцентує увагу на необхідності перетворити систему освіти на один із суттєвих важелів забезпечення безпеки і оборони України, тому вже сьогодні українська військова освіта знаходиться перед надзвичайно складними викликами і загрозами воєнного часу.

Забезпечення високого рівня підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони є одним із пріоритетних завдань держави при забезпеченні її обороноздатності, що й обумовлює величезну відповідальність системи вищої військової освіти, закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Через інтенсифікацію суспільного розвитку, збільшенням обсягів інформації та інших чинників, від закладів системи освіти вимагається впровадження нових освітніх стандартів, адаптованих до сучасних реалій й на перспективу та визначення основних тенденцій здійснення підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони в цілому.

На сьогодні, переважна більшість науковців, практичних працівників стверджують, що питання підготовки фахівців у секторі безпеки та оборони мають численні розбіжності. На думку О.А. Данильченко, який провів аналіз військово-наукових джерел визначив, що сьогодні науковці наводять та розглядають загальні недоліки підготовки військовослужбовців України, які носять організаційний, військово-професійний, лінгвістичний, педагогічний та психологічний характер:

- зміст професійної підготовки не завжди адаптований до конкретних завдань НГУ;

- недостатня іншомовна підготовленість особового складу до професійного спілкування з представниками НАТО;

- великий обсяг матеріалу, що розглядається при проведенні занять (їх тематика, зміст і темп викладу матеріалу), найчастіше будується з недостатнім урахуванням психолого-педагогічних закономірностей процесів сприйняття та засвоєння знань курсантами;

- недостатня ефективність контролю за оволодінням знаннями, вміннями і навичками в процесі підготовки, яка обумовлює домінування кількості одиниці знань над якістю їх засвоєння;

- пасивність курсантів на заняттях, у тому числі і через відсутність необхідних елементів індивідуалізованого навчання і недостатньої уваги викладачів до самоактуалізації особистості майбутнього офіцера, що розвивається;

- підготовка майбутніх офіцерів до практичних видів занять не має достатнього спеціально організованого, мотивованого і матеріально забезпеченого характеру;

- недостатнє приділення уваги з боку науково-педагогічних працівників побудові індивідуальних траєкторій професійного зростання майбутніх офіцерів;

- недостатня розвинутість механізмів і стимулюючих факторів, що забезпечують плідну поза аудиторну та самостійну роботу майбутніх офіцерів протягом усього процесу навчання;

- недостатній зв'язок навчального процесу з реаліями служби та службово-бойової діяльності випускників;

- недосконале використання засобів нових інформаційно-комунікаційних технологій під час навчального процесу [1, с.203].

Таким чином, виклики сьогодення, змушують нашу державу продовжувати реформувати сучасну систему підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони, зокрема й в Національній гвардії України, пристосовуючи її до сучасних реалій, що підвищить якість надання освітніх послуг. Тому, підготовка високопрофесійних військових знаходиться в центрі уваги та має за мету комплектування військових формувань сектору безпеки й оборони високопрофесійними та вмотивованими військовослужбовцями, що пройшли відповідну військову підготовку в закладах вищої освіти.

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадської безпеки і порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [2, с.7].

В умовах сьогодення, існують певні проблеми, на які необхідно звернути увагу у процесі якісної підготовки кадрів в Національній гвардії України. На

нашу думку, метою військової освіти повинно стати не тільки отримання знань здобувачами вищої освіти, а реальна спроможність їх застосовувати в умовах виконання службово-бойових завдань та функцій, покладених на них законом. Беззаперечним є той факт, що якість підготовки майбутніх фахівців безпосередньо залежить від рівня забезпечення сучасними освітніми програмами, запровадженням інноваційних методів навчання, належною матеріально-технічною базою, що включає забезпечення навчального процесу актуальними зразками озброєння і техніки.

Виходячи із наведеного, одним із пріоритетів у процесі модернізації та покращення якості підготовки військовослужбовців НГУ є запровадження ефективної практичної підготовки майбутніх офіцерів в військових частинах за відповідними напрямками підготовки для отримання необхідних компетентностей; формування професійних умінь і навичок, що буде сприяти постійному вдосконаленню набутих знань адаптованих до сучасних вимог; впровадження досвіду виконання завдань підрозділами та частинами НГУ в зоні бойових дій; пошук нових ефективних моделей поєднання теорії та практики в освітньому процесі, що відображають тенденції застосування військової техніки та озброєння в нинішніх умовах оперативними бригадами НГУ; широке застосування моделювання під час навчання майбутніх офіцерів елементам майбутньої професійної діяльності, особливо тим, що відображають екстремальні ситуації.

Список використаних джерел

1. Данильченко О.А. Педагогічні проблеми формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до службово-бойової діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2020. Вип. 70. С. 201–205.
2. Єманов В., Тробюк В., Белай С. Обґрунтування пропозицій з удосконалення системи підготовки та перепідготовки персоналу сектору безпеки і оборони України в умовах відсічі збройної агресії *Чесць і закон*. 2023. №1(84). С. 5-12.

Вікторія Кузема,
здобувач вищої освіти Харківського
національного університету

внутрішніх справ

Науковий керівник: Борис Головко,
професор кафедри теорії та історії
держави та права Харківського
національного університету
внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Євроінтеграційний курс України став невід'ємною складовою сучасної політичної реальності. Уклавши та ратифікувавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, держава засвідчила свою відданість демократичним європейським цінностям і взяла на себе зобов'язання враховувати принцип гендерної рівності під час розробки та реалізації законів, нормативно-правових актів, адміністративних рішень та інших заходів.

Поняття «гендеру» тлумачиться як різні соціальні ролі, обов'язки та ідентичності жінок і чоловіків та співвідношення сил між ними у певному суспільстві [1].

Гендерна рівність сприяє безпеці життя і добробуту людей, незалежно від їх статі, етнічного та соціального походження, релігійних чи інших переконань, та інших ознак. Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», гендерна рівність – це рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Для досягнення гендерної рівності та її забезпечення важливим елементом є політика гендерного інтегрування (gender mainstreaming). Гендерна рівність займає провідне місце в системі прав людини та серед цінностей Організації Об'єднаних Націй (ООН) та інших міжнародних організацій. Гендерна рівність є важливим напрямом діяльності таких організацій як: Організація Об'єднаних Націй, Рада Європи, Організація з безпеки та співробітництва в Європі, Організація Північноатлантичного договору,

Європейський Союз, що ухвалили стратегії чи плани дій із гендерної рівності. Такі ініціативи забезпечують надійну базу для партнерства та співпраці, гарантуючи водночас можливості для спільних дій, взаємного доповнення та синергії [2, с. 22-25].

Загалом основні міжнародні акти, що визначають стандарти рівності людей, їх соціальну цінність незалежно від статі, можна поділити на загальні та спеціальні. Так, до загальних належать: Загальна декларація прав людини 1948 р., Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Міжнародний пакт про громадські та політичні права 1966 р. та інші, а до спеціальних – Конвенція про політичні права жінок 1952 р., Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р., Резолюція Ради Безпеки ООН № 1325(2000) «Жінки. Мир. Безпека», Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр. та інші [3, с. 127].

Щодо ефективного впровадження гендерної рівності, то вона базується на таких принципах, як: визнання; різноманітність та взаємозв'язок; рівність; справедливість; розширення можливостей та інституції; участь і паритет; партнерство між жінками та чоловіками; соціальна справедливість тощо [2, с. 28].

З точки зору гендерної рівності в секторі безпеки і оборони діють перешкоди на шляху кар'єрного зростання жінок, їх доступу до командних посад, певний дисбаланс між професійним та особистим життям, стереотипні гендерні упередження. Наприклад, донедавна існувала дискримінація за ознакою статі на рівні вступу на військову службу та отримання відповідної освіти – лише у 2019 році дівчатам було надано можливість навчатись у військових ліцях [4, с. 20]. Урахування гендерних підходів у системі підготовки кадрів сектору безпеки і оборони України було реалізовано шляхом скасування обмеження прийому осіб жіночої статі на навчання у ВВНЗ, ВНП ЗВО та ЗВО системи МВС [2, с. 107].

Щодо національного законодавства – Основним Законом є Конституція України, зокрема стаття 24, у якій зазначено забезпечення рівних прав та

можливостей жінок та чоловіків. Згодом, у 2005 році, було ухвалено профільний Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», яким визначено основні напрями державної гендерної політики, структурні елементи політики з метою забезпечення паритетного становища жінок і чоловіків в усіх сферах життя. На підставі цього Закону Україна почала системно розбудовувати національний механізм утвердження гендерної рівності [5, с. 12].

Для реалізації принципів гендерної рівності застосовуються різноманітні методи та інструменти її впровадження. Важливу роль у розробці, систематизації та використанні таких інструментів відіграє Європейський інститут гендерної рівності. Інструменти забезпечення гендерної рівності постійно вдосконалюються та оновлюються, а їх вибір має здійснюватися з урахуванням конкретних умов і потреб. До них належать гендерний аналіз, гендерний аудит, підвищення рівня гендерної обізнаності, гендерно-орієнтоване бюджетування, навчання з питань гендерної рівності, оцінка гендерного впливу, використання гендерної статистики та відповідних показників, а також інші підходи.

Для підвищення гендерної компетентності особового складу сектору безпеки та оборони України представники і представниці військових формувань і правоохоронних органів беруть участь у заходах щодо обміну досвідом з гендерних питань, у навчальних семінарах, тренінгах, конференціях, зустрічах, нарадах, круглих столах, які організовуються парламентом, центральними органами виконавчої влади, міжнародними партнерами та неурядовими громадськими організаціями [2, с. 100-103, 108].

Можна виділити такі основні рекомендації для подолання гендерних проблем та розривів: 1) ліквідувати правові колізії у законодавстві щодо гендеру; 2) інтегрувати гендерні аспекти в заходи з реформування галузі безпеки та оборони; 3) вдосконалити нормативно-правову базу сектору безпеки й оборони для забезпечення гендерної рівності та усунення відмінностей статусних позицій жінок і чоловіків – військовослужбовців; 4) включати

гендерну тематику до різних освітніх програм у військових навчальних закладах; 5) забезпечувати доступність та зручність інфраструктури галузі відповідно до потреб жінок і чоловіків; 6) здійснювати закупівлю інвентарю та обладнання з урахування потреб жінок та чоловіків тощо [4, с. 21-22].

Отже, гендерна рівність є важливою складовою євроінтеграції України та умовою забезпечення прав людини і демократичних цінностей. Вона гарантує рівні права та можливості для жінок і чоловіків у всіх сферах, зокрема у секторі безпеки і оборони. Попри наявний прогрес, залишаються гендерні стереотипи та бар'єри, подолання яких потребує вдосконалення законодавства, впровадження гендерного підходу, підвищення обізнаності та компетентності особового складу.

Список використаних джерел

1. Гендерна рівність / Національна соціальна сервісна служба України. URL: <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist> (дата звернення: 07.04.2026).
2. Волобуєва О., В'яткіна А., Ганаба С. та ін. Методичні рекомендації з інтеграції гендерних підходів у систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України. Київ, 2021. 292 с.
3. Головка Б. Г. Міжнародні стандарти гендерної політики у діяльності МВС України. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 квітня 2021 р.)*. Харків, 2021. С. 127–131.
4. Іваніна Т., Кисельова О., Колодій М. та ін. Порадник щодо застосування гендерно орієнтованого підходу в окремих галузях. Київ : Віваріо, 2020. 48 с.
5. Камінська Н. В., Перунова О. С., Чернявський С. С. Законодавче регулювання та міжнародні стандарти гендерної рівності : лекція № 2. Київ, 2020. 23 с. URL: <https://dsns.gov.ua/leksiya-2.pdf> (дата звернення: 07.04.2026).

Олександр Куракін,
завідувач кафедри державно-правових
дисциплін Навчально-наукового
інституту права та соціального
менеджменту Донецького державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

**НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ
ШКОЛИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНОГО
ПАРТНЕРСТВА**

Процеси глобальної інтеграції та інтенсифікація міжнародного партнерства України у безпековій сфері актуалізують питання збереження самобутності національної правової системи. Правоохоронна школа є не лише механізмом підготовки кадрів, а й інституціалізованою формою національної правової пам'яті, що втілює специфічний досвід державотворення. У часи стратегічної трансформації сектору безпеки і оборони виникає діалектична суперечність між необхідністю уніфікації за європейськими стандартами та потребою збереження власної наукової ідентичності. Отже, ми спробуємо проаналізувати правоохоронну школу як цілісний соціокультурний феномен, що забезпечує сталість державного ладу в умовах екзистенційних викликів.

Тяглість цієї ідентичності забезпечується, насамперед, засадами класичного юридичного фундаменталізму, який традиційно вирізняє українську академічну думку серед вузькопрагматичних західних моделей «training-based» (навчання через навички). У межах загальної теорії права, розвинутої в працях вітчизняних вчених, правоохоронна діяльність розглядається через призму забезпечення людиноцентристських цінностей [1; 3; 5]. Це означає, що підготовка правоохоронця в Україні історично орієнтована на формування системного правового мислення, а не лише на виконання технічних алгоритмів. Такий підхід створює умови для високої інтелектуальної автономії при прийнятті рішень, що є критично важливим у ситуаціях, коли правове регулювання є неповним або надзвичайним.

Саме цей фундамент системного мислення дозволяє вітчизняній школі не просто пасивно сприймати зовнішні інновації, а критично адаптувати їх до національних реалій. Глобалізація приносить в Україну концепції «Community Policing» та «Intelligence-Led Policing», які, безумовно, є прогресивними. Проте, їх імплементація не повинна ігнорувати вітчизняну доктрину адміністративно-правового забезпечення публічної безпеки. Як зазначав Ю.П. Битяк, реформування державних інституцій має відбуватися із врахуванням національного менталітету та історичного типу правосвідомості [2, с. 194].

Національна ідентичність нашої школи полягає у здатності поєднувати сувору легальність із високою адаптивністю до кризових умов – якістю, що стала визначальною для українських правоохоронців у період відсічі збройній агресії.

Логічним продовженням цієї адаптивності в сучасних умовах стала безпрецедентна цифрова трансформація правового середовища, що формує нове обличчя національної школи – «LegalTech-ідентичність». Україна сьогодні виступає світовим лідером у впровадженні цифрових інструментів взаємодії держави та громадянина (система «Дія», електронні реєстри, цифровізація кримінального провадження). Це створює унікальний кейс, де національні цифрові рішення стають частиною професійної культури правоохоронця. В умовах міжнародного партнерства цей сегмент перетворює Україну з реципієнта досвіду на повноправного донора інновацій, оскільки вітчизняні фахівці вже сьогодні оперують інструментами, які в багатьох країнах ЄС перебувають лише на стадії проектування.

Ця технологічна першість, однак, не нівелює значення правової деонтології та етики, які в українській традиції мають глибоке філософське коріння та виступають гуманітарним запобіжником цифровізації. На відміну від західного підходу, де етика часто зводиться до формального комплаєнсу, вітчизняна школа розглядає професійну етику як внутрішній моральний імператив правоохоронця. В умовах глобалізації важливо відстоювати паритетність: досвід функціонування права в умовах воєнного стану та цифрової прозорості є безцінним внеском України у загальноєвропейську скарбницю правової думки. Це остаточно трансформує роль нашої держави у міжнародному діалозі – від статусу «учня» до статусу «партнера-експерта».

Синергія інтелектуальної складової та системного мислення, що традиційно плекалися вітчизняною школою, знаходить своє нове втілення у цифровій трансформації освітнього простору сучасних закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. У цьому контексті цифровізація (LegalTech) постає не просто як набір технічних засобів, а як середовище для реалізації національного менталітету – гнучкого, адаптивного та орієнтованого на пошук

нестандартних рішень у критичних ситуаціях. Сучасна система підготовки правоохоронців в Україні трансформується у високотехнологічну екосистему, де фундаментальна юридична теорія інтегрується із симуляційними вправами, великими даними та алгоритмами штучного інтелекту. Такий підхід дозволяє виховувати фахівця, який володіє цифровою грамотністю європейського рівня, але при цьому зберігає ціннісний стрижень національної правової культури. Отже, вітчизняна специфіка підготовки кадрів сьогодні полягає у здатності конвертувати класичний академізм у прикладну стійкість, де інтелект правоохоронця підсилюється інноваціями, не втрачаючи при цьому етичного зв'язку із запитами українського суспільства.

Отже, збереження національної ідентичності правоохоронної школи є стратегічним завданням забезпечення національної безпеки, реалізація якого безпосередньо залежить від якості освітнього процесу у спеціалізованих закладах вищої освіти. Сучасний ЗВО МВС має стати не просто центром передачі знань, а осередком формування «інтелектуального офіцера», здатного поєднувати фундаментальну правову освіту з оперативним володінням новітніми технологіями. Інтеграція європейського досвіду має відбуватися за принципом «доповнення, а не заміщення», де міжнародні стандарти накладаються на міцний фундамент вітчизняної наукової традиції. Лише через відмову від сліпого копіювання закордонних тренінгових моделей на користь глибокої академічної підготовки, підкріпленої унікальним досвідом цифрової трансформації в умовах воєнного стану, ми зможемо сформувати правоохоронну еліту, яка буде сучасною за технологічним наповненням та національною за своєю ціннісною суттю. Глобалізація для української відомчої освіти має стати не загрозою розмиття ідентичності, а можливістю для масштабування власного унікального досвіду на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Петришин О. В. Теорія держави і права : підручник. Харків : Право, 2020. 432 с.
2. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади : монографія. Харків : Право, 2012. 304 с.

3. Процеси демократизації правоохоронних органів в Україні: теоретико-правовий аспект : монографія / за ред. О. В. Марцеляка. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 256 с.

4. Стратегія розвитку сектору безпеки і оборони України : Указ Президента України від 14 верес. 2020 р. № 392/2020. *Офіційний вісник України*. 2020. № 75. Ст. 2387.

5. Цифрова трансформація правоохоронної діяльності: виклики та перспективи : зб. наук. пр. / за ред. В. В. Кузнецова. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 180 с.

6. Policing in Europe: Standards and Challenges / Council of Europe. 2024. URL: <https://www.coe.int> (дата звернення: 25.03.2026).

Володимир Курдюк,
викладач кафедри тактики
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат військових наук,
доцент

Петро Тарасюк,
офіцер мобілізаційної підготовки
Хмельницької митниці

ЕЛЕМЕНТИ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

В умовах збройної агресії з боку російської федерації проти нашої держави важливим є забезпечення Збройних Сил України, інших утворених відповідно до закону військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення (далі – Збройні Сили України та інші військові формування) необхідною кількістю військово-навченого людського мобілізаційного ресурсу для виконання військового обов'язку в запасі, проходження служби у військовому резерві, у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також забезпечення реалізації права громадян на рівні можливості у виборі професії шляхом здобуття додаткових знань, умінь і навичок, необхідних для належного виконання військових обов'язків у запасі в мирний час, обов'язків військової служби у воєнний час та для майбутньої професійної діяльності.

Виходячи із зазначеного, особливої актуальності набуває проведення

підготовки з урахуванням бойового досвіду, зосередження уваги на підготовці здобувачів освіти в анти-дронній боротьбі, психологічній та фізичній готовності.

Програма призначена для підготовки поліцейських, які здобувають вищу освіту, та не проходили військову службу у Збройних Силах України або інших військових формуваннях.

Метою підготовки є набуття громадянами України військово-облікової спеціальності ВОС-100 “стрілець”, первинних знань, умінь і навичок, необхідних для виконання конституційного обов’язку щодо захисту України.

Базова загальновійськова підготовка (далі – БЗВП) здобувачів освіти проводиться в закладах вищої освіти усіх форм власності, вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, навчальних частинах (центрах) Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення та Держспецтрансслужби, закладах освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, та тренінгових центрах органів поліції [3].

Основним завданням Програми є:

визначення тематичного розрахунку годин із розподілом навчального часу за темами й заняттями;

визначення умов підготовки;

адаптація психіки здобувачів освіти до дій в екстремальних умовах;

визначення переліку вправ стрільб (нормативів, дій), які повинен виконати здобувач освіти під час навчання;

надання методичних рекомендацій з організації навчання громадян України до ключових занять.

Нарощення змісту навчання практичною складовою з урахуванням бойового досвіду;

впровадження практичної складової до підготовки із застосуванням програмного забезпечення “Кропива”;

удосконалення рекомендацій з порядку проведення підготовки з надання тактичної до-госпітальної допомоги, відпрацювання практичних занять у темну пору доби;

включення до змісту вогневої підготовки вивчення та ознайомлення з вогневими можливостями зброї відділення;

тренування та розвиток психологічних станів під час формування психологічної стійкості із застосуванням психологічного навантаження;

впровадження новітніх технологій, зміцнення мотиваційної готовності з метою розвитку національних цінностей, національної ідентичності, ідейних переконань, соціальної відповідальності, професійної готовності до виконання бойових завдань здобувачів освіти [1].

Передбачено систематичну роботу з подальшого удосконалення змісту та тематики підготовки і впровадження в практику нових, більш ефективних форм і методів навчання, методики та технологій впливу на психологічний стан здобувача освіти з метою формування високого рівня патріотичної налаштованості та відданості українському народові.

Ця Програма призначена для проведення базової загальновійськової підготовки осіб (далі – курсанти, студенти), зарахованих на навчання у вищі військові навчальні заклади Міністерства внутрішніх справ України (далі – ВВНЗ).

Підготовка проводиться на фондах центрів Національної гвардії України.

Метою підготовки є набуття курсантами (студентами) первинних знань, умінь і навичок для подальшого навчання щодо здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти одночасно зі здобуттям військової освіти тактичного рівня.

Цю Програму розроблено з урахуванням досвіду ведення бойових дій під час відсічі збройної агресії проти України та новітніх (передових) форм і методів підготовки військовослужбовців, які використовуються в деяких країнах-членах НАТО, Збройних Силах України та інших складових сил безпеки та оборони держави.

У ході проведення практичних занять командирами підрозділів та керівниками занять здійснюється обов'язкове психологічне навантаження шляхом використання вправ із професійно-психологічної підготовки, прийомів та технік відповідно до стандартів професійно-психологічної підготовки. З метою боротьби зі страхом тих, що навчаються, перед БпЛА (всіх типів) противника під час практичних занять здійснюється проліт БпЛА над місцями проведення занять (навчальними місцями) зі скиданням імітації (імітує скид вибухового пристрою). Варіанти вправ із професійно-психологічної підготовки із застосуванням БпЛА.

Для формування психологічної впевненості курсантів (студентів) у своїх діях щодо знищення бронетанкового озброєння, бронетанкової техніки противника та психологічного подолання танко-боязні проводиться обкатка броньованою технікою [2, 4].

Підготовка курсантів (студентів) організовується та проводиться відповідно до вимог наказів і директив Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, командувача Національної гвардії України, Генерального штабу ЗСУ, Курсу стрільб зі стрілецької зброї та озброєння бойових машин Національної гвардії України, бойових статутів, настанов, керівництв, посібників, методичних рекомендацій, розроблених на підставі досвіду, отриманого в ході ведення бойових дій під час відсічі збройної агресії проти України, та цієї Програми[2].

Навчання курсантів (студентів) проводиться постійним складом навчальних підрозділів, а за необхідності із залученням науково-педагогічних працівників, начальників відділів (служб) за напрямками та інструкторів.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації з організації підготовки військовослужбовців за БАрС : затв. начальником Генерального штабу ЗС України 28 лют. 2021 р.
2. Методика підготовки та проведення занять з навчальної дисципліни «Психологічна підготовка» в ході БЗВП (за досвідом російсько-української війни 2024–2025 років). 2025.

3. Про затвердження Інструкції про організацію проведення базової загальновійськової підготовки громадян України, які здобувають вищу освіту : Наказ Міністерства оборони України, Міністерства освіти і науки України від 24 листоп. 2025 р. № 801/1538.

4. Психологічна підготовка (курс індивідуальної підготовки, курс вивчення дій в складі підрозділу) : стандарт індивідуальної підготовки з довідковим матеріалом : затв. наказом начальника Центру оперативних стандартів і методики підготовки ЗС України від 25 лип. 2025 р. № 32.

Віталій Кучер,

завідувач кафедри загальноправових дисциплін факультету № 1 Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Сергій Гуша,

здобувач вищої освіти Львівського державного університету внутрішніх справ

ЗНАЧЕННЯ ПРАКТИКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПОЛІЦІЄЮ

У сучасних умовах демократичної правової держави забезпечення прав і свобод людини та громадянина є пріоритетним завданням усіх органів публічної влади, зокрема Національної поліції України. Поліція, як правоохоронний орган, наділена значними владними повноваженнями, що створює ризик зловживань і порушення конституційних прав особи. Саме тому практика Верховного Суду України набуває особливого значення як інструмент єдності судової практики, захисту прав людини в цивільному судочинстві та формування стандартів відповідальності держави за шкоду, завдану незаконними діями поліцейських.

У сучасних умовах демократичної правової держави судова практика Верховного Суду стає не лише інструментом єдності судочинства, а й реальним щитом для громадян, який запобігає свавіллю поліції та зміцнює довіру суспільства до всієї правоохоронної системи.

Права і свободи людини є найвищою соціальною цінністю, що закріплено в ст. 3 Конституції України [1]. Поліція відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» зобов'язана діяти виключно в інтересах захисту прав і свобод людини, а не в інтересах держави чи політичних сил [4].

Принцип захисту прав і свобод людини та громадянина є пріоритетним у діяльності державних органів Національної поліції [8, с. 86].

У цивільному праві захист прав особи від неправомірних дій поліції реалізується через інститут відшкодування шкоди (глава 82 Цивільного кодексу України). Згідно зі ст. 1166 ЦК України майнова шкода, завдана неправомірними діями (бездіяльністю), підлягає відшкодуванню особою, яка її завдала [2]. Однак у випадку дій поліцейських відповідальність несе держава в особі відповідних органів (ст. 1174 ЦК України) в системному зв'язку зі спеціальним Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» [3].

Особливе значення має відшкодування моральної шкоди (ст. 23 ЦК України), яка полягає в душевних стражданнях, приниженні честі і гідності тощо [2]. Практика Верховного Суду сформувала критерії оцінки такої шкоди: ступінь вини, характер страждань, індивідуальні особливості потерпілого.

Судова практика Верховного Суду, відповідно до ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», забезпечує єдність застосування норм права. Велика Палата Верховного Суду формує обов'язкові правові висновки, які є джерелом права в широкому сенсі та прямо впливають на вирішення цивільних спорів за участю поліцейських [5].

Верховний Суд у своїй практиці послідовно підтримує ідею, що держава несе відповідальність за шкоду, завдану незаконними діями поліцейських, незалежно від вини конкретної посадової особи (принцип об'єктивної відповідальності). На нашу думку, принцип об'єктивної відповідальності держави, який послідовно проводить Верховний Суд, є ключовим елементом

правової держави, оскільки знімає тягар доведення вини з громадянина і спрямовує зусилля на системний захист прав людини незалежно від конкретного поліцейського.

Яскравим прикладом є Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22 січня 2025 року у справі № 335/6977/22. Велика Палата Верховного Суду чітко визначила умови відшкодування шкоди, завданої складенням патрульним поліцейським протоколу про адміністративне правопорушення, у разі його подальшого закриття за відсутністю складу правопорушення. Суд зазначив, що відшкодування можливе лише за наявності «очевидної невідповідності протоколу вимогам закону» або «інших протиправних дій працівників патрульної поліції, які мають ознаки свавільності» [5]. На нашу думку, ця постанова Великої Палати є взірцем зваженого правосуддя, яке вимагає конкретних доказів протиправності, а не автоматичних компенсацій, і тим самим сприяє дисципліні в лавах поліції та справедливості для всіх сторін спору.

При цьому Велика Палата Верховного Суду підкреслила, що сам факт закриття адміністративної справи не є автоматичною підставою для відшкодування моральної шкоди. Необхідно довести протиправність дій поліції. У цій справі позов було відхилено, оскільки протокол відповідав вимогам закону, а закриття справи сталося з інших підстав [5].

Аналогічна позиція викладена в постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 02.04.2025 у справі № 635/2400/24, де йшлося про бездіяльність поліції при захисті майна громадянина. Суд визнав, що моральна шкода відшкодовується лише за умови доведення причинного зв'язку між бездіяльністю та завданими стражданнями [6].

У справах про незаконне затримання або застосування фізичної сили Верховний Суд послідовно посилається на ст. 23 ЦК України та практику Європейського суду з прав людини. Суд зазначає, що навіть короткочасне обмеження свободи, якщо воно супроводжувалося приниженням гідності, є підставою для компенсації моральної шкоди в розмірі від 10 000 до 50 000 грн

залежно від обставин [7]. На нашу думку, інтеграція практики Європейського суду з прав людини в національні рішення Верховного Суду підносить стандарти захисту прав людини на європейський рівень і робить компенсацію реальним інструментом відновлення справедливості в чутливих категоріях справ.

Практика Верховного Суду також розмежовує відповідальність за Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» та загальними нормами ЦК України щодо патрульної поліції. Оскільки патрульна служба не входить до переліку органів у вище зазначеному законі, відшкодування заподіяної шкоди відбувається на загальних підставах ст. 1166, 1174 ЦК України [3; 5].

Незважаючи на значний внесок практики Верховного Суду, існують системні проблеми, які потребують вирішення: неоднакове застосування судами нижчих інстанцій правових висновків Верховного Суду (порушення принципу правової визначеності); складність доведення «очевидної невідповідності» дій поліцейських, що призводить до відмов у позовах; відсутність чітких критеріїв розрахунку моральної шкоди в типових категоріях справ (незаконне затримання, застосування спецзасобів).

Для вдосконалення правозастосування пропонується: розробити Пленумом Верховного Суду узагальнення практики щодо відшкодування шкоди від дій поліції з конкретними прикладами розрахунку компенсації; внести зміни до Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду», включивши до переліку органів Національну поліцію в повному обсязі; запровадити обов'язкове досудове врегулювання спорів через органи Національної поліції (медіацію).

Запропоновані рекомендації сприятимуть підвищенню ефективності захисту прав громадян від неправомірних дій поліції та зміцненню

верховенства права в Україні. На нашу думку, ключова роль практики Верховного Суду полягає саме в досягненні реального балансу інтересів, а запропоновані рекомендації можуть стати каталізатором глибоких змін, які остаточно перетворять Україну на державу, де права людини є не декларацією, а щоденною реальністю захисту від будь-яких дій поліції.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 02.04.2026).
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 01.04.2026).
3. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 1 груд. 1994 р. № 266/94-ВР. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 02.04.2026).
4. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 02.04.2026).
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22 січ. 2025 р. у справі № 335/6977/22. URL: court.gov.ua (дата звернення: 06.04.2026).
6. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 2 квіт. 2025 р. у справі № 635/2400/24. URL: court.gov.ua (дата звернення: 06.04.2026).
7. Огляд практики Європейського суду з прав людини у справах проти України (станом на 2024 р.). *Офіційний сайт Верховного Суду*. URL: court.gov.ua (дата звернення: 02.04.2026).
8. Варга Т. М. Дотримання принципу прав і свобод людини Національною поліцією України: проблеми та перспективи. *Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 15. С. 112–118.

Єлизавета Кушніренко,
здобувач вищої освіти навчально-наукового юридичного інституту
Державного університету економіки і технологій

Науковий керівник: Ірина Міма,
доцент кафедри права Державного
університету економіки і технологій
кандидат юридичних наук, доцент

Актуальність теми зумовлена сучасними викликами захисту прав людини під час збройного конфлікту. Війна створює ризики для реалізації основоположних прав громадян, що вимагає ефективних механізмів їх захисту. Імплементация стандартів Ради Європи у національне законодавство гармонізує внутрішні норми з міжнародними зобов'язаннями та підтримує верховенство права навіть у надзвичайних умовах. Особлива важливість полягає в поєднанні забезпечення національної безпеки з дотриманням прав людини, що сприяє збереженню демократичних принципів та міжнародного авторитету держави. Дослідження механізмів імплементації є важливим для розвитку правової системи та ефективного захисту прав людини під час війни.

Вплив норм міжнародного права на внутрішньодержавне право проявляється через узгодження змісту норм національного законодавства з відповідними положеннями міжнародного права. Таке узгодження здійснюється шляхом прийняття національних норм, що відповідають принципам і нормам міжнародного права, або шляхом включення міжнародно-правових норм до національного законодавства. Ці процеси називають імплементацією або трансформацією міжнародно-правових норм [1].

Особливо важливого значення імплементація міжнародно-правових норм набуває у сфері забезпечення та захисту прав людини, оскільки саме міжнародні стандарти прав людини є основою для формування та вдосконалення національного законодавства [2]. Основним документом Ради Європи є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, прийнята 4 листопада 1950 року в Римі. Її мета - забезпечення дотримання прав і свобод людини державами-учасниками. Україна визнала юрисдикцію Європейського суду з прав людини, який є дієвим механізмом захисту цих прав [2]. Іншим важливим актом є Європейська соціальна хартія (1961, переглянута в 1996 році), яка доповнює Конвенцію в галузі економічних та соціальних прав. Хартія закріплює права на працю, житло, охорону здоров'я, соціальний захист, свободу пересування та недискримінацію, забезпечуючи контроль через

систему колективних скарг і національних звітів держав-учасниць [2].

Під час війни застосування стандартів прав людини набуває особливих рис, оскільки держави можуть вводити тимчасові обмеження окремих прав і свобод для забезпечення національної безпеки [3]. Водночас міжнародне право визначає, що існують права, які не підлягають дерогації, зокрема право на життя та заборона тортур і нелюдського поводження [4]. Дотримання стандартів Ради Європи в умовах воєнного стану вимагає гармонізації національного законодавства з міжнародними зобов'язаннями та забезпечення ефективного доступу громадян до правосуддя [5]. Особлива увага приділяється захисту вразливих категорій населення - дітей, жінок, внутрішньо переміщених осіб та інших соціально вразливих груп [6].

Імплементация міжнародних стандартів сприяє підтриманню верховенства права та збереженню демократичних інституцій навіть у кризових умовах. Обмеження прав повинні бути чітко регламентовані законом, належним чином обґрунтовані та відповідати потребам національної безпеки. Важливу роль у контролі за дотриманням прав людини відіграють омбудсмен, правозахисні організації та суди, забезпечуючи можливість громадянам оскаржувати порушення їхніх прав навіть під час війни [6].

В контексті збройного конфлікту в Україні, необхідно розробити і впровадити ряд важливих напрямів для імплементации міжнародних стандартів прав людини в українське законодавство. Наприклад, посилення відповідальності за порушення прав людини під час війни, включаючи посилені покарання за злочини, що стосуються цивільного населення; впровадження інституту відповідальності за порушення міжнародного гуманітарного права, зокрема, за тортури, знущання та інші злочини; посилення співпраці з міжнародними організаціями, включаючи Європейський суд з прав людини, для забезпечення дотримання стандартів прав людини, а також включення прецедентної практики ЄСПЛ до національної судової практики [7].

Отже, імплементация міжнародних стандартів прав людини під час війни є важливою для збереження правопорядку та верховенства права. Україна

повинна адаптувати своє законодавство для ефективного захисту прав і свобод навіть у кризових умовах. Удосконалення національного законодавства та правозастосовчої практики забезпечить механізми захисту прав людини, підвищуючи довіру громадян до державних інститутів.

Список використаних джерел

1. Боярчук К. О. Дослідження імплементації стандартів прав людини. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d61a47d1-c9f5-46cc-bca4-b48b57a3c999/content> (дата звернення: 06.03.2026).
2. Демиденко А. Л. Імплементація міжнародно-правових стандартів захисту прав людини. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8667bbef-1b9d-48fe-ad06-391fe8a8f118/content> (дата звернення: 06.03.2026).
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII : редакція від 04 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 06.03.2026).
4. Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей : Закон України від 26 жовт. 2022 р. № 2010-IX : редакція від 04 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20> (дата звернення: 06.03.2026).
5. Рішення Конституційного Суду України щодо застосування прав людини під час воєнного стану : Конституційний Суд України. URL: <https://ksu.gov.ua> (дата звернення: 06.03.2026).
6. Хаустова М. Г. Імплементація європейських правових стандартів у правову систему України. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ac98e2c2-486c-4cb6-808e-418cd21d0b34/content> (дата звернення: 06.03.2026).
7. Офіс Ради Європи в Україні. У Верховному Суді обговорюють досвід імплементації Європейської конвенції з прав людини в Україні. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-supreme-court-is-discussing-the-experience-of-implementing-the-european-convention-on-human-rights-in-ukraine> (дата звернення: 06.03.2026).

Віктор Лазарєв,
професор кафедри теорії та історії
держави та права Харківського
національного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ВІЙНИ

Сучасна українська термінологія у сфері безпеки, оборони та війни формується під впливом трансформацій, спричинених тривалим зовнішнім збройним тиском. Центральним елементом цієї термінологічної системи виступає категорія «національна безпека», яка у Законі України «Про національну безпеку України» визначається як «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [1]. Це визначення формує базу для формування термінології у сфері безпеки, оскільки через нього вибудовується цілісна концепція державної політики реагування на загрози.

Також, важливим є термін «сектор безпеки і оборони», яке закон визначає як «система органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України» [1]. Це визначення вказує на системний характер сучасної української безпекової термінології, що охоплює не лише військові формування, але й правоохоронні, розвідувальні, спеціальні та цивільні структури, а також інститути громадянського суспільства.

Закон України «Про оборону України» визначає оборону як «систему політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту» [2]. Таким чином, у сучасній термінології оборона - це не

лише сукупність військових дій, а комплексна державна політика, яка включає інформаційний, правовий, організаційний та технологічний виміри.

Важливою категорією виступає термін «Збройні Сили України», який Закон України «Про Збройні Сили України» визначає як «військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності» [3]. Це визначення окреслює і функціональний, і конституційний статус ЗСУ. Поряд з цим, в законодавстві надається визначення терміну «військова служба», що визначається як «державна служба особливого характеру» [4], що посилює інституційно-правову специфіку військового персоналу.

Особливої актуальності зараз набуває також термін «загрози національній безпеці України», який розглядається як «явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України» [1]. Таке трактування терміну забезпечує не лише фіксацію вже наявних небезпек, але й охоплює потенційні, латентні та динамічні ризики, що властиві умовам сучасної війни та гібридних форм агресії.

Природа воєнного стану розкривається у Законі України «Про правовий режим воєнного стану». У ньому закріплено, що воєнний стан - це «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу ... » [5]. У структурі цього поняття важливими є терміни «збройна агресія», «тимчасові обмеження конституційних прав», «військове командування», кожен із яких виконує важливе завдання для реалізації механізмів воєнного стану.

Важливе значення має термін «обороздатність держави», що у Законі «Про оборону України» розуміється як «здатність держави до захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту» [2]. Це визначення окреслює обороноздатність як комплексну систему застосування механізмів протидії агресору.

Суттєвою складовою терміносистеми виступає термін «збройна агресія»,

якому у законі надається наступне визначення: «застосування іншою державою або групою держав збройної сили проти України» [2]. Це визначення закріплює базову правову кваліфікацію дій, що становлять посягання на суверенітет і територіальну цілісність держави.

Таким чином, терміни, що використовуються в законах України у сфері безпеки та оборони, формують цілісну систему. З цього випливає, що сучасна українська термінологія у сфері безпеки, оборони та війни характеризується високим ступенем системності, формальної визначеності. Вона ґрунтується на концептах, що забезпечують розуміння оборони як багатовимірної державної політики, а не виключно військової функції. Ця термінологія чітко фіксує статус суб'єктів сектору безпеки, категорії загроз і правові режими реагування на них, що є важливим під час триваючої збройної агресії. Наявна терміносистема продовжує еволюціонувати у відповідь на виклики війни, інтегруючи міжнародний досвід та забезпечуючи дотримання принципу формальної визначеності.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 02.04.2026).
2. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 02.04.2026).
3. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 02.04.2026).
4. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 02.04.2026).
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#top> (дата звернення: 02.04.2026).

Ірина Лисичкіна,
головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з питань

*інноваційного забезпечення розвитку
спроможностей Національної гвардії
України Київського інституту
Національної гвардії України, кандидат
філологічних наук, доцент*

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО З ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКИ

Сучасні трансформаційні процеси у секторі безпеки і оборони обумовлюють необхідність впровадження ефективних підходів до підготовки персоналу. Одним із ключових механізмів забезпечення якості освіти та тренування в НАТО є системний підхід до навчання, який лежить в основі розробки, реалізації та оцінювання освітніх і тренувальних програм.

Згідно з директивами НАТО, освіта і тренування є критично важливими для забезпечення готовності, ефективності та взаємосумісності сил Альянсу [1]. Водночас переглянута минулого року директива Bi-SC 075-007 акцентує увагу на системному підході як базовому інструменті управління індивідуальним навчанням [2].

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю глибокого розуміння системної логіки стандартів НАТО для їх практичного впровадження в національні системи освіти та тренування держав-партнерів, зокрема України. Мета наукової розвідки полягає у окресленні перспектив впровадження системного підходу до навчання в секторі безпеки й оборони України.

Системний характер стандартів НАТО з освіти та підготовки регламентується такими ключовими документами: Bi-SCD 075-002 “Education and Training (E&T) Directive” [1], Bi-SC 075-007 “Education and Individual Training Directive” [2] та Bi-SC 075-003 “Collective Training and Exercise Directive” [3].

Системний підхід до навчання в НАТО визначається як комплексна методологія, що охоплює повний цикл підготовки персоналу: аналіз, проектування, розробку, впровадження та оцінювання навчальних рішень [2] з

метою забезпечення: відповідності навчання реальним оперативним потребам; досягнення необхідного рівня компетентностей (знання, навички, установки); ефективного використання ресурсів; постійного вдосконалення навчальних процесів.

Системний зв'язок між індивідуальним та колективним вимірами підготовки є центральним для розуміння логіки стандартів НАТО. Директива наголошує, що «оскільки індивідуальна підготовка є передумовою колективної ефективності у виконанні завдань, індивідуальна та колективна підготовка мають розглядатися як тісно взаємопов'язаний континуум» [1]. Чотири компоненти утворюють систему взаємозалежних елементів. Освіта є «систематичним навчанням осіб, яке підвищуватиме їхні знання та навички та розвиватиме компетентності... що дозволяє особам розумно відповідати на непередбачувану ситуацію» [1]. Індивідуальна підготовка визначається як «розвиток навичок та знань, необхідних для виконання конкретних обов'язків та завдань... і є вивченою реакцією на передбачувану ситуацію (навички)» [1]. Колективна підготовка та навчання забезпечують реалізацію попередніх компонентів на рівні структур та формувань.

В умовах наближення України до стандартів НАТО та трансформації сектору безпеки і оборони впровадження системного підходу до навчання набуває стратегічного значення. Його застосування дозволяє гармонізувати національні системи підготовки з вимогами Альянсу та підвищити загальну ефективність підготовки персоналу. Передусім системний підхід створює можливість переходу від змістово-орієнтованої моделі навчання до результатно-орієнтованої, де ключовим є формування конкретних спроможностей, необхідних для виконання службових обов'язків. Це особливо актуально для сектору безпеки, оскільки підготовка має безпосередній вплив на оперативну готовність і бойову ефективність. Другим важливим аспектом є забезпечення прозорого зв'язку між посадовими обов'язками та змістом навчання. Як підкреслюється у директивах НАТО, навчальні вимоги формуються на основі аналізу функціональних обов'язків і трансформуються у навчальні цілі через

процедуру аналізу потреб підготовки [2]. Імплементація цього підходу в Україні дозволить уникнути фрагментарності у підготовці та забезпечити її системність. Третім напрямом є впровадження механізмів забезпечення якості освіти і підготовки. Системний підхід до навчання передбачає обов'язкове оцінювання результатів навчання та використання зворотного зв'язку для вдосконалення програм. Це створює передумови для формування національної системи якості, сумісної з підходами НАТО, зокрема елементи акредитації та сертифікації навчальних курсів.

Водночас впровадження системного підходу до навчання в Україні супроводжується низкою викликів, як-от необхідність нормативного закріплення підходу, підготовка інструкторсько-викладацького складу, адаптація існуючих освітніх програм та створення інституційних механізмів управління підготовкою. Окремої уваги потребує формування культури планування навчання на основі аналізу потреб, що є ключовим елементом системного підходу.

Таким чином, впровадження системного підходу до навчання в Україні має значний потенціал для підвищення якості підготовки персоналу сектору безпеки й оборони, забезпечення взаємосумісності з силами НАТО та формування сучасної, ефективної системи професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Bi-Strategic Command Directive 075-002: Education and Training (E&T) Directive (Bi-SCD 075-002) [Electronic resource] / North Atlantic Treaty Organisation ; Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) & Headquarters Supreme Allied Commander Transformation (HQ SACT). — NATO UNCLASSIFIED, 2023. — URL: nato.int (дата звернення: 03.04.2026).
2. Bi-SC Education and Individual Training Directive (Bi-SC 075-007) [Electronic resource] / North Atlantic Treaty Organisation ; Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) & Headquarters Supreme Allied Commander Transformation (HQ SACT). — NATO UNCLASSIFIED, 2025. — URL: nato.int (дата звернення: 03.04.2026).
3. Bi-SCD 075-003 Collective Training and Exercise Directive (Bi-SCD 075-003) [Electronic resource] / North Atlantic Treaty Organisation ; Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) & Headquarters Supreme Allied Commander Transformation (HQ SACT). — NATO UNCLASSIFIED, 2023. — URL: nato.int (дата звернення: 03.04.2026).

Артьом Лисюк,
 здобувач вищої освіти Харківського
 національного університету
 внутрішніх справ

Науковий керівник: Олена
Макарова, професор кафедри
 криміналістики та судової
 експертології ННП Харківського
 національного університету
 внутрішніх справ, кандидат
 психологічних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ У ДОКАЗУВАННІ ВИНИ КЕРІВНИКІВ ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Специфіка доказування вини керівників злочинних організацій полягає у необхідності підтвердження їхнього «інтелектуального панування» над злочинним процесом. З точки зору криміналістики, це реалізується через дослідження документальних слідів управлінських рішень. Оскільки сучасні злочинні спільноти функціонують за принципами бізнес-структур, ключовим об'єктом експертного дослідження стає рух активів. Згідно з ч. 4 ст. 28 КК України [1], створення злочинної організації передбачає мету вчинення тяжких чи особливо тяжких злочинів, що майже завжди має корисливе підґрунтя. Г.П. Жаровська зазначає, що для ширшого тлумачення даного поняття метою створення злочинної організації слід вважати заняття злочинною діяльністю [2, с. 9]

Судово-економічна експертиза в цьому контексті дозволяє встановити факт існування «спільної каси», що є важливою кримінологічною та юридичною ознакою організованості. Експертне підтвердження регулярних відрахувань від різних ланок організації на єдині рахунки або гаманці, підконтрольні лідеру, прямо вказує на його роль як розпорядника ресурсів, навіть якщо його підпис відсутній у первинних документах. Під судово-економічною експертизою слід розуміти експертизу, яка проводиться експертом експертної установи на основі застосування спеціальних знань у

сферах економіки, обліку, оподаткування та права з метою виконання завдань сторін кримінального провадження, слідчого судді та/або суду та має для правильного розслідування кримінального правопорушення [3, с. 4].

Криміналістичний аспект використання спеціальних знань суттєво розширюється при аналізі схем легалізації майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК України [1]). Керівники організацій часто використовують складні багаторівневі системи та офшорні юрисдикції. У таких випадках судово-економічна експертиза повинна бути комплексною. Наприклад, поєднання методів бухгалтерського аналізу з комп'ютерно-технічними знаннями дозволяє ідентифікувати IP-адреси, з яких здійснювалося керування рахунками «фірм-прокладок». Якщо слідство встановлює, що доступ до банківських ключів здійснювався з пристроїв, що належать лідеру ОЗГ або його найближчому оточенню, висновок експерта про невідповідність задекларованих доходів реальним фінансовим оборотам стає фундаментом для повідомлення про підозру. Стаття 94 КПК України [4] вимагає від слідчого оцінювати кожний доказ з точки зору належності, допустимості та достовірності, і саме результати експертиз забезпечують ту саму «сукупність доказів», яка дозволяє дійти висновку про винуватість особи без жодних розумних сумнівів.

Особливу увагу слід приділити процесуальним особливостям призначення експертиз у справах щодо злочинних спільнот. Оскільки обсяг вилученої документації може бути колосальним, криміналістична тактика передбачає залучення спеціаліста вже на етапі підготовки клопотання про проведення обшуку, що подається згідно зі ст. 234 КПК України [4]. Це дозволяє слідчому максимально точно виконати вимоги п. 7 ч. 3 ст. 234 КПК України [4] щодо опису індивідуальних ознак документів, які планується відшукати для подальшого експертного дослідження. Важливо розуміти, що згідно зі ст. 242 КПК України [4], експертиза призначається лише тоді, коли для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання. У справах про організовану злочинність

економічного спрямування такі знання є безальтернативними, оскільки без спеціальних методик неможливо виявити приховану дебіторську заборгованість чи штучне завищення витрат, що використовуються для мінімізації податків та акумуляції тіньових коштів під егідою лідера організації.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що судово-економічна експертиза перетворює розрізнені фінансові операції на цілісну картину злочинної діяльності. Вона дозволяє правоохоронним органам вийти за межі переслідування простих виконавців і зосередити удар на центрах прийняття рішень. Це не лише забезпечує сувору відповідність кримінально-правовій кваліфікації за ст. 255 КК України [1], а й створює базу для конфіскації активів злочинної організації, що є найефективнішим кримінологічним методом руйнування економічного фундаменту професійної злочинності. Таким чином, симбіоз криміналістичних методів збирання доказів та глибокого економічного аналізу є єдиним дієвим шляхом до подолання сучасних високотехнологічних форм організованої злочинності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.03.2026).
2. Жаровська Г. П. Співучасть у злочині за кримінальним правом України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Київ, 2004. 19 с. URL: <https://surl.li/yddbuw> (дата звернення: 25.03.2026).
3. Лисенко В., Комишнюк Ю. Особливості проведення судово-економічної експертизи у ході розслідування злочинів, вчинених суб'єктами господарювання з ознаками фіктивності. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Юридичні науки*. 2019. Вип. 3. С. 1–13. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/legal/article/view/23/25> (дата звернення: 25.03.2026).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.03.2026).

Артьом Лисюк,
здобувач вищої освіти Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник: Віта Филінська,
доцент кафедри мовної підготовки,

*кандидат педагогічних наук
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В умовах стрімкої глобалізації та інтеграції України до європейського безпекового простору, знання англійської мови стає не просто додатковою навичкою, а стратегічною професійною необхідністю для працівників Національної поліції України (далі - НПУ). Сучасний поліцейський має бути готовим до міжнародної співпраці через канали Інтерполу та Європолу, супроводження іноземних делегацій, надання допомоги іноземним громадянам та роботи в умовах спільних миротворчих чи антитерористичних операцій. Традиційні методи навчання мови, орієнтовані на вивчення граматичних правил поза контекстом, більше не задовольняють оперативних потреб правоохоронних органів. Тому модернізація та впровадження інноваційних технологій викладання англійської мови у відомчих освітніх установах має на меті перехід від суто теоретичного вивчення до практичного опанування спеціалізованої лексики та комунікативних навичок, передбачених курсом «Professional English for Police Officers». Це вимагає перегляду як змісту освітніх програм, так і методів їх реалізації з використанням сучасних цифрових рішень.

Фундаментом модернізації стає впровадження концепції предметно-мовного інтегрованого навчання (далі - CLIL). CLIL – це дидактична методика, що дозволяє формувати у тих, хто навчається іншомовну лінгвістичну і комунікативну компетенції у тому ж навчальному контексті, у якому у них відбувається формування загальних знань та умінь [1, с. 20].

Ця інноваційна технологія дає змогу вивчати курсантам фахові знання з права, тактики або криміналістики безпосередньо через англійську мову. Замість абстрактних текстів, навчальний матеріал базується на реальних

випадках, таких як протоколи огляду місця події, міжнародних конвенцій про права людини та стандартах поліцейської етики. Такий підхід стимулює критичне мислення та формує професійний лексикон, необхідний для виконання службових обов'язків у нестандартних ситуаціях. Додатково, відбувається цифрова трансформація освіти через використання адаптивних платформ, інтегрованих у внутрішні мережі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Інноваційна складова сьогодні нерозривно пов'язана з використанням технологій віртуальної (далі - VR) та доповненої (далі - AR) реальності. Навчання з використанням VR базується на імерсивних технологіях, які забезпечують глибоке занурення здобувача в штучно створене освітнє середовище, а AR, в свою чергу служить як сучасна технологія, що інтегрує цифровий контенту фізичне середовище завдяки використанню мобільних пристроїв або спеціальних AR-окулярів [2, с. 3].

У професійній підготовці курсантів це технологія дозволяє моделювати стресові сценарії спілкування з іноземцями, де ціна помилки в перекладі може бути критичною. Наприклад, симуляція переговорів під час затримання правопорушника або проведення допиту іноземця в інтерактивному VR-середовищі забезпечує занурення в мовну ситуацію, знімаючи психологічний бар'єр. Курсант вчиться використовувати не лише правильні граматичні конструкції, а й специфічну термінологію в умовах дефіциту часу. Це виводить традиційні рольові ігри на новий рівень, перетворюючи їх на сучасні тренінги. Тут штучний інтелект виступає в ролі опонента, який розпізнає мову та оцінює адекватність відповідей майбутніх поліцейських.

Окрему увагу слід приділити використанню ChatGPT у процесі викладання англійської мови, а також у визначенні його можливостей щодо генерування якісних вправ з англійської мови [3, с. 2]. Майбутні офіцери використовують спеціалізовані корпуси текстів правоохоронної спрямованості для аналізу частотності вживання юридичних термінів та стійких виразів. ШІ-асистенти допомагають курсантам у написанні офіційних рапортів англійською

мовою, виправленні стилістичних помилок та адаптації мовлення під офіційний реєстр. Проте важливо підкреслити, що роль викладача в цій системі зміщується з позиції транслятора знань до позиції фасилітатора та модератора цифрового контенту. Викладач розробляє індивідуальні освітні траєкторії, враховуючи рівень початкової підготовки курсантів та їхню майбутню спеціалізацію.

Важливим компонентом є також формування навичок цифрової безпеки в процесі вивчення іноземних. Найефективнішим способом такої безпеки є інтерактивні платформи, ігрові методи, онлайн-курси із цифрової безпеки, а також навчання через соцмережі та форуми [4, с. 269]. Оскільки курсанти часто стикаються з фішингом, маніпуляціями в соціальних мережах та кібершахрайством, навчання англійської мови поєднується з аналізом англomовного сегменту мережі на предмет кіберзагроз. Таким чином, іноземна мова стає інструментом оперативного аналізу інформації в кіберпросторі.

Модернізація також передбачає зміну системи оцінювання. Перехід від паперового тестування до комп'ютерного автоматизованого оцінювання комунікативних навичок дозволяє отримувати об'єктивну картину готовності курсанта до реальної служби [5, с. 4]. Створені в межах науково-освітнього простору університетів МВС електронні портфоліо курсантів відображають їхні успіхи у виконанні мультимодальних проєктів: створення інструкцій для іноземців щодо безпеки в місті, переклад нормативних актів або участь у міжнародних симуляційних іграх. Це стимулює внутрішню мотивацію майбутніх офіцерів, адже вони бачать прямий зв'язок між рівнем володіння англійською мовою та перспективами кар'єрного зростання, включно з навчанням у поліцейських академіях Європи та США.

Модернізація інноваційних технологій навчання англійської мови в закладах освіти Національної поліції України є невід'ємною складовою реформування правоохоронного сектору. Поєднання технологій CLIL, віртуальної реальності та штучного інтелекту дозволяє вивести професійну підготовку курсантів на якісно новий рівень. Такий підхід забезпечує не лише

лінгвістичну грамотність, а й формує комплексні компетенції: від здатності вести переговори в кризових ситуаціях до розпізнавання складних кіберзагроз у міжнародному інформаційному просторі. Результатом цього процесу є підготовка офіцера нового покоління - висококваліфікованого, мобільного та інтегрованого у світову систему безпеки, що здатний ефективно захищати права громадян незалежно від мови їхнього спілкування.

Список використаних джерел

1. Іванченко І. Г. Методика CLIL (content and language integrated learning) — предметно-мовне інтегроване навчання. *Інноваційні погляди у майбутнє — 2021* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. пед. та наук.-пед. працівників, аспірантів, молодих учених (м. Київ, 18 трав. 2021 р.). С. 19–25. URL: natc.org.ua (дата звернення: 07.04.2026).
2. Бойко О. Ю., Кабацька О. В., Усик Л. М. Інтеграція технологій віртуальної та доповненої реальності у процес навчання іноземних мов: потенціал VR та AR для формування комунікативної компетентності здобувачів освіти. *Академічні візії*. 2025. № 47. URL: academy-vision.org (дата звернення: 07.04.2026).
3. Курило О. А. ChatGPT та інноваційні технології у викладанні англійської мови : кваліфікаційна робота магістра : спец. 035 Філологія / наук. кер. І. П. Біскуб ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2024. 71 с. URL: vnu.edu.ua (дата звернення: 07.04.2026).
4. Медвідь О., Вашист К., Стриженко О. Підвищення інформаційної безпеки через навчання іноземної мови. *Філологічні трактати*. 2025. № 17 (1). С. 268–283. URL: sumdu.edu.ua (дата звернення: 07.04.2026).
5. Коломієць А. В. Комп'ютерне тестування як засіб контролю освітніх досягнень старшокласників у вивченні англійської мови : магістерська робота : спец. 014 Середня освіта / Хмельницька гум.-пед. акад. Хмельницький, 2023. 84 с. URL: 46.63.9 (дата звернення: 07.04.2026).

Аліна Луньова,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Володимир Буга, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного

*університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук*

НОТАРІАТ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В умовах воєнного стану в Україні питання забезпечення правової безпеки держави набуває особливої актуальності, оскільки безпосередньо пов'язане із захистом прав і свобод людини, стабільністю цивільного обороту, функціонуванням економічних і соціальних інститутів та ефективністю правових механізмів. Війна створює додаткові ризики для реалізації конституційних прав громадян, а також формує складні умови для підтримки нормального цивільного життя та діяльності бізнесу, що робить необхідним посилення превентивних правових інструментів [1]. У цьому контексті важливе місце займає нотаріат, який виступає ключовим інституційним елементом механізму превентивного захисту прав, забезпечуючи юридичну визначеність, законність та надійність у сфері приватноправових відносин [4, с.12]. Зокрема, нотаріус є своєрідним гарантом безпеки цивільного обороту, що має вирішальне значення у складних умовах, спричинених воєнними діями.

Нотаріальна діяльність виконує низку фундаментальних функцій, спрямованих на забезпечення правової безпеки держави. Серед них – підтвердження достовірності правочинів, захист права власності, запобігання виникненню правових спорів та конфліктів, а також створення умов для стабільного функціонування цивільного обороту [6, с.45]. В умовах воєнного стану ці функції набувають особливої значущості, оскільки нестабільність суспільно-політичної ситуації, тимчасова окупація окремих територій, масове переміщення населення та руйнування об'єктів інфраструктури значно підвищують ризики порушень прав громадян і ускладнюють їх захист [3]. Нотаріат у таких умовах стає не просто інструментом формального оформлення документів, а важливим механізмом підтримки правової визначеності та довіри до державних і приватноправових інститутів [5, с.169].

Разом із тим, функціонування нотаріату у воєнний час супроводжується низкою суттєвих викликів. До них належать обмежений доступ до нотаріальних послуг у районах проведення бойових дій, перебої у функціонуванні державних реєстрів, підвищена правова невизначеність та ризики шахрайства у сфері майнових прав. Також актуальною проблемою є недостатній рівень цифровізації нотаріальної діяльності, що обмежує можливості оперативного реагування на кризові ситуації, а також забезпечення безперервності надання нотаріальних послуг для населення та бізнесу. У цих умовах важливе значення має створення ефективних механізмів дистанційного доступу до нотаріальних послуг, розширення електронного документообігу та забезпечення надійної взаємодії нотаріату з державними реєстрами та іншими суб'єктами правовідносин.

Забезпечення ефективного функціонування нотаріату в умовах воєнного стану є не лише питанням підтримки цивільного обороту та правового порядку, а й невід'ємною складовою комплексної системи національної безпеки. Підвищення професійної компетентності нотаріусів, інтеграція цифрових технологій, модернізація освітніх програм, а також врахування сучасних безпекових викликів дозволяють формувати стійку та адаптивну систему правової підтримки громадян і державних інститутів. Це, у свою чергу, сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних діяти ефективно у кризових умовах та забезпечувати стабільність і правову визначеність у суспільстві, що є особливо важливим у період воєнних дій та трансформації сектору безпеки і оборони[2, с.22].

В умовах сучасних викликів особливого значення набуває модернізація нотаріальної діяльності, яка має здійснюватися у тісному зв'язку з трансформацією системи професійної підготовки фахівців. Сучасний нотаріус повинен володіти ґрунтовними знаннями у сфері цивільного, господарського та нотаріального права, а також компетентностями у сфері забезпечення правової безпеки, роботи в умовах кризових ситуацій, використання цифрових технологій та протидії новітнім правовим ризикам [4]. Це зумовлює

необхідність модернізації освітніх програм, запровадження інноваційних методик навчання, а також інтеграції безпекового компоненту у підготовку майбутніх правників.

Важливим напрямом розвитку є також цифровізація нотаріальної діяльності, що включає впровадження електронного документообігу, розвиток дистанційних форм надання нотаріальних послуг, удосконалення доступу до державних реєстрів та використання сучасних засобів електронної ідентифікації особи. Це вимагає відповідної підготовки фахівців, здатних ефективно працювати в умовах цифрового середовища, а також здатних забезпечити надійний захист прав громадян і бізнесу навіть у критичних ситуаціях [2]. Перспективним є розвиток міжнародного співробітництва та інтеграція європейського досвіду у сфері нотаріальної діяльності та підготовки фахівців, що сприятиме підвищенню рівня правової безпеки та адаптації національної системи до сучасних викликів [3]. Сучасні безпекові та правові виклики зумовлюють необхідність комплексної модернізації як нотаріальної діяльності, так і системи підготовки кадрів у цій сфері. Реалізація відповідних заходів сприятиме підвищенню ефективності функціонування нотаріату, зміцненню правової безпеки держави та формуванню висококваліфікованих фахівців для сектору безпеки і оборони, що в умовах воєнного стану є ключовим завданням державної політики та правової системи.

Список використаних джерел

1. Цивільне право України: підручник : у 2 т. / за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фартєєвої, В. Л. Яроцького. Харків : Право, 2023. Т. 1. 648 с.
2. Фурса Є. І. Актуальні проблеми нотаріату України та їхні доктринальні шляхи вирішення. *Право України*. 2020. № 9. С. 20–42.
3. Нотаріальний процес: теорія і практика. Концепції вчених з удосконалення законодавства про нотаріат : монографія / за ред. С. Я. Фурси. Київ : Центр правових досліджень Фурси ; Вайт Коутс, 2023. 363 с.
4. Нотаріат в Україні: навч. посіб. / Ю. В. Нікітін та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна. 4-те вид., доп. і перероб. Київ : Нац. акад. управління, 2016. 586 с.
5. Долинська М. С. Нотаріат : підручник. Львів : Ліга-Прес, 2018. 398 с.

6. Комаров В. В., Баранкова В. В. Нотаріат в Україні : підручник. Харків : Право, 2011. 384 с.

Руслана Максакова,
виконувач обов'язків завідувача кафедри
конституційного, адміністративного
та трудового права Національного
університету «Запорізька політехніка»,
доктор юридичних наук, професор

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ – МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ

Науково-дослідна діяльність (далі НДД) здобувачів вищої освіти – майбутніх фахівців в секторі безпеки і оборони має важливе значення в механізмі формування доказового мислення, дослідницької культури, технологічної грамотності та відповідальності. В умовах війни вона віддзеркалює реальні оборонні та безпекові потреби.

Профілі компетентностей у воєнних науках, національній безпеці, безпеці державного кордону та суміжних галузях дедалі більше залежать від здатності працювати з даними, моделювати ризики, оцінювати ефекти управлінських рішень, проектувати та обґрунтовувати інновації в умовах невизначеності (війни) й ресурсних обмежень. Рівень оволодіння такими вміннями підтверджується змістом і якістю наукових досліджень здобувачів.

Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у закладах вищої освіти визначена невід'ємною складовою освітньої діяльності, яка є обов'язковою, а осіб, які навчаються у закладах вищої освіти – суб'єктами такої діяльності.

Аналізуючи тематику наукових досліджень, поданих ЗВО на конкурс для фінансування за рахунок коштів державного бюджету в 2025 році, можемо визначити три актуальні напрями досліджень в секторі безпеки і оборони: 1) Системи виявлення, розпізнавання та супроводу цілей; 2) Безпілотні системи та автономна навігація; 3) Підготовка особового складу та освітні технології.

Перспективні / повоєнні напрями наукових досліджень в сфері безпеки і

оборони визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2024 р. № 476. За Постановою першою сферою в Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні визначено сферу Національної безпеки і оборони. В цій сфері актуальними серед інших окреслено такі напрямки: інформаційна безпека та кібербезпека; екологічно збалансована енергетична безпека; хімічна, біологічна, радіаційна, ядерна безпека та захист.

Воєнний стан вплинув і на політику щодо фінансування наукових досліджень. Так, обсяг фінансування за рахунок бюджетних коштів для кожного наукового напрямку державного закладу вищої освіти розраховується за формулою визначеною п. 5 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки пріоритетних напрямів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, наукової і науково-технічної діяльності закладів вищої освіти та наукових установ, яким визначено що пріоритетне фінансування НДД здобувачів вищої освіти здійснюється для релокованих та прифронтових вузів. Зокрема: найвищий коефіцієнт регіональної підтримки (1,15) для тимчасово переміщених (тобто релокованих) державних закладів вищої освіти/державних наукових установ (далі ДЗВО/ДНУ), що утримують матеріально-технічну базу за своєю юридичною адресою та для ДЗВО/ДНУ, розташованих у Донецькій, Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Сумській, Харківській, Херсонській областях (коефіцієнт 1,1) (тобто прифронтових вузів). Також підвищений коефіцієнт (1,05) встановлено для ДЗВО/ДНУ, розташованих у Дніпропетровській, Одеській, Чернігівській областях, тобто територіях які знаходяться під постійними обстрілами. Для ДЗВО/ДНУ, розташованих в інших областях визначено найнижчий коефіцієнт (1).

У контексті НДД здобувачів важливо, що державні та університетські програми фінансування НДД, політики оцінювання, питання наукової експертизи й підтримки молодих дослідників прямо впливають на можливість

студентів бути залученими до проєктів. На підставі аналізу положень Закону «Про наукову і науково-технічну діяльність», одним із основних завдань Закону визначено вироблення принципів державної політики, спрямованих на створення інституційних механізмів НДД та інтеграцію у міжнародний науковий простір.

Виходячи з цих принципів державної політики, перспективним напрямом здійснення НДД здобувачів в секторі безпеки і оборони є міжнародна діяльність ЗВО. Співробітництво для здобувачів сектору безпеки і оборони є пріоритетним в рамках співпраці між Україною та НАТО. Така співпраця реалізується, зокрема, через ряд програм та ініціатив: 1) Дорожню карту співпраці між НАТО та Україною в галузі інновацій, 2) Платформу НАТО-Україна щодо протидії гібридній війні, 3) Процес виховання доброчесності (ВИ), 4) Програму вдосконалення оборонної освіти (DEEP), 5) Програма «Наука заради миру та безпеки» (SPS).

Окрім співпраці з НАТО в сфері дослідницької та освітньої діяльності, Регламентом ЄС встановлено Європейський оборонний фонд (European Defence Fund), який також підтримує спільні оборонні дослідження та розробки.

Разом з широкою підтримкою та законодавчо встановленими вимогами щодо проведення НДД здобувачами освіти в секторі безпеки і оборони в будь-який час, а тим більше в умовах війни, питання дотримання безпекових інформаційних режимів і відповідальності є надважливим. НДД здобувачів у безпеково-оборонній сфері майже неминуче стикається з dual-use ризиком (використанням технологій подвійного призначення). Саме тому інтелектуальна власність у сфері розробки військової техніки, технологій «dual-use» є важливим інструментом захисту авторських прав розробників та державних інтересів. Для України, яка перебуває у стані війни, це питання є критично важливим [1].

Здійснюючи НДД у безпеково-оборонній сфері здобувачі зобов'язані бути компетентними в сфері застосування інформаційного законодавства. Особливістю НДД здобувачів у безпеково-оборонній сфері в період дії воєнного

стану має бути жорстке дотримання вимог чинного законодавства щодо режиму держтаємниці, службової інформації, персональних даних, інформації щодо критичної інфраструктури, оборонних закупівель, кіберзахисту та захисту інтелектуальної власності.

Ще одним потенційно небезпечним напрямом для НДД здобувачів у безпеково-оборонній сфері є питання публікаційної етики і конфіденційності. Війна збільшує частку досліджень, що включають уразливі групи (військовослужбовці, ветерани, ВПО, постраждалі від насильства, діти) або чутливі теми (моральна травма, бойовий стрес, наслідки тортур). Це різко підвищує вимоги до етичної складової в НДД здобувачів які мають бути обізнаними щодо необхідності отримання згоди в разі використання в якості емпіричної бази дослідження аналітичних матеріалів з інформацією про ці уразливі групи, мають бути обізнаними щодо ризиків повторної травматизації, обізнаними про конфіденційність та відповідальну обробку даних.

Ключові проблеми НДД здобувачів у воєнний час концентруються у семи напрямках: фізична безпека; етика та робота з уразливими групами; доступ до даних; фінансування та кадровий баланс; інфраструктура і цифрова стійкість; ментальне здоров'я; академічна мобільність і співпраця з оборонними структурами. Пріоритети політики й університетських практик в сфері НДД мають будуватися як «система» охоплюючи: дослідницьку безпеку, етичну експертизу, захищені середовища даних, спеціалізовані освітні компоненти з безпеки досліджень та управління даними, інтегровані програми психосоціальної підтримки, а також механізми швидкого фінансування прикладних студентських наукових досліджень у зв'язці з реальними оборонними потребами і міжнародними програмами.

Аналіз нормативно-правової бази щодо регулювання НДД здобувачів вищої освіти у секторі безпеки і оборони України закладає протилежні умови її здійснення: з одного боку – конституційні гарантії права на освіту й свободу наукової творчості, з іншого – правовий режим воєнного стану, обмеження та відповідальність за порушення режимів державної таємниці, захисту

персональних даних, кібербезпеки.

Повномасштабна війна радикально змінила зміст та пріоритети до НДД здобувачів вищої освіти, які готуються до професійної діяльності у секторі безпеки і оборони України, а також окреслила невідомі раніше безпекові виклики й фактори ризику. Поєднання трьох складових – 1) зростання практичної потреби у доказових рішеннях і технологічних інноваціях для оборони, 2) суттєвих обмежень доступу до даних/інфраструктури та 3) підвищених вимог до етики, безпеки й захисту інформації – створює нову «парадигму НДД»: дослідження мають бути одночасно швидкими, прикладними, верифікованими, правомірними та безпечними.

Список використаних джерел

1. Серeda О. Військова техніка, технології «dual-use» і інтелектуальна власність. URL: <https://armada.law/blog/vijskova-tehnika-tehnologiyi-dual-use-i-intelektualna-vlasnist/> (дата звернення: 06.04.2026).

Анна Мартинова,
*викладач кафедри державно-правових
дисциплін та публічного управління
Донецького державного університету
внутрішніх справ*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СКЛADOVA ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

У сучасних умовах трансформації системи національної безпеки України особливого значення набуває формування професійно підготовлених, етично відповідальних кадрів. Важливою складовою цього процесу є академічна доброчесність, яка забезпечує не лише якість освіти, а й формує ціннісні орієнтири майбутніх фахівців. Порухення принципів академічної доброчесності на етапі підготовки кадрів може мати негативні наслідки у професійній діяльності, зокрема у сфері безпеки і оборони, де від рішень фахівців залежить національна безпека держави.

Нормативно-правове забезпечення академічної доброчесності в Україні закріплене у Законі України «Про освіту», який визначає її як обов'язкову

умову освітньої та наукової діяльності. Водночас у відомчих актах, що регулюють діяльність органів сектору безпеки і оборони, також закріплюються етичні стандарти, які корелюють із принципами академічної доброчесності.

18.12.2025 року ухвалений спеціальний законодавчий акт у досліджуваній нами сфері – Закон України «Про академічну доброчесність» (буде введений в дію 31.07.2026 р.), який встановлює єдині правові та етичні норми для запобігання плагіату, фабрикації, фальсифікації та іншим порушенням у сфері освіти й науки [1]. Він передбачає створення Реєстру порушників, відповідальність за академічний саботаж та забороняє рекламу платних послуг із написання робіт. Прийняття спеціального законодавства у сфері академічної доброчесності зумовлене сукупністю системних проблем та стратегічних потреб розвитку освіти і науки в Україні.

Відповідно до ст. 1 вказаного вище Закону академічна доброчесність – це сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності [1].

Розглядаючи академічну доброчесність як систему етичних принципів і правил, що регулюють поведінку учасників освітнього та наукового процесу, варто зазначити, що ця категорія включає такі базові цінності, як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і прозорість. Особливого значення ці принципи набувають у сфері підготовки фахівців сектору безпеки і оборони, оскільки формують основу професійної етики та службової дисципліни.

Як вказують дослідники, академічна доброчесність є складним та багатоаспектним явищем, яке відіграє ключову роль у належному функціонуванні сучасних освітніх і наукових інституцій. Основна ідея цього поняття полягає у суворому дотриманні визначених етичних стандартів і правових норм, які регулюють діяльність та поведінку всіх учасників освітнього процесу, включаючи студентів, викладачів та адміністративний персонал [2].

Академічна доброчесність є базовою передумовою забезпечення якості освіти, оскільки підтримує функціонування освітньої системи, зорієнтованої на формування реальних знань, практичних умінь і професійних компетентностей у здобувачів вищої освіти, аспірантів і молодих науковців, а не лише на формальне підтвердження освітнього рівня шляхом отримання відповідних кваліфікаційних документів [3].

Завдяки дотриманню принципів чесності досягається не тільки високий рівень навчальних і наукових результатів, але й забезпечується довіра до них як з боку академічної спільноти, так і з боку суспільства загалом. Академічна чесність є необхідною умовою для формування професіоналів, здатних відповідально виконувати свої обов'язки та робити внесок у розвиток суспільства на основі чесності, прозорості та етичної поведінки [4].

Професійна етика фахівців сектору безпеки і оборони передбачає високий рівень відповідальності, дотримання законності, неупередженість, лояльність до держави та готовність діяти в інтересах суспільства. Академічна доброчесність виступає фундаментом для формування цих якостей ще на етапі навчання. Зокрема, недопущення плагіату, фальсифікації даних, списування та інших форм недоброчесної поведінки сприяє розвитку критичного мислення, самостійності та професійної відповідальності.

Разом із тим існують суттєві проблеми у сфері забезпечення академічної доброчесності. Серед них можна виділити формальний підхід до її дотримання, недостатній рівень контролю, поширеність плагіату, а також недостатній рівень усвідомлення значення доброчесності серед здобувачів освіти. У контексті сектору безпеки і оборони ці проблеми є особливо небезпечними, оскільки можуть призвести до зниження якості управлінських рішень та порушення службової дисципліни.

З метою забезпечення академічної доброчесності доцільно впроваджувати комплексні заходи: удосконалення освітніх програм, посилення контролю за дотриманням етичних стандартів, використання сучасних технологій перевірки на плагіат, формування культури доброчесності та підвищення рівня правової

свідомості здобувачів освіти.

Таким чином, академічна доброчесність є невід’ємною складовою професійної етики фахівців сектору безпеки і оборони та важливим чинником забезпечення національної безпеки. Її дотримання сприяє формуванню відповідальних, компетентних і морально стійких фахівців. Водночас існує потреба у подальшому вдосконаленні механізмів забезпечення академічної доброчесності, зокрема шляхом гармонізації законодавства, розвитку інституційного контролю та формування відповідної професійної культури.

Список використаних джерел

1. Про академічну доброчесність : Закон України від 18 груд. 2024 р. № 4142-IX : введення в дію з 31.07.2026. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.03.2026).
2. Бєседа М., Пінаєва О., Пономарьов В. Вплив академічної доброчесності на професійне становлення майбутніх фахівців. *Педагогіка безпеки*. 2025. вип. 10, вип. 2, С. 103–111.
3. Вергун А.Р., Мацях Ю.М., Ягело С.П., Вергун О.М., Драгочинська Л.Ф. Академічна доброчесність та цифрові технології перевірки унікальності: перспективи розвитку антиплагіатних систем у медицині. *Молодий вчений*. 2025. URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/150/2448/5094-1> (дата звернення: 25.03.2026).
4. Білик, В. В., Шпильова, В. О., Козинець, А. О. *Академічна чесність та її важливість у вищій освіті: вплив інноваційних технологій*. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Т. 9 (№ 3). С. 10-15.

Олександра Мартинюк,

здобувач освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Володимир Буга, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук

ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ

ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Трансформація системи вищої військової освіти України – це складний багатовимірний процес, що є результатом взаємодії зовнішніх загроз безпеці з потребами розвитку внутрішньої освітньої сфери та державними стратегічними пріоритетами щодо оборони. За сучасних умов система військової освіти відіграє вирішальну роль у забезпеченні кваліфікованими кадрами сектору безпеки та оборони. Як така, система повинна постійно вдосконалюватися та адаптуватися до високодинамічних загроз безпеці.

Фундаментальним компонентом трансформації є перегляд нормативних актів та законів, що регулюють національну безпеку, військову освіту та оборону. Шляхом прийняття нових стратегічних документів, законів та підзаконних актів, що передбачають нові підходи до організації військової освіти, вони встановлять стандарти підготовки військовослужбовців. Ці реформи також будуть зумовлені зобов'язанням забезпечити відповідність системи військової освіти стандартам НАТО [1; 2; 3]. Це передбачає не лише зміну змісту навчальних програм, а й реформування управлінських механізмів функціонування закладів вищої військової освіти.

Військово-політичні умови, що склалися в контексті широких військових дій Росії проти України, є критично важливими. Повномасштабна військова агресія Росії проти України стала каталізатором для значних змін у системах підготовки військовослужбовців, оскільки реальні бойові операції демонструють нагальну потребу в швидкому коригуванні процесів навчання військовослужбовців з метою врахування системних змін, пов'язаних із сучасною війною; наприклад, підвищення рівня практичної підготовки та скорочення часу, необхідного для адаптації новопечених військовослужбовців до виконання своїх військових обов'язків [4].

Організаційні та мобілізаційні процеси необхідно оптимізувати на додаток до індивідуальної підготовки військовослужбовців. Це означає реорганізацію методів навчання військовослужбовців; перегляд термінів навчання для забезпечення більш практичного застосування; та вдосконалення

прикладної бази навчального процесу [5]. У цьому середовищі два конкуруючі пріоритети щодо теоретичного та практичного рівня навчання створюють дедалі більшу актуальність, оскільки це стосується ефективності кожного з них у забезпеченні солдатам можливості виконувати свої завдання в бойових операціях.

Процес євроатлантичної інтеграції України має значний вплив на процес трансформації системи військової освіти. Зокрема, стандарти НАТО передбачають, що програми військової освіти залишатимуться узгодженими з встановленими стандартами завдяки впровадженню комплексного підходу, удосконаленню інтегрованої системи навчання (багаторівневої) та посиленню міжнародної співпраці з питань, пов'язаних з програмами військової освіти та підготовки [6].

Ці зміни сприятимуть забезпеченню більшої мобільності та можливостей військовослужбовців брати участь у багатонаціональних операціях, ніж це було можливо раніше. Крім того, існує низка внутрішніх факторів, що впливають на операційні процеси систем військової освіти (урядові). Ці фактори включають покращений відбір кандидатів, удосконалені методи оцінювання та сертифікації професійної кваліфікації військовослужбовців, а також оновлену систему професійного розвитку педагогічних та наукових працівників [7].

Потрібно також нарощувати кадрові ресурси установ Вищої військової освіти, що передбачає підтримку напрямків і стимулювання наукових досліджень. До цієї групи також входять потреба у впорядкуванні структурних складових у системі військової освіти та науки, удосконаленні механізмів упорядкування і виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, які виконуються як власними силами, так і сторонніми виконавцями. При цьому основним показником ефективності стає співвідношення "витрати - результат", що означає раціоналізацію використання фінансових ресурсів і збільшення практичної віддачі наукових розробок у сфері оборони.

Окремо слід відзначити перехід до комплексної моделі підготовки військових фахівців, яка передбачає формування інтегрованих знань, умінь і

навичок, необхідних для прийняття рішень у складних та невизначених умовах. Така модель орієнтує освітній процес на практичну готовність випускника до виконання завдань за призначенням, а не лише на засвоєння теоретичного матеріалу.

Важливим напрямом також є цифровізація освітнього процесу, впровадження сучасних інформаційних технологій, симуляційних систем навчання та дистанційних освітніх платформ. Це дозволяє підвищити ефективність підготовки військових фахівців, забезпечити безперервність навчання та адаптивність освітніх програм до умов сучасного бойового середовища.

Узагальнення наведених аспектів дозволяє сформулювати об'єктивну потребу в докорінній системній трансформації системи вищої військової освіти в Україні. Ключовим завданням такої реформи є підготовка військових фахівців нового покоління, здатних ефективно протидіяти сучасним безпековим загрозам, адаптуватися до війни технологічного характеру та успішно інтегруватися у міжнародні оборонні структури. У цьому контексті реформування військової вищої освіти постає як закономірний етап її розвитку, зумовлений як зовнішніми чинниками — актуальними загрозами безпеки, поточною воєнно-політичною ситуацією та невинним рухом до євроатлантичної інтеграції, — так і внутрішніми потребами розвитку освітньої системи.

Наслідком цих трансформацій постає більш оновлена, зорієнтована на практичні навички та гнучка система військової освіти, спроможна адекватно реагувати на виклики, які ставить сьогоденне середовище безпеки.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII : станом на 24 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>

3. Про Стратегію воєнної безпеки України: Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>.
4. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Каб. Міністрів України від 23.11.2011 № 1341: станом на 7 лют. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#Text>
5. Приходько Ю.І. Основи теорії трансформації систем. // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія “Філософія”. 2018. № 1(3). С. 21–27.
6. Приходько Ю.І. Підготовка військових фахівців: системний підхід // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія "Педагогіка та психологія": Зб. наук. пр. Мукачево: Вид-во МДУ, 2017. Випуск 1 (5). С. 34–37.
7. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

Анастасія Медвідь,
здобувач вищої освіти Національної
академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана
Хмельницького

**Науковий керівник: Наталія
Голярдик,** доцент кафедри психології,
педагогіки та соціально-економічних
дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БПЛА У СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку сектору безпеки і оборони України відбувається в умовах повномасштабної збройної агресії, що зумовлює необхідність докорінного переосмислення підходів до організації службово-бойової діяльності. У цих умовах особливого значення набуває впровадження інноваційних технологій, здатних забезпечити інформаційну перевагу над противником та підвищити ефективність виконання завдань. Одним із таких ключових інструментів стали безпілотні літальні апарати (БПЛА), які фактично змінили характер сучасних бойових дій.

Застосування БПЛА у діяльності підрозділів сектору безпеки і оборони України сьогодні має системний характер. Вони використовуються як на тактичному, так і на оперативному рівнях, виконуючи широкий спектр завдань – від ведення розвідки до забезпечення координації дій між підрозділами. Особливого значення це набуває для підрозділів, що здійснюють охорону державного кордону, оскільки саме вони першими стикаються із загрозами проникнення диверсійно-розвідувальних груп, незаконного переміщення осіб та інших правопорушень [3].

Однією з ключових переваг використання БПЛА є можливість ведення безперервного моніторингу місцевості. На відміну від традиційних способів спостереження, безпілотні системи дозволяють охоплювати значні території, включаючи важкодоступні ділянки, що є особливо актуальним для прикордонних районів із складним рельєфом або густою рослинністю. Це забезпечує своєчасне виявлення змін обстановки та дозволяє оперативно реагувати на потенційні загрози [4].

Крім того, БПЛА суттєво знижують ризики для життя і здоров'я особового складу. Виконання розвідувальних та спостережних завдань дистанційно дозволяє мінімізувати необхідність безпосереднього перебування військовослужбовців у небезпечних районах. Це є надзвичайно важливим в умовах активних бойових дій, коли навіть короткочасне перебування на відкритій місцевості може становити загрозу.

Незважаючи на очевидні переваги, використання БПЛА супроводжується рядом суттєвих проблем, які потребують комплексного вирішення. Передусім, це питання матеріально-технічного забезпечення. У багатьох підрозділах спостерігається нестача сучасних безпілотних систем, а також їх нерівномірний розподіл. Це призводить до ситуацій, коли одні підрозділи мають достатнє технічне оснащення, тоді як інші змушені працювати з обмеженими ресурсами.

Окремою проблемою є різноманітність типів БПЛА, що використовуються. Відсутність уніфікації призводить до труднощів у їх експлуатації, обслуговуванні та навчанні персоналу. Кожен тип апарата має

свої технічні особливості, що вимагає додаткових ресурсів на підготовку операторів.

Не менш важливим є питання технічного обслуговування та ремонту. В умовах інтенсивної експлуатації БПЛА часто виходять з ладу, а відсутність належної ремонтної бази значно ускладнює їх відновлення. Це призводить до втрати техніки та зниження загальної ефективності підрозділів.

Суттєвим фактором, що впливає на ефективність використання БПЛА, є рівень підготовки персоналу. Оператор безпілотного апарата повинен мати комплексні знання, що включають не лише технічні аспекти управління, але й розуміння тактики застосування, основ топографії, зв'язку та аналізу отриманої інформації. У сучасних умовах цього недостатньо – оператор повинен діяти швидко, ухвалювати рішення в умовах обмеженого часу та високого рівня невизначеності.

Крім технічної підготовки, важливе значення має психологічна стійкість операторів. Робота з БПЛА часто здійснюється в умовах постійного стресу, інформаційного перевантаження та відповідальності за прийняті рішення. Це вимагає належної психологічної підготовки та підтримки особового складу.

Окремо слід виділити проблему інформаційної безпеки. Сучасні БПЛА використовують канали передачі даних, які можуть бути вразливими до впливу противника. Перехоплення сигналу, глушіння або втручання в систему управління можуть призвести до втрати апарата або витоку важливої інформації. У зв'язку з цим необхідно впроваджувати сучасні засоби захисту інформації та вдосконалювати системи кібербезпеки.

Ще одним важливим напрямом є інтеграція БПЛА у єдину систему управління підрозділами. Сьогодні у багатьох випадках використання безпілотних систем має фрагментарний характер, що знижує їх ефективність. Впровадження єдиних інформаційних систем дозволить забезпечити оперативний обмін даними, підвищити рівень координації та оптимізувати процес ухвалення рішень.

Важливим аспектом є також нормативно-правове регулювання використання БПЛА. Хоча загальні положення діяльності підрозділів визначені законодавством України [1; 2], питання застосування безпілотних систем потребує більш детального врегулювання. Це стосується як порядку їх використання, так і відповідальності за порушення правил експлуатації.

Аналіз міжнародного досвіду свідчить про те, що провідні держави приділяють значну увагу розвитку безпілотних технологій. Вони активно впроваджують БПЛА у всі сфери військової діяльності, що дозволяє підвищити ефективність виконання завдань та зменшити втрати серед особового складу [5]. Для України врахування цього досвіду є надзвичайно важливим, оскільки дозволяє уникнути помилок та прискорити процес впровадження сучасних технологій.

У сучасних умовах БПЛА стають не просто допоміжним засобом, а одним із ключових елементів ведення бойових дій. Вони забезпечують інформаційну перевагу, дозволяють оперативно реагувати на зміни обстановки та підвищують ефективність управління підрозділами.

Отже, аналіз сучасного стану використання безпілотних літальних апаратів у службово-бойовій діяльності підрозділів сектору безпеки і оборони України свідчить про їх ключову роль у забезпеченні ефективного виконання завдань в умовах воєнного стану. БПЛА забезпечують інформаційну перевагу, підвищують оперативність реагування та дозволяють значно знизити ризики для особового складу. Водночас їх ефективне застосування стримується низкою проблем, серед яких провідне місце займають недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення, складнощі технічного обслуговування, потреба у висококваліфікованих кадрах та недосконалість нормативно-правової бази. Вирішення зазначених проблем можливе за умови комплексного підходу, що передбачає модернізацію технічного оснащення, удосконалення системи підготовки персоналу, впровадження сучасних засобів захисту інформації та інтеграцію БПЛА у єдину систему управління підрозділами. Врахування міжнародного досвіду та подальший розвиток безпілотних технологій

сприятимуть підвищенню ефективності діяльності сектору безпеки і оборони України в цілому.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 № 661-IV. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 01.04.2026).
2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 01.04.2026).
3. Державна прикордонна служба України. Офіційний сайт. URL: dpsu.gov.ua (дата звернення: 01.04.2026).
4. Міністерство оборони України. Офіційний сайт. URL: <https://mod.gov.ua> (дата звернення: 01.04.2026).
5. Генеральний штаб Збройних Сил України. Офіційний сайт. URL: zsu.gov.ua (дата звернення: 01.04.2026).

Анастасія Мельник,
здобувач вищої освіти Львівського
державного університету безпеки
життєдіяльності

Науковий керівник: Петро Сеник,
старший викладач Львівського
державного університету безпеки
життєдіяльності

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ДСНС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що повномасштабне збройне вторгнення росії проти України докорінно змінило умови функціонування системи цивільного захисту. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) стала одним із ключових суб'єктів реагування не лише на техногенні та природні надзвичайні ситуації, а й на наслідки збройних ударів по цивільній інфраструктурі. За даними ДСНС, упродовж 2022–2024 років рятувальники взяли участь у більш ніж 550 000 аварійно-рятувальних операцій в умовах активних бойових дій [1, с. 4]. Це підвищує вимоги до рівня підготовки фахівців та актуалізує питання правового регулювання відповідних освітніх процесів.

Метою дослідження є виявлення прогалин і суперечностей у правовому забезпеченні підготовки особового складу ДСНС в умовах воєнного стану та формулювання пропозицій щодо їх усунення. Для досягнення мети використано такі методи: формально-юридичний – для аналізу чинних нормативно-правових актів; порівняльно-правовий – для зіставлення вітчизняного та європейського регулювання; системно-структурний – для виявлення внутрішніх суперечностей у законодавстві.

Правову основу підготовки фахівців цивільного захисту в Україні складають: Закон України «Про цивільний захист» від 02.10.2012 № 5403-VI, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII, Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, а також Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052. Ці акти утворюють загальну нормативну рамку, однак не містять спеціальних норм, що регулювали б підготовку фахівців цивільного захисту в умовах воєнного стану як окремий правовий режим [2, с. 118].

Аналіз зазначених нормативно-правових актів дозволив виявити три системні проблеми. По-перше, відсутність спеціального нормативного акта, присвяченого організації освітнього процесу у відомчих закладах вищої освіти в умовах воєнного стану. Чинне законодавство про воєнний стан регулює питання мобілізації, обмеження прав і діяльності органів влади загалом, але не містить окремого порядку для закладів освіти із специфічними умовами навчання. По-друге, суперечність між ст. 36 Закону «Про цивільний захист», яка встановлює стандартизовані вимоги до підготовки, і ст. 10 Закону «Про правовий режим воєнного стану», що передбачає можливість відступлення від окремих законодавчих вимог у зв'язку з воєнною необхідністю, – без чіткого визначення меж такого відступлення в освітній сфері [3, с. 45]. По-третє, правова невизначеність щодо статусу дистанційного та змішаного навчання у системі підготовки особового складу ДСНС: чинні стандарти вищої освіти за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» не адаптовані до умов, коли значна

частина практичних занять не може проводитися у зв'язку з ракетними обстрілами або дислокацією курсантів.

Порівняльно-правовий аналіз засвідчує, що держави — члени ЄС, які мають розвинені системи цивільного захисту, передбачають спеціальне регулювання підготовки рятувальників у кризових умовах. Зокрема, Рішення Європейського Парламенту та Ради № 1313/2013/ЄС про Механізм цивільного захисту Союзу зобов'язує держав-учасниць забезпечувати безперервність підготовки персоналу цивільного захисту незалежно від кризового контексту [4, с. 931]. Польський досвід є особливо показовим: у 2022 році Польща оперативно прийняла підзаконний акт, що встановив спрощений порядок сертифікації навчальних програм для підрозділів цивільного захисту в умовах збройного конфлікту на кордоні. Імплементация подібних підходів в Україні є можливою в контексті виконання зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію з ЄС.

За результатами проведеного дослідження пропонується: 1) розробити та прийняти Положення про особливості організації освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану — окремим нормативним актом Кабінету Міністрів України; 2) доповнити Закон України «Про цивільний захист» статтею, що закріплює підвищені кваліфікаційні вимоги до фахівців, які залучаються до ліквідації наслідків збройних ударів по цивільних об'єктах, та визначає порядок термінового введення відповідних навчальних модулів; 3) внести зміни до стандарту вищої освіти за спеціальністю 263 «Цивільна безпека», передбачивши альтернативні форми проходження практичної підготовки із збереженням встановлених кваліфікаційних результатів [5, с. 79].

Таким чином, чинне правове регулювання підготовки особового складу ДСНС України в умовах воєнного стану характеризується фрагментарністю та наявністю системних прогалин. Усунення виявлених недоліків шляхом прийняття спеціальних нормативних актів і внесення точкових змін до чинного законодавства дозволить забезпечити безперервність і якість підготовки

фахівців цивільного захисту, що безпосередньо впливає на ефективність реагування на надзвичайні ситуації воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Річний звіт про діяльність ДСНС України за 2023 рік. Київ : ДСНС України, 2024. 68 с.
2. Гусаров С. М. Адміністративно-правові засади реформування системи цивільного захисту України в умовах воєнного стану // Публічне право. 2023. № 3(51). С. 112–124.
3. Кузьменко О. В. Правове регулювання надзвичайних ситуацій в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2022. 198 с.
4. Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council on a Union Civil Protection Mechanism // Official Journal of the European Union. 2013. L 347. P. 924–947.
5. Петришин Н. Я. Стандарти вищої освіти у сфері цивільної безпеки: стан та напрями оновлення // Збірник наукових праць ЛДУБЖД. 2024. № 2. С. 74–83.

Ольга Меньшикова,

заступник начальника навчально-наукового інституту цивільного захисту з навчально-наукової роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат фізико-математичних наук, доцент

Василь Матухно,

начальник кафедри протимінної діяльності Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ГУМАНІТАРНОГО РОЗМІНУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ. ДОСВІД ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Теоретико-методологічні основи професійної підготовки кадрів у сфері протимінної діяльності. У сучасних умовах повномасштабної збройної агресії проти України проблема мінної безпеки та очищення територій від вибухонебезпечних предметів набула критичного значення. Забруднення територій мінами та нерозірваними боєприпасами оцінюється як одне з

наймасштабніших у світі з часів Другої світової війни, що вимагає розгортання потужної системи підготовки кадрів у сфері протимінної діяльності [1]. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (далі – ЛДУ БЖД) виступає провідним закладом вищої освіти, який акумулював науковий потенціал та практичний досвід для формування нової генерації фахівців, здатних працювати за найвищими міжнародними стандартами. У роботі наведено аналіз діяльності ЛДУ БЖД, його кадрову політику, інфраструктурні рішення та інноваційні методики підготовки фахівців з гуманітарного розмінування в умовах воєнного стану.

Професійна підготовка фахівців для сектору безпеки і оборони в частині розмінування базується на глибокому розумінні концепції гуманітарного розмінування[2, 3]. Методологія навчання та зміст підготовки в ЛДУ БЖД інтегрує вимоги Міжнародних стандартів протимінної діяльності (IMAS) та національних стандартів України, зокрема серії ДСТУ 8820.

Модернізація освітніх програм. Освітня діяльність за напрямком гуманітарного розмінування структурована таким чином, щоб забезпечити як базову підготовку офіцерських кадрів, так і цільове підвищення кваліфікації діючих працівників ДСНС України. Університет реалізує програми, що пройшли процедури погодження відповідальними установами (табл.1.)

Таблиця 1

<i>Напрям підготовки</i>	Рівень освіти / Тип курсу
<i>Інженерне забезпечення саперних, піротехнічних та вибухових робіт</i>	Бакалавр
<i>Управління піротехнічними роботами та протимінною діяльністю</i>	Магістр
<i>Організація піротехнічних робіт</i>	Курс підвищення кваліфікації
<i>Організація саперних, піротехнічних та вибухових робіт</i>	Курс підвищення кваліфікації
<i>Підготовка для роботи з машиною Komatsu D-85MS-15</i>	Курси цільового призначення

Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня зосереджена на формуванні фундаментальних знань з інженерної справи та вибухотехніки, тоді як програма підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня спрямована на підготовку менеджерів вищої ланки, здатних координувати діяльність операторів протимінної діяльності та взаємодіяти з міжнародними донорами. Особлива увага приділяється щорічному оновленню програм для включення даних про нові типи боєприпасів, які з'являються на полі бою, та зміну тактики їх застосування.

Підготовка фахівців здійснюється в умовах активної трансформації законодавства України у сфері протимінної діяльності. Протягом 2023-2025 років була прийнята низка державних стандартів (ДСТУ 8820), які гармонізовані з міжнародними вимогами IMAS. Розуміння цих стандартів є обов'язковим для отримання сертифікації оператора протимінної діяльності, що дає право на легальне виконання робіт з очищення земель. Університет забезпечує відповідність своїх програм цим стандартам, що гарантує високу довіру до кваліфікації випускників як з боку державних структур, так і міжнародних партнерів.

Основними напрямками для подальшої модернізації програм підготовки фахівців з гуманітарного розмінування є: інтеграція європейського досвіду через співпрацю з консультативною місією ЄС та центрами наукового співробітництва; розвиток інституту менторства через залучення ветеранів з бойовим досвідом розмінування до викладацької діяльності; цифровізація галузі, зокрема перехід на цифрові методи планування та звітності, що підвищить прозорість та ефективність очищення територій.

Кадровий потенціал та інноваційна навчальна інфраструктура. Ефективність підготовки кадрів безпосередньо залежить від кваліфікації викладацького складу. Кафедра протимінної діяльності Університету сформована за принципом поєднання академічного та практичного досвіду. Ключовою особливістю штату є наявність фахівців, які пройшли міжнародну сертифікацію та мають досвід виконання завдань безпосередньо в зоні бойових

дій та на деокупованих територіях. Важливо підкреслити, що науково-педагогічні працівники відповідають не лише національним кваліфікаційним вимогам, а й міжнародному рівню EOD 3 та EOD 3+. Рівень EOD 3+ дозволяє фахівцям проводити знешкодження найскладніших типів боєприпасів, включаючи авіаційні бомби, керовані ракети та касетні боєприпаси, що є вкрай актуальним у контексті сучасних загроз в Україні.

Для забезпечення високої якості навчання в ЛДУ БЖД створено розгалужену систему спеціалізованих лабораторій та тренувальних комплексів, що дозволяють імітувати реальні умови роботи фахівця з розмінування. Серед них: навчальна лабораторія протимінної діяльності, навчально-тренувальний комплекс підготовки фахівців піротехнічних підрозділів, аудиторія управління інформацією (IMSMA core). Теоретичні знання, здобуті в стінах Університету, здобувачі апробовують на численних практичних майданчиках. ЛДУ БЖД активно залучає до навчання представників діючих піротехнічних підрозділів ДСНС з різних регіонів України, що дозволяє передавати актуальний оперативний досвід.

Одним із найбільш перспективних напрямів у підготовці фахівців з гуманітарного розмінування є використання VR-технологій. ЛДУ БЖД розробив спеціалізований VR-тренажер "Алгоритм дій керівника піротехнічного підрозділу при оперативному реагуванні на повідомлення про виявлення ВНП". Дана технологія дозволяє безпечно відпрацьовувати сценарії, які в реальному житті пов'язані з високим ризиком для життя. Механіка симулятора розроблена таким чином, щоб дії користувача максимально відповідали фізичним маніпуляціям реального фахівця. Використання таких технологій підвищує ефективність навчання та прискорює набуття практичних навичок у молодих спеціалістів.

Досвід ЛДУ БЖД демонструє, що підготовка фахівців з гуманітарного розмінування в умовах війни вимагає синергії передових освітніх технологій, суворого дотримання міжнародних стандартів та глибокої практичної підготовки.

Список використаних джерел

1. Центр протимінної діяльності : вебсайт. URL: <https://ua-nmac.org/uk/> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Національна платформа протимінної діяльності «Розмінуємо Україну» : вебсайт. URL: <https://demine.gov.ua> (дата звернення: 10.03.2026).
3. Про схвалення Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2026 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 черв. 2024 р. № 616-р. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026).

Ольга Мердова,

заступник директора з освітньої та науково-дослідної діяльності ННІ підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Реформування органів правопорядку є одним із стратегічних пріоритетів державної політики України в умовах збройної агресії Російської Федерації та на шляху до європейської інтеграції. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (далі – КСП) [1] визначив системну програму перетворень, що охоплює не лише організаційно-правові, але й освітні та кадрові аспекти діяльності поліції.

Підготовка поліцейських як складова реалізації КСП набуває особливого значення в умовах воєнного часу. З одного боку, вона має забезпечити формування компетентностей, затребуваних реформою (аналітичні спроможності, цифровізація, дотримання прав людини), з іншого – враховувати специфіку підготовки фахівців в умовах збройного конфлікту.

Аналіз виконання КСП свідчить про активне формування нормативно-правової бази, яка безпосередньо детермінує зміст та організацію підготовки

поліцейських. Ключовим документом у сфері кадрового забезпечення стала Стратегія розвитку Національної поліції України на 2026–2030 роки, затверджена наказом МВС від 21 жовтня 2025 року № 733, яка визначає перспективні напрями розвитку поліцейського інституту, включаючи кадрову складову.

Один із центральних векторів КСП – впровадження ризик-орієнтованих підходів, стратегічного менеджменту та прогнозування в діяльності органів правопорядку. На рівні підготовки поліцейських це означає необхідність формування в них компетентностей кримінального аналізу, зокрема в контексті впровадження ILP-моделі (Intelligence-Led Policing – правоохоронна діяльність, керована аналітичною розвідкою). У звітному періоді Національна поліція України затвердила порядок застосування ризик-орієнтованого підходу у протидії злочинності (накази НПУ від 03.07.2025 № 765 та від 21.12.2022 № 910). МВС розробило концептуальні засади впровадження ризик-орієнтованих підходів, що були доведені до державних органів у березні 2025 року. Ці документи формують нормативну основу для оновлення навчальних програм закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. Крім того, серйозним змістовним орієнтиром для оновлення навчальних програм слугує СОСТА Україна (2025) – звіт про результати оцінювання загроз серйозної та організованої злочинності. За його результатами визначено пріоритетні злочинні явища, протидія яким потребує відповідних знань і навичок: злочини проти власності, кіберзлочинність, незаконний обіг наркотиків та зброї, екологічні злочини, торгівля людьми тощо.

Пункт 5 КСП, присвячений цифровій трансформації органів правопорядку [1], безпосередньо корелює із завданнями підготовки поліцейських. На сьогодні, у Національній поліції затверджено план цифрової трансформації (наказ НПУ від 18.04.2025 № 416). Запроваджено систему електронного документообігу. Розпочато дослідну експлуатацію ІКС ДР «СМЕРЕКА» – системи менеджменту електронного кримінального

провадження. З освітньої точки зору це означає необхідність формування у поліцейських компетентностей роботи із системами електронного документообігу, захисту персональних даних (відповідно до вимог GDPR), використання автоматизованих баз даних та аналітичних платформ.

Реформа кримінального процесуального законодавства, яка є предметом численних законопроектів у межах КСП, безпосередньо визначає вимоги до процесуальної підготовки слідчих і дізнавачів. Важливим практичним інструментом у цьому контексті є затвердження Офісом Генерального прокурора Стандартів досудового розслідування окремих категорій злочинів. У 2022–2025 роках затверджено п'ять таких стандартів, зокрема: Стандарти розслідування воєнних злочинів (загальна частина); Стандарти розслідування воєнних злочинів «Незаконне позбавлення волі та катування»; Стандарти роботи прокурорів у кримінальних провадженнях за участю дітей; Стандарти розслідування воєнного злочину «Незаконна депортація або переміщення»; Стандарти діяльності прокурорів у сфері захисту інвестицій під час досудового розслідування.

Ці стандарти є фактично навчально-методичними матеріалами для закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, в контексті підготовки фахівців для органів досудового розслідування.

Пункт 6.4 КСП присвячено гендерній рівності [1] – питанню, яке набуло системного характеру у підготовці поліцейських. Показовим є масштаб реалізованих освітніх заходів: у 2025 році за програмами, пов'язаними з гендерною рівністю, підвищення кваліфікації пройшли 3 426 поліцейських та 49 державних службовців апарату МВС. Закладами вищої освіти МВС запроваджено відповідну тематику до типових навчально-тематичних планів підвищення кваліфікації всіх категорій поліцейських. У 2025 році оновлено та затверджено 27 типових навчально-тематичних планів із включенням питань гендерної рівності, толерантності та недискримінації. Важливим кроком є також розроблення та затвердження Методичних рекомендацій щодо

запобігання та протидії можливій дискримінації за ознакою гендеру та сексуальним домаганням в органах правопорядку та прокуратури. Ці рекомендації формують методологічну основу для відповідних навчальних курсів.

Пункт 6.7 КСП передбачає запровадження обов'язкових навчальних програм з питань доброчесності, підзвітності та прозорості [1]. У звітному періоді заклади вищої освіти МВС системно імплементували відповідну тематику: теми доброчесності та стандартів професійної етики інтегровано до освітніх програм спеціальної професійної підготовки поліцейських. Типові навчально-тематичні плани підвищення кваліфікації передбачають вивчення теми «Антикорупційне законодавство. Корупція: поняття, запобігання та відповідальність. Співробітництво України з НАТО у сфері розбудови доброчесності в практичній діяльності поліції». У 2025 році оновлено та затверджено 46 типових навчально-тематичних планів підвищення кваліфікації та спеціалізації поліцейських.

Зазначимо, що реалізація КСП відбувається у тісній координації з міжнародними партнерами, що суттєво впливає на зміст та методологію підготовки поліцейських.

Підсумовуючи зазначимо, що аналіз виконання КСП засвідчує системну трансформацію підготовки поліцейських в Україні за такими векторами: аналітично-розвідувальний – формування компетентностей кримінального аналізу та ризик-орієнтованого підходу; цифровий – підготовка до роботи з електронними системами кримінального провадження та захисту персональних даних; процесуальний – освоєння нових стандартів досудового розслідування; ціннісний – доброчесність, гендерна рівність та права людини; євроінтеграційний – підготовка до роботи в рамках інститутів ЄС (ЕМРАСТ, SIENA, ССГ).

З метою підвищення ефективності підготовки поліцейських в умовах реформування пропонується:

- здійснити комплексний перегляд освітніх програм закладів вищої освіти МВС з урахуванням положень Стратегії розвитку НПУ на 2026–2030 роки;
- запровадити системний моніторинг готовності здобувачів вищої освіти до роботи із цифровими інструментами, передбаченими реформою;
- розробити спеціалізований освітній модуль «Кримінальна розвідка та ІЛР-модель» для підготовки аналітичних підрозділів поліції;
- продовжити практику реалізації та масштабування освітніх заходів з питань доброчесності, гендерної рівності та прав людини.

Список використаних джерел

1. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки : Указ Президента України від 11 трав. 2023 р. № 273/2023. *Законодавство України : офіц. сайт Верховної Ради України*. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 03.04.2026).

Юлія Мезенцева,
здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Володимир Буга, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ У СФЕРІ НОТАРІАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Підготовка фахівців у сфері нотаріально-процесуального права для сектору безпеки та оборони є надзвичайно актуальною в умовах воєнного стану [1]. Вона вимагає поєднання глибоких теоретичних знань із практичними навичками роботи з документами та захисту прав громадян у кризових

ситуаціях. Метою дослідження є визначення особливостей підготовки таких кадрів та розробка рекомендацій щодо модернізації освітніх програм і методик навчання [4].

Підготовка фахівців ґрунтується на поєднанні теоретичних знань, практичних навичок та професійних компетенцій, необхідних для роботи в секторі безпеки та оборони. Методологічно вона спирається на системний підхід, який передбачає інтеграцію юридичної теорії, процедур нотаріальної діяльності та особливостей застосування права в умовах воєнного стану .

Основними елементами підготовки є:

- оволодіння знаннями з цивільного, адміністративного та міжнародного права [2];
- розвиток практичних навичок оформлення та захисту документів у кризових умовах;
- формування критичного мислення та здатності приймати швидкі й обґрунтовані рішення;
- застосування сучасних цифрових технологій у нотаріальній діяльності.

Теоретико-методологічні основи забезпечують формування професійної ідентичності фахівця, здатного ефективно діяти в умовах підвищеної відповідальності та нестабільності, що характерно для сектору безпеки та оборони [1, с.3].

В умовах воєнного стану освітній процес у сфері нотаріально-процесуального права зазнає суттєвої трансформації. Активно впроваджуються дистанційні та змішані форми навчання, що забезпечують безперервність освіти навіть у кризових умовах.

Модернізація навчальних програм передбачає інтеграцію сучасних технологій, міжнародного досвіду та практичних кейсів, які моделюють реальні ситуації у секторі безпеки та оборони. Особлива увага приділяється розвитку цифрових навичок, роботі з електронними документами та процедурою нотаріального оформлення в кризових умовах [3, с.5].

Такий підхід дозволяє готувати фахівців, здатних швидко адаптуватися до змін у законодавстві та ефективно виконувати професійні обов'язки в умовах нестабільності.

Практична підготовка включає роботу з реальними та змодельованими кейсами, симуляційні тренінги та відпрацювання алгоритмів дій у кризових ситуаціях [4].

Важливими є розвиток навичок роботи з документами, цифровими нотаріальними системами та захисту прав громадян у надзвичайних умовах. Менторство та наставництво сприяють швидкій адаптації молодих фахівців до професійного середовища та підвищують рівень їхньої компетентності [5].

Залучення міжнародного досвіду та передових практик дозволяє впроваджувати сучасні стандарти, що забезпечує високу ефективність роботи нотаріально-процесуальних фахівців у секторі безпеки та оборони.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про нотаріат» : від 02 верес. 1993 р. № 3425-XII. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 05.04.2026).
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо усунення законодавчих колізій та прогалин» : від 14 лип. 2020 р. № 775-IX. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 05.04.2026).
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» : від 28 лют. 2022 р. № 164. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 05.04.2026).
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів в умовах воєнного стану» : від 06 берез. 2022 р. № 209. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 05.04.2026).
5. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження змін до Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» : від 14 лют. 2025 р. № 405/5. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 05.04.2026).

Юрій Миронов,
старший викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки Донецького
державного університету внутрішніх
справ

Софія Сніжко,

*здобувач вищої освіти факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Національної
поліції України Донецького державного
університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасні безпекові виклики, спричинені воєнною агресією проти України, суттєво вплинули на характер та зміст службової діяльності працівників органів/підрозділів Національної поліції України. У зв'язку з цим особливого значення набуває належний рівень професійної підготовки поліцейських, невід'ємною складовою якої є спеціальна фізична підготовка. Саме фізична підготовка забезпечує формування у поліцейського фізичної витривалості, сили, швидкості, спритності та психологічної стійкості, необхідних для виконання службових завдань у складних і небезпечних умовах. У період дії правового режиму воєнного стану підвищуються вимоги до готовності поліцейських діяти в умовах підвищеного ризику, що є нехарактерним для мирного часу. А це, у свою чергу, зумовлює необхідність удосконалення системи спеціальної фізичної підготовки поліцейських.

Правові засади діяльності Національної поліції України визначаються чинним законодавством. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», а саме статті 2, основними завданнями поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, протидія злочинності, а також надання допомоги особам, які її потребують [1]. Виконання цих завдань у період воєнного стану часто відбувається у складних та екстремальних умовах, що потребує від поліцейських високого рівня фізичної готовності. У свою чергу, відповідно до статті 48 зазначеного Закону, професійна підготовка поліцейських є обов'язковою складовою їх службової діяльності та передбачає постійне вдосконалення професійних знань, умінь і навичок, зокрема й фізичної підготовки [1].

В умовах правового режиму воєнного стану спеціальна фізична підготовка поліцейських є важливою складовою системи професійної підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони. Її основною метою є розвиток фізичних якостей, необхідних для ефективного виконання службових обов'язків, а також формування навичок застосування фізичної сили, спеціальних засобів і прийомів самозахисту. На тепер значення спеціальної фізичної підготовки значно зростає, оскільки працівники поліції нерідко залучаються до виконання завдань, пов'язаних із забезпеченням оборони держави, ліквідацією наслідків обстрілів, бойових дій, терористичних актів, протидією диверсійним групам, проведенням евакуаційних заходів тощо.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», а саме статті 8, у період воєнного стану органи державної влади, військове командування та правоохоронні органи можуть залучатися до виконання додаткових заходів, спрямованих на забезпечення оборони держави та громадської безпеки [2]. У зв'язку з цим значно підвищуються вимоги до фізичної витривалості, швидкості реакції, координації рухів і здатності діяти у стресових ситуаціях. Для прикладу Пекарський С. П. у своєму дослідженні розглядає фізичну підготовленість як складову професіограми оперуповноваженого карного розшуку [3]. Науковець зазначає про те, що успішно наздогнати, затримати і знешкодити небезпечних правопорушників, які вчиняють тяжкі чи особливо тяжкі злочини загальнокримінального спрямування можуть лише всебічно фізично розвинені співробітники [3, с. 197].

Крім того, правові засади функціонування сектору безпеки і оборони визначаються Законом України «Про національну безпеку України». Відповідно до вимог статті 1 Закону України «Про національну безпеку України», сектор безпеки і оборони включає органи державної влади, військові формування та правоохоронні органи, діяльність яких спрямована на забезпечення національної безпеки та захист національних інтересів держави [3]. У цьому контексті належний рівень фізичної підготовленості працівників

поліції є важливою складовою ефективного функціонування всієї системи національної безпеки.

Особливістю спеціальної фізичної підготовки поліцейських у сучасних умовах є її практична спрямованість. Підготовка повинна бути максимально наближена до реальних умов службової діяльності, що передбачає моделювання ситуацій, які можуть виникати під час виконання службових завдань. Йдеться, зокрема, про відпрацювання прийомів самозахисту, затримання правопорушників, дій у разі загрози життю чи здоров'ю, подолання різноманітних перешкод та виконання фізичних навантажень у складних умовах. Такий підхід сприяє формуванню не лише фізичної підготовленості, але й психологічної стійкості поліцейських.

Важливим елементом спеціальної фізичної підготовки є розвиток витривалості, сили та швидко-силових якостей. Умови воєнного стану часто передбачають виконання службових завдань у тривалому режимі підвищеного навантаження, що потребує від поліцейських здатності тривалий час підтримувати високий рівень фізичної активності. Особливе значення має розвиток координаційних здібностей, що дозволяє ефективно діяти у різних за складністю тактичних ситуаціях, які пов'язані із виконанням поліцейським і бойових завдань.

Значну роль у процесі спеціальної фізичної підготовки відіграє також формування навичок самозахисту та застосування фізичної сили відповідно до вимог законодавства. Під час підготовки особлива увага приділяється відпрацюванню прийомів рукопашного бою, техніки затримання правопорушників та дій у конфліктних ситуаціях.

Крім того, у сучасних умовах важливого значення набуває інтеграція елементів тактичної підготовки до системи спеціальної фізичної підготовки. Це передбачає виконання фізичних вправ у поєднанні з тактичними діями, що дозволяє формувати комплексні професійні навички. Наприклад, поєднання бігових навантажень із виконанням тактичних завдань, подоланням перешкод

або евакуацією умовно постраждалих осіб сприяє підвищенню ефективності підготовки.

Отже, спеціальна фізична підготовка поліцейських в умовах воєнного стану є важливим елементом забезпечення їх професійної готовності до виконання службових обов'язків. Вона спрямована на розвиток фізичних якостей, формування професійних навичок та підвищення психологічної стійкості працівників поліції. Удосконалення системи спеціальної фізичної підготовки з урахуванням сучасних безпекових викликів сприятиме підвищенню ефективності діяльності правоохоронних органів та забезпеченню належного рівня громадської безпеки в державі.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 31.03.2026)
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
3. Пекарський С. П. Фізична підготовка як складова професіограми оперуповноваженого карного розшуку // Актуальні проблеми фізичної підготовки працівників Національної поліції в умовах воєнного стану: матеріали Регіональної науково-практичної конференції молодих вчених (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 16 вересня 2022 року) Кропивницький, 2022. С. 194-198.
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 31.03.2026)

Юрій Михайлюк,
начальник кафедри загальновійськових
дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби
України, доктор філософії з безпеки
державного кордону

Василь Катран,
здобувач вищої освіти Національної
академії Державної прикордонної
служби України

ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Міжнародне партнерство у системі підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони сьогодні розглядається як необхідна умова ефективного розвитку цієї сфери. З огляду на ускладнення безпекового середовища, появу нових форм загроз та посилення взаємозалежності держав, підготовка кадрів потребує ширшого залучення зовнішнього досвіду і практик. Орієнтація виключно на національні підходи вже не забезпечує належного рівня професійної готовності, особливо коли йдеться про взаємодію у міжнародному безпековому просторі.

Суттєвим чинником підвищення якості підготовки є інтеграція міжнародних стандартів у навчальний процес. Йдеться не лише про формальне оновлення освітніх програм, а про зміну підходів до навчання загалом: більший акцент на практичній підготовці, розвиток аналітичного мислення, формування навичок прийняття рішень у складних умовах. У цьому контексті міжнародне співробітництво виступає джерелом як методичних, так і організаційних рішень, які вже довели свою ефективність у різних країнах.

Важливу роль відіграє академічна мобільність. Участь у програмах обміну дає можливість майбутнім і діючим фахівцям ознайомитися з іншими моделями підготовки, побачити практичну організацію служби в різних країнах, порівняти підходи до вирішення типових професійних завдань. Такий досвід, як правило, має довготривалий ефект, оскільки впливає не лише на рівень знань, а й на спосіб мислення та професійну культуру.

Не менш значущими є спільні освітні програми, тренінги та курси підвищення кваліфікації. Вони дозволяють швидко реагувати на зміни у безпековому середовищі та оновлювати зміст підготовки відповідно до актуальних потреб. Особливо це важливо для сфер, де технологічний розвиток відбувається швидкими темпами, а вимоги до фахівців постійно зростають. Участь у таких програмах сприяє також налагодженню професійних контактів, які можуть бути корисними у подальшій діяльності.

Окреме місце посідає обмін досвідом на рівні викладачів і науковців. Саме вони формують зміст навчання і визначають підходи до підготовки кадрів. Спільна робота над навчальними програмами, участь у міжнародних дослідницьких проєктах, проведення спільних занять або семінарів сприяють оновленню освітнього процесу та його наближенню до сучасних вимог. У результаті виграють як навчальні заклади, так і слухачі.

Водночас варто враховувати, що ефективність міжнародного партнерства значною мірою залежить від готовності національної системи до змін. Запозичення досвіду потребує його адаптації до власних умов, з урахуванням національних особливостей, законодавчої бази та наявних ресурсів. Без цього навіть найкращі практики можуть залишитися формальними і не дати очікуваного результату.

Сучасні інформаційні технології суттєво розширюють можливості міжнародної співпраці. Онлайн-курси, дистанційні тренінги, спільні цифрові платформи дозволяють залучати до навчального процесу фахівців з різних країн без значних витрат часу і ресурсів. Це особливо актуально в умовах обмежень, пов'язаних із безпековою ситуацією або іншими зовнішніми чинниками. Разом з тим, дистанційні формати не можуть повністю замінити безпосередню взаємодію, тому доцільним є їх поєднання з традиційними формами навчання.

Міжнародне партнерство також відкриває можливості для розвитку наукових досліджень у сфері безпеки і оборони. Спільні проєкти дозволяють об'єднувати ресурси, обмінюватися результатами та уникати дублювання зусиль. Це сприяє більш швидкому впровадженню інновацій у практику та підвищенню ефективності діяльності відповідних структур.

Разом із тим, існують і певні труднощі. Серед них – мовні бар'єри, відмінності у підходах до організації навчання, обмеженість фінансування, а також необхідність узгодження нормативно-правових аспектів. Подолання цих проблем потребує системної роботи і чіткої координації між усіма учасниками процесу.

У перспективі розвиток міжнародного партнерства має бути більш цілеспрямованим і системним. Доцільно розширювати коло партнерів, поглиблювати співпрацю між навчальними закладами, активніше залучати практиків до освітнього процесу. Важливо також забезпечити сталість таких зв'язків, щоб вони не обмежувалися окремими проєктами, а ставали частиною довгострокової стратегії розвитку.

Загалом міжнародне співробітництво у підготовці фахівців для сектору безпеки і оборони вже довело свою ефективність. Воно дозволяє підвищити якість освіти, розширити професійні можливості та краще підготувати кадри до реальних викликів. У сучасних умовах саме відкритість до співпраці та здатність до впровадження нових підходів визначають, наскільки ефективною буде система підготовки і наскільки вона відповідатиме актуальним потребам безпеки і оборони.

Сергій Мільшин,
старший викладач кафедри
безпілотних систем Національної
академії Державної прикордонної
служби України імені Богдана
Хмельницького

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ БПЛА: ІНТЕГРАЦІЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Сучасні збройні конфлікти, зокрема війна в Україні, продемонстрували вирішальну роль безпілотних літальних апаратів (далі – БпЛА) у виконанні розвідувальних, ударних, коригувальних та інших завдань [10]. У зв'язку з цим суттєво зростають вимоги до якості підготовки фахівців у сфері безпілотних систем, що закріплено у стратегічних документах сектору безпеки і оборони України [2, с. 3]. Традиційні підходи до навчання вже не забезпечують необхідного рівня практичних навичок, що обумовлює потребу у впровадженні практико-орієнтованих моделей підготовки.

Однією з ключових проблем сучасної системи підготовки фахівців БпЛА є розрив між теоретичним навчанням та реальними умовами бойового

застосування. У більшості випадків освітні програми не встигають адаптуватися до швидкоплинних змін тактики застосування БпЛА, розвитку засобів радіоелектронної боротьби (далі – РЕБ) та появи нових технологічних рішень [1, с. 6].

Практико-орієнтований підхід передбачає формування у здобувачів освіти не лише знань, але й стійких практичних навичок, які максимально наближені до реальних умов виконання завдань. Необхідність впровадження інноваційних підходів до навчання підтверджується сучасними науковими дослідженнями у сфері освіти [4, с. 5].

1. Інтеграція бойового досвіду в навчальні програми.

Залучення до освітнього процесу інструкторів із реальним бойовим досвідом дозволяє передавати актуальні знання щодо: тактики застосування БпЛА, протидії засобам РЕБ, особливостей роботи в умовах обмеженого часу та ресурсів, типових помилок дистанційних пілотів у бойових умовах.

Також доцільним є використання матеріалів бойового застосування (відео, звіти, кейси) для аналізу та обговорення під час занять, що відповідає сучасним підходам до військової освіти країн НАТО [6].

2. Використання сценарного та кейс-методу навчання.

Сценарне навчання передбачає моделювання реальних бойових ситуацій, у яких курсанти повинні приймати рішення в умовах невизначеності. Це сприяє розвитку: критичного мислення, навичок швидкого прийняття рішень, здатності працювати в стресових умовах.

Кейс-метод дозволяє аналізувати реальні або наближені до реальності ситуації застосування БпЛА, визначати помилки та напрацьовувати оптимальні алгоритми дій, що широко використовується у сучасних освітніх системах [4].

3. Розвиток польової навчальної бази.

Ефективна підготовка дистанційних пілотів БпЛА неможлива без систематичних практичних занять у польових умовах. Доцільним є створення спеціалізованих навчальних полігонів, які імітують: бойову обстановку, наявність засобів РЕБ, обмежену видимість, динамічну зміну обстановки.

Такі умови дозволяють максимально наблизити навчання до реальних умов застосування, що підтверджується сучасними підходами до військової підготовки [1].

4. Використання симуляторів та цифрових технологій.

Сучасні симуляційні системи дозволяють відпрацьовувати складні сценарії без ризику втрати авіаційної техніки. Вони забезпечують: багаторазове повторення вправ, моделювання різних типів місцевості, відпрацювання дій у складних погодних умовах.

Поєднання симуляторів із реальними польотами створює комплексну систему підготовки, що відповідає міжнародним стандартам підготовки операторів БпЛА [7, с. 9].

5. Запровадження системи менторства.

Передача досвіду від досвідчених дистанційних пілотів до курсантів є важливим елементом підготовки. Менторство дозволяє: скоротити час адаптації, підвищити якість практичних навичок, формувати професійне мислення.

Подібні підходи активно застосовуються у провідних військових системах світу [8].

Попри очевидні переваги практико-орієнтованого підходу, існує низка проблем: обмеженість матеріально-технічної бази, недостатня кількість інструкторів із бойовим досвідом, швидке «застарівання» навчальних програм, складність інтеграції секретної інформації у відкритий освітній процес.

Практико-орієнтована підготовка фахівців БпЛА є необхідною умовою забезпечення ефективності їх професійної діяльності в умовах сучасної війни. Інтеграція бойового досвіду в освітній процес дозволяє суттєво підвищити рівень підготовки, сформувати у здобувачів освіти необхідні компетентності та забезпечити їх готовність до виконання завдань за призначенням.

Подальший розвиток системи підготовки повинен бути спрямований на: постійне оновлення навчальних програм, розширення практичної складової, впровадження інноваційних технологій навчання, розвиток співпраці з

підрозділами, які мають бойовий досвід застосування БпЛА.

Список використаних джерел

1. Доктрина застосування безпілотних систем у Збройних Силах України. Київ : Генеральний штаб ЗСУ, 2024. 45 с.
2. Стратегія розвитку безпілотних систем в Україні до 2030 року. Київ : Міністерство оборони України, 2023. 38 с.
3. Про затвердження Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України : Указ Президента України від 14 верес. 2020 р. № 392/2020. URL: president.gov.ua (дата звернення: 30.03.2026).
4. Биков В. Ю. Інноваційні технології навчання в сучасній освіті. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 4 (84). С. 15–28.
5. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні в умовах трансформаційних змін. Київ : Грамота, 2020. 304 с.
6. NATO Standardization Office. Allied Joint Doctrine for Unmanned Aircraft Systems (AJP-3.3.7). Brussels : NATO, 2022. 112 p.
7. European Union Aviation Safety Agency (EASA). Easy Access Rules for Unmanned Aircraft Systems. Cologne : EASA, 2023. 210 p.
8. Mahnken T. G. Learning the Lessons of Modern War: Drone Warfare and Military Innovation. *Journal of Strategic Studies*. 2021. Vol. 44, no. 1. P. 5–27.
9. Gettinger D. The Drone Databook. New York : Center for the Study of the Drone, Bard College, 2022. 120 p.
10. Застосування безпілотних літальних апаратів у сучасних збройних конфліктах : аналіт. доповідь / за ред. О. І. Семенченка. Київ : НІСД, 2023. 56 с.

Владислав Мішустін,

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики Донецького державного університету внутрішніх справ

ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Слідчий огляд передбачає такі різновиди огляду як: огляд місця події (місцевості, земельних ділянок, приміщень, квартир тощо), огляд трупа, транспортного засобу, речей та документів, а також комп'ютерних даних. Зазначимо, що найбільш розповсюдженим, складним та інформаційно-значимим видом слідчого огляду є огляд місця події, який проводиться майже у кожному кримінальному провадженні. Разом з тим, у ході досудового

розслідування масових заворушень його проведення має низку проблемних організаційно-тактичних аспектів [1, с. 88].

Місце події та його матеріальна обстановка є відображенням наслідків певного злочину. Місце вчинення злочину – найбагатше джерело відомостей [2, с. 169]. Місцем події у провадженнях цієї категорії часто є великі ділянки місцевості, площею від декількох квадратних кілометрів до десятків, і навіть сотень квадратних кілометрів у населених пунктах та інших територіях, кількість жителів у яких обчислюється числом від десятків тисяч до мільйонів чоловік [3, с. 40]. Найчастіше масові заворушення вчиняються на центральних площах, проспектах або вулицях, біля стадіонів, будівель органів державної влади або правоохоронних органів та на відкритих ділянках місцевості.

Розслідування масових заворушень завжди характеризуються високим ступенем складності. Це зумовлено, різноплановістю і численністю вчинених злочинів й інших правопорушень, багатопредметністю самої обстановки на місці події та слідової картини, з іншого боку – активною зміною як обстановки вчинення масових заворушень, так і слідової картини місця події в результаті дій органів влади й управління з проведення рятувальних, аварійно-відбудовних робіт із залученням значних людських ресурсів, відповідних фахівців і технічних засобів [3, с. 38]. За результатами вивчення матеріалів кримінальних проваджень щодо вчинення масових заворушень встановлено, що через специфіку їх вчинення (масовий характер дій, масштабність місця події, велике коло осіб, що потрапляють у сферу інтересів правоохоронних органів, а також великої кількості потерпілих, свідків, яких необхідно допитати та провести щодо них інші процесуальні дії) до розслідування залучається значна кількість слідчих та працівників оперативних підрозділів, що виконують доручення на проведення слідчих (розшукових) дій [1, с. 84].

А. І. Лісняк відзначає, що вся адміністративна територія, де відбувалися масові заворушення, номінально є місцем події, що фактично складається з десятків, сотень або тисяч локальних місць події, які стосуються конкретних епізодів вчинених кримінальних правопорушень [4, с. 133]. Вказані фактори

зумовлюють необхідність у створенні слідчо-оперативних груп (далі – СОГ) та розподілу завдань між їх учасниками, що сприяє повному дослідженню матеріальної обстановки, виявленню та вилученню слідів, закріпленню доказів. Масштабні ділянки (вулиці, проспекти, площі) поділяють на окремі сектори і зони, за якими закріплюють відповідальних за проведення огляду слідчих або СОГ.

До складу СОГ повинен входити слідчий, який є керівником групи, працівник криміналістичного підрозділу, який виконує функції спеціаліста, працівник оперативних підрозділів кримінальної поліції, дільничний інспектор, що обслуговує територію, яка є місцем огляду, та працівники інших підрозділів, виходячи із обстановки місця події та наявності відповідної кількості спеціалістів (судові медики, працівники пожежної, вибухотехнічної, кінологічної та інших служб поліції і державних органів) [5, с. 46]. Стосовно переліку осіб, які братимуть участь у проведенні огляду місця події в умовах військового стану, С. О. Тіщенко пропонує наступних учасників: 1) обов'язкові учасники: уповноважена особа (дізнавач, слідчий, прокурор), працівники підрозділів кримінальної поліції (для охорони місця події, спостереження за поведінкою різних осіб, обстеження прилеглої території, опитування очевидців, проведення оперативно-розшукових заходів), спеціалісти вибухотехнічної служби; 2) необов'язкові учасники: співробітники експертно-криміналістичних центрів за потреби для виявлення та вилучення окремих слідів протиправного діяння; інспектор служби охорони або служби безпеки об'єкта, що оглядається [6, с. 361].

Суттєві складнощі викликає належне забезпечення СОГ необхідними: транспортними засобами, засобами зв'язку; криміналістичними й іншими технічними засобами, що можуть знадобитися при огляді місця події; спеціальною технікою для роботи зі слідами (у широкому розумінні) на місці події (фото-, відеотехніка, звукозаписуюча техніка, додаткові засоби освітлення, криміналістична техніка для роботи із різними видами слідів); достатньою кількістю пакувальних матеріалів та засобів [1, с. 92–93].

Також, принципово важливим під час проведення огляду є використання сучасних засобів криміналістичної техніки, зокрема пересувних криміналістичних лабораторій з метою використання трасологічних та балістичних засобів, забезпечення фото- та відеозйомки, створення 3-D моделей місцевості. Необхідним є використання безпілотних літальних апаратів (дронів) для фото- та відео фіксації місця події, визначення територій, охоплених масовими заворушеннями, пересуванням натовпу, визначення об'єктів і зон, які підлягають огляду та локалізації слідів.

Вагоме для розслідування значення має огляд місця події, проведення якого сприяє виявленню слідів вчинення масових заворушень, вилученню знарядь і засобів, які використовувались активними учасниками під час провадження протиправних дій, а також виявлення та фіксація наслідків вчинення масових заворушень (підпал автомобілів, пошкодження будівель, руйнування об'єктів інфраструктури тощо).

Список використаних джерел

1. Кузьменко О. П. Початковий етап розслідування масових заворушень : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2017. 225 с.
2. Криміналістика : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2010. 464 с.
3. Розслідування масових заворушень : навч. посіб. / М. А. Погорецький, О. Ю. Татаров, Д. Б. Сергєєва, М. С. Цуцкірідзе ; за ред. М. А. Погорецького. Київ : ВД «Дакор», 2014. 140 с.
4. Лісняк А. І. Криміналістична характеристика та особливості розслідування масових заворушень : дис. ... д-ра філософії : 12.00.09. Дніпро, 2021. 220 с. URL: dduvs.edu.ua (дата звернення: 05.01.2026).
5. Єфімов М. М. Розслідування злочинів проти громадського порядку та моральності : навч. посіб. 2-ге вид., допов. і переробл. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 188 с. URL: er.dduvs.edu.ua (дата звернення: 05.01.2026).
6. Тіщенко С. О. Організаційно-тактичні особливості проведення окремих видів огляду під час розслідування масових заворушень в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 360–365. URL: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-6-360-365> (дата звернення: 05.01.2026).

Світлана Мудра,

*професор кафедри філології та
військового перекладу Київського
інституту Національної гвардії
України, кандидат педагогічних наук,
доцент*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації та розвитку міжнародної військової співпраці зростає потреба у високому рівні іншомовної підготовки військовослужбовців. Особливого значення це набуває у контексті стандартизації мовної підготовки відповідно до вимог НАТО, зокрема стандарту STANAG 6001, який визначає рівні мовної компетентності військових фахівців [4]. Зазначений стандарт використовується для оцінювання мовних навичок (аудіювання, говоріння, читання, письмо) за шкалою від 0 до 5 рівнів .

Мета дослідження. Проаналізувати сучасні технології навчання іноземних мов та визначити їх ефективність у системі військової освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасні технології навчання іноземних мов у військових закладах охоплюють такі основні напрями:

1. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

Використання цифрових платформ, онлайн-курсів та мобільних застосунків сприяє індивідуалізації навчання та розвитку автономності здобувачів освіти [3].

2. Змішане навчання (blended learning).

Поєднання традиційного та дистанційного навчання дозволяє забезпечити гнучкість освітнього процесу та його адаптацію до умов військової служби [5].

3. Симуляційні та імітаційні технології.

Використання сценаріїв професійної діяльності, рольових ігор та VR/AR сприяє формуванню комунікативної компетентності в умовах, наближених до реальних.

4. Компетентнісний підхід.

Орієнтація на практичне застосування мовних знань відповідає вимогам міжнародних стандартів, зокрема CEFR [12], а також військових стандартів мовної підготовки [4].

5. Адаптивні технології навчання.

Використання цифрової аналітики дозволяє формувати індивідуальні освітні траєкторії та підвищувати ефективність засвоєння матеріалу.

6. Військово-орієнтоване мовне навчання.

Особливістю є інтеграція мовної підготовки з професійною діяльністю військовослужбовців, що відповідає сучасним підходам до забезпечення взаємосумісності під час міжнародних операцій .

Особливості впровадження у військових закладах. Військова освіта передбачає специфічні умови навчання, зокрема обмежений час, підвищений рівень стресу та необхідність швидкого прийняття рішень. У зв'язку з цим важливим є:

- використання автентичних матеріалів військової тематики;
- орієнтація на досягнення рівня не нижче SLP 2–3 за STANAG 6001 [4];
- формування навичок професійної комунікації у міжнародному середовищі.

Висновки. Впровадження сучасних технологій навчання іноземних мов у військових закладах сприяє підвищенню ефективності професійної підготовки військовослужбовців та їх готовності до участі у міжнародних операціях. Подальші дослідження мають бути спрямовані на інтеграцію адаптивних цифрових технологій та вдосконалення методик військово-професійного мовного навчання.

Список використаної джерел

1. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge : Cambridge University Press, 2014. 410 p.
2. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. White Plains, NY : Pearson Education, 2007. 352 p.
3. Levy M., Stockwell G. CALL Dimensions: Options and Issues in Computer-Assisted Language Learning. New York : Routledge, 2006. 312 p.

4. NATO. STANAG 6001: Language Proficiency Levels. Brussels, 2010. 25 p.
5. Sharma P., Barrett B. Blended Learning: Using Technology in and Beyond the Language Classroom. Oxford : Macmillan Education, 2007. 160 p.
6. Міністерство оборони України. Концепція мовної підготовки особового складу Збройних Сил України. Київ, 2020. 18 с.
7. Міністерство оборони України. Стратегія розвитку системи військової освіти Збройних Сил України на 2021–2030 роки. Київ, 2021. 32 с.
8. NATO Defence Education Enhancement Programme. Reference Curriculum for Language Training within Military Education. Brussels, 2020. 45 p.
9. Partnership for Peace Consortium. Language Training and Military Interoperability. Vienna, 2019. 38 p.
10. Бігич О. Б. Теорія і практика формування іншомовної комунікативної компетентності. Київ : Ленвіт, 2013. 320 с.
11. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах : підручник. Київ : Ленвіт, 2015. 400 с.
12. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 273 p.
13. National Defence University of Ukraine. Сучасні підходи до мовної підготовки військових фахівців : зб. наук. праць. Київ, 2022. 150 с.
14. НАТО. Bi-SC Education and Training Directive 075-007. Brussels, 2015. 60 p.

Віктор Мунтян,

*кандидат наук з фізичного виховання
та спорту Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
доцент*

ПИТАННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В КОНТЕКСТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ»

Запровадження воєнного стану в Україні у відповідь на повномасштабну військову агресію створило безпрецедентні виклики для системи освіти, яка є стратегічним компонентом національної стійкості країни. Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка та професійно-орієнтована фізична підготовка апріорі є невід’ємною частиною системи освіти. Однак, в Законі України «Про основи національного спротиву» немає інформації про фізичну підготовку, яка є одним із базових елементів військової підготовки. В пункті 1 частини п’ятої

статті 3 Закону йдеться про *сприяння набуттю громадянами України готовності та здатності виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України* [5]. Слід зазначити, що «готовність» включає, серед іншого, фізичну готовність/здатність виконувати певні завдання за призначенням.

25 березня 2026 року Верховна Рада ухвалила Закон про підготовку громадян до національного спротиву (№ 13347). Наголошується, що закон формує комплексну загальнодержавну систему підготовки громадян до захисту держави – безперервну, інтегровану в освітній процес, та зазначається, що у *закладах фахової передвищої та вищої освіти* запроваджується обов'язкова дисципліна «Основи національного спротиву». Про професійно-психологічний відбір, медичне обстеження та складання іспитів з фізичної підготовки згадуються лише в правилах вступу до вищих військових навчальних закладів.

У контексті військової служби фізична готовність визначає здатність військовослужбовця результативно виконувати завдання службово-бойової діяльності, особливо в умовах підвищеного фізичного та психологічного навантаження. Високий рівень фізичної підготовки є одним із ключових факторів забезпечення ефективності виконання завдань, де успіх залежить від швидкості, витривалості та здатності військових до адаптації [2].

Підтримання *достатнього* рівня фізичної підготовленості потребує систематичності занять протягом усього періоду навчання. Найвищий рівень професійної ефективності спостерігається у здобувачів/курсантів з гармонійно розвиненими всіма компонентами фізичної підготовки, що є важливим елементом професійної готовності, оскільки безпосередньо впливає на ефективність службової діяльності [4].

Особливу увагу слід приділяти спеціальній фізичній підготовці, яка спрямована на розвиток основних фізичних якостей військовослужбовців: витривалості, сили, координації та швидкості, що відіграє важливу роль у підтримці фізичної форми та здоров'я в умовах високого навантаження, стресу та у підтримці стабільного рівня психологічної стійкості [3].

Досить актуальною є проблема розвитку морально-вольових якостей, що передбачає застосування суттєвих вольових зусиль для подолання певних труднощів у процесі формування предметних та спеціальних компетентностей, спрямованих на вирішення практичних задач та виконання життєво важливих завдань, пов'язаних з вимогами практичної (трудової, службової) діяльності [6].

Удосконалення освітніх програм підготовки фахівців у секторі безпеки та оборони передбачає цілеспрямоване формування професійно важливих особистісних якостей у процесі навчання шляхом інтеграції теоретичної підготовки з практичною діяльністю, моделювання екстремальних ситуацій та розвитку рефлексивних навичок, впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів спеціалізованих навчальних модулів психолого-педагогічного характеру, а також необхідність (на старших курсах) проведення практики в реальних підрозділах, комплексної підготовки, роботи в команді в умовах, максимально наближених до реальних [1].

Враховуючи реалії сьогодення, з метою підвищення рівня фізичної підготовленості та психологічної стійкості студентської молоді, розширення їхніх адаптаційних можливостей до специфічних впливів, пов'язаних з майбутньою діяльністю, необхідно впроваджувати адаптовані практико-орієнтовані освітні програми та удосконалювати механізми тестування рівня фізичної підготовленості здобувачів. Модернізація навчальних програм з фізичної підготовки в закладах вищої освіти повинно бути спрямована на підготовку молоді до майбутньої професійної діяльності та формування *комплексної готовності* до захисту Батьківщини [6].

Таким чином, питання якісної підготовки молоді має вирішуватися шляхом впровадження адаптованих навчальних програм з урахуванням реалій сьогодення, патріотичного виховання здобувачів, формування позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення до навчання та самої практичної діяльності. Впровадження практико-орієнтованих освітніх програм сприятиме підвищенню рівня фізичної підготовленості та психологічної стійкості здобувачів, розвитку критичного мислення, комунікативних навичок, розширенню адаптаційних

можливостей їхнього організму до конкретних впливів, пов'язаних з майбутньою діяльністю.

Успіх професійної діяльності часто залежить від рівня розвитку фізичних якостей (наприклад, витривалості, яка дозволяє підтримувати високий рівень працездатності протягом тривалого часу) та психологічної стійкості людини. Зміст освітніх програм, зокрема фізичної підготовки, має бути спрямований на забезпечення різнобічного фізичного розвитку, підвищення інтегрального рівня фізичної підготовленості здобувачів вищої освіти та формування у них достатнього рівня морально-вольових якостей.

Оптимізацію професійно орієнтованого фізичного виховання слід здійснювати шляхом впровадження комплексних навчальних програм та форм проведення занять; розвитку спортивно-прикладної інфраструктури; збільшення кількості обов'язкових занять з професійно орієнтованого фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки; формування предметних і спеціальних компетентностей здобувачів, здатності діяти в стандартних і нестандартних ситуаціях та умовах невизначеності.

Список використаних джерел

1. Богуславський В. В. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх співробітників сектору безпеки та оборони до діяльності в екстремальних умовах: теоретичний аспект. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2026. Вип. 3 (202). С. 24–28. URL: [doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.03\(202\).06](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.03(202).06) (дата звернення: 07.04.2026).

2. Бойко С. С. Теоретико-методичні засади оцінювання фізичної підготовленості військовослужбовців збройних сил держав-членів Північноатлантичного альянсу. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2025. Вип. 3 (189). С. 38–46. URL: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03\(189\).06](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03(189).06) (дата звернення: 07.04.2026).

3. Волков М. С. Вплив спеціальної фізичної підготовки на психологічну стійкість військовослужбовців. *Академічні візії*. 2023. Вип. 21. С. 1–13. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/488> (дата звернення: 07.04.2026).

4. Дутко Т., Сокол О. Фізична підготовленість курсантів як фактор професійної придатності. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2025. Вип. 11 (198). С. 53–

58. URL: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.11\(198\).10](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.11(198).10) (дата звернення: 07.04.2026).

5. Про внесення зміни до Закону України «Про основи національного спротиву»: Закон України від 2025 р. № 34, ст. 132. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4331-20#Text> (дата звернення: 07.04.2026).

6. Мунтян В. С., Попрошаєв О. В. Питання реалізації національної стратегії з оздоровчої рухової активності студентської молоді в контексті викликів сьогодення. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2025. Вип. 3К (176). С. 341–346. URL: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K\(176\).75](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3K(176).75) (дата звернення: 07.04.2026).

Галина Мухіна,
доцент кафедри психології, соціології
та педагогіки Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТА ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

Сучасні виклики, що постають перед сектором безпеки та правоохоронною діяльністю, зумовлюють необхідність модернізації освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Традиційні репродуктивні методи навчання не забезпечують належного рівня сформованості практичних навичок, критичного мислення та здатності діяти в умовах невизначеності. У цьому контексті особливого значення набуває впровадження інноваційних педагогічних технологій, зокрема інтерактивних, симуляційних і хмарних методик, які дозволяють моделювати реальні професійні ситуації та підвищують ефективність підготовки фахівців [1].

Проблематика інноваційного навчання висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, які обґрунтовують перехід до компетентнісної моделі освіти, активізацію пізнавальної діяльності та розвиток практико-орієнтованого навчання. Значна увага приділяється інтерактивним технологіям, кейс-методу, тренінговим формам роботи, а також цифровим

інструментам, що забезпечують гнучкість і доступність освітнього процесу [2]. Окремий напрям становлять дослідження використання хмарних сервісів як засобу організації дистанційного та змішаного навчання.

У сучасному освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання доцільним є комплексне поєднання інтерактивних, симуляційних та цифрових технологій. Зокрема, ефективність професійної підготовки забезпечується через використання кейс-методу, рольових ігор, ситуаційного моделювання та тренінгових технологій, які сприяють розвитку аналітичного мислення, комунікативних навичок і готовності до прийняття рішень у складних професійних ситуаціях [3].

Водночас важливим компонентом модернізації освітнього процесу є інтеграція хмарних сервісів, зокрема інструментів екосистеми Google. Використання Google Colab як інтерактивного notebook-середовища дозволяє поєднувати теоретичний матеріал із практичною діяльністю здобувачів освіти. Такий підхід забезпечує реалізацію принципів активного навчання, оскільки здобувачі мають можливість виконувати завдання безпосередньо у цифровому середовищі з отриманням миттєвого результату. Інтеграція Google Colab з Google Drive створює умови для організації колаборативного навчання, що передбачає спільну роботу над проєктами, аналіз професійних кейсів та розвиток командної взаємодії. У поєднанні з Google Classroom забезпечується системність освітнього процесу, включаючи управління навчальними матеріалами, контроль виконання завдань та оцінювання результатів [4].

Крім того, використання notebook-технологій розширює можливості симуляційного навчання, зокрема через моделювання професійних ситуацій, аналіз даних та прогнозування ризиків. Важливою перевагою є також можливість візуалізації інформації, що підвищує наочність і сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу [2].

Таким чином, поєднання інтерактивних, симуляційних і хмарних технологій забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, підвищує мотивацію здобувачів освіти та формує їхню готовність до

професійної діяльності в умовах невизначеності. Впровадження інтерактивних, симуляційних та хмарних технологій навчання є ефективним напрямом модернізації освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Використання інструментів, зокрема Google Colab, сприяє розвитку професійної компетентності, цифрової грамотності, критичного мислення та навичок командної роботи.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні комплексних моделей інтеграції цифрових технологій у професійну підготовку та оцінюванні їх ефективності в умовах практико-орієнтованого навчання.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю., Шишкіна М. П. Хмарно-орієнтоване навчальне середовище як засіб модернізації освітньої інфраструктури. *Наукові записки [Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова]*. 2023. Вип. 160. С. 12–25.
2. Artificial Intelligence in Education: Analysis and Assessment of Legal Knowledge Using AI Tools. *Qubahan Academic Journal*. 2025. Vol. 5, Iss. 1. P. 42–58. DOI: 10.48161/qaj.v5n1a3.
3. Baugerud G. A., Johnson M. S., Lamb M. E. Extended reality (XR) in psychosocial and forensic interventions for child and adolescent sexual abuse: a systematic review of current applications and future directions. *Frontiers in Psychology*. 2025. Vol. 16. Art. 123456. URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.123456> (дата звернення: 31.03.2026).
4. Vasylyshyn S., Savitskyi I. Cloud-based Traffic Rules Learning Simulator Using Spherical Video Streams. *13th International Conference on Electronics and Information Technologies (ELIT)* : conference paper (Lviv, 2023). Lviv : IEEE, 2023. P. 181–185. DOI: 10.1109/ELIT.2023.10255011.

Неоніла Наконечна,
старший викладач кафедри
професійної психології Національної
академії Служби безпеки України

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Трансформація освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання (далі – ЗВО-СУН) є складним багаторівневим процесом, що відбувається під впливом як інституційних реформ, так і

соціально-психологічних чинників. В умовах воєнного стану, цифровізації та інтеграції до Європейського простору вищої освіти ці процеси набувають особливої інтенсивності та нелінійного характеру.

Системні зміни у сфері вищої освіти України визначаються положеннями Стратегії розвитку вищої освіти на 2022–2032 роки. Ключовими напрямками трансформації є оптимізація мережі закладів вищої освіти, розширення інституційної автономії, оновлення стандартів освітніх програм відповідно до європейських підходів, розвиток академічної мобільності та цифровізація освітнього процесу.

Водночас трансформаційні процеси мають не лише інституційний, а й виразний соціально-психологічний характер. Сучасні зміни відбуваються в умовах невизначеності та підвищеної соціальної напруженості, що актуалізує роль психологічних ресурсів учасників освітнього процесу. У цьому контексті трансформацію доцільно розглядати як процес адаптації соціально-психологічної системи, в якому ключову роль відіграють довіра, соціальна ідентичність та готовність до змін [4].

Принциповою особливістю ЗВО-СУН є поєднання освітньої, професійної та службової діяльності, що формує специфічний тип організаційної культури - регламентований, ієрархічний і нормативно насичений. На відміну від класичних університетів, де домінує академічна автономія, у ЗВО-СУН значною мірою зберігається культура підпорядкування, чіткої субординації та орієнтації на виконання наказів. Це створює специфічне соціально-психологічне поле трансформації, в якому зміни сприймаються не лише як інновації, а як потенційне порушення усталеного порядку. У таких умовах зростає роль нормативного тиску та групових очікувань, що може обмежувати відкритість до нововведень.

Важливою характеристикою є також феномен подвійної (або гібридної) професійної ідентичності учасників освітнього процесу: з одного боку як викладачів/науковців, з іншого як представників службової системи. Така ідентичність може породжувати внутрішні суперечності між цінностями

академічної свободи та вимогами дисципліни й регламенту. У контексті реформ це проявляється як когнітивний і ціннісний дисонанс, що впливає на прийняття змін.

Крім того, у ЗВО-СУН особливо вираженим є феномен латентного опору, який не набуває відкритих форм через організаційні обмеження, але проявляється у формалізації виконання вимог, зниженні ініціативності та символічному прийнятті інновацій без їх реального впровадження. Такий тип опору є більш складним для діагностики і управління, ніж відкритий спротив.

Водночас ієрархічна структура має і ресурсний потенціал: за умов ефективного лідерства вона може забезпечувати швидку мобілізацію колективу, узгодженість дій та керованість трансформаційних процесів. У цьому контексті особливого значення набуває лідерство як механізм смислового узгодження реформ і трансляції їх значення для колективу [4].

Сучасні дослідження доводять, що ефективність змін значною мірою визначається рівнем готовності персоналу до діяльності в умовах соціальної напруженості [2]. Готовність до змін виступає інтегративною характеристикою, що включає когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти.

Важливим регулятором трансформацій виступає довіра до організації, яка пов'язана з рівнем стресостійкості та задоволеності працею [1]. Високий рівень довіри сприяє прийняттю змін, тоді як її дефіцит посилює опір і формалізацію реформ.

В умовах воєнного стану особливого значення набуває резильєнтність, яка у сучасних дослідженнях розглядається через ресурсний підхід як здатність мобілізувати внутрішні та зовнішні ресурси для подолання кризових ситуацій [3]. Саме ресурсна забезпеченість визначає ефективність адаптації освітніх систем.

Таким чином, трансформація освітнього процесу у ЗВО-СУН має виражену соціально-психологічну природу. Її ефективність визначається не лише змістом реформ, а й особливостями організаційного середовища, зокрема

рівнем регламентованості, типом професійної ідентичності, характером групових норм та ресурсною спроможністю учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Бочелюк В. Й. Значення феномена довіри у формуванні позитивного соціально-психологічного клімату в організації. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. 2006. Т. VIII, вип. 1. С. 42–48.
2. Карамушка Л. М. Соціальна напруженість в організації: види, наслідки, умови попередження та подолання. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*. 2017. Vol. 22, no. 4 (21). P. 79–84.
3. Балабанова К. В. Феномен життєстійкості в професійній діяльності осіб ризиконебезпечних професій. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2016. Вип. 53. С. 5–12.
4. Haslam S. A., Reicher S. D., Platow M. J. *The New Psychology of Leadership: Identity, Influence and Power*. 2nd ed. London : Routledge, 2020.

Ігор Неклонський,
старший викладач кафедри організації
і проведення аварійно-рятувальних
робіт навчально-наукового інституту
цивільного захисту Національного
університету цивільного захисту
України, кандидат військових наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТРЕНАЖЕРНИХ КОМПЛЕКСІВ

Аналіз досвіду діяльності підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій в умовах воєнного стану (робота під обстрілами, психологічне навантаження, робота в умовах завалів та небезпечних чинників) вказує на необхідність переоцінки окремих питань щодо практичної підготовки фахівців у сфері цивільного захисту на основі системного аналізу передового міжнародного досвіду та досвіду діяльності підрозділів у населених пунктах і на територіях, що зазнали обстрілів. Ключові проблеми підготовки включають

потребу в оновленні тренажерних баз, вдосконаленні індивідуального захисту та адаптації тренувань до реальних бойових умов.

З метою застосування інноваційних технологій підготовки рятувальників в сучасних умовах ведеться активна робота щодо впровадження передового досвіду різноманітних міжнародних асоціацій та проектів (European Fire Service Colleges Association [1], International Association of Fire and Rescue [2] та ін.). Загальний принцип роботи полягає у дослідженні можливостей комбінованого (почергового) застосування інноваційних комп'ютерних засобів та відповідного устаткування з використанням реальних імітаторів небезпечних факторів під час практичного навчання рятувальників.

Потреба у застосуванні передових технологій обумовлена необхідністю вирішення проблеми, яка полягає в тому, що існуючі тренувальні комплекси (в першу чергу такі як тепло та димокамери, смуги психологічної підготовки), а також наявні методи і засоби підготовки особового складу до роботи не відтворюють реальних умов, а тільки створюють наближений ефект. Крім того, застарілі методики тренувань дають змогу при звичаїтись до них. Це ставить під сумнів ефективність таких тренувань.

В умовах комбінованого підходу до вирішення проблеми для підготовки фахівців Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту (ОРС ЦЗ) активно впроваджуються прикладні інформаційні технології моделювання дій рятувальних підрозділів в різних умовах, багатофункціональні тренажерні комплекси як мобільного так і стаціонарного типу, а також спеціальні смуги психологічної підготовки модульного типу. Наприклад, активно застосовуються в навчальному процесі відповідні програмні тренажери – комп'ютерні симулятори формування навичок прийняття рішення керівником рятувального підрозділу, який першим прибув до місця надзвичайної ситуації [3].

Як показує міжнародна практика в системі підготовки рятувальників активно використовуються мобільні тренувальні комплекси – це передова комп'ютеризована система навчання, яка дає змогу у безпечних,

контрольованих та екологічно чистих умовах підготувати працівників аварійно-рятувальних служб, підвищити їх боєздатність під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Досвід застосування таких комплексів як «Mobile respiratory protection training galler», «Combined training system», «KIO» (Німеччина), «Mobile Fire Trainer ML 2000» (Польща) показує, що вони є реальними симуляторами небезпечних факторів, а їх мобільність сприяє зручності проведення тренувань будь-де і будь-коли. В рамках виконання спільного польсько-українського проекту «Регіональні тренінгові центри порятунку – підтримка системи підготовки добровільної пожежної охорони та професійних аварійних служб в Україні» впроваджуються багатфункціональні тренажери контейнерного типу [4]. Беззаперечною перевагою подібних тренажерів є можливість здійснити: задимлення приміщень справжніми продуктами згорання, подачу вогнегасної речовини на гасіння справжнього осередку займання, відпрацювання рятування постраждалих на висоті та в обмеженому просторі тощо. Наукове супроводження впровадження таких тренажерних комплексів дозволило дослідити сучасні методи та засоби підготовки особового складу на тренажерах (симуляторах) та обґрунтувати конструкцію і оснащення тренажера. [5] На основі проведеного аналізу та досліджень розроблена методика проведення занять для виконання навчальних вправ особовим складом підрозділів ОРС ЦЗ під час виконання завдань за призначенням та програма підготовки інструкторів.

Разом з тим, основна проблема, яка залишається актуальною, під час впровадження відповідних технологій – це варіативність їх практичної реалізації. Варіативність – це концептуальна основа дидактики. Саме варіативність дає можливість диференційованого підходу до всіх категорій рятувальників, які навчаються, а також дозволяє побороти фактор звикання під час навчання.

З цієї точки зору стає актуальним розроблення не тільки конструктивних особливостей тренажерних комплексів і методик проведення занять, а й моделей імітації дії небезпечних факторів, наприклад таких як явища Flashover,

Backdraft, Flameover (Rollover), утворення нейтральної зони під час внутрішньої пожежі, зони забруднення тощо [6]. Застосування таких моделей дає можливість керівнику занять використовуючи вихідні дані, які відповідають певній конструкції тренажера, досить точно відтворити необхідну реальну обстановку, а в процесі відпрацювання вправ – моделювати її розвиток.

В цілому, варіативна модель практичної підготовки із застосуванням багатофункціональних тренажерних комплексів має містити чотири взаємопов'язаних компоненти: концептуальний, технологічний, змістовий та регуляторний. Сутність концептуального компоненту моделі – це варіативність. Технологічний компонент передбачає застосування моделі на практиці і включає систему дій інструктора, спрямованих на застосування різноманітних організаційних форм і технологій навчання. Змістовий компонент передбачає відповідність змісту, складності та обсягу навчального тренінгу. Регуляторний компонент включає узгодження методів, засобів навчання і змісту практичної підготовки.

Іншим проблемним питанням є оцінювання ефективності застосування багатофункціональних тренажерних комплексів. Дійсно, попередня оцінка свідчить про значне підвищення якості навчання, професійних навичок та психологічної стійкості. Вони дозволяють моделювати складні умови (пожежі, завали, хімічні загрози) у безпечному середовищі, економлячи ресурси та час, необхідні для реальних тренувань. Разом з тим, процедура оцінювання потребує застосування більш ширшого комплексу емпіричних методів дослідження – переходу, наприклад, від методів спостереження, опитування до експерименту і вимірювання. Крім того, методика їх застосування має корелюватись з результатами дослідження ефективності проведення аварійно-рятувальних робіт рятувальниками в реальних умовах [7].

Список використаних джерел

1. European Fire Service Colleges Association. URL: <https://www.ef sca.org/> (дата звернення 09.04.2026)
2. International Association of Fire and Rescue Services. URL: <https://www.ctif.org/> (дата звернення 09.04.2026)

3. Програмні тренажери. URL: <https://nuczu.edu.ua/ukr/prohramni-trenazhery> (дата звернення 09.04.2026)
4. Луц В. І., Лазаренко О. В., Сукач Р. Ю., Яковчук Р. С. Обґрунтування конструкції багатофункційного тренажера контейнерного типу для підготовки пожежників. Пожежна безпека. 2020. №36. С. 75-83. DOI: 10.32447/20786662.36.2020.08
5. Луц В.І., Яковчук Р.С., Войтович Д.П. Методика проведення практичних занять у багатофункціональному тренажері контейнерного типу. Пожежна безпека. 2020. №36. С. 84-94. DOI: 10.32447/20786662.36.2020.08
6. Lars-Göran Bengtsson. Enclosure fires. URL: <https://www.ctif.org/library/enclosure-fires> (дата звернення 09.04.2026)
7. Маловик І.В., Степанчук С.О., Стрілець В.В., Хижняк А.А. Розробка методики підвищення ефективності проведення аварійно-рятувальних робіт в умовах можливого бойового ураження. Актуальні питання охорони праці, цивільної та техногенної безпеки. 2025. Том 1, №1. С. 59-82. DOI: [https://doi.org/10.36910/3083-6255/1\(1\).2025.59-82](https://doi.org/10.36910/3083-6255/1(1).2025.59-82)

Олександра Нирка,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Володимир Буга, *професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук*

ПІДГОТОВКА НОТАРІУСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДО ПРАВОВИХ РЕАЛІЙ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Повномасштабне збройне вторгнення Російської Федерації на територію України, що розпочалося 24 лютого 2022 року, поставило перед системою юридичної освіти принципово нові виклики. Нотаріальна діяльність як ключовий інститут правової системи держави опинилася в умовах, що суттєво

відрізняються від мирного часу, тому підготовка фахівців-нотаріусів потребує переосмислення змісту та форм освітнього процесу.

Правова основа функціонування нотаріату в умовах воєнного стану почала формуватися вже в перші дні збройного конфлікту. Кабінет Міністрів України 28 лютого 2022 року ухвалив постанову № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» [1], яка неодноразово оновлювалась: суттєві зміни вносились постановами від 24 червня 2022 р. № 719, від 9 травня 2023 р. № 469 [2] та від 12 грудня 2023 р. № 1309. Це відображало поступову адаптацію нотаріального законодавства до змінних безпекових умов і безпосередньо зумовлює необхідність оновлення навчальних дисциплін у відповідних освітніх програмах.

Аналіз сучасного стану підготовки нотаріусів свідчить, що традиційні освітні програми зі спеціальності «Право» недостатньо враховують специфіку правового регулювання нотаріальної діяльності в екстремальних умовах: відсутнє системне викладення порядку вчинення нотаріальних дій при неможливості повного дотримання формальних вимог, особливостей збереження нотаріальних документів та оформлення документів внутрішньо переміщених осіб. Однією з ключових проблем є недостатня адаптація освітніх програм до сучасних викликів та відсутність належної практичної підготовки у сфері застосування законодавства в умовах збройного конфлікту [3, с. 343].

Пріоритетними напрямками оновлення освітніх програм підготовки нотаріусів є: по-перше, включення модуля «Нотаріат в умовах надзвичайних правових режимів» зі спрощеними процедурами вчинення нотаріальних дій, посвідчення заповітів і довіреностей у зонах бойових дій та збереження нотаріальних архівів; по-друге, практикуми із застосування цифрових реєстрів та електронних нотаріальних інструментів; по-третє, ознайомлення студентів із міжнародно-правовими стандартами захисту цивільного населення та оформлення документів для вимушено переміщених осіб.

Важливим вектором трансформації є інтеграція стандартів Міжнародного союзу нотаріату (МСЛН) у навчальний процес. Україна функціонує в межах

концепції латинського нотаріату, яка передбачає здійснення нотаріусом публічної функції незалежно і неупереджено [4]. Ці принципи зберігають актуальність навіть в умовах воєнного стану, тому освітні програми мають формувати у майбутніх нотаріусів розуміння незмінності базових засад діяльності попри трансформацію процедурних вимог у надзвичайних умовах.

Окремої уваги заслуговує організація навчального процесу в умовах воєнного стану. Аналітичний звіт «Вища освіта в Україні: зміни через війну» фіксує, що університети зіткнулися з масштабними викликами: переміщенням студентів і викладачів, руйнуванням інфраструктури, переходом до дистанційного навчання [5, с. 28]. Для юридичних закладів це означає потребу у розробці гнучких форматів практичних занять — дистанційних симуляцій нотаріальних процедур — та розвиток співпраці з університетами держав — членів ЄС для обміну практиками кризового нотаріату [3, с. 343].

Реформування юридичної освіти набуло нових імпульсів у 2023–2024 роках: МОН України опрацьовувало оновлений перелік спеціальностей, велась робота над стандартами правничих професій, а рекомендації Єврокомісії визначали вектори системної реформи [6], що створює сприятливе середовище для закріплення вимог щодо підготовки нотаріусів до роботи в надзвичайних правових режимах.

Отже, адаптація освітніх програм підготовки нотаріусів до правових реалій збройного конфлікту є комплексним завданням, що охоплює оновлення навчальних дисциплін, запровадження нових педагогічних технологій, розвиток міжнародного партнерства та узгодження освітніх стандартів із потребами нотаріальної практики воєнного часу. Системний підхід до цих завдань дозволить сформувати нотаріусів, здатних забезпечувати правовий захист громадян навіть в умовах надзвичайних правових режимів.

Список використаних джерел

1. Бааджи Н. А. Захист прав людини у воєнний час: роль вищої юридичної освіти. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 343–349.
2. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лют. 2022 р. № 164. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF> (дата звернення: 20.03.2026).

3. Ніколаєв Є., Рій Г., Шемелинець І. Вища освіта в Україні: зміни через війну : аналіт. звіт. Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2023. 94 с.

4. Освіта на часі: як Україна змінювала підготовку юристів у 2023 і яких реформ чекати у 2024? *Фундація DEJURE*. URL: <https://dejure.foundation/xr2oj7ozu1-osvta-na-chas-yak-ukrana-zmnyuvala-pdgot/> (дата звернення: 20.03.2026).

5. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо нотаріату, державної реєстрації та функціонування державних електронних інформаційних ресурсів в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 трав. 2023 р. № 469. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469-2023-%D0%BF> (дата звернення: 20.03.2026).

6. Фундаментальні принципи системи латинського нотаріату : док., затв. Асамблеєю нотаріатів — членів Міжнар. союзу нотаріату (Рим, 8 листоп. 2005 р.). URL: <https://npu.ua/wp-content/uploads/2018/03/Fundamentalni-pryntsypy-systemy-latynskoho-notariatu.pdf> (дата звернення: 20.03.2026).

Олександра Нирка,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Сергій Степанов, *викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ*

НОТАРІАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ СПАДЩИНИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Захист майнових прав сімей загиблих захисників України є одним із найгостріших соціально-правових питань сьогодення. Загибель військовослужбовця породжує цілий комплекс правовідносин, пов'язаних із нотаріальним оформленням спадщини, що в умовах воєнного стану набуває особливої складності. Саме тому Верховна Рада України у листопаді 2023 року ухвалила два закони, спрямовані на «забезпечення захисту майнових та особистих немайнових прав спадкоємців та врегулювання особливостей

спадкування у зв'язку з військовою агресією» [1]. Водночас практика їх застосування засвідчує, що низка системних проблем залишається невирішеною та потребує подальшого законодавчого й доктринального осмислення.

Першою з ключових проблем є встановлення місця відкриття спадщини після загиблих військовослужбовців. Законом України від 08 листопада 2023 року № 3450-IX статтю 1221 Цивільного кодексу України викладено в новій редакції: «місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця» [1]. Водночас для випадків, коли спадкодавець загинув на тимчасово окупованій території або в районі активних бойових дій, законом передбачено можливість подачі заяви до будь-якого нотаріуса на всій території України [1]. Це є суттєвим кроком уперед, однак не вирішує проблеми підтвердження факту смерті та встановлення її обставин у зонах, де органи влади не функціонують у повному обсязі.

Другою проблемою є дотримання строків для прийняття спадщини. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164, «перебіг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття зупиняється на час дії воєнного стану, але не більше ніж на чотири місяці» [2]. Таким чином, із загального шестимісячного строку та додаткових чотирьох місяців спадкоємцям надавалося до десяти місяців для вчинення відповідних дій. Проте багато родин загиблих не були обізнані про ці зміни, що призводило до пропуску строків і необхідності їх поновлення в судовому порядку — додаткового навантаження на і без того перевантажену судову систему воєнного часу.

Третьою проблемою є обмежений доступ до нотаріальних послуг для вимушених переселенців. Наказом Міністерства юстиції України від 11 березня 2022 року № 1118/5 встановлено, що «спадкова справа заводиться за зверненням заявника будь-яким нотаріусом України, незалежно від місця відкриття спадщини» [3]. Це рішення частково знімає географічний бар'єр, однак не усуває проблеми документального підтвердження родинних зв'язків із

загиблим, адже значна частина документів залишилася на окупованих або зруйнованих територіях. Нотаріальна практика свідчить, що в таких випадках спадкоємці змушені звертатися до суду для встановлення фактів, що мають юридичне значення.

Вирішення окреслених проблем вимагає комплексного підходу. По-перше, необхідно запровадити спрощений порядок підтвердження факту загибелі військовослужбовця на підставі документів військового обліку без обов'язкової реєстрації смерті органами РАЦС. По-друге, слід передбачити механізм відновлення втрачених документів, що підтверджують родинні зв'язки, на підставі даних державних реєстрів. По-третє, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини наголошує на необхідності «надання правничої допомоги сім'ям загиблих захисників щодо оформлення спадкових прав» як одного з пріоритетних напрямів захисту їхніх прав [4].

Таким чином, нотаріальне оформлення спадщини після загиблих військовослужбовців залишається однією з найгостріших соціально-правових проблем воєнного часу. Законодавчі зміни 2022–2024 років, попри свою важливість, не охопили всього спектру практичних ускладнень, з якими стикаються родини загиблих. Подальше вдосконалення правового регулювання потребує тісної взаємодії Міністерства юстиції, нотаріального корпусу та органів системи безоплатної правничої допомоги з урахуванням реалій воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини : Закон України від 08 листоп. 2023 р. № 3450-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 96. Ст. 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3450-20> (дата звернення: 06.04.2026).
2. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лют. 2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/164-2022-п> (дата звернення: 06.04.2026).
3. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів у сфері нотаріату : Наказ Міністерства юстиції України від 11 берез. 2022 р. № 1118/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0295-22> (дата звернення: 06.04.2026).

4. Як оформити спадщину у період війни: роз'яснення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. 2022. URL: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/yak-oformiti-spadshchinu-u-period-vijni (дата звернення: 06.04.2026).

Євгеній Новіков,
*здобувач вищої освіти Харківського
 національного університету
 внутрішніх справ*
Науковий керівник: Юлія Бугайко,
*доцент кафедри адміністративної
 діяльності Харківського національного
 університету внутрішніх справ*

МОДЕЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ РИЗИКІВ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ AI ACT

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій, зокрема технологій штучного інтелекту, правоохоронні органи стикаються з необхідністю поєднувати інноваційні підходи в роботі з доктринальним дотриманням прав людини. Використання штучного інтелекту у діяльності працівників Національної поліції України відкриває нові можливості для підвищення ефективності аналітичної та превентивної діяльності, однак одночасно висуває питання щодо управління ризиками та забезпечення прозорості алгоритмічних рішень, ухвалених системами штучного інтелекту. У зв'язку з цим впровадження таких систем потребує чітких нормативних рамок та механізмів контролю, що гарантують законність, обґрунтованість рішень та захист прав людини.

У цьому контексті особливого значення набуває AI Act (Artificial Intelligence Act), або Акт про штучний інтелект, ухвалений Європейським Союзом у 2024 році, що запроваджує ієрархічну класифікацію ризиків застосування штучного інтелекту, яка визначає рівень правового контролю над відповідними системами.

Дослідник Забокрицький І.І. зазначає, що: «AI Act запроваджує єдині рамки для всіх країн ЄС, засновані на перспективному визначенні штучного інтелекту та підході, що ґрунтується на оцінці ризиків» [1, с.283].

Серед ризиків застосування систем штучного інтелекту можна виокремити чотири основні рівні:

1. Мінімальний ризик: більшість систем штучного інтелекту, таких як спам-фільтри та відеоігри зі штучним інтелектом, не несуть жодних зобов'язань відповідно до AI Act, але компанії можуть добровільно прийняти додаткові кодекси поведінки;

2. Ризик недостатньої прозорості: такі системи, як чат-боти, повинні чітко інформувати користувачів про те, що вони взаємодіють з машиною, а певний контент, створений штучним інтелектом, повинен бути позначений як такий;

3. Високий ризик: системи штучного інтелекту з високим ступенем ризику, такі як медичне програмне забезпечення на основі штучного інтелекту або системи штучного інтелекту що використовуються для підбору персоналу, повинні відповідати суворим вимогам, включаючи системи зниження ризиків, високу якість наборів даних, чітку інформацію для користувачів, людський нагляд тощо [1, с.283].

4. Неприйнятний ризик: наприклад, системи штучного інтелекту, які дозволяють урядам або компаніям проводити «соціальний скоринг», вважаються явною загрозою основним правам людини і тому заборонені [2].

Узагальнюючи викладене, у діяльності Національній поліції України системи штучного інтелекту можуть поділятися за рівнем впливу на права людини та суспільні відносини:

1. Мінімальний ризик: охоплює допоміжні інструменти, що не потребують суворого регулювання (системи планування розкладу, навчальні симулятори для підготовки працівників тощо);

2. Ризик недостатньої прозорості: стосується систем взаємодії з громадянами та вимагає інформування і пояснюваності рішень (чат-боти для надання консультацій громадянам, автоматизовані системи опрацювання

звернень громадян);

3. Високий ризик: властивий системам, що безпосередньо впливають на права людини, і потребує суворого контролю даних та обов'язкового людського нагляду (системи прогнозування злочинності, відеоаналітика для розпізнавання осіб у публічних місцях, системи ідентифікації підозрюваних);

4. Неприйнятний ризик: включає системи, що порушують фундаментальні права та підлягає повній забороні (автоматизовані системи «соціального скорингу» громадян, масове стеження за населенням, алгоритми для автоматизованого покарання чи примусового обмеження прав). Системи соціального скорингу, схожі на китайську систему соціального кредиту, досі викликають сильне занепокоєння серед експертів та медіа, особливо в контексті застосування технологій ШІ [3].

В свою чергу, дослідниця Авдєєва Г.К. зазначає, що: «попри ефективну роботу з великими масивами інформації, системи ШІ мають певні недоліки. Зокрема, через недосконалість алгоритмів систем, велику кількість помилок у їх роботі та можливі порушення прав людини ШІ здатний прийняти помилкове або неправомірне рішення» [4, с.67].

У цьому контексті застосування штучного інтелекту в діяльності Національної поліції України, зокрема класифікація ризиків відповідно до AI Act, забезпечує диференційований підхід до регулювання систем залежно від їхнього потенційного впливу на права людини та суспільні відносини. Це підкреслює необхідність суворого нормативно-правового контролю, прозорості алгоритмів та регулярного аудиту відповідних технологій. Попри значну ефективність систем штучного інтелекту у роботі з великими масивами даних, їхня недосконалість може призводити до помилкових або неправомірних рішень. Міжнародний досвід країн членів Європейського Союзу, зокрема Франції, Німеччини та Нідерландів, демонструє можливість успішного поєднання застосування штучного інтелекту для боротьби зі злочинністю з дотриманням прав людини, що підтверджує доцільність інтеграції європейського досвіду у підготовку працівників Національної поліції України.

Такий підхід забезпечує оптимальний баланс між технологічною ефективністю, нормативним контролем та дотриманням етичних і правових стандартів у діяльності правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Забокрицький І. І. Акт про Штучний Інтелект (Artificial Intelligence Act, AI Act) як основа правового регулювання штучного інтелекту в ЄС: огляд основних положень // Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 3. С. 282–287. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.44> (дата звернення: 08.04.2026).
2. AI Act enters into force // Directorate-General for Communication. URL: https://commission.europa.eu/news/ai-act-enters-force-2024-08-01_en (дата звернення: 08.04.2026).
3. Бойко Д. Соціальний скоринг та штучний інтелект: ризики для правосуддя. URL: <https://dc.org.ua/news/socialnyy-skoryng-ta-shtuchnyy-intelekt-gyzyku-dlya-pravosuddya> (дата звернення: 08.04.2026).
4. Авдєєва Г. К. Проблеми використання систем штучного інтелекту у правозастосовній діяльності // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2023. Вип. 2 (102). С. 63–80. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.102.63-80> (дата звернення: 08.04.2026)

Єлизавета Овчарова,

здобувач вищої освіти Військово-юридичного інституту Національного Юридичного Університету імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: Геннадій Зміївський, *викладач кафедри загальновійськових дисциплін Військово-юридичного інституту Національного Юридичного Університету імені Ярослава Мудрого*

РОЛЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Підготовка майбутніх офіцерів і військових фахівців на сучасному етапі функціонує як один із пріоритетних та стратегічно значущих напрямів трансформації системи вищої освіти України. Зазначений процес орієнтований

не лише на ґрунтовне засвоєння теоретико-методологічних засад військової діяльності, а й на комплексне формування прикладних компетентностей, що забезпечують здатність до ефективної реалізації службово-бойових функцій. В умовах сьогодення, коли характер збройних конфліктів зазнає суттєвої технологічної еволюції, а вимоги до професійної підготовленості військовослужбовців динамічно ускладнюються, проблема підвищення якості кадрового забезпечення набуває особливої науково-практичної значущості [3, с.104].

Відповідно до положень провідних психологічних концепцій навчання визначальним засадничим принципом освітнього процесу виступає пріоритетність теоретичних знань, які відіграють системоутворюючу роль у становленні професійної підготовки [1, с. 83–84]. Зазначене теоретико-методологічне обґрунтування дає підстави констатувати, що на ранніх стадіях професійної ідентифікації ключовим детермінантом виступає сформованість цілісного та системного теоретичного базису, який забезпечує логічну впорядкованість діяльності та формує здатність до виваженого, аналітично обґрунтованого прийняття рішень. Водночас ефективність професійної підготовки досягається лише за умови органічної інтеграції теоретичних знань із практичною діяльністю, що зумовлює необхідність комплексного поєднання аудиторного навчання із систематичним проведенням практичних занять. Саме в процесі практичної підготовки майбутні офіцери набувають ключових професійних компетентностей, зокрема, здійснити раціоналізовані управлінські рішення та координувати діяльність військових підрозділів в умовах, максимально наближених до бойових. Реалізація такого підходу передбачає належне матеріально-технічне забезпечення, створення умов для проведення польових тренувань, залучення до міжнародних навчань, а також активне використання сучасних симуляційних технологій [2].

Модернізація освітнього процесу у військових інституціях вищої освіти передбачає здійснення системного та комплексного оновлення змістового наповнення освітніх програм, форм і методів навчання відповідно до

актуальних вимог безпекового середовища та тенденцій розвитку військової справи [3, с.106]. Такий підхід орієнтований на впровадження компетентнісної моделі підготовки, яка забезпечує не лише засвоєння теоретичних знань, а й формування здатності до їх результативного практико-орієнтованого застосування в умовах невизначеності, ризику та динамічної зміни оперативної обстановки. У межах окресленої проблематики визначального значення набуває імплементація інноваційних освітніх технологій, зокрема симуляційно-тренувальних комплексів, цифрових управлінських платформ та інтерактивних дидактичних підходів, які забезпечують формування навчального середовища з високим рівнем імітаційної відповідності реальним умовам ведення бойових дій.

Водночас практична підготовка повинна виходити за межі традиційних форм навчання та передбачати включення елементів функціонування в умовах бойової готовності. Це зумовлює необхідність структурування освітньої діяльності таким чином, аби майбутні військові фахівці набували можливості безпосередньої взаємодії з озброєнням, військовою технікою та сучасними засобами здійснення бойових операцій. Інтеграція до виконання завдань, максимально наближених до реальних, сприяє апробації набутих знань, формуванню стійких практичних умінь, розвитку оперативного мислення та спроможності до прийняття виважених управлінських рішень в умовах підвищеної складності та невизначеності сучасного бойового середовища.

Впровадження інноваційних технологій у систему військової освіти набуває визначального значення в контексті підвищення ефективності практичної підготовки військовослужбовців. Особливу роль у цьому процесі відіграє використання сучасних технічних засобів навчання, зокрема симуляторів бойових дій, систем віртуальної реальності, інформаційно-комунікаційних управлінських платформ, а також спеціалізованих тренажерів для формування професійних компетентностей операторів безпілотних авіаційних комплексів. Зазначені технологічні рішення забезпечують

можливість моделювання складних бойових сценаріїв, відтворення різноманітних тактичних ситуацій та формування практичних навичок в інтерактивному освітньому просторі з високим ступенем відповідності реальним умовам функціонування бойового середовища.

Моделювання бойових ситуацій слід розуміти як процес конструювання спеціалізованих симуляцій, що відтворюють ключові елементи ведення бойових дій у різних оперативно-тактичних умовах. Застосування таких інструментів забезпечує можливість реконструкції реалістичних сценаріїв бойової обстановки та створює передумови для відпрацювання професійних навичок у середовищі, максимально наближеному до реального, водночас мінімізуючи фізичні ризики для учасників навчання [4].

Разом із тим, існують проблеми, що ускладнюють ефективність практичної підготовки, серед яких недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення, обмежена інтеграція з бойовими підрозділами та необхідність постійного оновлення навчальних програм відповідно до сучасних технологій і змін характеру бойових дій.

Проведене дослідження засвідчує, що практична підготовка постає визначальним структурним компонентом формування професійної компетентності військовослужбовців в умовах трансформації сучасного безпекового середовища. Ключовим імперативом її ефективності є органічна інтеграція теоретико-методологічних знань із практико-орієнтованим досвідом, що забезпечує здатність до результативного виконання службово-бойових завдань у ситуаціях підвищеної невизначеності та ризику. Водночас до системних обмежень належать недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення, фрагментарність взаємодії з бойовими підрозділами, а також потреба в перманентній актуалізації змісту освітніх програм відповідно до динаміки розвитку військових технологій і змін характеру збройної боротьби. Удосконалення освітнього процесу шляхом імплементації інноваційних технологій, симуляційно-тренувальних комплексів і практико-орієнтованих методик виступає необхідною передумовою підготовки висококваліфікованих

фахівців, здатних до ефективної професійної діяльності в умовах сучасних безпекових викликів.

Список використаних джерел

1. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2016. 128 с.
2. Медвідь М., Медвідь Ю., Ктіторов М. Система внутрішнього забезпечення якості вищого військового навчального закладу: особливості, умови розвитку : монографія. Київ : КІНГУ, 2023. 108 с.
3. Посилення практичної складової змісту підготовки майбутніх офіцерів у ВЗВО для ведення бойових дій. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2025. Вип. 105. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a1b5ef2f-f0c8-4f38-a407-8ed7612daf86/content> (дата звернення: 14.10.2023).
4. Телелим В. М., Даник Ю. Г., Зінченко А. О. Кіберосвіта у сфері оборони. *Наука і оборона*. 2018. № 4. С. 35–42.

Олексій Одерій,
професор кафедри кримінального
процесу та криміналістики Донецького
державного університету внутрішніх
справ, доктор юридичних наук

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ: ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ ВІЙНИ

Професійна майстерність будь-якого правоохоронця прямо залежить від рівня організації підготовки, що передуює початку його практичної діяльності й супроводжує навчання в системі вдосконалення й підвищення кваліфікації. Домінуючи позиції в цьому питанні займають заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які переважно і здійснюють таку підготовку. Навчальний процес у таких вищих навчальних закладах - це складна діяльність, яка ґрунтується на взаємодії науково-педагогічного складу і курсантів (студентів). Серед комплексу юридичних дисциплін саме «Криміналістика» є однією з фундаментальних для підготовки майбутнього правоохоронця, особливо слідчого. Її викладання потребує не лише теоретичних знань, а й практичний досвід, а тому робота відповідної кафедри істотно відрізняється від роботи інших профілюючих кафедр, оскільки на неї

покладені специфічні та одночасно трудомісткі завдання. Ще в 1973 році М. В. Салтевський і Г. А. Матусовський справедливо відзначали, що навчити студента правильно застосовувати норми закону до конкретних ситуацій, з погляду організації занять і кількості викладацької праці, менш складно, ніж навчити його тактичних прийомів допиту або огляду місця події. Останнє вимагає від викладачів іншої форми організації навчального процесу, навичок використання техніко-криміналістичних засобів, вибору обладнаного місця навчання тощо [1, с.330-331 7]. У протилежному випадку, недостатній рівень професійної підготовки тих, хто покликаний виявити та зафіксувати всю слідову картину злочинної діяльності/бездіяльності та на цій основі побудувати причинно-наслідкові зв'язки її розвитку, виявити осіб, причетних до підготовки, вчинення і приховування злочину, - призводить до неефективності розслідування, а в кінцевому результаті — або до припинення слідчих розшукових та оперативних дій, або до відсутності під час судового розгляду підстав для належного покарання правопорушника [2].

Звичайно, в ході проведення лекційних, семінарських і практичних занять викладачі цілком правильно прагнуть не тільки донести навчальний матеріал відповідно до стандартів освіти нового покоління, а й передати свій особистий практичний досвід, отриманий в ході проходження служби в різних підрозділах правоохоронних органів. Теоретична теза підтверджена (продемонстрована) практичним прикладом — максимально досягає навчальної мети.

Аналіз педагогічної практики та власний досвід засвідчує, що найбільш вагомих результатів у підготовці майбутніх слідчих можна отримати при використанні не лише традиційних (класичних) підходів, а й інноваційних методів навчання, які слід застосовувати залежно від: а) виду аудиторного заняття і рівня підготовленості категорії учнів; б) досліджуваної теми дисципліни. Певні здобутки з цього приводу вже знайшли своє відображення у наших публікаціях [3; 4], а тому зупинимось лише на окремих з них.

1. За підтримки керівництва Донецького державного університету внутрішніх справ професорами О.В. Одерієм та А.Ф. Волобуєвим було

проведено онлайн-зустрічі з начальниками територіальних слідчих підрозділів та карного розшуку ГУНП України в Донецькій області, де саме і проходили стажування курсанти. Головною метою такого заходу було з'ясування об'єктивної ситуації у питанні практичної та теоретичної готовності курсантів до практичних реалій. Спілкування «очі в очі» професорів зі стейкхолдерами надало можливість взаємообмінятися думками, виявити проблемні питання та окреслити шляхи їх вирішення [5].

2. Однією з надскладних тем у криміналістичній тактиці (дисципліна «Криміналістика») є тема – «Тактика обшуку». Під час її опанування ми пішли на певний експеримент, використавши з навчальною метою реальний відеозапис згадуваної слідчої розшукової дії, що проводилася відносно одного з правознавців у його власному домоволодінні, який інтелектуально «переміг» представників правоохоронних органів (в першу чергу слідчого), що прибули для її проведення.

Курсантам надано було відеоматеріал для критичного вивчення, а при його обговоренні (в ході навчального заняття) приєднався правознавець, у якого саме й відбувся обшук, та покроково прокоментував помилки слідчо-оперативної групи. З урахуванням того, що на заняття також були запрошені досвідчені слідчий та захисник (останній спеціалізується саме обшуках [6]) – дискусія з курсантами щодо помилок та інших важливих аспектів (організаційних, процесуальних та криміналістичних) відбулася вкрай конструктивно.

Таким чином, різноманітне використання інноваційних методів у навчальному процесі створює сприятливі передумови для формування у курсантів професійних компетенцій для їх службової діяльності у секторі безпеки і оборони в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Єгуєнко В. В. Особливості організації криміналістичної підготовки слідчих органів внутрішніх справ. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ* : зб. наук. пр. Харків, 2008. № 43. С. 330–335. URL: irbis-nbuv.gov.ua (дата звернення: 24.05.2024).

2. Сущенко В. Декілька тез про криміналістику як мистецтво розслідування злочинів. *JustTalk. Контекст*. URL: justtalk.com.ua (дата звернення: 24.05.2024).

3. Одерій О. В. Підготовка слідчих (інноваційний досвід на конкретному прикладі). *Донецький юридичний інститут МВС України: освітні традиції, перевірені часом*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 28 квіт. 2021 р.). Київ: ВД «Дакор», 2021. С. 358–361. URL: ukr.education (дата звернення: 24.05.2024).

4. Одерій О. В. Підготовка працівників для поліції (досвід Китайської народної республіки). *Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення судової і правоохоронної систем*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Сєвєродонецьк, 19 трав. 2017 р.). Сєвєродонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2017. С. 56–59.

5. #Edu_ДонДУВС_Campus: керівники територіальних підрозділів карного розшуку Донеччини надали практичні рекомендації професорам ДонДУВС щодо підготовки поліцейських. *Донецький державний університет внутрішніх справ*: офіційний сайт. URL: ukr.education (дата звернення: 24.05.2024).

6. Овчаров Д. Обшук – як ознака успіху. Київ: Кінцевий бенефіціар, 2019. 128 с

Сергій Олексієнко,

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ

ГОТОВНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ

Поліцейська операція як особлива форма організації службово-бойової діяльності правоохоронних органів є одним із найбільш складних і відповідальних видів діяльності особового складу Національної поліції України (далі – НПУ). Відповідно до чинного законодавства України, проведення поліцейських операцій передбачає залучення значних людських і матеріально-технічних ресурсів, координацію між різними підрозділами поліції та іншими

органами сектору безпеки, а також застосування широкого спектру засобів і методів впливу на кримінальне середовище.

Водночас аналіз практики проведення поліцейських операцій в Україні засвідчує, що рівень готовності особового складу до участі в них не завжди відповідає сучасним вимогам. Серед основних причин цього дослідники виділяють: недостатню інтеграцію теоретичної підготовки з практичними навчаннями; відсутність єдиних стандартів оцінювання готовності поліцейських до участі в операціях; низький рівень міжвідомчої взаємодії в ході спільних операцій; недостатній розвиток навичок ситуативного прийняття рішень в умовах обмеженого часу та інформаційної невизначеності.

Зазначені проблеми актуалізують потребу у теоретичному обґрунтуванні сутності та структури готовності поліцейських до проведення поліцейських операцій, а також у визначенні педагогічних умов, що забезпечують її ефективне формування в системі первинної та підвищення кваліфікації поліцейських.

Перш ніж перейти до аналізу структури готовності, доцільно уточнити зміст поняття «поліцейська операція». У вітчизняній правовій науці під поліцейською операцією розуміють комплекс узгоджених за метою, часом, місцем і силами заходів правоохоронного характеру, що проводяться за єдиним планом під централізованим керівництвом із метою припинення тяжких або особливо тяжких злочинів, ліквідації збройних злочинних угруповань, звільнення заручників, відновлення публічного порядку в умовах масових заворушень тощо [1, с. 206; 2, с. 271]. Специфічними ознаками поліцейської операції, що відрізняють її від рутинної службової діяльності, є: масштабність і міжвідомчий характер; обмеженість у часі та необхідність досягнення конкретного оперативного результату; підвищений рівень небезпеки для учасників; особлива правова регламентація застосування сили та спеціальних засобів.

Готовність поліцейських до проведення поліцейських операцій пропонуємо визначити як інтегральну якість особистості правоохоронця, що

являє собою динамічне поєднання правової обізнаності, оперативно-тактичних знань і вмінь, психологічної стабільності, фізичної підготовленості та ціннісно-мотиваційної спрямованості, достатніх для ефективного і правомірного виконання завдань в умовах поліцейської операції. На відміну від загальної службової готовності, цей вид готовності передбачає спроможність до дій в умовах підвищеної небезпеки, часового тиску, командної взаємодії і неповноти оперативної інформації.

У структурному відношенні готовність поліцейських до проведення поліцейських операцій охоплює п'ять взаємообумовлених компонентів. Правовий компонент включає знання нормативно-правових актів, що регулюють порядок проведення поліцейських операцій, права і обов'язки учасників, підстави та межі застосування сили, вогнепальної зброї і спеціальних засобів. Належний рівень правової обізнаності є неодмінною передумовою законності дій поліцейського навіть в умовах екстремального стресу [3, с. 83, 94, 312].

Оперативно-тактичний компонент охоплює знання принципів планування й проведення операцій різних видів (антитерористичні, антикримінальні, із забезпечення публічного порядку), вміння читати оперативну карту і орієнтуватися на місцевості, навички роботи в складі штурмових, охоронних і фільтраційних груп, а також здатність до швидкої адаптації плану дій у разі зміни оперативної обстановки [4, с. 218].

Комунікативно-управлінський компонент відображає вміння ефективно передавати та отримувати інформацію каналами оперативного зв'язку, навички командування групою в умовах обмеженої видимості й акустичних перешкод, здатність до налагодження взаємодії з іншими підрозділами поліції, підрозділами Національної гвардії та іншими суб'єктами операції.

Психологічний компонент характеризує емоційну стійкість, стресостійкість, ризикостійкість, конфліктостійкість, психічну та психофізіологічну надійність, високий рівень самоконтролю над емоціями й поведінкою, безпомилковість дій у критичних ситуаціях, розвинуті адаптивні

властивості особистості, що дозволяють зберігати працездатність у стані стомлення, здатність адекватно реагувати на різні професійно значущі складні ситуації, активність, ініціативність, спритність, сміливість, наполегливість, цілеспрямованість, рішучість, здатність зберігати інтелектуальний потенціал в стресовому стані, уміння виділяти головне, прогнозувати наслідки прийнятих рішень, розвинене почуття відповідальності за власні дії та вчинки, здатність до саморегуляції власних станів і вчинків, до самоорганізації професійної діяльності, організованість, зібраність [5, с. 48-49].

Морально-етичний компонент відображає систему ціннісних орієнтацій поліцейського, його переконаність у правомірності та соціальній значущості поліцейської операції, здатність дотримуватись етичних стандартів поліцейської діяльності навіть у критичних обставинах. Наявність цього компоненту є запорукою того, що поліцейський не перевищить меж необхідної оборони і не застосує силу свавільно, незважаючи на стресові умови.

Формування зазначеної готовності як цілісного особистісно-професійного утворення забезпечується дотриманням системи педагогічних умов. Першою і визначальною умовою є наскрізна інтеграція правової, оперативно-тактичної, психологічної та фізичної підготовки в єдину навчальну програму, де кожна дисципліна не існує автономно, а підпорядкована спільній меті – підготовці поліцейського до реальної операції. Розрізнена підготовка, за якої правова обізнаність формується окремо від тактичних навичок, а психологічна підготовка – окремо від фізичної, не дає можливості сформувати у поліцейського цілісну операційну картину та навички швидкої інтеграції різних видів знань у ситуації реальної загрози.

Другою умовою є широке застосування методу сценарного моделювання поліцейських операцій із залученням максимально реалістичного антуражу, рольових гравців і елементів стресового тестування [4, с. 222]. Практика провідних поліцейських навчальних закладів США і Європи переконливо засвідчує, що саме навчання через реалістичні сценарії, а не лише традиційні

аудиторні заняття, забезпечує формування стійких тактичних навичок і здатності до ефективного прийняття рішень під тиском.

Третьою умовою є систематичний розбір реальних поліцейських операцій як позитивного, так і негативного досвіду, що дозволяє курсантам і діючим поліцейським усвідомити типові помилки, вивчити кращі практики й сформувати рефлексивне ставлення до власних дій. Четвертою умовою є регулярне проведення міжвідомчих навчань із залученням підрозділів Національної гвардії, СБУ та інших суб'єктів, оскільки реальна поліцейська операція майже завжди передбачає взаємодію різних відомств, і відпрацювання цієї взаємодії є невід'ємним елементом підготовки.

Отже, готовність поліцейських до проведення поліцейських операцій доцільно розглядати як інтегральну якість особистості правоохоронця, яка поєднує правовий, оперативно-тактичний, комунікативно-управлінський, психологічний та морально-етичний компоненти. Такий підхід дозволяє комплексно охарактеризувати професійну підготовленість поліцейського до діяльності в умовах підвищеної складності та ризику.

Ефективне формування зазначеної готовності забезпечується за умови реалізації сукупності взаємопов'язаних педагогічних умов, зокрема наскрізної інтеграції навчальних дисциплін, застосування методу сценарного моделювання, систематичного аналізу реальних поліцейських операцій, а також організації регулярних міжвідомчих навчань. Зазначені умови сприяють наближенню освітнього процесу до реальних умов професійної діяльності та формуванню практично орієнтованих компетентностей.

Подальший розвиток досліджуваної проблематики потребує розроблення та емпіричної перевірки критеріїв і рівнів сформованості готовності поліцейських до проведення поліцейських операцій, а також проектування цілісної педагогічної моделі її формування в системі первинної підготовки та підвищення кваліфікації. Перспективним напрямом є також дослідження ефективності застосування інноваційних освітніх технологій, зокрема

доповненої та віртуальної реальності, у процесі підготовки поліцейських до виконання завдань в умовах підвищеного ризику.

Список використаних джерел

1. Боровик М.О., Цісар Є.О. Тактико-спеціальна підготовка поліцейських під час організації та проведення спеціальних операцій. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану: збірник наукових праць. Харків: ХНУВС, 2024. С. 206-209.
2. Сухомлин І.Ю., Бардін Є.В. Особливості тактико-спеціальної підготовки поліцейських під час проведення спеціальних операцій. *Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень*: збірник наукових праць з матеріалами VIII Міжнародної наукової конференції. м. Конотоп, 20 грудня 2024 року. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 271-274
3. Пономаренко Я.С. Психологічні аспекти особистісно-професійної здійсненності поліцейських: монографія. Харків : Факт, 2023. 372 с.
4. Roberg R., Novak K., Cordner G. Police and Society. 5th ed. New York: Oxford University Press, 2014. 576 p.
5. Розов В.І. Психологічна готовність правоохоронців до виконання оперативно-бойових завдань в екстремальних ситуаціях. *Психологічний журнал*. 2023. №10. С. 46-53.

Яна Пальона,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Сергій Зеленський,** доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Сучасні виклики безпеці, пов'язані з військовими загрозами, гібридною війною, кіберризиками, інформаційним впливом та міжнародною

нестабільністю, зумовлюють необхідність якісно нового рівня підготовки фахівців сектору безпеки та оборони. Професійна діяльність таких фахівців передбачає прийняття рішень в умовах невизначеності, дефіциту часу та підвищеної відповідальності, що вимагає не лише ґрунтовних знань, а й розвинених практичних навичок, аналітичного мислення, психологічної стійкості та готовності до дій у кризових ситуаціях.

Традиційні підходи до навчання не повністю відповідають сучасним вимогам, оскільки вони переважно орієнтовані на передачу теоретичних знань. Натомість інноваційні педагогічні технології дозволяють поєднувати теоретичну підготовку з практичним досвідом, забезпечують інтерактивність навчального процесу та формують професійні компетенції, необхідні для ефективного виконання службових завдань.

Впровадження сучасних освітніх технологій сприяє підвищенню якості професійної підготовки, адаптації до стандартів країн-партнерів та формуванню конкурентоспроможних фахівців, здатних забезпечити національну безпеку та оборону держави [1].

Інноваційні педагогічні технології розглядаються як сукупність сучасних методів, засобів та форм організації навчального процесу, спрямованих на підвищення ефективності навчання та формування професійних компетенцій. Їх застосування базується на компетентнісному, діяльнісному та практикоорієнтованому підходах до підготовки фахівців.

Основними принципами впровадження інноваційних технологій є: орієнтація на результат навчання; інтеграція теоретичних знань та практичних навичок; активна участь здобувачів освіти в освітньому процесі; моделювання професійних ситуацій; використання цифрових ресурсів; формування навичок самостійного навчання.

Використання сучасних освітніх технологій дозволяє створити умови для формування професійної компетентності, яка включає знання, навички, практичний досвід, цінності та особистісні якості [2].

Інноваційні педагогічні технології спрямовані на формування комплексу компетенцій, необхідних для ефективної професійної діяльності. Складний характер цих компетенцій зумовлює необхідність використання інтерактивних методів навчання.

Симуляційне навчання передбачає моделювання професійних ситуацій, максимально наближених до реальних умов праці. Використання симуляторів та цифрових тренажерів дозволяє відпрацювати алгоритми дій у кризових ситуаціях, розвиває навички швидкого реагування та прийняття рішень.

Метод аналізу ситуацій (кейс-стаді) сприяє формуванню аналітичного мислення та вміння оцінювати ризики. Робота з кейсами дозволяє застосовувати теоретичні знання на практиці та розвиває здатність обґрунтовувати рішення.

Проектна діяльність передбачає вирішення складних проблем у сфері безпеки, що сприяє розвитку дослідницьких навичок, стратегічного мислення та вміння працювати з великим обсягом інформації.

Використання ігрових технік допомагає підвищити мотивацію до навчання, активізувати пізнавальну діяльність та розвинути стратегічне мислення. Гейміфіковані елементи дозволяють моделювати професійні ситуації та формувати навички прийняття рішень.

Інтерактивні тренінги спрямовані на розвиток лідерських якостей, комунікативних навичок та ефективної взаємодії в команді. То ж, використання цифрових освітніх платформ забезпечує безперервність освітнього процесу, доступ до актуальної інформації та можливість інтеграції міжнародного досвіду [3].

Використання сучасних педагогічних технологій у підготовці фахівців сектору безпеки та оборони забезпечує: підвищення якості професійної підготовки; формування практичних навичок; розвиток аналітичного мислення; підвищення мотивації до навчання; формування готовності до прийняття рішень; удосконалення навичок взаємодії в команді; адаптацію до професійної діяльності; формування досвіду дій в кризових ситуаціях. Інноваційні методи

навчання сприяють формуванню професійної готовності до виконання службових завдань у складних умовах.

Ефективне використання інноваційних педагогічних технологій вимагає: оновлення змісту освітніх програм; належного матеріально-технічного забезпечення; підготовки науково-педагогічних працівників; використання сучасних цифрових ресурсів; поєднання традиційних та інноваційних методів навчання; співпраця з міжнародними навчальними закладами. Важливо забезпечити системний підхід до модернізації освітнього процесу шляхом використання сучасних технологій, що сприятиме підвищенню ефективності професійної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони.

Інноваційні педагогічні технології є важливим інструментом удосконалення професійної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони. Їх використання забезпечує формування професійних компетенцій, розвиток аналітичного мислення, готовності до дій у кризових ситуаціях та здатності приймати обґрунтовані рішення.

Впровадження сучасних методів навчання сприяє підготовці нового покоління фахівців, здатних ефективно реагувати на сучасні виклики та забезпечувати національну безпеку держави.

Список використаних джерел

1. Аніщенко В. О., Разумейко Н. С., Кужельний А. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх офіцерів сектору безпеки та оборони України. 2022. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7424402>.
2. Богуславський В. В. Сучасні інформаційні технології у підготовці фахівців сектору безпеки та оборони: вітчизняний та міжнародний досвід. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. 2025. Вип. 112. С. 40–45. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2025-112-6>.
3. Вовчата Н. Я., Семенишина І. В., Байрамова О. В. Використання інноваційних педагогічних технологій у підготовці фахівців технічного профілю. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи* : зб. наук. пр. Київ : Гельветика, 2021. Вип. 83. С. 26–33. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.83.05>.

Яна Пальона,
здобувач вищої освіти Навчально-
наукового інституту права та

соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Ольга Старокожко,** доцент кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету кандидат педагогічних наук

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Стрімкий розвиток інформаційного суспільства, цифрової економіки та технологічних інновацій зумовлює необхідність модернізації системи професійної освіти. Сучасні спеціалісти повинні володіти не лише ґрунтовними теоретичними знаннями, а й цифровими компетенціями, вмінням ефективно працювати з інформацією, використовувати електронні ресурси та адаптуватися до швидких змін у професійному середовищі.

Цифрові технології відіграють важливу роль у підвищенні якості професійної підготовки, оскільки вони забезпечують доступ до широкого спектру освітніх ресурсів, сприяють індивідуалізації навчання та створюють умови для формування практичних навичок. Використання сучасних цифрових інструментів дозволяє поєднувати традиційні та інноваційні методи навчання, підвищувати мотивацію студентів та забезпечувати ефективність освітнього процесу.

В умовах цифровізації освіти особливої актуальності набуває формування цифрової грамотності, вміння працювати з великими обсягами інформації та використовувати сучасні технології у професійній діяльності.

Цифрові технології в освіті розглядаються як сукупність електронних засобів, інформаційно-комунікаційних ресурсів та програмного забезпечення, що використовуються для організації та підтримки освітнього процесу. Їх застосування базується на компетентнісному підході, який передбачає формування здатності застосовувати знання в практичній діяльності [1].

Використання цифрових технологій забезпечує: інтерактивність навчання; доступність освітніх ресурсів; можливість дистанційної взаємодії; індивідуалізація освітнього процесу; автоматизація контролю знань; створення сучасного освітнього середовища.

Цифровізація освіти сприяє переходу від традиційної моделі передачі знань до моделі активної взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Використання цифрових технологій позитивно впливає на якість освіти, оскільки дозволяє:

- забезпечити швидкий доступ до відповідної інформації;
- підвищити наочність навчального матеріалу;
- створити умови для самостійного навчання;
- розвивати аналітичні здібності;
- формувати цифрову компетентність;
- підвищити ефективність контролю знань;
- поєднувати теоретичну та практичну підготовку;
- підвищувати професійні навички.

Цифрові технології сприяють формуванню конкурентоспроможних фахівців, здатних працювати в сучасному цифровому середовищі.

Системи управління навчанням дозволяють організувати освітній процес у дистанційному або змішаному форматі. Вони забезпечують доступ до навчальних матеріалів, тестування, моніторинг прогресу та зворотний зв'язок між викладачами та студентами.

Використання мультимедійних матеріалів покращує сприйняття інформації та підвищує ефективність навчання. Хмарні сервіси дозволяють зберігати та обробляти інформацію, надають можливість спільної роботи над проектами та обміну навчальними матеріалами [2].

Використання мобільних пристроїв сприяє безперервності навчання та забезпечує доступ до освітніх ресурсів незалежно від місцезнаходження.

Технології моделювання дозволяють відпрацьовувати практичні навички в безпечному середовищі, моделювати професійні ситуації та аналізувати результати діяльності.

Використання штучного інтелекту дозволяє створювати адаптивні освітні системи, що враховують індивідуальні особливості студентів та сприяють персоналізації навчання.

Переваги використання цифрових технологій у професійній підготовці наступні. Використання цифрових технологій забезпечує:

- підвищення якості освіти;
- індивідуалізацію навчання;
- розвиток самостійності студентів;
- формування цифрової грамотності;
- підвищення мотивації до навчання;
- оптимізацію контролю знань;
- розширення можливостей практичного навчання;
- адаптацію до сучасних умов професійної діяльності.

Цифрові інструменти сприяють формуванню професійної компетентності та готовності до використання сучасних технологій у роботі. Важливо формувати цифрову культуру та розвивати навички інформаційної безпеки.

Перспективи розвитку цифрових технологій у професійній освіті:

- використання технологій віртуальної та доповненої реальності;
- розробка адаптивних освітніх систем;
- інтеграція штучного інтелекту у навчання;
- використання аналітики освітніх даних;
- розробка онлайн-курсів;
- створення цифрових освітніх платформ;
- використання інтерактивних освітніх ресурсів.

Цифрові технології створюють умови для безперервного навчання та професійного розвитку [3].

Цифрові технології є важливим інструментом підвищення якості професійної підготовки, оскільки вони сприяють розвитку цифрових компетенцій, формуванню практичних навичок та забезпечують доступ до сучасних освітніх ресурсів.

Застосування цифрових інструментів дозволяє модернізувати освітній процес, підвищити ефективність навчання та підготувати спеціалістів, здатних ефективно працювати в цифровому суспільстві.

Цифровізація освіти є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності спеціалістів та розвитку сучасної системи професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Цифрові технології як інструмент підвищення якості вищої освіти / Д. М. Куявець та ін. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 6 (14). С. 358–370. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-6\(14\)](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-6(14)).
2. Геревенко А. М., Ільїна Т. В., Ібрагімова Л. А. Використання цифрових платформ для підвищення якості професійної освіти. *Академічні візії*. 2024. № 31. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1149> (дата звернення: 09.04.2026).
3. Гурська О. А., Самборська О. В., Йордан Г. М. Використання цифрових технологій у педагогічному процесі для індивідуалізації навчання. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14587060>.

Наталя Пасічник,

заступник начальника відділу організації наукової діяльності – завідувач відділення організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор історичних наук, професор

Ренат Ріжняк,

завідувач кафедри загальноправових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор історичних наук, професор

**ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ
ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ**

У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства цифровізація набуває визначального значення у науковій діяльності, виступаючи не лише інструментом обробки інформації, а й якісно новою парадигмою дослідження. У системі підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони особливе місце займають історико-правові дослідження, які формують у майбутніх фахівців системне розуміння еволюції державності, правових інститутів та механізмів забезпечення правопорядку. У цьому контексті особливої актуальності набуває використання технологій Big Data та штучного інтелекту у гуманітарних науках, зокрема в історії права. Великі масиви цифровізованих джерел відкривають нові можливості для виявлення закономірностей розвитку правових систем, проведення кількісного аналізу та моделювання історико-правових процесів. Штучний інтелект, у свою чергу, дозволяє автоматизувати обробку текстів, здійснювати класифікацію та інтерпретацію даних. Як наслідок, виникає необхідність вироблення методологічних підходів, які забезпечать гармонійне поєднання класичних наукових підходів і новітніх технологій, з урахуванням специфіки гуманітарного знання та потреб професійної підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони.

Цифровізація наукової діяльності у сучасних умовах постає як складний багатовимірний процес, що передбачає впровадження інформаційно-комунікаційних технологій на всіх етапах дослідження – від збору та обробки даних до їх інтерпретації та візуалізації результатів. Використання технологій Big Data дозволяють працювати з великими масивами історико-правової інформації – з електронними базами нормативно-правових актів, судової практики, архівних документів, статистичних даних тощо. Штучний інтелект використовується для автоматизованої обробки текстової інформації, класифікації документів, пошуку релевантних даних та виявлення прихованих зв'язків між правовими явищами. Не менш важливим компонентом цифровізації є використання аналітичних платформ, які забезпечують

інтеграцію різних типів даних і створюють умови для їх комплексного аналізу.

У контексті історії права Big Data розглядається як сукупність великих масивів структурованих і неструктурованих даних, що відображають розвиток правових систем, діяльність державних інституцій та еволюцію правового регулювання у різні історичні періоди [1]. До основних джерел великих даних у сфері історії права належать цифровізовані нормативно-правові акти, судова практика, архівні документи, матеріали діяльності державних органів, статистичні звіти, а також міжнародні правові документи. Застосування технологій Big Data у дослідженнях з історії права передбачає використання методів обробки великих масивів текстової інформації, зокрема контент-аналізу та текст-майнінгу. Використання великих даних також дозволяє здійснювати порівняльний аналіз різних історичних періодів, правових систем та моделей державного управління. Водночас застосування Big Data у історико-правових дослідженнях потребує врахування низки методологічних і практичних обмежень. До них належать проблеми достовірності та повноти даних, необхідність їх критичного осмислення, а також складність інтерпретації результатів кількісного аналізу у гуманітарному контексті. Тому ефективне використання великих даних можливе лише за умови поєднання цифрових технологій із традиційними методами історико-правового дослідження.

Штучний інтелект розглядається як сукупність алгоритмів і програмних засобів, здатних здійснювати обробку даних, навчатися на їх основі та формувати аналітичні висновки без безпосереднього втручання людини. Одним із ключових напрямів застосування ШІ в історико-правових дослідженнях є автоматизований аналіз текстових джерел, до яких належать нормативно-правові акти, судові рішення, архівні документи та інші правові матеріали. Важливим аспектом є застосування алгоритмів машинного навчання для класифікації історико-правових явищ і процесів. Перспективним напрямом є також використання ШІ для моделювання та прогнозування розвитку правових систем на основі ретроспективного аналізу [2]. Разом з тим, використання штучного інтелекту у сфері історії права пов'язане з певними обмеженнями.

Зокрема, алгоритми ШІ не завжди здатні повною мірою враховувати контекстуальні та культурно-історичні особливості правових явищ, що потребує обов'язкового залучення експертного аналізу з боку дослідника. Крім того, важливими залишаються питання достовірності даних, етичності використання технологій та уникнення надмірної формалізації гуманітарного знання [3].

У сучасних умовах цифровізації науки важливе місце посідають аналітичні платформи, які забезпечують ефективну роботу з великими масивами даних, їх систематизацію, обробку та візуалізацію. До ключових видів аналітичних платформ належать електронні правові бази даних, цифрові архіви, наукові репозитарії, бібліотечні електронні системи, а також спеціалізовані програмні засоби для статистичного аналізу та обробки текстової інформації. Важливим напрямом використання аналітичних платформ є застосування інструментів візуалізації даних, які дозволяють представити результати досліджень у вигляді графіків, діаграм, карт і схем. Крім того, сучасні аналітичні платформи інтегрують можливості статистичного аналізу, що дозволяє дослідникам проводити кількісні дослідження, обробляти великі обсяги інформації та отримувати обґрунтовані наукові висновки. Водночас використання аналітичних платформ потребує належного рівня цифрових компетентностей дослідника, а також критичного підходу до відбору та інтерпретації інформації [3].

Цифровізація наукової та освітньої діяльності відіграє важливу роль у формуванні сучасної моделі підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони, яка відповідає викликам інформаційного суспільства та умовам гібридних загроз. Одним із ключових результатів цифровізації є формування у здобувачів освіти аналітичного та цифрового мислення, розвитку навичок системного аналізу, критичного осмислення інформації та прогнозування розвитку правових і соціальних процесів. Цифровізація також суттєво підвищує якість наукових досліджень курсантів і аспірантів (ад'юнктів). Практичне значення цифровізації проявляється у можливості використання результатів наукових

досліджень у діяльності правоохоронних органів. Аналіз статистичних даних, виявлення закономірностей розвитку правових процесів, прогнозування ризиків та загроз дозволяють підвищити ефективність управлінських рішень, удосконалити механізми забезпечення правопорядку та безпеки.

Отже, цифровізація є важливим чинником модернізації системи підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони, що забезпечує підвищення ефективності освітнього процесу, розвиток наукової діяльності та формування сучасних професійних компетентностей, необхідних для професійної діяльності в умовах динамічних суспільних змін і новітніх загроз.

Список використаних джерел

1. Дубровіна Л. А., Лобузін К. В., Онищенко О. С., Боряк Г. В. Цифрова гуманітаристика та бази даних документальної культурної спадщини в бібліотеках України. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2020. Вип. 25. С. 290–309. DOI: 10.15407/rksu.25.290. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003850> (дата звернення: 03.04.2026).
2. Пасічник Н., Ріжняк Р. Сучасні методологічні інновації в історико-правових дослідженнях: цифрова гуманітаристика та правова антропологія. *Наше право*. 2025. № 3. С. 290–301. DOI: <https://doi.org/10.71404/NP.2025.3.41> (дата звернення: 03.04.2026).
3. Пасічник Н., Ріжняк Р. Цифрові гуманітарні науки в історико-правових дослідженнях: перспективи та обмеження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 9. С. 17–23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-9/2> (дата звернення: 01.04.2026).

Сергій Пекарський,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки ННІПФПКП ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ДІЙ У СКЛАДІ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Територіальні та міжрегіональні підрозділи кримінальної поліції Національної поліції України понад чотири роки виконують свої повноваження в умовах правового режиму воєнного стану. Окрім виконання завдань, які

визначені Законом України «Про Національну поліцію» [1] підрозділи кримінальної поліції залучаються до виконання завдань у складі Сил безпеки та оборони, які визначені Законом України «Про національну безпеку України» [2] та національного спротиву, які визначені Законом України «Про основи національного спротиву» [3].

Під силами безпеки розуміємо правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України [2, ст. 1]. Своєю чергою під силами оборони розуміємо сили оборони Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави [2, с. 1]. Національний спротив законодавець визначає як комплекс заходів, які організовуються та здійснюються з метою сприяння обороні України шляхом максимально широкого залучення громадян України до дій, спрямованих на забезпечення воєнної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності держави, стримування і відсіч агресії та завдання противнику неприйнятних втрат, з огляду на які він буде змушений припинити збройну агресію проти України [3, с. 1].

Ми стали свідками того, що поліцейські виконують і бойові задачі у складі підрозділів Збройних Сил України, Національної гвардії, об'єднаних штурмовій бригаді Національної поліції «Лють», стрілецьких батальйонах тощо.

Це поставило завдання щодо якісної підготовки поліцейських як до виконання завдань визначених Законом України «Про Національну поліцію» так і до стабілізаційних чи безпекових завдань, а також і до завдань в умовах бойових дій або у складі бойових підрозділів.

На нашу думку на тепер постало нагальне питання щодо внесення змін до стандартів вищої освіти, які визначають особливості теоретичної та практичної підготовки поліцейських різних органів/підрозділів Національної поліції України. Під стандартом вищої освіти законодавець розуміє сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності [4, с. 10].

На тепер ми маємо ділему, згідно якій майбутніх офіцерів поліції для різних органів/підрозділів Національної поліції готують згідно стандартів вищої освіти, освітніх професійних програм, які не враховують сучасні виклики діяльності органів/підрозділів Національної поліції в умовах правового режиму воєнного стану.

На нашу думку особливо дана ділема актуальна для підготовки офіцерів поліції для підрозділів кримінальної поліції. Поєднання гласних та негласних оперативно-розшукових заходів, робота з матеріальними носіями секретної інформації чи службової інформації, взаємодія з іншими правоохоронними органами, які уповноважені здійснювати оперативно-розшукову, контррозвідувальну та розвідувальну діяльності покладає свій відбиток на відповідність умов здобуття освіти на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, результатам навчання та виробленим професійним умінням та навичкам виконувати посадові обов'язки у складі Сил безпеки та оборони України чи національного спротиву.

Проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях, документування злочинних дій представників розвідувальних служб країни агресора та їхніх прибічників, виявлення та затримання учасників незаконних збройних формувань, збройна протидія представникам країни агресора, документування злочинів проти міжнародного гуманітарного права тощо вимагає опрацювання сучасного досвіду діяльності підрозділів кримінальної поліції та визначення пріоритетів для майбутньої діяльності. А це ставить питання про удосконалення теоретичної та практичної складової професійної підготовки майбутніх офіцерів підрозділів кримінальної поліції.

Для прикладу – виникає питання щодо сформованих моральних ціннісних орієнтацій особи офіцера підрозділу кримінальної поліції, як особи з оборонною свідомістю, яка свідомо сприймає необхідність та психологічно готова до захисту незалежності і територіальної цілісності України, конституційних засад державного ладу, національних інтересів та суспільно-державних (національних) цінностей України [5]. На нашу думку формування оборонної свідомості у особи не можливо без розуміння правоохоронцем уявлень та ціннісних оцінок тих подій минулого, які справили вирішальний вплив на історію українського державотворення, етапів боротьби за відновлення державності та поширення відповідної інформації в Україні та світі [5].

Відповідно, перед різними суб'єктами академічної діяльності, які задіяні у процесі фахової підготовки офіцерів поліції для територіальних і міжрегіональних підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України постало завдання щодо перегляду відповідних стандартів вищої освіти, освітніх професійних програм, визначення обов'язкових та вибіркових освітніх компонентів та розробки відповідних навчально-методичних комплексів.

Вирішення даного питання сприятиме забезпеченню якості теоретичної та практично-орієнтованої підготовки працівників підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України до виконання завдань, визначених законодавством України та до дій у складі Сил безпеки та оборони чи національного спротиву. Сподіваємось, під час наукової дискусії будуть визначені кроки щодо вирішення порушених у даному науковому повідомленні проблемних питань.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII : станом на 13 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII : станом на 24 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

3. Про основи національного спротиву : Закон України від 16 лип. 2021 р. № 1702-IX : станом на 16 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

4. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII : станом на 11 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

5. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13 груд. 2022 р. № 2834-IX : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

6. Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу : Закон України від 21 серп. 2025 р. № 4579-IX : станом на 8 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4579-20#Text> (дата звернення: 10.03.2026)

Інна Перцова,

*старший науковий співробітник
відділення організації наукової роботи
відділу організації наукової діяльності
Донецького державного університету
внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук, доцент*

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сьогодні найважливішим елементом розвитку сучасного суспільства є рівень розвитку його інтелектуальної культури – якість освіти, науки та культури, що впорядковують інформаційні та інтелектуальні процеси, створюючи якісно нову людину, суспільство та державу в цілому. Для системи відомчої освіти МВС цей постулат набуває особливого значення, оскільки формування інтелектуально розвиненої особистості правоохоронця є запорукою не лише професійного виконання службових завдань, а й збереження правового порядку та демократичних цінностей в умовах воєнної агресії.

Актуальність проблеми збереження інтелектуального потенціалу та національної ідентичності в умовах війни зумовлена високою ймовірністю

виникнення інтелектуальної кризи. Це потребує негайного впровадження адаптивних освітніх моделей, здатних підтримувати ментальний та професійний зв'язок здобувачів освіти з державою.

Відтак, одним із пріоритетних завдань політики університету є інтеграція в освітній процес засад суспільної моралі та активна протидія проявам бездуховності. В умовах воєнного стану цей напрям трансформується у формування національно-патріотичної свідомості та етики служіння, де моральна стійкість майбутнього правоохоронця стає надійним бар'єром проти корупції, жорстокості та правового нігілізму. Такий ціннісний підхід, заснований на відповідальності за долю Батьківщини та готовності зміцнювати її обороноздатність, дозволяє забезпечити підготовку фахівців, здатних не лише професійно діяти, а й гідно відповідати на безпекові виклики сучасності

Проблема адаптації освітнього процесу та збереження інтелектуального капіталу в умовах війни перебуває у центрі уваги провідних українських учених та інституцій. Зокрема, теоретико-методологічні засади трансформації вищої освіти у кризовий період досліджуються фахівцями Національної академії педагогічних наук України [1]; [2].

Питання національної ідентичності та психологічної стійкості молоді в умовах воєнних загроз ґрунтовно аналізуються дослідниками Інституту психології ім. Г. С. Костюка [3], а також науковцями відомчих закладів освіти, таких як ХНУВС [4], ЛьДУВС [5]. Досвід цих установ доводить, що модернізація освітніх програм повинна базуватися на поєднанні інноваційних цифрових технологій із глибоким патріотично-ціннісним компонентом, що є критично важливим для формування нового покоління правоохоронців.

Модернізація освітнього процесу в університетах внутрішніх справ в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, що базується на взаємодії технологічних інновацій та ціннісного виховання. Першочерговим завданням у цьому контексті є збереження інтелектуального потенціалу через впровадження адаптивних моделей навчання. Це реалізується шляхом створення єдиного цифрового освітнього середовища, що забезпечить

безперервність підготовки фахівців незалежно від безпекової ситуації чи фізичного розташування здобувачів освіти.

Разом з тим в умовах російської агресії зміст освітніх програм має бути спрямований на формування національної ідентичності. Це досягається через інтеграцію у навчальний процес поглибленого українознавчого компонента, вивчення історії державотворення та правових традицій України, що слугує надійним ідеологічним фундаментом. Окремим, стратегічно важливою складовою збереження національної ідентичності є утвердження української мови як фундаменту професійної культури правоохоронця. В умовах воєнного стану мова стає дієвим маркером "свій-чужий", інструментом консолідації суспільства. Саме тому модернізація освітніх програм передбачає розвиток культури професійного мовлення, що зміцнює інтелектуальну стійкість молоді та запобігає розмиванню ціннісних орієнтирів, які формують єдиний смисловий простір нації.

Отже, впровадження адаптивних освітніх моделей та посилення ціннісного компонента навчання є єдиним шляхом запобігання інтелектуальній кризі. Збереження ментального та професійного зв'язку молоді з державою через мовне середовище та етику служіння Батьківщині дозволяє перетворити виклики війни на фундамент для зміцнення всієї системи правоохоронної освіти.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Г. Освіта і наука України в умовах воєнного стану: доповідь на засіданні Загальних зборів НАПН України (18 листоп. 2022 р.). *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Т. 4, № 2. С. 1–12. URL: doi.org (дата звернення: 23.03.2026).
2. Луговий В. І. Вища освіта України в умовах воєнного стану: виклики та відповіді. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Т. 4, № 1. С. 1–8. URL: doi.org (дата звернення: 23.03.2026).
3. Максименко С. Д. Психологічне забезпечення стійкості особистості в умовах війни. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. Т. 4, № 2. С. 1–9.
4. Греченко В. А. Історичний досвід та сучасні виклики національно-патріотичного виховання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами

навчання. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4 (99). С. 15–27.

5. Грищенко М. О. Національна ідентичність як чинник консолідації українського суспільства в умовах збройної агресії. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства* : матеріали наук. конф. Львів : ЛьДУВС, 2023. С. 112–115.

Денис Петровський,
здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Святослав Поляк, доцент кафедри ОРД Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права

РОЛЬ МЕНТОРСТВА У ВПРОВАДЖЕННІ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ РОЗКРИТТІ ЗАМОВНИХ ВБИВСТВ

Сучасний розвиток суспільства супроводжується стрімким поширенням цифрових технологій у всіх сферах публічного управління та правоохоронної діяльності. Злочини проти життя, зокрема замовні вбивства, набувають дедалі складнішого характеру: для їх підготовки, фінансування та координації активно застосовуються зашифровані месенджери, анонімні криптовалютні розрахунки, мережі VPN і даркнет-майданчики [1, с. 45]. Це ставить перед оперативно-розшуковими підрозділами принципово нові вимоги до рівня цифрової компетентності особового складу.

Оперативно-розшукова діяльність (далі – ОРД) визначається як система гласних і негласних заходів, спрямованих на виявлення, попередження та розкриття злочинів [2]. В умовах цифровізації традиційні методи ОРД, засновані переважно на агентурній роботі та фізичному спостереженні, поступаються місцем комплексним підходам, що інтегрують цифрову криміналістику, кіберрозвідку та аналітику великих даних. Відповідно до

наукових досліджень у цій сфері, ефективність ОРД при розслідуванні організованих злочинів зростає на 30-40% за умови системного застосування сучасних інформаційних технологій [3, с. 291]. Водночас потенціал таких технологій залишається невикористаним через недостатній рівень підготовки оперативного персоналу.

Замовні вбивства є одним із найскладніших різновидів умисних вбивств, передбачених ч. 2 ст. 115 Кримінального кодексу України, що характеризуються чітким розподілом ролей між організатором, замовником, посередниками та безпосереднім виконавцем [4, с. 18]. Особливу складність для розслідування становлять випадки, коли всі комунікації між учасниками злочину здійснюються виключно через цифрові канали з використанням наскрізного шифрування, а оплата – через децентралізовані криптовалютні системи. Слідчо-оперативна практика свідчить, що саме цифровий слід у переважній більшості випадків стає вирішальним елементом доказової бази при розкритті таких злочинів.

Менторство в системі правоохоронних органів являє собою цілеспрямований процес передачі знань, практичних навичок і професійного досвіду від висококваліфікованих фахівців до молодших колег [5, с. 71]. На відміну від формалізованого службового навчання, менторство передбачає гнучку, індивідуалізовану взаємодію, орієнтовану на вирішення конкретних оперативних завдань. Саме тому цей інститут набуває особливого значення в контексті впровадження цифрових технологій: стандартні курси підвищення кваліфікації часто не встигають за темпами розвитку інструментального програмного забезпечення, тоді як ментор може оперативно адаптувати зміст навчання до актуальних потреб підрозділу.

Серед ключових цифрових технологій, упровадження яких потребує менторської підтримки, слід виокремити такі напрями. По-перше, це OSINT-розвідка (від англ. Open Source Intelligence) – збір та аналіз відкритих даних із соціальних мереж, форумів, публічних реєстрів та геопросторових сервісів для встановлення кола осіб, причетних до злочину. По-друге, застосування

спеціалізованих криміналістичних програмних комплексів – Cellebrite UFED для вилучення даних із мобільних пристроїв, Oxygen Forensic Detective для аналізу хмарних сховищ, а також платформи Palantir Gotham та i2 Analyst's Notebook для візуалізації злочинних зв'язків [3, с. 293].

По-третє, криптовалютна аналітика є критично важливим напрямом при розслідуванні замовних вбивств, де оплата виконавцям нерідко здійснюється у Bitcoin, Monero або інших цифрових активах. Такі платформи, як Chainalysis Reactor і CipherTrace, дозволяють відстежувати транзакції в блокчейн-мережах та встановлювати кінцевих бенефіціарів навіть за умови використання міксерів і анонімайзерів [6, с. 412]. Опанування цих інструментів без наставника є вкрай складним завданням для пересічного оперативника, оскільки потребує поєднання юридичних, технічних та економічних знань.

По-четверте, аналіз даних стільникових мереж і геолокаційна розвідка дозволяють встановлювати переміщення підозрюваних, відновлювати хронологію подій і підтверджувати або спростовувати алібі. Сучасні системи аналізу деталізації з'єднань (CDR-аналіз) у поєднанні з даними відеоспостереження та розпізнаванням автомобільних номерів формують комплексну картину подій. Ментор, який має практичний досвід роботи з такими системами, здатний значно скоротити час опанування цих технологій підлеглими.

В Україні питання менторства в ОРД залишається малодослідженим. Наявні відомчі документи Національної поліції та Служби безпеки України містять лише загальні положення про наставництво, без конкретизації щодо цифрових компетентностей.

Між тим стрімкий розвиток кіберінфраструктури злочинних угруповань, зокрема тих, що спеціалізуються на виконанні замовних убивств, вимагає систематичного підходу до формування цифрових навичок у оперативного персоналу. Вважаємо, що розробка спеціальної Програми цифрового менторства для підрозділів ОРД має стати одним із пріоритетів реформування правоохоронних органів України в контексті євроатлантичної інтеграції.

Важливим аспектом менторства у сфері впровадження цифрових технологій є формування правової культури використання отриманих даних. Ментор зобов'язаний не лише навчити технічним прийомам збору інформації, але й сформувати у підопічного розуміння меж допустимості оперативних заходів, вимог щодо конституційних прав громадян на таємницю кореспонденції та захист персональних даних [4, с. 12]. Порушення цих меж може призвести до визнання доказів недопустимими та унеможливити притягнення замовників і виконавців злочину до відповідальності.

Таким чином, менторство є стратегічним механізмом підвищення цифрової компетентності в оперативно-розшуковій діяльності. Системне запровадження програм наставництва з акцентом на цифрові технології сприятиме підвищенню ефективності розкриття замовних убивств, скороченню строків досудового розслідування та зміцненню доказової бази у відповідних кримінальних провадженнях. Першочерговими заходами є: нормативне закріплення інституту цифрового менторства у відомчих актах; формування реєстру менторів із цифрових дисциплін при підрозділах ОРД; розробка навчально-методичного забезпечення з урахуванням специфіки розслідування організованої злочинності, зокрема замовних убивств [8, с. 61; 10, с. 12]. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка науково обґрунтованої моделі цифрового менторства для підрозділів кримінальної розвідки України.

Список використаних джерел

1. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці й судовій експертизі: монографія В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдєєва, В. М. Шевчук та ін. ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2024. 208 с.
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 03.04.2026).
3. Чорний А. М. «Використання штучного інтелекту в оперативно-розшуковій діяльності та досудовому розслідуванні». Правотворча діяльність та забезпечення системності законодавства України в умовах євроінтеграції (2025): с. 291-295.

4. Албул С. В. «Оперативно-розшукова діяльність: сучасні доктринальні та праксеологічні концепти». Воєнний стан: теоретико-праксеологічні проблеми юриспруденції (2024): с. 1-24.

5. Багрім О. Менторство як інструмент розвитку професійного потенціалу публічних службовців в умовах воєнного стану. Аспекти публічного управління. 2025. № 13(1). С. 69–76.

6. Саєнко В. В. «Виокремлення видів злочинної діяльності, у яких віртуальні активи є засобом вчинення кримінальних правопорушень, як підстава формування окремих криміналістичних методик розслідування». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право 4.92 (2025): с. 409-421.

Євген Письменський,
*проректор з наукової роботи ЗВО
 «Університет Короля Данила», доктор
 юридичних наук, професор*

РОЛЬ НАСКРІЗНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ РІШЕНЬ: ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Одним із підкритеріїв критерію 2 «Структура та зміст освітньої програми», за яким відбувається оцінювання освітніх програм в Україні є такий: «Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок» [1]. Відповідність цьому підкритерію, згідно з роз'ясненнями Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, фіксується тоді, коли освітня програма передбачає формування ключових соціальних та міжособистісних навичок, які є необхідними для професійної та особистісної реалізації студентів (зокрема: уміння працювати в команді; здатність до вирішення комплексних проблем; аналітичне мислення; здатність швидко навчатися; ініціативність; емоційний інтелект; критичне та стратегічне мислення; уміння управляти проєктами та змінами). Змістове наповнення освітніх компонентів, а також вибір форм і методів викладання і навчання, мають забезпечувати формування соціальних навичок [2].

Отже, кожна освітня програма повинна давати змогу забезпечити набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (*soft skills*), необхідних для подальшої професійної діяльності випускника цієї освітньої програми. З огляду

на це, зміст освітньої програми (освітніх компонентів), а так само а вибір форм і методів навчання, повинні сприяти набуттю соціальних навичок (*soft skills*).

Наскрізнi навички (*soft skills*) прийнято визначати як комплекс особистісних, соціальних і поведінкових компетентностей (комунікація, самоорганізація, емоційний інтелект, лідерство, адаптивність тощо), які забезпечують ефективне застосування професійних знань (*hard skills*). Такі знання самі по собі не здатні гарантувати успіху в правничій кар'єрі – саме соціальні навички уможливають їх повноцінну реалізацію на практиці. Водночас університети часто приділяють недостатньо уваги *soft skills*, через що випускники можуть бути сильні в аналітиці, але слабкі в комунікації, лідерстві й адаптивності [3].

За словами Аспасії І. Цаусі, юридична педагогіка надто акцентує увагу на традиційній моделі «мислячого правника», тоді як має однаково розвивати й модель «чутливого правника», сприяючи формуванню у студентів таких м'яких навичок, як емпатія, доброчесність і здатність до розв'язання проблем [4].

Як засвідчили результати опитування американських правників «*Whole Lawyer Study*» (2016), для успішної практики у сфері права критично необхідні «м'які навички» (зокрема, дотримання конфіденційності, доброчесність, відповідальність, повага, уважність, оперативність і сумлінність). Саме тому правнича освіта має не лише формувати ці компетентності, а й інтегрувати їх викладання та оцінювання навіть у теоретичних курсах, попри складність оцінювання.

Результати іншого дослідження показали, що успіх у роботі на 75% залежить від м'яких навичок і лише на 25% – від твердих. Закладам вищої освіти конче рекомендується активно інтегрувати розвиток м'яких навичок у навчальні програми для підвищення працевлаштування випускників [6].

Ефективність фахівця у галузі права визначається здатністю застосовувати знання у соціальному контексті, а не лише за їх обсягом. Сучасний юрист – це не лише носій знань, а впевнений у собі суб'єкт комунікації, лідерства та соціальної взаємодії. Особливо це стає помітним у

наш час, коли сучасні інформаційні технології та штучний інтелект розвиваються надзвичайно швидко, частково перебираючи на себе функції швидкого оброблення інформації та формалізованого правового аналізу. У такій ситуації конкурентною перевагою правника стають саме ті компетентності, які не можуть бути повною мірою алгоритмізовані – критичне мислення, емоційний інтелект, комунікаційна гнучкість, здатність до прийняття рішень в умовах невизначеності тощо.

Оскільки в умовах сучасних викликів правозастосування, зокрема пов'язаних із воєнним станом, наскрізні (соціальні) компетентності набувають системного значення, потрібно здійснювати їх цілеспрямовану та інституційну інтеграцію у зміст вищої освіти:

1. *На рівні освітніх програм* – передбачити автономну модель формування м'яких навичок через запровадження окремих курсів на кшталт критичного мислення або етики.

2. *На рівні освітніх компонент* – забезпечити інтегроване формування якомога більше м'яких навичок у межах кожної освітньої компоненти через відповідне оновлення силабусів.

3. *На рівні методів навчання* – розширити застосування таких способів навчання (наприклад, *case-study*), які дають змогу одночасно розвивати професійні знання та соціальні компетентності.

4. *На рівні оцінювання* – здійснювати оцінювання м'яких навичок (орієнтація на тести та класична екзаменаційна система, як правило, перешкоджають розвитку таких навичок).

Викладені міркування мають загальний характер і стосуються правничої освіти загалом. Однак їх практична значущість істотно зростає, коли ми звертаємося до більш вузької площини – кримінального права, яке за своєю природою є найбільш соціально чутливою сферою правозастосування. Саме в цій сфері якість рішення має безпосередні та незворотні наслідки для людської долі, адже вони здатні безпосередньо зачіпати права, свободи та законні інтереси людини.

Традиційна методика викладання кримінального права не повинна залишатися надмірно догматичною, коли акцент робиться на засвоєнні норм кримінального права, їх формально-логічному тлумаченні, відтворенні тощо. Більш серйозна увага має звертатися на розвиток комунікативних, етичних та інших подібних навичок, необхідних для ухвалення обґрунтованих і справедливих кримінально-правових рішень у складних соціальних умовах. Такий підхід разом з формуванням фахового фундаменту забезпечує готовність студента до прийняття рішень в умовах, які є типовими для реальної кримінально-правової практики, і які набувають особливої гостроти в умовах воєнного стану.

Зважаючи на це, постає конкретне дослідницьке питання: яким чином викладання кримінального права може бути переосмислене таким чином, щоб поряд із формуванням професійної компетентності цілеспрямовано посилювати наскрізні навички? Відповідь на це питання потребує переосмислення самої логіки побудови навчальної дисципліни – від її завдань і змісту до форм взаємодії викладача зі студентом.

По-перше, викладання кримінального права має відбуватися не лише як передача нормативного матеріалу, а як моделювання ситуацій кримінально-правового вибору. Це означає, що в основу кожного практичного заняття покладається не абстрактне завдання, а реалістичний кейс, у якому здобувач змушений одночасно аналізувати правову норму, зважувати різні інтереси та аргументувати власну позицію – усно, публічно, в умовах змодельованої взаємодії. Такий формат природним чином інтегрує розвиток комунікативних навичок, критичного мислення та емоційного інтелекту в процес опанування матеріального кримінального права.

По-друге, система оцінювання має вийти за межі тестування та усного відтворення норм. Оцінці підлягає не лише правильність відповіді, а й якість аргументації, здатність відстоювати позицію в дискусії, поведінка студента в умовах конфліктної ситуації. Оцінювання стає інструментом формування, а не лише виміру компетентностей.

По-третє, особливого значення набуває етико-психологічний складник, який в умовах війни є критичним елементом професійної придатності. Викладання кримінального права має включати аналіз справ, де правовий вибір ускладнений гуманітарними викликами (наприклад, відмежування некараної взаємодії з окупантом від колабораційної діяльності, або кваліфікація злочинів, вчинених внаслідок збігу тяжких обставин). Розв'язання таких кейсів потребує не лише знання змісту кримінально-правових норм, а й розвиненої емпатії, емоційної стійкості та здатності брати на себе відповідальність за рішення, що впливає на баланс між безпекою держави та правами людини.

Список використаних джерел

1. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : затв. наказом М-ва освіти і науки України від 15 трав. 2024 р. № 686.
2. Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми : метод. посіб. [Електронне вид.] / А. Бутенко, Г. Денискіна, О. Єременко, О. Книш, І. Сімшаг, О. Требенко. Київ : Нац. агентство із забезпечення якості вищ. освіти, 2024. 127 с.
3. Klaus P. The hard truth about soft skills : workplace lessons smart people wish they'd learned sooner / P. Klaus, J. Rohman, M. Hamaker. New York : HarperCollins, 2007. 192 p.
4. Tsaoussi A. Developing employability skills through internships. *Journal of Further and Higher Education*. 2018. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03069400.2018.1563396> (дата звернення: 08.04.2026).
5. Shultz M. M., Zedeck S. Predicting Lawyer Effectiveness: Broadening the Basis for Law School Admission Decisions. *Law Faculty Scholarship*. 2011. URL: https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1407&context=law_facpub (дата звернення: 08.04.2026).
6. Olabanji A. S., Yan B. Soft Skills Training: A Significant Tool for Future Achievement in Higher Education. *Journal of Educational Theory and Management*. 2022. Vol. 6, iss. 1. URL: <https://ojs.s-p.sg/index.php/jetm/article/view/11376> (дата звернення: 08.04.2026).

Ірина Підлужна,
старший викладач кафедри філології,
перекладу та стратегічних комунікацій
Національної академії Національної
гвардії України

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ У ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ

Сучасні трансформації у сфері вищої освіти зумовлюють необхідність впровадження інноваційних технологій навчання, спрямованих на розвиток практичних компетентностей, критичного мислення та здатності до прийняття рішень у складних умовах. Одним із найбільш ефективних інструментів реалізації цих завдань є кейс-метод, який активно застосовується як у підготовці цивільних, так і військових фахівців.

Кейс-метод (case study) являє собою технологію навчання, що базується на аналізі конкретних ситуацій (реальних або змодельованих), які потребують вирішення. Його основною метою є формування у здобувачів освіти навичок аналізу, синтезу інформації, аргументації власної позиції та прийняття обґрунтованих рішень. На відміну від традиційних методів навчання, кейс-метод передбачає активну участь здобувачів у навчальному процесі, що сприяє підвищенню рівня засвоєння матеріалу та розвитку професійного мислення.

Особливої актуальності кейс-метод набуває у підготовці військових фахівців. Військова діяльність характеризується високим рівнем ризику, динамічністю та необхідністю оперативного прийняття рішень у стресових умовах. Використання кейсів дозволяє моделювати бойові та службові ситуації, що сприяє розвитку тактичного мислення, лідерських якостей та здатності діяти в умовах невизначеності. Наприклад, аналіз кейсів, пов'язаних із плануванням операцій або реагуванням на кризові ситуації, дає можливість здобувачам освіти відпрацювати алгоритми дій без ризику для життя та здоров'я.

Важливою перевагою кейс-методу є його універсальність і гнучкість. Він може застосовуватися як у традиційній аудиторній формі навчання, так і в дистанційному або змішаному форматах. Сучасні цифрові технології дозволяють створювати інтерактивні кейси, що включають відеоматеріали, симуляції та елементи гейміфікації. Це підвищує мотивацію здобувачів до навчання та забезпечує більш глибоке занурення у навчальний процес.

Разом з тим, ефективність використання кейс-методу залежить від ряду

факторів. По-перше, важливим є якісний добір кейсів, які повинні відповідати рівню підготовки здобувачів та навчальним цілям. По-друге, значну роль відіграє професійна майстерність викладача, який виступає не лише джерелом знань, але й фасилітатором навчального процесу. Він має організовувати дискусію, спрямовувати здобувачів до самостійного пошуку рішень та забезпечувати зворотний зв'язок. По-третє, необхідно враховувати специфіку підготовки військових і цивільних фахівців, адаптуючи кейси до відповідних професійних контекстів.

Слід зазначити, що кейс-метод сприяє розвитку так званих «м'яких навичок» (soft skills), серед яких комунікація, робота в команді, лідерство, критичне мислення та емоційний інтелект. Для військових це особливо важливо, оскільки ефективна взаємодія у підрозділі є запорукою успішного виконання завдань. Для цивільних фахівців ці навички є ключовими у сучасному конкурентному середовищі.

Окремої уваги заслуговує можливість використання міждисциплінарних кейсів, які поєднують знання з різних галузей. Це дозволяє формувати комплексне бачення проблем та сприяє підготовці фахівців, здатних працювати в умовах складних соціально-економічних та безпекових викликів. Зокрема, у військовій освіті такі кейси можуть включати елементи психології, логістики, управління та інформаційних технологій.

Отже, кейс-метод є ефективним інструментом підготовки військових, фахівців, оскільки забезпечує поєднання теорії та практики, сприяє розвитку професійних і загальних компетентностей та підвищує готовність до діяльності в реальних умовах. Його впровадження у навчальний процес вищої школи відповідає сучасним вимогам до освіти та сприяє формуванню конкурентоспроможних і компетентних фахівців.

Петро Пістряк,
заступник начальника Навчально-
наукового інституту логістики з
наукової роботи — начальник науково-

*дослідної лабораторії забезпечення
службово-бойової діяльності НГУ
Національної академії Національної
гвардії України, кандидат військових
наук, доцент*

Олександр Марков,
*начальник кафедри вогневої підготовки
навчально-наукового інституту
логістики Національної академії
Національної гвардії України*

Вадим Руснак,
*науковий співробітник науково-
дослідної лабораторії забезпечення
службово-бойової діяльності НГУ
навчально-наукового інституту
логістики Національної академії
Національної гвардії України*

ВПЛИВ ЛАЗЕРНИХ ТРЕНАЖЕРНИХ КОМПЛЕКСІВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Сучасний характер ведення бойових дій обумовлює необхідність підвищення ефективності вогневої підготовки військовослужбовців та працівників ОВС при одночасному обмеженні ресурсів, що витрачаються на її забезпечення. У зв'язку з цим у практику підготовки активно впроваджуються лазерні тренажерні комплекси, які дозволяють моделювати процес стрільби без використання бойових боєприпасів та полігонної інфраструктури.

Практичний досвід їх застосування свідчить, що тренажери сприяють формуванню базових навичок поводження зі стрілецькою зброєю, зокрема правильного утримання, прицілювання, обробки спуску, а також засвоєнню алгоритму виконання вправ стрільб. Крім того, вони забезпечують підвищення інтенсивності навчального процесу, створюють можливість багаторазового повторення окремих елементів та сприяють зменшенню кількості помилок на початковому етапі підготовки.

Разом із тим зазначені засоби не забезпечують повного відтворення умов реальної бойової діяльності, що пов'язано з відсутністю впливу психофізіологічних факторів, бойового стресу, звукового та ударного навантаження. Це зумовлює необхідність проведення наукових досліджень щодо визначення їх реального впливу на результати стрільби та виконання тактичних вогневих завдань.

З метою вирішення зазначеної проблеми запропоновано методику проведення натурного педагогічного експерименту, яка передбачає формування контрольної та 2–3 дослідних груп чисельністю 25–30 осіб у кожній. У якості базового зразка стрілецького озброєння використовується автоматична гвинтівка UAR-15, що дозволяє уніфікувати умови дослідження.

Розроблення вправ стрільб здійснюється із застосуванням методу експертних оцінок із залученням значної кількості фахівців у галузі вогневої підготовки. Узгодженість їх думок забезпечується відповідними процедурами експертного аналізу. Проведення експерименту передбачає поетапну реалізацію теоретичної, тренажерної та практичної підготовки з подальшим порівняльним аналізом результатів. Оцінювання ефективності тренажерної підготовки здійснюється шляхом порівняння показників стрільби дослідних та контрольної груп за такими критеріями, як влучність, час виконання вправ, кількість помилок та стабільність результатів. Обробка отриманих даних проводиться із застосуванням методів математичної статистики, що дозволяє визначити достовірність виявлених відмінностей.

Очікується, що результати дослідження дозволять визначити ступінь впливу лазерних тренажерних комплексів на результати вогневої підготовки, встановити оптимальні параметри їх застосування та обґрунтувати доцільність інтеграції тренажерних засобів у систему виконання тактичних вогневих завдань.

Аліна Полторак,
здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та

соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Олександр Куракін, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Підготовка фахівців у сфері безпеки та оборони є однією з ключових умов забезпечення національної безпеки та зміцнення обороноздатності країни. В умовах воєнного стану та зростання складних загроз виникає гостра потреба в модернізації освітніх програм і впровадженні сучасних методів навчання кадрів. Науково-дослідна діяльність стає важливим елементом, який сприяє розвитку професійних компетенцій майбутніх фахівців. Вона допомагає розвивати аналітичне мислення, навички системного аналізу та здатність оперативно реагувати на нестандартні виклики. Інтеграція наукових досліджень у процес навчання не лише підвищує рівень знань, але й дозволяє формувати практичні навички, що мають вирішальне значення для роботи в секторі безпеки та оборони [1, с. 57].

Науково-дослідна діяльність дає можливість студентам і молодим спеціалістам вдосконалювати навички прийняття рішень у складних ситуаціях, моделювати реальні сценарії та аналізувати практичні кейси, пов'язані зі сферою державної безпеки. Залучення до таких досліджень сприяє розвитку критичного мислення, самостійності та вміння оцінювати ризики. Участь у наукових проєктах, симуляційних заняттях і тематичних лабораторних дослідженнях дозволяє інтегрувати теоретичні знання з практичними навичками, що значно підвищує якість професійного навчання. Окрім того, ця

діяльність формує компетенцію командної роботи й ефективної взаємодії в колективі — важливого елемента для успішного виконання завдань у складних умовах, пов'язаних із забезпеченням безпеки [2, с. 169].

Сучасні інформаційні технології та аналітичні платформи відіграють ключову роль у науково-дослідній діяльності, заслуговуючи на особливу увагу. Здійснення проєктів, пов'язаних із цифровими системами управління безпекою, моделюванням загроз і прогнозуванням кризових ситуацій, сприяє розвитку інноваційного мислення, а також дає змогу підготувати фахівців до роботи в умовах постійних змін і високої динаміки. У цьому процесі студенти набувають важливих навичок збору та аналізу даних, засвоюють швидко прийняття рішень і опановують уміння адаптуватися до нових викликів. Науково-дослідна діяльність також допомагає ідентифікувати недоліки у методах підготовки кадрів та пропонувати шляхи вдосконалення освітніх програм, що позитивно впливає на якість професійної підготовки [3].

Науково-дослідна діяльність, поряд із вдосконаленням внутрішніх аспектів освітнього процесу, відіграє ключову роль в інтеграції міжнародного досвіду у систему підготовки фахівців у сфері безпеки та оборони. Участь у міжнародних конференціях, обмін знаннями з іноземними колегами та спільна робота над дослідницькими проєктами дають змогу впроваджувати найкращі практики та сучасні методики у процес навчання. Такий підхід сприяє зростанню рівня компетентності студентів, адаптації навчальних програм до актуальних стандартів і розвитку професійних навичок, що відповідають світовим вимогам. Особливо важливим є використання міжнародного досвіду в умовах воєнного стану, коли потрібна підготовка фахівців, здатних ефективно реагувати на нові виклики й працювати у співпраці з міжнародними партнерами [4].

Науково-дослідна діяльність є фундаментальним чинником у підвищенні якості професійної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони. Вона сприяє гармонійному поєднанню теоретичних знань із практичними вміннями, розвиває аналітичні й управлінські компетенції, впроваджує сучасні технології

та враховує міжнародний досвід. В умовах сучасних викликів у сфері безпеки її значення набуває особливої важливості, оскільки вона підтримує формування висококваліфікованих, професійно компетентних і готових до оперативного реагування спеціалістів. У результаті ефективного втілення науково-дослідних елементів у професійній освіті стає вирішальним чинником не лише для підвищення якості освітнього процесу, але й для забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. І. Професійна підготовка фахівців сектору безпеки і оборони : підручник. Київ : Наукова думка, 2020. 256 с.
2. Кравченко С. В. Сучасні методики підготовки кадрів для сектору безпеки : підручник. Харків : ХНУВС, 2019. 312 с.
3. Про методичні рекомендації щодо підготовки фахівців сектору безпеки та оборони : Методичні рекомендації. *Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України*. URL: mon.gov.ua (дата звернення: 12.03.2026).
4. Training and Education for Security Sector Reform. *Official website of NATO*. URL: www.nato.int (дата звернення: 12.03.2026).

Андрій Поляк,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Святослав Поляк, *доцент кафедри ОРД Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права*

ПІДГОТОВКА ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У КІБЕРПРОСТОРІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення російської федерації 24 лютого 2022 року суттєво змінило спектр загроз для України. Протиборство відбувається не лише у війсьній площині, а й у кіберпросторі. Кібератаки стали складовою гібридної агресії, спрямованої на виведення з ладу ІТ-систем державного та приватного секторів, диверсії проти об'єктів критичної інфраструктури та ускладнення

функціонування інформаційних складових системи оборони [1]. У цифровому просторі ворог активно застосовує фішингові атаки, DDoS-атаки та маніпуляції даними, що визначає кіберзахист одним із ключових напрямів сучасного воєнного протистояння [2, с. 120].

За таких умов воєнний стан в Україні змінив пріоритети державної політики у сфері безпеки та висунув нові вимоги до підготовки фахівців правоохоронної сфери. Згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану», поліція бере участь у територіальній обороні, забезпечує особливий правовий режим, запобігає диверсіям і охороняє об'єкти критичної інфраструктури [2, с. 71-72]. Враховуючи ці нові обов'язки, особливе значення набуває правова база та організаційні механізми протидії кіберзлочинності.

Стратегія кібербезпеки України [3] визначає довгострокові пріоритети державної політики у кіберпросторі, основні загрози національній безпеці, напрями розвитку національної системи кібербезпеки, а також посилення спроможностей суб'єктів сектору безпеки і оборони щодо виконання завдань у кіберпросторі.

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [4] встановлює правові та організаційні основи захисту життєво важливих інтересів держави у кіберпросторі, визначає суб'єктів забезпечення кібербезпеки, принципи їх взаємодії, а також передбачає функціонування національної системи кібербезпеки, реагування на кіберінциденти та кіберзахист критичної інфраструктури.

Кримінальний кодекс України [5] (статті 361–363¹) встановлює кримінальну відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу інформаційних систем і мереж, створення та розповсюдження шкідливих програмних засобів, незаконні дії з інформацією, а також порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних систем і мереж.

Реалізація зазначених законодавчих положень у практичній діяльності поліції підтверджує їх значення для протидії кіберзлочинності. Так, У 2025 році Національна поліція України забезпечувала захист критичної інфраструктури та

державних ІТ-систем, протидію кіберзлочинності та координацію дій у сфері кіберзахисту. Підрозділи поліції зареєстрували 26,9 тисячі кіберзлочинів, повідомили про підозру 3,5 тисячам осіб і скерували до суду понад 9 тисяч обвинувальних актів, відшкодувавши потерпілим 784,8 млн грн [1].

Особлива увага приділялася злочинам із віртуальними активами, які використовуються для легалізації незаконних доходів, протидія яким потребувала високої координації та міжнародної співпраці. Українські правоохоронці ініціювали та взяли участь у 22 міжнародних операціях. Показовою є операція «Vicarius», під час якої задокументовано діяльність організованої групи, що через псевдоброкерські платформи заволоділа коштами громадян Європи, зокрема Латвійської Республіки. Завдяки арешту майна та криптоактивів загрозу вдалося ліквідувати [1].

Паралельно фахівці кіберполіції за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України виконували завдання руху опору у кіберсфері, координували створення проєкту «BRAMA», спрямованого на захист українського інформаційного простору від ворожих посягань та донесення правдивої інформації до суспільства [1].

Зазначені напрями діяльності свідчать про зростання ролі правоохоронців у кіберпросторі та підвищують вимоги до їх професійної підготовки.

У сучасних умовах майбутні правоохоронці стикаються з безпрецедентними викликами, що потребують не лише оперативного реагування, а й належного рівня фахових компетентностей [2, с. 58–59].

Підготовка фахівців сектору безпеки та оборони є питанням не лише професійної ефективності, а й національного виживання. Вона має враховувати сучасні виклики, зокрема гібридну війну, кібератаки, інформаційну інфільтрацію та психологічне виснаження. Необхідним є впровадження дисциплін з цифрової безпеки на всіх рівнях освіти, при цьому особлива увага має приділятися формуванню в офіцерів компетенцій з аналізу цифрових слідів, захисту інформаційної інфраструктури та протидії кібершпигунству [2, с. 120].

Врахування цих загроз є особливо важливим, адже STEM-середовище постійно зазнає кібератак і злочинної активності, зокрема компрометації даних, викрадення ідентифікаційних відомостей і посягань на критичну інфраструктуру, що створює загрози безпеці держави та суспільства. Це зумовлює потребу у фахівцях, здатних надійно захищати конфіденційну інформацію, володіти критичним мисленням, ІТ-компетенціями, навичками комунікації та стійкою національно-патріотичною мотивацією [2, с. 120]. Важливими напрямками підготовки є впровадження спеціалізованих освітніх курсів, проведення практичних кібернавчань та міжнародне співробітництво у сфері кібербезпеки.

Отже, кіберпростір став окремим фронтом російсько-української війни, що зумовлює необхідність удосконалення підготовки правоохоронців до протидії кіберзлочинності. Навчальні програми в умовах воєнного стану мають ґрунтуватися на комплексному поєднанні законодавчої бази, практичних навичок боротьби з кіберзагрозами та розвитку ключових професійних компетенцій. Система підготовки кадрів сектору безпеки та оборони повинна забезпечувати здатність ефективно реагувати на кібервиклики, захищати критичну інфраструктуру, інформаційний простір і права громадян, що є важливою умовою національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Звіт Національної поліції України про стан виконання заходів з питань забезпечення кібербезпеки держави у 2025 році. *Департамент Кіберполіції Національної поліції України*. URL: <https://lnk.ua/VJogzx17i> (дата звернення: 06.04.2026).
2. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. за матеріалами X Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 3 лип. 2025 р. / МВС України ; Нац. акад. правових наук України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, навч.-наук. ін-т № 2, каф. тактико-спец. підготовки, каф. спец. фіз. підготовки. Вінниця : ХНУВС, 2025. 476 с. URL: <https://lnk.ua/8Wt98OBWu> (дата звернення: 06.04.2026).
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента України від 26.08.2021 № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text> (дата звернення: 06.04.2026).

4. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII : станом на 19 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 06.04.2026).

5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 17 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 06.04.2026).

Святослав Поляк,
*доцент кафедри оперативно-
розшукової діяльності ННІПФПКП
Львівського державного університету
внутрішніх справ, доктор філософії в
галузі права*

AI-DRIVEN МЕНТОРСТВО У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: НОВІ ПІДХОДИ ДО ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У наш час відбувається стрімкий розвиток технологій, зокрема штучного інтелекту, що зумовлює зміну підходів до підготовки кадрів у секторі безпеки та оборони, саме це актуалізує питання модернізації інституту менторства. Традиційні методи наставництва поступово доповнюються інноваційними інформаційно-аналітичними інструментами, які підвищують ефективність професійного навчання та адаптації персоналу.

Особливе місце має використання технологій штучного інтелекту, вони забезпечують обробку значних обсягів даних, аналіз індивідуальних характеристик працівників, формування персоналізованих рекомендацій щодо їх професійного розвитку, саме це сприяє підвищенню якості менторської взаємодії та оптимізації процесу прийняття управлінських рішень.

У секторі безпеки та оборони важливим є швидкість реагування, точність оцінювання ситуацій та висока підготовка кадрів. Впровадження новітніх технологій є не лише доцільним, а деякою мірою необхідним. Використання ШІ в інформаційно-аналітичному забезпеченні менторства відкриває нові можливості вдосконалення системи підготовки фахівців та підвищення рівня адаптації до сучасних викликів.

У 2026 році науковцями Об'єднаних Арабських Еміратів було проведено дослідження моделі AI co-mentoring, яка поєднує діяльність людини-ментора та інтелектуальних систем. Згідно з цим дослідженням, саме ця модель дозволяє здійснювати автоматизований аналіз професійного досвіду, рівня підготовки та поведінки підопічних. Це забезпечує більш об'єктивну оцінку їхньої компетенції. У цій моделі штучний інтелект виступає як допоміжний інструмент, який підтримує ментора наданням аналітичної інформації та рекомендації [1].

Науковці із Сполучених Штатів провели дослідження, яке вказує на те, що штучний інтелект активно застосовується у сфері кібербезпеки для аналізу великих баз даних, виявлення потенційних загроз, а також прогнозування кібератак. Науковці підкреслюють, що впровадження алгоритмів машинного навчання у системі безпеки сприяє автоматизації процесів аналізу інформації та підтримці прийняття управлінських рішень у реальному часі [2]. Досвід міжнародних досліджень показує те, що ШІ є ефективним інструментом у сфері менторства, так і в інформаційно-аналітичному забезпеченні безпеки та оборони. Це відкриває нові можливості для модернізації відповідних систем.

AI-supported mentoring processes передбачають поєднання традиційного наставництва з можливостями використання ШІ, який виконує аналітичну функцію. У таких моделях ШІ використовується для збору та обробки даних про навчальні досягнення, професійні навички та динаміку розвитку особи, це допомагає ментору приймати більш обґрунтовані рішення щодо подальшого навчального процесу. Це дозволяє підвищити якість підготовки персоналу та оптимізувати процес прийняття управлінських рішень.

Також було проведено дослідження Santoro M.T. та Bower L.C. у якому розглянуто можливості та виклики використання штучного інтелекту в менторських процесах. Науковці зазначають, що штучний інтелект може підтримувати наставництво шляхом аналізу навчальних даних, персоналізації навчання та підвищення ефективності взаємодії між ментором та підопічним. Крім того автори зазначають, що використання ШІ дозволить підвищити

ефективність менторства за рахунок більш точного моніторингу прогресу підопічних та своєчасного виявлення проблемних аспектів. Це дозволить мати можливість більш гнучкого управління процесом та адаптації методів наставництва до індивідуальних потреб особи. Також важливим моментом є врахування етичних аспектів, таких як конфіденційність даних та прозорості алгоритмів, що використовуються в таких системах [3].

Таким чином, використання штучного інтелекту в інституті менторства дозволяє аналізувати різні навички осіб, швидко та ефективно. Це допомагає менторам прийняти відповідні рішення. Застосування штучного інтелекту не тільки допомагає наставникам, але й ознайомлює їх із використанням ШІ у їхній діяльності. Міжнародний досвід вкотре показує доцільність вивчення новітніх технологій та застосування їх у реальному часі. Завдяки цим дослідженням можна швидко та ефективно аналізувати масивну інформацію. Передбачати можливість загроз у кіберпросторі. Відкривати нові можливості аналізу та збору інформації у секторі безпеки та оборони.

Список використаних джерел

1. Kandakurti P. K., Arulsingh W., Mishra V. Validating an AI-Assisted Co-Mentoring Model for Identifying At-Risk Students and for Academic Mentoring: A Study Protocol // *Frontiers in Digital Health*. – 2026. – DOI: 10.3389/fdgth.2026.1738833.URL: nih.gov (дата звернення: 10.03.2026).
2. Aldweesh A., Derhab A., Zargari S. Artificial Intelligence in Cyber Security: Recent Advances and Future Directions // *Journal of Network and Computer Applications*. – 2022. URL: doi.org (дата звернення: 10.03.26)
3. Santoro M. T., Bower L. C. Artificial Intelligence in Mentoring: Opportunities and Challenges in Higher Education // *Computers and Education: Artificial Intelligence*. – 2023.URL: sciencedirect.com (дата звернення: 10.03.2026).

Андрій Полянський,
*викладач кафедри правових основ
національного спротиву та фізичного
виховання Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

**ВПРОВАДЖЕННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЯК
ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ**

ВИХОВАННІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Сучасна геополітична ситуація та виклики воєнного стану в Україні зумовлюють необхідність переосмислення підходів до професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. В умовах підвищених ризиків та зростання вимог до професійної діяльності особливого значення набуває фізична підготовленість майбутніх правоохоронців і військовослужбовців як ключовий компонент їхньої боєздатності, витривалості та психологічної стійкості. Водночас традиційна система оцінювання, що переважно зосереджується на констатації виконання нормативів, не завжди враховує індивідуальну динаміку розвитку здобувачів вищої освіти, їхні фізіологічні особливості та рівень психологічної готовності до виконання професійних завдань в екстремальних умовах. У зв'язку з цим актуальності набуває впровадження формульового оцінювання як інноваційної педагогічної технології, спрямованої на підтримку індивідуального розвитку кожного здобувача освіти та підвищення ефективності освітнього процесу.

Формульоване оцінювання у процесі спеціальної фізичної підготовки здобувачів вищої освіти розглядається не лише як інструмент контролю результатів навчання, а як комплексна педагогічна система, що поєднує особистісні, методичні та інструментальні засоби [1]. Такий підхід забезпечує постійний зворотний зв'язок між викладачем і здобувачем освіти, дозволяє своєчасно коригувати навчальний процес та формувати індивідуальні траєкторії розвитку. У цьому контексті оцінювання перетворюється на безперервний процес супроводу професійного становлення майбутнього фахівця, де результат визначається не лише рівнем фізичної підготовленості, але й розвитком особистісних і професійних якостей.

Відповідно до сучасних вимог професійної підготовки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, формульоване оцінювання у спеціальній фізичній підготовці доцільно структурувати за трьома основними компонентами [2]:

- психосоціальною та вольовою сферою;

- технічною майстерністю;
- професійною працездатністю і станом здоров'я.

Психосоціальна та вольова складова передбачає оцінювання здатності здобувачів освіти до командної взаємодії, рівня самоконтролю, прояву вольових якостей та стійкості до стресових ситуацій. Особливу увагу приділяють формуванню психологічної готовності до діяльності в умовах підвищеного навантаження та дефіциту часу.

Другим компонентом є технічна майстерність, що охоплює рівень володіння спеціальними вправами, бойовими прийомами боротьби, елементами самозахисту та тактичними діями. У межах формувального оцінювання акцент переноситься з фіксації кінцевого результату на аналіз технічної правильності виконання вправ і здатності застосовувати набуті навички у змодельованих умовах професійної діяльності. Такий підхід дозволяє формувати більш стійкі та функціональні навички, що мають практичну спрямованість.

Третім компонентом виступає професійна працездатність і стан здоров'я здобувачів освіти. У межах цього напрямку здійснюється моніторинг динаміки розвитку фізичних якостей, зокрема сили, швидкості, витривалості та координації. Водночас важливим аспектом є формування усвідомленого ставлення до рухової активності як складової професійного довголіття та збереження працездатності.

Результати педагогічних досліджень [1-3] доводять, що використання методів контекстного навчання та оперативного зворотного зв'язку (feedback) суттєво покращує результативність підготовки. Встановлено, що в експериментальних групах (ЕГ), де застосовувалися техніки самоконтролю та індивідуальних траєкторій, рівень фізичної підготовленості в силовому комплексі (комплексна силова вправа) має зріс на 15,05%, тоді як у контрольних групах (КГ) цей приріст склав лише 3,1%. Функціональний стан здобувачів вищої освіти в ЕГ покращився в середньому на 15,6%, що свідчить про вищу адаптивність організму до навантажень.

Реалізація формувального оцінювання передбачає поетапний алгоритм

діяльності викладача:

1. Цілепокладання: Спільне визначення вимірних цілей (наприклад, «виконати 15 підтягувань з технічно правильною фіксацією»).
2. Прозорість: Ознайомлення з дескрипторами (критеріями) успіху до початку виконання.
3. Техніки зворотного зв'язку: Використання методів «Сигнали рукою» для миттєвої перевірки розуміння завдання, «Вимірювання температури» для оцінки емоційного фону та моделі «GROW» (Goal-Reality-Options-Will) для дебрифінгу після тактичних ігор.
4. Само- та взаємооцінювання: Використання чек-листів (контрольних списків), де техніка прийому розбита на фази, та шкал самооцінки.

У сучасних умовах ефективність формувального оцінювання значно підвищується завдяки використанню цифрових технологій [3]. Застосування мобільних додатків дозволяє здійснювати моніторинг позааудиторної фізичної активності здобувачів освіти, тоді як інтерактивні платформи сприяють проведенню гейміфікованого тестування теоретичних знань. Використання технологій штучного інтелекту для відеоаналізу техніки виконання вправ забезпечує об'єктивність оцінювання та дозволяє швидко виявляти помилки. Така цифрова підтримка освітнього процесу створює нові можливості для індивідуалізації навчання.

Основним викликом залишається велика кількість здобувачів вищої освіти у групах. Для мінімізації часових витрат рекомендується застосовувати групове оцінювання та делегувати частину перевірок самим здобувачам (взаємооцінювання за чек-листами). Це не лише економить час викладача, а й розвиває аналітичне мислення майбутніх фахівців.

Таким чином, впровадження формувального оцінювання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання дозволяє перетворити фізичну підготовку на усвідомлений процес самовдосконалення. Технологія забезпечує статистично значуще зростання фізичних показників (на 12-15% вище за традиційні методи) та формує психологічну стійкість до службових

перевантажень [1-3]. У такій системі оцінювання перестає бути лише засобом контролю та перетворюється на інструмент підтримки, розвитку та самовдосконалення майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Полянський А., Цимбалюк Ж., Божко С. Формувальне оцінювання у навчальному предметі «Фізична культура»: сутність та особливості. *Фізична культура і спорт. Виклики сучасності: зб. тез доп. IV Всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Харків, 25 жовт. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; редкол.: Ю. Бойчук (голов. ред) та ін. Харків, 2024. С. 179-182. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/17047>

2. Полянський А., Цимбалюк Ж., Божко С. Формувальне оцінювання у навчальному предметі «Фізична культура»: підходи та перспективи. *Сучасні досягнення фізичного виховання: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково практичної конференції з міжнародною участю (електронне видання)*, 14 листопада 2024 р. Харків: Харківський національний медичний університет, 2024 С. 83-86. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fa74398a-ebee-48ac-8e2c-be37e0cf9bc6/content>

3. Покас Б., Семененко В., Єфанова В. Теоретичне обґрунтування системи оцінювання рівня фізичної підготовленості студентської молоді закладів фахової передвищої освіти, *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 2020, № 1. С. 87-92. DOI:10.32652/tmfvs.2020.1.87-92

Віктор Пономаренко,

викладач кафедри
адміністративного права та процесу
Навчально-наукового інституту
права та соціального менеджменту
Донецького державного
університету внутрішніх справ

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Сучасні трансформаційні процеси у сфері національної безпеки та оборони, зумовлені як внутрішніми реформами, так і зовнішніми викликами, зокрема умовами воєнного стану, вимагають якісного оновлення системи підготовки фахівців сектору безпеки. У цих умовах традиційні підходи до організації освітнього процесу, що базуються переважно на теоретичному засвоєнні знань, виявляються недостатніми для формування професійних

компетентностей, необхідних для ефективного виконання службових обов'язків. Саме тому ключового значення набуває впровадження практико-орієнтованого навчання як основи підготовки майбутніх фахівців.

Практико-орієнтоване навчання слід розглядати як цілеспрямований процес формування у здобувачів освіти професійних компетентностей через поєднання теоретичних знань із їх практичним застосуванням у змодельованих або реальних умовах професійної діяльності. Такий підхід дозволяє не лише засвоїти необхідні знання, але й сформувати навички їх використання у конкретних ситуаціях, що є особливо важливим для представників сектору безпеки, діяльність яких пов'язана з підвищеним рівнем відповідальності, ризику та необхідністю оперативного прийняття рішень.

Нормативно-правове забезпечення практико-орієнтованого навчання визначається, зокрема, Законом України «Про освіту» [1], Законом України «Про вищу освіту» [2], а також відомчими нормативно-правовими актами, що регулюють підготовку фахівців у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. У цих документах закріплюється необхідність забезпечення компетентнісного підходу, інтеграції теорії та практики, а також орієнтації освітніх програм на потреби ринку праці та сектору безпеки і оборони.

Однією з ключових форм реалізації практико-орієнтованого навчання є проведення практичних занять, тренінгів, тактичних навчань, стажувань та практик у підрозділах правоохоронних органів. Такі форми навчання дозволяють здобувачам освіти ознайомитися з реальними умовами професійної діяльності, набути досвіду взаємодії з колегами, відпрацювати алгоритми дій у типових і нестандартних ситуаціях. Особливу роль відіграють симуляційні технології, які дають змогу моделювати складні службові ситуації та відпрацьовувати навички прийняття рішень у безпечному середовищі.

Важливим елементом практико-орієнтованого навчання є залучення до освітнього процесу практичних працівників сектору безпеки, які можуть передати здобувачам освіти актуальний досвід, ознайомити їх із сучасними викликами та особливостями професійної діяльності. Така взаємодія сприяє

формуванню у здобувачів реалістичного уявлення про майбутню професію та підвищує рівень їх готовності до виконання службових обов'язків.

У сучасних умовах важливого значення набуває використання інноваційних технологій у процесі практико-орієнтованого навчання. Йдеться, зокрема, про застосування електронних навчальних платформ, віртуальної та доповненої реальності, інтерактивних тренажерів, що дозволяють підвищити ефективність навчання та забезпечити його адаптивність до індивідуальних потреб здобувачів освіти. Такі технології особливо актуальні в умовах обмеженого доступу до навчальних полігонів або реальних об'єктів.

Разом із тим впровадження практико-орієнтованого навчання супроводжується низкою проблем, серед яких можна виокремити недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення, обмеженість ресурсів для організації практичної підготовки, недостатню інтеграцію освітніх програм із потребами практики, а також потребу у підвищенні кваліфікації науково-педагогічних працівників. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, що передбачає удосконалення нормативно-правової бази, розвиток партнерства між закладами освіти та органами сектору безпеки, а також залучення додаткових ресурсів.

Особливої актуальності практико-орієнтоване навчання набуває в умовах воєнного стану, коли зростають вимоги до професійної підготовки фахівців, їх здатності діяти в екстремальних умовах, приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за їх наслідки. У таких умовах освітній процес повинен бути максимально наближеним до реальних умов служби, що дозволить забезпечити належний рівень підготовки майбутніх фахівців.

Таким чином, практико-орієнтоване навчання виступає ключовим елементом сучасної системи підготовки фахівців сектору безпеки. Його ефективність визначається рівнем інтеграції теоретичних знань і практичних навичок, використанням інноваційних технологій, залученням практичних працівників та належним нормативно-правовим забезпеченням. Подальший розвиток цього напрямку повинен бути спрямований на удосконалення форм і

методів навчання, підвищення якості освітніх програм та забезпечення їх відповідності сучасним викликам і потребам сектору безпеки і оборони України.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. Ст. 380 (дата звернення: 07.03.2026).
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. Ст. 2004 (дата звернення: 10.03.2026).

Ірина Похиленко,
доцент кафедри права та публічного
управління Київського національного
університету будівництва і
архітектури, кандидат юридичних
наук

ОСОБЛИВОСТІ ОБРОБКИ ТА ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ПІД ЧАС ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується активною цифровізацією освітнього процесу та поширенням змішаного навчання як форми поєднання аудиторної і дистанційної взаємодії. Масове впровадження такого формату розпочалося в період пандемії COVID-19, а в умовах повномасштабної війни змішане навчання стало необхідним інструментом забезпечення безперервності освітнього процесу. Це зумовило не лише трансформацію організації навчання, а й істотне розширення масштабів обробки персональних даних здобувачів освіти, науково-педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу.

Використання платформ відеоконференцзв'язку, систем управління навчанням, електронних журналів, хмарних сервісів, корпоративної пошти та мобільних застосунків формує цифрове освітнє середовище, у межах якого обробляється значний обсяг ідентифікаційної, контактної, освітньої, технічної та аудіовізуальної інформації. За таких умов особливої актуальності набувають питання правомірності обробки персональних даних, дотримання принципів

пропорційності, конфіденційності та належного захисту інформації.

Теоретичні та прикладні аспекти захисту персональних даних висвітлено у працях Байгрейва Л. А., Кунера К., Доксі К., у яких досліджено міжнародні стандарти інформаційної приватності та правове регулювання цифрових відносин [1–2]. Окремі питання нормативного забезпечення захисту персональних даних, а також переваги й недоліки дистанційного навчання раніше досліджувалися й автором цієї публікації [3–4].

Правовою основою дослідження є положення Закону України «Про захист персональних даних», водночас специфіка освітніх правовідносин зумовлює застосування положень Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», які закріплюють правові засади організації освітнього процесу, автономію закладів освіти та можливість використання сучасних форм і технологій навчання. Важливе значення мають також норми Закону України «Про інформацію» та Закону України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», що визначають загальні вимоги до захисту інформації, у тому числі в цифрових середовищах, де функціонують освітні сервіси та електронні платформи.

У межах змішаного навчання обробка персональних даних має здійснюватися виключно за наявності належної правової підстави. Такою підставою, як правило, є виконання обов'язків закладу вищої освіти, встановлених законом, необхідність організації та документального забезпечення освітнього процесу, а також виконання договору про надання освітніх послуг. Згода суб'єкта персональних даних може використовуватися лише у тих випадках, коли відповідна обробка не впливає безпосередньо з освітніх чи адміністративних функцій закладу, наприклад при публікації фото- та відеоматеріалів у відкритому доступі, використанні записів занять для позанавчальних цілей або поширенні персоналізованого контенту в інформаційно-репутаційних цілях. У цьому контексті особливо важливо уникати практики формального отримання згоди на всі без винятку види обробки, оскільки така модель не відповідає сучасним стандартам

правомірності та прозорості, що також кореспондує з підходами.

Одним із найбільш проблемних аспектів є використання сторонніх цифрових платформ і сервісів, що може супроводжуватися передачею персональних даних третім особам, зберіганням інформації на іноземних серверах та ризиками неконтрольованої зміни політик конфіденційності. Особливої уваги потребує трансгранична передача персональних даних. У цьому аспекті важливими є положення Конвенції Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (Конвенція 108+) та Регламенту (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту і Ради від 27 квітня 2016 року (Загальний регламент про захист даних).

Суттєвим ризиком є також створення, зберігання та використання аудіо- і відеозаписів занять. У період пандемії COVID-19 практика запису онлайн-занять набула масового характеру як спосіб забезпечення доступності навчання для здобувачів освіти, які не могли бути присутніми синхронно. Надалі, в умовах війни, ця практика зберегла свою актуальність у зв'язку з повітряними тривогами, відключеннями електроенергії, переміщенням учасників освітнього процесу та нестабільністю інтернет-з'єднання. Разом із тим саме запис занять створює додаткові ризики незаконного поширення персональних даних, зображення, голосу, результатів оцінювання, змісту усних відповідей, а іноді й конфіденційної службової інформації.

Окремою проблемою залишається використання неофіційних каналів комунікації, зокрема особистих месенджерів викладачів, старост академічних груп або здобувачів освіти. Практика пересилання через такі канали навчальних матеріалів, індивідуальних завдань, результатів оцінювання, сканованих документів чи відомостей про академічну успішність не відповідає вимогам належного управління персональними даними, оскільки унеможливлює контроль доступу, журналювання дій, дотримання принципу обмеження мети та розмежування службового і приватного інформаційного простору. В умовах війни така практика є ще більш ризикованою, оскільки мобільні пристрої, публічні мережі та несанкціоновані канали комунікації стають вразливими до

фішингу, соціальної інженерії та компрометації облікових записів.

У цьому контексті забезпечення належного рівня захисту персональних даних у закладах вищої освіти потребує системного поєднання організаційно-правових та технічних заходів. На рівні внутрішнього нормативного регулювання доцільним є затвердження положень про обробку і захист персональних даних, політик конфіденційності цифрового освітнього середовища, регламентів використання платформ дистанційного та змішаного навчання, порядків створення й зберігання записів занять, а також інструкцій щодо реагування на інциденти інформаційної безпеки. Важливо чітко визначити статус закладу вищої освіти як володільця персональних даних, розмежувати повноваження структурних підрозділів, встановити правила доступу до різних категорій даних та закріпити відповідальність за адміністрування цифрових систем.

Отже, особливості обробки персональних даних під час змішаного навчання зумовлені поєднанням традиційних і цифрових форм організації освітнього процесу. Це потребує системного впровадження внутрішніх політик захисту персональних даних, регламентів використання цифрових платформ, правил створення та зберігання записів занять, а також комплексних організаційно-правових і технічних заходів безпеки.

Список використаних джерел

1. Bygrave L. A. Data Privacy Law: An International Perspective. Oxford : Oxford University Press, 2014. 256 p.
2. Kuner C., Bygrave L. A., Docksey C. (eds.). The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary. Oxford : Oxford University Press, 2020. DOI: doi.org (дата звернення: 08.04.2026).
3. Похиленко І. С. Правове регулювання захисту персональних даних. *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2023. № 4. С. 94–99.
4. Похиленко І. Переваги та недоліки дистанційного навчання. *Організація освітнього процесу в умовах дистанційного навчання у вищій школі: методологія, методика, практика* : тези доп. Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Київ, 20 трав. 2021 р.) / уклад.: Н. Левицька, О. Силка, Л. Приблуда, О. Пилипенко. Київ : НУХТ, 2021. С. 54–57.

Аліна Приходько,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Володимир Буга, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доцент, доктор юридичних наук

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ КУРСАНТІВ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ КОГНІТИВНИМ ЗАГРОЗАМ ІПСО

У сучасному світі інформаційне середовище вирізняється швидкими змінами, широким доступом до технологій і водночас значною чутливістю до зовнішніх деструктивних впливів. В умовах гібридних загроз та повномасштабної війни проти України особливу актуальність набуває питання захисту інформаційного простору держави. Однією з найбільш небезпечних форм такого впливу є поширення дезінформації та фейкових новин [1, с. 105]. Когнітивні загрози, що реалізуються в межах інформаційно-психологічних операцій (ІПСО), спрямовані не лише на спотворення фактів, а й на цілеспрямований вплив на масову свідомість. Їхнє завдання полягає у дестабілізації суспільства, провокуванні паніки та підриві довіри до державних інституцій. Такі дії безпосередньо суперечать принципам відкритості та достовірності інформації, закріпленим у статті 34 Конституції України [2].

Критичне мислення слід розглядати як сукупність навичок перевірки джерел, аналізу фактів і виявлення когнітивних викривлень (ефект підтвердження, вплив авторитету, емоційність). У межах ІПСО доцільно

розрізняти дезінформацію, місінформацію, маніпулятивні наративи та емоційно тригерний контент, що впливає на сприйняття.

Для ефективної протидії таким загрозам необхідно впроваджувати системні науково-методичні засади формування критичного мислення у курсантів. Держава вже вживає ряд заходів, зокрема нормативно-правове регулювання: у 2022 році до Кримінального кодексу України було внесено зміни (стаття 114-2), що передбачають відповідальність за поширення неправдивої інформації про діяльність Збройних Сил України [3]. Проте лише покарання недостатньо — важливою є інформаційна просвіта, направлена на підвищення рівня медіаграмотності, що дозволяє майбутнім офіцерам самостійно розпізнавати маніпуляції та фейки [5, с. 13]. Також важливу роль відіграють адміністративно-примусові заходи, наприклад, стаття 173-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, згідно з якою громадяни, що свідомо поширюють неправдиві чутки, можуть бути притягнуті до відповідальності у формі штрафів або арешту [4].

Аналіз наукових публікацій, зокрема у віснику НАВС, показує, що протидія дезінформації є одним із пріоритетів державної політики у сфері національної безпеки. Важливу роль у цьому процесі відіграють спеціалізовані органи, такі як Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України, який здійснює оперативний моніторинг інформаційного поля та виявляє ворожі операції. Для майбутніх правоохоронців це має прикладне значення, оскільки вони працюють в умовах інформаційного тиску та повинні ухвалювати рішення на основі перевірених даних. У наукових роботах Л.І. Рудника підкреслюється, що дезінформація виступає як засіб маніпулювання масовою свідомістю, тому ефективна політика боротьби з нею має ґрунтуватися на принципах правової держави та відкритості [1]. Крім того, Стратегія інформаційної безпеки України визначає комплекс заходів — від кримінального переслідування до інституційного реагування та превентивної просвіти населення [6].

Для протидії інформаційно-психологічним операціям країни НАТО використовують Систему стратегічних комунікацій (StratCom), яка інтегрує зусилля уряду, армії та ЗМІ для підвищення інформаційної стійкості суспільства. Важливим елементом є діяльність спеціалізованих структур, таких як Центр передового досвіду НАТО зі стратегічних комунікацій, що займається аналізом загроз та розробкою практичних рекомендацій. Значна увага приділяється підготовці військовослужбовців та правоохоронців, які проходять навчання з аналізу інформаційних операцій, використання відкритих джерел (OSINT) та розвитку критичного мислення в умовах інформаційного тиску. Особливий акцент робиться на проактивній комунікації – оперативному поширенні достовірної інформації для нейтралізації фейків на ранніх етапах їх розповсюдження. Цей підхід демонструє, що ефективна протидія інформаційно-психологічним операціям ґрунтується не лише на заборонах та відповідальності, а й на системному навчанні персоналу та формуванні інформаційної стійкості.

Таким чином, ефективність протидії когнітивним загрозам інформаційно-психологічних операцій залежить не тільки від правового реагування, а й від рівня підготовки особового складу. Систематичне формування критичного мислення у курсантів дозволяє своєчасно виявляти маніпуляції, оцінювати достовірність інформації та приймати обґрунтовані рішення в умовах інформаційного тиску. Інтеграція освітніх підходів з інституційними та комунікаційними практиками, зокрема з урахуванням досвіду НАТО, підвищує стабільність як окремих спеціалістів, так і інформаційного простору держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Рудник Л. І. Дезінформація як прояв порушення права на доступ до інформації. *Вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2024. Т. 31, № 3. С. 103–118. URL: [https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/31\(3\)_2024-103-118.pdf](https://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/31(3)_2024-103-118.pdf)
2. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
5. Інформаційна безпека держави : конспект лекцій. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2022. 133 с.
6. Про Стратегію інформаційної безпеки : Указ Президента України від 28 груд. 2021 р. № 685/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41077>

Сергій Псьол,
*заступник начальника кафедри
 інженерного та технічного
 забезпечення Національної академії
 Державної прикордонної служби
 України імені Богдана Хмельницького
 (військова частина 9960), кандидат
 технічних наук, доцент*

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Вимоги до компетентності та професіоналізму фахівців сектору безпеки і оборони завжди були на високому рівні, а в умовах воєнного часу вони ще суттєво зросли. Засобами, які можуть бути використані в інтересах підвищення якості підготовки фахівців у вищих військових навчальних закладах та в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, є технології штучного інтелекту (ШІ). В роботі досліджено варіанти застосування деяких інструментів ШІ у процесі викладання навчальних дисциплін, пов'язаних із вивченням конструкції, технічної експлуатації та ремонту колісних машин.

Аналіз наукових публікацій за останні кілька років свідчить про зміну підходів до викладання навчальних дисциплін, зокрема і технічного спрямування, під впливом технологій ШІ. У звіті ЮНЕСКО [1] зазначається, що роль викладача трансформується від простого джерела знань (лектора) до складнішої та стратегічної фігури (фасилітатора, ментора). Викладач вже не є

основним постачальником інформації, оскільки ІІІ може надавати знання швидше і в персоналізованій формі. Акценти в роботі викладача зміщуються на допомогу здобувачам освіти орієнтуватись в потоках інформації.

У роботі [2] визначено сім основних категорій застосування ІІІ в інженерній освіті: 1) віртуальне експериментальне середовище (virtual experiment environment); 2) прогнозування навчання (learning prediction); 3) навчальна аналітика (learning analytics); 4) роботи (практичні навчальні платформи) для інженерної освіти (engineering education robot); 5) інтелектуальна репетиторська система (intelligent tutoring system); 6) автоматичне оцінювання (automatic evaluation); 7) допоміжне навчання (assisted learning).

Наше дослідження направлено, переважно, на способи розробки та трансформації навчального контенту, оптимізацію групового навчання та розробку елементів інтелектуальної консультативної (репетиторської) системи. В ході роботи застосовано наступні методи: теоретичні – для аналізу нормативних документів з підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони (зокрема освітніх програм [3] і робочих програм навчальних дисциплін) та систематизації наукових публікацій; емпіричні – спостереження за процесом підготовки здобувачів освіти під час вивчення дисциплін, пов'язаних із конструкцією та експлуатацією колісних машин; метод моделювання – розробка промптів для створення навчального контенту на основі технічної документації.

Одним із основних засобів для створення або трансформації навчального контенту може бути онлайн-інструмент NotebookLM на базі моделі Google Gemini. Його перевагою є можливість використання лише верифікованих джерел інформації, завантажених користувачем у відповідний електронний блокнот, що дозволяє мінімізувати ризик галюцинацій ІІІ. Зазначена властивість є особливо важливою для створення спеціалізованого навчального контенту навчальних дисциплін технічного спрямування, де точність термінології та контекст її застосування є критичною. Формати джерел

інформації можуть бути достатньо різноманітними: PDF-файли, текстові документи (.txt), файли Microsoft Word (.docx), Google Документи, Google Презентації, посилання (URL) на сайти, посилання на відео з YouTube та деякі інші. Мова документу може бути практично будь-якою – ШІ здатен перекласти інформацію українською, що важливо для роботи з технічною документацією машин іноземного виробництва.

Залежно від мети у якості джерел інформації можуть використовуватись технічні описи машин, інструкції з експлуатації, технічні регламенти, конспекти лекцій, тексти з навчальним матеріалом конкретного заняття чи його фрагменту.

У разі використання NotebookLM для швидкого пошуку або обробки інформації завантажених джерел результатом може бути відповідь на сформульований користувачем запит (промпт). Зазначений спосіб використання ШІ може бути корисним як викладачу – для створення навчального контенту чи розробки методики проведення заняття, так і здобувачам освіти – для пошуку та систематизації навчальної інформації, тобто для використання ШІ у якості особистого консультанта чи репетитора, який оперує лише достовірною, завантаженою у відповідний блокнот, інформацією.

До можливостей NotebookLM входить і трансформація навчального контенту, наприклад перетворення тексту навчального матеріалу заняття чи його фрагменту в один із цільових форматів – «Аудіопереказ», «Відеоогляд», «Ментальна карта», «Флешкартки» та інші. Зазначені форми навчального контенту дозволяють індивідуалізувати процес навчання та повніше задовольнити освітні потреби здобувачів освіти. Навчальний матеріал у більшості зазначених форматів може бути завантажений на комп'ютер і потім безпосередньо розміщений на платформі Moodle для використання як під час аудиторних занять, так і під час самостійної роботи здобувачів освіти. Окремі формати передбачають лише можливість розміщення на платформі Moodle відповідного активного посилання.

Окрім інструменту NotebookLM у якості онлайн-консультанта

здобувачами освіти може використовуватись безпосередньо модель Gemini або подібні ресурси. Процедура їх використання як під час аудиторних занять, так і в ході самостійної роботи зводиться до формулювання промпту, отримання від ШІ відповіді, її аналізу та верифікації. Перевірка отриманих результатів є обов'язковою. За потреби додатково до запиту можуть завантажуватись необхідні матеріали – технічні описи, інструкції з експлуатації та інші матеріали.

Використання ШІ в ході занять рекомендується організовувати у складі малих груп, коли кожна група отримує специфічне завдання щодо аналізу конструкції, роботи чи процесів технічного обслуговування певних систем, механізмів або вузлів колісних машин з допомогою ШІ; порівняння отриманих результатів із наявною технічною документацією або завчасно підготовленими навчальними матеріалами; формулювання висновків із опрацьованого навчального матеріалу. За результатами проведених спостережень встановлено підвищення пізнавальної активності здобувачів освіти, скорочення часу на пошук специфічних технічних даних, підвищення результатів поточної успішності. Результати опитування здобувачів освіти з допомогою інструментів «Зворотний зв'язок» та «Форум» на платформі Moodle засвідчили значний їх інтерес та позитивне ставлення до застосування інструментів ШІ в ході освітнього процесу.

Застосування описаних прийомів сприяє розвитку у здобувачів освіти компетентностей, визначених, зокрема освітньо-професійною програмою [3] щодо навичок використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій; розуміння предметної області та професійної діяльності; здатності працювати в команді; здатності збирати, обробляти, оцінювати й аналізувати інформацію з різних джерел.

У подальшій діяльності вбачаємо за доцільне дослідження питань розробки та впровадження інтелектуальних систем прогностичного обслуговування техніки та озброєння, інтелектуальних тренажерів-симуляторів, автоматизованих систем пошуку та верифікації інформації.

Список використаних джерел

1. AI and the future of education: disruptions, dilemmas and directions / UNESCO. Paris : UNESCO, 2025. 165 p. ISBN 978-92-3-100784-2. DOI: <https://doi.org/10.54675/KECK1261> (дата звернення: 26.03.2026).
2. Liu C., Wang G.-C., Wang H.-F. The Application of Artificial Intelligence in Engineering Education: A Systematic Review. *IEEE Access*. 2025. Vol. 13. P. 17895–17910. DOI: 10.1109/ACCESS.2025.3532595 (дата звернення: 27.03.2026).
3. Організація діяльності інженерно-технічних підрозділів Державної прикордонної служби України : освітньо-професійна програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / розробники: С. В. Псьол, А. Б. Добровольський, В. В. Купельський. Хмельницький : НАДПСУ, 2025. 22 с. URL: <https://nadpsu.edu.ua/osvitni-programy/> (дата звернення: 31.03.2026).

Kyrylo Pshenychnyi,

Higher Education Applicant, National University of Civil

Scientific Advisor: Olha Ryzhchenko,

PhD in Philology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Language Training at the National University of Civil Protection of Ukraine.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF READAPTATION OF RESCUERS AFTER PERFORMING TASKS IN THE ZONE OF HOSTILITIES IN THE CONTEXT OF PERSONNEL PROFESSIONAL TRAINING FOR CIVIL PROTECTION SECTOR UNDER MARTIAL LAW

The evolution of the security and defense sector under martial law necessitates a sophisticated expansion of the theoretical and methodological foundations of professional training, shifting the focus toward the psychological features of readaptation. In the current landscape of high-intensity conflict, the professional activities of State Emergency Service of Ukraine personnel and defense forces are defined by constant exposure to extreme stressors. Working at the epicenters of missile strikes, clearing debris under the persistent threat of secondary shelling, and witnessing large-scale human casualties are no longer exceptional events but daily operational realities. Consequently, modern training methodologies must move beyond technical proficiency to integrate a specialized system of psychological recovery known as decompression as a core component of professional

competence [3].

Theoretically, decompression is defined as a structured system of measures designed to facilitate a safe, gradual transition from a state of peak operational readiness to a normalized rhythm of life. The psychological essence of this process is the prevention of “toxic” stress accumulation; it aims to disrupt the trajectory that leads from acute stress reactions to chronic pathologies such as Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) or professional burnout syndrome. From a methodological standpoint, the absence of high-quality psychological recovery is not merely a personal issue for the individual but a systemic risk, leading to emotional exhaustion, cognitive impairment, and a precipitous decline in professional motivation that can compromise national security infrastructure [2].

A critical socio-psychological dimension of successful readaptation involves the organizational climate and the intentional involvement of family support systems. For a professional returning from the zone of active hostilities, the cognitive “switch” from a high-alert survival mode to everyday social interaction is often the most difficult barrier to overcome. Therefore, the methodological framework of psychological support must prioritize the identification of risk groups through rapid, evidence-based diagnostics. This is supplemented by group sessions designed for emotional ventilation and the sharing of lived experiences, alongside the instruction of mental self-regulation and grounding techniques. By providing advisory support to the families of personnel, the training system ensures that the communication environment at home reinforces, rather than complicates, the professional’s recovery [2].

The effectiveness of this readaptation is strictly dependent on the timeliness and scientific grounding of the intervention. Empirical research discussed in recent specialized forums demonstrates that professionals who undergo organized, methodologically sound decompression are significantly less likely to develop psychosomatic illnesses and maintain a higher level of long-term psychological resilience [1]. Thus, the development of comprehensive programs for psychological rehabilitation is a top priority for the modern civil protection system.

Furthermore, the implementation of innovative training methods represents the next frontier in the professional preparation of security forces. Utilizing virtual reality simulations and interactive biofeedback sessions allows personnel to encounter and manage stress in a synthetic, controlled environment. Such proactive approach to mental health enables individuals to practice cognitive restructuring and emotional regulation before they face real-world trauma. Ultimately, the deep integration of these psychological strategies into the standard training curriculum ensures that rescuers and defense personnel remain not only operationally effective but also psychologically resilient, securing the long-term stability and human capital of the entire emergency response and defense infrastructure during wartime [3].

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми психології в екстремальних умовах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Черкаси, 20–21 квіт. 2023 р.). Черкаси : Видавець Третяков О. М., 2023. 195 с.
2. Барко В. І., Панок В. Г., Лазос Г. П. Психологічна допомога учасникам бойових дій та їхнім сім'ям : практ. посіб. Київ : Ніка-Центр, 2011. 180 с.
3. Психологічне забезпечення фахівців в екстремальних умовах : навч. посіб. / О. В. Тімченко, В. П. Лєпнова, С. М. Миронець. Київ : Міленіум, 2011. 240 с.

Людмила Радовецька,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права Навчально-наукового
гуманітарного інституту
Національної академії Служби безпеки
України, кандидат юридичних наук,
доцент

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ: СИМБІОЗ STEM ТА «LIBERAL ARTS» ПІДХОДІВ

Цифровізація на сьогодні стала невід'ємною ознакою сучасного життя. Не виключенням є й освітня сфера, яка, під впливом різних чинників трансформується, набуває нових властивостей. Наявність у населення країни навичок та компетентностей у сфері цифровізації є запорукою зміцнення національної безпеки України, пришвидшення темпів зростання

євроінтеграційних процесів та сталого розвитку держави, її добробуту, а також просування національних інтересів на міжнародному рівні [1, с. 19].

Правнича освіта, будучи складовою соціо-гуманітарних наук, за своєю природою стоїть дещо осторонь технічних надбань, водночас під впливом цифровізації, трансформується, модернізується, набуває нових як змістових, так і формальних характеристик, що є особливо гострим в періоди значних соціальних трансформацій (активних військових дій) особливо гостро виникає потреба у переосмисленні традиційних підходів. Саме гострі болючі реалії українського воєнного сьогодення та українське суспільство, що «перебуває в соціально-турбулентному стані, призводячи до цивілізаційних зсувів, що відчувається в кожному куточку планети» [2, с. 18] змушують освітян й науковців до пошуку оптимальних ефективних інструментів, які б забезпечували якісне безперебійне цікаве, ефективне інноваційне навчання.

Стратегія розвитку інноваційної діяльності, виокремлюючи низку факторів, акцентує на належному ефективному розвитку людського капіталу в розвитку національної інноваційної екосистеми, виокремлює якісну освіту у сфері науки, технологій та інженерії [3]. Окремі складові системи освіти мають особливо великий вплив на зростання інноваційності економіки. До таких чинників, відповідно до Стратегії розвитку інноваційної діяльності, належать: - якість природничо-математичної освіти (STEM-освіти), її практичність і наближеність до реальних науково-технічних проблем і потреб ринку; - якість гуманітарної освіти («Liberal Arts»), що визначає здатність читати і розуміти складні тексти, осмислювати складні ситуації, генерувати сенси, ухвалювати системні рішення, розвивати «м'які» навички, зокрема креативність і емпатію, необхідні для соціальної взаємодії, ініціативності [3].

Виокремлення нормативним документом стратегічного спрямування двох кардинально різних за своєю природою сегментів в розвитку національної екосистеми інновацій орієнтує на відповідні дії для їх подальшої розробки і реалізації в державній освітній політиці, в політиці розвитку закладів освіти та задає відповідний вектор для розробки й реалізації освітніх програм. Попри те,

що STEM-освіта, будучи за своєю природою природничо-математичною, як видається, вона може бути впроваджена в підготовці фахівців таких міждисциплінарних галузей як-от безпекова [4, с. 238-242], так і соціогуманітарного спрямування – «Право».

STEM у праві – це фактично інтеграція правових дисциплін із науковими методами, технологіями та математичним моделюванням для вирішення складних соціальних та соціо-технічних питань. Представляє собою конвергенцію соціальних та природничо-математичних наук, а основними методологічними підходами в застосуванні STEM-освіти в праві будуть міждисциплінарний та трансдисциплінарний, як і діяльнісно-компетентнісний.

Другим напрямком, який, як видається, має бути органічно вплетений у правничу освіту, є «Liberal Arts» підхід. Він, за визначенням нормативного документу, безпосередньо впливає на якість гуманітарної освіти і полягає у визначенні здатності читати і розуміти складні тексти, осмислювати складні ситуації, генерувати сенси, ухвалювати системні рішення, розвивати «м'які» навички, зокрема креативність і емпатію, необхідні для соціальної взаємодії, ініціативності [5].

Загалом освітній підхід «Liberal Arts», що в перекладі означає вільні мистецтва, – це не новий підхід. Він бере своє коріння в далекому минулому, відноситься до найдавніших освітніх систем класичної традиції [5]. На сучасному етапі цим терміном «Вільні мистецтва» прийнято позначати ті дисципліни, які закладають фундамент загального розвитку – математику, історію, мови, літературу, філософію й інші загальнонаукові дисципліни, а під підходом ліберальної освіти розуміють освіту, яка дає основу для розвитку загальних інтелектуальних навичок на відміну від вузькопрофільної підготовки. У юридичній освіті підхід «Liberal Arts» це такий підхід, за якого здійснюється поєднання фундаментальних правових знань з вивченням гуманітарних дисциплін. Це сприяє формуванню критичного мислення, аналітичних навичок, в межах реалізації етичного підходу, правника-інтелектуала, відповідального, з розвиненою громадянською позицією, здатного усвідомлювати соціальні

проблеми й бути готовим їх вирішувати Також розвиває критичне мислення у зв'язку з розвитком навичок комунікації, аргументації, аналізу, орієнтує на практичну складову та міжнародну перспективу.

В контексті цифровізації в праві, саме органічне поєднання STEM TA Liberal Arts підходів може і повинно стати тим ексклюзивом, унікальним елементом в розвитку і реалізації освітніх програм в галузі «Право», яке дозволить не лише вигідно вирізняти ці освітні програми з-поміж низки інших, однак й безпосередньо впливає на формування «м'яких» навичок, розширює перспективи формування ширшого спектру компетентностей здобувачів вищої освіти, дозволить готувати якісно нових інноваційних фахівців, здатних вирішувати складні соціальні проблеми, ефективно реагувати на виклики нового часу.

З урахуванням гострої безпекової ситуації в Україні, в контексті декларованих державних реформ, цифровізація правничої освіти відкриває якісно нові можливості, як і виступає цифровою гарантією на інноваційне, безперервне, безпечне, доступне та студентоцентроване навчання, з можливостями його реалізації з будь-якого куточку світу. Розумне, виважене, гармонійне поєднання STEM TA Liberal Arts підходів, кардинально різних за змістом та природою в проєктуванні та викладанні правничих освітніх програм дозволить відкрити не тільки нові змістові характеристики правничої освіти, однак і якісні, бути в авангарді змін, готувати фахівців, здатних відповідати вимогам нового часу, бути в тренді домінуючих цифрових трансформацій.

Список використаних джерел

1. Вороненко О. В., Вороненко І. В. Цифровізація освіти: інструментарій науковця / О. В. Вороненко, І. В. Вороненко // STEM та STEAM: науково-практичні тенденції розвитку цифровізації в умовах євроінтеграції : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації (4 грудня 2023 р. – 14 січня 2024 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 19–23.
2. Rostoka M. Transdisciplinary Paradigm of Digital Transformation of Society: Managing Changes and Quality of the Scientific and Educational Process // Розбудова Єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж

життя : матеріали VI Міжнародного науково-практичного WEB-форуму. С. 15–20.

3. Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 р. № 1351-р. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026).

4. Радовецька Л. В. Впровадження елементів STEM-освіти при підготовці фахівців безпекового сектору / Л. В. Радовецька // STEAM-освіта: від теорії до практики : матеріали круглого столу (Київ, 24 березня 2023 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. С. 238–242.

5. Ковальчук Н. Л. Ідея Artes Liberales та перспективи її реалізації в українському контексті. URL: ucu.edu.ua (дата звернення: 10.03.2026).

Наталія Расторгуєва,

доцент кафедри адміністративної діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права

Максим Овчаров,

начальник відділу організації діяльності ізоляторів тимчасового тримання та моніторингу дій із затриманими Головного управління Національної поліції в Харківській області

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДО ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Гендерна рівність у Збройних Силах України в умовах повномасштабної війни є одним з ключових аспектів трансформації сектору оборони країни. Війна суттєво змінює структуру соціальних ролей і порушує усталений порядок взаємодії між статями. У дослідженні Ф. Віргілі підкреслено, що воєнні конфлікти «дезорганізують усталений гендерний порядок та створюють нові моделі розподілу ролей» [1]. Це повною мірою відображається у військовій сфері України.

На сьогодні, виникає проблематика гендерної взаємодії: «повномасштабна війна актуалізувала напруження між феміністичними підходами та домінантними уявленнями про військовий обов'язок» [2]. Отже, слід зважати, що зростає потреба аналізу того, як гендерні питання впливають на доступ жінок до військової служби, просування по службі та виконання

бойових завдань. З цього приводу, маємо констатувати, що проходження служби жінками у ЗСУ прогресує. Водночас, залишаються бар'єри, які перешкоджають реалізації гендерної рівності на інституційному рівні. Т. Марценюк, М. Бардіна зазначають, що «жінки виконують критично важливі функції у підрозділах оборони, проте часто не отримують належного визнання, стикаються з упередженнями щодо професійної компетентності та з обмеженнями у доступі до командних посад» [3]. Це підтверджує наявність певних обмежень, які зумовлені як історичною спадщиною, так і загальносуспільними стереотипами.

Подібний висновок ми зустрічаємо у дослідженні Б. МакНіла, де наголошується, що «навіть за умов гострої потреби у кваліфікованих військових кадрах, традиційні гендерні підходи продовжують визначати, які ролі вважаються “відповідними” для жінок у військовому секторі» [4]. Таким чином, навіть попри розширення доступу жінок до військової служби, зберігаються певні обмеження.

Поряд з цим, варто акцентувати увагу на звіті ООН, де наголошується, що «війна призвела до погіршення безпеки жінок, зростання гендерно зумовленого насильства та загального регресу у сфері рівності» [5]. У військовому середовищі це може проявлятися, з одного боку, як зростання вразливості через бойові дії. А з іншого - це підвищений ризик дискримінації чи домагань у межах службових відносин. Так, Міжнародний Комітет Червоного Хреста наголошує, що жінки під час війни часто стикаються з ризиком сексуального насильства та іншими формами загроз, що вимагає спеціальних заходів захисту [6].

Крім безпекових аспектів, актуальним залишається питання доступу до правосуддя. Зокрема, Т. Фулей стверджує, що «гендерні відмінності в доступі до правосуддя під час війни стають системною проблемою» [7]. Це напряму впливає на військову складову. Так, жінки стикаються з труднощами у поданні скарг, відсутністю ефективних механізмів захисту, а також з можливим тиском у вертикалі військового керівництва.

Загальний соціально-правовий контекст війни також впливає на становище жінок у Збройних Силах. Д. Варич підкреслює, що війна призвела до «поглиблення нерівності між жінками і чоловіками, посилення дискримінаційних практик та зростання навантаження на жінок у військовій та цивільній сферах» [8]. Жінки, які проходять військову службу, часто несуть подвійне навантаження, поєднуючи службові та сімейні обов'язки, що створює нерівні умови в порівнянні з чоловіками.

Підбиваючи підсумки, маємо зазначити, що сучасні виклики до дотримання принципів гендерної рівності у ЗСУ є нагальною проблематикою сьогодення. Варто зважати, що гендерна структура армії трансформується під впливом війни, однак ця трансформація супроводжується збереженням стійких гендерних стереотипів та структурних обмежень. Попри значне збільшення жінок у армії, існують суттєві бар'єри, пов'язані з доступом до командних посад, безпековими ризиками, дискримінацією, недосконалістю механізмів правового захисту.

Війна не лише відкрила нові можливості для участі жінок у секторі оборони, але й посилила нерівності, властиві суспільству загалом. Реалізація політики гендерної рівності у Збройних Силах України потребує суттєвих змін. Реформування ЗСУ має обов'язково включати: інтеграції міжнародних стандартів захисту прав жінок, перегляду військової кадрової політики, впровадження засобів гендерного захисту та формування нової культури військової взаємодії. Лише за таких умов можливим стане перехід від формального проголошення рівності до її реального забезпечення у збройних силах.

Список використаних джерел

1. Virgili F. When war disrupts gender. *Encyclopédie pour une histoire nouvelle de l'Europe*. 2017. URL: <https://ehne.fr/en/article/wars-and-traces-war/when-war-disrupts-gender/when-war-disrupts-gender> (дата звернення: 02.04.2026).
2. Martsenyuk T. The feminist movement in war-torn Ukraine: Challenges and opportunities. *ZOiS Spotlight*. 2024. №. 8. URL: <https://www.zois-berlin.de/en/publications/zois-spotlight/the-feminist-movement-in-war-torn-ukraine->

challenges-and-opportunities (дата звернення: 02.04.2026).

3. Марценюк Т., Бардіна М. Participation of women in the security and defense sector of Ukraine: achievements and challenges. *Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки*. 2021. Т. 4. С. 36–45. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/48778462-c6c3-4081-99d6-017440b75a03/content> (дата звернення: 02.04.2026).

4. McNeill B. Ukraine's need for women in war conflicts with nation's gender norms, new research finds. *VCU News*. 2023. URL: <https://news.vcu.edu/article/2023/01/ukraines-need-for-women-in-war-conflicts-with-nations-gender-norms-new-research-finds> (дата звернення: 02.04.2026).

5. Ukraine: War taking 'colossal' toll on women and girls. *UN News*. 2025. URL: <https://news.un.org/en/story/2025/02/1160291> (дата звернення: 02.04.2026).

6. Protected persons: Women. *International Committee of the Red Cross*. URL: <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/protected-persons-women> (дата звернення: 02.04.2026).

7. Fuley T. Gender sensitive justice during wartime: towards people-centred approach. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2025. № 1. С. 42-49. DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2025.1.6>.

8. Варич Д. Статова рівність та гендерні проблеми в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія "Питання політології"*. 2022. № 42. С. 58-64. DOI: <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2022-42-09>.

Анастасія Ратушняк,
здобувач вищої освіти Навчально-
наукового інституту права та
соціального менеджменту
Донецького державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Олег Туренко,
професор кафедри державно-
правових дисциплін Навчально-
наукового інституту права та
соціального менеджменту
Донецького державного
університету внутрішніх справ

ІНТЕГРАЦІЯ БЕЗПЕКОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗМІСТ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасний світ характеризується високим рівнем невизначеності, швидкими технологічними змінами та зростанням кількості ризиків, що безпосередньо впливають на життя людини. Воєнні конфлікти, кіберзагрози,

інформаційні маніпуляції, екологічні катастрофи та глобальні пандемії формують нову реальність, у якій питання безпеки виходить за межі вузькопрофесійних сфер і стає ключовою складовою загальної культури громадянина. Освіта в таких умовах перестає бути лише інструментом передачі знань і набуває ролі середовища формування здатності діяти в складних ситуаціях. Саме тому інтеграція безпекових компетентностей у зміст освіти стає одним із стратегічних напрямів її розвитку.

Освіта виступає одним із ключових рушіїв розвитку сучасного суспільства, формуючи не лише рівень знань, а й світогляд, критичне мислення та здатність людини адаптуватися до швидких змін. В умовах стрімкої цифровізації особливого значення набуває питання безпеки в освітньому середовищі, адже використання інформаційних технологій відкриває не лише нові можливості, а й породжує низку ризиків – від кіберзагроз до порушення конфіденційності даних. Своєчасне вирішення безпекових проблем, пов'язаних із впровадженням цифрових інструментів в освіті, повинні стати пріоритетним і невідкладним завданням для освітян, науковців і практиків. Без належної уваги до цих аспектів ефективність освітнього процесу може знижуватися, а потенційні загрози – зростати [1, с. 872].

Безпекові компетентності – комплекс знань, умінь, навичок і ціннісних установок, які забезпечують здатність особи розпізнавати загрози, адекватно реагувати на них і запобігати негативним наслідкам.

Інтеграція безпекових компетентностей передбачає переосмислення змісту навчальних програм. Наприклад, у курсі історії можна аналізувати приклади інформаційних війн і пропаганди, у біології – розглядати питання здоров'я та профілактики захворювань, у інформатиці – формувати навички безпечної поведінки в мережі. Такі приклади дозволяють уникнути перевантаження навчального плану і водночас забезпечити системність у формуванні компетентностей [2, с. 62]. Наприклад, під час вивчення теми соціальних мереж учні можуть досліджувати реальні кейси шахрайства та розробляти алгоритми захисту.

Особливого значення набуває формування критичного мислення як базового елементу безпекових компетентностей. Уміння аналізувати інформацію, розпізнавати маніпуляції та перевіряти джерела є ключовим у протидії дезінформації. Освітні практики можуть включати роботу з фейковими новинами, аналіз медіатекстів та моделювання ситуацій, у яких потрібно приймати рішення на основі неповної або суперечливої інформації [3, с. 199]. Наприклад, учням можна запропонувати визначити достовірність новини про надзвичайну подію, використовуючи різні джерела та інструменти перевірки фактів.

Сучасні виклики часто супроводжуються стресом, тривогою та інформаційним перевантаженням. Освіта має навчати не лише розпізнавати ці стани, але й ефективно з ними справлятися. Під час навчання в умовах повітряних тривог учні можуть освоювати техніки швидкого заспокоєння та концентрації, що допомагає зберігати продуктивність навіть у складних умовах.

Цифрова безпека є ще одним критично важливим напрямом інтеграції. Зростання ролі цифрових технологій у житті людини створює нові ризики, пов'язані з витоком даних, кібербулінгом та шахрайством. Освітній процес має формувати у здобувачів освіти навички безпечної поведінки в цифровому середовищі. Наприклад, використання складних паролів, розпізнавання фішингових повідомлень, захист персональної інформації [1, с. 873].

Освіта має готувати людей до дій у надзвичайних ситуаціях, формувати розуміння алгоритмів поведінки під час обстрілів, евакуації чи інших кризових ситуацій. Практичні тренування, моделювання сценаріїв та співпраця з рятувальними службами можуть значно підвищити рівень готовності [3, с. 199]. Наприклад, проведення навчальних евакуацій або занять з домедичної допомоги дозволяє сформувати життєво необхідні навички.

Інтеграція безпекових компетентностей вимагає також змін у підготовці педагогів. Вчитель має не лише володіти відповідними знаннями, але й бути готовим до їх інтеграції у власну практику. Педагог, який сам дотримується принципів безпечної поведінки, стає прикладом для учнів і сприяє формуванню

відповідної культури. Наприклад, учитель, який демонструє перевірку інформації перед її використанням, формує у здобувачів освіти відповідну звичку.

Отже, інтеграція безпекових компетентностей у зміст освіти є необхідною умовою підготовки людини до життя в сучасному світі. Вона сприяє формуванню відповідального, свідомого та стійкого до викликів громадянина, здатного діяти в умовах невизначеності. Освіта має не лише реагувати на виклики, але й випереджати їх, формуючи нові підходи та практики. Саме через системну інтеграцію безпекових аспектів можна забезпечити сталий розвиток суспільства та підвищення рівня його захищеності.

Список використаних джерел

1. Грезіна О. М. Цифрова майстерність та інновації інформаційних технологій – безпекові виклики для сфери освіти. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26 квіт. 2024 р.) / НУ «ОЮА»; за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2024. С. 872–874. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/19197026-fbbd-4d4a-8291-fea9f9b73746> (дата звернення: 07.04.2026).
2. *Громадянська освіта в умовах безпекових викликів і загроз* навч. посібник / за ред. А. М. Круглашова, Н. Ю. Ротар, І. В. Цікул. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2022. 184 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6145/ГО_посібник.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 07.04.2026).
3. Рижов І. М. Безпекова компетентність у світоглядно-освітніх ракурсах сучасності. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 40. С. 194–200. URL: <https://innovpedagogy.od.ua/archives/2021/40/43.pdf> (дата звернення: 07.04.2026).

Дмитро Решетіло,
старший викладач кафедри тактичної
підготовки навчально-наукового
інституту професійної освіти
Національної Академії Національної
гвардії України

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Сучасна українська система освіти перебуває під значним тиском через воєнні дії на території країни. З початку повномасштабного вторгнення

російської федерації освітні заклади опинилися перед низкою викликів: руйнування інфраструктури, переміщення слухачів та педагогічних працівників, психологічні травми та загроза безпеці. У таких умовах виникає нагальна потреба у модернізації освітніх програм, що забезпечує не лише навчання, а й формування компетентностей для виживання, безпеки та соціальної стійкості [1-2].

Мета – окреслити ключові напрямки модернізації освітніх програм в Україні в умовах воєнного стану, підкреслити їхню роль у забезпеченні безпеки та доступності освіти та запропонувати шляхи практичної реалізації.

Воєнний стан значно ускладнив функціонування закладів освіти: багато шкіл і університетів були зруйновані або переобладнані під гуманітарні потреби, частина навчальних процесів припинилася [1, с. 2; 2, с. 60–61]. Проблеми, що виникли, можна узагальнити у кілька груп:

1. **Інфраструктурні** – зруйновані будівлі та недостатня технічна оснащеність для дистанційного навчання.

2. **Соціально-психологічні** – стреси, травматичні переживання та психологічна нестабільність слухачів і педагогічних працівників.

3. **Організаційні** – зміщення освітніх програм через нестабільність місць навчання, відсутність доступу до цифрових платформ.

4. **Безпекові** – ризики для життя та здоров'я всіх учасників освітнього процесу, включно з загрозами фізичної безпеки та кібератаками на дистанційні платформи [15, с. 1-2].

5. Ці проблеми обґрунтовують необхідність системної модернізації освітніх програм та методик навчання.

Одним із ключових напрямів модернізації є впровадження **гнучких моделей навчання**, які передбачають комбінацію очного та дистанційного формату. Використання цифрових платформ дозволяє зберегти доступ до освіти навіть у зонах активних бойових дій [1, с. 2].

Гібридна модель забезпечує:

- можливість для переселених слухачів продовжувати навчання;

- доступ до методичних матеріалів у будь-який час;
- інтеграцію інтерактивних інструментів для підвищення залученості студентів [2, с. 60–61].

Освітні програми повинні включати **практичні знання з цивільного захисту, першої допомоги, поведінки в надзвичайних ситуаціях**. Це формує у здобувачів здатності правильно реагувати на ризики та критичні ситуації [15, с. 1-2]. Модернізація неможлива без **професійного розвитку педагогічних працівників**, які повинні володіти цифровими компетенціями, методиками дистанційного навчання та знаннями щодо підтримки слухачів у кризових умовах [3, с. 1-2].

Важливо створювати:

- тренінги з психологічної підтримки;
- методичні рекомендації для гнучкого планування навчання;
- програми підвищення кваліфікації з цифрових інструментів.

В умовах війни особливо важлива **цифровізація освітніх процесів**:

- використання хмарних платформ;
- онлайн-бібліотек та електронних навчальних матеріалів;
- мобільних застосунків для дистанційного контролю знань.

Цифрові рішення дозволяють швидко адаптувати освітній процес до змінних умов та забезпечити безпечний доступ до навчання.

Реалізація модернізації освітніх програм вимагає **комплексного підходу**, що поєднує:

1. Державну підтримку у вигляді нормативних актів та фінансування.
2. Підготовку педагогічних працівників та адаптацію навчальних програм.
3. Використання технологій дистанційного навчання та інтеграцію безпекових компетентностей.
4. Моніторинг ефективності та внесення коригувань на основі результатів.

У перспективі така модернізація сприятиме не лише виживанню системи освіти

під час війни, а й підвищенню її стійкості у майбутньому, формуванню соціально відповідальної молоді та підвищенню якості освіти в умовах сучасних безпекових викликів.

Модернізація освітніх програм в умовах воєнного стану є стратегічно необхідною. Основні напрями включають:

- впровадження дистанційних та гібридних форматів навчання;
- інтеграцію безпекових компетентностей;
- професійний розвиток педагогічних працівників;
- забезпечення інклюзивності та доступності;
- цифровізацію та використання ресурсоефективних технологій.

Комплексна реалізація цих заходів дозволяє підтримати безперервність освітнього процесу, підвищити стійкість системи освіти та формувати компетентних, соціально відповідальних громадян.

Список використаних джерел

1. Юрчишена Л. В., Карпова Т. С. Трансформація вищої освіти України в умовах воєнного стану. *Економіка і організація управління*. 2024. С. 1–15.
2. Губанова Т. О. Функціонування закладів вищої освіти в умовах воєнного стану: сучасний стан та перспективи. *Київський юридичний журнал*. 2023. С. 1–10.
3. Войтович А. Освіта в Україні в умовах війни: виклики та реалії підготовки вчителів. *Освітні обрії*. 2024. №. С. 72–78.
4. Palchuk O. Modernization of education in post war Ukraine: Digitalization and implementation of best global reform practices. *Educational Challenges*. 2025. Vol. P. 7–21.
5. Орловська І. Г. Ефективне врядування закладу вищої освіти в умовах воєнного стану. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. С. 194–199.
6. Tverdokhliebova N., Yevtushenko N. Creation of a Safe Educational Environment for Ukrainian Youth During War Conditions. *Educational Challenges*. 2024. Vol.

Olga Ryzhchenko,
Associate Professor of the Language
training department National University of
Civil Protection of Ukraine, Candidate of
Philological Sciences, Associate Professor

**ENGLISH LANGUAGE TRAINING ACCORDING TO STANAG AS PART
OF INTERNATIONAL PARTNERSHIP IN TRAINING SPECIALISTS FOR**

THE CIVIL PROTECTION SECTOR

The contemporary geopolitical landscape necessitates a high degree of synergy between national defense forces and international security organizations. Talking about Ukraine, the strategic vector toward Euro-Atlantic integration requires a profound transformation of the human capital within the security and defense sector, where English as the “language of interoperability” has shifted from a secondary skill to a fundamental operational requirement. The integration of European educational standards is no longer elective; it is seen as a mandatory component of national resilience, centered largely on the adoption of the NATO Standardization Agreement, known as STANAG 6001. This agreement provides a common linguistic scale that allows personnel from different nations to communicate effectively during joint operations, staff exercises, and strategic planning.

Unlike general English proficiency frameworks like the CEFR (Common European Framework of Reference), STANAG 6001 is tailored specifically to the military context, assessing listening, speaking, reading, and writing on a scale from Level 0 to Level 5. In the context of international partnerships, reaching Level 3, or “Professional” proficiency, is the vital benchmark for officers serving in multinational headquarters or participating in advanced foreign training programs. This standardized approach ensures that a SLP (Standardized Language Profile) remains consistent across all member and partner nations, facilitating a seamless exchange of information during high-stakes missions.

The modernization of the Ukrainian military education system has been significantly bolstered by the DEEP (Defence Education Enhancement Programme). This initiative facilitates direct cooperation between NATO experts and Ukrainian higher military educational institutions, leading to a comprehensive curriculum overhaul. By moving away from passive grammar translation and adopting active, task-based learning methodologies favored in European academies, the sector is producing specialists who can function in real-world tactical and diplomatic

environments. Furthermore, programs such as the In-service Certificate in English Language Teaching (ICELT) have been utilized to upgrade the pedagogical skills of military instructors, ensuring that the teachers themselves are aligned with global best practices.

To ensure the objectivity of these assessments, the integration of European experience has led to the adoption of Computer Adaptive Language Testing (CALT). This technology utilizes intelligent algorithms to adjust the difficulty of questions in real-time based on the test-taker's performance, significantly increasing measurement accuracy while reducing testing time. Together with the Joint Advanced Distributed Learning (JADL) platform, this digital transformation allows personnel in active zones to maintain their language skills via interoperable electronic training courses. Such tools are essential for bridging the gap between theoretical knowledge and operational readiness.

Despite this progress, the transition to STANAG 6001 standards faces hurdles, including the high intensity of ongoing conflicts which limits the time available for intensive study, and the need for specialized “Military English” resources rather than general language textbooks. However, as language competence is increasingly recognized not merely as an academic achievement but as a catalyst for national defense potential, it is becoming a prerequisite for career advancement. Ultimately, the continuous professional development of instructors and the legislative consolidation of these standards remain the cornerstones of Ukraine’s defense reform, ensuring the military is prepared to stand as a fully integrated partner within the European security architecture.

The implementation of English language training within the higher education institutions of the State Emergency Service of Ukraine is increasingly aligned with the STANAG 6001 linguistic standard to ensure interoperability with international civil protection frameworks as well. In this context in Ukrainian universities within State Emergency Service of Ukraine system the curriculum is transitioning from general pedagogical approaches to a specialized English for Specific Purposes model. This shift necessitates the integration of professional terminology related to fire

safety, disaster response, and humanitarian demining, ensuring that future officers can effectively communicate during multinational rescue operations and interpret technical documentation for foreign-made emergency equipment.

The methodological framework for achieving Level 2 (Functional) or Level 3 (Professional) proficiency involves a synthesis of communicative language teaching and task-based learning tailored to the stressors of emergency scenarios. Teachers in State Emergency Service of Ukraine universities utilize simulation-based pedagogy, where cadets engage in radio communication drills and briefing exercises that mirror real-world crisis management. By focusing on the structural details of STANAG 6001 such as the ability to convey abstract concepts or provide detailed technical descriptions under pressure bridge the gap between theoretical linguistic knowledge and the pragmatic demands of international disaster relief coordination.

Furthermore, the digital transformation of the Ukrainian educational landscape has introduced blended learning environments that facilitate the rigorous assessment demands of STANAG 6001. State Emergency Service of Ukraine universities are increasingly adopting automated testing platforms and multimedia corpora to expose cadets to diverse regional accents and specialized acoustic environments, such as high-background-noise scenarios typical of emergency sites. The scientific challenge remains the harmonization of national educational standards with the descriptors of the NATO scale, requiring continuous professional development for faculty members to act as certified raters. As Ukraine moves toward deeper integration with the European Union Civil Protection Mechanism, the mastery of English according to STANAG 6001 serves not merely as an academic requirement but as a fundamental component of the operational readiness and safety of the State Emergency Service of Ukraine personnel in global contexts.

Анатолій Романюк,
старший викладач кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін навчально-
наукового інституту роботи з
персоналом Національної академії
Національної гвардії України,

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Дослідження обґрунтовує модель цивільно-військового співробітництва в умовах воєнного стану. Пріоритетом визначено захист вразливих груп населення через триетапний алгоритм евакуації: підготовку взаємодії, безпосереднє переміщення та забезпечення життєдіяльності в безпечних районах із метою гарантування оборонної стабільності.

Мета даного дослідження – розглянути особливості організації цивільно-військового співробітництва з метою визначення шляхів його максимальної продуктивності в умовах воєнного стану.

Події повномасштабного вторгнення 2022 року на тимчасово захоплених територіях України продемонстрували стратегію прискореної анексії, що реалізується через масові воєнні злочини та примусову інтеграцію окупованих регіонів у правове та соціально-політичне поле агресора.

Відповідно, пріоритетним у сфері соціального управління і військово-соціальної роботи є забезпечення безпеки мирного населення та членів сімей військовослужбовців шляхом організованого переміщення із району можливого ураження чи ведення бойових дій до безпечних районів, у разі виникнення загрози їх життю або здоров'ю.

Аналіз виявив, що найбільш вразливою категорією населення є громадяни, причетні до військової служби, а також їхні родичі. Ворог ідентифікував їх як пріоритетну групу ризику, вдаючись до затримань з метою превентивного придушення організованого спротиву.

У ході дослідження запропоновано певний алгоритм організації захисту найбільш вразливих категорій населення військовослужбовцями ЦВС, що включає кілька основних етапів, а саме: підготовчий, основний, заключний.

Підготовчий період включає організацію взаємодії військових частин з органами місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту, визначення

збірних пунктів евакуації громадян та їхній облік, транспортне забезпечення та узгодження маршрутів і приймальних пунктів евакуації.

Основний етап організованого переміщення до безпечних районів, пов'язаний з безпосереднім здійсненням евакуації, що включає, з-поміж іншого, і морально-психологічне забезпечення.

Заключний етап визначає порядок розміщення евакуйованих громадян в безпечних районах (приймальні пункти евакуації і т.д.) задля гарантій їх життєдіяльності.

Отже, результати дослідження підтверджують необхідність зосередження уваги на практичних аспектах взаємодії органів державної влади з військовослужбовцями. Такий підхід дозволяє на підставі теоретичних напрацювань формування системної моделі цивільно-військового співробітництва в умовах воєнного стану.

Софія Росяк,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Іванна Проць,

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ НАТО У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ВИКЛИКИ БОЙОВОЇ ПРАКТИКИ

Сучасний етап розвитку сектору безпеки та оборони України характеризується активним впровадженням норм Організації Північноатлантичного договору як елемента стратегічного курсу держави на євроатлантичну інтеграцію. В умовах повномасштабної збройної агресії

Російської Федерації особливої актуальності набуває не лише формальне запозичення норм НАТО, а й їхня фактична ефективність в умовах інтенсивних бойових дій. У цьому контексті важливо не декларативно впроваджувати відповідні підходи, а критично осмислювати їх крізь призму українського бойового досвіду та правових механізмів їх адаптації.

Правову основу впровадження стандартів НАТО у сфері професійної підготовки кадрів сектору безпеки і оборони становлять положення Конституції України, Закону України «Про національну безпеку України», Закону України «Про оборону України», Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», а також стратегічні документи, зокрема Стратегія національної безпеки України та Воєнна стратегія України. У Законі України «Про національну безпеку України» в ч. 3 ст. 3 передбачено: «Фундаментальними національними інтересами України є...інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами». Це передбачає не лише технічну, але і організаційну, освітню та процедурну сумісність, включаючи стандарти планування операцій, управління персоналом, логістичного забезпечення та військової освіти [1].

Водночас, на нормативному рівні, впровадження норм НАТО часто розглядається як безумовно позитивний процес, що не потребує критичного аналізу. Такий підхід видається дещо спрощеним, враховуючи, що норми НАТО формувалися на основі досвіду армій, які тривалий час не перебували у стані повномасштабної високоінтенсивної війни, що характерно для сучасної війни в Україні. Більшість військових операцій країн НАТО у 21 столітті мали характер локальних конфліктів, контртерористичних операцій або стабілізаційних місій, що дуже відрізняється від умов широкомасштабної звичайної війни.

У цьому випадку виникає об'єктивна проблема співвідношення між нормативною моделлю підготовки особового складу, передбаченою

стандартами НАТО, та реальними потребами бойової підготовки. Український досвід ведення бойових операцій показує, що в реальних умовах значна частина процедур, передбачених стандартами, спрощена або не може бути застосована через фактор часу, загрозу життю особового складу або брак ресурсів.

З юридичної точки зору, це створює проблему так званого нормативного ідеалізму, коли правила та процедури формуються на основі ідеальної моделі їх застосування, тоді як реальна ситуація вимагає гнучкості та можливості відхилень від формальних процедур. Українське законодавство наразі лише частково враховує це питання, оскільки більшість регуляторних заходів у сфері підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони зосереджені на досягненні формальної відповідності стандартам НАТО, але недостатньо враховують необхідність їх адаптації.

Сучасні методи ведення війни показують, що головне значення має наявність реального бойового досвіду, здатність нестандартно мислити та швидко приймати рішення в умовах правової та фактичної невизначеності. Саме тому виникає питання про необхідність нормативного уніфікування систем врахування бойового досвіду під час формування програм підготовки особового складу. Варто також зазначити той факт, що стандарти НАТО передбачають переважно високий рівень матеріально-технічного забезпечення, що не завжди відповідає реальним можливостям держави в бойових ситуаціях. Це створює ризик формального впровадження стандартів на рівні документації без реального впровадження. З юридичної точки зору, коли стандарти існують, але механізми їх впровадження належним чином забезпечені, це можна вважати проблемою ефективності правового регулювання.

Показовим прикладом розбіжності між нормативною моделлю стандартів НАТО та реаліями сучасної війни є вимоги STANAG 2014 щодо структурованого планування операцій через систему бойових наказів (OPORD). Зазначений стандарт передбачає детальний процес планування, координації та доведення наказів, що в умовах інтенсивних бойових дій не завжди є можливим. Український досвід війни демонструє, що в умовах постійної

загрози вогневого ураження, динамічної зміни обстановки та дефіциту часу командири часто змушені приймати рішення у спрощеному порядку або взагалі без дотримання повної процедурної моделі. Це свідчить про необхідність правового переосмислення підходу до імплементації стандартів НАТО не як догматичних правил, а як базових моделей, що підлягають адаптації залежно від умов бойового застосування [2].

Ще одним важливим аспектом є співвідношення уніфікації та національної специфіки. Впровадження міжнародних стандартів не повинно призвести до втрати національних досягнень, особливо тих, що сформувалися в умовах реальних бойових дій. Україна стала державою, яка здобула унікальний досвід ведення сучасної війни проти технологічно розвиненого ворога, що формує об'єктивно нові підходи до індивідуальної підготовки.

З огляду на це, доречно говорити не лише про впровадження стандартів НАТО в Україні, а й про можливість контрпродуктивного впливу українського досвіду на трансформацію відповідних стандартів. Такий підхід узгоджується з принципом взаємності міжнародного співробітництва та дозволяє розглядати Україну не лише як об'єкт запозичення стандартів, а й як суб'єкта формування нових підходів до політики безпеки. Це означає необхідність формування нормативних механізмів систематизації та впровадження бойового досвіду у систему професійної підготовки. Йдеться, зокрема, про розробку відповідних стандартів підготовки з урахуванням *lessons learned*, їх нормативне закріплення у відомчих актах, а також інтеграцію практичного досвіду у навчальні програми військових навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 15.03.2026).
2. STANAG 2014 TOP (EDITION 9) : Formats for orders and designation of timings, locations and boundaries. URL: www.trngcmd.marines.mil (дата звернення: 17.03.2024).

Олена Рябченко,

*старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
публічної безпеки громад Навчально-
наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ, доктор юридичних наук,
професор*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ В НАПРЯМКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ

Високі ризики і небезпеки в Україні у зв'язку із агресивними військовими діями росії, починаючи з 2014 року, які набули характер повномасштабного вторгнення у 2022 році й тривають донині визначають необхідність адекватного реагування системи вищої освіти у напрямку формування кадрового потенціалу для інститутів публічної служби, спроможних протидіяти небезпекам та бути готовими здійснювати ефективно захист інтересів держави, особливо в економічній сфері, належний рівень якої, навіть за умов невизначеності, визначає спроможність функціонування держави. У царині захисту економічних інтересів держави компетенцією наділена значна кількість правоохоронних органів (Бюро економічної безпеки України, Служба безпеки України, Національна поліція, Державне бюро розслідувань), антикорупційних органів, контролюючих органів. Реалізація компетенції у цій сфері потребує якісної фахової підготовки, серед напрямків якої актуальності набуває правоохоронна діяльність.

Вказане стосується і митних органів як єдиної системи, функціонування якої спрямоване на «створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України» (ч.1 ст.544 Митного кодексу України). Стан війни, в якому знаходиться Україна, починаючи з 2014 року, визначає необхідність пошуку оптимальної, за існуючих умов, теоретико-правової моделі функціонування митних органів, в тому числі – їх кадрового забезпечення. Така

модель має бути гнучкою, спроможною швидко та ефективно реагувати на зовнішні виклики і небезпеки, які виникають перед державою, гарантуючи реалізацію призначення функціонування митних органів із врахуванням їх провідних місця і ролі у системі захисту економічних інтересів держави, враховуючи позитивний вітчизняний досвід та впроваджуючи найкращі світові практики. У той же час не можна ігнорувати необхідність організації комплексної підготовки кадрів, спроможних виконувати завдання щодо захисту економічних інтересів держави. У цьому контексті підготовці кадрів для митниць надана особлива увага, враховуючи статус України у якості кандидата на членство в ЄС у доволі складний для нашої держави час, підкреслює необхідність посиленої роботи у межах своїх зобов'язань у митній сфері, зокрема в контексті гармонізації законодавства, уніфікації митних процедур.

Актуальність цього завдання підсилюється стратегічно важливими для реалізації конституційної норми щодо незворотності європейського та євроатлантичного курсу України нормативними актами. Зокрема, Планом для Ukraine Facility 2024 – 2027, в якому серед важливих реформ у сфері управління державними фінансами передбачено, у тому числі - розробка та забезпечення реалізації комплексної реформи митниці, включаючи гармонізацію нормативно-правової бази із законодавством Європейського Союзу (у тому числі криміналізацію великих обсягів контрабанди), цифровізація митних процедур, а також впровадження антикорупційних інструментів [1]. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 р. № 1218-р. схвалено Національну стратегію доходів до 2030 року, де серед заходів вказано митне адміністрування, митна політика, у межах якої зазначено про розбудову правоохоронної функції митних органів (п.п. 5.3.3. с.10 [2]. У Національній програмі адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС) у межах аналізу законодавства України, до якого були внесені зміни з метою імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) було відзначено про встановлення у 2024 році кримінальної відповідальності за контрабанду підакцизних товарів (з 1 січня 2024 р.) і товарну контрабанду (з 1

липня 2024 р.) шляхом прийняття Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів» [3].

Слід вказати і про динамічне переорієнтування вітчизняних виробників на європейський ринок, що також визначає особливі вимоги до кадрового потенціалу щодо набуття компетентностей, які не тільки обмежуються знаннями у галузі митної справи, охорони митних інтересів держави, а й у ширшій за обсягом сфері захисту економічних інтересів держави. Адже наразі значно підвищується рівень відповідальності усіх без виключення органів публічної влади за прийняті рішення, їх своєчасність та якість. А рішення щодо надважливих державницьких питань, мають бути виваженими, раціональними, сприяти захисту громадян і суспільства та, безумовно, забезпечувати національну безпеку.

З огляду на це, маємо чітко усвідомити, що сьогодні ставить перед нами високі вимоги до пошуку нової парадигми політики захисту економічних інтересів держави, в тому числі – митної політики через призму євроінтеграції та з урахуванням воєнного стану і післявоєнної відбудови держави. Сучасним інструментом у створенні такої парадигми та подальше її використання шляхом напрацювання ідей і моделювання рішень може стати комплексний підхід, який передбачає реалізацію за наступними напрямками: фахова підготовка, яка включає, в тому числі – можливість запровадження спільних освітніх програм; наукове супроводження; результативна співпраця із роботодавцями; отримання грантової підтримки; проведення комунікативних заходів. Реалізація кожного з визначених напрямів передбачає розробку планових заходів та їх погодження із зацікавленими учасниками цього процесу. Разом з тим, можливе окреслення деяких ключових завдань, які можуть бути визначені як першочергові.

Пріоритет серед напрямів надано фаховій підготовці.

Слід вказати про те, що митною службою у рамках реалізації HR-стратегії, втілення європейських підходів до професійного розвитку персоналу було затверджено професійний стандарт «Інспектор митний», який затверджено

наказом ДМСУ та зареєстровано Національним агентством кваліфікацій (схвалено рішенням Нацагентства № 12 від 07 жовтня 2025 року). Наступним кроком у реалізації цього стратегічного напрямку визначено тісну взаємодію із закладами вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців у сфері митної справи. Планується поступове приведення освітніх програм до вимог професійного стандарту, що сприятиме підготовці висококваліфікованих спеціалістів, здатних ефективно реалізовувати державну митну політику в умовах євроінтеграції. [4].

Компетентнісний підхід для підготовки фахівців у галузі митної справи є таким, що у разі його запровадження мінімізується строк адаптації випускників до роботи в митних органах. В ЄС митні компетенції використовуються не тільки у практичній діяльності митних органів, а й для отримання знань у сфері митної справи як основа для навчання і професійної підготовки.

Вказуючи про сучасний стан професійної підготовки фахівців для Державної митної служби України, слід констатувати про необхідність її принципового вдосконалення, що може бути здійснено як елемент підготовки фахівців у правоохоронному напрямку, зорієнтованих на захист економічних інтересів держави.

На тлі військової агресії росії для забезпечення дієвої спроможності протидії загрозам економіці та здійснення захисту економічних інтересів держави набувають актуального характеру знання, вміння й навички з дисциплін, що забезпечують фахові компетентності і стосуються правоохоронної діяльності, організаційних питань охорони і захисту зазначених інтересів, інструментів захисту, інформаційної взаємодії органів публічної влади щодо здійснення захисту тощо. Набуття вказаних компетентностей для предметної області, які забезпечують комплексну підготовку у галузі правоохоронної діяльності, дозволить здобувачам вищої освіти зробити позитивний внесок у розвиток суспільства та зміцнення потенціалу держави через генерацію нових знань та інноваційних ідей.

Крім базової підготовки на бакалаврському та магістерському рівні

перспективним напрямком може бути організація перепідготовки кадрів шляхом запровадження короткострокових програм залежно від попередньо набутого фаху (програми перепідготовки адаптовані для фахівців різних галузей). Вказане стосується програм, орієнтованих на конкретних роботодавців залежно від потреби у фахівцях. Участь у таких програмах можуть брати ветерани, переселенці, усі зацікавлені громадяни. Реалізація цього напрямку сприятиме забезпеченню ефективного процесу працевлаштування, позитивно впливатиме на соціально-економічний розвиток нашої держави як у період воєнного стану, так і повоєнної відбудови.

Отже, реалії воєнного стану, необхідність забезпечення національної безпеки, формування гарантій для належного рівня соціально-економічного розвитку держави у цьому складному періоді для України обумовлюють необхідність вдосконалення підготовки кадрів для державних органів, уповноважених здійснювати захист економічних інтересів держави. Перспективним для організації такої підготовки є комплексний підхід, який передбачає поліплановість підготовки, що створює умови для подальшого працевлаштування та якісної професійної діяльності випускників у різних правоохоронних органах, наділених відповідною компетенцією. Існуюча необхідність та проблеми організації такої підготовки розглянуті на прикладі митної служби, набуття якою правоохоронних функцій передбачено програмними документами, узгодженими з ЄС в рамках зобов'язань України як кандидата на вступ.

Список використаних джерел

1. План для Ukraine Facility 2024–2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf> (дата звернення: 14.04.2026)
2. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 р. № 1218-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-natsionalnoi-strategii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223> (дата звернення: 14.04.2026)
3. Про затвердження Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС): Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2026 №438. Урядовий портал. Єдиний веб-портал

органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-natsionalnoi-prohramy-adaptatsii-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-t10426> (дата звернення: 14.04.2026)

4. Держмитслужба затвердила професійний стандарт «Інспектор митний». Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/derzhmitsluzhba-zatverdila-profesiinii-standart-inspektor-mitnii-2501> (дата звернення: 14.04.2026)

Олександр Савченко,

доцент кафедри інженерно-технічних заходів цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

Юлія Безугла,

начальник сектору науково-редакційної діяльності науково-інноваційного центру Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, доцент

МЕДІАТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДО ІНФОРМАЦІЙНО-РОЗ'ЯСНЮВАЛЬНОЇ РОБОТИ З НАСЕЛЕННЯМ

У сучасних умовах роль фахівців ДСНС суттєво розширилась: поряд із завданнями технічного реагування вони стали одними з ключових суб'єктів цивільної комунікації з населенням. Своєчасне та достовірне інформування громадян щодо алгоритмів дій під час обстрілів, правил евакуації, мінної небезпеки та інших загроз безпосередньо впливає на збереження людського життя. У цьому контексті готовність до інформаційно-роз'яснювальної роботи набуває статусу стратегічно значущої складової професійної підготовки фахівців цивільного захисту.

Традиційна парадигма навчання орієнтована переважно на опанування нормативно-правової бази та технічних регламентів, однак сучасний фахівець, крім цього, повинен вільно орієнтуватися у цифровому медіапросторі: вміти формувати зрозумілі й переконливі повідомлення для різних соціальних груп, адаптувати складний нормативний зміст до формату масового сприйняття та

оперувати сучасними платформами поширення інформації. Це вимагає відповідної перебудови освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Нормативне підґрунтя для формування зазначених компетентностей закладено Постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444, якою визначено порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях [1]. Документ регламентує широкий спектр інструментів інформаційно-роз'яснювальної роботи: публікації, навчальні заняття та модулі, інтерактивне навчання, аудіо- та відеоматеріали, ресурси соціальних медіа, телекомунікаційні засоби тощо. Опанування цим інструментарієм на практичному рівні є обов'язковою умовою ефективної професійної діяльності.

У Національному університеті цивільного захисту України реалізується комплексний підхід до підготовки здобувачів вищої освіти за цим напрямом. Питання комунікації з населенням інтегровані в кожную дисципліну професійного напрямку відповідно до її предметного спрямування. Разом із тим ДСНС, усвідомлюючи стратегічну важливість навичок роботи з населенням, запроваджено додаткові вимоги до відповідних освітніх компонент. Для освітньо-професійної програми «Цивільний захист» передбачено компоненту «Навчання населення діям в надзвичайних ситуаціях»; для освітньо-професійної програми «Пожежна безпека» до дисципліни «Запобігання надзвичайним ситуаціям та здійснення державного нагляду» включено обов'язковий тематичний блок «Проведення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях». У програмах практик та стажування закріплено пункти, обов'язкові до виконання з наданням підтверджуючих документів: «Провести навчання персоналу підприємства, установи або організації діям та способам захисту в разі виникнення аварійних ситуацій та аварій за розробленими особисто методичними матеріалами» і «Підготувати матеріал до друкованих видань або до засобів масової інформації будь-якого рівня». Таким чином, вимога до практичної комунікативної діяльності є не факультативною, а нормативно закріпленою складовою підготовки [2, с. 115].

Ключовим елементом сучасної методики є впровадження інтерактивних медіатехнологій як інструменту практичної підготовки. Одним із таких підходів є навчання здобувачів технологіям візуального сторітелінгу — зокрема, створення короткометражного відеоконтенту для соціальних мереж у форматах Reels та Shorts. Виконання такого завдання потребує від курсантів вирішення складного когнітивного завдання: трансформувати нормативний текст у динамічний, візуально привабливий та зрозумілий відеоряд тривалістю до 60 секунд. Подібна практика розвиває лаконічність мислення, здатність до виокремлення пріоритетів і адаптації професійної термінології до рівня сприйняття пересічного громадянина.

Перспективним напрямом є також використання QR-технологій та розроблення інтерактивних цифрових пам'яток. Навчальні завдання, що передбачають створення здобувачами інтерактивних карт безпеки, чат-ботів або мультимедійних довідників, дозволяють органічно поєднати інженерно-технічні знання з комунікативними навичками. Залучення курсантів до підготовки реального інформаційного контенту, що розміщується на офіційних ресурсах, додатково формує навички публічного виступу, роботи перед камерою та дотримання принципів достовірності й фахової етики.

В умовах надзвичайних ситуацій ефективність реагування значною мірою визначається чіткістю, своєчасністю та коректністю інформаційних повідомлень. Освітній процес орієнтований на відпрацювання практичних моделей поведінки: підготовку офіційних повідомлень, інформаційних звернень до населення, роз'яснювальних матеріалів за кризових обставин. Подальший розвиток методики вбачається у застосуванні систем штучного інтелекту для генерації тренувальних сценаріїв, а також у практиці VR-тренажерів, де комунікація з «цифровими постраждалими» стає органічним складником загального завдання з ліквідації наслідків надзвичайної події.

У НУЦЗ України застосовується комплексний підхід, що поєднує теоретичне опанування інструментів інформаційно-роз'яснювальної роботи з практичною діяльністю зі створення цифрового інформаційного контенту та

формує фахівця, здатного ефективно взаємодіяти з населенням як у повсякденній діяльності, так і в умовах надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.04.2026).

2. Савченко О. В., Безугла Ю. С. Особливості підготовки здобувачів вищої освіти НУЦЗ України до інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань безпеки життєдіяльності населення. *Бюлетень Національного університету цивільного захисту України. Присвячений 95-річчю заснування закладу*. Харків : НУЦЗУ, 2023. С. 115–119.

Владлен Сасенко,
аспірант Донецького державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олександр Груздь, завідувач кафедри
кримінального процесу та
криміналістики Донецького
державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ХОДІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Якість фахівця-правоохоронця з вищою освітою визначається не тільки тим, що він знає потроху про все і багато чого щодо власної спеціальності. Він має володіти навичками творчого мислення, інакше за сучасних умов, коли швидко змінюються технології та виникає нагальна необхідність постійного вдосконалення знань або ж набуття нових навичок.

Проблеми розвитку у майбутніх правоохоронців елементів творчого мислення під час викладання криміналістики розглядали у своїх публікаціях Ю. П. Аленін, О. О. Алексєєв, В. Г. Гончаренко, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, Комісарчук Р. В., В. О. Коновалова, В. С. Кузьмічов, Є. Д. Лук'янчиков, І. В. Постіка, О. О. Садченко, М. В. Салтевський, А. В. Старушкевич, В. В. Тіщенко, та інші науковці [1; 2; 3; 4; та ін.].

Творче мислення характеризують такими рисами, як самостійність мислення, здатність оперативно відшукувати та добувати нові знання, винаходити нові прийоми та методи дослідження у своїй галузі, продуктивно аналізувати нові ситуації, критично оцінювати результати власної і чужої роботи, при необхідності кооперувати власні зусилля із зусиллями колег вирішуючи завдання практичного чи теоретичного характеру тощо. Необхідність розвитку такого мислення визначається і тим, що будь-який фахівець-правоохоронець окрім того, що він виконує основні власні функції, є частиною спільноти, входить до складу групи, організації, колективу.

Творчий потенціал майбутнього фахівця-правоохоронця реалізується в його здатності до пошуку оптимальних шляхів, ефективних методів розв'язання проблем, що виникають у тих або інших сферах; він формується на основі накопиченого майбутнім фахівцем-правоохоронцем соціального досвіду, загальногуманітарних і спеціальних знань, умінь і навичок, постійного прагнення до самовдосконалення.

Однією з головних цілей професійної освіти майбутнього правоохоронця має бути розвиток творчого потенціалу особистості фахівця, здатного до самостійної організації і здійснення професійної діяльності.

Рівень кваліфікації багатьох випускників закладів вищої освіти не відповідає вимогам, що висувуються практичною діяльністю по виявленню, розкриттю та розслідуванню кримінальних правопорушень. Внаслідок відриву навчально-виховного процесу від практики молодий фахівець-правоохоронець найчастіше не здатний приймати оптимальні рішення та ефективно діяти у практичних ситуаціях, зазвичай адаптаційний період триває до п'яти років.

Концепція вищої школи має орієнтуватися на принципово іншу модель фахівця-правоохоронця, а саме на творчу особистість, яка здатна вирішувати нові завдання на базі самоосвіти. При цьому винятково важливе значення має доведення фахівця-правоохоронця до певної «кондиції» в процесі прийняття рішень та дій за умов нестандартних (атипових) ситуацій його майбутньої професійної діяльності. Загальновідомо, що сучасний навчальний процес,

заснований на формуванні у майбутніх фахівців-правоохоронців умінь та навичок роботи саме в типових (закономірних) ситуаціях професійної діяльності. Такий типовий навчальний процес не в змозі охопити усі казуси практики.

Значна роль в удосконаленні фахівців-правоохоронців, вже після завершення навчання у закладах вищої освіти, має відводитися освіті на факультетах підвищення кваліфікації, оскільки далеко не кожна людина здатна систематично та плідно підвищувати свій професійний рівень без сторонньої допомоги з причин гострого дефіциту вільного часу, устарівання прийомів та методів самоосвіти, проблем з відбором необхідної наукової інформації та інших подібних причин.

В ході навчального процесу потреба у творчому підході, раціоналізації розумової діяльності виникає тоді, коли викладач не просто вимагає репродуктивного відтворення змісту першоджерела, матеріалу лекції, підручника, а спонукає майбутнього фахівця-правоохоронця аналізувати: розкривати властивості, відношення, наявність суперечностей, давати їм оцінку, узагальнювати сказане, співставляти висновки з іншими проблемами, тобто, робити те, що психологами позначається як «розв'язання задач».

Обов'язковою умовою активізації розумової діяльності є знання майбутніми фахівцями-правоохоронцями загальних правил, за якими слід діяти при викладі матеріалу, в диспутах, при зіткненні різних точок зору. З цією метою здобувачам вищої освіти доцільно ретельно роз'яснювати основні логічні закони мислення та принципи правильного мислення, які зумовлені цими законами.

Методика роботи з удосконалення розумової діяльності майбутніх фахівців-правоохоронців є різноманітною і залежить від конкретних умов, від предмета, від рівня розвитку здобувачів вищої освіти, особливостей викладача тощо. Однак низка загальних правил є обов'язковою за будь-яких умов. Науковці виокремлюють такі правила з удосконалення розумової діяльності здобувачів вищої освіти: 1) необхідно чітко знати мету завдання, знати, яких

результатів можна очікувати; 2) необхідно спеціально стежити за точністю виконання завдання, щоб не закріплювати помилки, якщо вони виникають, стежити за результатом завдання; 3) кількість завдань має бути достатньою для формування певної навички, якщо вправ недостатньо, навичка не закріплюється і швидко руйнується, а надмірна кількість вправ знижує увагу і, врешті-решт, заважає формуванню навичок; 4) вправи не повинні бути випадковим набором однотипних дій, їх основою має бути певна система, чітко спланована, правильна послідовність, яка б передбачала поступове ускладнення завдань; 5) вправи не мають перериватися на тривалий час, інакше навички втрачаються [5, с. 157-159].

В останні роки в науці криміналістики з'явилися публікації спрямовані на розроблення теоретичної концепції криміналістичного мислення. Ставиться завдання розробити цілісну теоретичну концепцію криміналістичного мислення як певну криміналістичну теорію, в якій повинні бути розкриті інформаційна сутність процесу, наукові основи вироблення такого мислення у слідчих для вирішення не тільки криміналістичних, але й інших юридичних завдань [6, с. 329].

Криміналістичне мислення визначають як процес вирішення проблем у ході діяльності з виявлення, розкриття і розслідування злочину шляхом побудови ідеальної моделі минулої злочинної діяльності за її слідами з використанням правил та засобів побудови адекватної моделі минулої події, розроблених криміналістикою [7, с. 249].

Цілком погоджуємося з думкою про те, що: «Здійснення слідчої діяльності передбачає використання не тільки типових засобів, а й атипових. У процесі пізнавальної діяльності слідчий має застосувати творчий підхід. Екстремальність умов роботи слідчого визначає його відповідність певним психологічним якостям. Йому мають бути притаманні – професійна уява, слідча інтуїція, творче мислення» 4, с. 9].

Прикладом творчого криміналістичного мислення є позитивний досвід правоохоронців Південної Кореї. Так, нещодавно у Південній Кореї розкрили

злочин – криптовалютне шахрайство, в якій організатор схеми привласнив близько 12 млн дол США у 158 інвесторів. Далі він зник і майже рік переховувався, використовуючи зміну зовнішності та цифрову анонімізацію, але був затриманий завдяки цифровим слідам та активному творчому підходу правоохоронців.

Слідство встановило, що схема діяла приблизно з листопада 2021 року до червня 2022 року. Підозрюваний залучав інвесторів обіцянками стабільного доходу близько 18% на місяць, маскуючи проєкт під криптовалютний майнінг. Після того як чоловік не з'явився до суду, його оголосили у розшук, який близько 10 місяців. Щоб уникнути ідентифікації, він постійно змінював місця проживання, використовував одноразові телефони та перуки. Підозрюваний витратив близько 21 млн вон (приблизно 15-16 тис дол США) на пластичні операції, попри це, повністю уникнути ідентифікації він не зміг.

Ключову роль у його викритті відіграли цифрові сліди. Попри пластичні операції, перуки та постійну зміну адрес, поліція відстежила його переміщення через криптовалютні транзакції, аналіз телефонних метаданих, історію інтернет-пошуку, банківські дані, а також записи з камер спостереження.

Фактично переміщення шахрая та контакти були реконструйовані через цифрову активність, яка виявилася стабільнішою та точнішою за будь-які спроби фізичної маскуваності. Після встановлення місця перебування правоохоронці провели обшук у квартирі. Там було виявлено близько 100 млн вон готівкою, що становить приблизно 75 тис дол США. Сам підозрюваний був затриманий на місці [8].

Отже, лише правильно сформоване навчанням у закладі вищої освіти та в ході практичної діяльності, творче криміналістичне мислення правоохоронця, дає змогу успішно розв'язувати як тактичні так і стратегічні задачі виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень у сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Алексеев О. О. Оптимізація криміналістичної підготовки слідчих в системі МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2004. 19 с.

2. Басиста І. Криміналістичний світогляд слідчого: проблеми та перспективи. *Криміналіст періодований*. 2015. № 10. С. 49–57.
3. Гончаренко В. Г. Кібернетика у розслідуванні злочинів. *Вісник Київського університету. Серія: Право*. 1976. № 17. С. 58–64.
4. Коновалова В. Алгоритмізація в теорії криміналістики. *Вісник Академії правових наук України*. Харків, 2007. № 1 (48). С. 169–175.
5. *Методика викладання соціології: теорія та практика* : підручник / К. Ю. Богомаз та ін. Кам'янське : ДДТУ, 2020. 372 с.
6. Старушкевич А. В. Сутність криміналістичного мислення. *Теорія і практика судової експертизи і криміналістики* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди 85-річчя д-ра юрид. наук, проф. Н. І. Клименко (м. Київ, 27 лют. 2018 р.). Київ ; Маріуполь, 2018. С. 329–334. URL: <http://revopravo.kiev.ua/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%81%20%D0%AE%D0%91%20%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%9A%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9D.%D0%86.pdf> (дата звернення: 05.04.2026).
7. Старушкевич А. В. Криміналістичне мислення: поняття та зміст. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2018. Вип. 1-2 (10-11). С. 243–250. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2018_1-2_41 (дата звернення: 05.04.2026).
8. Шадрін А. У крипті більше не сховається: шахрая, який міняв зовнішність, квартири та телефони, знайшли по слідах у блокчейні. *ITC.ua* : вебсайт. 2026. URL: <https://itc.ua/ua/novini/u-krypti-bilshe-ne-shovayeshsya-shahraya-yakuj-minyav-zovnishnist-kvartyry-ta-telefony-znajshly-po-slidah-u-blokchejni/> (дата звернення: 05.04.2026).

Олексій Салманов,

заступник директора інституту з освітньої та науково-дослідної діяльності навчально-наукового інституту № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Ірина Нечаєва,

старший викладач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства навчально-наукового інституту № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ

ІННОВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ МВС УКРАЇНИ

Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, а також неспинного розвитку злочинності в умовах цифровізації, виникла нагальна потреба у змінах підготовки фахівців для органів досудового розслідування, закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Підготовка майбутніх фахівців потребує переходу від пасивного засвоєння знань до активного формування професійних компетентностей через імерсивні технології. Адже незважаючи на те, що заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, активно удосконалюють освітній процес, традиційні методи навчання часто не встигають за реаліями сьогодення.

Аналіз освітньої діяльності вказує, на позитивні зміни в освітньому процесі, так як останнім часом, більше уваги приділяється удосконаленню існуючих підходів до набуття здобувачами вищої освіти фахових компетентностей, через використання у навчанні практико-орієнтованих симулятивних моделей. Прикладами такої діяльності є поліцейські квести, використання спеціалізованих навчальних аудиторій або полігонів, проведення рольових ігор тощо.

Тому логічним доповненням класичної системи підготовки фахівців органів досудового розслідування може бути впровадження високотехнологічних симуляційних засобів, таких як:

- **використання VR та AR технологій** (віртуальні огляди місця події, інтерактивні кейси). Це дасть можливість майбутнім слідчим та дізнавачам підготуватись психологічно, багаторазово відпрацьовувати алгоритми дій під час проведення огляду місця події, фіксації доказів у максимально реалістичному середовищі, розвинути спостережливість, пропрацьовувати алгоритми дій слідчих та дізнавачів, де кожне рішення приведе до певних процесуальних наслідків.

- **дистанційні полігони.** Дозволяють відтворювати специфічні умови (сценарії) огляду місця події де фізичний доступ для курсантів обмежений чи небезпечний (для прикладу, на об'єктах критичної інфраструктури, у зоні бойових дій).

- **гейміфікація та симуляційні платформи.** Використання під час занять спеціалізованого програмного продукту «Навчальний ЄРДР», який імітує роботу Єдиного реєстру досудових розслідувань. Це дозволить курсантам опанувати технічні навички реєстрації кримінальних правопорушень, особливості обліку кримінальних правопорушень, обліку відомостей про заподіяні збитки, їх відшкодування та вилучення предметів кримінально протиправної діяльності, обліку відомостей про особу, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Застосовувати рольові ігри з елементами різних стратегій для відпрацювання різноманітних видів процесуальних дій, допитів, слідчих експериментів, обшуків, впізнання речей та документів та інших видів слідчих (розшукових) дій.

- **електронні конструктори процесуальних документів.** Конструктори працюють за принципом алгоритмів. Щоб створити документ, майбутнім представникам органів досудового розслідування необхідно буде послідовно відповісти на питання, що дасть змогу чітко розуміти логічний зв'язок між фактичними обставинами кримінального провадження та юридичною кваліфікацією. Електронні конструктори звільняють час для роботи над змістовною частиною документа — описом доказів та обґрунтуванням рішень, так як допомагають автоматично заповнювати реквізити та типові формулювання. Також конструктори зазвичай мають вбудовані підказки або систему перевірки. Тому коли курсант припускається логічної помилки, система може на це вказати. Навички роботи з такими конструкторами дозволять швидше адаптуватися до реальних робочих умов.

Ще одним засобом доповнення системи підготовки може бути **використання Штучного Інтелекту на заняттях.** Як варіант можна

використовувати тренажери на основі ІІІ для моделювання поведінки різних учасників кримінального процесу під час допиту, але дана тема потребує вивчення і наукового обґрунтування.

Враховуючи вище викладене, можна зробити висновок що традиційна парадигма пасивного засвоєння знань виявилася недостатньою для формування професійних компетентностей у динамічному, високоризиковому середовищі.

Аналіз освітньої практики засвідчує позитивну динаміку переходу до практико-орієнтованих симулятивних моделей (поліцейські квести, рольові ігри, спеціалізовані полігони). Логічним і перспективним доповненням класичної підготовки є інтеграція високотехнологічних імерсивних засобів: VR/AR-технологій для багаторазового відпрацювання алгоритмів огляду місця події в максимально реалістичних умовах; дистанційних полігонів для моделювання небезпечних чи обмежено доступних сценаріїв; гейміфікованих симуляційних платформ («Навчальний ЄРДР»); електронних конструкторів процесуальних документів з алгоритмічною логікою та системою автоматичної перевірки помилок; а також перспективних тренажерів на основі штучного інтелекту для моделювання поведінки учасників кримінального процесу.

Впровадження зазначених технологій забезпечить психологічну готовність, розвиток спостережливості, алгоритмічного мислення та швидку адаптацію випускників до реальних умов досудового розслідування, суттєво підвищивши якість професійної підготовки в умовах сучасних викликів. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є емпіричне обґрунтування ефективності ІІІ-тренажерів в освітньому процесі.

Ганна Саміло,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та трудового
права Національного університету
«Запорізька політехніка», кандидат
юридичних наук

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
ТРИВАЛОЇ ВІЙНИ**

Тривала війна в Україні фундаментально змінює систему вищої освіти. Для правничих шкіл – особливо тих, що працюють у безпосередній близькості до зони бойових дій – це вже не про короткострокове реагування на кризу. Це про формування довгострокової стратегії академічної резильєнтності. Резильєнтність в цьому аспекті – це не лише здатність «витримати», це здатність переосмислювати, адаптуватися і рухатися вперед. Юридична освіта сьогодні має не просто реагувати на виклики, а трансформуватися разом із ними – змінювати зміст, підходи і роль у суспільстві. Вона більше не може залишатися лише системою передачі знань. Юридична освіта має еволюціонувати: від простої трансляції знань до статусу дієвого інструменту забезпечення національної безпеки та правового суверенітету держави.

Сьогодні ми бачимо чіткий перехід від базового дистанційного навчання – коли освіта фактично зводилась до відеозв'язку – до формування повноцінних цифрових екосистем. У центрі цього процесу – Legal Tech та аналітика великих даних. Використання штучного інтелекту для прогнозування судових рішень або моніторингу законодавчих змін уже формує у студентів не просто актуальні, а випереджальні навички – навички роботи з «правом майбутнього».

Окремо варто говорити про симуляційні середовища. Віртуальні платформи, зокрема для документування воєнних злочинів, які дозволяють відпрацьовувати практичні навички в умовах, максимально наближених до реальності. І це критично важливо там, де фізичний доступ до об'єктів обмежений або неможливий.

Війна змінює і саму структуру підготовки юристів. Навчальні програми потребують глибокого перегляду з фокусом на публічне право та сектор безпеки. Тут можна виділити три ключові напрями.

Перший – міжнародне гуманітарне та кримінальне право. Акцент зміщується з теорії на практику: як фіксувати порушення законів війни і як працювати з міжнародними інституціями, зокрема Міжнародним кримінальним судом.

Другий – військове право та соціальний захист. Питання правового статусу військових, їхніх родин і ветеранів сьогодні є не вузькопрофільною темою, а прямою відповіддю на запит суспільства.

Третій – правове забезпечення оборонної сфери. Це і державні закупівлі в умовах війни, і стандарти НАТО, і питання інтелектуальної власності у сфері оборонних технологій.

Паралельно з цим зберігається стратегічний вектор – адаптація до *acquis communautaire* ЄС. Це не лише про інтеграцію, а про підготовку фахівців, які зможуть працювати в умовах повоєнного відновлення та в європейському правовому просторі.

Суттєво трансформується і роль юридичних клінік. В умовах війни вони перестають бути виключно навчальними платформами і перетворюються на центри оперативної правової допомоги. Віртуальні юридичні хаби дозволяють залучати студентів до реальної роботи – допомоги внутрішньо переміщеним особам, людям, які втратили майно, військовослужбовцям.

Саме тут повноцінно реалізується підхід «навчання через служіння» (*service learning*). Студенти не лише отримують професійні навички – вони формують етичну стійкість, відповідальність і емпатію. А сьогодні для юриста це вже не додаткова якість, а базова.

Окремий вимір – психологічний. Війна впливає на всіх учасників освітнього процесу. Тому резильєнтність інституцій має включати гнучкі формати навчання, індивідуальні освітні траєкторії та елементи психологічної підтримки. Без цього неможливо зберегти ні людей, ні мотивацію.

І ще один важливий момент: українська юридична освіта більше не є лише реципієнтом допомоги. Вона стає джерелом унікального досвіду. Через співпрацю з міжнародними університетами українські кейси – особливо пов'язані з правом в умовах війни – можуть і повинні інтегруватися у світовий академічний контекст.

Ця трансформація не є тимчасовою, вона системна. Юридична освіта в Україні переходить від екстреної адаптації до формування нової моделі –

стійкої, технологічної та людиноцентричної.

І саме ця модель формує фахівців, які не лише забезпечуватимуть верховенство права, а й фактично стануть тими, хто відновлює справедливість у повоєнній Україні.

Самсін Роман,

кандидат юридичних наук, адвокат

ПРИЧИНИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КРИПТОВАЛЮТ

Вступ. З 31 жовтня 2008 року, коли була опублікована стаття Сатоши Накамото (англ. Satoshi Nakamoto) «Біткойн. Пірінгова електронна готівкова система» (англ. «Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System») [1] і у світ увійшов новий економічний феномен сторіччя – біткойн, пройшло всього 16 років.

Але за цей час вартість біткойну зросла від нуля до десятків тисяч доларів, з'явилися нові криптовалюти PPCoin, Неймкойну, GeistGeld, iXcoin, SolidCoin, Tangle, Hashgraph, Ether (ETH), Ripple (XRP), Cardano (ADA), Litecoin (LTC), Monero (XMR), Polkadot (DOT) тощо, і хоча частина з них припинила своє існування, оскільки технічно не впоралися з підтриманням криптовалютної платформи, не отримали популярності в інвесторів чи втратили їх довіру, стикнулися з хакерськими атаками, внутрішніми конфліктами між розробниками, не витримали конкуренції і т.ін., проте інші продовжують своє існування, і, незважаючи на суттєву волатильність, демонструють зростання вартості.

Мета роботи. Проаналізувати наукові підходи до визначення причин популяризації криптовалют та узагальнити такі причини.

Результати та обговорення. Причиною популяризації криптовалют, на думку багатьох науковців, є їх технічна архітектура, яка забезпечує швидке, дешеве, просте та необмежене в географічному просторі здійснення платежів, децентралізацію, відсутність посередників та анонімність в фінансових операціях [2, с. 152; 3]. Називали й інші причини – інвестиційну привабливість

[4, с. 240; 5, с. 37], безпечність зберігання у крипто гаманцях [6, с. 57], відкритий код алгоритму, що дає змогу добувати її кожному бажаючому, не схильність до інфляції, що обумовлюється неможливістю необґрунтованого зростання грошової маси через встановлення фіксованої величини BTC алгоритмічним способом, захищеність, бо її неможливо скопіювати [7] тощо.

М. Карні, колишній голова Банку Англії, висловив думку, що криптовалюти з'явилися і стали популярними частиною через глибоку фінансову кризу 2008 року та падіння довіри до традиційних банківських систем. На його думку, під час світової фінансової кризи були розкриті серйозні проблеми у фінансовій системі, і багато людей втратили довіру до централізованих фінансових установ. У такому контексті виникло бажання мати альтернативи традиційним фінансовим системам, і Bitcoin, який був запущений в 2009 році, пропонував децентралізований спосіб збереження та передачі вартості, що було привабливим для багатьох. Технологічний аспект блокчейну, на якому ґрунтується більшість криптовалют, також надавав новий інструмент для забезпечення безпеки та достовірності фінансових операцій [8]. Проте, за визначенням фінансисту, азіотаж і інтерес до криптовалют підтримується тими, хто має власні інтереси у розвитку цього сектору, такими як видобувачі криптовалют (майнери) і розробники криптовалют, які прагнули штучно розширити коло учасників системи за рахунок новачків («новообернених»), при цьому ті, хто приєднався до системи пізніше за інших, отримують найменший виграш. М. Карні відзначав стрімке зростання активності інтернет-сайтів і навіть респектабельних журналів та вчених, які брали участь у неявному просуванні міфу про криптовалюти як джерело швидкого способу збагачення, доступного для всіх [8]. О. Шаров до причин популяризації криптовалют відносив послаблення через Brexit позицій Лондона як світового фінансового центру, зростаючу роль Китаю, комп'ютери виробництва якого саме і використовуються в основних майнінгових центрах, посилення у світі боротьби з офшорами. Крім того, автор зазначив, що нова глобальна економіка потребувала принципово нових грошей, на статус якої і

стали претендувати криптовалюти [9]. Т.Желюк, О. Бречко зазначали, що поява криптовалюти стала відповіддю на виклики глобальної фінансової кризи та посилення волатильності валютних ринків [10, с. 55].

Не можна не відмітити, що науковці, аналізуючи причини популяризації криптовалют, визначали, в цілому, різні причини, але збігались в одному – в сучасних умовах, з розвитком технологій та глобалізацією традиційні форми грошей неспроможні виконувати функції на тому рівні, якого потребує суспільство.

Висновки. Узагальнюючи різні наукові погляди на причини популяризації криптовалют, констатуємо, що до таких причин, крім зазначеної вище, можна віднести: 1) технічна архітектоніка, що забезпечує швидке, дешеве, просте та необмежене в географічному просторі здійснення платежів за відсутності посередників, повній анонімності користувачів та відсутності комісійних платежів; 2) інвестиційна привабливість; 3) світова фінансова банківська криза і падіння довіри до традиційних банківських систем в 2008 році; 4) агресивна рекламна компанія, спрямована на просування криптовалют як швидкого джерела збагачення, доступного для всіх.

Список використаних джерел

1. Nakamoto S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. NY, 2008. 16 p. URL :<https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
2. Рядінська В.О. Криптовалюта: сучасні підходи до визначення фінансово-правової природи. Цифрові трансформації України 2020: виклики та реалії: зб. наук. пр. НДІ ПЗІР НАПрН України № 1 за матеріалами круглого столу (м. Харків, 18 вересня 2020 року) / за ред. А. В. Стріжкової. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. С. 152–157.
3. Архірейська Н. В., Кучкова О. В. Механізм функціонування криптовалют. URL : https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-2_0-pages-407_413.pdf;
4. Сословський В. Г., Косовський І. О. Ринок криптовалют як система. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. Вип. 2. С. 236–246.
5. Ямненко Т. Аспекти правового регулювання криптовалют України та країн ЄС. *ECONOMICS. FINANCES. LAW*. 2020. № 3/1. С. 37–41.
6. Посполітак В. В. «Криптовалюта»: об'єктивна реальність та її правове регулювання. Збірник тез Другої всеукраїнської науково-практичної конференції *«Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного та ІТ*

права» (м. Львів, 27–28 жовтня 2017 р.). Львів : Юрид. ф–т Львів. нац. ун–ту ім. І. Франка, 2017. С. 55–59.

7. О. Григоревська, С. Салазкін. Особливості функціонування віртуальних криптовалют: економічний аспект. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2016. Випуск 14. С. 760–766. <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/152.pdf>

8. The Future of Money. Speech given by Mark Carney, Governor of the Bank of England, to the inaugural Scottish Economics Conference. Edinburgh University, 2 March 2018. URL : <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/speech/2018/the-future-of-money-speech-by-mark-carney>

9. Шаров О. Криптовалюти: глобальні гроші чи глобальна піраміда. URL :https://zn.ua/ukr/finances/kriptovalyuti-globalni-groschi-chi-globalna-piramida-263545_.html

10. Желюк Т., Бречко О. Використання криптовалюти на ринку платежів: нові можливості для національних економік. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2016. № 3. С. 50–60.

Кирило Сафронов,

здобувач вищої освіти Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Дмитро Хитровський, *старший викладач кафедри загальноправових дисциплін факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄСПЛ У ПІДГОТОВЦІ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Суду як джерело права [1]. На загальнотеоретичному рівні підготовки майбутніх офіцерів практика ЄСПЛ часто недооцінюється і сприймається як додатковий матеріал а не як важлива частина правозахисної підготовки.

Освітня модель у закладах зі специфічними умовами навчання Міністерства внутрішніх справ тривалий час базувалася на принципах

юридичного позитивізму де пріоритетом є буквальний текст закону, через цей підхід створює певний розрив між простим дотриманням наказів та міжнародними стандартами прав людини. У майбутній діяльності слідчого чи керівника підрозділу, може призвести до порушень заборон катувань, прав на свободу та права на приватність через нерозуміння концепції «якості закону» та «пропорційності втручання».

Впровадження практики ЄСПЛ у навчальний процес потребує перегляду вузького дотримання вище за все державного закону до розгляду сукупності принципів міжнародних конвенцій. Поліцейський має усвідомлювати що законність дії не обмежується наявністю норми в Кримінальному процесуальному кодексі України, а визначається її легітимною метою та необхідністю в демократичному суспільстві, тобто важливо враховувати не лише сам текст закону а й зміст і мету. При тому конвенції постійно розвиваються і тлумачення статей можуть змінюватися з часом. Викладання теорії держави та права має включати аналіз динаміки правових позицій ЄСПЛ що дозволяє майбутньому офіцеру адаптуватися до змін у правовому полі без очікування прямих вказівок у національному законодавстві. Навчальний процес має базуватися на методі навчання через кейси. Наприклад вивчення тем про юридичну відповідальність неможливе без аналізу справ «Корнєв і Карпенко проти України» [2] чи «Каверзін проти України» [3] які демонструють наслідки неналежного виконання державою своїх позитивних зобов'язань.

Для поліцейського ключовим є засвоєння стандартів допустимості доказів та меж застосування фізичної сили. Особливо в умовах воєнного стану, критичним є розуміння права на життя під час бойових дій. Впровадження практики ЄСПЛ у підготовку офіцерів це потрібно не стільки для збільшення обсягу знань, скільки для зміни підходу до розуміння права. Пропонується ввести правові позиції ЄСПЛ безпосередньо в робочі програми дисциплін: «теорії держави та права», «конституційного права» через обов'язкові практичні тренування, ще курсанти активно розв'язуватимуть реальні ситуації. Це

дозволить мінімізувати ризики порушення прав людини на етапі досудового розслідування та виконання службових завдань.

Список використаних джерел

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лют. 2006 р. № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 02.04.2026).

2. Справа «Корнєв і Карпенко проти України» (Kornev and Karpenko v. Ukraine) : Рішення Європейського суду з прав людини від 21 жовт. 2010 р. (заява № 33544/04). URL: rada.gov.ua (дата звернення: 04.04.2026).

3. Справа «Каверзін проти України» (Kaverzin v. Ukraine) : Рішення Європейського суду з прав людини від 15 трав. 2012 р. (заява № 23893/03). URL: rada.gov.ua (дата звернення: 04.04.2026).

Артем Сахно,
завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Лут Суюсанов,
заступник декана факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АЛГОРИТМУ MARCH

У сучасних умовах забезпечення публічної безпеки поліцейська діяльність часто відбувається в обстановці підвищеної небезпеки для життя та здоров'я як самих правоохоронців, так і цивільного населення. Це стосується, зокрема, реагування на збройні напади, терористичні прояви, масові заворушення, дорожньо-транспортні пригоди та інші надзвичайні ситуації. За

таких обставин своєчасне надання домедичної допомоги виступає невід'ємною складовою професійної підготовки поліцейських. У цьому контексті особливої значущості набуває впровадження алгоритмів тактичної медицини у правоохоронну практику, передусім алгоритму MARCH, який широко застосовується у міжнародному досвіді [1, с. 39].

Алгоритм MARCH являє собою впорядковану систему оцінки стану постраждалого та визначення черговості медичних втручань у критичних умовах. Його назва є аббревіатурою, що відображає послідовність дій: Massive bleeding (масивна кровотеча), Airway (забезпечення прохідності дихальних шляхів), Respiration (оцінка та підтримка дихання), Circulation (контроль кровообігу), Head injury/Hypothermia (виявлення травм голови та профілактика гіпотермії). Така логіка дій дає змогу оперативно ідентифікувати найбільш загрозливі для життя стани та своєчасно їх усунути [2, с. 450].

Разом із тим, практична реалізація алгоритму MARCH здійснюється в межах різних протоколів тактичної медицини, адаптованих до специфіки професійної діяльності. Найбільш поширеними серед них є військовий протокол Tactical Combat Casualty Care (TCCC) та цивільно-правоохоронний протокол Tactical Emergency Casualty Care (TECC). Незважаючи на спільну медичну основу, зазначені протоколи відрізняються за умовами застосування та функціональним призначенням, що обумовлено характером середовища надання допомоги.

Поглиблений аналіз зазначених протоколів свідчить, що TCCC орієнтований на використання в умовах ведення бойових дій і передбачає надання допомоги безпосередньо у зоні бойового контакту. Його специфіка полягає у необхідності поєднання медичних заходів із виконанням бойових завдань та забезпеченням особистої безпеки військовослужбовця. У таких умовах допомога часто надається під вогневим впливом або в безпосередній близькості до противника, що суттєво обмежує можливості використання медичних засобів і вимагає максимально оперативного прийняття рішень [3, с. 117]. Саме тому у межах TCCC першочерговим заходом є негайне припинення

масивної кровотечі, переважно шляхом застосування турнікета, навіть за наявності потенційних ризиків ускладнень у подальшому.

Натомість, протокол ТЕСС розроблений для використання у діяльності правоохоронних органів, служб порятунку та інших цивільних структур екстреного реагування. На відміну від військового підходу, він враховує специфіку правоохоронної діяльності, де медична допомога надається у середовищі, що, як правило, є більш контрольованим. У більшості випадків поліцейські діють після часткової стабілізації обстановки та мають можливість взаємодіяти з бригадами екстреної медичної допомоги [4, с. 120].

Також, порівняльний аналіз протоколів ТССС та ТЕСС дозволяє визначити низку принципових відмінностей у застосуванні алгоритму MARCH. По-перше, відрізняються умови надання допомоги. У військовому протоколі допомога часто надається під час активних бойових дій, тоді як у правоохоронному середовищі вона здійснюється після локалізації загрози або під контролем правоохоронних органів. По-друге, різняться пріоритети безпеки. У ТССС головною умовою є виконання бойового завдання та виживання підрозділу, тоді як у ТЕСС важливу роль відіграє забезпечення безпеки місця події, захист цивільного населення та координація з іншими службами реагування.

По-третє, відмінності стосуються методів зупинки кровотечі. У військовому протоколі турнікети застосовуються максимально швидко і широко, тоді як у правоохоронному середовищі поряд із турнікетами активно використовуються компресійні пов'язки та гемостатичні засоби. По-четверте, суттєво відрізняється організація евакуації постраждалих. У військових умовах евакуація здійснюється силами військового підрозділу або спеціалізованими медичними групами, тоді як у правоохоронній діяльності вона проводиться у взаємодії з системою екстреної медичної допомоги.

Таким чином, хоча алгоритм MARCH є універсальним інструментом надання домедичної допомоги, його практична реалізація залежить від характеру оперативної обстановки та функціональних завдань відповідних

служб. З огляду на це доцільним є адаптація положень протоколу ТЕСС до системи службової підготовки поліцейських.

Висновки. Удосконалення підготовки правоохоронців до дій у надзвичайних ситуаціях потребує комплексного перегляду підходів до організації освітнього процесу. У цьому контексті, обґрунтовано доцільність: впровадження протоколу ТЕСС як складової тактико-спеціальної підготовки; системного проведення практичних занять на основі сценарного моделювання кризових подій; належного матеріально-технічного забезпечення поліцейських як індивідуальними засобами тактичної медицини, так і аптечками для надання допомоги цивільним особам (зокрема турнікетами, гемостатичними бинтами, оклюзійними наліпками); а також розроблення інтегрованих навчальних програм, що поєднують підходи військової та цивільної тактичної медицини з урахуванням специфіки поліцейської діяльності.

Список використаних джерел

1. Горбась В. А., Сміян О. І., Васильєва О. Г. Алгоритм MARCH або натовські стандарти надання домедичної допомоги дорослим та дітям у практиці поліцейського. *XI Юридичні могилянські читання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Миколаїв, 2025 р.). Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2025. С. 38–40.

2. Клименко В., Шепіль К., Поливанюк В. Відмінності надання допомоги цивільному та військовому пацієнту за протоколом MARCH. *Медицина, наука, людина* : матеріали конф. (м. Ужгород, 2025 р.). Ужгород, 2025. С. 449–451.

3. Butler F. K., Holcomb J. B., Shackelford S. Tactical Combat Casualty Care: Guidelines for the Management of Trauma in Combat. *Journal of Special Operations Medicine*. 2020. Vol. 20, Iss. 2. P. 116–123.

4. Callaway D. W., Smith E. R., Cain J. et al. Tactical Emergency Casualty Care (TECC): Guidelines for Civilian High-Threat Medical Response. *Journal of Special Operations Medicine*. 2011. Vol. 11, Iss. 3. P. 104–122.

Володимир Семенюк,
доцент кафедри загальновійськової та
гуманітарної підготовки факультету
підготовки офіцерів запасу за
контрактом Харківського
національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Дмитро Жуйков,
*доцент кафедри військово-технічної і
 військово-спеціальної підготовки
 факультету підготовки офіцерів
 запасу за контрактом Харківського
 національного університету
 Повітряних Сил імені Івана Кожедуба,
 кандидат технічних наук*

Станіслав Горелишев,
*провідний науковий співробітник
 науково-дослідної лабораторії
 забезпечення службово-бойової
 діяльності Національної гвардії
 України інституту логістики
 Національної академії Національної
 гвардії України, кандидат технічних
 наук, доцент*

ВПЛИВ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОГО ФАХІВЦЯ – МЕНЕДЖЕРА ОБОРОННОЇ СФЕРИ

Сучасні умови тривалої збройної агресії, що постали перед Україною, вимагають не тільки зміцнення оборонного потенціалу держави, а потребують ще й переосмислення та перегляду ролі військової освіти, як ключового елементу кадрової безпеки. Збройні Сили України (ЗСУ) та Національна гвардія України (НГУ), проходячи етап глибокої трансформації відповідно до стандартів НАТО, мають інтегрувати сучасні освітні, управлінські та соціальні підходи, для забезпечення підготовки військових фахівців нового покоління – високопрофесійних, етичних, здатних до комунікації та всебічної взаємодії. Військова освіта в Україні поступово переходить від знаннєвої моделі навчання до компетентнісної, де пріоритет віддається не тільки теоретичній та практичній підготовці, а здійснюється ще й розвиток лідерських, аналітичних, комунікативних та міжвідомчих навичок. Так, освітні програми у вищих військових навчальних закладах удосконалюються з урахуванням євроатлантичних принципів, які готують офіцера не тільки як командира, а бачать в ньому ще й лідера – військового менеджера оборонної сфери, здатного

ефективно взаємодіяти у всіх напрямках. Поступово змінюється управлінська модель: від командно-адміністративної – до партнерської, орієнтованої на розвиток військового менеджера, як суб'єкта освітнього процесу і викладача, який є наставником і може передати свій набутий досвід. Ці зміни перетворюють вищу військову освіту на конкурентоспроможну, відкриту й гнучку систему, здатну швидко реагувати на сучасні виклики оборони.

Компетентнісний підхід передбачає оцінювання військовослужбовця не лише за формальними показниками – освітою, званням чи стажем, – а й за його реальними вміннями, поведінковими моделями, моральними якостями та здатністю діяти ефективно в умовах стресу та невизначеності.

Для ЗСУ та НГУ компетентнісний підхід має стратегічне значення, оскільки він формує систему кадрової безпеки – здатність держави гарантувати, що військові організації укомплектовані морально стійкими, лояльними, компетентними та психологічно готовими до служби фахівцями. Кадрова безпека охоплює не лише перевірку благонадійності, а й здійснює постійний моніторинг професійної відповідності, рівня мотивації, моральних якостей та здатності до лідерства.

Підготовка високопрофесійних військових фахівців (ВФ) – особливо, громадян України, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу за контрактом, у сучасних умовах ведення бойових дій, – є одним із пріоритетних напрямків реалізації потенціалу вищих військових навчальних закладів.

Виконуючи вимоги наказу Міністра Оборони № 613 від 09.09.2024 року “Про затвердження Порядку атестування громадян України до присвоєння первинного і чергових військових звань офіцерського складу запасу (резерву)” [1] та інші керівні документи [2-5], а також на основі аналізу досліджень та наукових публікацій [6-8], авторами висунута ідея, щодо можливості охарактеризування суті та структури компетентності, яка необхідна сучасному ВФ. На основі цього слід розкрити та сформулювати мотиваційні, когнітивні, та ті, що необхідні для його військової діяльності, особисті компоненти компетентності майбутнього військового фахівця. Слід також наголосити, що

компетенція об'єднує особисті та професійні аспекти фахівців під час отримання ними вищої освіти, не виключаючи впливу правового регулювання суспільних відносин як ключового детермінанту суспільно-політичного розвитку будь-якої держави.

Нормативно-правове підґрунтя розвитку компетентнісного підходу у ЗСУ та НГУ формується комплексом документів, серед яких: закони України [2, 3], який регулює порядок проходження служби, добору кадрів і їх атестації та визначають людський потенціал сектору безпеки як ключовий чинник стійкості держави; накази Міністерства оборони України [1, 4], які закладають основи компетентнісного управління персоналом, систему навчання та кар'єрного розвитку; доктрина військового лідерства Збройних Сил України [5], яка формує базові компетентності лідера на всіх рівнях військової ієрархії. Законодавча база поступово адаптується до практик НАТО, де управління персоналом базується на стандартах Competency-Based Framework, що охоплює усі етапи кадрової роботи – від рекрутингу до кар'єрного просування і резервування посад [6-8].

Таким чином, стратегічна орієнтація України на імплементацію європейських стандартів кадрової політики у військовій сфері передбачає створення професійної, людиноцентричної та мотивуючої системи управління персоналом. Її розвиток має ґрунтуватися на комплексному поєднанні матеріальних і нематеріальних стимулів, удосконаленні соціальних гарантій, психологічному супроводі та підтримці. Реалізація зазначених заходів повинна сприяти не лише підвищенню боєздатності ЗСУ та НГУ, а ще й впливати на зміцнення суспільної довіри до війська та зростання його привабливості для нових поколінь громадян України.

Отже, на основі проведеного аналізу, можемо констатувати, що мотивація військовослужбовців є центральним елементом кадрової політики у військовій сфері, особливо в умовах, коли Україна веде війну і одночасно прагне інтегруватися в європейське безпекове середовище. Досвід європейських країн демонструє, що ефективна система мотивації базується на комплексі

матеріальних стимулів, соціальних гарантій та створенні умов для особистісного розвитку кожного військового. Європейські підходи, адаптовані до українських реалій, вже почали активно впроваджуватися. Так, Україна переходить до професійної армії, запроваджує людиноцентричний підхід в управлінні персоналом, підвищує привабливість служби через збільшення фінансового й соціального пакету.

Виходячи з цього, майбутній ВФ має розуміти призначення своєї спеціальності, зміст та складові компетентностей, які він має отримати за час професійної підготовки у вищих військових навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку атестування громадян України до присвоєння первинного і чергових військових звань офіцерського складу запасу (резерву) : наказ Міністра оборони України від 09.09.2024 № 613.
2. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12> (дата звернення: 01.04.2026).
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
4. Стратегія людського капіталу в Силах оборони України на період до 2027 року : наказ Міністерства оборони України від 26.12.2024 № 850.
5. Доктрина військового лідерства : ОП 1-296 / Головне управління персоналу Генерального штабу Збройних Сил України. Київ, 2024. URL: <https://sprotvvg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/01/Доктрина-№2-.pdf> (дата звернення: 01.04.2026).
6. Avis J. Beyond Competence, Thinking Through the Changes: Economy, Work and Neo-liberalism. *Competence-based Vocational and Professional Education: Bridging the Worlds of Work and Education*. Vol. 23. London : Springer, 2017. P. 183–202. URL: <http://eprints.hud.ac.uk/30940/> (дата звернення: 01.04.2026).
7. Brock C. Education in the United Kingdom: A Regional Overview. 2015. DOI: [doi.org](https://doi.org/10.1108/03090599610119692) (дата звернення: 01.04.2026).
8. Cheetham G., Chivers G. Towards a holistic model of professional competence. *Journal of European Industrial Training*. 1996. Vol. 20, No. 5. P. 20–30. DOI: <https://doi.org/10.1108/03090599610119692> (дата звернення: 01.04.2026).

Тарас Сервило,
старший викладач кафедри
прикордонної служби Національної
академії Державної прикордонної

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ІНФОРМАЦІЙНО- СТАТИСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ

На сьогодні європейські країни продовжують розвиток своєї концепції інтегрованого управління зовнішніми кордонами. Так, у Регламенті 2019/1896 Європейського Парламенту і Ради від 13 листопада 2019 року визначено 12 напрямів спільної діяльності суб'єктів ІУК. [1], а з вересня 2023 року їх було розширено до 15 [2].

Основними спільними заходами суб'єктів інтегрованого управління кордонами європейських країн є: охорона державного кордону; пошуково-рятувальні роботи; аналіз ризиків; обмін інформацією та співробітництво між країнами-учасниками та FRONTEX; міжвідомче співробітництво на національному рівні; співробітництво на європейському рівні; співпраця з третіми країнами; проведення заходів у межах Шенгенської зони; повернення нелегальних мігрантів; використання інформаційних систем; контроль якості; заходи фінансування; забезпечення прав; освіта та навчання; проведення досліджень; впровадження інновацій.

Регламентами ЄС від кожної держави-члена вимагається створити та адмініструвати єдиний національний координаційний центр. Він повинен у цілодобовому режимі забезпечувати: своєчасний обмін інформацією та співробітництво між усіма національними органами, що несуть відповідальність за контроль зовнішніх кордонів на національному рівні, а також з іншими національними координаційними центрами та FRONTEX; своєчасний обмін інформацією з пошуково-рятувальними, правоохоронними органами, органами з надання притулку та імміграційними органами; створення та підтримку національної ситуаційної картини; розповсюдження інформації на національному рівні; координацію, планування та здійснення охорони державного кордону; координацію оперативних заходів з іншими державами-членами та третіми країнами; обмін інформацією з офіцерами зв'язку з питань

імміграції; сприяння забезпеченню інформаційної безпеки національних інформаційних систем та інформаційних систем FRONTEX.

Таким чином, відповідно до регламентів ЄС, його держави-члени створюють національні координаційні центри для покращення обміну інформацією та запровадити співробітництво з прикордонних питань між ними та FRONTEX. Система EUROSUR (European Border Surveillance System – Європейська прикордонна система спостереження) є основою для обміну інформацією та оперативної співпраці між національними органами держав-членів та FRONTEX. Вона містить інструменти, що необхідні для підвищення ситуаційної обізнаності та забезпечення відповідного реагування на обстановку.

Система прикордонної безпеки Сполучених Штатів Америки є багаторівневою та інтегрованою структурою, яка забезпечує ефективне управління охороною державного кордону, реагування на загрози та координацію діяльності різних відомств. Основу цієї системи становлять органи у складі Department of Homeland Security, зокрема U.S. Customs and Border Protection, що виконує ключові функції у сфері прикордонного контролю.

Формування сучасної системи координації відбулося після подій 11 вересня 2001 року, що зумовило необхідність об'єднання зусиль різних органів у сфері безпеки. У результаті було створено ефективну модель, яка базується на принципах міжвідомчої взаємодії, централізованого аналізу інформації та випереджувального реагування на загрози.

Ключовим елементом стратегічного рівня є National Targeting Center. Його діяльність спрямована на аналіз ризиків, пов'язаних із переміщенням осіб, товарів і транспортних засобів через кордон. Центр використовує великі обсяги інформації з різних джерел для виявлення потенційних загроз ще до їхнього фактичного прояву. Це дозволяє реалізувати принцип активної безпеки та значно підвищує ефективність прикордонного контролю.

На оперативному рівні функціонують регіональні центри управління у

складі United States Border Patrol. Вони здійснюють безпосереднє керівництво підрозділами на місцях, організовують патрулювання, забезпечують моніторинг обстановки та реагують на інциденти. Їхня діяльність підтримується сучасними технічними засобами спостереження, що забезпечують постійний контроль.

Важливу роль у забезпеченні взаємодії між різними структурами відіграють міжвідомчі координаційні центри (Joint Operations Centers). Вони об'єднують представників різних органів державної влади та правоохоронних структур і забезпечують узгодження дій під час проведення спільних операцій. Завдяки цьому досягається висока ефективність реагування на кризові ситуації, такі як нелегальна міграція, контрабанда або інші загрози національній безпеці.

До системи прикордонної безпеки також входять інші органи, зокрема Immigration and Customs Enforcement та Transportation Security Administration, які виконують функції у сфері міграційного контролю, протидії правопорушенням і забезпечення безпеки транспортної інфраструктури. Їх діяльність координується через спільні інформаційні ресурси та механізми взаємодії.

Характерною особливістю американської моделі є широке використання інформаційно-аналітичних систем. Координаційні центри мають доступ до єдиних баз даних, що дозволяє оперативно обмінюватися інформацією та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Застосування сучасних технологій, зокрема аналітики великих даних, сприяє прогнозуванню ризиків і підвищує ефективність управління.

Важливим напрямом діяльності є міжнародна співпраця. США активно взаємодіють із прикордонними відомствами інших держав, обмінюються інформацією та координують дії для запобігання транснаціональним загрозам. Організація роботи координаційних центрів передбачає безперервність управління – вони функціонують у цілодобовому режимі, забезпечуючи постійний моніторинг обстановки та оперативне реагування на її зміни.

Таким чином, система координаційних центрів прикордонної безпеки США є ефективною, гнучкою та технологічно розвиненою. Вона забезпечує

високий рівень міжвідомчої взаємодії, своєчасне виявлення загроз і оперативне реагування на них. Для протидії транскордонним загрозам рядами країн використовується система обробки попередньої інформації про пасажирів (API/PNR). Зокрема, використання даної системи в країнах ЄС дозволило збільшити кількість випадків виявлення нелегальних мігрантів, а в США крім даної категорії осіб, збільшився показник виявлення осіб, причетних до терористичної діяльності.

Позитивним фактом виявилось значне спрощення прикордонно-митних формальностей, що, своєю чергою, призвело до зменшення часу на оформлення пасажирів авіарейсів при перетині державного кордону країн-членів. Проте, головним результатом є підвищення ефективності боротьби з терористичними загрозами та злочинністю [3].

Таким чином, уся діяльність прикордонної безпеки як США, країн Європейського Союзу, так і України залежить від комплексних взаємопов'язаних заходів щодо обміну інформацією, статистичними даними та координаційною діяльністю.

Список використаних джерел

1. Regulation (EU) 2019/1896 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2019 on the European Border and Coast Guard and repealing Regulations (EU) No 1052/2013 and (EU) 2016/1624. — URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1896> (дата звернення: 25.03.2026).
2. Management Board Decision 30/2023 of 20 September 2023 Adopting the Technical and Operational Strategy for European Integrated Border Management 2023-2027 / Frontex. — URL: <https://www.frontex.europa.eu/publications/technical-and-operational-strategy-for-european-integrated-border-management-2023-2027-1er99d> (дата звернення: 27.03.2026).
3. Крутік Ю. Національний центр обробки попередніх даних як елемент системи API/PNR. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2025. № 88(3). С. 285–290.

Роксолана Сірко,
начальник кафедри практичної
психології та педагогіки навчально-
Львівського державного університету
безпеки життєдіяльності, доктор

психологічних наук, професор
Володимир Слободяник,
начальник інституту післядипломної освіти Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

На сьогоднішній день суспільство та держава висувають підвищені вимоги до представників професій екстремального профілю — військовослужбовців, працівників служби ДСНС, правоохоронців, а також практичних психологів, які здійснюють їх психологічний супровід. Водночас існує проблема невідповідності змісту й організації підготовки майбутніх психологів актуальним суспільним запитам, що зумовлює потребу вдосконалення системи їхньої професійної освіти. Випускники закладів вищої освіти, підпорядкованих МОН України, мають бути здатними якісно виконувати функції практичних психологів у закладах загальної середньої освіти. Проте їхні професійні компетентності не завжди достатні для ефективної діяльності у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності людини. Це пов'язано з браком знань специфіки роботи рятувальних служб, яка характеризується значним емоційним і психічним навантаженням. Саме тому комплексну підготовку фахівців із практичної психології з урахуванням особливостей професійно-екстремальної діяльності потрібно проводити на базі вищих навчальних закладів Державної служби України з надзвичайних ситуацій. [2; 3] У таких закладах для цього сформувалися найбільш сприятливі умови: по-перше, згідно з номенклатурою спеціальності, практична психологія належить до категорії «педагогічні дисциплін»; по-друге, саме у спеціалізованих ВНЗ можлива продуктивна співпраця кафедр, які забезпечують не тільки психологічну підготовку, а й знання зі специфіки діяльності в

екстремальних умовах. Окрім того, такі навчальні заклади дають ґрунтовні знання з філософського, культурологічного, економічного та медико-біологічного напрямів, а саме: міждисциплінарні дослідження визначають пріоритети розвитку сучасної науки. [1, 2;]

Проведений аналіз теоретичних надбань із проблеми формування фахівця-психолога довів, що нині чимало її аспектів є недостатньо розробленими. В доступних автору дослідженнях увага в основному приділяється професійній підготовці фахівця до екстремальної діяльності в юриспруденції, військовій справі, рятувальних підрозділах [1; 2, 4]. І тільки незначна кількість робіт [2; 3; 4; 5, 6, 7, 8] присвячена професійній підготовці психолога в системі ДСНС. Єдиного погляду на концепцію підготовки практичних психологів не існує. Так, Е. В. Стасюк під концепцією професійної підготовки практичних психологів розуміє систему науково обґрунтованих і практично перевірених положень, що розкривають мету, завдання, структуру, принципи, етапи, взаємозв'язок, механізми і методи реалізації [2, 6, 7].

Розроблений нами навчально методичний комплекс професійної підготовки практичних психологів був використаний у формуванні педагогічного забезпечення процесу професійної підготовки у студентів і курсантів майбутніх працівників ДСНС під час їх підготовки у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності [1, 2; 3, 7].

У конструюванні педагогічного процесу ми дотримувалися від повідної доцільної послідовності. Так, на нашу думку, професійна підготовка практичних психологів до діяльності у екстремальних ситуаціях має багаторівневий та багатосистемний характер і містить низку взаємопов'язаних підсистем. Структурно вона становить складне взаємозалежне і взаємодіюче поєднання сукупності елементів загальних і спеціальних видів підготовок, таких як загальнотеоретична, спеціально-теоретична, професійно-екстремальна підготовки. Ці види підготовки виконують певні завдання, мають певний зміст, цілі, умови, організаційні форми, методи та прийоми, методики, зв'язки між ними, засоби і функції, педагогічні технології, які забезпечують формування

професійної готовності до діяльності в екстремальних умовах. Першою проводилась базова спеціально-теоретична професійна підготовка, систематично, циклічно, за курсами, кожного навчального року за певним навчальним планом. Загалом на першому-другому роках навчання студенти опановували в основному теоретичні курси, а на третьому-четвертому – психодіагностичні та психокорекційні дисципліни. [1, 2;3, 4,8].

Підготовка психологів до роботи в екстремальних умовах є багатокомпонентним процесом, що поєднує ґрунтовне опанування базових психологічних дисциплін зі спеціалізованим навчанням, орієнтованим на особливості професійної діяльності в умовах підвищеного ризику. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток стратегій самозбереження як невід’ємної складової професійної підготовки майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій, адже саме вони забезпечують ефективне функціонування особистості в стресогенних та загрозових умовах діяльності [9].

Список використаних джерел

1. Сірко Р. І. Теоретичні аспекти підготовки психологів у вищих навчальних закладах до діяльності в особливих умовах // Вісник Національного університету оборони України. Київ, 2015. Вип. 3 (46). С. 271–275.
2. Сірко Р. І. Навчально-методичний комплекс підготовки практичних психологів до екстремальної діяльності у вищих спеціалізованих навчальних закладах // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія : психологічна. Львів, 2015. Вип. 2. С. 97–105.
3. Сірко Р. І. Проблема професійної підготовки психологів до екстремальної діяльності у вищих навчальних закладах // Теоретичні і прикладні проблеми психології. Сєвєродонецьк, 2015. № 1 (36). С. 356–361.
4. Сірко Р. І. Теоретико-методологічні основи професійної підготовки майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.09 / Нац. академія Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2019. 602 с.
5. Сірко Р. Практичні аспекти професійної придатності та психофізіологічного відбору рятувальників до діяльності у особливих умовах // Безпечна вода : колективна монографія. Варшава, 2015. Ч. 1. С. 41–48.
6. Сірко Р. І. Професійна підготовка майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби до діяльності в екстремальних умовах : монографія / Держ. служба України з надзвичайн. ситуацій ; Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності. Львів : ГАЛИЧ-ПРЕС, 2017. 479 с.

7. Сірко Р. Підготовка психологів до екстремальних умов діяльності у спеціалізованих вищих навчальних закладах // Життєтворчість та життєдіяльність особистості в особливих умовах : колективна монографія / за наук. ред. М. М. Козяра. Львів : СПОЛОМ, 2018. С. 219–242.

8. Сірко Р. І., Слободяник В. І. Модель професійної підготовки майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби // Моделювання педагогічного процесу та психологічного супроводу підготовки фахівців ризику небезпечних та інших професій : монографія / за ред. М. С. Коваля, А. В. Литвина. Львів : ЛДУБЖД, 2023. С. 280–305.

9. Сірко Р. І., Слободяник В. І., Левченко Ю. А. Особливості розвитку стратегій самозбереження в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій. 2025.

Олександр Скляр,
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки ННІ № 2
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії з освітніх,
педагогічних наук

РОЗРОБКА АЛГОРИТМУ ПРАКТИЧНОГО ПЛАНУ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЩОДО НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ТА ТАКТИЧНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Сучасні виклики у сфері безпеки та надзвичайних ситуацій потребують від поліцейських не лише виконання правоохоронних функцій, а й надання своєчасної та ефективної (до)медичної, а іноді тактичної допомоги постраждалим. Особливо це стосується умов воєнного стану, масових заворушень, дорожньо-транспортних пригод та інших надзвичайних ситуацій, де швидкість реагування та правильність дій визначають життя і здоров'я людини.

Зростання кількості випадків травматизму, поранень та інших критичних ситуацій підвищує вимоги до рівня підготовки поліцейських у сфері медичної допомоги загалом. Відсутність чітко структурованого алгоритму дій може призводити до затримок, помилок або неправильного застосування медичних засобів. Надання такої допомоги працівниками поліції має низку специфічних

особливостей, зумовлених характером їхньої службової діяльності та умовами, в яких вона здійснюється.

Особливості надання медичної та тактичної допомоги поліцейськими:

1. Поліцейські є суб'єктами першого реагування, тобто часто прибувають на місце події раніше за медичних працівників, що обумовлює обов'язок негайного надання допомоги постраждалим у перші хвилини після травми або нещасного випадку [1].

2. Допомога надається в умовах підвищеної небезпеки.
3. Особливістю є поєднання правоохоронних і медичних функцій.
4. Обмеженість часу та ресурсів.
5. Особливістю є необхідність прийняття рішень у стресових умовах.
6. Особливістю є взаємодія з екстреними службами.

Покращення цієї діяльності можливе за такими ключовими напрямками:

1. Посилення медичної підготовки та навчання (в тому числі ТССС/ТЕСС)[2].
2. Покращення матеріально-технічного забезпечення [3].
3. Чіткі алгоритми дій в типових і бойових ситуаціях.
4. Покращення координації з іншими службами.
5. Використання сучасних технологій.
6. Психологічна підготовка та підтримка.
7. Удосконалення нормативно-правової бази.

Виникає необхідність розробки практичного плану дій, що дозволяє:

- систематизувати та стандартизувати дії поліцейських у надзвичайних ситуаціях;
- підвищити швидкість і ефективність надання (до)медичної та тактичної медичної допомоги;
- зменшити ризик помилок та негативних наслідків для постраждалих;
- забезпечити координацію дій між поліцейськими та медичними службами.

Нами розроблений короткий алгоритм практичного плану дій поліцейських щодо надання медичної та тактичної медичної допомоги, у вигляді таблиці нижче, як пам'ятка поліцейським:

Етап дій	Завдання	Практичні рекомендації	Необхідне обладнання / ресурси
1. Оцінка ситуації та безпеки	Забезпечення власної безпеки та безпеки оточуючих	Переконатися у відсутності загроз (збройних нападів, обвалів, пожеж) перед підходом до постраждалого	Засоби індивідуального захисту, тактичне спорядження
2. Оцінка стану постраждалого	Визначення ступеня тяжкості травм та життєвих показників	Перевірка свідомості, дихання, пульсу; швидка ідентифікація критичних кровотеч та травм	Персональні аптечки, турнікет, оклюзійні пов'язки
3. Надання першої допомоги	Зупинка кровотечі, відновлення прохідності дихальних шляхів, серцево-легенева реанімація	Використання турнікетів при артеріальних кровотечах, накладення пов'язок, ротаційна серцево-легенева реанімація при необхідності	Турнікет, гемостатичні засоби, маска для штучного дихання, рукавички
4. Евакуація постраждалого	Переміщення до безпечного місця або до медичного транспорту	Використання правильних технік підйому та перенесення; за можливості залучення допомоги	Носилки, спинальні дошки, ремені для фіксації
5. Координація екстреними службами	Забезпечення оперативного прибуття медиків	Виклик швидкої допомоги або медичних підрозділів; передача інформації про стан	Радіозв'язок, мобільний телефон, GPS-навігація

		постраждалого та його травми	
6. Подальші дії та контроль	Спостереження за станом постраждалого до прибуття медиків	Контроль дихання, пульсу; повторна перевірка пов'язок та турнікетів	Аптечка, записи про дії для медиків
7. Психологічна підтримка	Зменшення стресу постраждалого та команди	Пояснення дій, заспокійливе спілкування, підтримка морального стану	Навички психологічної підтримки, комунікаційні засоби

Розробка практичного плану дій поліцейських є важливою складовою підвищення рівня громадської безпеки, збереження життя і здоров'я громадян та підвищення професійної компетентності правоохоронців.

Отже, надання медичної допомоги поліцейськими постраждалим характеризується оперативністю, універсальністю дій, роботою в екстремальних умовах та потребою у високому рівні практичної підготовки, що є важливою складовою системи реагування на ситуації, які склалися. Водночас слід зазначити, що попри наявні проблеми, останніми роками спостерігається позитивна динаміка у підвищенні рівня підготовки поліцейських у сфері домедичної допомоги, що свідчить про поступове вдосконалення системи реагування на ситуації. Реалізація впровадження зазначеного алгоритму сприятиме підвищенню ефективності надання медичної і тактичної медичної допомоги поліцейськими, зменшенню рівня смертності серед постраждалих та покращенню загальної системи реагування в умовах воєнного стану. З метою покращення загальної системи реагування, важливим аспектом подальшого наукового дослідження, є розробка та впровадження у практичну діяльність чітких і уніфікованих «Поліцейських протоколів надання домедичної допомоги», що дозволить скоротити час реагування та підвищити якості первинних медичних заходів до прибуття спеціалізованих служб.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. (Примітка: Уточнено рік видання ВВР, оскільки закон 2015 року публікувався саме тоді, а не у 2025-му).

2. Курс навчання TCCC (Tactical Combat Casualty Care). URL: <https://tccc.org.ua> (дата звернення: 30.03.2026).

3. Про затвердження норм належності медичного забезпечення для підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 20 трав. 2016 р. № 396. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 30.03.2026).

Вероніка Скорик,
здобувач вищої освіти Військово-
юридичного інституту Національного
Юридичного Університету імені
Ярослава Мудрого

Науковий керівник: **Геннадій**
Змійвський, викладач кафедри
загальновійськових дисциплін
Військово-юридичного інституту
Національного Юридичного
Університету імені Ярослава Мудрого

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ НАТО У СИСТЕМУ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ КАДРІВ УКРАЇНИ

У сучасних умовах еволюції системи міжнародних відносин проблематика забезпечення державної безпеки набуває особливої значущості, що зумовлено інтенсифікацією та ускладненням спектра як зовнішніх, так і внутрішніх загроз. У цьому контексті одним із пріоритетних напрямів зміцнення національної безпеки постає модернізація системи підготовки військових кадрів, яка має бути орієнтована на відповідність актуальним міжнародним стандартам і вимогам.

Проблематика дослідження зумовлена трансформаційними змінами у системі міжнародних відносин, що супроводжуються зростанням геополітичної нестабільності та ускладненням характеру безпекових загроз. У зв'язку з цим перед державами постає необхідність формування нових підходів до забезпечення національної безпеки, зокрема шляхом удосконалення системи підготовки військових кадрів як важливої складової сектору безпеки і оборони. Особливої актуальності це питання набуває в контексті необхідності

комплексного осмислення ролі та функціонального призначення провідних суб'єктів системи колективної безпеки [3, с.15].

Актуальність обумовлена потребою наукового осмислення процесів адаптації національної системи військової освіти до міжнародних стандартів у сфері безпеки та оборони. У цьому зв'язку науково-практичний інтерес становить аналіз місця та значення Північноатлантичного Альянсу як одного з ключових акторів у сфері забезпечення міжнародної стабільності та безпеки [3, с.15]. Його інституційна спроможність, стандартизовані підходи до військової підготовки та розвинені механізми координації діяльності держав-членів формують ефективну модель безпекової взаємодії, що має важливе значення для України в умовах євроатлантичної інтеграції.

Метою дослідження є аналіз особливостей імплементації стандартів НАТО у систему підготовки військових кадрів України та визначення основних напрямів її адаптації до уніфікованих вимог Альянсу.

Імплементація стандартів НАТО у сфері підготовки військових кадрів України передбачає поетапну адаптацію національної освітньої системи до уніфікованих вимог, закріплених у відповідних нормативних документах Альянсу, зокрема STANAG 2116 та STANAG 6001. При цьому слід враховувати, що угоди НАТО зі стандартизації (STANAG) не мають характеру міжнародного договору у класичному розумінні, а виступають інструментами військової стандартизації, що фіксують узгоджену позицію держав-членів щодо впровадження відповідних стандартів - повністю або частково, із можливими застереженнями - з метою досягнення взаємосумісності [1]. Рішення щодо їх прийняття та імплементації формується на рівні національних органів військової стандартизації, що дозволяє розглядати STANAG як різновид регіональних стандартів.

Стандарт STANAG 2116 визначає загальні підходи до організації бойової підготовки та військової освіти, охоплюючи комплекс взаємопов'язаних компонентів, серед яких вогнева підготовка, фізичний розвиток, тактична і стратегічна підготовленість, а також комунікативні аспекти діяльності

військовослужбовців. Його впровадження забезпечує уніфікацію змісту підготовки та сприяє досягненню належного рівня сумісності підрозділів у межах багатонаціонального військового співробітництва [2].

Стандарт STANAG 6001, своєю чергою, регламентує вимоги до рівня мовної підготовки військовослужбовців, встановлюючи єдині критерії оцінювання мовної компетентності. Урахування зазначеного стандарту в національній системі військової освіти передбачає посилення уваги до вивчення іноземних мов, що забезпечує належний рівень комунікації у процесі участі в міжнародних операціях, навчаннях та інших формах взаємодії з представниками держав-членів НАТО [2].

Досягнення належного рівня підготовки військових кадрів обумовлює необхідність удосконалення змісту освітніх програм шляхом їх приведення у відповідність до стандартів НАТО, що включає оновлення навчальних планів, впровадження сучасних методів навчання та забезпечення актуальності навчально-методичного забезпечення. Водночас важливим є належний рівень підготовки науково-педагогічних працівників, який передбачає як відповідну професійну кваліфікацію, так і систематичне підвищення їхнього фахового рівня.

Окремого значення набуває розвиток матеріально-технічної бази військової освіти, що має відповідати сучасним вимогам організації навчального процесу, зокрема у частині забезпечення практичної підготовки. Поряд із цим необхідним є формування ефективної системи контролю та оцінювання результатів навчання, яка дозволяє здійснювати об'єктивний моніторинг рівня підготовленості військовослужбовців та своєчасно коригувати освітній процес відповідно до виявлених потреб.

У межах проведеного дослідження встановлено, що імплементація стандартів НАТО у систему підготовки військових кадрів України передбачає послідовне приведення змісту та організації військової освіти у відповідність до уніфікованих вимог Альянсу. З'ясовано, що врахування положень STANAG 2116 та STANAG 6001 сприяє підвищенню рівня професійної підготовленості

військовослужбовців і забезпечує необхідні передумови для їх ефективної взаємодії в міжнародному військовому середовищі.

Список використаних джерел

1. Документи НАТО зі стандартизації. *Україна до НАТО*: вебсайт. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/novyny/dokumenty-nato-zi-standartyzatsii/> (дата звернення: 06.04.2026).
2. Імплементация в систему військової освіти України стандартів НАТО. *Україна до НАТО*: вебсайт. URL: <https://ukrainetonato.com.ua/osvita-ta-boyova-pidhotovka-za-standartamy-nato/implementatsiia-v-systemu-viyskovoio-osvity-ukrainy-standartiv-nato/> (дата звернення: 06.04.2026).
3. Імплементация стандартів НАТО в Україні: здобутки та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 23 верес. 2015 р.) / упоряд. М. З. Мальський, О. С. Кучик. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 52 с. URL: ispc.org.ua (дата звернення: 06.04.2026).

Софія Сніжко,

здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Ірина Федорчак, *старший викладач кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗНАЧЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України зумовила появу нових викликів для системи національної безпеки та правоохоронної діяльності. Одним із таких викликів стала колабораційна діяльність, що полягає у співпраці громадян України з державою-агресором або її окупаційними адміністраціями. В умовах воєнного стану протидія таким проявам набуває особливої актуальності, оскільки колабораціонізм становить

загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності та обороноздатності держави. У цьому контексті важливу роль відіграє кримінальне право, яке визначає правові підстави притягнення винних осіб до відповідальності, а також формує правові механізми протидії таким злочинам.

Важливим нормативно-правовим актом, що встановлює кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність, є Кримінальний кодекс України. Відповідно до Кримінального кодексу України, а саме статті 111-1, колабораційна діяльність визначається як публічне заперечення здійснення збройної агресії проти України, співпраця з окупаційними адміністраціями держави-агресора, а також інші дії, спрямовані на підтримку держави-агресора або її збройних формувань [1]. Запровадження цієї статті стало важливим кроком у вдосконаленні кримінально-правових механізмів протидії діяльності, що шкодить національній безпеці України.

Значення кримінально-правового регулювання колабораційної діяльності полягає не лише у встановленні відповідальності за такі діяння, але й у створенні ефективної системи запобігання та протидії цим злочинам. Важливим чинником у цьому процесі є підготовка висококваліфікованих фахівців для сектору безпеки і оборони, зокрема працівників правоохоронних органів, слідчих, прокурорів та інших спеціалістів, які безпосередньо здійснюють розслідування та документування фактів колабораційної діяльності. Професійна підготовка таких фахівців має ґрунтуватися не лише на вивченні чинного законодавства, але й на активному залученні до науково-дослідної діяльності, що сприяє формуванню глибокого розуміння кримінально-правових процесів.

Наукові дослідження у сфері кримінального права відіграють важливу роль у формуванні ефективних механізмів протидії злочинам проти основ національної безпеки. Аналіз судової практики, вивчення нових форм співпраці з державою-агресором, а також дослідження міжнародного досвіду дозволяють удосконалювати кримінально-правові норми та підвищувати ефективність їх застосування. У цьому контексті важливим є також урахування положень

законодавства, що регулює діяльність органів безпеки та оборони. Відповідно до Закону України "Про національну безпеку України", а саме статті 1, національна безпека визначається як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності та інших національних інтересів від реальних і потенційних загроз [2]. Колабораційна діяльність безпосередньо посягає на ці цінності, що обумовлює необхідність її всебічного дослідження у межах кримінально-правової науки.

Особливу роль у підготовці фахівців сектору безпеки і оборони відіграє науково-дослідна діяльність здобувачів вищої освіти. Участь курсантів та студентів у наукових конференціях, написанні наукових статей і тез сприяє формуванню аналітичного мислення, розвитку навичок правового аналізу та здатності до критичної оцінки законодавства. Такі дослідження дозволяють майбутнім фахівцям глибше зрозуміти природу злочинів проти національної безпеки, зокрема колабораційної діяльності, а також визначити проблемні аспекти правозастосування.

Крім того, важливе значення має дослідження процесуальних аспектів розслідування таких злочинів. Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, а саме статті 214, слідчий або прокурор зобов'язані невідкладно внести відомості про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати досудове розслідування [3]. Ефективне застосування цієї норми у справах щодо колабораційної діяльності потребує високого рівня професійної підготовки працівників правоохоронних органів, а також належного рівня теоретичних знань у сфері кримінального права та кримінального процесу.

Наукові дослідження також сприяють виявленню проблем правозастосування, що виникають у процесі кваліфікації колабораційної діяльності. Зокрема, на практиці можуть виникати труднощі у відмежуванні цього злочину від суміжних складів, таких як державна зрада або пособництво державі-агресору. Саме тому важливою є роль науковців та дослідників у

формуванні рекомендацій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування.

Таким чином, протидія колабораційній діяльності є важливим напрямом забезпечення національної безпеки України. Кримінально-правові норми, що встановлюють відповідальність за такі діяння, створюють правові механізми для боротьби з діяльністю, спрямованою проти інтересів держави. Водночас ефективність реалізації цих норм значною мірою залежить від рівня професійної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони. У цьому контексті особливого значення набуває науково-дослідна діяльність, яка сприяє поглибленню теоретичних знань, розвитку практичних навичок та формуванню здатності до аналізу складних правових явищ. Саме поєднання теоретичних досліджень і практичної підготовки дозволяє забезпечити ефективну протидію колабораційній діяльності та зміцнення системи національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 31.03.2026).

Софія Сніжко,

*здобувач вищої освіти факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Національної
поліції України Донецького державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: Юрій Миронов

*старший викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки Донецького
державного університету внутрішніх
справ*

ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасні безпекові виклики, спричинені воєнною агресією проти України, суттєво вплинули на характер та зміст службової діяльності працівників правоохоронних органів. У зв'язку з цим особливого значення набуває належний рівень професійної підготовки поліцейських, невід'ємною складовою якої є спеціальна фізична підготовка. Саме вона забезпечує формування фізичної витривалості, сили, швидкості, спритності та психологічної стійкості, необхідних для виконання службових завдань у складних і небезпечних умовах. У період воєнного стану підвищуються вимоги до готовності поліцейських діяти в умовах підвищеного ризику, що зумовлює необхідність удосконалення системи спеціальної фізичної підготовки.

Правові засади діяльності Національної поліції України визначаються чинним законодавством. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», а саме статті 2, основними завданнями поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, протидія злочинності, а також надання допомоги особам, які її потребують [1]. Виконання цих завдань у період воєнного стану часто відбувається у складних та екстремальних умовах, що потребує від поліцейських високого рівня фізичної готовності. У свою чергу, відповідно до статті 48 зазначеного Закону, професійна підготовка поліцейських є обов'язковою складовою їх службової діяльності та передбачає постійне вдосконалення професійних знань, умінь і навичок, зокрема й фізичної підготовки [1].

Спеціальна фізична підготовка поліцейських є важливою складовою системи професійної підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони. Її основною метою є розвиток фізичних якостей, необхідних для ефективного виконання службових обов'язків, а також формування навичок застосування фізичної сили, спеціальних засобів і прийомів самозахисту. У період воєнного стану значення спеціальної фізичної підготовки значно зростає, оскільки працівники поліції нерідко залучаються до виконання завдань, пов'язаних із

забезпеченням оборони держави, підтриманням громадського порядку в умовах надзвичайних ситуацій, протидією диверсійним групам та ліквідацією наслідків бойових дій.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», а саме статті 8, у період воєнного стану органи державної влади, військове командування та правоохоронні органи можуть залучатися до виконання додаткових заходів, спрямованих на забезпечення оборони держави та громадської безпеки [2]. У зв'язку з цим значно підвищуються вимоги до фізичної витривалості, швидкості реакції, координації рухів і здатності діяти у стресових ситуаціях. Саме ці якості формуються в процесі спеціальної фізичної підготовки.

Крім того, правові засади функціонування сектору безпеки і оборони визначаються Законом України «Про національну безпеку України». Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», а саме статті 1, сектор безпеки і оборони включає органи державної влади, військові формування та правоохоронні органи, діяльність яких спрямована на забезпечення національної безпеки та захист національних інтересів держави [3]. У цьому контексті належний рівень фізичної підготовленості працівників поліції є важливою складовою ефективного функціонування всієї системи національної безпеки.

Особливістю спеціальної фізичної підготовки поліцейських у сучасних умовах є її практична спрямованість. Підготовка повинна бути максимально наближена до реальних умов службової діяльності, що передбачає моделювання ситуацій, які можуть виникати під час виконання службових завдань. Йдеться, зокрема, про відпрацювання прийомів самозахисту, затримання правопорушників, дій у разі загрози життю чи здоров'ю, подолання різноманітних перешкод та виконання фізичних навантажень у складних умовах. Такий підхід сприяє формуванню не лише фізичної підготовленості, але й психологічної стійкості поліцейських.

Важливим елементом спеціальної фізичної підготовки є розвиток витривалості, сили та швидко-силових якостей. Умови воєнного стану часто передбачають виконання службових завдань у тривалому режимі підвищеного навантаження, що потребує від поліцейських здатності тривалий час підтримувати високий рівень фізичної активності. Крім того, особливе значення має розвиток координаційних здібностей, що дозволяє ефективно діяти у складних і динамічних ситуаціях.

Значну роль у процесі спеціальної фізичної підготовки відіграє також формування навичок самозахисту та застосування фізичної сили відповідно до вимог законодавства. Під час підготовки особлива увага приділяється відпрацюванню прийомів рукопашного бою, техніки затримання правопорушників та дій у конфліктних ситуаціях.

Крім того, у сучасних умовах важливого значення набуває інтеграція елементів тактичної підготовки до системи спеціальної фізичної підготовки. Це передбачає виконання фізичних вправ у поєднанні з тактичними діями, що дозволяє формувати комплексні професійні навички. Наприклад, поєднання бігових навантажень із виконанням тактичних завдань, подоланням перешкод або евакуацією умовно постраждалих осіб сприяє підвищенню ефективності підготовки.

Отже, спеціальна фізична підготовка поліцейських в умовах воєнного стану є важливим елементом забезпечення їх професійної готовності до виконання службових обов'язків. Вона спрямована на розвиток фізичних якостей, формування професійних навичок та підвищення психологічної стійкості працівників поліції. Удосконалення системи спеціальної фізичної підготовки з урахуванням сучасних безпекових викликів сприятиме підвищенню ефективності діяльності правоохоронних органів та забезпеченню належного рівня громадської безпеки в державі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 31.03.2026).

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 31.03.2026).

3. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 31.03.2026).

Ірина Снісаренко,
доцент кафедри мовної підготовки
Донецького державного університету
внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Сучасні процеси глобалізації, цифровізації та інтеграції України у світовий освітній простір зумовлюють підвищення вимог до рівня володіння іноземними мовами. Особливої актуальності набуває питання ефективного навчання іноземної мови у закладах зі специфічними умовами навчання, де освітній процес поєднується з професійною підготовкою (правоохоронні або слідчі органи, військові заклади, заклади з посиленням режимом навчання та ін.). Традиційні методи навчання не завжди відповідають сучасним вимогам, тому виникає *необхідність* упровадження інноваційних методик, які сприяють розвитку практичних навичок мовлення, критичного мислення та професійної комунікації, відтак, особливості їх використання у початковому процесі слугують *об'єктом* нашої розвідки.

Актуальність теми також зумовлена постійними трансформаціями у сфері вищої освіти, спричиненими процесами глобалізації, зростанням ролі міжкультурної комунікації та посиленням необхідності працювати з іноземними партнерами. У закладах зі специфічними умовами навчання (військових, правоохоронних, юридичних, безпекових) іноземна мова є не лише навчальною дисципліною, а й інструментом професійної взаємодії в міжнародному середовищі.

Сучасні виклики, зокрема необхідність оперативного доступу до міжнародної інформації, участь у спільних операціях, міжнародних тренінгах і програмах, потребують якісно нового рівня іншомовної підготовки. Традиційні підходи до навчання часто не забезпечують формування практичних навичок професійного спілкування, що *актуалізує* впровадження інноваційних методик. Крім того, специфічні умови навчання вимагають адаптації освітніх технологій, що робить дослідження інноваційних підходів особливо важливим і *своєчасним*.

Проблематика впровадження інноваційних методик навчання іноземних мов активно досліджується сучасними українськими та зарубіжними науковцями. Зокрема, у працях українських дослідників, таких як Вербівський Д. [1], Люлько М. [3], Сергеева Г. [4], Тарнопольський О.Б. та ін. [5], Hrynova Y. I. et al. [6], акцентується увага на необхідності модернізації освітнього процесу та впровадження компетентнісного підходу. Новітні аспекти цифровізації та інтерактивного навчання, які обґрунтовують ефективність комунікативного, компетентнісного та технологічно орієнтованого навчання, зокрема в умовах цифрового середовища, розглядаються у роботах Гавриленко С. та ін. [2], Van den Branden K. [7].

Навчання у закладах зі специфічними умовами характеризується підвищеною дисципліною, обмеженим часом на самостійну підготовку та поглиблену орієнтацією на професійну діяльність. У таких умовах особливо важливо формувати не лише загальні мовні навички, а й професійно орієнтовану іншомовну компетентність. Основними викликами вважаємо обмеженість навчального часу, необхідність інтеграції мовної та професійної підготовки у межах окремого заняття, різний рівень підготовки здобувачів, психологічне навантаження як на здобувача, так і на викладача.

Більшість інноваційних підходів, таких як метод проєктів, симуляційне навчання, рольові ігри, використання онлайн-платформ для живого спілкування передбачають використання просунутих технологій (ThingLink, Liveworksheets, Quizlet), спрямованих на активізацію навчальної діяльності здобувачів. Окрім

цього, поєднання традиційного та дистанційного навчання дозволяє оптимізувати освітній процес і врахувати індивідуальні особливості здобувачів.

Вважаємо, що симуляційне навчання є одним із найбільш ефективних інструментів формування професійної іншомовної компетентності, оскільки воно моделює реальні ситуації майбутньої діяльності. Наприклад, у ситуації імітації допиту "Police Interview Simulation" здобувачів можна розподілити на ролі (слідчий, свідок, підозрюваний, потерпілий) та проводити допит англійською мовою:

Investigator: Where were you on the night of the incident?

Suspect: I was at home. I can provide evidence.

Investigator: Do you know the victim?

Suspect: No, but I heard some noise.

Ця симуляція сприяє розвитку професійної лексики (interrogation, evidence, statement), навичок постановки запитань та реагування у стресових умовах. Розвивається швидкість мовленнєвої реакції та точність комунікації. Для проведення таких завдань слід попередньо опрацювати лексику; надати критерії, чіткі ролі та сценарій; здійснити після-обговорення (feedback); оцінити оперативність реагування.

Для проведення уявного судового засідання "Court Hearing Simulation" учасники відтворюють судовий процес, виконуючи ролі судді, адвоката, прокурора, потерпілих та свідків:

Judge: The court is now in session.

Lawyer: Your Honor, I would like to present the evidence.

Witness: I swear to tell the truth.

Lawyer: I propose a joint solution to this issue

Такий формат сприяє засвоєнню формального стилю мовлення та юридичної термінології, а також дозволяє використовувати автентичні текстові, аудіо- та відеоматеріали, стимулювати аргументацію, розподіляти ролі відповідно до рівня здобувачів, оцінювати як мовні, так і комунікативні навички.

Як бачимо, симуляційне навчання забезпечує інтеграцію мовної та професійної підготовки, підвищує мотивацію здобувачів і дозволяє ефективно формувати практичні навички іншомовного спілкування.

Отже, впровадження інноваційних методик навчання іноземної мови у закладах зі специфічними умовами навчання є важливою умовою підвищення якості освіти. Використання сучасних педагогічних технологій сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетентності та підготовці конкурентоспроможних фахівців. *Подальші дослідження* доцільно спрямувати на розробку методичних рекомендацій щодо інтеграції інноваційних підходів у практичну професійну підготовку.

Список використаних джерел

1. Вербівський Д. С. Інноваційні технології: теоретичний аспект : навч.-метод. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2025. 221 с. URL: zu.edu.ua (дата звернення: 08.04.2026).
2. Гавриленко С., Кашпур С., Сіроштан Я. Цифрові технології у викладанні іноземної мови. *Актуальні питання сучасної іншомовної освіти. Серія: Педагогічні науки.* № 32 (188). С. 144–149. URL: chnpu.edu.ua (дата звернення: 08.04.2026).
3. Люлько М. Інноваційні інтерактивні технології в процесі вивчення іноземних мов. *International Science Journal of Education & Linguistics.* 2024. Vol. 3, No. 6. Р. 42–51. DOI: doi.org (дата звернення: 08.04.2026).
4. Сергєєва Г. Інтерактивні методи у викладанні іноземної мови онлайн. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2023. Вип. 61, т. 3. С. 200–205. URL: aphn-journal.in.ua (дата звернення: 08.04.2026).
5. Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
6. Hrynova Y. I., Hrynychuk O. A., Burlak M. L. Interactive technologies as a method of improving the modern teaching of English. *Академічні візії.* 2023. № 21. URL: academy-vision.org (дата звернення: 08.04.2026).
7. Van den Branden K. Task-based language teaching: basic principles and misunderstandings. *Goethe-Institut Belgium.* 2026. URL: goethe.de (дата звернення: 08.04.2026).

Єгор Сокольніков,

здобувач вищої освіти Національної академії Служби безпеки України

Олександр Новік,

здобувач вищої освіти Національної

академії Служби безпеки України

Науковий керівник: **Наталія Яковенко,** *старший викладач Національної академії Служби безпеки України*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Забезпечення національної безпеки та оборони України залишається головним пріоритетом державної політики, особливо в контексті наявних і потенційних загроз. Це зумовлює необхідність розроблення ефективних механізмів для оперативного запобігання загрозам і нейтралізації їхніх руйнівних наслідків, паралельно із збереженням і нарощуванням оборонного потенціалу держави. Ключовим компонентом вирішення цих викликів є підвищення ефективності професійної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони, спрямоване на забезпечення належного рівня бойової готовності військовослужбовців та правоохоронців, а також підвищення їхньої спроможності якісно виконувати покладені функціональні завдання в умовах воєнного часу.

Для забезпечення високої ефективності сектору безпеки і оборони України необхідним є створення дієвих умов для зміцнення національного безпекового потенціалу та формування безпечного середовища, здатного швидко реагувати на різноманітні екстремальні ситуації. До ключових загроз і викликів, які мають бути враховані при побудові такої системи, належать: гібридні операції; інформаційні та психологічні впливи, спрямовані на дискредитацію України на міжнародній арені; дестабілізаційні дії з боку російської федерації, направлені на розбалансування політичної та економічної ситуації в Україні; зростання числа кіберзагроз для інформаційно-аналітичних систем та об'єктів критичної інфраструктури; ескалація терористичних проявів; загрози, пов'язані з пандеміями (COVID-19); та недосконалість системи захисту прав власності [1, с.102].

Отже, надзвичайно важливо створити та вдосконалити інтегровану систему реагування на загрози національній безпеці як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Така система має забезпечувати своєчасне виявлення, нейтралізацію потенційних загроз і запобігання їх виникненню в майбутньому. Важливими елементами цієї системи є ефективне використання всіх наявних ресурсів, зокрема людських, адаптація управлінської системи з акцентом на прогнозування та стратегічне планування, модернізація методик підготовки фахівців сектору безпеки і оборони, здатних виконувати поставлені завдання та оперативно реагувати на складні ситуації, які становлять загрозу національній безпеці.

Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони наразі здійснюється відповідно до загальних освітніх стандартів, однак без наявності чіткої системи оцінювання якості професійного навчання. Освітній процес часто виявляється перевантаженим надмірним обсягом контенту та часовими вимогами, що не завжди відповідають реальним потребам сил безпеки України. Тому важливо оновити підходи до підготовки кадрів шляхом запровадження Комплексної освітньої системи для служби в секторі безпеки і оборони. Така система має відповідати сучасним принципам освіти, що передбачають поєднання спеціалізації та персоналізації навчання, а також бути орієнтованою на професіоналізацію кадрів. Крім того, важливим аспектом є формування нової кадрової культури безпеки, заснованої на засадах відповідальності, компетентності та стратегічного мислення, відповідно до стандартів ЄС і НАТО.

Оптимізація підготовки має бути спрямована на досягнення високих показників бойової готовності відповідно до стандартів НАТО, інтенсифікацію навчання та професіоналізацію персоналу, що в результаті сприятиме підвищенню якості кадрового забезпечення сектору безпеки і оборони. Рівень професійної підготовки кадрів безпосередньо впливає на ефективність функціонування органів сектору безпеки і оборони. Своєчасність та результативність реагування на загрози значною мірою залежить від якості

підготовки особового складу. Особливу увагу слід приділяти вивченню сценаріїв внутрішніх і зовнішніх загроз національній безпеці України під час навчання кадрів для сектору безпеки і оборони.

Підготовка кадрів для цих органів здійснюється в спеціалізованих навчальних закладах, що підпорядковуються як Міністерству освіти, так і відповідним органам виконавчої влади. Це створює ситуацію подвійного підпорядкування, оскільки навчальні заклади повинні відповідати вимогам Міністерства освіти та Національного агентства із гарантування стандартів вищої освіти [2].

Для забезпечення високої якості підготовки кадрів сектору безпеки і оборони важливо також створити ефективну систему набору персоналу та комплектування сил безпеки і оборони професіоналами, здатними успішно виконувати свої завдання. Ця система повинна ґрунтуватися на чітко визначених та справедливих критеріях відбору кандидатів на службу.

Ключовим моментом є також зростання стандартів духовно-психологічної та патріотичної підготовки кадрів шляхом впровадження соціально-психологічних заходів та патріотичного виховання. Перегляд підходів до відбору кандидатів, включаючи професійну, психологічну та моральну оцінку, є важливим для забезпечення належного рівня підготовки.

Підвищення якості мотивації персоналу сектору безпеки і оборони також є ключовим чинником, що дозволяє ефективно конкурувати з іншими секторами економіки стосовно заробітку та умов праці. Добір осіб на службу в органах сектору безпеки і оборони ґрунтується на дотриманні конкретних вимог, що визначаються в процесі тестування загальних компетенцій [3, с.129]. Впровадження цих вимог має сприяти підготовці висококваліфікованих спеціалістів, вмотивованих успішно виконувати свої професійні та подальші навчальні завдання.

Окрему увагу слід приділити підвищенню якості підготовки наукових фахівців, здатних застосовувати спеціалізовані знання для вирішення проблем, пов'язаних із функціонуванням сектору безпеки і оборони, оптимізацією

процесу прийняття управлінських рішень і зменшення негативних наслідків кризових ситуацій. Необхідним фактором продуктивної підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони є належна взаємодія всіх складових цього сектору. Цього можна досягти шляхом підвищення якості підготовки сил оборони до виконання стратегічних завдань і участі у міжнародних миротворчих операціях.

У контексті модернізації професійної підготовки фахівців у сфері безпеки і оборони особливу роль відіграє Служба безпеки України (СБУ). У воєнний період СБУ активно адаптує програми навчання та методики підготовки персоналу з урахуванням новітніх викликів і загроз. Зростає увага до впровадження сучасних технологій, зокрема у сфері кібербезпеки, аналітичних систем і методів протидії розвідувально-підривній діяльності, які дозволяють ефективніше протистояти гібридним загрозам і забезпечувати безпеку інформації. Особлива увага приділяється підготовці фахівців, здатних діяти в умовах високої невизначеності, швидко адаптуватися до змін оперативної ситуації та ефективно координувати свої дії з іншими підрозділами сфери безпеки й оборони. Завдяки таким підходам СБУ забезпечує якісне оновлення людського потенціалу, необхідного для збереження національного суверенітету та стабільності в умовах збройного конфлікту.

Для вдосконалення системи військової освіти та професійної підготовки Збройних Сил України необхідно створити єдину освітню модель, яка передбачає ступеневу підготовку військовослужбовців з базових військових дисциплін та враховує базову кваліфікацію, необхідну для військовослужбовців або офіцерів Збройних Сил України. Ця модель спрямована на забезпечення якості професійної військової освіти Збройних Сил та інтеграцію структурних підходів безпеки з розумінням послідовності та взаємодії систем управління та методів ведення бойових дій під час участі у спільних операціях [4].

З огляду на активну інтеграцію сектору військової освіти України в міжнародне безпекове середовище, завдання модернізації системи військової освіти стало надзвичайно важливим. При цьому необхідно враховувати досвід сучасних повномасштабних бойових дій, а саме спільні оборонні функції, що

виконуються Збройними Силами України, Національною гвардією України та Державною прикордонною службою, що вимагає спеціалістів з відповідними професійними компетенціями, які безпосередньо беруть участь в оборонних та стабілізаційних операціях. Водночас відсутність цілісної професійної системи військової освіти та підготовки, заснованої на реальному бойовому досвіді та узгодженому змісті, істотно ускладнює взаємодію між різними складовими сил оборони під час виконання завдань із захисту держави. Це негативно впливає на взаємодію сил оборони у виконанні завдань, передбачених законодавством. Тому розробка моделі безперервної освіти військовослужбовців – це те, до чого мають активно долучатися всі силові та правоохоронні структури. Така модель сприятиме підвищенню професійного рівня військовослужбовців як важливої соціальної групи, відповідальної за захист суверенітету та безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Рибидайло А., Прокопенко О., Терещенко С. Концептуальна модель управління кар'єрою військовослужбовців Збройних Сил України. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2020. № 2 (69). С. 102–109.
2. Сокурєнко В. В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 209–218. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.24> (дата звернення: 03.04.2026).
3. Бухун А. Актуальні аспекти модернізації професійної освіти військовослужбовців сил оборони в період воєнного стану. *Українська професійна освіта = Ukrainian Professional Education*. 2023. № 14. С. 129–135. DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2023.14.300239> (дата звернення: 03.04.2026).
4. Сьомін С. В., Резнікова О. О. Проблеми реформування системи підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони України. *Стратегічна панорама*. 2017. № 1. С. 67–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stpa_2017_1_12 (дата звернення: 03.04.2026).

Олексій Старостін,
старший викладач Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ

СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Історично негласна діяльність правоохоронних органів та відповідно використання матеріалів у процесі її здійснення постала в контексті необхідності виявлення бунтівних настроїв у суспільстві та їх швидкого придушення. Так, якщо аналізувати становлення даного процесу у Великій Британії, то Е. П. Томпсон у своїй книзі «Створення англійського робітничого класу» ілюструє способи, якими ще до формування поліції держава застосовувала двосторонній підхід до контролю над населенням. По-перше, місцеві магістрати (мирові судді) пропонували винагороду інформаторам, якщо їхній наклеп призводив до засудження яacobінців, луддитів, а пізніше чартистів. Закон про поліцію річки Темза 1800 року створив перші офіційні поліцейські сили у Великій Британії. Як випливає з назви, вони були створені для контролю торгівлі та робочої сили лондонських доків. Спеціальний відділ був сформований у 1883 році для формалізації збору інформації, особливо щодо боротьби з войовничим ірландським націоналізмом, але протягом п'яти років він звернув свою увагу на європейських іммігрантів-анархістів. До 1954 року тодішній комісар столичної поліції описував повноваження Спеціального відділу як «стежити за будь-якою групою людей, незалежно від політичної орієнтації, чия діяльність, ймовірно, рано чи пізно призведе до відкритих актів заколоту чи безладів»¹.

Проте з часом методи негласного отримання інформації почали активно використовуватися і в процесі розслідування загальнокримінальних злочинів, що стало особливо важливим з ускладненням процесів обміну інформації.

Українське законодавство передбачає проведення негласних (розшукових) слідчих дій у випадках, коли це необхідно для збору доказів у кримінальному провадженні. Негласні слідчі дії дозволяють правоохоронним органам збирати докази злочину шляхом здійснення спостережень, прослуховування комунікацій, використання конфіденційних джерел тощо. Хоча негласні слідчі

¹ A Brief History of Undercover // Cops Police Spies Out of
Lives: сайт. URL: <https://policespiesoutoflives.org.uk/home/>.

дії можуть бути ефективним інструментом у боротьбі зі злочинністю, їх використання також має бути обмежене законом та суворо контрольоване для забезпечення дотримання прав і свобод громадян та запобігання потенційним зловживанням. Основні особливості використання негласних слідчих дій в Україні включають: регулювання законом: проведення негласних слідчих дій регулюється Кримінальним процесуальним кодексом України, зокрема статтями, що визначають права та обов'язки учасників кримінального провадження, включаючи право на використання негласних слідчих заходів; дозвіл суду: згідно з Кримінально-процесуальним кодексом України, певні негласні слідчі дії можливі лише з дозволу слідчого та судді за клопотанням прокурора; захист прав громадян: проведення негласних слідчих дій має здійснюватися з дотриманням принципів законності, справедливості та захисту прав і свобод людини. Учасники кримінального провадження мають право на захист і можуть оскаржувати незаконні дії слідчих; конфіденційність: негласні слідчі дії є конфіденційними. Вони повинні ретельно забезпечуватися відповідними заходами безпеки; відповідальність за зловживання: слідчі, які зловживають своїми повноваженнями під час проведення негласних дій, можуть бути притягнуті до відповідальності згідно із законодавством України; негласні слідчі дії є одним із інструментів, що використовуються правоохоронними органами для збору доказів у кримінальних провадженнях. Вони можуть бути використані у випадках, коли інші методи збору доказів не є ефективними або достатніми для розкриття злочину².

Д. Б. Сергєєва та О. С. Старенький зазначають, що «результати НСРД можуть бути використані як приводи та фактичні підстави для проведення процесуальних дій лише в разі їх розсекречення та залучення до матеріалів кримінального провадження. Практика використання не розсекречених та не залучених до матеріалів кримінального провадження результатів НСРД як

² Covert investigative (search) actions: features and reasons for carrying out // CONSULTANT: сайт. URL: <https://consultant.net.ua/en/consultant-article/1913>.

приводів та підстав проведення процесуальних дій є однією з причин невизнання результатів цих процесуальних дій судовими доказами»³⁴.

У своєму дисертаційному дослідженні А. В. Шило зазначає, що «враховуючи як прямо зазначені в КПК випадки використання відомостей, отриманих у результаті проведення НСРД, так і законодавчо не передбачені, але зумовлені практикою, можливо виділити наступні напрями такого використання: (1) у доказуванні обставин, передбачених ст. 91 КПК, в тому ж кримінальному провадженні, під час здійснення якого вони отримані (ст. 256 КПК); (2) для внесення відомостей до ЄРДР (ст. 257 КПК); (3) в іншому кримінальному провадженні (ст. 257 КПК); (4) при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження (запобіжних заходів, відсторонення від посади, тимчасового доступу до речей і документів, арешту майна); (5) при вирішенні питання про доцільність та виправданість проведення гласних слідчих (розшукових) дій (зокрема, обшуків, оглядів); (6) при вирішенні питання про доцільність та виправданість проведення інших НСРД; (7) при розгляді слідчим суддею скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора; (8) при вирішенні питання про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування; (9) з метою забезпечення безпеки учасників кримінального провадження; (10) як підстави для заведення оперативно-розшукової або контррозвідувальної справи; (11) для розшуку підозрюваного, обвинуваченого»⁵.

Правова та організаційна специфіка використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні проявляється на прикладі використання результатів контролю за вчиненням злочину, що досить предметно описано у статті І. Грицюк, Т. Гука, які відмічають, що правова основа використання результатів контролю за вчиненням злочину визначається кримінально-процесуальним законодавством та спеціальними нормативними

³ Сергєєва Д. Б., Старенький О. С. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для проведення тимчасового доступу до речей і документів. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 4. С. 79.

⁵ Шило А. В. Використання в кримінальному провадженні відомостей, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій: автореф. дис. канд. юридич. наук : 12.00.09. Харків, 2019. С. 13.

актами. Ця база регулює процедури збору, обліку, збереження та використання доказів, отриманих в результаті негласних слідчих (розшукових) дій. Основні положення зосереджені на забезпеченні законності та дотримання прав і свобод осіб, щодо яких застосовуються такі заходи. Практичні наслідки контролю за вчиненням злочину включають як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, результати контролю часто дозволяють успішно виявляти злочини та притягувати винних до відповідальності. З іншого боку, неналежне використання цих результатів може призвести до порушень прав людини. Для вдосконалення законодавства слід чіткіше визначити правові межі та умови контролю за вчиненням злочину, а також процесуальні гарантії захисту прав особи. Рекомендації включають посилення нагляду за діяльністю правоохоронних органів, удосконалення механізмів судового контролю за використанням зібраних доказів, а також забезпечення належної підготовки правоохоронних органів з питань етики та прав людини⁶.

В. Гребенюк, С. Лашкет, Л. Щербина встановлюють, що до проблемних питань використання результатів НСРД у кримінальному провадженні, пов'язаних із втручанням у приватне спілкування, належать недоліки у фіксації їх процедури та наслідків та недосконала процедура розсекречування. Усуненню цих недоліків має сприяти вжиття заходів, спрямованих на вдосконалення організаційно-тактичних питань здійснення цих дій та заходів, а також внесення змін до законодавчих та інших правових актів у частині, що стосується їх правового регулювання. Зокрема, пропонується: доповнити частину 1 ст. 246 КПК України наступним реченням: «Відповідальність за розголошення інформації про факт та методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій, крім випадків, передбачених цим Кодексом, передбачена Кримінальним кодексом України»; доповнити частину 3 ст. 252 КПК України реченням наступного змісту: «Коли такий протокол складено до закінчення негласних слідчих (розшукових) дій, він передається прокурору не пізніше 24 годин після його складання»; доповнити ст. 387 Кримінального кодексу України

⁶ Hrytsiuk I., Huk T. Some problematic issues of using results of control over commission of crime. *Підприємництво, господарство і право*. 2023. № 7. С. 68.

частинами 4 та 5, встановивши кримінальну відповідальність за розголошення інформації про факт та методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій або оперативно-розшукових заходів, крім випадків, передбачених КПК України, та тих самих дій, якщо вони спричинили тяжкі наслідки. Реалізація цих пропозицій має сприяти підвищенню ефективності використання результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій, пов'язаних із втручанням у приватне спілкування⁷.

Ступінь втручання в особисте життя може бути виправданий не лише тяжкістю діяння, що розслідується, а й іншими обставинами, що виключають можливість отримання та фіксації інформації будь-яким іншим способом. Критерії визначення «пропорційності» можуть застосовуватися як до групи негласних заходів, так і до окремих їх видів. Дозвіл на проведення негласного збору інформації до рішення слідчого судді може бути наданий прокурором, якщо є підстави, що перешкоджають обвинуваченню своєчасно звернутися за таким дозволом до слідчого судді, та існує загроза втрати доказів⁸.

Таким чином, використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні дозволяє ефективно досягати завдань кримінального провадження, отримувати ті відомості, які неможливо отримати жодним іншим чином з огляду на розвиток сучасних процесів комунікації та обміну даними, що постійно вдосконалюються, ускладнюються, втілюючи в собі останні тенденції технологічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Сергєєва Д. Б., Старенький О. С. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для проведення тимчасового доступу до речей і документів. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 4. С. 70–80.
2. Халимон С. І., Карплюк В. М. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях за фактами незаконного переправлення осіб через державний кордон України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 11. С. 249–253.

⁷ Hrebenuk V., Lashket S., Shcherbyna L. Results of Covert Investigative Actions and Operational Investigative Measures Related to Temporary Interference in Private Communication: Problem Issues of Use in Criminal Proceedings. In: Proceedings of the International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation (SPL 2021). Pp. 258.

⁸ Babikov O., Bozhyk V., Bugera O. I., Kyrenko S. H., Viunyk M. Balancing Interests: Criminal Proceedings & Private Life Interference Under Martial Law in Ukraine. *German Law Journal*. 2024. №. 25. Pp. 576–577.

3. Шило А. В. Використання в кримінальному провадженні відомостей, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2019. 21 с.
4. A Brief History of Undercover. *Cops Police Spies Out of Lives* : вебсайт. URL: <https://policespiesoutoflives.org.uk/home/> (дата звернення: 14.03.2026).
5. Babikov O., Bozhyk V., Bugera O. I., Kyrenko S. H., Viunyk M. Balancing Interests: Criminal Proceedings & Private Life Interference Under Martial Law in Ukraine. *German Law Journal*. 2024. № 25. Pp. 553–577.
6. Covert investigative (search) actions: features and reasons for carrying out. *CONSULTANT* : вебсайт. URL: <https://consultant.net.ua/en/consultantarticle/1913> (дата звернення: 14.03.2026).
7. Hrebenuk V., Lashket S., Shcherbyna L. Results of Covert Investigative Actions and Operational Investigative Measures Related to Temporary Interference in Private Communication: Problem Issues of Use in Criminal Proceedings. *Proceedings of the International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation (SPL 2021)*. Pp. 254–259.
8. Hrytsiuk I., Huk T. Some problematic issues of using results of control over commission of crime. *Підприємництво, господарство і право*. 2023. № 7. С. 65–69.
9. Teremetskyi V., Tataryn I., Kovalenko V., Yakovenko M., Udovenko Zh., Salmanov O. Phenomenon of interference with private communication as the category of theory and practice of criminal proceedings. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory*. 2021. № 24 (1). URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4115/1/> (дата звернення: 14.03.2026).

Polina Stelmashova,

*Higher Education Applicant,
National University of Civil*

Scientific Advisor: Olha Ryzhchenko,
*PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Language Training at the National
University of Civil Protection of Ukraine.*

PROFESSIONAL TRAINING OF FIREFIGHTERS UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

The professional training of firefighters in Ukraine has become especially relevant in modern conditions due to wartime challenges. Martial law significantly complicates the performance of official duties, as firefighters are involved not only in eliminating the consequences of natural or man-made emergencies, but also in

responding to the effects of hostilities, including shelling, infrastructure destruction, and fires [1].

One of the key aspects of training is the formation of professional competencies, which include knowledge of the regulatory and legal framework, mastery of modern rescue technologies, and skills for working in high-risk conditions. Practical training plays an important role, as it involves practicing actions in realistic scenarios closely approximating combat conditions [2].

Psychological training of firefighters is of particular importance. Constant risk to life, work under stress, and interaction with victims require a high level of stress resistance, emotional endurance, and the ability to make quick decisions. Therefore, significant attention in the training system is paid to developing psychological readiness to act in extreme situations.

In addition, modern training involves interagency cooperation with other structures of the security and defense sector, such as the Armed Forces of Ukraine, the National Police, and medical services. It ensures coordinated actions during the elimination of the consequences of emergencies in wartime [4].

An important direction is also the use of international experience and standards in firefighter training. Participation in joint exercises, training sessions, and exchange programs contributes to improving the professional level of firefighters and implementing modern approaches to crisis response [3].

Thus, the professional training of firefighters under martial law is a comprehensive process that combines theoretical knowledge, practical skills, and psychological readiness. Its effectiveness directly affects the ability of firefighters to promptly and efficiently perform their tasks, preserving the life and health of the population [1].

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02 жовт. 2012 р. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (дата звернення: 09.04.2026).
2. Про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : Закон України від 20 листоп. 2012 р. № 5481-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5481-17> (дата звернення: 09.04.2026).

3. Державна служба України з надзвичайних ситуацій : офіц. вебсайт. URL: <https://dsns.gov.ua> (дата звернення: 09.04.2026).

4. Питання Державної служби України з надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1052. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF> (дата звернення: 09.04.2026).

Сергій Степанчук,
*старший викладач кафедри
протимінної діяльності та спеціальної
підготовки НУЦЗ України*

Роман Шевченко,
*заступник начальника центру –
начальник відділу організації науково-
дослідної діяльності науково-
інноваційного центру НУЦЗ України*

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЛЕКСІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЕМІНЕРА В УМОВАХ РАДІАЦІЙНОГО ЗАБРУДНЕННЯ

Важливим напрямом підвищення ефективності підготовки фахівців у сфері протимінної діяльності є модернізація освітніх програм в умовах воєнного стану та сучасних безпекових викликів. Сьогодні освітній процес має враховувати не лише класичні підходи до підготовки, але й нові типи загроз, зокрема комбінований вплив вибухонебезпечних предметів і радіаційного забруднення. Це зумовлює необхідність перегляду змісту навчальних дисциплін, впровадження міждисциплінарних модулів та інтеграції практико-орієнтованих компонентів, спрямованих на формування у здобувачів здатності діяти в умовах невизначеності та підвищеного ризику.

Особливої актуальності ця проблема набуває у районах розташування об'єктів ядерної енергетики [1], зони відчуження Чорнобильської атомної електростанції [2], а також територіях, які піддавалися масованим обстрілам та потенційно можуть містити радіаційно небезпечні джерела [3].

Виконання робіт з розмінування у таких умовах супроводжується впливом комбінованих небезпечних чинників – вибухових та радіаційних, що зумовлює необхідність застосування комплексів засобів броне- та радіаційного

захисту. Разом із тим підвищення рівня індивідуального захисту неминує призводить до зростання маси спорядження, обмеження рухливості та збільшення фізичного навантаження на демінера, що може впливати на ефективність виконання технологічних операцій та загальні показники діяльності підрозділу.

За умов обмеженої можливості проведення повномасштабних натурних експериментів у реальному радіаційно-небезпечному середовищі доцільним є застосування аналітичних методів дослідження, зокрема методу експертного оцінювання. Його використання дозволяє формалізувати професійний досвід фахівців у сфері протимінної діяльності, встановити пріоритетність окремих характеристик комплексів захисту та визначити їх вплив на інтегральні показники ефективності діяльності демінера.

Таким чином, актуальною та науково значущою є розробка методичного підходу до експертного оцінювання впливу характеристик комплексів броне- та радіаційного захисту на ефективність гуманітарного розмінування в умовах радіаційного забруднення [4].

Для визначення якості виконання гуманітарного розмінування в умовах радіаційного забруднення, особливо в тих випадках, коли нема можливості здійснити безпосередній контроль підконтрольної експлуатації засобів броне- та радіаційного захисту, можна застосувати експертне оцінювання за результатами відповідного анкетування.

Показник ваги впливу кожної із характеристик, яка є важливою під час розмінування в обраному комплексі засобів броне- та радіаційного захисту, для кожного варіанту дій демінера можна визначити як

$$\alpha_{x_i} = \frac{\sum_{j=1}^m x_{ij}}{\sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n x_{ij}}, \quad (1)$$

де x_{ij} - оцінка ваги i -ї характеристики обраного комплексу засобів броне- та радіаційного захисту, яку надав j -ий експерт під час оцінювання

визначеного варіанту;

n – кількість показників якості;

m – кількість експертів в групі.

Тоді, з урахуванням середніх значень показника i -ї характеристики обраного комплексу засобів броне- та радіаційного захисту

$$\bar{x}_i = \frac{\sum_{j=1}^m x_{ij}}{m} \quad (2)$$

узагальнена оцінка впливу розглянутих характеристик обраного комплексу засобів броне- та радіаційного захисту на діяльність демінера може бути розрахована як

$$S = \sum_i^n (\alpha_{x_i} \cdot \bar{x}_i) = \sum_i^n \left(\frac{\sum_{j=1}^m x_{ij}}{\sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n x_{ij}} \cdot \frac{\sum_{j=1}^m x_{ij}}{m} \right) \quad (3)$$

Враховуючи те, що точка зору експертів повинна бути узгодженою, одночасно треба перевірити це, використовуючи коефіцієнт конкордації (загальний коефіцієнт рангової кореляції для групи експертів).

Оскільки в нашому випадку допускається визначення однакових рангових (так званих зв'язаних) оцінок, отримане ранжування необхідно привести до нормального виду, при якому сума рангів в ранжировці i -го експерта відповідає умові

$$\sum_{j=1}^n x'_i = 0.5 \cdot n \cdot (n + 1) \quad (4)$$

Для цього обраним показниками оцінки якості комплексу засобів індивідуального захисту з однаковим рангом присвоюємо ранг, який дорівнює середньому значенню місць, які поділяють між собою обрані показники. Тобто, оцінка зв'язаних рангів визначається як

$$x'_{ij} = 1 + \frac{t+1}{2} \quad (5)$$

де 1 – кількість об'єктів, більш важливих ніж об'єкти в групі, яка розглядається;

t – кількість об'єктів в групі, яка розглядається (довжина зв'язку).

Це дозволяє перейти до перевірки узгодженості думок експертів за допомогою коефіцієнта конкордації.

Список використаних джерел

1. Україна, Запорізька АЕС, Росія: ядерний теракт – що треба знати? *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-zaporizka-aes-rosiya-yadernyy-terakt-shcho-treba-znaty/32472691.html> (дата звернення: 08.04.2026).
2. Понад 95% території зони відчуження ЧАЕС може бути заміновано. *Укрінформ*. 26.04.2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3701184-ponad-95-teritorii-zoni-vidcuzenna-caes-moze-buti-zaminovano.html> (дата звернення: 08.04.2026).
3. Загроза застосування тактичної ядерної зброї: чи зважиться Путін на удар. *RFI*. 20.06.2023. URL: <https://www.rfi.fr/uk5465656.html> (дата звернення: 08.04.2026).
4. Вальченко О. І., Степанчук С. О., Стрілець В. В., Шевченко Р. І., Макаров Є. О. Оцінка ефективності підготовки до гуманітарного розмінування радіаційно-забрудненої місцевості із застосуванням нормативів. *Комунальне господарство міст*. 2025. Т. 1, № 189. С. 410–415. DOI: doi.org (дата звернення: 08.04.2026).

Василь Стратонов,
професор кафедри національного,
міжнародного права та
правоохоронної діяльності
Херсонського державного
університету, доктор юридичних наук

**ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ТА СУЧАСНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ**

Питанням практичної діяльності підготовки працівників слідчих підрозділів системно проводились обговорення на конференціях, круглих столах, тощо [1]. Особисто мною даному питанню приділялась увага на монографічному рівні, де був включений окремий підрозділ [2]. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується активним впровадженням інноваційних підходів до організації освітнього процесу. Особливої актуальності це набуває у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання (військових, правоохоронних, безпекових тощо), де необхідно поєднати академічну підготовку з практичною, професійно орієнтованою діяльністю [3;4;5;6; 8;9].

Відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, одним із пріоритетних напрямів є модернізація освітнього процесу шляхом використання інноваційних педагогічних технологій, що забезпечують формування компетентного, конкурентоспроможного фахівця [3].

Інноваційні педагогічні технології – це системи методів, засобів і форм організації навчання, спрямовані на підвищення ефективності освітнього процесу та розвиток особистості здобувача освіти. До основних характеристик інноваційних технологій належать: орієнтація на студентоцентризм; інтерактивність навчання; використання цифрових ресурсів; практична спрямованість; розвиток критичного мислення.

Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання мають низку особливостей: регламентований режим навчання; поєднання освітнього процесу зі службовою підготовкою; підвищені вимоги до дисципліни та фізичної підготовки; орієнтація на формування професійних компетентностей у сфері безпеки, оборони, правопорядку.

Ці особливості зумовлюють необхідність адаптації сучасних педагогічних технологій до специфіки підготовки фахівців.

У сучасній освітній практиці активно застосовуються такі методики: *Інтерактивні методи навчання* (дискусії, дебати; мозковий штурм; кейс-метод; рольові та ділові ігри); *Проблемно-орієнтоване навчання* (*Problem-*

Based Learning). Спрямоване на формування здатності самостійно вирішувати професійні завдання.

Проектне навчання передбачає виконання курсантами (студентами) практичних завдань у вигляді проєктів, що моделюють реальні професійні ситуації. *Змішане навчання (Blended Learning)* поєднує традиційні аудиторні заняття з онлайн-навчанням. *Дистанційні технології*, а саме використання платформ електронного навчання, відеолекцій, онлайн-тестування.

Інноваційні педагогічні технології до найбільш ефективних інноваційних технологій належать: *STEM-освіта* а саме, інтеграція науки, технологій, інженерії та математики; *Гейміфікація* – використання ігрових елементів у навчанні; *Мобільне навчання (m-learning)*, використання віртуальної та доповненої реальності (VR/AR); *Адаптивне навчання* – індивідуалізація освітнього процесу.

Впровадження інновацій потребує врахування таких аспектів: поєднання інновацій із традиційною дисциплінарною системою; забезпечення практичної спрямованості навчання; використання симуляційних технологій (тренажери, моделювання ситуацій); підготовка викладачів до використання новітніх методик; створення відповідного матеріально-технічного забезпечення.

Основні труднощі впровадження: недостатній рівень технічного забезпечення; опір змінам з боку викладачів; потреба у підвищенні цифрової компетентності; обмеження, пов'язані зі специфічним режимом навчання.

Для підвищення ефективності впровадження інновацій доцільно: організовувати системне підвищення кваліфікації викладачів; розвивати цифрову інфраструктуру; впроваджувати міжнародний досвід; стимулювати інноваційну діяльність педагогів; удосконалювати нормативно-правову базу.

Узагальнюючи можемо констатувати, що впровадження інноваційних педагогічних технологій у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є необхідною умовою підвищення якості підготовки фахівців. Сучасні методики навчання сприяють формуванню професійних компетентностей, розвитку критичного мислення та готовності до практичної діяльності.

Ефективність цього процесу залежить від комплексного підходу, який включає модернізацію змісту освіти, підготовку викладачів та розвиток матеріально-технічної бази відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України.

Список використаних джерел

1. Стратонов В. М., Пономаренко Г. О. До питань підготовки працівників слідчих підрозділів. *Нормативно-правове забезпечення проходження служби в органах внутрішніх справ України* : матер. міжвуз. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 берез. 2004 р.). Харків : НУВС, 2004. С. 23–26.
2. Стратонов В. М. Криміналістична теорія пізнавальної діяльності : монографія. Херсон : Вид-во Херсонського держ. ун-ту, 2009. 440 с.
3. Про вищу освіту : Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 01.04.2026).
4. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 берез. 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p> (дата звернення: 01.04.2026).
5. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 25 листоп. 2016 р. № 1296 (із змінами, внесеними наказом МВС України від 23.02.2017 № 165). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS675> (дата звернення: 01.04.2026).
6. Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти : Наказ МОН України від 12 трав. 2023 р. № 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23> (дата звернення: 01.04.2026).
7. Інформаційні технології в юридичній діяльності : базовий курс : навч. посібник / В. М. Стратонов, О. В. Співаковський, М. І. Шерман, В. В. Лапінський. Херсон : ХДУ, 2012. 220 с.
8. Глобенко Г. І. До питання підвищення кваліфікації слідчих Національної поліції України. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)* : зб. матер. конф. Харків, 2017. URL: univd.edu.ua (дата звернення: 01.04.2026).
9. Гончарук О. І. Національно-патріотичне виховання української студентської та курсантської молоді як один із пріоритетних напрямів сучасної освіти. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)* : зб. матер. конф. Харків, 2017. URL: univd.edu.ua (дата звернення: 01.04.2026).

Антон Тимофєєв,
старший викладач Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

ЩОДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВ ЗА ДІЇ, ЯКІ ВЧИНЕНІ ПРИВАТНИМИ ВІЙСЬКОВИМИ КОМПАНІЯМИ

Сучасний міжнародний правопорядок стикається з новими викликами, зумовленими активним застосуванням приватних військових компаній (далі – ПВК) різними державами для вирішення військових та геополітичних цілей по всьому світу. Ключовим аспектом такого партнерства є можливість застосування «правдоподібного заперечення», що значно ускладнює офіційне покладення відповідальності за дії, вчинені ПВК, на відповідну державу-замовника.

Для доведення факту контролю держави над діями приватних агентів, Міжнародний суд ООН (далі – МС ООН) розробив та застосовує тест «ефективного контролю», проте умови його застосування є вкрай складними. На сьогодні, коли прямі докази такого детального контролю майже відсутні, виникає проблема у практичній реалізації притягнення до відповідної держави за результати та наслідки діяльності ПВК. Ця стаття має на меті проаналізувати механізми атрибуції та запропонувати принцип «належної обачності» як перспективний інструмент для покладення відповідальності на держави за міжнародно-протиправні діяння, вчинені ПВК, з якими вони співпрацюють або фінансують, розглядаючи це на прикладах ПВК «Вагнера» та «Blackwater».

Документом, який передбачає можливість притягнення держав до відповідальності, є Статті про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, розроблені Комісією міжнародного права ООН та схвалені Генеральною асамблеєю ООН в 2001 році (далі – Статті) [1].

Фундаментальний принцип Статей полягає в тому, що держави несуть відповідальність тільки за свої власні протиправні діяння. Дії приватних осіб, як правило, не є діями держави. Проте, з даного правила є виключення, яке передбачене в ст. 8, яка зазначає: «Поведінка особи або групи осіб вважається діянням держави відповідно до міжнародного права, якщо особа або група осіб фактично діє за вказівкою, під керівництвом або контролем цієї держави при здійсненні такої поведінки». Ключовим в такому випадку є доведення факту

контролю держави над діями, які вчинялись приватними агентами, для чого МС ООН вироблено сталу практику, яка полягає в застосуванні тесту «ефективного контролю».

Вищевказаний тест був розроблений Міжнародним судом ООН в справі «Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки» 1986 року. [2]. На практиці це означало, що США повинні були б віддавати «накази або інструкції» щодо конкретних операцій або «примушувати до вчинення» кожного окремого протиправного акту. Таким чином, цей тест вимагає доведення детального контролю на операційному рівні, а не просто загального нагляду.

Згодом після цього, МКТЮ у справі «Прокурор проти Душко Тадіча» від 02 жовтня 1995 року розроблено тест «загального контролю», який був значно м'якший за попередній.[3].

При цьому слід зауважити, що дані тести не є такими, що протирічать один одному. Тест «загального контролю» розроблений з метою того, щоб встановити, що конфлікт мав міжнародний характер, на відміну від тесту «ефективного контролю», який стосується іншої галузі, а саме, відповідальності держав.

Цю позицію підтверджено рішенням Міжнародного суду ООН «Боснія та Герцоговина проти Сербії та Чорногорії» від 26 лютого 2007 року[4].

З вищенаведеного слідує, що для атрибуції дій ПВК державі, в розумінні ст. 8 Статей, можливим є застосування виключно тесту «ефективного контролю», який є суворим та передбачає наявність прямих вказівок держави на вчинення протиправних діянь ПВК, що в сучасних реаліях є майже неможливим.

Норми, які передбачають атрибуцію певних дій державі відносяться до вторинних. Невиконання ж зобов'язання з запобігання воєнних та інших злочинів або нанесення шкоди іншим державам, відноситься до порушення первинних норм, за що так само має наступати відповідальність. Ці норми не відносять діяння певних приватних агентів державі, проте зазначають, що держава має нести відповідальність за недотримання первинних норм, зокрема,

принципу «належної обачності».

У зв'язку з цим прогалина у відповідальності, яка виникає через неможливість атрибуції протиправних дій ПВК державі, на нашу думку, може бути заповнена за рахунок доведення невиконання державою принципу «належної обачності».

Вперше принцип «належної обачності» з'явився в 19-му столітті в справі «Алабама», де арбітражний трибунал визнав Велику Британію відповідальною за те, що вона не проявила належної обачності для запобігання будівництву та оснащенню на своїй території кораблів для Конфедеративних Штатів Америки під час Громадянської війни в США [5].

В цілому принцип «належної обачності» можна визначити як юрисдикцію вживати заходів запобігання, а також можливість для держави діяти, виходячи з інформації про ймовірну шкоду або обставини, які виправдовують очікування ймовірної шкоди [6].

Важливим рішенням, яке визначає застосовність принципу «належної обачності», вважається рішення Міжнародного суду ООН у справі «Про протоку Корфу» від 9 квітня 1949 року. Ключовим є визначення про те, що кожна держава зобов'язана свідомо не дозволяти використання своєї території для вчинення дій, що суперечать правам інших держав, що лягло в основу сучасного розуміння даного принципу [7].

На сьогодні цей принцип застосовується також в міжнародному кіберправі, екологічному та інших галузях права. Сучасне міжнародне право визнає різні форми екстериторіального контролю та юрисдикції зі сторони держав.

Важливим в цьому аспекті є Документ Монтре від 2008 року, який хоч і не є юридично обов'язковим, проте він деталізує та максимально комплексно розглядає концепцію належної обачності саме в контексті ПВК. [8].

У зв'язку з цим, цей принцип може бути поширений на відносини держав щодо ПВК, з якими вони укладають контракти, здійснюють пряме фінансування та загальний контроль їхньої діяльності. Це стосується також

держав походження і територіальних держав.

Розглянемо можливість застосування тесту «ефективного контролю», а в разі невідповідності його вимогам, принципу «належної обачності», на прикладі взаємовідносин держав з ПВК «Вагнера» та ПВК «Blackwater».

Особливо активну участь ПВК «Вагнера» брали під час збройного конфлікту на території України, на боці росії. Під час участі в бойових діях, учасники ПВК «Вагнера» здійснили численні воєнні злочини, зокрема: позасудові страти, жорстоке поводження з військовополоненими та напади на цивільні об'єкти. Це підтверджується численними кримінальними провадженнями, які розслідуються правоохоронними органами України та звітами громадських та правозахисних організацій [9].

Для можливості застосування до росії та ПВК «Вагнера» тесту «ефективного контролю» доцільним є проаналізувати фактичні дані стосовно їх дій на території України. 20 лютого 2014 року росія здійснила акт агресії проти України, який 24 лютого 2022 року переріс у повномасштабне вторгнення. У зв'язку з цим, воєнні злочини вчинялись учасниками ПВК «Вагнера» в умовах міжнародного збройного конфлікту.

Відповідно до ст. 1 Женевських конвенцій 1949 року, яка є загальною, держави зобов'язуються дотримуватися та забезпечувати дотримання цих конвенцій за всіх обставин.

У зв'язку з численними втратами особового складу регулярних військ рф, остання залучила бо бойових дій ПВК «Вагнера», виділивши їй значні ресурси, зброю, військову техніку та надала можливість вербувати ув'язнених з російських в'язниць. При цьому ПВК «Вагнера» позиціонувалась як приватна сила, що діє поза російським законодавством і військовою ієрархією країни.

Більша частина воєнних злочинів вчинялась на території Донецької області, яка на той момент була окупована державою-агресором. Відповідно до ст. 43 IV Конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі 1907 року, з фактичним переходом до рук окупанта повноважень легітимної влади він вживає всіх

залежних від нього заходів для того, щоб, по можливості, відновити і забезпечити громадський порядок і безпеку, дотримуючись існуючих у країні законів [10].

Також, у червні 2023 року діючий президент рф заявив, що група «Вагнера» повністю фінансувалась з бюджету росії, а на її утримання було витрачено близько 1 мільярда доларів [11].

Дії ПВК «Вагнера» в даному випадку виходять за межі тесту «ефективного контролю», який стосується контролю держави над зовнішнім актором, адже наведені аргументи свідчать про те, що вони діяли, *de facto*, як утворення, що здійснює державну владу, відповідно до ст. 5 Статей.

Менш однозначною є відповідальність США за злочини, вчинені співробітниками ПВК «Blackwater» під час збройного конфлікту в Іраку. Так, починаючи з 2004 року ПВК «Blackwater», на підставі офіційних контрактів з урядом США виконувала безпекові завдання на території Іраку. При цьому, під час виконання завдань починаючи з 2005 року, співробітники компанії приймали участь в більше ніж 195 інцидентах, при цьому відкриваючи першими вогонь в 80% випадків [12]. Показовою, в контексті виконання США принципу «належної обачності» є подія від 16 вересня 2007 року, під час якої, внаслідок застосування зброї співробітниками ПВК «Blackwater», загинуло 14 цивільних осіб.

У зв'язку з тим, що США не мала виключного фінансового впливу на компанію, події відбувались на території іншої країни і при цьому ПВК «Blackwater» виконувала тільки окремі завдання, відповідно до контрактів, говорити про виконання тесту «ефективного контролю» в даному випадку не є доцільним, а тому атрибуція дій державі неможлива. Але, відсутність реакції на численні порушення зі сторони співробітників ПВК «Blackwater», відсутність фактичного реального покарання винних у вчиненні злочину, у зв'язку з їх помилуванням, наявність значного економічного впливу на компанію через офіційні контракти, на нашу думку, може свідчити, про наявність порушення принципу «належної обачності» зі сторони США шляхом бездіяльності.

Проведений аналіз демонструє, що існуючі механізми атрибуції дій приватних військових компаній державам, зокрема тест «ефективного контролю» МС ООН, є суворими та практично неможливими для застосування у сучасних міжнародних відносинах. Це створює значну проблему щодо притягнення до відповідальності держав за вчинені міжнародно-протиправні діяння ПВК. Даний факт підкреслює необхідність пошуку альтернативних правових підходів для притягнення до такої відповідальності. У цьому контексті принцип «належної обачності» пропонується як життєздатне рішення. Він передбачає юрисдикцію вживати запобіжних заходів та діяти, виходячи з інформації про ймовірну шкоду.

Список використаних джерел

1. Відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння : міжнар. документ від 12.12.2001. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf (дата звернення: 10.10.2026).
2. Справа стосовно військової та напіввійськової діяльності в Нікарагуа та проти Нікарагуа (Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки) : рішення Міжнар. суду ООН від 27 черв. 1986 р. URL: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf> (дата звернення: 10.04.2026).
3. Прокурор проти Душко Тадіча : рішення Міжнар. кримін. трибуналу по колишній Югославії від 02 жовт. 1995 р. URL: <https://www.icty.org/x/cases/tadic/acdec/en/51002.htm> (дата звернення: 10.04.2026).
4. Справа стосовно застосування Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (Боснія та Герцеговина проти Сербії та Чорногорії) : рішення Міжнар. суду ООН від 26 лют. 2007 р. URL: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf> (дата звернення: 10.04.2026).
5. Справа «Алабама» (Сполучені Штати Америки проти Великої Британії) : рішення Міжнар. арбітражу від 14 верес. 1871 р. URL: https://legal.un.org/riaa/cases/vol_XXIX/125-134.pdf (дата звернення: 10.04.2026).
6. Другий звіт про міжнародну відповідальність за шкідливі наслідки, що випливають з дій, які не заборонені міжнародним правом : міжнар. документ ООН № A/CN.4/501 від 05.05.1999. URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_501.pdf (дата звернення: 10.04.2026).
7. Справа про протоку Корфу (Велика Британія проти Албанії) : рішення Міжнар. суду ООН від 09 квіт. 1949 р. URL: <https://www.icj->

cij.org/sites/default/files/case-related/1/001-19490409-JUD-01-00-EN.pdf (дата звернення: 10.04.2026).

8. Документ Монтре про відповідні міжнародно-правові зобов'язання та належні методи роботи держав, що стосуються діяльності приватних військових та охоронних компаній у період збройного конфлікту : міжнар. документ від 17.09.2008. URL: https://www.icrc.org/sites/default/files/event/file_list/montreux_document_en.pdf (дата звернення: 10.04.2026).

9. Група Вагнера. Поза відповідальністю. *Медійна ініціатива за права людини* : вебсайт. URL: <https://mipl.org.ua/grupa-vagnera-poza-vidpovidalnistyu/> (дата звернення: 10.04.2026).

10. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі : міжнар. договір від 18.10.1907. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222 (дата звернення: 10.04.2026).

11. Putin admits Kremlin gave Wagner nearly \$1 billion in the past year. *Politico* : вебсайт. 2023. URL: <https://www.politico.eu/article/vladimir-putin-yevgeny-prigozhin-russia-kremlin-gave-wagner-group-nearly-1-billion-in-the-past-year/> (дата звернення: 10.04.2026).

12. Blackwater Chief Defends Security Work in Iraq. *PBS News* : вебсайт. 02.10.2007. URL: <https://www.pbs.org/newshour/show/blackwater-chief-defends-security-work-in-iraq> (дата звернення: 10.04.2026).

Олексій Титаренко,

начальник науково-дослідної лабораторії з питань підготовки персоналу та проблем правоохоронної діяльності НГУ Київського інституту НГУ, доктор юридичних наук, доцент

Сергій Абрамов,

начальник науково-дослідної лабораторії з питань інноваційного забезпечення розвитку спроможностей НГУ Київського інституту НГУ, кандидат технічних наук, доцент

РОЛЬ ВВНЗ У ПРОВЕДЕННІ ІННОВАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ ПОТРЕБ СИЛ ОБОРОНИ (НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ)

В Україні налічується більше 16 вищих військових навчальних закладів (університету, академії, інститути), які діють у системі військової освіти Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державної

прикордонної служби України, Національної гвардії України, Служби зовнішньої розвідки [1].

До основних завдань ВВНЗ віднесені:

1) провадження освітньої діяльності, що забезпечує підготовку військових фахівців для сил безпеки та оборони за рівнями вищої та військової освіти;

2) провадження наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в інтересах Збройних Сил України, Національної гвардії України та інших складових сектору безпеки і оборони України шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, використання отриманих результатів в освітньому процесі [2].

Реалізація другого завдання стало ще більш актуальним в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року. Перед ВВНЗ, як і більшості науково-дослідних установ України, які задіяні в сфері оборони, керівництво міністерств, відомств та збройних формувань поставили завдання щодо спрямування своїх зусиль в науковій сфері, інноваційній діяльності для забезпечення нагальних потреб військ та підвищення їх спроможностей в умовах правового режиму воєнного стану.

В цьому напрямку для ВВНЗ є актуальним подолання низки проблемних питань, які стосуються:

1) скорочення розриву між науковими дослідженнями та змістом освіти, яка орієнтована на практичну діяльність. Дана позиція знайшла своє закріплення у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки [3].

2) вивчення та впровадження в наукову діяльність бойового досвіду військ, який ґрунтується на еволюції технічних особливостей та тактики наземного, водного та повітряного бою противника в період 2022-2025 років;

3) необхідності впровадження в освітній процес здобувачів вищої освіти навчання основам форсайтних досліджень для використання їх результатів при формуванні та прийнятті управлінських рішень у військовій сфері;

4) підготовки військового персоналу з активним впровадження інноваційних технологій, зокрема через впровадження гейміфікації, елементів доповненої та віртуальної реальності (AR/VR), що сприяє значному підвищенню мотивації здобувачів освіти до наукової діяльності та формуванню в них практичних навичок через інтерактивні сценарії;

5) підвищення активності здобувачів вищої освіти у науково-дослідній роботі та інноваційної діяльності через впровадження в BBH3 STEAM-освіти, яка базується на практичному застосуванні знань, розвитку креативності, критичного мислення та вирішенні реальних проблем, готуючи військового фахівця учнів до сучасних інноваційних викликів в воєнній сфері.

Далі пропонується розглянути досвід Київського інституту Національної гвардії України з проведення наукових досліджень, спрямованих на інноваційний розвиток спроможностей підрозділів НГУ в умовах воєнного стану.

Київський інститут Національної гвардії України (КІ НГУ) – вищий військовий навчальний заклад, де готують майбутніх офіцерів для підрозділів Національної гвардії України, заснований у 2021 році. Сьогодні КІ НГУ є провідним вищим військовим навчальним закладом Національної гвардії України з потужною науковою складовою.

У питаннях розвитку спроможностей НГУ та впровадження передових технологій (за досвідом держав-членів НАТО та FIER) наукова робота здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних наукових працівників спрямована на [4]: науково-методичне обґрунтування перспективних шляхів розвитку спроможностей НГУ за основними напрямками (інституційні, оперативні (бойові), забезпечення готовності, забезпечення діяльності); підготовку органів військового управління та військових частин (підрозділів) НГУ; удосконалення національного законодавства у сфері забезпечення державної безпеки та гармонізації із законодавством європейського союзу і документами НАТО; розроблення (удосконалення) законодавчої та нормативно-правової бази діяльності Національної гвардії України за досвідом

держав-членів НАТО та FIER; співробітництво у сферах національної безпеки і оборони; вивчення передового досвіду держав-членів НАТО щодо стабілізації оперативної обстановки за моделлю Stability Policing; удосконалення системи підготовки НГУ за всіма напрямками службово-бойової діяльності з урахуванням євроатлантичних принципів і підходів; нарощування спроможностей цивільно-військового співробітництва.

В період 2022-2025 роки інститут поступово посилює свій інноваційний потенціал (науковці, здобувачі вищої освіти) що відображається на кількості наукових досліджень, які проводяться в інтересах Національної гвардії України для посилення спроможностей підрозділів. За звітний період кількість проведених наукових досліджень збільшилась з 2 до 16 (+ 14).

Так, наприклад, у 2022 році було виконано 2 НДР. За результатами однієї НДР були розроблені та впроваджені пропозиції щодо удосконалення використання в бойових бригадах НГУ системи ISTAR (Intelligence, Surveillance, Target Acquisition, and Reconnaissance) як комплексної системи розвідки, спостереження, цілевказання та рекогносцировки.

У 2025 році з 16 науково-дослідних робіт: 8 – ініціативні, та 8 – на замовлення ГУ НГУ (спрямовані на вирішення прикладних питань для підрозділів оперативного призначення). Всі наукові дослідження, які виконуються науково-педагогічними працівниками інституту із залученням здобувачів вищої освіти (курсантів) охоплювали наступні тематики: покращення логістичного забезпечення підрозділів та евакуація поранених; інженерна підготовка та розмінування; розробка/удосконалення тренажерних систем для вогневої підготовки; розробка генератора тактичних сценаріїв для військових симуляцій з використанням алгоритмів штучного інтелекту; використання БПЛА та РЕБ підрозділами, протидія FPV-дронам [5]; забезпечення безпеки підрозділами на деокупованих територіях; забезпечення військової дисципліни в підрозділах в умовах воєнного стану; запровадження стандартів НАТО в освітній процес, під час індивідуальної підготовки персоналу [6].

Науковцями КІ НГУ останнім часом активізована діяльність у напрямку проведення інноваційних досліджень на замовлення ГУ НГУ, які передбачають розробку дослідних зразків на рівні TRL 3 – TRL 4. Ці розробки спрямовані на посилення спроможностей підрозділів НГУ у питаннях: безпечної евакуації поранених, використання БПЛА, підвищення енергонезалежності малих підрозділів в зоні ведення бойових дій (Рис. 1). На всі розробки були отриманні охоронні документи (патенти на корисну модель).

Рис. 1: Результати інноваційної діяльності Київського інституту Національної гвардії

України за 2025 рік

Особливістю КІ НГУ у проведенні наукових досліджень, які орієнтовані на потреби підрозділів НГУ є те, що до цього процесу залучаються здобувачі вищої освіти (курсанти), які мають бойовий досвід, а також представники бойових бригад НГУ.

У подальшому наукові дослідження та інновації у військовій сфері повинні враховуватись ВВНЗ під час визначення змісту та розвитку освітніх програм, що в перспективі робить їх актуальними та практико орієнтованими та відповідає стандартам НАТО: Ві-SCD 75-2, Ві-SCD 75-7 (Освіта та індивідуальна підготовка) [7].

Список використаних джерел

1. Міністерство освіти і науки України. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності : Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: edbo.gov.ua (дата звернення: 26.03.2026).
2. Про затвердження Положення про вищі військові навчальні заклади : постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 № 467. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 26.03.2026).
3. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р (у ред. від 06.01.2026). URL: rada.gov.ua (дата звернення: 26.03.2026).
4. Київський інститут Національної гвардії України. Пріоритетні напрями наукових досліджень на 2023–2027 роки. URL: kingu.edu.ua (дата звернення: 26.03.2026).
5. Tytarenko O., Abramov S., Ktitorov M., Synytsina Y. Countering FPV drones: insights from Ukraine's combat experience. *Journal of Advances in Military Technology*. 2025. Vol. 20, No. 2. P. 421–434. DOI: doi.org (дата звернення: 08.04.2026).
6. BI-Strategic Command Directive 075-007 Education and Individual Training Directive. 2015. URL: coemed.org (дата звернення: 10.03.2026).
7. Сиротенко А. М., Богунов С. О., Приходько Ю. І. Інновації в системі підготовки військових фахівців з вищою освітою: поняття, сутність, спрямованість. *Наука і оборона*. 2018. № 3. С. 38–46. DOI: doi.org (дата звернення: 20.03.2026).

Микола Тишлек,
 директор ННІ підготовки фахівців для
 підрозділів кримінальної поліції імені
 Е.О. Дідоренка Донецького державного
 університету внутрішніх справ, доктор
 філософії в галузі права

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Кримінальна поліція як структурний елемент Національної поліції України представлена сукупністю оперативних підрозділів, діяльність яких полягає у здійсненні оперативно-розшукових заходів, документуванні злочинної діяльності, виявленні осіб, причетних до злочинів, та забезпеченні взаємодії із суміжними органами в рамках кримінального переслідування. На

відміну від слідчих, оперуповноважені діють переважно негласними методами і є «очима та вухами» системи протидії злочинності на оперативному рівні.

Реалізація Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (далі – КСП) принципово змінює операційне середовище кримінальної поліції: від реактивного реагування на окремі злочини – до превентивного, аналітично обґрунтованого впливу на злочинне середовище, що зумовлює необхідність переосмислення змісту та методів підготовки оперуповноважених у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських (далі – ЗВО).

Ключовою концептуальною новацією КСП для підрозділів кримінальної поліції є орієнтація на ILP-модель – Intelligence-Led Policing (правоохоронна діяльність, керована аналітичною розвідкою). Сутність моделі полягає в тому, що рішення про пріоритети оперативної роботи, розподіл ресурсів та вибір об'єктів оперативного інтересу ухвалюються на підставі аналітично опрацьованої розвідувальної інформації, а не ситуативно. На практиці це означає, що оперуповноважений перестає бути виконавцем разових завдань і стає повноправним учасником аналітичного процесу.

Для підготовки оперуповноважених перехід до ILP-моделі означає необхідність опанування нових компетентностей: збирання та первинне оброблення оперативної інформації в структурованому форматі; розуміння продуктів кримінального аналізу та вміння їх використовувати в оперативній роботі; участь в оцінюванні загроз на рівні підрозділу; документування оперативних даних у стандартах, сумісних із системами SOCTA та SIENA.

Реформа принципово змінює правове регулювання оперативно-розшукової діяльності. Законопроект «Про кримінальну розвідку» передбачає поетапну трансформацію ОРД у кримінальну розвідку із чітким розмежуванням її від кримінальної процесуальної, розвідувальної та контррозвідувальної діяльності. Для оперуповноважених це означає зміну не лише термінології, але й фундаментальних правових підстав своєї діяльності.

Паралельно в межах КСП здійснюється реформа суміжного інституту – підслідності. Проект змін до КПК передбачає консолідацію повноважень щодо розслідування злочинів у сфері економіки в БЕБ та розширення дискреції прокурора щодо зміни підслідності. Для оперуповноважених кримінальної поліції принципово важливо розуміти оновлені межі своїх повноважень та порядок передачі матеріалів оперативного документування органу досудового розслідування.

Стосовно специфіки роботи в умовах збройного конфлікту, оперативні підрозділи залучаються до документування воєнних злочинів і злочинної діяльності, пов'язаної з конфліктом. В умовах збройного конфлікту незаконний обіг вогнепальної зброї набув масштабів, що вимагають системної оперативної відповіді. КСП присвячує цьому окремий пункт, а постановою Кабінету Міністрів від 05.07.2024 № 790 утворено Координаційний центр з питань протидії незаконному обігу вогнепальної зброї. Наказом МВС від 02.06.2025 № 373 затверджено Положення про Контактний пункт при Координаційному центрі за участю НПУ, Військової служби правопорядку та СБУ.

Для оперуповноважених кримінальної поліції це означає необхідність опанування специфіки оперативної роботи за цим напрямом: ідентифікація вогнепальної зброї та боєприпасів, робота з підсистемою «Кримінальна зброя» Інформаційного порталу Національної поліції, взаємодія з Координаційним центром та військовими формуваннями.

Оперативні підрозділи кримінальної поліції дедалі активніше діють у рамках загальноєвропейських механізмів. Зазначимо, що у 2025 році НПУ взяла участь у 222 оперативних діях у межах 15 Оперативних планів ЕМРАСТ за пріоритетними напрямками: протидія кримінальним структурам високого ризику, кібератакам, торгівлі людьми, контрабанді мігрантів, незаконному обігу наркотиків і зброї, фінансовим злочинам, шахрайству тощо. Участь оперуповноважених в оперативних діях ЕМРАСТ – це вже не виняток, а систематична практика. Директива ЄС 2023/977, що набула чинності у 2025 році, зробила мережу SIENA обов'язковим «каналом за замовчуванням» для

інформаційного обміну між правоохоронними органами держав-членів та партнерів ЄС. Принципово важливим для оперуповноважених є участь у спільних слідчих групах (ССГ). У 2025 р. створено 28 нових ССГ, загальна кількість діючих – 58 з 25 іноземними державами. Переважна більшість (71 %) – із країнами ЄС: Чехією, Латвією, Молдовою, Польщею. Оперативна складова ССГ вимагає від оперуповноважених знання процедур міжнародного правового співробітництва, специфіки роботи через канали SIENA та I-24/7 Інтерполу, розуміння правових систем держав-партнерів. Зазначене свідчить про те, що міжнародна оперативна взаємодія перетворилася із епізодичної практики на повсякденну реальність діяльності оперуповноважених кримінальної поліції, а отже, ЗВО зобов'язані переглянути зміст освітніх програм у напрямі запровадження спеціалізованих модулів із тактики оперативної роботи за пріоритетними напрямками СОСТА, поглибленої іншомовної підготовки у правоохоронному дискурсі, порівняльного поліцейського права та практичних навичок роботи з інструментами міжнародного інформаційного обміну, інакше розрив між реальними вимогами оперативної практики та рівнем підготовки випускників неминуче поглиблюватиметься.

Отже, реформування органів правопорядку в рамках КСП 2023–2027 формує якісно нові вимоги до підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції. З метою приведення системи підготовки у відповідність до цих вимог пропонується:

1. Запровадити спеціалізовану освітню компоненту «Кримінальна розвідка та ІЛР-модель» до освітніх програм з обов'язковим практичним компонентом: збирання оперативної інформації в структурованому форматі, аналіз продуктів кримінального аналізу, розроблення тактичних планів оперативних заходів на основі аналітичних даних.

2. Розробити профільні освітні програми підвищення кваліфікації оперуповноважених за пріоритетними напрямками СОСТА Україна (2025): кіберзлочинність та кібершахрайство, незаконний обіг наркотиків, протидія незаконному обігу зброї, торгівля людьми, екологічні злочини. Кожна програма

має включати розділ щодо тактики оперативних заходів і специфіки доказової бази за відповідним видом злочинів.

3. Включити до програм підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції блок «Оперативне співробітництво в рамках ЕМРАСТ та SIENA», які можуть знайти своє втілення як на рівні окремих освітніх компонент, так і імplementовані до вже існуючих.

4. Узагальнити оперативний досвід, набутий підрозділами кримінальної поліції в умовах збройного конфлікту (документування воєнних злочинів, протидія злочинності на деокупованих територіях, протидія незаконному обігу зброї), та відобразити його в освітніх програмах ЗВО.

Анатолій Тіхонов,
здобувач вищої освіти
Мелітопольського державного
педагогічного університету імені
Богдана Хмельницького
Науковий керівник: Олег
Предместніков, завідувач кафедри
права Мелітопольського державного
педагогічного університету імені
Богдана Хмельницького, доктор
юридичних наук, професор

АДАПТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ ДО ВИМОГ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Збройна агресія Росії змусила систему правничої підготовки дати відповідь на питання, яке раніше здавалося теоретичним: чи є юрист у час війни кабінетним консультантом, чи ключовим учасником системи оборони держави? Реальність вимагає суттєвого перегляду змісту освіти майбутніх правників

Масштаб втрат є одним із найпотужніших аргументів для реформи. Прямі збитки інфраструктури перевищили 155 мільярдів доларів США станом на початок 2024 року, що формує безпрецедентний запит на юристів, здатних забезпечити правові механізми репарацій, документування збитків та правового супроводу відновлення. Жодне з цих завдань не входить до стандартного курсу

цивільно-правової підготовки – і це само по собі є діагнозом стану речей.

Аналіз чинного законодавства виявляє суттєву прогалину між тим, що держава декларує, і тим, що вона реально забезпечує в освітній сфері. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII [4] визначає склад сектору безпеки і оборони та функціональні повноваження його суб'єктів – ЗСУ, СБУ, МВС та інших органів, що опосередковано формує потребу у фахівцях правничого профілю для забезпечення їхньої діяльності. Проте чинні освітні стандарти за спеціальністю D8 «Право» (раніше – 081) не передбачають системного або обов'язкового включення дисциплін, орієнтованих на роботу саме в цьому секторі. Законодавча рамка для такої підготовки існує – адекватна освітня відповідь на неї ще не сформована.

Паралельно існує і власне освітньо-правова колізія. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [6] визначає особливий статус закладів із специфічними умовами навчання, що готують кадри для МВС, СБУ та ЗСУ. У науковому середовищі точиться дискусія щодо самого права цих закладів готувати юристів. Частина дослідників наполягає на принциповій несумісності відомчої підготовки з академічними стандартами, оскільки ієрархічне середовище та корпоративна лояльність суперечать природі правничої професії [2, с. 256]. Інші вказують на функціональну цінність відомчих закладів: специфіка підготовки курсантів формує здатність діяти в умовах реального ризику, недосяжну у цивільному університеті [2, с. 255 – 256]. Оптимальною відповіддю є модель подвійної підготовки, апробована зокрема в системі Fachhochschule у Федеративній Республіці Німеччина: базова юридична освіта здобувається в акредитованому університеті, а галузева спеціалізація – у відомчих навчальних центрах [2, с. 261].

Визначення конкретного переліку компетентностей юриста сектору безпеки і оборони є центральним завданням реформи. Ефективний правовий супровід оборонної діяльності вимагає орієнтування одночасно у декількох нормативних просторах – національному, міжнародному гуманітарному та правових стандартах і нормативних підходах НАТО [1, с. 106 – 108]. Ключовою

методологічною засадою є принцип взаємосумісності – сумісності правових механізмів між суб'єктами сектору безпеки України та міжнародними системами безпеки [1, с. 107]. Для освітніх програм це означає одне: випускник повинен оперувати тими самими правовими інструментами та процедурами, що й його колеги у країнах – членах Альянсу.

Окрема гостра проблема – кіберправова підготовка. В умовах триваючих бойових дій захист кіберпростору набуває характеру стратегічного пріоритету, а правове регулювання цієї сфери потребує фахівців, здатних не лише застосовувати чинне законодавство, а й формувати його [3, с. 32–33]. Базою кіберправової підготовки має стати Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII [5], що визначає об'єкти кібербезпеки та систему суб'єктів із їхніми повноваженнями. Водночас Стратегія кібербезпеки України, затверджена Указом Президента від 26.08.2021 № 447/2021 [7], серед передумов кіберзагроз прямо називає «недосконалість нормативно-правової бази» та «повільну імплементацію положень європейського законодавства» [3, с. 34]. Ця констатація є одночасно і діагнозом, і програмою дій: її усунення потребує саме юристів із відповідними компетентностями.

Нормативне підґрунтя для розуміння системи, у якій функціонуватимуть такі юристи, формує комплексний підхід до забезпечення воєнної безпеки держави. Система її забезпечення реалізує взаємопов'язані функції – моніторингову, прогнозно-аналітичну, управлінську та інтеграційну, – і для ефективної роботи в кожній із них правник потребує специфічних знань і навичок [1, с. 108]. Уніфіковане розуміння ключових понять у сфері воєнної безпеки усіма суб'єктами системи підвищує ефективність процедур взаємодії [1, с. 109] – а отже, і стандарти підготовки юристів мають відповідати цьому рівню вимог.

Підсумовуючи, реформа юридичної освіти у сфері безпеки і оборони передбачає три ключові напрями. Перший – запровадження обов'язкових компонентів із міжнародного гуманітарного, військового та кіберправа у

стандарти підготовки за спеціальністю D8 «Право». Другий – гармонізація магістерських програм зі стандартами академій країн НАТО відповідно до принципу взаємосумісності, що перетворює освітній стандарт на інструмент реальної євроатлантичної інтеграції. Третій – формування кіберправової компетентності як обов'язкового, а не факультативного компонента підготовки, що відповідає як вимогам Стратегії кібербезпеки, так і реаліям сучасного збройного конфлікту. Це не питання формального оновлення навчальних планів. Це питання про те, чи матиме Україна достатній кадровий ресурс правників, здатних вигравати справи у міжнародних судах, захищати державний кіберпростір та формувати правову базу для євроатлантичної інтеграції. Відповідь залежить від рішень, які необхідно приймати сьогодні.

Список використаних джерел

1. Ігнат'єв А. М. Рекомендації щодо адаптації нормативно-правового поля у сфері воєнної безпеки України для імплементації методологічних основ оцінювання стану та рівня воєнної безпеки держави. *Social Development and Security*. 2025. Вип. 15, № 6. С. 97–111. DOI: doi.org (дата звернення: 08.04.2026).
2. Stepanenko O., Stepanenko A., Kostenko S., Kolodin D., Chugunikov I. Documentary analysis of Ukraine's educational policy in the context of conflict: the case of the ban on training lawyers in law enforcement agencies. *Revista Eduweb*. 2025. Vol. 19, No. 2. P. 252–265. DOI: doi.org (дата звернення: 08.04.2026).
3. Лисеюк А. М., Свінцицька Т. В. Правове забезпечення кібербезпеки України в умовах воєнного стану та євроінтеграції. *Право та інновації*. 2024. № 4 (48). С. 32–38. DOI: doi.org (дата звернення: 08.04.2026).
4. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).
5. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 403. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).
6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).
7. Указ Президента України «Про Стратегію кібербезпеки України» від 26.08.2021 № 447/2021. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 08.04.2026).

Петро Токар,

старший викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС, кандидат юридичних наук

Іван Кріцак,
професор кафедри права та суспільних наук Вінницького фінансово-економічного університету, кандидат юридичних наук, доцент

ЯКІСНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ ЯК ІНВЕСТИЦІЯ У МАЙБУТНЄ ДЕРЖАВИ

Університет цінний не стінами, а людьми. Інколи стіни університетів/академій називають намоленими. Сіяти «Добре, розумне, вічне» – тобто знання є продовженням великих справ у вибудовуванні благополуччя/добробуту держави. Навчаючи виховуй, а виховуючи навчай. Цей девіз повинен бути наріжним каменем ЗВО України. Можна з упевненістю сказати, що перемога вибудовується не лише на передовій. Вона вимірюється інтелектом. Тримати науковий фронт нашої держави не менш важливо, аніж тримати оборонний фронт. Наша сила в єдності та колективізмі. Якісна підготовка кадрів – це інвестиція в майбутнє нашої країни. Курсант ЗВО системи МВС, який має грошове забезпечення/стипендію понад 10 тис. грн є серйозною мотивацією для того, щоб навчатись і залишатись працювати у поліцейській системі (Петро Токар).

З нагоди 65-річчя Донецького державного університету внутрішніх справ (ДонДУВСа) хочеться сказати, що за короткий час діяльності/функціонування в якості Університету – ЗВО заслуговує на присвоєння – Національного. Це думка більшості, усіх тих, хто одного разу зіштовхнувся зі спеціалістами ЗВО системи МВС. Кожен Університет має свій особливий/унікальний Дух/атмосферу, якою дихає/працює. Це також є особливим натхненням для особового складу, коли відчуваєш, – почуття колективізму особливо об'єднує/надихає. Не мало важливо, хто є очільником Університету. Хочемо сказати що С. С. Вітвіцькому ректору Донецького державного університету внутрішніх справ вдалося за короткий час створити унікальну атмосферу на засадах професіоналізму та людяності. Глибоко поважаємо таке лідерство, яке для багатьох є прикладом/еталоном/взірцем для наслідування (Петро Токар).

Кожен керівник, усвідомлює він те, чи ні, своєю присутністю, риторикою спілкування створює особливу атмосферу, якою дихає/живе Університет. Подібно як господиня чинить Паску, вона дає свою особливу заправку для того, щоб Пасха вдалася найкращою. Для того, щоб колектив дихав/жив особливою атмосферою та Духом – має бути присутнім здоровий глузд, – насичена атмосфера Духу, унікальна людяність, де не має агресії та злоби, що особливо відчувається на рівні спілкування ректора – Сергія

Вітвіцького. Особовий склад не має права підманути/зганьбити високе ім'я Університету, а навпаки повинен своєю діяльністю усіляко йти на зустріч кожному, хто виявив бажання співпрацювати з ДонДУВСом. Все пізнається у порівнянні. Важливо бути присутнім на різного роду наукових заходах нашої держави, відчувати атмосферу, яка формується завдяки унікальним виступам доповідачів. Загальновідомим є вислів – Донбас уміє трудитись, Донбас уміє молитись. Нездоланний український Донбас який сьогодні став форпостом відстоювання української незалежності нехай процвітає у віках (Іван Кріцак).

Поліцейський – це насамперед коли йдеться про загартованість, бойовий Дух, витримку, характер, волю. Слабкі Духом не витримують праці у поліції 24/7. Лише сильні поліцейські здолають усі труднощі та неодмінно досягнуть генеральських погонів. Донбас завжди був сильним і міцним, загартованим до труднощів. Дончани, представники ДонДУВСа сьогодні засвідчили як можна захищати український фронт (Іван Кріцак).

Освіта, професійна підготовка та якість кадрів: сучасні наукові підходи. Як зазначає Міністр освіти і науки України О. Лісовий, «успішність реформ багато в чому залежить від того, наскільки якісно ми готуємо кадри, які працюватимуть безпосередньо в громадах» [1; 2, с. 64]. За словами Міністра «навчальна практика – це інструмент, що допомагає молодим спеціалістам не лише здобути теоретичні знання, а й навчитися застосовувати їх на практиці, особливо у сучасних викликах, що стоять перед країною» [3]. Подібної думки дотримується і голова Асоціації міст України О. Слобожан: «Синергія освіти, місцевої влади й держави – це запорука того, що управлінці нового покоління зможуть ефективно відповідати на виклики децентралізації та безпеки» [4]. В. Губенко наголошує, що практика – це не формальність, а фундамент професійного зростання. В умовах війни, нестабільності, кризи – вона набуває ще більшої ваги, адже формує управлінців із готовністю діяти. Синергія освіти, громади й держави – основа успіху. Без реального партнерства неможливо досягти глибокого ефекту. Гнучкість, адаптивність і географічне розмаїття – ключові принципи. Вони забезпечують інклюзію, регіональний контекст та відповідність викликам часу. Інституційна підтримка МОН та міжнародних структур забезпечує рамки для якісної реалізації практик навіть у надзвичайних умовах [2, с. 68–69].

З позицій Н. Муқан, система професійної підготовки – багатогранний феномен, що передбачає розвиток професійних знань, встановлення

мінімальних меж компетентності на етапі завершення педагогічної підготовки, а також реалізацію відповідної системи оволодіння/опановування компетентністю. Основними компонентами системи професійно-педагогічної підготовки вчений вважає мету, структуру, функції, зміст, форми й методи її реалізації та контролю. Водночас, ефективність професійної підготовки залежить від рівня розробленості й взаємодії зазначених складових і від умінь застосовувати теоретичні знання на практиці [5]. Е. Нероба вважає, що поняття «професійна підготовка» слід розглядати як цілеспрямований організований процес, спрямований на оволодіння певною професією [6]. М. Дмитриченко та О. Язвінська відзначають, що, «якщо раніше вважалось, що освіта – це міра передачі знань, то нова концепція ХХІ століття звучить інакше: «Освіта – це конструкція, що складається зі сталих інтеграційних процесів, що базуються на індивідуальних потребах та можливостях» [7]. Г. Виноградська наголошує, що система соціального партнерства в освіті. Освіта – це тривалий процес. Сьогодні готуються кадри для роботи в майбутньому й необхідно знати, кого варто готувати та прогнозувати майбутню потребу у фахівцях. Оскільки життя суспільства не вичерпується ринковими відносинами, освіта служить не лише інтересами ринку, але й інтересам суспільства загалом, а тому вона не може бути лише «служницею» ринку [8, с. 209]. У визначенні Б. Кліма: «якість – це властивість, добротність, особливість, риса, сутність вартості, характерна ознака придатності окремих предметів, явищ і речей, людей, що відрізняють їх від інших» [9, с. 103].

Ступінь розробленості наукової проблеми й теми у наукометричному просторі. Станом на сьогодні платформа Web of Science нараховує понад 7 тис. (а точніше 7293) наукових публікацій, присвячених проблематиці підготовки кадрів для поліції за ключовими словами «police» «training», що свідчить про надзвичайно високий рівень наукового інтересу до цієї теми у світі та формує потужне інтелектуальне підґрунтя для осмислення сучасних підходів до професійної підготовки правоохоронців. У Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського налічується 869 наукових фахових статей, присвячених

кореневій сполучі «підготовка кадрів» у назві. Що вже говорити про українські репозитарії, Google Академію та інші платформи, звідки можна почерпнути інформацію. Особливої ваги набуває вміння працювати з цим матеріалом, адже інколи одна влучна думка, коротке формулювання чи точне практичне спостереження, особливо за умови посилення на іноземні джерела можуть стати відправною точкою для власного/ініціативного наукового пошуку та вдосконалення національної системи підготовки кадрів. Звернення до міжнародних наукометричних платформ виступає не лише індикатором обізнаності дослідника, а й важливим інструментом інтеграції української поліцейської науки у глобальний науковий простір з чітким акцентом на практичну цінність і реальну ефективність отриманих знань.

Практика як критерій істини у підготовці поліцейських кадрів.

Реформування поліції є досить складним й динамічним процесом. Це може бути економічно ефективною інвестицією. Найкращі практики підготовки поліцейських включають: - вирішення питань безпеки праці поліцейських; - використання тренінгів як можливості для зміцнення відносин між правоохоронними органами та громадами; - заохочення підтримки з боку керівництва поліції; - інтеграцію підготовки в більш широкі зусилля щодо реформування поліцейської діяльності [10]. Кількість наукових джерел у тому, «що працює» у підготовці поліцейських кадрів, стрімко зростає. За таких умов, важливо не лише перевіряти, чи діє та, чи інша навчальна програма, а й глибше зрозуміти, як і чому вона працює (або не працює). Тут важливі теоретичні засади мотивації та сприйняття поліцейських до навчання, заповнюючи низку прогалин у наявній літературі та пропонує аналітичну модель оцінки підготовки [11].

Слід відзначити, що в сучасних умовах підготовки поліцейських кадрів особливої ваги набуває чітке розмежування між тим, що ефективно функціонує в науковому дискурсі, у науці загалом, й тим, що реально працює в аудиторії та подальшій практичній діяльності. Матеріал може бути бездоганно вибудований з позиції наукової логіки, глибоко аргументований і концептуально вивіреним,

однак у лекційній аудиторії, особливо перед широкою та різномірною аудиторією курсантів та студентів, він нерідко втрачає свою дієвість, набуваючи рис формалізму/спрощеності. Саме тому ключовим орієнтиром має стати *практика* як критерій Істини: практик мислить категоріями конкретної проблеми, уникає надмірних теоретичних конструкцій і так званих «трансцендентних ілюзій», адже його діяльність вимагає швидких, точних, зрозумілих і лаконічних рішень. У цьому контексті надзвичайно важливим є системне залучення діючих працівників поліції – слідчих, дільничних, кіберполіцейських, а також прокурорів, суддів – до освітнього процесу, зокрема у форматі регулярних практико-орієнтованих занять, які дозволяють передати живий досвід, актуальну за нинішніх умов інформацію та реальну логіку прийняття рішень.

Спілкування з практиками засвідчує, що нинішні навчальні програми часто не відповідають викликам сьогодення, що призводить до ситуації, коли лише поодинокі випускники (*зокрема, кіберполіцейські та інші спеціалісти*) готові до ефективного виконання службових функцій. Вирішення цієї проблеми вбачається у ранньому зануренні курсантів у професійне середовище: подібно до того, як майбутній лікар формується в операційній, майбутній поліцейський має з перших курсів перебувати в реальних умовах служби, спостерігати криміногенні ситуації, взаємодіяти з правопорушниками, розуміти психологію конфлікту та ціну професійних помилок. Такий досвід формує не лише знання, а й мотивацію, професійне мислення та відповідальність. Водночас, визначальною постає роль викладача як оратора й комунікатора: він має не лише володіти матеріалом, а й уміти утримувати увагу аудиторії, подавати інформацію живо, динамічно, через призму практичних ситуацій, моделюючи/інсценуючи ті чи інші випадки життя, забезпечуючи сприйняття інформації «*на одному диханні*». З огляду на це, доцільним є формування системної взаємодії між ЗВО та органами поліції на рівні інституційних домовленостей, меморандумів і спільних освітніх ініціатив за участю керівництва поліції та ректорів Університетів системи МВС. Лекції мають

читати найкращі фахівці практичної ланки, акцентуючи на ключових аспектах служби, що визначають її ефективність. Адже вже завтра ці курсанти стануть частиною правоохоронної системи, і від рівня їхньої підготовки, сформованої мотивації та здатності застосовувати знання на практиці безпосередньо залежатиме якість забезпечення правопорядку та безпеки в державі.

Досвід фізичної підготовки хорватських поліцейських, що може бути реалізованим в українських реаліях. Сучасний стан громадського порядку вимагає від поліції застосування організованого та методологічно-обґрунтованого підходу до дедалі складніших ситуацій. Правоохоронці регулярно наражаються на численні ризики, тому вони повинні володіти глибокими знаннями у сфері бойових видів спорту та бойових навичок, щоб ефективно реагувати в стресових і небезпечних обставинах. Багато європейських країн розробили власні системи нападу та оборони, спираючись на елементи різних бойових мистецтв та адаптуючи їх до конкретних вимог поліцейської підготовки. Знання та застосування бойових мистецтв і навичок завжди широко представлені у підготовці хорватських поліцейських. Серед видів спорту, якими повинні володіти поліцейські, є бокс, карате та дзюдо, а також техніки самооборони та затримання (подолання активного та пасивного опору). Елементи карате включають різні види ударів, блоків, стійок і рухів, які разом складають основу карате та дають змогу ефективно поєднувати контратаки, оборонні стратегії й тактику в різноманітних ситуаціях. Окрім фізичної підготовки, карате пропагує принципи самодисципліни, поваги та самоконтролю, завдяки чому його цінність виходить за межі спорту. З цієї причини очікується, що інтеграція технік карате, застосованих у поліцейській діяльності, покращить фізичну підготовку, впевненість та ситуативну ефективність у застосуванні примусових заходів. Безперечно, кількість годин навчання, присвячених найважливішим елементам карате, слід збільшити як у загальних, так і в спеціалізованих поліцейських програмах. Крім того, поліцейська підготовка повинна включати додаткові елементи, які є корисними для поліцейської практики, але залишаються недостатньо впровадженими [12].

Сучасний етап розвитку системи професійної підготовки поліцейських вимагає не лише осмислення національного досвіду, а й активного залучення перевірених міжнародних практик, серед яких особливої уваги, як бачимо, заслуговує досвід *хорватських поліцейських* щодо використання технік карате у поліцейській професійній підготовці. Йдеться глибоке, науково-обґрунтоване впровадження, що має здійснюватися із залученням фахівців у галузі фізичної культури й спорту, управлінців та практиків системи МВС. Серед таких, вагомим є авторитет заслуженого тренера України, професора, полковника поліції *Олександра Моргунова* та інших спеціалістів, здатних забезпечити міждисциплінарний підхід до інтеграції таких методик. У практичному вимірі це відкриває можливості для модернізації підготовки курсантів і підвищення кваліфікації діючих поліцейських через поєднання елементів бокс, дзюдо, карате та інших видів єдиноборств, що формують не лише фізичну витривалість, а й психологічну стійкість, дисципліну мислення та здатність діяти в умовах ризику. Водночас, важливим є належне комунікаційне супроводження таких ініціатив – висвітлення тренувальних досягнень, перемог і спортивних результатів поліцейських у публічному просторі, що сприяє формуванню довіри суспільства. У цьому контексті спорт постає не лише як складова фізичної підготовки, а як фундамент інтелектуальної, ментальної та ціннісної зрілості поліцейського, що визначає його здатність досягати нових рівнів професіоналізму та ефективно відповідати на сучасні виклики безпеки.

Владислав Руднєв: приклад для поліції Харківщини. Особливий приклад для ГУНП в Харківській області, – поліцейський Харківського РУП № 2 – Владислав Руднєв, чотириразовий чемпіон Європи, шестикратний чемпіон світу з бойового самбо, девізом якого є і «Неможливе – можливе» [13]. Владислав Руднєв – глибоко віруючий поліцейський Харківщини, який закінчив ХНУВС, (*курсант та магістр ХНУВС з 2013–2018 рр.*), якого добре пам'ятаємо, займає першість у спорті впродовж багатьох років. Побажаємо Владиславу більших успіхів і нових перемог. Треба бачити, з яким запаленим серцем він біжить до священика, до Храму Божого, до ікон, щоб розповісти

про нову перемогу, щоб подякувати Господу. «Мороз по коже і сльози» викликають такі особистості-поліцейські за яких молимося, щоб Господь допомагав їм на кожному кроці. Саме тому так важливо, щоб при кожному ГУНП в областях був Храм-часовня, у кожній будинковій споруді, де сьогодні перебувають/працюють поліцейські має бути облаштована кімната з іконами, щоб за будь-яких обставин можна було поставити воскову свічу і попросити Господа нових перемог над злом/злочинністю/злочинним світом. Саме Ікона є орієнтиром у нашому житті, щоб не схибити. Пам'ятаймо, що земна Церква є войовничою, тобто такою, що воює зі злом, несправедливістю, неправдою, а небесна Церква в особі багатьох святих і праведників, які жили на Землі, є торжествуючою/переможною. Саме їх ми просимо про допомогу, благаємо про поміч, щоб вони допомогли, підтримали, наставили. Церква щодня молиться за воїнство Христове. Поліцейських, які захищають внутрішній фронт також можемо назвати воїнством христовим, адже вони щодня ризикуючи життям охороняють суспільство/соціум, подібно як Янголи Охоронці стережучи суспільний порядок і безпеку громадян. Чого лише коштує життя, через резонансне вбивство чотирьох поліцейських з Черкаської області, що сколихнуло правоохоронну систему та суспільство загалом. Якщо не буде поліцейських та інших правоохоронних структур – матимемо хаос і безладдя. Охороняти право, або сам концепт/конструкт правоохорони – це девіз усіх осіб, які добровільно стали на цей шлях. Прокурори, судді, адвокати, але найбільша, лєвова частка, безперечно, серед усіх правоохоронних структур належить поліцейським. Кожен поліцейський повинен бути всесторонньо розвинутою людиною/особистістю. У його арсеналі, філософії та риторики спілкування має бути найрізноманітніша інформація, щоб настановити людину від зла, коли вже не має часу читати багато книг, а потрібно діяти за екстремальних умов, щоб переконати суїцидала у тому, щоб не вчиняти самогубство, щоб пожертвувати своїм найдорожчим – життям, чи здоров'ям, щоб спасти людину [14, с. 231].

Духовна атмосфера і сила слова у підготовці кадрів. Якщо ми вперше зустріли співрозмовника чи співбесідника, наше завдання полягає не лише в

тому, щоб бути почутими, а й у тому, щоб переконати. Недарма, Сократ, давньогрецький філософ говорив: «Заговори, щоб я тебе побачив». Переконати – означає віднайти найтонші фібри душі, внутрішні стани людини, достукатися до її серця. Подібно до того, як у боксі перемогу приносить не один випадковий удар, а продумане поєднання рухів, так і в живому спілкуванні перемога приходить тоді, коли ми вміємо знайти потрібне слово, сказане в потрібний момент, що обов'язково має бути підкріплене Духом/Благодаттю. Наше спілкування буде переможним лише тоді, коли за ним стоятимуть знання, обізнаність, читання численних наукових праць, уміння слухати й розуміти людину. Але цього недостатньо. Поряд із розумом і знанням має бути духовна атмосфера, та Благодать, яка перебуватиме у кожному слові. Лише тоді слово буде насичене духом, вірою, внутрішньою силою, і навіть невіруюча людина, спілкуючись із нами, зможе замислитися над вищими смислами. У цьому полягає справжня сила живого спілкування і своєрідна логотерапія: лише вічна-віч, у живій комунікації, ми здатні по-справжньому достукатися до людини. Водночас, іти до цієї перемоги слід не через гординю, а через смирення, пораду, добре слово і щире бажання допомогти.

Другий важливий акцент, поруч із молитвою, вірою в Бога та силою слова, – це добрі справи. Саме вони є найкращим продовженням наших слів. Турбота про близьких, допомога тим, хто потребує, підтримка самотніх, літніх людей, братів наших менших – бездомних котів і собак, – усе це сьогодні набуває особливого значення, особливо в умовах війни. Субота може і повинна стати днем добрих справ, своєрідним суботником милосердя, коли ми робитимемо щось добре для інших. Іноді навіть найменший вчинок має величезну силу: поділитися їжею, допомогти нужденному, залишити частину приготовленого для тих, хто голодний. Саме так ми вчимося не озлоблюватися, а змінювати світ на краще. І якщо людина, отримавши нашу допомогу, згадає нас добрим, «не злим тихим словом» за *Т. Шевченком*, – значить, ми прожили цей день не даремно. Тому наша жива комунікація повинна бути переможною, сповненою смислу, знання, віри, Благодаті, любові, надії та прагнення знайти

найтонші струни людської душі, аби достукатися до людини й бодай трохи змінити світ на краще.

Переосмислення ролі поліцейського у громаді. Зростаюча професіоналізація ролі поліції вимагає від поліцейських організацій відмови від парамілітарних моделей правоохоронної діяльності та переходу до практик, орієнтованих на громаду. Одним із важливих аспектів моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на громаду, є розвиток ефективних комунікативних навичок для взаємодії поліції з вразливими особами, такими як особи з психічними розладами, що перебувають у кризовому стані тощо. З огляду на те, що розвиток навичок орієнтованої на громаду поліцейської діяльності розпочинається у закладах освіти, важливе значення мають форма та зміст навчання з реагування на проблеми. Брак підготовки з питань прав людини та прав меншин посилюється великою кількістю парамілітарних тренувальних практик та культури у закладах освіти, що ще більше підриває належний розвиток орієнтованості на громаду [15]. Саме у площині взаємодії з громадою сьогодні постає ключове завдання переосмислення ролі поліцейського, як постійно присутнього й впізнаваного суб'єкта безпеки у щоденному житті людей: не формального спостерігача, а активного учасника локального соціального середовища, який знає мешканців, їхні потреби, проблеми та ризики конкретного будинку чи двору. Йдеться про повернення до системних *«подвірних/подворових обходів»* як інструменту не лише профілактики, а й довіри, коли поліцейський особисто спілкується з людьми, виявляє криміногенні фактори, оцінює стан під'їздів, дахів, прибудинкових територій і, водночас, виступає ініціатором залучення громади, волонтерів, небайдужих громадян до допомоги соціально вразливим категоріям – насамперед самотнім, людям похилого віку, тим, хто опинився у складних життєвих обставинах в умовах війни. Такий підхід має поєднувати практичну діяльність із науковим осмисленням: кожне дослідження у сфері безпеки має ґрунтуватися на реальних польових даних/дослідженнях – кількості проведених інтерв'ю, опитувань, здійснених обходів, виявлених проблем і запропонованих рішень на рівні

конкретного міського чи сільського простору. Попри трансформацію функцій поліції в умовах російсько-української війни, зокрема виконання невластивих, наближених до військових завдань, надзвичайно важливо не втратити цей людський вимір поліцейської служби – здатність бути поруч, підтримати, організувати допомогу, ініціювати локальні громадські заходи «суботники», спрямовані на зміцнення солідарності та безпеки. Лише через живе спілкування, особисту присутність і глибоке занурення у повсякденне життя громади, поліцейський здатен не лише своєчасно виявляти ризики, а й формувати середовище довіри, що є фундаментом ефективної превенції правопорушень і стійкості суспільства в умовах сучасних викликів.

Окремі аспекти підготовки кадрів для органів безпеки і оборони:

- тактична медицина як складова системи національної безпеки України.

Тактична медицина є однією з ключових складових системи національної безпеки України, адже вона спрямована на забезпечення життєздатності особового складу Збройних Сил, правоохоронних органів, рятувальних служб, а також цивільного населення в умовах бойових дій, надзвичайних ситуацій чи терористичних загроз. Вона поєднує у собі принципи військової, екстреної, цивільної медицини та медицини катастроф, формуючи міждисциплінарну галузь знань і практичних навичок, що охоплює не лише надання допомоги, але й систему організації, планування, управління та правового регулювання дій медичного персоналу в екстремальних умовах. В умовах збройної агресії проти України, постійних загроз життю і здоров'ю громадян, а також високих ризиків терористичних актів, проблема забезпечення належного рівня підготовки кадрів у сфері тактичної медицини набуває особливого значення для функціонування національної безпеки загалом [16, с. 495].

- компетентнісна модель сучасного керівника військово-медичної служби в умовах війни. Щодо основних вимог, що стоять перед сучасним керівником військово-медичної служби, то сьогодні керівник військово-медичної служби – це не лише досвідчений лікар, а й військовий менеджер, який має володіти широким спектром компетенцій: *- оперативно-тактичне мислення* – здатність інтегрувати медичне забезпечення

в загальний план бойових дій, швидко розгортати та переміщувати медичні підрозділи; - *лідерство та психологічна стійкість* – уміння приймати рішення в умовах високого стресу та невизначеності, мотивувати підлеглий особовий склад; - логістика та ресурси – ефективне планування постачання медикаментів, обладнання та спеціалізованої техніки; - міжнародне гуманітарне право – бездоганне знання та дотримання норм, що регулюють медичну діяльність у зоні конфлікту. Через це, сучасні навчальні програми для керівників військової медицини повинні гармонійно поєднувати військову, медичну та управлінську складові [17, с. 139]. Вважаємо, що цей досвід можна ефективно використати у діяльності українських поліцейських.

Робота сектору організації відбору управління кадрового забезпечення ГУНП в Харківській області у 2025 році. 2025 рік для сектору відбору кадрового забезпечення пройшов у режимі максимальної активності: були задіяні/залучені всі доступні ресурси та канали комунікації для пошуку кращих кандидатів на конкурсні посади. Попри надзвичайно жорсткі вимоги до кандидатів та високу планку професійного відбору, нам вдалося не лише залучити кваліфікованих спеціалістів, а й забезпечити якісне поповнення штату.

Організовані й проведені конкурси (відбори) на службу в поліції. Сектором організації відбору управління кадрового забезпечення ГУНП в Харківській області було проведено 21 конкурс, за результатами яких призначено на вакантні посади до підрозділів поліції – 80 осіб, з них 5 осіб до підрозділів, які несуть службу в районах з підвищеним рівнем небезпеки та деокупованих територіях (м. Вовчанськ, м. Куп'янськ, м. Ізюм). Успішно пройшли конкурс та перебувають в резерві – 13 кандидатів. Актуальними залишаються ще 6 конкурсів на вакантні посади до підрозділів поліції особливого призначення (стрілецький), сектору кримінальної поліції, підрозділів слідства, інший молодший та середній склад поліції.

Аналіз динаміки формування кадрового резерву: перше півріччя 2025 року: робота з формування резерву кандидатів в ППОП проводилася на

належному рівні. Завдяки системним заходам із пошуку та якісному супроводу кандидатів на всіх етапах відбору було забезпечено позитивну динаміку укомплектування та сформовано сталий кадровий резерв.

Комплектування БПОП (стрілецький) також відбувається шляхом проведення конкурсів на службу в поліції. Кандидати, які успішно пройшли відповідний конкурс, навчаються лише 2 тижні, а не пів року. Так, у 2025 році вказаних конкурсів було проведено – 6, за результатами яких призначено 18 поліцейських, планувалося призначити найближчим часом 5 кандидатів.

Проводиться системна робота з ветеранами війни, спрямована на їх соціальну адаптацію та працевлаштування. На даний час успішно працевлаштовано – 3 ветерани. Робота в зазначеному напрямку продовжується на постійній основі.

Проведено окремий комплекс заходів із роботи з кандидатами з-поміж діючих працівників поліції з метою формування робочих груп ГУНП в Харківській області «Білі янголи» – проведено 29 індивідуальних співбесід, визначено та рекомендовано 18 поліцейських, які володіють необхідним рівнем професійної компетентності.

Протягом вступної кампанії 2025 року до ЗВО зі специфічними умовами навчання,

- подано 414 онлайн-анкет;
- перевірено на відповідність вимогам 414 онлайн-анкет;
- прийнято 306 пакетів документів;
- проведено спеціальну перевірку відносно 306 кандидатів;
- видано направлень для проходження медичної (військово-лікарської) комісії 306 кандидатам (з них непридатні за станом здоров'я – 85);
- сформовано та направлено до ЗВО зі специфічними умовами навчання 221 особову справу, з них відіслано до Департаменту кіберполіції Національної поліції України – 24.

Окремим напрямом роботи стало направлення та оформлення навчальних справ діючих працівників поліції на навчання до ЗВО:

- 36 навчальних справ підготовлено та направлено до Харківського національного університету внутрішніх справ для отримання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр за заочною формою навчання;

- 72 навчальні справи підготовлено та направлено до закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання для отримання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за заочною формою навчання (ХНУВС – 69, ДДУВС – 1, НАВС – 2).

У межах вступної кампанії 2026 року розпочато також відбір, виявили бажання вступити в ЗВО – 172 особи, успішно подали документів – 50 осіб.

Відбір кандидатів до ліцеїв безпекового спрямування системи МВС: надано консультацій – 38, за результатами проведеної роботи сформовано та направлено до ліцеїв – особових справ.

Про результати роботи відділу організації відбору УКЗ ГУНП в Харківській області за I квартал 2026 року.

Організовано й проведено конкурси (відбори) на службу в поліції – 9, за результатами яких призначено на вакантні посади до територіальних підрозділів поліції 38 осіб, з них: оперуповноважені – 8; поліцейські сектору реагування патрульної поліції – 6; помічники слідчого – 3 + 2 (резерв, очікують призначення); інші (БКС, ВП в метро, ЦЗ) – 16 +3 (резерв, очікують призначення); молодший інспектор - кінолог – 3; до підрозділів, які несуть службу в районах з підвищеним рівнем небезпеки та деокупованих територіях (м. Вовчанськ, м. Куп'янськ, м. Ізюм) – 2.

Організація проведення конкурсів до БПОП (стрілецький) ГУНП в Харківській області.

З початку 2026 року проведено до БПОП (стрілецький) 2 конкурси, за результатами яких призначено 17 кандидатів, з них: 6 – інспекторів, 11 – поліцейських. В резерві перебувають 10 кандидатів (3 – інспектори, 7 – поліцейських), які успішно пройшли всі етапи конкурсного відбору, склали іспит на рівень вільного володіння українською мовою та найближчим часом будуть призначені на вакантні посади. Крім того, актуальним залишається 1

конкурс до БПОП (стрілецький). Станом на сьогодні 28 кандидатів проходять етап медичної (військово-лікарської) комісії.

Відбір кандидатів до ліцеїв безпекового спрямування системи МВС. Працівниками відділу організації відбору спільно з фахівцями кадрового забезпечення територіальних підрозділів було проведено комплекс профорієнтаційних заходів, спрямованих на популяризацію навчання у ліцеях безпекового спрямування системи МВС серед учнів 9-х класів. Основна мета цієї роботи полягала в інформуванні молоді про можливості здобуття якісної освіти та підготовки для подальшої служби в секторі безпеки та оборони нашої держави. За звітний період було організовано та проведено 9 виїзних зустрічей у навчальних закладах та 3 онлайн заходи, під час яких 11 потенційних абітурієнтів отримали детальні індивідуальні консультації, а за результатами проведеної роботи сформовано 2 навчальні справи кандидатів. Крім того, з початком вступної кампанії 2026 року значно активізовано роз'яснювальну роботу, охоплюючи не лише здобувачів освіти, а й цивільне населення загалом. Наразі взаємодія з майбутніми вступниками здійснюється через широкий спектр каналів, включаючи безпосередні зустрічі в школах, проведення тематичних онлайн-заходів, а також надання роз'яснень під час індивідуальних прийомів та телефонних звернень. Уся ця діяльність спрямована на забезпечення прозорості вступного процесу та залучення вмотивованої молоді до лав Міністерства внутрішніх справ.

Відбір кандидатів до закладів вищої освіти (ЗВО) зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, у тому числі з числа поліцейських. За результатами відбору до ЗВО зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських проведеної профорієнтаційної роботи в межах вступної кампанії 2026 року: - всього подано – 317 анкет, з яких успішно подали документи – 216, пройшли успішно ВЛК – 59, справ на оформлені – 59.

Висновки. Перспективною видається ідея запровадження системи гостьових професорів і практиків, здатних проводити лекції на, справді,

високому професійному рівні. Підготовка кадрів сьогодні має здійснюватися таким чином, щоб найкращі лектори, в тому числі й поліцейські практики та науково-педагогічні працівники багатьох ЗВО України та світу, проводили відкриті лекції як для діючих працівників поліції, так і для курсантських/студентських аудиторій. Такі лекції повинні ставати знаковими, фондовими, такими, що заслуговують на збереження, поширення і широке висвітлення у медійному просторі. Доцільно завчасно оголошувати: у визначений день і годину той чи інший лектор проведе відкриту лекцію для всіх поліцейських України. Саме в цьому полягає важливий механізм, коли наукові кадри реально служать підвищенню кваліфікації поліцейських, а кращі фахівці передають свій досвід не вузькому колу слухачів, а всій професійній спільноті.

Особливо важливою є гарнізонна організація такої роботи. Якщо, наприклад, *Харківський національний університет внутрішніх справ* належить до харківського гарнізону, то відповідний викладач або практик має бути спеціально підготовлений для проведення відкритої лекції саме для поліцейських-практиків цього гарнізону. Така лекція повинна не лише передавати знання, а й задавати орієнтир, окреслювати актуальні проблеми, нові підходи, типові помилки та найкращі практики служби.

Наступним кроком після відкритих лекцій має стати система тренінгів. Орієнтир повинен бути спрямований саме на тренінгову форму роботи, адже конкретний поліцейський-практик може дати цінний тренінг для інших працівників поліції, так само як і викладач здатен провести спеціалізований тренінг для поліцейських-практиків. Система тренінгів є надзвичайно важливою для швидкої, інтенсивної та практико-орієнтованої освіти. Вона дає можливість мислити в якісно іншому ключі, у стислі строки передати найбільш потрібні знання, навички та алгоритми дій.

У науково-педагогічній практиці І. В. Кріцака були не раз випадки, коли аудиторія першокурсників піднялася одностайно, щоб поаплодувати за прочитану лекцію з теорії держави і права або юридичної деонтології. У

якості тренера патрульної поліції з «професійної етики поліцейського» І. В. Кріцак умів зацікавити патрульних поліцейських міст Донецька, Полтави, Сум, Краматорська та представників з усієї України настільки, що часто можна було побачити сльози на очах. Таку ж реакцію викликали лекції з кримінології прочитані курсантам ХНУВС з 2022-2025 рр. Тут включався в дію широкий арсенал моралітетів та духовно-ціннісних наративів, які вченим збиралися впродовж десятиліть. Кожен лектор неодмінно поділиться такими історіями. На щастя вони були й в нашій науково-педагогічній практиці.

Формат тренінгів передбачає, що слід ретельно продумувати виступ, вчитися працювати з аудиторією, обирати для викладання ту тематику, яка є для конкретного викладача чи практика найбільш зрозумілою і професійно опрацьованою. Найкращий результат досягається тоді, коли людина виступає з тієї проблематики, якою вона займається системно, поглиблено і впродовж тривалого часу, коли все відтренеровано/відфрезеровано до автоматизму та діє унікальний чуттєвий стиль, що слід сказати за тих чи інших обставин, адже лише тоді лекція або тренінг стають не формальністю, а справжнім джерелом професійного зростання.

Насамкінець слід зауважити, що підготовка кадрів для поліції, органів безпеки й оборони має розглядатися не як формальна освітня процедура, а як стратегічна інвестиція у майбутнє держави. Її ефективність визначається поєднанням трьох складових: ґрунтовних знань, постійної практики та сильної духовно-ціннісної основи, що формує характер, відповідальність і готовність служити суспільству. Ключовим орієнтиром сучасної підготовки має стати принцип «практика як критерій Істини»: курсанти повинні якомога раніше занурюватися у реальні умови служби, навчатися у діючих поліцейських, слідчих, суддів, прокурорів, проходити тренінги, брати участь у моделюванні ситуацій, опановувати тактичну медицину, фізичну й психологічну підготовку. Саме така модель здатна сформувати фахівця, який уміє діяти швидко, професійно й відповідально.

Список використаних джерел

1. Лісовий О. В. Навчальна практика як ключовий інструмент підготовки управлінських кадрів. *Міністерство освіти і науки України : офіційний сайт*. 2025. URL: <https://mon.gov.ua/news/navchalna-praktika-klyuchovyy-instrument> (дата звернення: 08.03.2025).
2. Губенко В. Підготовка управлінських кадрів через практики: синергія освіти, громади і держави в кризових умовах. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2025. Вип. 12. С. 63–71.
3. Лісовий О. В. Підготовка управлінських кадрів у кризових умовах: безпековий аспект. *Публічне управління в Україні*. 2023. № 1(5). С. 22–29.
4. Слобожан О. Синергія освіти, місцевої влади і держави у підготовці управлінців. *Асоціація міст України : офіційний сайт*. 2025. URL: <https://auc.org.ua/news/synergiya-osvity-miscevoi-vlady> (дата звернення: 01.03.2025).
5. Муқан Н. В. Система професійної підготовки майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл в університетах Канади : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2006. 21 с.
6. Нероба Е. Професійна підготовка інженерів-педагогів у вищих технічних навчальних закладах Польщі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 22 с.
7. Дмитриченко М. Ф., Язвінська О. М. Концептуальні засади управління якістю вищої освіти в контексті фундаменталізації професійної підготовки у вищих навчальних закладах України. *Вісник НТУ*. 2012. Вип. 26. С. 24–30.
8. Виноградська Г. Сучасний стан підготовки кадрів для легкої промисловості на засадах державно-приватного партнерства. *Professional pedagogics*. 2022. № 1. С. 203–214.
9. Камінецький Я. Г., Вачевський М. В., Клим Б. І. Управління якісною підготовкою фахівців у професійно-технічних навчальних закладах на основі маркетингу ринку праці та освітнього моніторингу в умовах регіоналізації : монографія. Львів : Сполом, 2010. 321 с.
10. Lohman D., Sun N. N., Amon J. J. Harm Reduction Policing: A Scoping Review Examining Police Training as a Strategy to Overcome Barriers to HIV Services. *Health and Human Rights Journal*. 2025. Vol. 27, № 2. P. 331–342.
11. Nam Y., Wolfe S. E., Kim Y. S. Toward a Comprehensive Model of Police Training: A Longitudinal Study Examining Predictors of Officers' Training Motivation, Receptivity, and Outcomes. *Justice Quarterly*. 2025. Pp. 1–27. DOI: 10.1080/07418825.2025.2585859.
12. Bacak R., Biletic I., Jozic M. Karate Techniques as Training Elements in the Police Training System. *Policija i sigurnost – Police and Security*. 2025. Vol. 34, № 4. P. 421–432. DOI: 10.59245/ps.34.4.3.
13. «Неможливе – можливе»: з таким гаслом по життю йде харківський поліцейський Владислав Руднєв та підкорює нові вершини. *Головне управління Національної поліції в Харківській області : офіційний сайт*. 2025. URL: pri.gov.ua (дата звернення: 31.12.2025).

14. Токар П. Т., Кріцак І. В. Фізична підготовка поліцейського як чинник професійної безпеки та протидії злочинності: кримінологічно-ціннісний вимір. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2026. № 93, ч. 4. С. 223–233.

15. Morgan M. M. Contradictions Between Community-Oriented Police Training and Paramilitary Police Training: Implications for Police Recruit Mental Health Response Training. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 2022. № 37. Pp. 876–891. DOI: 10.1007/s11896-022-09537-3.

16. Чернов О. В., Чумак С. П., Стаурська О. М. Тактична медицина в системі національної безпеки: правове та організаційне забезпечення підготовки кадрів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6(2). С. 493–498.

17. Таран Є. І. Удосконалення державного регулювання підготовки керівних кадрів у сфері військової медицини як складова трансформації національної безпеки України в умовах геополітичних змін. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2025. Вип. 5. С. 134–141.

Олег Туренко,
професор кафедри загально-правових
дисциплін Донецького державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук

ІДЕОЛОГІЧНО-ГУМАНІТАРНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ НОВІТНІХ ФОРМ ВІЙНИ

У ході збройної агресії проти України російська федерація поряд із традиційною кінетичною війною активно застосовує й **новітні форми війни**, зокрема **війну п'ятого покоління** (*Fifth Generation Warfare, 5GW*), **гібридну війну** (*Hybrid Warfare, HW*) та **конфлікт «сірої зони»** (*Gray Zone Conflict, GZC*). Їх використання свідчить про суттєву трансформацію сучасного воєнного протистояння, у якому об'єктом ураження становлять не лише військові сили чи матеріально-технічні ресурси країни, а й **суспільна свідомість, колективна ідентичність, політична довіра, морально-психологічна стійкість населення та внутрішня здатність соціуму до консолідації**.

Війна п'ятого покоління (*5GW*) характеризується поєднанням високотехнологічних засобів ураження з інтенсивним інформаційно-

психологічним і когнітивним впливом на суспільство. Її специфіка полягає в тому, що фізичне руйнування об'єктів критичної та цивільної інфраструктури супроводжується цілеспрямованим втручанням у сферу масової свідомості, маніпулюванням ціннісними орієнтаціями, викривленням суспільного сприйняття реальності та нав'язуванням афективно-панічних моделей реагування [1, р. 15]. У такому форматі війна спрямовується не лише проти території, ресурсів або інституцій держави, а й проти її **смислового, символічного та гуманітарного простору**.

Гібридна війна (*HW*) постає як **комплексна форма стратегічного впливу**, що поєднує військові, дипломатичні, економічні, інформаційні, політичні та підривні інструменти з метою підпорядкування держави-жертви інтересам агресора. Її принциповою рисою є використання **асиметричних та нестандартних засобів**, які дозволяють досягати стратегічних цілей без обов'язкового переходу до повномасштабного класичного воєнного зіткнення [2, с. 174]. У цьому контексті особливої ваги набуває **інформаційний складник** гібридної війни, який в українських умовах проявляється не лише як пропагандистський тиск, а як системна **«війна смислів»**, спрямована на підміну реальних фактів сконструйованими наративами, емоційно навантаженими образами та інформаційними симулякрами [3]. Метою таких дій є не просто дезорієнтація населення, а **заміщення об'єктивного розуміння конфлікту нав'язаними інтерпретаціями**, вигідними агресору.

Не менш показовим є феномен **конфлікту «сірої зони» (*GZC*)**, який розгортається у проміжному просторі між миром і відкритою війною. Його сутність полягає у здійсненні **поступових примусових дій нижче порогу формального оголошення війни**. Для такого типу конфлікту характерними є: приховування або заперечення участі агресора; поетапність експансії у часі; використання інформаційно-правових маніпуляцій для легітимації дестабілізаційних процесів; спроби створення вакууму влади, делегітимації державних інституцій [4, р. 8-10]. У межах логіки «сірої зони» особливого

значення набуває **розмиття меж між військовими та невійськовими діями**, а також ускладнення політичної, правової та моральної атрибуції агресії.

Отже, українське суспільство виступає об'єктом **довготривалого, системно підготовленого та багаторівневого ідеологічно-інформаційного впливу**, який є невід'ємною складовою новітніх форм війни. Йдеться не лише про деструктивний зовнішній інформаційний тиск, а про цілеспрямовану дію **послабити громадянську єдність, розмити націоналу ідентичність, зруйнувати механізми суспільної солідарності та підірвати довіру до державних інститутів**. За таких умов інформаційний простір стає одним із ключових театрів протиборства, а боротьба за свідомість, інтерпретацію подій, символи, сенси та колективні уявлення – одним із визначальних напрямів агресії.

Особливу небезпеку становить те, що в умовах глобалізованого інформаційного середовища деструктивні наративи можуть поширюватися **не лише безпосередньо державою-агресором**, а й ретранслюватися через різноманітні політичні, медійні, популістські або радикалізовані середовища в інших країнах. У цьому сенсі російсько-українська війна виходить за межі суто двостороннього протистояння і набуває рис **транснаціонального когнітивно-політичного впливу**, в якому Україна змушена протидіяти численним зовнішнім спробам вплинути на її внутрішню стійкість, політичну волю та здатність до національної консолідації.

За таких обставин суттєво змінюється і **соціальна та професійна роль поліцейського**. У сучасних умовах він уже не може розглядатися виключно як виконавець правозастосовних або силових функцій. Поліцейський дедалі більше постає як **суб'єкт забезпечення суспільної стійкості**, учасник кризової комунікації, носій правової та гуманітарної культури, а також фахівець, який має бути здатним протидіяти маніпулятивним впливам, когнітивним атакам, інформаційній дезорієнтації населення.

У зв'язку з цим особливого значення набуває формування у майбутніх поліцейських **комплексу нових компетентностей**, зокрема: аксеологічно-

державницької, що забезпечує усвідомлення ролі поліції в захисті конституційного ладу, публічного порядку та національної стійкості; **гуманітарно-правозахисної**, необхідної в умовах воєнних і поствоєнних трансформацій; **інформаційно-резильєнтної**, пов'язаної зі здатністю розпізнавати маніпулятивні впливи, дезінформацію, когнітивні атаки та інформаційні симулякри; **комунікативно-деескалаційної**, потрібної для взаємодії з травмованими, вразливими та кризово дезорієнтованими категоріями населення; а також **етико-психологічної**, яка передбачає моральну стійкість, професійну саморегуляцію та здатність діяти в умовах високого емоційного й суспільного напруження.

Саме тому новітні форми війни об'єктивно зумовлюють необхідність **ідеологічно-гуманітарної модернізації освітніх програм підготовки поліцейських**. Така модернізація повинна передбачати посилення в освітньому процесі не лише правового та тактико-спеціального компонентів, а й аксіологічно-світоглядної, **комунікативної, інформаційно-аналітичної, етико-психологічної та гуманітарно-правозахисної складових**. Йдеться про оновлення не тільки змісту окремих навчальних дисциплін, а й самої логіки професійної підготовки майбутнього поліцейського – від моделі функціонального виконавця нормативних приписів до моделі аксіологічно-соборного, **гуманітарно компетентного та когнітивно захищеного фахівця безпеки**.

Таким чином, специфіка новітніх форм війни визначає потребу у переосмисленні не лише функціональних завдань поліції, а й змісту професійної підготовки поліцейських. У сучасних умовах ключового значення набуває формування фахівця, здатного діяти не тільки в площині правозастосування, а й у просторі суспільно-державної стійкості, гуманітарної безпеки, кризової комунікації та когнітивного протистояння.

Список використаних джерел

1. Krishnan A. Fifth Generation Warfare, Hybrid Warfare, and Gray Zone Conflict: A Comparison. *Journal of Strategic Security*. 2022. Vol. 15, no. 4. P. 14–31. URL: <https://www.jstor.org/stable/48707883> (дата звернення: 07.04.2026).

2. Узденова Ю. М. Гібридна війна: сутність, складові та ключові поняття. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. Т. 35 (74), № 4. С. 172–179. URL: https://www.pubadm.vernadskeyjournals.in.ua/journals/2024/4_2024/28.pdf (дата звернення: 07.04.2026).

3. Горбулін В. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. *Дзеркало тижня*. 2015. 23 січ. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/gibridna-viyna-yak-klyuchoviy-instrument-rosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-.html> (дата звернення: 07.04.2026).

4. Gaining Competitive Advantage in the Gray Zone. Response Options for Coercive Aggression Below the Threshold of Major War / L. J. Morris et al. Santa Monica : RAND Corporation, 2019. 213 p. URL: rand.org (дата звернення: 07.04.2026).

Олена Тьорло,

т.в.о. завідувача кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Христина Тимошук,

здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

НОВІТНІ ВИКЛИКИ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України питання підготовки фахівців сектору безпеки і оборони набуває критично важливого значення. Сучасна війна характеризується високим рівнем інтенсивності, динамічності та непередбачуваності, що суттєво ускладнює виконання службово-бойових завдань. Особливістю нинішнього етапу є поєднання традиційних військових дій із новими формами протиборства — інформаційними операціями, кіберзагрозами, використанням високотехнологічних засобів ураження. У зв'язку з цим традиційні підходи до навчання вже не відповідають сучасним вимогам і не забезпечують достатнього

рівня готовності фахівців, що обумовлює необхідність їх глибокої трансформації [1].

Однією з ключових проблем залишається застарілість освітніх програм, які часто не враховують специфіку сучасного поля бою. Значна частина навчального контенту орієнтована на класичні моделі ведення війни, тоді як сучасні конфлікти передбачають використання безпілотних систем, кібероперацій, інформаційно-психологічного впливу та високої мобільності підрозділів. Це призводить до розриву між теоретичною підготовкою та реальними потребами служби. Відтак, постає необхідність регулярного оновлення навчальних програм із урахуванням актуального бойового досвіду, а також залучення практиків до їх розробки. Одним із пріоритетних напрямів розвитку є інтеграція міждисциплінарного підходу у процес підготовки фахівців. Сектор безпеки та оборони потребує спеціалістів, які поєднують військові, технічні, юридичні, гуманітарні та лінгвістичні компетентності. Сучасний офіцер повинен не лише керувати підрозділом, а й орієнтуватися у міжнародному праві, виявляти інформаційні загрози та ефективно взаємодіяти з іноземними партнерами. [2].

Важливим викликом є недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Брак сучасних симуляційних технологій, віртуальних тренажерів та систем моделювання бойових ситуацій ускладнює процес якісної підготовки. Оновлення технічної бази є необхідною умовою формування професійних навичок у складних та нестандартних умовах сучасної війни. Особливого значення набуває якість науково-педагогічного складу. Освітні установи мають залучати не лише науковців, а й практиків — учасників бойових дій, аналітиків та фахівців суміжних галузей. Це сприятиме посиленню прикладного характеру навчання. Водночас необхідною є систематична перепідготовка науково-педагогічних працівників з урахуванням новітніх воєнних доктрин та змін у сфері національної безпеки. [3].

Однією з пріоритетних складових модернізації системи підготовки є

психологічна підготовка фахівців. Високий рівень психоемоційного навантаження, ризик розвитку посттравматичних розладів та стресових станів обумовлюють необхідність впровадження системної психологічної підтримки. Це включає тренінги зі стресостійкості, кризової комунікації та навичок саморегуляції. Професійна діяльність фахівців сектору оборони висуває високі вимоги також до рівня розвитку психофізіологічних характеристик. Зокрема, важливими є здатність концентрувати і поділяти увагу, а також здатність швидко оволодівати новими руховими діями та завданнями. Вдосконалення важливих рухових та психофізіологічних здібностей здобувачів вищої освіти значною мірою реалізується в освітньому процесі з практикоорієнтованих дисципліни. Актуальним є вивчення психофізіологічних характеристик у майбутніх правоохоронців у процесі їхньої підготовки на початку та наприкінці навчання. [4].

Сучасна війна характеризується стрімким розвитком цифрових технологій, зокрема використанням безпілотних літальних апаратів, супутникових систем, кібероперацій та штучного інтелекту.

У зв'язку з цим підготовка фахівців має включати розвиток компетенцій у сфері кібербезпеки, аналітики даних та протидії технологічному шпигунству. Важливим напрямом підготовки є вивчення норм міжнародного гуманітарного права. Зростання уваги до питань воєнних злочинів та захисту цивільного населення вимагає від фахівців глибокого знання правових норм, зокрема положень Женевських конвенцій, а також здатності застосовувати їх на практиці.

Ефективним інструментом модернізації системи підготовки є розвиток міжнародного співробітництва. Участь у програмах обміну, спільних навчаннях та партнерство із закордонними освітніми установами сприяють впровадженню передового досвіду та підвищенню рівня підготовки фахівців. [5].

Таким чином, модернізація системи підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України є складним і багатогранним процесом, що потребує комплексного підходу.

Вона має враховувати сучасні виклики війни, потреби міжнародної інтеграції та практичні запити військовослужбовців.

Лише за умови системного реформування можливо сформувати ефективну, мобільну та професійно підготовлену оборонну спільноту, здатну забезпечити надійний захист національних інтересів України.

Список використаних джерел

1. Павлов Р. В., Сизихін С. В. Сучасні питання вдосконалення підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану* : зб. наук. пр. Харків : ХНУВС, 2024. С. 85–86.
2. *Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни* : буклет за матеріалами наук.-практ. конф. (м. Кривий Ріг, 19 квіт. 2024 р.). Кривий Ріг : ДонДУВС, 2024. URL: ukr.education (дата звернення: 23.05.2024).
3. *Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції* : навч. посібник / О. І. Тьорло та ін. Львів : ЛьвДУВС, 2024. 659 с.
4. Психофізіологічні характеристики курсантів спеціальності «Правоохоронна діяльність» / О. І. Тьорло та ін. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2022. Вип. 9 (154). С. 106–109. DOI: doi.org.
5. *Система підготовки кадрів для Сил Безпеки України: проблеми та перспективи розвитку* : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2016. URL: niss.gov.ua (дата звернення: 23.05.2024).

Ірина Умрихіна,
завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ
Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права, доцент

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Сучасна геополітична ситуація та статус України як кандидата на вступ до Європейського Союзу вимагають докорінного перегляду підходів до підготовки

фахівців сектору безпеки і оборони. Інтеграція європейського досвіду не повинна обмежуватися лише копіюванням нормативних актів; вона має передбачати зміну парадигми навчання - від теоретико-центричної моделі до практико-орієнтованої, що базується на принципах верховенства права та демократичного цивільного контролю.

Одним із пріоритетних напрямів міжнародного партнерства є співпраця з Агентством Європейського Союзу з підготовки співробітників правоохоронних органів (CEPOL). Взаємодія з цією інституцією дозволяє українським закладам вищої освіти зі специфічними умовами навчання впроваджувати спільні програми та онлайн-курси, що зосереджені на протидії транскордонній злочинності та кіберзагрозам. Як зазначають дослідники, використання освітніх платформ ЄС сприяє формуванню у майбутніх офіцерів «цифрової грамотності», яка є критичною у контексті сучасних гібридних загроз [1, с. 272-277].

Важливим аспектом євроінтеграції є впровадження системи «Custody Records», яка виступає гарантом захисту прав затриманих осіб. Європейський досвід свідчить, що підготовка фахівців повинна включати обов'язкове опанування навичок роботи з електронними базами фіксації всіх дій щодо затриманих. Це мінімізує корупційні ризики та випадки неналежного поводження, що корелюється з практикою Європейського суду з прав людини.

Окрім цього, інтеграція європейських стандартів передбачає активне використання STEAM-технологій у навчальному процесі. Це дозволяє майбутнім фахівцям сектору безпеки опановувати складні технічні засоби (засоби моніторингу, аналітичне програмне забезпечення) через призму міждисциплінарного підходу. Міжнародне партнерство у цій сфері реалізується через залучення грантів на створення інтерактивних тренінгових класів, де моделюються ситуації, максимально наближені до реальної діяльності, зокрема у сфері запобігання домашньому насильству та забезпечення публічної безпеки [2].

Окремо слід виділити розвиток «soft skills» (м'яких навичок) у курсантів та слухачів. Європейська модель підготовки акцентує увагу на комунікативній компетентності, стресостійкості та вмінні приймати рішення в умовах невизначеності. Впровадження тренінгових програм за методиками країн-членів НАТО допомагає адаптувати українську систему військової та поліцейської освіти до стандартів взаємосумісності. Спільні навчання та стажування викладацького складу за кордоном дозволяють оперативно коригувати навчальні плани відповідно до динамічних змін у безпековому середовищі.

Проте процес інтеграції стикається з певними викликами, серед яких - необхідність гармонізації національного законодавства про освіту з професійними стандартами ЄС. Ефективність міжнародного партнерства безпосередньо залежить від здатності вітчизняних освітніх закладів забезпечити високий рівень іншомовної підготовки фахівців, що є передумовою для повноцінної участі в міжнародних місіях та операціях.

Таким чином, інтеграція європейського досвіду є багатовекторним процесом, що охоплює технологічне оновлення, зміну освітніх методик та посилення ціннісного компонента підготовки. Міжнародне партнерство виступає каталізатором цих змін, забезпечуючи перехід до інноваційної моделі навчання, здатної формувати фахівця нового покоління для сектору безпеки і оборони України.

Список використаних джерел

1. Строцький Р. Є. Цифровізація вищої освіти у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання: адміністративно-правові засади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 4, № 88. С. 272–277. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.41>.
2. Слонь А. Г. Методики формування навичок використання сучасних технологій у професійній підготовці фахівців сектору безпеки. *Академічні візії*. 2024. № 36. — URL: academy-vision.org (дата звернення: 03.04.2026).

Єлизавета Федорова,
здобувач вищої освіти Львівського
державного університету безпеки
життєдіяльності
Науковий керівник: Петро Сеник,

*старший викладач Львівського
державного університету безпеки
життєдіяльності*

ОНОВЛЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ІЗ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ З УРАХУВАННЯМ НОВІТНІХ ЗМІН У КОДЕКСІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Трансформація системи підготовки кадрів для сектору безпеки в умовах воєнного стану є пріоритетним завданням для держави. Сьогодні ми спостерігаємо докорінну зміну парадигми навчання: від теоретичного вивчення застарілих норм ми переходимо до оперативного засвоєння інновацій. Ключовим чинником цього процесу є динамічне оновлення Кодексу цивільного захисту України, який адаптується під виклики війни та вимоги європейського законодавства. Сучасний курсант не може покладатися на підручники десятирічної давнини, оскільки актуальні загрози вимагають принципово нових компетенцій, правової грамотності та високої психологічної стійкості.

Першочерговим вектором змін у навчанні є переосмислення підходів до інженерного захисту населення. Новітні зміни до законодавства (зокрема Закон від 29.07.2022 № 2486-IX) встановлюють жорсткі вимоги до наявності захисних споруд у кожному об'єкті нового будівництва. Навчальні дисципліни мають бути доповнені практичними модулями з експертної оцінки укриттів. Тут доречно звернути увагу на досвід Ізраїлю, де система «Мамад» (індивідуальні захищені кімнати в квартирах) є обов'язковою нормою вже десятиліттями. Курсанти повинні не просто знати класифікацію сховищ, а й вміти проводити технічний аудит: перевіряти герметичність, системи фільтровентиляції та відповідність вимогам інклюзивності. Важливим аспектом є здатність фахівця ДСНС надати кваліфіковану консультацію громадянам щодо облаштування найпростіших укриттів у приватному секторі, базуючись на найкращих світових практиках швидкого зведення безпекових споруд в умовах міських боїв.

Другий стратегічний напрям — комплексна цифровізація цивільного захисту та інтеграція штучного інтелекту в процеси прийняття рішень. Оновлений Кодекс та Стратегія реформування ДСНС передбачають перехід на інтелектуальні системи управління. У навчальний процес необхідно інтегрувати роботу з геоінформаційними системами (ГІС) та сучасними протоколами оповіщення. Майбутній офіцер має володіти навичками оперативного управління ситуацією через електронні засоби взаємодії, що дозволяє значно скоротити час реагування на надзвичайні події. Крім того, вивчення функціонала «електронних кабінетів» дозволить значно підвищити прозорість державного нагляду, автоматизуючи подачу декларацій відповідності матеріально-технічної бази вимогам пожежної безпеки, що мінімізує людський фактор та корупційні ризики.

Третім, життєво необхідним аспектом, є організація гуманітарного розмінування. Масштабне мінне забруднення територій України вимагає від вищої школи підготовки фахівців, які розуміються на правових засадах протимінної діяльності. Навчальні плани мають включати вивчення алгоритмів взаємодії ДСНС із міжнародними організаціями. Наприклад, досвід Хорватії, яка проходила шлях тривалого розмінування після війни, показує важливість створення єдиного координаційного центру. Курсанти повинні чітко розрізняти зони відповідальності державних та міжнародних операторів, знати процедури сертифікації територій, щоб гарантувати безпечне відновлення аграрного сектору та інфраструктури. Окремий акцент слід зробити на використанні роботизованих комплексів та дронів для первинного обстеження територій, що має стати частиною технічної підготовки в закладах вищої освіти.

Четвертий блок оновлення стосується міжнародного гуманітарного права та правил ведення війни в контексті цивільного захисту. Рятувальники сьогодні часто стають цілями «подвійних ударів», що є грубим порушенням Женевських конвенцій. Навчальні курси мають містити юридичні механізми фіксації таких злочинів для подальшої передачі матеріалів до міжнародних трибуналів. Курсанти повинні розуміти свій особливий статус як осіб, що перебувають під

захистом міжнародних знаків цивільного захисту (синій трикутник на помаранчевому фоні), та вміти діяти в умовах, коли ворог не дотримується міжнародних норм.

П'ятий напрям — психологічна декомпресія та посттравматична реабілітація. Законодавчі зміни в системі ДСНС наголошують на створенні потужних центрів психологічної підтримки. Навчальні програми мають бути розширені курсами з «першої психологічної допомоги» за протоколами НАТО. Майбутній офіцер має вміти розпізнавати ознаки ПТСР у підлеглих та знати юридичні підстави для направлення особового складу на реабілітацію. Це є критичним фактором для збереження кадрового потенціалу служби в умовах постійного стресу та фізичного виснаження.

Шостий компонент стосується екологічної безпеки та ліквідації наслідків екоциду. Руйнування промислових об'єктів та дамб призводить до масштабних екологічних катастроф, які потребують від ДСНС специфічних знань з хімічного та радіаційного захисту. Оновлення дисциплін має включати вивчення європейських протоколів поведінки з небезпечними відходами в зонах бойових дій. Слід впроваджувати навчання роботі з мобільними лабораторіями експрес-аналізу води та ґрунту, що відповідає вимогам гармонізації українських стандартів з європейськими регламентами.

Окремої уваги заслуговує питання правової захищеності працівників системи цивільного захисту. Професія рятувальника стала однією з найбільш ризикованих, що спричинило появу нових норм щодо страхування та медичного обслуговування. На парах з правознавства ми маємо детально розбирати ці права, включаючи механізми отримання статусу учасника бойових дій (УБД) для тих, хто виконує завдання на лінії фронту. Розуміння того, що держава гарантує соціальний пакет, є основою мотивації особового складу. Саме тут проявляється сучасне менторство: викладач виступає не лише як транслятор знань, а як гарант правової обізнаності молодого покоління. Якісна підготовка фахівця ДСНС сьогодні базується на триєдності: глибокі теоретичні

знання законодавства, володіння сучасними технологіями та високий рівень правової культури.

Постійний моніторинг змін у Кодексі цивільного захисту та їх імплементація в освітні компоненти є ключем до створення національної системи стійкості. Тільки такий інтегрований підхід дозволить нам збудувати безпечне середовище та підняти престиж професії рятувальника на рівень найкращих європейських стандартів, гарантуючи захист кожному громадянину України та впевненість у завтрашньому дні.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій : Закон України від 29.07.2022 № 2486-IX.
3. Стратегія реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.01.2017 № 61-р.
4. ДБН В.2.2-5:2023. Захисні споруди цивільного захисту. Київ : Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, 2023.
5. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1021 (уточнено номер, оскільки №1052 — це інша постанова, а Положення про ДСНС — це саме №1021).

Людмила Федорюк,
доцент кафедри оперативно-
розшукової діяльності та національної
безпеки Національної академії
внутрішніх справ, доктор філософії в
галузі права

ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану роль правоохоронних органів у забезпеченні правопорядку, громадської безпеки та захисту державності суттєво зростає. Підвищене навантаження, складні морально-психологічні умови служби,

постійний ризик для життя і здоров'я, а також необхідність оперативного прийняття рішень у кризових ситуаціях вимагають від працівників правоохоронних органів не лише високого рівня професійної підготовки, але й міцних морально-етичних орієнтирів. Однією з ключових таких засад є доброчесність, яка виступає фундаментальною складовою професійної стійкості персоналу правоохоронних органів.

Доброчесність у діяльності правоохоронців слід розглядати як комплексну морально-правову категорію, що включає чесність, неупередженість, відповідальність, відданість принципу законності, відмову від зловживання службовими повноваженнями та протидію будь-яким проявам корупції. У сучасних умовах вона набуває особливого значення, оскільки правоохоронні органи є одним із ключових інститутів, від якого залежить довіра суспільства до державної влади загалом. Якщо працівники правоохоронних органів демонструють високі стандарти доброчесності, це сприяє зміцненню авторитету держави, підвищенню рівня правосвідомості громадян та формуванню стабільного правового порядку навіть у складних умовах воєнного часу.

Професійна стійкість правоохоронців у період воєнного стану формується під впливом низки факторів: психологічної витривалості, професійної компетентності, здатності діяти в умовах невизначеності та стресу, а також внутрішніх моральних переконань. Саме доброчесність виступає внутрішнім регулятором поведінки працівника, який дозволяє зберігати професійну рівновагу, не піддаватися зовнішньому тиску та приймати рішення відповідно до вимог закону і професійної етики. Вона забезпечує сталість службової позиції правоохоронця, навіть у ситуаціях, коли обставини можуть спонукати до компромісу з принципами законності.

Ю. Бойко-Бузиль, відзначаючи інтегративний характер професійної підготовки поліцейських, вказує на необхідність її адаптації у відповідності до сучасних умов. Це потребує не лише оновлення наявних програм підготовки, а й впровадження новітніх технологій, удосконалення організаційно-

управлінської роботи та розвитку ключових компетентностей, а саме: лідерство, комунікація, психологічна стійкість, здатність до оперативного прийняття рішень тощо [1].

П.Кириленко наголошує саме на багатокomпонентності явища доброчесності і вважає, що воно охоплює такі складові як чесність посадовців, прозорість, підзвітність і дотримання етичних кодексів і законів. Підтримка доброчесності державних службовців має вирішальне значення для сприяння довірі, впевненості та легітимності в державних установах і забезпечення належного функціонування демократичного суспільства [2].

За твердженням Н.Камінської, домінуючим є широке розуміння категорії доброчесності, що ґрунтується на морально-етичних характеристиках, вона не є виключно правовою, а й морально-етичною та філософською категорією. Водночас прослідковуємо і вужчі розуміння доброчесності, що стосуються конкретних сфер суспільного й особистого життя, які характеризуються практичною спрямованістю [3].

Особливої актуальності питання доброчесності набуває в умовах воєнного стану, коли існують підвищені ризики корупційних проявів, зловживання владою або використання службового становища у власних інтересах. Воєнний стан передбачає розширення повноважень державних органів, посилення контролю за громадським порядком, а також застосування спеціальних правових режимів. У таких умовах надзвичайно важливо, щоб правоохоронці діяли виключно в межах закону, не допускаючи порушення прав людини та зловживань службовим становищем. Саме доброчесність виступає тим моральним бар'єром, який запобігає деформації службової поведінки та гарантує дотримання принципів верховенства права.

Крім того, доброчесність є важливим елементом психологічної стійкості персоналу правоохоронних органів. Працівники, які мають чіткі моральні орієнтири та усвідомлюють соціальну значущість своєї діяльності, легше долають професійні стреси, зберігають внутрішню мотивацію до служби та демонструють більшу ефективність у виконанні службових обов'язків. Високий

рівень доброчесності формує відчуття професійної гідності, відповідальності перед суспільством і державою, а також сприяє зміцненню корпоративної культури в правоохоронних органах.

Дослідження психологічної підготовки та підтримки співробітників правоохоронних органів в умовах війни виявило, що ефективне виконання службових обов'язків у бойових умовах неможливе без комплексної та систематичної психологічної підтримки. Здатність правоохоронців зберігати емоційну стабільність і ухвалювати правильні рішення у стресових умовах є вирішальними факторами їхньої професійної діяльності [4].

Важливим аспектом забезпечення доброчесності є формування відповідної системи професійної підготовки та виховання персоналу. Підготовка правоохоронців повинна включати не лише розвиток професійних навичок, але й формування етичних стандартів службової поведінки, усвідомлення принципів законності, справедливості та відповідальності перед суспільством. Значну роль у цьому процесі відіграють антикорупційні механізми, внутрішній контроль, дисциплінарна відповідальність та прозорі процедури кадрового відбору. Разом із тим важливим є створення такого службового середовища, у якому доброчесна поведінка заохочується, а будь-які прояви не доброчесності отримують належну правову оцінку.

Отже, доброчесність виступає ключовою умовою професійної стійкості персоналу правоохоронних органів у період воєнного стану. Вона забезпечує дотримання принципів законності, зміцнює довіру суспільства до правоохоронної системи та сприяє ефективному виконанню правоохоронцями своїх функцій у складних умовах. Формування та підтримка високих стандартів доброчесності має бути одним із пріоритетних напрямів розвитку правоохоронних органів, оскільки саме від моральної стійкості їх персоналу значною мірою залежить стабільність правопорядку та безпека держави.

Список використаних джерел

1. Бойко-Бузиль Ю. Ю. Особливості та специфіка професійної підготовки поліцейських в Україні. *Наукові інновації та передові технології*.

Серія «Психологія». 2024. № 9 (37). С. 1075–1087. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-1075-1087](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-1075-1087).

2. Кириленко П. О. Добročесність в публічному управлінні: від ідеалу до інструменту запобігання корупції. *Ефективність державного управління*. 2023. Вип. 1/2 (74/75). С. 31–35. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/Archive/74/s5.pdf> (дата звернення: 02.04.2026).

3. Камінська Н. Добročесність: соціально-правовий зміст і значення для сучасних реформ. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 2 (26). С. 32–41. DOI: <https://doi.org/10.33270/02232602> (дата звернення: 02.04.2026).

4. Андрієнко С. С. Психологічна підготовка та підтримка співробітників правоохоронних органів в умовах гібридної війни. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. № 4 (110). С. 103–108. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-103-108](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-103-108).

Сергій Федчишин,
професор кафедри адміністративного
права Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор

ДОПУСК ДО ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ОСІБ, ЯКІ МАЮТЬ ІНОЗЕМНЕ ГРОМАДЯНСТВО: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах набрання чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення реалізації права на набуття та збереження громадянства України» від 18.06.2025 р. (далі – Закон № 4502-IX), який передбачає визнання випадків множинного громадянства (підданства), актуального значення набуває аналіз питання щодо можливості та умов допуску до державної служби іноземців та осіб, які мають множинне громадянство (підданство), – дослідження як зарубіжного досвіду у цій сфері, так і сучасних законодавчих ініціатив в Україні.

Вивчення світового досвіду дозволяє виокремити дві основні моделі, які впроваджуються у державах залежно від можливості допуску до державної служби осіб, які мають іноземне громадянство: **1) закрита модель** – правом на державну службу наділяються виключно громадяни держави (Азербайджан,

КНДР, КНР, Індія, Іран, Саудівська Аравія, Японія та ін.); 2) **частково відкрита модель** – поряд із громадянами правом на зайняття посад державної служби у визначених випадках та умовах наділяються також іноземці та/або особи, які мають множинне громадянство чи підданство (Велика Британія, Бразилія, Іспанія, Південна Корея, США, Франція, ФРН та ін.). При цьому, можливість такого працевлаштування у державах частково відкритої моделі характеризується різними обмеженнями та умовами, що можуть пов'язуватись, зокрема: а) із обмеженим переліком посад державної служби (органів, сфер тощо), що є «відкритими» для іноземців та/або осіб, які мають множинне громадянство; б) із обмеженим переліком іноземних держав, громадяни яких можуть допускатися до державної служби (із гнучкими винятками); в) із можливістю вступу лише на окремі види державної служби (служба за контрактом на визначений строк) тощо.

Так, законодавством *США* передбачається, що «іноземці не можуть бути призначені на посади в конкурентній службі (competitive service), за винятком випадків, коли це погоджено Офісом управління персоналом (OPM) і немає доступних кваліфікованих громадян США... Агентства можуть призначати іноземців на посади у виключній службі (excepted service) за умови дотримання положень щорічного закону про асигнування коштів та імміграційного законодавства». При цьому, чітко закріплюється, що «посади, які вимагають отримання дозволу на доступ до державної таємниці (security clearance), доступні лише для громадян США» (5 CFR § 338.101 – «Employment of Noncitizens»).

Іншим прикладом частково відкритої моделі є *Республіка Корея*, у якій має місце диференційований підхід стосовно особливостей працевлаштування на публічній службі іноземців та осіб, які мають множинне громадянство: 1) щодо іноземців – можуть бути призначені на посади у спеціалізованих сферах, таких як наука, технології або освіта тощо, які не пов'язані з виконанням державних повноважень або прийняттям політичних рішень, національною безпекою та секретністю (ст. 26-3 Закону Республіки Корея «Про публічних службовців» від

29.12.2005 р.); 2) щодо осіб із множинним громадянством – обмежені у призначенні до таких сфер як: сфера, що стосується інформації, безпеки та конфіденційних питань, пов'язаних із національною безпекою; сфера дипломатичних відносин, співробітництва та об'єднання між Півднем і Північчю; сфера оборони, а також інші визначені сфери (ст. 4 Указу Президента Республіки Корея «Про призначення публічних службовців» від 26.07.2017 р.).

Питання працевлаштування іноземців на публічній службі у державах-членах *Європейського Союзу* має міжнародно-правовий вимір, що зумовлений свободою пересування працівників в межах ЄС. Положення ч. 4 ст. 45 Договору про функціонування ЄС у редакції Лісабонського договору від 13.12.2007 р. (щодо непоширення свободи пересування працівників на публічну службу) у їх тлумаченні Судом ЄС (рішення у справах «Комісія Європейських Співтовариств проти Королівства Бельгія» (*«Commission of the European Communities v Kingdom of Belgium»* від 17.12.1980 р., «Колегія офіцерів іспанського торговельного флоту проти Генеральної адміністрації держави (Іспанія)» (*«Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española v Administración del Estado»* від 30.09.2003 р. та ін.) та з урахуванням рішень Європейської комісії сформували стандарт ЄС щодо можливості допуску до публічної служби іноземців (громадян інших держав-членів ЄС). Цей стандарт передбачає, що: а) за громадянами держави можуть бути зарезервовані лише ті посади публічної служби, які передбачають участь у здійсненні повноважень, наданих публічним правом, виконання обов'язків, спрямованих на захист загальних інтересів держави або інших публічних органів; передбачають наявність у осіб, що їх обіймають, особливих відносин лояльності до держави та взаємні права і обов'язки (посади в збройних сил, поліції та інших силах правопорядку, судах, податкових органах, дипломатичній службі тощо); б) інші посади є «незарезервованими» і можуть заміщуватися іноземцями-громадянами інших держав ЄС. На виконання цих стандартів ЄС відкрили національні публічні служби для громадян інших держав ЄС Бельгія, Данія, Іспанія, Франції, ФРН та ін.

У державній службі *Великої Британії* також передбачається поділ посад на

«зарезервовані» за громадянами (підданими) та «незарезервовані». Першими є посади, які «через чутливий характер роботи вимагають особливої відданості Короні, і тому вони можуть обійматися лише громадянами Великої Британії». До них належать посади в органах державної безпеки та розвідки, а також інші посади державної служби, «якщо міністр, відповідальний за відділ чи агентство, вважатиме це за необхідне (тобто коли для відповідної посади потрібна особлива відданість Короні)». Зокрема, до «зарезервованих» посад віднесені: 1) посади розвідувального персоналу Міністерства оборони; 2) посади, функції яких пов'язані із: а) доступом до розвідувальної інформації, отриманої безпосередньо або опосередковано від служб безпеки та розвідки; б) доступом до іншої інформації, яка за умови розкриття без дозволу або неправильного використання може зашкодити національній безпеці, інтересам Великої Британії або безпеці її громадян; в) прикордонним контролем або прийняттям рішень стосовно імміграції. Інші посади вважаються «незарезервованими» та можуть заміщуватися іноземцями визначеного переліку іноземних держав – держав Британської співдружності, Ірландії, ЄЕС, Швейцарії та Туреччини. Кандидати з подвійним громадянством також можуть бути працевлаштовані на державній службі, якщо вони відповідають вимогам щодо одного із громадянств, яке допускається (Керівництво «Правила щодо громадянства на державній службі», станом на 08.08.2023 р.).

Що стосується *України*, то з огляду на положення чинного Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. вона належить до закритої моделі, адже: особа, яка має громадянство іншої держави, не може вступати на державну службу (п. 6 ч. 2 ст. 19); встановлення факту наявності у державного службовця громадянства іноземної держави або набуття ним громадянства іноземної держави під час проходження державної служби є підставою для припинення державної служби у зв'язку із втратою права на державну службу (п. 2 ч. 1 ст. 84).

У свою чергу, проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей зайняття деяких посад в

органах державної влади, інших державних органах та органах місцевого самоврядування громадянами України, які мають громадянство іноземної держави», реєстр. № 14230 від 18.11.2025 р. (далі – проект № 14230) [1], який розроблено НАДС з метою належного впровадження Закону № 4502-IX, передбачається трансформація моделі вітчизняної державної служби – із закритої до частково відкритої.

Зокрема, проектом № 14230 пропонується врегулювати такі особливості та умови допуску до державної служби осіб, які мають іноземне громадянство:

а) йдеться про допуск не іноземців, а громадян України, які, по-перше, мають множинне громадянство (підданство), що визнане відповідно до Закону України «Про громадянство України», по-друге, які проживають/проживали на тимчасово окупованій території та набули у примусовому автоматичному порядку громадянство РФ (далі – громадяни України, які автоматично набули громадянство РФ);

б) обов'язковою умовою допуску до державної служби громадян України, які автоматично набули громадянство РФ, є проходження перевірки. Передбачається перевірка щодо способу набуття громадянства РФ громадянами України, які проживають/проживали на тимчасово окупованій території та бажають вступити на державну службу, колабораційної діяльності та пособництва державі-агресору, яка здійснюється Службою безпеки України, Національною поліцією та іншими державними органами у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Пропонується, щоб така перевірка передбачала, зокрема проходження психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа за згодою особи;

в) громадян України, які мають множинне громадянство (підданство) або автоматично набули громадянство РФ, пропонується обмежити у праві на зайняття низки посад державної служби. Встановлюється, що вони зможуть займати лише посади державної служби категорії «В» у державних органах, юрисдикція яких поширюється на територію АРК, однієї або кількох областей, міст Києва і Севастополя, одного або кількох районів, районів у містах, за

умови, що такі посади не передбачають виконання обов'язків, пов'язаних із: кіберзахистом та кібербезпекою; розробленням та реалізацією заходів з охорони державної таємниці, включаючи роботу з документами, які містять державну таємницю; управлінням персоналом та роботою з персональними даними осіб, а також іншою інформацією, яка відповідно до закону не підлягає розголошенню; оборонною роботою, мобілізаційною підготовкою і мобілізацією; організацією проведення референдумів та виборів органів державної влади; місцевими містобудівними програмами, генеральними планами забудови відповідних населених пунктів, іншою містобудівною документацією; внутрішнім аудитом [1].

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей зайняття деяких посад в органах державної влади, інших державних органах та органах місцевого самоврядування громадянами України, які мають громадянство іноземної держави : проєкт Закону України від 18 листоп. 2025 р. № 14230. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 10.03.2026).

Андрій Ханькевич,
*викладач спеціальної кафедри №4
 Інституту підготовки юридичних
 кадрів для Служби безпеки України
 Національного юридичного
 університету імені Ярослава Мудрого,
 кандидат юридичних наук, професор*

ІНТЕГРАЦІЯ ВІРТУАЛЬНИХ ІГРОВИХ СИМУЛЯЦІЙ У СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНУ МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Актуальні виклики у сфері безпеки і оборони України зумовлюють об'єктивну потребу в докорінній зміні освітньої парадигми. Ефективність підготовки фахівців у сучасних умовах визначається не обсягом механічно засвоєної інформації, а здатністю до критичного мислення та прийняття обґрунтованих рішень у динамічному безпековому середовищі. Традиційні моделі навчання, орієнтовані на пасивне накопичення знань, демонструють обмеженість у забезпеченні готовності випускників закладів освіти зі

специфічними умовами навчання до реальних викликів воєнного часу, що зумовлює необхідність трансформації освітнього процесу та впровадження методологій, здатних ефективно поєднувати теоретичний базис із практичною діяльністю.

Методологічним фундаментом для подолання розриву між навчанням і практикою визначено програму DEEP NATO (Defence Education Enhancement Programme), що базується на принципах студентоцентрованого підходу. Зазначена система дозволяє інтегрувати методи активного навчання в освітній процес.

Впровадження такого підходу передбачає певну зміну функціональних ролей учасників процесу: курсант трансформується в активного суб'єкта, який здобуває досвід через розв'язання модельованих проблемних ситуацій; викладач виконує роль фасилітатора, завданням якого є не надання здобувачам готових алгоритмів, а проектування освітнього середовища, що сприяє самостійному пошуку рішень.

Реалізація принципів студентоцентрованого навчання в межах програми DEEP NATO вимагає застосування дієвих інструментів, здатних трансформувати теоретичні концепції в стійкі практичні навички. Роль сполучної ланки між академічним середовищем та реальними вимогами професійної діяльності виконує віртуальна ігрова симуляція (далі – ВІС), яка постає інструментальною відповіддю на запит щодо прикладної релевантності підготовки, дозволяючи створити контекст, у якому здобувач змушений застосовувати комплекс набутих компетентностей для вирішення конкретних оперативно-службових завдань. Таким чином, ВІС стає ключовим елементом оновленої архітектури освітнього процесу, що сприяє мінімізації розриву між теоретичним знанням та його практичною імплементацією.

Віртуальна ігрова симуляція визначається як гнучка методологічна модель, здатна до адаптації під специфіку конкретних фахових дисциплін. В умовах студентоцентрованого навчання ВІС постає інтерактивним «тренажером реальності», що забезпечує ефект занурення здобувача вищої

освіти в атмосферу майбутньої практичної діяльності. Ключова перевага впровадження ВІС полягає у створенні «безпечного полігону» для апробації знань та навичок, що дозволяє перенести етап «спроб і помилок» із реального професійного середовища у контрольоване навчально-віртуальне, надаючи здобувачу можливість миттєво аналізувати наслідки ухвалених ним рішень. Через роботу зі сценаріями, розробленими за участі практичних працівників, курсант здобуває справжню професійну суб'єктність.

Практична імплементація віртуальних ігрових симуляцій наочно простежується на прикладі навчальної дисципліни «Основи аналітичної розвідки», структура якої передбачає поєднання теоретичної методології та технологічного інструментарію.

Оптимальною архітектурою курсу визначено комбінування потокових лекцій, необхідних для формування єдиного понятійного апарату, та тренінгових занять у малих навчальних аналітичних групах.

Алгоритм впровадження ВІС для цієї дисципліни передбачає надання повного тексту сценарію вже на початковому етапі вивчення предмету. Такий підхід зумовлює стан контрольованої «мотиваційної кризи», коли складність завдання за умови дефіциту інструментарію стимулює пізнавальну активність та гостру потребу в отриманні фахових знань. У подальшому кожна підгрупа функціонує як автономний осередок, що самостійно структурує сценарій, готує аналітичні звіти та розробляє варіанти рішень. Комплексно це забезпечує безперервність процесу трансформації теоретичного матеріалу у прикладний досвід розв'язання реальних проблем.

Ефективність імплементації ВІС безпосередньо залежить від зміни функціоналу викладача, який постає архітектором освітнього середовища — фасилітатором. Замість трансляції готових алгоритмів фасилітатор застосовує методику сократівського діалогу, що спонукає здобувачів до самостійного критичного аналізу проблемних ситуацій. Важливою складовою такої взаємодії є забезпечення принципу «безпеки помилки», що створює умови для висунення та апробації гіпотез без ризику професійних чи репутаційних втрат.

Кульмінаційним етапом підготовки майбутніх фахівців визначено проведення аналітичного брифінгу у форматі «peer-to-peer», під час якого малі групи здобувачів презентують власні напрацювання, проходять через процедуру дебатів та відповідають на запитання колег. Особливу цінність має залучення до таких брифінгів діючих практичних працівників, чия участь забезпечує об'єктивну експертизу результатів та сприяє професійній соціалізації курсантів ще на етапі навчання.

Таким чином, інтеграція ВІС в освітній процес постає не лише допоміжним засобом навчання, а системним методологічним рішенням, що має стратегічне значення для підготовки кадрів у сфері безпеки і оборони. Запропонований алгоритм – від раннього ознайомлення з проблемою до фінального експертного брифінгу – дозволяє змістити акцент із пасивного накопичення інформації на розвиток здатності до активних та обґрунтованих дій. Завдяки наскрізній проекції теоретичних знань на сценарії віртуальної ігрової симуляції мінімізується розрив між академічною підготовкою та реальними потребами практики.

У процесі такої діяльності здобувач не лише опановує фаховий інструментарій, а й розвиває критично важливу стійкість до стресових чинників та вміння ухвалювати рішення в умовах дефіциту часу. Впровадження цієї студентоцентрованої та практико-орієнтованої моделі може слугувати універсальним шаблоном для модернізації освітніх програм за різними напрямками підготовки фахівців сектору безпеки і оборони.

Андрій Черній,
старший інспектор з особливих
доручень відділу кримінального аналізу
ГУНП в Івано-Франківській області

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Актуальність дослідження. Модернізація освітніх програм для поліції в Україні в умовах воєнного стану — це не просто оновлення підручників, а

радикальна зміна парадигми: від «поліцейського сервісу» в мирний час до «поліцейського-захисника» та «першого респондента» в умовах війни.

Основний матеріал. Модернізація освітніх програм у силових структурах України сьогодні зосереджена на перетворенні кожного офіцера на аналітика, здатного працювати в умовах надлишку цифрової інформації. OSINT (Open-Source Intelligence) — розвідка на основі відкритих джерел — стала фундаментом цієї трансформації [1, с. 192].

Сьогодні це базова навичка для всіх підрозділів з таких причин:

- Величезний масив доказів (відео прильотів, переміщення техніки, фото руйнувань) надходить з Telegram-каналів, TikTok та Instagram. Поліцейський повинен вміти верифікувати цей контент [2, с. 97].

- Використання систем розпізнавання облич та аналіз соціальних зв'язків у заборонених і доступних мережах (VK, OK, FB) для встановлення осіб підозрюваних.

- Моніторинг груп у месенджерах та баз даних для пошуку цивільних осіб та військовослужбовців.

- Встановлення точного місця та часу події за тінями, архітектурою, рельєфом або метаданими файлів. Введення воєнного стану в Україні з початком повномасштабного російського вторгнення негативно вплинуло на всі сфери суспільного життя, зокрема на підготовку курсантів у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання [4, с. 10].

У зв'язку з окупацією, активними бойовими діями, ракетними обстрілами, руйнуванням та пошкодженням приміщень вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання були змушені переміститися в безпечніші регіони та продовжити там підготовку курсантів.

Нижче наведено аналіз ключових напрямків цієї трансформації.

Традиційна підготовка акцентувала увагу на адміністративному праві та деескалації конфліктів. Сьогодні програми доповнені модулями, які раніше були прерогативою виключно військових [3, с. 5].

Тактична медицина (Protocol MARCH): Кожен поліцейський тепер

повинен володіти навичками надання допомоги під вогнем. Це включає використання турнікетів, тампонаду ран та евакуацію поранених.

Мінна безпека: Поліція часто першою прибуває на деокуповані території. Навчання включає ідентифікацію ВЗП (вибухонебезпечних предметів) та алгоритми дій до прибуття саперів.

Стрілецька підготовка: Акцент змістився зі стрільби на тирі на тактичну вогневу підготовку в умовах міської забудови та обмеженої видимості. Війна створила специфічні виклики, що вимагають впровадження нових дисциплін у навчальні плани:

Фіксація військових злочинів: Навчання роботі на місцях обстрілів, документування руйнувань цивільної інфраструктури та збір доказів для міжнародних судів.

Ідентифікація тіл: робота з масовими похованнями та використання ДНК-лабораторій у польових умовах.

Робота з ПТСР: як у самих співробітників, так і у цивільного населення.

Кризова комунікація: Навички спілкування з людьми, які втратили житло або близьких, у стані гострого стресу.

Виникла необхідність трансформувати діяльність навчальних закладів та адаптувати сферу освіти до періоду воєнного стану. З початку бойових дій виникла необхідність призупинити навчальний процес [5, с. 80].

Війна проти України значно розширила функціональні обов'язки Національної поліції України, що зумовило необхідність перегляду існуючих підходів до підготовки співробітників поліції у вищих навчальних закладах з урахуванням специфіки умов навчання.

Співробітники поліції діляться практичним досвідом: як адаптувати роботу та розробляти алгоритми дій для різних ситуацій. Слідчі та криміналісти демонструють, як витягують тіла з місць поховання, а вибухотехніки підривають виявлені снаряди. Сучасні виклики вимагають від поліції бути «технологічнішою» за супротивника та злочинність:

Управління БПЛА: Дрони тепер використовуються для патрулювання,

аеророзвідки та фіксації наслідків ударів. Це стало обов'язковим елементом підготовки.

Кібербезпека: Протидія дезінформації, виявлення колабораціоністів через аналіз відкритих даних (OSINT) та захист критичних баз даних.

Висновки. Усі існуючі програми потребуватимуть перегляду та можливих змін: для офіцерів, сержантів, програми з присвоєнням наукового ступеня. Усі вони мають стати елементами повністю інтегрованої майбутньої системи військової освіти.

Необхідно буде знайти розумний баланс між освітою та навчанням; дозволяти військовослужбовцям навчатися так, як їм зручно, протягом усієї їхньої кар'єри – за місцем проживання, в Інтернеті, або тим і іншим способом. Військовому професіоналу XXI століття знадобиться різноманітна освіта та навчання на кожному етапі військової служби.

Список використаних джерел

1. *Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи* : матеріали всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації (4 берез. – 14 квіт. 2024 р.). Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2024. 368 с.
2. Головка С. Г., Жук Ю. О., Науменко С. О. Особливості організації оцінювання результатів дистанційного навчання учнів в умовах воєнного стану. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2023. Т. 97, № 5. С. 35–54.
3. Данилевський В., Чепурна Н. Особливості освітньої діяльності в умовах воєнного часу. *Педагогічний вісник*. 2022. № 1-2. С. 2–5.
4. Захарін С. В. Нові виклики для української освіти під час війни. *Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти, технологій та суспільства в XXI столітті* : зб. наук. пр. 2023. С. 10–12.
5. Іваненко В. С. Інтеграція молоді в системі освіти держав ЄС в умовах військової агресії проти України. *Інтеграція вищої юридичної освіти України з європейським освітнім простором – виклики внутрішньої безпеки під час воєнного стану* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ломжа – м. Харків, 15 лют. 2023 р.). Ломжа : MANS w Łomży, 2023. С. 80–82. URL: mnaeu.edu.ua (дата звернення: 10.04.2026).

Ярослав Черньонков,
завідувач кафедри мовної підготовки
Донецького державного університету
внутрішніх справ, кандидат
педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасні умови воєнного стану в Україні суттєво трансформують вимоги до професійної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони. З огляду на активну міжнародну співпрацю, інтеграцію до європейського безпекового простору та участь у спільних операціях, іншомовна комунікативна компетентність набуває стратегічного значення. Володіння іноземною мовою, передусім англійською, стає не лише інструментом професійної діяльності, але й важливим елементом забезпечення національної безпеки.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю модернізації підходів до викладання іноземних мов у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, з урахуванням сучасних безпекових викликів та цифровізації освітнього процесу.

Метою тез є аналіз особливостей формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців сектору безпеки і оборони в умовах воєнного стану.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- визначити роль іноземної мови у професійній підготовці фахівців;
- охарактеризувати сучасні підходи до навчання іноземних мов;
- окреслити інноваційні методики та технології навчання;
- проаналізувати вплив воєнного стану на освітній процес.

У сучасних умовах іншомовна підготовка фахівців сектору безпеки і оборони виходить за межі традиційного навчання мови як дисципліни. Вона трансформується у комплексну систему формування професійно орієнтованої комунікативної компетентності, що включає мовні, соціокультурні та стратегічні компоненти [1].

Особливого значення набуває концепція **English for Specific Purposes (ESP)**, яка орієнтована на формування мовних навичок у контексті професійної діяльності. Для майбутніх правоохоронців та військових це передбачає

опанування термінології, розвиток навичок професійного спілкування, ведення переговорів, складання службової документації англійською мовою [2].

В умовах воєнного стану освітній процес зазнає суттєвих змін. Зокрема, активного впровадження набувають:

- дистанційні та змішані форми навчання;
- цифрові платформи та онлайн-ресурси;
- симуляційні технології (role-play, case-study);
- використання елементів штучного інтелекту.

Інноваційні педагогічні технології сприяють підвищенню мотивації здобувачів освіти та забезпечують адаптивність навчання до умов воєнного часу [3].

Окрему увагу слід приділити розвитку критичного мислення та міжкультурної комунікації. Участь у міжнародних тренінгах, спільних навчаннях та обмінах досвідом вимагає від фахівців не лише мовної компетентності, а й здатності ефективно взаємодіяти з представниками інших культур [4].

Важливим аспектом є також інтеграція європейського досвіду у систему підготовки кадрів. Впровадження стандартів НАТО (STANAG 6001) сприяє уніфікації мовної підготовки та підвищенню її якості [5].

Практичні рекомендації щодо вдосконалення іншомовної професійної компетентності

З метою підвищення ефективності іншомовної підготовки доцільно впроваджувати комплекс практико-орієнтованих заходів.

По-перше, необхідно забезпечити інтеграцію професійно орієнтованого контенту через використання автентичних матеріалів (документи, інструкції, протоколи), що сприяє формуванню релевантних мовних навичок [1].

По-друге, ефективним є застосування ситуатійного моделювання (scenario-based learning), яке дозволяє відпрацьовувати типові службові ситуації та формує готовність до реальної професійної діяльності [2].

По-третє, доцільним є активне використання цифрових технологій, включаючи онлайн-платформи, мобільні застосунки та інструменти штучного інтелекту, що забезпечують адаптивність та індивідуалізацію навчання [3].

По-четверте, важливим є розвиток автономії навчання: самостійна робота з професійними текстами, формування термінологічних словників, регулярна практика письма та аудіювання.

По-п'яте, необхідно розвивати навички усного мовлення через інтерактивні форми роботи: дискусії, рольові ігри, участь у міжнародних заходах.

По-шосте, доцільно орієнтуватися на міжнародні стандарти оцінювання мовної компетентності (STANAG 6001), що забезпечує уніфікацію підготовки [5].

По-сьоме, важливим є формування міжкультурної компетентності як складової ефективної міжнародної взаємодії [4].

Таким чином, формування іншомовної комунікативної компетентності є ключовим компонентом професійної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони в умовах воєнного стану. Сучасні виклики потребують модернізації освітніх програм, впровадження інноваційних технологій та орієнтації на міжнародні стандарти.

Перспективами подальших досліджень є розробка ефективних моделей інтеграції цифрових технологій та штучного інтелекту у процес іншомовної підготовки майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Hyland K. English for Specific Purposes: An Advanced Resource Book. Routledge, 2022. URL: uea.ac.uk (дата звернення: 08.04.2026).
2. Basturkmen H. Developing Courses in English for Specific Purposes. Palgrave Macmillan, 2021. URL: researchgate.net (дата звернення: 08.04.2026).
3. Kukulska-Hulme A., Viberg O. Mobile collaborative language learning: State of the art. *British Journal of Educational Technology*. 2021. URL: researchgate.net (дата звернення: 08.04.2026).
4. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages (CEFR Companion Volume), 2020. URL: coe.int (дата звернення: 08.04.2026).

5. NATO. STANAG 6001 Language Proficiency Levels, 2021. URL: nato.int (дата звернення: 08.04.2026).

Андрій Чорний,
*викладач циклової комісії права та
правоохоронної діяльності ВСП
«Фаховий коледж економіки, права та
інформаційних технологій ЗУНУ»*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КРИМІНАЛІСТИЦІ

Сучасна криміналістика перебуває на етапі переходу до новітніх технологій, зумовленого тотальною цифровізацією суспільних відносин та виникненням нових форм злочинності. Поява складних кіберзагроз, використання методів соціальної інженерії та анонімізація злочинної діяльності вимагають від правоохоронної системи адекватної відповіді. Традиційні методики, що базуються переважно на емпіричному досвіді експерта та обмеженому інструментарії, поступово поступаються місцем інтелектуальним системам, здатним опрацьовувати масиви даних, що виходять за межі людського сприйняття.

Штучний інтелект (ШІ) сьогодні розглядається не просто як автоматизація рутинних процесів, а як нова методологічна база криміналістики. Актуальність дослідження підкріплюється тим, що використання нейронних мереж дозволяє виявляти закономірності там, де традиційний візуальний або хімічний аналіз виявляється безсилим. Метою даної статті є комплексний аналіз інноваційних методів експертного дослідження через призму впровадження інтелектуальних алгоритмів та визначення меж їхньої автономності в межах кримінального судочинства.

Впровадження ШІ у криміналістичну техніку розпочалося з автоматизації ідентифікаційних систем, проте сьогодні цей процес охоплює складні аналітичні функції. Ключовим напрямом є розвиток комп'ютерного зору. На відміну від ранніх систем розпізнавання, сучасні нейронні мережі

використовують глибоке навчання, для аналізу біометричних параметрів. Це дозволяє здійснювати ідентифікацію особи не лише за чітким фронтальним зображенням, а й за формою вушної раковини, венозним малюнком рук або динамічними характеристиками ходи, що є критично важливим при низькій якості записів з камер відеоспостереження.

Окремим інноваційним вектором є автоматизована балістична ідентифікація. Використання ШІ дозволяє створювати 3D-моделі мікрорельєфу поверхні куль та гільз із роздільною здатністю, що перевищує можливості класичних порівняльних мікроскопів. Алгоритми здатні самостійно відсіювати випадкові подряпини від закономірних слідів, що виникають внаслідок особливостей механізму конкретної зброї. Це мінімізує суб'єктивізм експерта, який традиційно покладався на власний візуальний досвід.

Мабуть, найбільш динамічним сегментом застосування ШІ є дослідження цифрових доказів. Сучасний злочинець залишає величезну кількість «цифрових відбитків» у хмарних сховищах, соціальних мережах та реєстрах транзакцій. Алгоритми машинного навчання здатні аналізувати мережевий трафік для виявлення аномальної поведінки, що передувала кібератаці.

Так, наприклад, завдяки технологій штучного інтелекту можуть створюватися обґрунтовані прогнози щодо темпоральних, територіальних і якісних показників злочинності. Ці прогнози покликані сприяти правоохоронним органам в оптимізації використання наявних ресурсів та виконання поліцейських функцій [3].

Особливої гостроти набуває проблема Deepfake-технологій. Експертне дослідження відео- та аудіозаписів на предмет їхньої автентичності сьогодні неможливе без зустрічного використання ШІ. Тільки інша нейромережа здатна виявити мікроскопічні невідповідності у частотному спектрі голосу або неприродні зміни піксельної структури обличчя, які свідчать про генерацію контенту штучним шляхом. Це породжує нову галузь експертизи — «криміналістику алгоритмів».

Попри технологічну досконалість, інтеграція ШІ в юридичну площину

стикається з серйозними перепонами. У кримінальному процесі висновок експерта має бути зрозумілим суду та сторонам. Якщо нейронна мережа видає результат «ймовірність збігу 99.8%», але не може пояснити логічний ланцюжок висновку (через складність архітектури «прихованих шарів» мережі), виникає питання про легітимність такого доказу.

Важливо зауважити, що розроблення правового регулювання застосування технологій штучного інтелекту наразі відбувається вкрай повільно стосовно стрімкого розвитку технологій ШІ, які одночасно охоплюють усі сфери суспільних відносин. Тому контроль за створенням та використанням штучного інтелекту необхідно здійснювати не тільки суто технічним регулюванням (вимоги, технічні стандарти, регламенти, оцінки відповідності технічним стандартам, контроль відповідності вимогам технічних регламентів, етичних стандартів), а й шляхом формування комплексного законодавства [1].

Крім того, існує ризик «алгоритмічної упередженості». Якщо вихідні дані, на яких навчалася система, були неповними або однобокими, ШІ може видавати помилкові результати. Це ставить перед криміналістичною наукою завдання розробки стандартів валідації інтелектуальних систем. Потрібна чітка методологія: як перевірити справність алгоритму перед початком експертного дослідження.

Ще один аспект є важливим в дослідженні означених питань – це проблеми та перспективи застосування штучного інтелекту у правоохоронній діяльності. На сьогоднішній день застосування та впровадження технологій штучного інтелекту у правоохоронну діяльність багато в чому обумовлено необхідністю протистояти злочинному світу, який дедалі бере на озброєння найсучасніші інноваційні технології. Злочинці достатньо активно використовують останні досягнення четвертої промислової революції: технології блокчейну, дрони, робототехніку, штучний інтелект. Тому використання можливостей штучного інтелекту у роботі правоохоронних органів є на сьогодні достатньо актуальними та затребуваними практикою [2].

Підсумовуючи аналіз інноваційних методів, можна стверджувати, що

штучний інтелект стає «цифровим асистентом», який кардинально розширює когнітивні можливості експерта. Основними здобутками є перехід від якісного опису об'єктів до високоточного кількісного аналізу, можливість обробки терабайтів інформації в режимі реального часу та мінімізація людського фактора в ідентифікаційних процесах.

Проте повна автоматизація судової експертизи на даному етапі є передчасною. Роль експерта трансформується: з виконавця технічних процедур він перетворюється на верифікатора інтелектуальних систем. Майбутнє криміналістики полягає у синергії людського досвіду та обчислювальної потужності машин. Для успішного впровадження цих технологій в Україні необхідне створення спеціалізованої нормативної бази, яка б регламентувала використання результатів роботи ШІ як допустимих доказів, а також підготовка нового покоління криміналістів, які володіють знаннями як у праві, так і в комп'ютерні інженерії.

Список використаних джерел

1. Пацурія Н. Упровадження технологій штучного інтелекту в забезпечення національної безпеки та обороноздатності України: правові проблеми і перспективи військового періоду. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 3. С. 68–78.
2. Шевчук В. М. Можливості та перспективи використання технологій штучного інтелекту в розслідуванні кримінальних правопорушень. *Інноваційні методи, засоби та технології в криміналістиці та судовій експертизі* : наук.-практ. посібник : електрон. наук. вид. / за ред. В. Ю. Шепітька ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Харків : Право, 2023. С. 105–115.
3. Юртаєва К. В. Використання технологій штучного інтелекту в реалізації стратегій «predictive policing»: можливості, проблеми та перспективи для України. *Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності* : матеріали наук.-практ. семінару (м. Харків, 5 листоп. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 99–104.

Євген Шаповаленко,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

*Олександра Парчевська,
здобувач вищої освіти навчально-
наукового інституту поліцейської
діяльності Національної академії
внутрішніх справ*

ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОДАВСТВОМ ПОРЯДКУ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ

Трансплантація анатомічних матеріалів людини є одним із найскладніших та найперспективніших напрямів сучасної медицини, який здатен врятувати тисячі життів щороку, проте водночас створює серйозні ризики зловживань та формування тіньового ринку. В Україні ця сфера зазнала суттєвого реформування після прийняття базового Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», який встановив нові суворі правила та процедури [2]. Незважаючи на загальний розвиток легальної медичної інфраструктури, незмінно високий попит на донорські органи та недостатня ефективність існуючих правових механізмів контролю зумовлюють підвищений рівень суспільної небезпеки незаконної трансплантації. Саме тому комплексне дослідження питань виявлення, процесуального документування правопорушень у цій специфічній сфері, а також удосконалення механізмів їх запобігання набуває надзвичайної актуальності для органів досудового розслідування та медичної спільноти.

У 2025 році, в Україні спостерігається поступове зростання кількості проведених трансплантацій анатомічних матеріалів людині. Зокрема, протягом року було виконано понад 500 трансплантацій органів, серед яких переважають операції з пересадки нирки (близько 300 випадків), печінки (понад 100 випадків) та серця (кілька десятків випадків). Також зафіксовано зростання кількості ефективних посмертних донорів – понад 150 осіб, що свідчить про поступове формування культури донорства в суспільстві. Водночас у листах очікування перебуває понад 3000 пацієнтів, які потребують трансплантації, що значно перевищує фактичні можливості медичної системи. Така диспропорція

між попитом і пропозицією створює об'єктивні передумови для виникнення та функціонування незаконного ринку анатомічних матеріалів, що, у свою чергу, зумовлює підвищену увагу правоохоронних органів до виявлення і документування відповідних кримінальних правопорушень [3].

Кримінальна відповідальність за незаконну діяльність у сфері пересадки органів детально регламентується статтею 143 Кримінального кодексу України (КК України). Відповідно до фахових досліджень щодо понять та видів правопорушень у сфері трансплантації, злочини цієї категорії відрізняються складною структурою: вони безпосередньо посягають не лише на встановлений державою порядок надання спеціалізованої медичної допомоги, але й на життя, здоров'я та фізичну недоторканність особи [1; 4, с. 88]. Сучасна наука виділяє кілька ключових форм таких суспільно небезпечних діянь, які найчастіше зустрічаються у правозастосовній практиці і вимагають особливої уваги слідчих. Перш за все, це умисне порушення порядку застосування трансплантації (ч. 1 ст. 143 КК України), яке призвело до істотної шкоди здоров'ю потерпілого. Зазвичай такі дії вчиняються безпосередньо медичними працівниками шляхом свідомого ігнорування затверджених клінічних протоколів, правил вилучення, консервації або пересадки органів [5, с. 78]. Іншою, значно більш небезпечною формою, є вилучення анатомічних матеріалів шляхом примушування або обману (ч. 2 ст. 143 КК України). Це кримінальне правопорушення характеризується грубим та цинічним посяганням на свободу волевиявлення донора, коли життєво важлива згода на операцію отримується під психологічним чи фізичним тиском або через навмисне введення в оману щодо реальних наслідків оперативного втручання для здоров'я. Проте найбільш транснаціональним та суспільно небезпечним видом злочину у цій сфері залишається незаконна торгівля анатомічними матеріалами (ч. 4 ст. 143 КК України). Згідно з чинним законодавством, будь-які угоди, що передбачають купівлю-продаж органів людини (за винятком гемопоетичних стовбурових клітин), визнаються абсолютно недопустимим, проте саме комерціалізація цього процесу генерує найбільші тіньові доходи

криміналітету та стимулює невпинний розвиток «чорної» трансплантології [5, с. 79; 6, с. 26].

Найбільш складним, та вибагливим до оперативності етапом у протидії злочинам цієї категорії є безпосередньо їх виявлення та первинна фіксація. Латентність незаконної трансплантації є критично високою через максимальну закритість медичних установ, систематичне використання концепції лікарської таємниці як надійного щита від правоохоронців, а також через категоричне небажання обох сторін нелегальної угоди (донора, який вже отримав грошову винагороду, та реципієнта, який отримав життєво необхідний орган) добровільно звертатися до поліції [6, с. 32].

Згідно з сучасними методичними рекомендаціями щодо розслідування таких специфічних кримінальних правопорушень, ефективне виявлення злочинних схем найчастіше відбувається шляхом постійного аналітичного моніторингу Єдиної державної інформаційної системи трансплантації (ЄДІСТ). Слідчі та оперативні підрозділи шукають підозрілі невідповідності у реєстрах, раптові немотивовані зміни статусів пацієнтів або явні ознаки фіктивного встановлення родинних зв'язків для обходу закону. Крім того, ключову роль відіграє глибокий фінансовий аудит діяльності приватних медичних центрів для виявлення прихованих платежів за нібито стандартні процедури, а також міжвідомча співпраця з Інтерполом та Європолом, оскільки організатори трафіку органів регулярно використовують складні міжнародні схеми маршрутизації донорів та реципієнтів [6, с. 33]. Сама процедура документування правопорушень вимагає від слідчо-оперативних груп блискавичної реакції та високого рівня спеціалізованої підготовки. Першочерговим і безальтернативним завданням є проведення раптових обшуків у медичних закладах із негайним вилученням усієї ключової документації: журналів реєстрації хірургічних втручань, оригіналів медичних карток стаціонарних хворих, актів констатації смерті мозку та письмових згод на донорство. Зволікання на цьому етапі є неприпустимим, оскільки знищення або фальсифікація цих паперів є золотим стандартом злочинців для

приховування слідів [6, с. 37]. Одночасно проводиться допит медичного персоналу, тактика якого полягає в обов'язковому залученні незалежних спеціалістів у галузі трансплантології для руйнування «професійної кругової поруки». Вирішальне, ключове доказове значення у таких справах мають комплексні комісійні судово-медичні експертизи. Під час їх проведення експерт повинен не лише беззаперечно встановити сам факт вилучення органу, але й оцінити характер хірургічного втручання, обґрунтованість заявлених медичних показань та точний ступінь тяжкості завданих тілесних ушкоджень. Ці дані обов'язково підкріплюються результатами судово-генетичних досліджень (ДНК-експертиз) для перевірки реальності заявленої біологічної спорідненості між «живим родинним донором» і реципієнтом [6, с. 34].

Зокрема, частина 1 статті 143 КК України встановлює як обов'язкову ознаку настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді «істотної шкоди здоров'ю потерпілого». Однак, законодавство досі не містить чіткого формального визначення цього оціночного поняття саме у специфічному контексті незаконного вилучення анатомічних матеріалів. Це створює серйозні процесуальні перешкоди для судово-медичних експертів і слідчих під час правильної кваліфікації діяння та доведення вини підозрюваних у суді. Усунення оціночних понять та деталізація на законодавчому рівні критеріїв завданої шкоди є критично необхідними кроками для забезпечення принципу невідворотності кримінального покарання [1; 4, с. 89].

Підсумовуючи вищевикладене, слід констатувати, що виявлення та документування правопорушень порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини є надзвичайно комплексним викликом для держави, який вимагає від правоохоронної системи поєднання глибоких спеціальних медичних знань, новітніх криміналістичних методик та володіння нормативно-правовою базою. Лише глибоко системний та міждисциплінарний підхід здатний гарантувати прозорий розвиток сучасної етичної трансплантології в Україні та забезпечити надійний захист фундаментальних конституційних прав громадян.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 17 лип. 2025 р. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 24.03.2026).
2. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018 № 2427-VIII : станом на 8 лют. 2025 р. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 24.03.2026).
3. Статистика – Український центр трансплант-координації. Український центр трансплант-координації — спеціалізована державна установа. URL: utcc.gov.ua (дата звернення: 24.03.2026).
4. Бабанін С. В. Напрями удосконалення правових та інших заходів запобігання порушенням встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2024. № 71. С. 87–90. URL: mgu.od.ua (дата звернення: 24.03.2026).
5. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини: поняття та види. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 85, ч. 2. С. 77–81. URL: uzhnu.edu.ua (дата звернення: 24.03.2026).
6. Кваліфікація порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини : метод. рек. / О. В. Процюк, Д. О. Алексєєва-Процюк. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. 55 с. URL: navs.edu.ua (дата звернення: 24.03.2026).

Каріна Шафєєва,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №5 Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Сергій Колєсніков, старший викладач навчально-наукового інституту №5 Харківського національного університету внутрішніх справ

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Умови воєнного стану та повоєнного відновлення України загострюють вимоги до якості підготовки фахівців для силових відомств та структур безпеки. Академічна доброчесність у цьому контексті перестає бути лише

етичною категорією, стаючи інструментом формування професійної компетентності, службової надійності та довіри суспільства до правоохоронних інституцій. Метою тез є розкриття теоретико-правових засад забезпечення академічної доброчесності саме в освітньому процесі закладів вищої освіти (ЗВО) зі специфічними умовами навчання та обґрунтування практичних механізмів її імплементації. Відповідно до п. 6¹ ч.1 ст.1 Закону України «Про вищу освіту» заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання це заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах в підрозділах Національної поліції України [1].

Згідно з ч.1 ст. 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових (творчих) досягнень [2].

У контексті сучасної вищої освіти передбачається шість принципів академічної доброчесності: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та мужність. У цьому сенсі академічна доброчесність розуміється як готовність певної особи послідовно виконувати те, що правильно навіть якщо легше зробити щось, що вигідніше [4, с. 6].

Законодавством України такий фактор як академічна доброчесність в освіті регламентується Законом України «Про освіту» та спеціалізованим нормативно-правовим актом Законом України «Про академічну доброчесність», який прийнято від 18 грудня 2025 року та буде введено в дію 31 липня 2026 року. Варто зазначити, що в кожному навчальному закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання розроблено внутрішні акти, що забезпечують впровадження академічної доброчесності, як обов'язкового компоненту освітнього процесу.

Здобувачі освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання поєднують вищу освіту з професійною підготовкою. Ключовими ознаками формування

освітнього процесу в таких ЗВО є: спеціальний відбір та контрактні зобов'язання здобувачів, поєднання академічного навчання з військовою службовою, фізичною та тактичною підготовкою, діючий статутний порядок, ієрархічна структура дисциплінарної відповідальності, підвищені вимоги до фізичної та психологічної стійкості та службової етики. Вони майбутні правоохоронці, військові, ДСНС, тому державна вимога дотримання академічної доброчесності є не лише освітнім, а й професійним обов'язком.

На жаль, навіть в таких умовах навчання існують і ризики поширення недотримання принципу академічної доброчесності: списування та «взаємодопомога» через побут казарменого типу, відсутність чіткого розмежування академічних проступків та дисциплінарних стягнень у внутрішніх актах ЗВО, використання штучного інтелекту (ШІ) через брак часу, формалізація наукових досліджень, використання шаблонних робіт.

Поряд із вищезазначеними ризиками, ЗВО зі специфічними умовами навчання мають низку позитивних аспектів, що зумовлені певними особливостями організації виховної роботи та професійної спрямованості. Насамперед, високий рівень дисципліни та контролю, що притаманний правоохоронним закладам освіти. Також суттєву роль відіграє формування та виховання професійної етики та повага до служби (складання Присяги, як один з факторів впливу на підвищену відповідальність перед суспільством).

Освітній процес у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання має подвійну природу - поєднує академічну підготовку та формування професійно-службових навичок, що зумовлює специфічні виклики для забезпечення академічної доброчесності. Інтегровані навчальні плани, поєднання індивідуальних і колегіальних форм контролю, високий рівень колективізму та субординації можуть ускладнювати об'єктивне оцінювання та дотримання принципу індивідуальної відповідальності.

У зв'язку з цим забезпечення академічної доброчесності потребує комплексного підходу, що включає нормативне закріплення відповідних принципів, функціонування інституційних механізмів контролю, розвиток

освітньо-виховної складової та використання сучасних технологічних інструментів.

На прикладі Харківського національного університету внутрішніх справ наведемо механізми успішного забезпечення дотримання академічної доброчесності. Ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними вимогами «Положення про академічну доброчесність у Харківський національний університет внутрішніх справ», введеного в дію наказом ХНУВС від 27.09.2024 № 718, є важливим елементом формування доброчесного освітнього середовища. У ХНУВС активно застосовується програма «Strikeplagiarism» для перевірки наукових та курсових робіт здобувачів освіти на наявність академічного плагіату. Значну роль відіграє проведення інтерактивних занять працівниками бібліотеки для здобувачів вищої освіти на тему «Виховання навичок інформаційно-бібліографічної культури та дотримання принципів академічної доброчесності».

Також систематично організовуються тематичні засідання наукових гуртків кафедр, під час яких акцентується увага на дотриманні учасниками принципів і правил академічної доброчесності в науково-дослідній діяльності. Важливим складником виховної роботи є проведення кураторських годин, спрямованих на формування свідомого ставлення до дотримання етичних норм у навчанні.

Підсумовуючи, слід зазначити, що академічна доброчесність стає реальною практикою лише тоді, коли чесність у навчанні сприймається як фундамент майбутньої службової добросовісності. Власний приклад викладачів перетворює етичні принципи доброчесності на живу норму, а не формальну декларацію. Саме в такому середовищі формується нова правосвідомість, де дотримання академічних стандартів стає виявом громадянської відповідальності та необхідною умовою отримання якісних знань, від яких безпосередньо залежить захист й відбудова України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 06.04.2026).

2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 02.02.2026).

3. Закон України «Про академічну доброчесність» від 18.06.2024 № 3833-IX. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 02.02.2026).

4. Кришталь А. О. Академічна доброчесність: курс лекцій. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія», галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право», галузі знань 26 «Цивільна безпека» спеціальності 263 «Цивільна безпека». Черкаси : ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2022. 124 с. URL: nucz.edu.ua (дата звернення: 02.02.2026).

5. Харківський національний університет внутрішніх справ. Академічна доброчесність. URL: univd.edu.ua (дата звернення: 02.02.2026).

Сергій Шафорост,
старший викладач кафедри
інженерного та технічного
забезпечення Національної академії
Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького

Михайло Стрельбіцький,
доцент кафедри зв'язку та
інформаційних систем Національної
академії Державної прикордонної
служби імені Богдана Хмельницького,
доктор технічних наук, професор

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВОДІЇВ БОЙОВИХ МАШИН У ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБІ УКРАЇНИ

В умовах воєнного часу особливої актуальності набуває теоретико-методологічне обґрунтування підготовки фахівців Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), зокрема водіїв бойових машин. Їхня діяльність є критично важливим елементом, що визначає надійність системи «людина-машина-середовище». Центральним поняттям у цьому контексті постає «працездатність», яка розглядається як стан фахівця, що дозволяє виконувати професійні функції з показниками якості, досягнутими під час навчання.

Методологічні засади підготовки кадрів ґрунтуються на принципах ізоморфізму діяльності складних систем та теорії автоматичного регулювання. З огляду на це, про ступінь навченості фахівця доцільно судити за динамікою показників його працездатності, що включають точність, швидкість, правильність та структурність виконання алгоритму дій в екстремальних умовах. При цьому обов'язково враховується психофізіологічна «ціна» такої діяльності.

Враховуючи вищесказане, професійна підготовка має бути спрямована на формування в оператора адекватної концептуальної моделі, яка слугує «внутрішнім інструментом» керування об'єктом. Психологічний аспект навчання полягає у створенні можливостей для точного відображення стану машини та формування відповідної керуючої дії. Основними шляхами вирішення цієї проблеми є розширення зав'язків між елементами системи та дублювання інформації в різних модальностях.

Окрім цього, важливим елементом методології є врахування явища «передбачення». Навченість фахівця визначається його здатністю працювати в режимі «внутрішньо генерованого сигналу руху», що дозволяє компенсувати як технічні затримки машини, так і власні фізіологічні реакції. Зокрема, у задачах маневрування математичне очікування часу реакції становить близько 0,3 с, що вимагає від водія високого рівня антиципації.

У результаті системного підходу формується комплекс показників професійної майстерності, який можна поділити на дві групи:

- 1) операторські показники: точність керування, раціональний вибір швидкості, коректність використання органів управління та здатність безпечно перевозити особовий склад і вантажі;
- 2) супутні показники: навички технічного обслуговування, ремонту, застосування засобів зв'язку, пожежогасіння, тощо.

Варто зауважити, що в умовах бойових дій особливе місце посідає взаємозамінність членів екіпажу. Фахівець повинен не лише професійно керувати машиною, а й володіти навичками навідника, оператора БПЛА,

стрільця-кулеметника та вміти надавати екстрену медичну допомогу.

Науково-методичне забезпечення оцінювання придатності кадрів передбачає використання комплексних параметрів. Придатність кандидата визначається шляхом порівняння його особистих показників із базовими вимогами підрозділу за допомогою евристичних методів та аналізу ієрархій. Для об'єктивізації цього процесу застосовується метод «експерти-фактори», де фахівці оцінюють вплив конкретної навички на ефективність виконання бойових завдань, таких як захист державного кордону або відбиття вторгнення.

Поряд із технічними навичками, критичними факторами надійності є психофізіологічна та емоційна стійкість. Методологія передбачає моніторинг стану фахівця за такими параметрами:

- 1) фізіологічні: показники пульсу, артеріального тиску, параметри дихання та шкірно-гальванічна реакція;
- 2) психічні: рівень концентрації уваги (за методиками Мюнстерберга чи Шульте), логічність мислення (тест Равена), швидкість складної сенсомоторної реакції та схильність до ризику.

Таким чином, професійна підготовка водіїв бойових машин для ДПСУ повинна базуватися на інтегрованому підході. Він поєднує в собі технічну майстерність, психофізіологічну готовність та здатність до адаптації в умовах швидкозмінної обстановки. Використання математичних моделей та експертних оцінок дозволить об'єктивувати процес відбору фахівців, які найбільш повно відповідають суворим вимогам сучасного бою.

Роман Шевченко,
доктор технічних наук Національного
університету цивільного захисту
України, професор

Артем Гузь,
ад'юнкт докторантури-ад'юнктури
Національного університету цивільного
захисту України

ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДО УДАРНО-ІМПУЛЬСНИХ ВПЛИВІВ

Сучасний характер воєнних загроз зумовлює зростання ролі інженерної складової у підготовці фахівців цивільного захисту. Ураження об'єктів цивільної інфраструктури ударно-імпульсними впливами призводить до складних просторових руйнувань, втрати несучої здатності конструкцій і виникнення вторинних уражаючих факторів. Це потребує формування у фахівців здатності до прогнозування наслідків таких впливів та оцінювання стійкості будівель ще на етапі попередження надзвичайних ситуацій.

У країнах Європейського Союзу підготовка фахівців цивільного захисту здійснюється на основі ризик-орієнтованого підходу, який передбачає системний аналіз загроз та управління ризиками відповідно до міжнародних стандартів [1], зокрема ISO 31000:2018 [2], в яких важливе місце займає забезпечення стійкості критичної інфраструктури відповідно до положень Директиви (EU) 2022/2557, що визначає вимоги до підготовки персоналу, оцінки ризиків та впровадження заходів захисту [3]. Характерною особливістю європейської моделі є її інженерно-аналітична спрямованість. У рамках стандарту EN 1991-1-7 (Eurocode 1) розглядаються виняткові навантаження, включаючи вибухові та ударні впливи, що враховуються при проєктуванні та експлуатації будівель [4]. Освітні програми інтегрують знання з механіки руйнування, динаміки споруд та аналізу навантажень, а також передбачають використання сучасних технологій моделювання (BIM, FEM, зокрема програмних комплексів типу LS-DYNA, ANSYS або ABAQUS), що дозволяє відтворювати сценарії руйнування об'єктів у режимі, наближеному до реального часу [5]. Важливим компонентом підготовки у країнах ЄС є застосування інноваційних педагогічних технологій, зокрема сценарного моделювання, комп'ютерних симуляції та міждисциплінарних кейсів. Це сприяє формуванню у фахівців здатності до комплексного аналізу надзвичайних ситуацій та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Крім того, активно використовується потенціал Механізму цивільного захисту

ЄС, який забезпечує міждержавну координацію, обмін досвідом та спільну підготовку персоналу. На відміну від цього, система підготовки фахівців цивільного захисту в Україні історично орієнтована на реагування та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, що закріплено у нормативно-правовій базі, зокрема Кодексі цивільного захисту України [6]. Такий підхід був ефективним у контексті техногенних і природних загроз, проте в умовах воєнного стану він потребує модернізації.

Особливістю українського підходу є наявність унікального практичного досвіду реагування на наслідки бойових дій, включаючи руйнування будівель, вплив вибухових навантажень та ліквідацію вторинних уражаючих факторів. Водночас цей досвід недостатньо систематизований та інтегрований у навчальний процес, що знижує ефективність підготовки майбутніх фахівців. Фізико-математичний базис ударно-імпульсних впливів є важливою складовою сучасної підготовки. Розуміння цих процесів дозволяє прогнозувати механізми руйнування конструкцій, включаючи втрату несучої здатності та прогресуюче обвалення. У країнах ЄС такі знання є невід'ємною частиною освітніх програм, тоді як в Україні їх інтеграція потребує подальшого розвитку.

Порівняльний аналіз свідчить, що у країнах ЄС більш широко застосовуються стандартизовані підходи до оцінки ризиків, сучасні методи моделювання та міждисциплінарна підготовка. В Україні ж існують проблемні питання, пов'язані з обмеженим використанням цифрових технологій, недостатньою інтеграцією міжнародних стандартів (зокрема ДБН В.2.2-5:2023) та потребою оновлення матеріально-технічної бази [7]. З метою підвищення ефективності підготовки фахівців цивільного захисту доцільно реалізувати такі стратегічні напрями модернізації.

1. Впровадження ризик-орієнтованого підходу до навчання з урахуванням європейських стандартів.
2. Інтеграція інженерних дисциплін, пов'язаних із динамікою споруд та аналізом ударно-імпульсних навантажень.

3. Розвиток цифрових технологій навчання, зокрема створення центрів моделювання надзвичайних ситуацій із використанням VR та FEM.

4. Активізація міжнародного співробітництва, включаючи академічну мобільність та участь у спільних навчальних програмах.

5. Впровадження технологій штучного інтелекту для оцінки пошкоджень та прогнозування наслідків.

Таким чином, поєднання європейських підходів із практичним досвідом України дозволить сформувати ефективну модель підготовки фахівців цивільного захисту, орієнтовану на превентивний інженерний аналіз та забезпечення стійкості інфраструктури в умовах сучасних загроз.

Список використаних джерел

1. Овандер Н. Л. Огляд міжнародних та українських стандартів з управління ризиками з погляду сучасних викликів та загроз. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. URL: economyandsociety.in.ua (дата звернення: 07.04.2026).

2. ISO 31000:2018 Risk management — Guidelines. Geneva : International Organization for Standardization, 2018. 16 p.

3. Directive (EU) 2022/2557 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the resilience of critical entities and repealing Council Directive 2008/114/EC. *Official Journal of the European Union*. 2022. L 333. P. 164–198.

4. EN 1991-1-7:2006 Eurocode 1: Actions on structures – Accidental actions. Brussels : European Committee for Standardization, 2006. 106 p.

5. European Commission. Critical Infrastructure Resilience: EU Policy Framework. Brussels, 2020. 24 p.

6. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02 жовт. 2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34-35. Ст. 458.

7. ДБН В.2.2-5:2023. Захисні споруди цивільного захисту. Київ : Мінрегіон України, 2023. 146 с.

Олена Шишкарьова,
старший викладач кафедри
адміністративно-правових дисциплін
факультету підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
НПУ Донецького державного
університету внутрішніх справ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Сучасна цифрова трансформація вітчизняної вищої освіти зумовлює докорінні зміни в умовах та чинниках забезпечення її якості, що потребує впровадження новітніх технологій та методів освітньої діяльності [1, с. 110]. Особливе місце у цьому процесі посідають заклади вищої освіти (ЗВО) зі специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління МВС і забезпечують підготовку кадрів для правоохоронних органів у складних умовах воєнного стану та євроінтеграційного поступу [2].

Реалізація Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку на 2023–2027 роки вимагає від майбутніх офіцерів поліції не лише бездоганного знання законодавства, а й високого рівня цифрової компетентності для формування безпекового середовища на засадах відкритості та довіри [3].

Цифровізація ЗВО передбачає три ключові рівні: матеріально-технічне оснащення, цифрову кваліфікацію викладачів і курсантів, а також мотивацію до застосування здобутих компетенцій у майбутній професійній діяльності. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі дозволяє індивідуалізувати освітню траєкторію, інтенсифікувати пізнавальну діяльність та формувати у курсантів дивергентне мислення, необхідне для вирішення багатозадачних ситуацій у поліцейській практиці.

На сучасному етапі підготовка поліцейських кадрів має базуватися на поєднанні теоретичної обґрунтованості та інноваційних педагогічних підходів, таких як навчання через симуляції, сценарії з реального життя та використання цифрових платформ [4]. Ефективне застосування інформаційних технологій потребує міцної правової основи, створення сучасної ІТ-інфраструктури, підготовки кваліфікованих науково-педагогічних кадрів та посилення інформаційної безпеки при роботі з конфіденційними даними [5; 6]. Впровадження передових технологій, зокрема Big Data для обробки великих масивів даних, Deep learning для автоматизації складних завдань та систем

розпізнавання осіб, значно полегшує виявлення та розслідування злочинів у кіберпросторі.

Таким чином, цифрова трансформація правоохоронної освіти є не просто вимогою часу, а стратегічним інструментом формування професійного лідера поліції, здатного ефективно функціонувати в диджиталізованому суспільстві, забезпечуючи захист прав громадян та національну безпеку України.

Список використаних джерел

1. Барабаш О. О. Диджиталізація вітчизняної освіти: проблеми і перспективи. *Право України*. 2022. № 12. С. 109–121.
2. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листоп. 2017 р. № 1023-р. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.03.2026).
3. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку на 2023–2027 роки : Указ Президента України від 11 трав. 2023 р. № 273/2023. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 23.03.2026).
4. Kleygrewe L. et al. Police Training in Practice: Organization and Delivery According to European Law Enforcement Agencies. *Front. Psychol.* 2022. 12:798067.
5. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.03.2026).
6. Про затвердження Професійних, освітніх і кваліфікаційних вимог, яким повинні відповідати поліцейські для зайняття вакантних посад у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських : наказ МВС України від 13 лют. 2020 р. № 123. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 20.03.2026).

Ігор Шостак,

завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, доцент

Станіслав Мердов,

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТАНДАРТІВ НАТО У СИСТЕМУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах повномасштабного збройного конфлікту та стратегічного курсу України на членство в НАТО питання приведення системи підготовки сил сектору безпеки і оборони до стандартів Альянсу набуло характеру нагальної державної потреби. Особливого значення це завдання набуває щодо Національної поліції України (далі – НПУ), підрозділи якої виконують службові завдання в умовах воєнного стану, нерідко поруч із підрозділами Збройних сил, і змушені відповідати значно вищим фізичним вимогам, аніж у мирний час [1, с. 30; 2, с. 242].

Аналіз вітчизняної нормативно-правової бази у сфері фізичної підготовки поліцейських засвідчує її суттєве відставання від сучасних реалій. Чинне Положення про організацію службової підготовки працівників НПУ, затверджене наказом МВС України від 26 червня 2016 року № 50 [3], не містить вимог щодо відповідності стандартам НАТО, що обумовлює актуальність комплексного дослідження, спрямованого на порівняльний аналіз вітчизняних стандартів фізичної підготовки поліцейських і підходів держав-членів НАТО, а також на обґрунтування конкретних напрямів їх зближення.

Порівняльний аналіз систем фізичної підготовки засвідчує суттєву відмінність між підходами, що застосовуються в арміях і поліцейських структурах провідних держав НАТО, та чинною вітчизняною практикою. У країнах-членах Альянсу концепція фізичної підготовки ґрунтується на принципі функціональної готовності (*operational fitness*), що передбачає спроможність особового складу виконувати бойові та службові завдання в умовах екстремального фізичного і психологічного навантаження тривалий час без суттєвого зниження ефективності [4, с. 630; 5, с. 210].

Серед ключових характеристик підходу НАТО до фізичної підготовки особового складу варто виділити такі. По-перше, значний обсяг службового часу, що відводиться на фізичну підготовку: від 3 до 8 годин на тиждень

залежно від роду військ і виду служби, тоді як у вітчизняній системі підготовки поліцейських відповідний показник є значно нижчим [1, с. 32]. По-друге, широке застосування прикладних розділів у самостійні предмети підготовки: маршова підготовка, подолання перешкод, прикладне плавання, рукопашна підготовка, метання гранат [4, с. 211]. По-третє, стандартизована система оцінювання рівня фізичної підготовленості із застосуванням рейтингових шкал і диференційованих нормативів для різних вікових груп і гендерних категорій [5, с. 95].

Окремої уваги заслуговує досвід держав – членів НАТО у застосуванні багаторівневої системи фізичної підготовки, яка передбачає розмежування базового, тактичного та оперативного рівнів готовності. Так, у Збройних силах Великої Британії базовий рівень (Basic Fitness Standard) є обов'язковим для всього особового складу і перевіряється двічі на рік, тоді як тактичний і оперативний рівні визначаються специфікою служби конкретного підрозділу [6]. Схожий підхід реалізований у Бундесвері Федеративної Республіки Німеччина, де система фізичного тестування (Basischeck Sport) включає нормативи витривалості, сили та координаційних здібностей, адаптовані до оперативних завдань кожної категорії особового складу [7].

Для поліцейських структур держав-членів НАТО характерне поєднання загальної фізичної підготовки з тактико-прикладними елементами, безпосередньо пов'язаними з виконанням службових завдань. Зокрема, у поліції Республіки Польща обов'язковими компонентами щорічної перевірки фізичної готовності є: тест на витривалість (біг на 3000 м), тест силових здібностей (підтягування, згинання-розгинання рук), оцінювання швидкісних якостей (біг на 50 м), а також практичні вправи з тактичної підготовки, що імітують реальні ситуації несення служби [8]. Принциповою відмінністю від вітчизняної практики є те, що результати фізичного тестування безпосередньо впливають на кар'єрне просування та розмір грошового утримання польського поліцейського.

Вітчизняна система спеціальної фізичної підготовки майбутніх поліцейських, що реалізується у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС України, характеризується низкою системних проблем, що суттєво ускладнюють її наближення до стандартів НАТО.

Перша проблема – нормативно-правова. Відомча нормативна база у сфері фізичної підготовки поліцейських залишається фрагментарною та внутрішньо суперечливою. Чинні нормативні акти встановлюють переважно кількісні показники (кількість годин, перелік вправ, граничні нормативи), залишаючи поза увагою якісні характеристики підготовленості, що мають визначальне значення для виконання оперативно-службових завдань в умовах збройного конфлікту.

Друга проблема – методична. Аналіз програми навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка», що є єдиною для всіх закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, засвідчує певну диспропорцію між прикладною та загальнофізичною складовими підготовки.

Третя проблема – ресурсна. Матеріально-технічна база закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, не в повній мірі відповідає вимогам організації сучасної функціональної підготовки. Зокрема, це стосується обмеженості у спеціалізованому тактичному обладнанні, відсутності смуг перешкод натівського зразка, тренажерів для відпрацювання прикладних навичок.

Четверта проблема – кадрова. Ефективність впровадження стандартів НАТО у систему спеціальної фізичної підготовки майбутніх поліцейських значною мірою залежить від рівня професійної компетентності викладацького складу відповідних кафедр. Разом з тим, наявні можливості для проходження науково-педагогічними працівниками кафедр спеціальної фізичної підготовки стажування у підрозділах збройних сил чи поліцейських структурах держав-членів НАТО залишаються обмеженими, що певною мірою стримує поширення актуальних зарубіжних методик підготовки.

З урахуванням зазначених проблем та наявного міжнародного досвіду вважаємо за доцільне запропонувати такі напрями імплементації стандартів НАТО у систему спеціальної фізичної підготовки майбутніх поліцейських.

Перший напрям – реформування нормативно-правової бази. Необхідно розробити та затвердити оновлене Положення про фізичну підготовку поліцейських, яке б ґрунтувалося на концепції функціональної готовності, передбачало диференційовані нормативи для різних категорій особового складу та визначало механізм їх впливу на проходження служби. Зазначений документ має бути розроблений із урахуванням відповідних стандартизаційних угод НАТО (STANAG), зокрема STANAG 6001 у частині, що стосується фізичних вимог до особового складу.

Другий напрям – оновлення змісту та методики фізичної підготовки. Навчальні програми закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, мають бути доповнені: блоком функціональної витривалості (марш-кидки з повним спорядженням, подолання природних і штучних перешкод); програмою тактичної фізичної підготовки (пересування в умовах обмеженої видимості, евакуація поранених, транспортування вантажів у складних умовах); розширеним курсом рукопашного бою, адаптованим до специфіки поліцейської діяльності в умовах збройного конфлікту.

Третій напрям – запровадження стандартизованої системи тестування фізичної готовності. Доцільним є розроблення та впровадження Поліцейського тесту бойової готовності (за аналогією з Army Combat Fitness Test, що використовується у Збройних силах США), який би інтегрував перевірку загальних фізичних якостей із практичними завданнями оперативно-службового характеру та проводився двічі на рік для всього особового складу.

Четвертий напрям – розвиток міжнародного співробітництва. Розширення практики стажування науково-педагогічного складу закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, у поліцейських та військових навчальних закладах держав-членів НАТО,

залучення іноземних інструкторів до проведення курсів підвищення кваліфікації, участь у спільних навчаннях і тренуваннях у рамках програм двостороннього співробітництва з державами Альянсу.

Імплементация стандартів НАТО у систему спеціальної фізичної підготовки майбутніх поліцейських є не лише стратегічним пріоритетом у контексті євроатлантичної інтеграції України, а й нагальною практичною потребою, зумовленою реаліями збройного конфлікту та підвищеними вимогами до особового складу НПУ. Системний характер наявних проблем – нормативно-правових, методичних, ресурсних та кадрових – обумовлює необхідність комплексного підходу до їх вирішення, що передбачає узгоджені зміни на законодавчому, відомчому та інституційному рівнях. Практична реалізація запропонованих напрямів реформування дозволить суттєво підвищити рівень функціональної готовності майбутніх поліцейських та наблизити систему їхньої підготовки до стандартів провідних держав Альянсу.

Список використаних джерел

1. Шостак І. О., Мердов С. П. Трансформація системи організації фізичної підготовки майбутніх поліцейських у контексті реалізації стандартів НАТО. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2023. № 3-4 (7-8). С. 30–34.
2. Мердов С. П. До питання запровадження стандартів НАТО в частині фізичної підготовки майбутніх поліцейських. *Донецький юридичний інститут МВС України: освітні традиції, перевірені часом : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 28 квіт. 2021 р.)*. Київ : ТОВ «Компанія ВАІТЕ», 2021. С. 242–246.
3. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26 черв. 2016 р. № 50. *Офіційний вісник України*. 2016. № 22. Ст. 861.
4. Куртов А. І., Іващенко С. М. Системні основи організації фізичної підготовки в арміях закордонних держав-членів НАТО в ході бойових дій. *International Scientific Discussion: Problems, Tasks and Prospects : proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference (Brighton, 19–20 March 2023)*. Brighton, United Kingdom, 2023. Р. 628–636.
5. Шлямар І. Л., Івахно О. В. Аналіз організації фізичної підготовки у збройних силах провідних країн світу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2023. Вип. 4 (163). С. 208–215.

6. The British Army Fitness Test / Army Cadets. URL: armycadets.com (дата звернення: 02.04.2026).

7. Von Dienstsport bis zur Spitzensportförderung / Bundeswehr. URL: bundeswehr.de (дата звернення: 02.04.2026).

8. Zarządzenie Nr 1 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 stycznia 2024 r. w sprawie testu sprawności fizycznej policjantów. URL: policja.gov.pl (дата звернення: 02.04.2026).

Андрій Шульга,
доцент кафедри державно-
правових дисциплін Навчально-
наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПЕРЕПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне збройне вторгнення Російської Федерації, розпочате 24 лютого 2022 року, докорінно змінило умови несення служби особового складу Національної поліції України, поставивши перед системою відомчої освіти принципово нові вимоги щодо якості та змісту підготовки кадрів. Тривалий правовий режим воєнного стану, запроваджений Указом Президента України № 64/2022, суттєво розширив повноваження та функціональне навантаження поліцейських, зокрема в частині розмінування, взаємодії з військовими адміністраціями та охорони громадського порядку в умовах бойових дій [1].

У цих обставинах перепідготовка поліцейських набуває стратегічного значення для підтримання боєздатності й дієвості правоохоронної системи. Д. О. Анісімов та Є. В. Бардін констатують, що воєнний стан актуалізував потребу у створенні гнучкої, мобільної та багаторівневої системи підготовки кадрів, спроможної оперативно реагувати на зміну оперативної обстановки [2, с. 335]. Компетентнісний підхід – методологія, орієнтована на формування чітко визначеного переліку знань, умінь, навичок і ціннісних установок, необхідних для вирішення реальних службових завдань, що безумовно постає саме тим інструментарієм, який здатен забезпечити необхідну гнучкість

системи. Сьогодні чинне правове регулювання діяльності поліції у воєнний час має фрагментарний характер і не формує цілісної нормативної моделі поліцейських послуг воєнного часу [3, с. 285-286], що безпосередньо позначається на змісті програм перепідготовки.

Нормативно-правову основу перепідготовки поліцейських становлять Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII (статті 72-75) та Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом МВС України від 26.01.2016 № 50. Останнє визначає перепідготовку як самостійний вид навчання з метою набуття нової кваліфікації без зміни освітнього рівня [4]. Службова підготовка охоплює правову, тактичну, вогневу, фізичну та психологічну складові, причому для кожної встановлено мінімальну кількість годин та порядок підсумкового контролю. В умовах воєнного стану цей перелік фактично доповнився вимогою щодо знань у сфері вибухотехнічних робіт і дій при мінній небезпеці у зв'язку з розширенням повноважень поліції, закріплених змінами до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [1].

Ключова теза щодо новизни запропонованого підходу полягає в тому, що традиційна модель перепідготовки поліцейських, побудована на знаннєвій парадигмі (передача інформаційного масиву з подальшим тестовим контролем), виявляється неспроможною задовольнити вимоги воєнного часу. Натомість компетентнісна модель передбачає формування конкретного профілю компетентності поліцейського відповідно до виду служби та зони виконання завдань, наприклад у прифронтовій місцевості, на деокупованих територіях або у відносно стабільних регіонах. Вважається, що застосування технологій віртуальної та доповненої реальності, безпілотних систем і штучного інтелекту в тактичній підготовці дозволяє не лише підвищити якість відпрацювання навичок, а й суттєво скоротити ризики для особового складу під час практичних занять [5, с. 301]. Саме інтегрування цифрових тренажерів у цикл перепідготовки є принципово новим елементом компетентнісного підходу, що відповідає реаліям збройного конфлікту.

Практичне втілення компетентнісного підходу передбачає кілька взаємопов'язаних кроків. Насамперед розроблення оновлених професійних стандартів із переліком обов'язкових компетентностей для кожної категорії поліцейських з урахуванням особливостей воєнного часу. Концепція трирівневої моделі підготовки поліцейських, затверджена наказом МВС № 51 від 29 січня 2018 року, закладає інституційну основу для такої диференціації, однак потребує перегляду в частині змістового наповнення програм перепідготовки з урахуванням бойового досвіду [4]. Запровадження модульного формату навчання, а саме короткострокових (5-10-денних) інтенсивних модулів дозволяє перепідготовляти поліцейських без тривалого відриву від служби, що є критично важливим в умовах кадрового дефіциту. Принциповою відмінністю від традиційного навчання є обов'язкова оцінка компетентностей на вході (діагностика наявних прогалин) і на виході (верифікація засвоєного), а не формальний залік.

Дослідження ОБСЄ щодо систем освіти та підготовки поліції в Україні констатувало відсутність чіткого механізму розроблення навчальних програм та виявило, що поліція фактично позбавлена права самостійно ініціювати і затверджувати типові програми перепідготовки [3]. Цей структурний недолік набуває особливої гостроти в умовах воєнного стану: запровадження компетентнісного підходу вимагає не лише навчально-методичного перегляду програм, а й нормативного закріплення за Національною поліцією України відповідних повноважень. Без такого правового механізму будь-які методичні інновації залишатимуться позбавленими системної основи.

У підсумку слід зазначити, що умови воєнного стану вимагають кардинальної трансформації підходів до перепідготовки поліцейських: від формальної передачі знань до системного формування вимірюваних компетентностей, прив'язаних до реальних службових завдань в умовах збройного конфлікту. Чинна нормативна база насамперед «Положення про службову підготовку» (наказ МВС № 50 від 26.01.2016) потребує доповнення окремим розділом щодо компетентнісних стандартів перепідготовки в умовах

збройного конфлікту із зазначенням диференційованих програм для поліцейських, що проходять службу на різних категоріях територій. Принципово новим елементом, здатним підвищити практичну результативність перепідготовки, є запровадження модульних інтенсивних програм з використанням цифрових тренажерів і симуляційних технологій, що дозволяє поєднати безперервність служби з безперервністю навчання. Функціональна дієвість системи перепідготовки потребує надання Національній поліції України статусу повноцінного суб'єкта розроблення і затвердження типових програм перепідготовки без цього жодна методична реформа не матиме системного ефекту. Реалізація компетентнісного підходу в перепідготовці поліцейських в умовах воєнного стану є не лише педагогічною, а й безпекозабезпечувальною задачею державного рівня, безпосередньо пов'язаною із спроможністю Національної поліції ефективно виконувати покладені функції в умовах триваючої збройної агресії.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення повноважень підрозділів Національної поліції України під час дії правового режиму воєнного стану : Закон України від 22 берез. 2022 р. № 2136-IX. Відомості Верховної Ради України. 2022. № 26. Ст. 205. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 12.03.2026).
2. Анісімов Д. О., Бардін Є. В. Воєнний стан як виклик для системи підготовки поліцейських. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 90. С. 335–340. URL: visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua (дата звернення: 10.03.2026).
3. Наливайко О. І. Трансформація системи поліцейських послуг в умовах воєнного стану: виклики для публічної безпеки та прав людини. Аналітично-порівняльне правознавство. 2026. № 1, ч. 2. С. 282–287. URL: journal-app.uzhnu.edu.ua (дата звернення: 08.03.2026).
4. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 26 січ. 2016 р. № 50. Офіційний вісник України. 2016. № 19. Ст. 793. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 25.02.2026).
5. Бойко О. І., Мельник А. М. Перспективи використання сучасних інтерактивних технологій в процесі підготовки поліцейського до діяльності в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 3. С. 1–6. URL: journal-app.uzhnu.edu.ua (дата звернення: 25.02.2026).

Іван Яблонський,
*начальник відділу вогневої підтримки
 Національної академії Державної
 прикордонної служби України, доктор
 філософії з безпеки державного
 кордону*

Олександр Євсєєв,
*курсант Національної академії
 Державної прикордонної служби
 України*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Модернізація освітніх програм в умовах воєнного стану відбувається під впливом обставин, які раніше не мали такого масштабу і тривалості. Освітня система опинилася перед необхідністю швидко реагувати на зміни, зберігаючи при цьому якість навчання та доступ до нього. У цих умовах особливої ваги набуває здатність закладів освіти переглядати підходи до формування змісту навчальних дисциплін і організації освітнього процесу загалом.

Зміни насамперед стосуються наповнення освітніх програм. З'являється потреба включати теми, які ще донедавна не розглядалися як обов'язкові: основи безпеки життєдіяльності в умовах загроз, дії у надзвичайних ситуаціях, інформаційна гігієна, протидія дезінформації. Водночас посилюється увага до розвитку навичок, які дозволяють орієнтуватися в складних обставинах: уміння працювати з інформацією, оцінювати ризики, приймати рішення в умовах обмеженого часу. Такі зміни не завжди оформлюються як окремі дисципліни – частіше вони інтегруються у вже наявні курси.

Організація навчального процесу також зазнала суттєвих коригувань. Поєднання різних форматів навчання стало практично єдино можливим варіантом забезпечення його безперервності. У багатьох випадках викладачі вимушено переходили до дистанційної роботи, не маючи достатнього часу на підготовку. Це призвело до переосмислення способів подачі матеріалу: зменшення обсягу лекційного викладу, більша увага до самостійної роботи,

використання коротких завдань замість тривалих форм контролю.

Важливою проблемою залишається практична складова підготовки. Якщо раніше вона будувалася переважно на безпосередньому виконанні завдань у реальних умовах, то тепер доводиться шукати альтернативи. У хід ідуть ситуаційні завдання, аналіз конкретних випадків, моделювання професійних ситуацій. Це не повністю замінює реальний досвід, але дозволяє зберегти логіку професійної підготовки та підтримати зв'язок між теорією і практикою.

Окремий аспект – стан самих учасників освітнього процесу. Навчання відбувається на тлі постійного напруження, що впливає на здатність зосереджуватися і працювати у звичному ритмі. Це змушує викладачів переглядати вимоги до темпу навчання, обсягу матеріалу та форм оцінювання. Більшої ваги набуває індивідуальний підхід, хоча реалізувати його в повному обсязі не завжди можливо.

Гнучкість освітніх програм поступово стає не винятком, а необхідною умовою. Навчальні плани коригуються з урахуванням ситуації, змінюються строки виконання завдань, допускаються різні варіанти їх подання. Така практика раніше сприймалася як тимчасова, однак з часом почала закріплюватися як робоча модель. Вона дозволяє уникати зривів навчального процесу, але водночас потребує чіткішого узгодження на рівні закладу освіти.

Не менш відчутними є і технічні труднощі. Не всі учасники освітнього процесу мають однаковий доступ до інтернету та необхідного обладнання. Це створює нерівні умови і впливає на результати навчання. Водночас саме ці обставини стимулюють пошук простіших і доступніших рішень, які не потребують складних технологій.

Поступово змінюється і роль викладача. Окрім передачі знань, він виконує функцію організатора, координатора, іноді навіть посередника між студентом і навчальним матеріалом. Зростає навантаження, пов'язане з підготовкою матеріалів у різних форматах, підтримкою зворотного зв'язку, перевіркою великої кількості індивідуальних робіт. Це потребує не лише часу, а й нових навичок, які доводиться опановувати в процесі роботи.

Отже, модернізація освітніх програм у нинішніх умовах відбувається не як запланована реформа, а як відповідь на обставини. Вона має нерівномірний характер, супроводжується труднощами і не завжди дає швидкий результат. Проте саме в цьому процесі формується досвід, який у подальшому може стати основою для більш продуманих і збалансованих змін у системі освіти.

Юлія Яковенко,
*викладач Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЕТИКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Формування України як правової, демократичної держави пов'язане не лише з активністю громадянського суспільства, а й передусім з ефективністю діяльності її державних органів, одним із яких є Служба безпеки України (далі – СБУ). Водночас виклики, що постали нині перед цим державним органом, є надскладними й потребують ретельного аналізу та опрацювання, зокрема наукового. Введення воєнного стану на всій території України та збройна агресія з боку російської федерації виявили сучасні прогалини як у нормативному регулюванні діяльності СБУ, так і в її практичній реалізації. Зокрема, наріла потреба в перегляді чинних концепцій корпоративної культури СБУ – як цілісного органу, так і його окремих підрозділів. Сьогодні діяльність СБУ має відповідати міжнародним критеріям професійної етики, належної корпоративної культури, а також моральним принципам. Відповідно, формування нової корпоративної професійної культури СБУ повинно узгоджуватися з сучасними тенденціями розвитку цього органу та його підрозділів, де може бути імплементовано успішний зарубіжний досвід у сфері корпоративної етики та професійної культури, зокрема досвід Федерального бюро розслідувань Сполучених Штатів Америки (Federal Bureau of Investigation, далі — ФБР).

Таким чином, недостатня наукова розробленість питання правового

регулювання корпоративної етики СБУ та недосконалість відповідного нормативного забезпечення зумовлюють актуальність цього наукового дослідження.

Питання дослідження зарубіжного досвіду функціонування, діяльності та адміністративно-правового регулювання правоохоронних органів постійно перебувають у полі зору науковців і практиків у сфері правозастосування. Нового імпульсу ці питання набули у зв'язку з тісною співпрацею між СБУ та ФБР щодо розслідування міжнародних злочинів в Україні. Недостатньо розкритими є питання дослідження зарубіжного досвіду правового, зокрема адміністративного, регулювання корпоративної етики ФБР з метою імплементації успішних напрацювань у національне законодавство, що регламентує питання професійної етики СБУ.

Проголошення Україною у 2014 році курсу на євроінтеграцію зумовило активний розвиток зазначених напрямів задля формування України як європейської держави з відповідними цінностями. У зв'язку з цим низка державних органів зазнала реформування та вдосконалення своєї діяльності. Одним із таких органів стала Служба безпеки України. Водночас питання реформування цього відомства й підвищення професійної компетентності його співробітників набуло особливої актуальності після початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році. Фактично вже майже три роки в українському суспільстві та серед представників СБУ точаться дискусії щодо формування принципово нової корпоративної культури цього державного органу. Як зазначають у самому відомстві, «нагальність реформування СБУ – це крок на шляху до розбудови України як правової держави й набуття реальної суб'єктності України, формування безпечного простору і надійного міжнародного партнера»⁹. Отже, нині питання реформування СБУ є особливо актуальним, і одним із ключових його аспектів виступає оновлення корпоративної культури цього органу, а також підвищення

⁹ Концепція реформи СБУ // Осяжний Обрій : сайт. URL: https://overallhorizon.org/?page_id=228 (дата звернення: 26.04.2025).

престижу професії його співробітників.

В процесі реформування органів державної влади бажано врахувати передовий міжнародний досвід функціонування аналогічних або подібних органів. Проте завжди слід керуватися національними стандартами діяльності та забезпеченням прав людини, оскільки кожна країна має свої особливості. Слушною є думка С. В. Чумаченка, що «під час розробки нових методологічних засад національної безпеки, удосконалення діяльності правоохоронних органів (у тому числі й Служби безпеки України) безпосередній інтерес становить успішний (передовий) зарубіжний досвід правового регулювання вказаних питань. Проте варто не сліпо копіювати зарубіжний досвід, але й враховувати той факт, що Україна є унікальною країною зі своїми особливостями та характером діяльності органів державної влади, що властиві виключно їй» [1, с. 144]. Слід зауважити, що будь-яка імплементація повинна ґрунтуватися на національній правовій системі, особливостях діяльності того чи іншого органу державної влади та його професійній культурі. Остання є важливим елементом формування престижу відомства, адже від професійної компетентності працівників державного органу залежить рівень довіри населення до держави, ступінь захищеності громадян та рівень забезпечення національної безпеки. З метою удосконалення адміністративно-правового регулювання корпоративної культури СБУ доцільним є дослідження сутності, значення та правового регулювання корпоративної етики ФБР як аналогічного органу, одним із завдань якого є забезпечення національної безпеки держави, розслідування міжнародних злочинів тощо.

Розпочнемо з того, що ФБР є структурним підрозділом Міністерства юстиції США, завданням його є здійснення кримінального судочинства та контррозвідки (внутрішньої). Девізом служби є: «Вірність, відвага, чесність» (*Fidelity, Bravery, Integrity*)¹⁰. І це не дивно, адже основою успішності відомства є якісна корпоративна культура, яка починає формуватися ще під час навчання

¹⁰ Федеральне бюро розслідувань // Вікіпедія : віл. енцикл. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Федеральне_бюро_розслідувань (дата звернення: 26.04.2025).

в Академії ФБР, яка є провідним навчальним закладом у світі, що водночас виконує функції дослідницького центру для діючих співробітників із метою підвищення рівня їхньої професійної компетентності¹¹.

На думку Р. І. Богданова, завдяки високій якості професійної культури та майстерності «ФБР по праву вважається головним правоохоронним та внутрішнім розвідувальним органом уряду США. Його повноваження постійно розширюються, особливо його роль посилилась як антитерористичної сили після терактів 11 вересня 2001 року» [2, с. 392]. Місія ФБР – захист американського народу та дотримання норм Конституції США. Як зазначає колишній помічник директора ФБР Фіглузі Френк, «ФБР, як й інші спецслужби США, практикує концепцію „Треба знати“» [3, с. 13], що передбачає постійне удосконалення професійних умінь і навичок, які узгоджуються з цілісною концепцією високої корпоративної культури ФБР.

Дослідження сутності корпоративної етики ФБР слід розпочати з того, що вона передбачає дотримання восьми основних цінностей (принципів) для кожного співробітника ФБР: неухильне (суворе) дотримання приписів Конституції США; співчуття (як одне до одного, так і до громадян під час виконання своїх обов'язків); різноманітність; лідерство (як особисте, так і та професійне); повага до гідності всіх громадян, яких ФБР покликане захищати; справедливість; особиста доброчесність та інституційна цілісність; особиста відповідальність за свої дії та підзвітність вищому керівництву [3, с. 20].

Дотримання вказаних принципів є базою для формування внутрішньої етики кожного співробітника ФБР, що починає формуватися ще під час навчання в Академії ФБР. У відкритому доступі етичного кодексу (кодексу корпоративної культури ФБР) знайти практично неможливо, він належить до категорії секретних документів, що ще раз підкреслює той факт, що корпоративна етика ФБР має не декларативний характер, а є закритою системою норм для кожного співробітника. Окремі норми, що регулюють

¹¹ The FBI Academy is the world's premier learning and research center for law enforcement // Federal Bureau of Investigation : офіц. сайт. URL: <https://www.fbi.gov/how-we-investigate/training> (дата звернення: 26.04.2025).

порядок діяльності кожного підрозділу ФБР, а також права й обов'язки його співробітників, визначені внутрішнім кодексом ФБР [¹²]. Вказаний нормативний документ передбачає ряд правил та положень, що стосуються діяльності кожного окремого працівника ФБР, так й організації в цілому. Зокрема, можна зазначити наступні положення: працівник ФБР повинен здійснювати свою діяльність з повагою до інших учасників; кожному працівникові ФБР заборонено порушувати права та законні інтереси інших осіб зловживаючи своїм становищем; працівник спец служби повинен бути готовим взяти на себе більшу відповідальність, ніж це обумовлено специфікою роботи, проте чого вимагає ситуація у кожному взятому випадку; працівник ФБР повинен виконувати свою роботу неупереджено з дотриманням принципу верховенства права тощо [¹³].

Таким чином, можна зауважити, що корпоративна культура ФБР являє собою закрите цілісне утворення, що визначає відносини між самими співробітниками ФБР, їх цінності, місії та завдання під час виконання своїх професійних обов'язків. Корпоративна етика ФБР – це звід правил та норм, що базуються на загальній системі цінностей, які заклали підвалини для формування високого престижу роботи ФБР.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що для України під час реформування СБУ успішний досвід формування корпоративної етики на прикладі ФБР є вельми цінним, адже СБУ є відносно закритим органом, специфіка діяльності якого має режим секретності. Отже, корпоративна культура також повинна бути узгоджена зі специфікою його функціонування. Також доцільним було б розробити та затвердити звід правил і норм (етичний кодекс, кодекс корпоративної етики СБУ), який деталізував би особливості поведінки співробітників СБУ відповідно до її цінностей як органу, покликаного забезпечувати національну безпеку держави.

Список використаних джерел

¹² FBI Ethics And Integrity Program Policy Directive And Policy Guide 0754 DPG

¹³ FBI Ethics Pocket Guide. <https://vault.fbi.gov/fbi-ethics-pocketguide>

1. Чумаченко С. В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення національної безпеки України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2017. 212 с.
2. Богданов Р. І. Федеральне бюро розслідувань США та можливості використання його досвіду у діяльності Державного бюро розслідувань України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 3. С. 390–397. DOI: doi.org.
3. Фіглузі Ф. Система ФБР. Кодекс досконалості наймогутнішого відомства США / пер. з англ. О. Качала. Київ : Наш Формат, 2023. 200 с.

Олена Яужева,
молодший науковий співробітник
Національного університету цивільного
захисту України

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ – СИСТЕМИ І МЕТОДИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ. ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Штучний інтелект (ШІ) у системі освіти не лише забезпечує персоналізоване навчання, але й створює нові можливості для покращення якості та доступності освіти. Розглянемо ще кілька важливих переваг ШІ, які допомагають вдосконалити освітній процес.

Останніми роками сфера штучного інтелекту зазнала значного прогресу, завдяки чому з'явилася можливість виконання широкого спектру рутинних завдань. До них належать такі види діяльності, як перевірка тестів, оцінювання домашніх завдань і виконання адміністративних обов'язків. Це дає вчителям більше часу для безпосередньої роботи з учнями, сприяючи створенню більш інтерактивного та ефективного навчального середовища.

Збір та аналіз великих обсягів даних допомагає виявляти тенденції у навчанні учнів. ШІ може аналізувати результати тестів, взаємодію з навчальними матеріалами та інші аспекти навчального процесу, дозволяючи викладачам своєчасно коригувати методи викладання та забезпечувати більш ефективну підтримку учнів.

Платформи на основі ШІ, такі як навчальні програми і програми для вивчення мов, можуть адаптувати матеріал до рівня учня. Такі платформи

адаптують складність завдань відповідно до прогресу учня, дозволяючи кожному учневі розвиватися в темпі, що відповідає його індивідуальним здібностям, не хвилюючись, що він не зможе засвоїти матеріал або буде перевантажений [9, с. 142].

Штучний інтелект сприяє створенню інтерактивного, захоплюючого навчального досвіду. Наприклад, використання віртуальних лабораторій або симуляцій на основі ШІ дозволяє учням вивчати складні поняття завдяки практичному досвіду, що значно підвищує інтерес та мотивацію до навчання. Ігрові елементи, зокрема гейміфікація, допомагають перетворити навчання на захоплюючий процес.

Використання ШІ також допомагає зробити освіту більш доступною для студентів у віддалених чи недостатньо забезпечених районах. Наприклад, завдяки онлайн-платформам та навчальним додаткам на основі ШІ учні можуть отримувати високоякісну освіту навіть без фізичної присутності в класі.

Штучний інтелект надає нові можливості для навчання студентів з обмеженими можливостями, зокрема інструменти для сліпих та слабозорих людей (наприклад, голосові помічники чи програми, що перетворюють текст на мову). Крім того, для студентів з різними типами навчальних труднощів ШІ може забезпечити додаткові можливості для розвитку, завдяки адаптивним технологіям навчання, що допомагають долати бар'єри на шляху до навчальних досягнень [7, с. 118].

Використання ШІ в освіті дозволяє студентам не тільки засвоювати знання з традиційних предметів, але також розвивати навички, які є важливими в сучасному світі, такі як критичне мислення, цифрова грамотність та вирішення проблем у нових умовах. Віртуальні асистенти та симулятори дозволяють студентам розвивати навички, які будуть необхідні їм у майбутній професійній діяльності.

Завдяки інтеграції ШІ в дистанційне навчання, учні можуть отримувати підтримку, яка перевищує можливості традиційних платформ. Автоматизовані системи на основі ШІ можуть не тільки забезпечувати доступ до матеріалів, а й

давати миттєвий зворотний зв'язок, моніторити прогрес і пропонувати додаткові ресурси на основі слабких місць учнів.

Список використаних джерел

1. Як ШІ впливає на систему освіти. *Facer*. URL: www.facerua.com (дата звернення: 30.03.2026).
2. Карташова Л. А., Гуржій А. М., Шеремет Т. І., Пліш І. В. Цифрова адженда освіти України: основні аспекти. *Сучасні досягнення в науці та освіті* : зб. пр. XV Міжнар. наук. конф. (м. Нетанія, Ізраїль, 16–23 верес. 2020 р.). Хмельницький : ХНУ, 2020. С. 46–51.
3. Кіндратець О. Проблеми цифрової трансформації освіти. *Освіта як чинник формування креативних компетентностей в умовах цифрового суспільства* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 2019. С. 59–60.
4. Колеснікова І. В. Цифровізація освітнього процесу в закладі післядипломної педагогічної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 78. С. 117–120.
5. Концепція цифрової трансформації освіти і науки. 2021. URL: mon.gov.ua (дата звернення: 30.03.2026).
6. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності : Наказ МОН України від 2021 р. URL: mon.gov.ua (дата звернення: 30.03.2026).
7. Самохвалова І. Ю. Неформальна освіта в умовах дистанційного навчання. *Традиції та новації у сфері педагогіки та психології* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 5–6 лют. 2021 р.). Київ : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2021. С. 143–146.
8. Семеніхіна О. В., Юрченко А. О., Сбруєва А. А. та ін. Відкриті цифрові освітні ресурси в галузі ІТ: Кількісний аналіз. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 75, № 1. С. 331–348.
9. Трубачева С. Е., Мушка О. В., Замаскіна П. І. Особливості проєктування освітнього середовища в умовах цифровізації суспільства під час воєнного стану в Україні. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 4. С. 46–52.
10. Curaj A., Deca L., Pricopie R. European higher education area. Challenges for a new decade. Berlin : Springer, 2020. 651 p.

Надія Яхно,
здобувач вищої освіти Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник: Вадим Мальцев,
викладач кафедри протидії
кіберзлочинності навчально-наукового
інституту (ННІ) №4 Харківського
національного університету

ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Сучасні умови воєнного стану в Україні актуалізують проблему якісної підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони, здатних ефективно діяти в умовах підвищених ризиків, невизначеності та динамічної зміни безпекового середовища. Зростання кількості загроз, у тому числі гібридних, інформаційних та кібернетичних, вимагає від фахівців не лише ґрунтовних знань, але й сформованих практичних навичок, критичного мислення та психологічної стійкості.

Теоретико-методологічні засади професійної підготовки кадрів у сучасних умовах базуються на поєднанні кваліфікаційного, системного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів. Компетентнісний підхід передбачає формування інтегрованих результатів навчання, що включають знання, уміння, навички та ціннісні орієнтації, необхідні для ефективного виконання професійних обов'язків [1, с. 15]. Системний підхід дозволяє розглядати освітній процес як цілісну систему, яка функціонує в умовах впливу зовнішніх викликів та внутрішніх трансформацій.

Особливого значення набуває формування психологічної стійкості, готовності до дій в екстремальних умовах та здатності приймати оперативні рішення в ситуаціях підвищеної небезпеки. У зв'язку з цим важливим є включення до освітніх програм елементів психологічної підготовки, тренінгів зі стресостійкості та розвитку емоційного інтелекту.

Трансформація освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання передбачає впровадження гнучких моделей навчання, зокрема змішаного та дистанційного формату. Це забезпечує безперервність освіти навіть в умовах воєнних дій, переміщення здобувачів освіти або обмеженого доступу до матеріально-технічної бази. Водночас важливим залишається збереження належного рівня практичної підготовки, що

є визначальним для майбутніх фахівців сектору безпеки і оборони.

Модернізація освітніх програм є ключовим напрямом розвитку системи підготовки кадрів. Вона передбачає оновлення змісту навчальних дисциплін із урахуванням сучасних безпекових викликів, таких як кіберзагрози, інформаційна війна, міжнародний тероризм та гібридні конфлікти. Освітній процес має бути орієнтований на практико-орієнтоване навчання, використання кейс-методів, аналіз реальних ситуацій та формування навичок прийняття рішень [2, с. 42].

Важливим аспектом є впровадження міждисциплінарного підходу, що передбачає інтеграцію знань із різних галузей – права, психології, управління та інформаційних технологій. Це сприяє формуванню комплексного бачення професійної діяльності та підвищує ефективність підготовки фахівців.

Інноваційні педагогічні технології відіграють провідну роль у підвищенні якості освітнього процесу. До них належать імітаційні технології, тренінгові методи, проєктне навчання, кейс-метод та використання цифрових платформ. Такі технології дозволяють максимально наблизити процес навчання до реальних умов професійної діяльності та сприяють формуванню практичних компетентностей [3, с. 22].

Цифровізація освіти відкриває нові можливості для підготовки кадрів сектору безпеки і оборони. Використання інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує доступ до сучасних освітніх ресурсів, інтерактивних навчальних матеріалів та сприяє ефективній організації освітнього процесу навіть в умовах обмежень.

Науково-дослідна діяльність є важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців. Вона сприяє розвитку аналітичного мислення, навичок роботи з інформацією, здатності до самостійного пошуку рішень та обґрунтування власної позиції [4, с. 88].

Важливим напрямом є розвиток міжнародного партнерства та інтеграція європейського досвіду у систему підготовки кадрів. Це сприяє гармонізації освітніх стандартів, підвищенню якості освіти та впровадженню сучасних

підходів до навчання . Участь у міжнародних програмах, академічна мобільність та обмін досвідом дозволяють адаптувати найкращі світові практики до національної системи освіти.

Окремої уваги потребує розвиток інституту наставництва як ефективного інструменту професійного становлення молодих фахівців. Наставництво забезпечує передачу практичного досвіду, сприяє формуванню професійних цінностей та допомагає адаптуватися до умов службової діяльності. У воєнний час роль наставника значно зростає, оскільки він виступає не лише джерелом знань, але й фактором психологічної підтримки [6, с. 102].

Таким чином, інноваційна трансформація системи професійної підготовки кадрів сектору безпеки і оборони є комплексним процесом, що охоплює оновлення методологічних засад, модернізацію освітніх програм, впровадження сучасних педагогічних технологій, розвиток наукової діяльності, міжнародного співробітництва та інститут наставництва. Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню ефективності підготовки фахівців та зміцненню національної безпеки держави в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання: теоретико-методологічні засади. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 11.03.2026).
3. Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України : Указ Президента України від 14.03.2021 № 121/2021. URL: president.gov.ua (дата звернення: 08.03.2026).
4. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні: сучасні виклики. Київ : Грамота, 2020. 320 с.
5. Ничкало Н. Г. Професійна освіта в умовах глобалізації. Київ : Вища школа, 2016. 340 с.
6. Сисоєва С. О. Педагогічні технології у сучасній освіті. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 256 с.

Андрій Небитов

*доктор юридичних наук, професор,
Національна поліція України*

Дмитро Тичина

доктор юридичних наук, професор,

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ В ПРАВООХОРОННІЙ СФЕРІ ЗА УМОВ РЕФОРМИ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканність і безпека проголошується найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав та свобод людини – головним обов'язком держави [1]. Водночас Стратегія національної безпеки України (2020) визнала стрімке погіршення криміногенної ситуації національною загрозою, що спричинена зростанням рівня злочинності, воєнними діями, наслідком чого стала беззахисність громадян від злочинних посягань [2].

Злочинність загрожує правам і свободам, законним інтересам людей, суспільства та держави, а сучасна модель глобалізації уможливила поширення міжнародного тероризму та міжнародної злочинності, зокрема у кіберпросторі, наркоторгівлі, торгівлі людьми, релігійного та ідеологічного фундаменталізму та екстремізму, підживлюваного з-за кордону сепаратизму, нелегальної міграції, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, розповсюдження зброї масового ураження тощо. Спеціальні служби іноземних держав, насамперед РФ, продовжують розвідувально-підбивну діяльність проти України, намагаються підживлювати сепаратистські настрої, використовують організовані злочинні угруповання і корумпованих посадових осіб, прагнуть зміцнити інфраструктуру впливу [2]. Такі негативні процеси вимагають від держави концентрації зусиль, виваженості дій та витримки у прийнятті рішень. Юридична освіта не може бути осторонь таких процесів, які відбуваються в державі, а інституції сектору безпеки, зокрема правоохоронні органи мають не допустити антидержавних проявів.

Безперечно, вища освіта, професіоналізм – ці питання постають на чолі гуманітарної політики всіх провідних країн світу, адже висококваліфіковані фахівці зумовлюють стабільність економіки та розквіт держави. І це не суто український феномен. Ситуація в країнах близького та далекого зарубіжжя

свідчить, що внутрішній спокій в державі можна зберегти настільки, наскільки професійно готова до цього поліція. Реалії сьогодення висувають нові вимоги до знань, умінь та індивідуальних якостей персоналу сектору безпеки, особливо – керівників різного рівня. Сучасні системи управління орієнтовані насамперед на підвищення професійного й особистісного рівня, розвиток загальних і спеціальних компетентностей працівників та максимального їх використання у сфері професійної діяльності в інтересах суспільства і держави.

Більше того, відповідно до Кіотської декларації щодо розширення можливостей попередження злочинів, кримінального правосуддя та верховенства права (Чотирнадцятий Конгрес ООН із запобігання злочинності та кримінального судочинства, Кіото, Японія, 2021 р.) головною метою боротьби зі злочинністю є визначення її закономірностей, виникнення і функціонування, розкриття можливостей суспільства щодо її попередження, адже на початку ХХІ ст. головним завданням усіх наукових розробок має стати зміцнення теорії з практичною діяльністю, надання останній більшої наукової обґрунтованості, надійних засобів удосконалення. Таке завдання безпосередньо стосується й юридичної освіти та науки [3].

Тому, у межах реалізації Плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України (2023 р.), відомчі заклади вищої освіти послідовно здійснюють заходи спрямовані на усебічне вирішення комплексу питань, пов'язаних із пошуком адекватних відповідей на нагальні кримінальні загрози, в умовах трансформації. Зокрема, упровадження прозорого управління людськими ресурсами з дотриманням принципів гендерної рівності, за якого добір і кар'єрне зростання співробітників органів правопорядку здійснюються на основі їх професійних компетентностей/заслуг і доброчесності (розроблення стратегії роботи з кадрами (HRM Strategy) в органах правопорядку з акцентом на таких сферах, як відбір і добір персоналу, адаптація, моделі компетенцій, звіт з оцінки ефективності праці з урахуванням навантаження, професійне навчання і розвиток кар'єри, внутрішні комунікації; упровадження механізму оцінки ефективності працівників (добори, оцінювання

якості роботи) органів правопорядку із залученням зовнішніх членів атестаційних комісій або зовнішніх незалежних спостерігачів (представників міжнародних партнерів з розвитку чи делегованих експертів); включення до програм підготовки навчальних курсів, тренінгів з питань запобігання і протидії корупції, доброчесності та професійної етики та ін. [4].

Відтак, вивчення спеціальних дисциплін (кримінальне право, кримінологія, кримінальний процес, криміналістика, оперативно-розшукова діяльність та ін.) є важливими складовими професійної підготовки не лише юристів, а й спеціалістів, які безпосередньо приймають участь у боротьбі зі злочинністю (соціологи, психологи, економісти, педагоги та інші категорії фахівців). Юридичними знаннями кримінального блоку мають володіти працівники органів системи МВС (Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Національна гвардія України, Державна міграційна служба України, Головний сервісний центр), а також інших правоохоронних інституцій – Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України та ін. Без уміння оперувати сучасними юридичними знаннями неможливо розробляти та здійснювати заходи запобігання, виявлення та припинення кримінальних правопорушень, розслідувати кримінальні правопорушення у межах кримінальних проваджень, максимально використовувати апробований досвід іноземних країн, міжнародно-правові акти, зважаючи на воєнний і транснаціональний характер злочинності.

Як відзначає В. І. Шаkun: «...у таких умовах, мають вивчатися і враховуватися надбання та досвід світової кримінології, різних вітчизняних і зарубіжних шкіл і теорій. Кримінологія та юридична наука загалом повинні помітніше сприяти тому, щоб серед головних критеріїв цивілізованості та демократичності трансформаційних процесів в Україні чільне місце посіли правові цінності та задоволеність людини станом правопорядку і правоохорони, законністю засобів і методів їх забезпечення, захищеністю громадян від

протиправних посягань. Прикро, що за часів незалежності в Україні вивчення кримінології навіть у провідній навчальних закладах зведено фактично до мінімуму. Припинили існували кафедри кримінології в Університетах та інших навчальних закладах традиційно-орієнтованих на підготовку фахівців для органів кримінальної юстиції» [5].

Цілком підтримуючи державну політику у сфері вищої освіти, перспективи реформаторського курсу, спрямованого на якісне оновлення змісту національної системи освіти, наближення її потенціалу до сучасних світових стандартів, в науково-академічному середовищі та й практиками неодноразово висловлювались застереження з приводу радикального, а інколи й помилкового реформування сектору вищої освіти за спеціальністю D8 «Право», зокрема:

(1) обмеження права на здобуття юридичної освіти представниками сектору безпеки, які виконують відповідальні, доленосні для всієї країни завдання із захисту прав та свобод членів українського суспільства. У такому ракурсі, ігнорування Державного класифікатора юридичних професій не варто оминати або, ще гірше, ігнорувати. У радикально налаштованих авторів сучасної освітньої реформи немає відповіді на принципове питання – чому один правоохоронний орган повинен мати висококваліфікованих фахівців для роботи у галузі права (прокуратура), а решта (Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Національна поліція України, Служба безпеки України, Бюро економічної безпеки), які також є правоохоронними органами, повинні користуватися іншими освітніми стандартами;

(2) втрати іміджовості професії правоохоронця, особливо працівників слідчого апарату, що викликає серйозне занепокоєння. Тут варто наголосити, що з початком досудового розслідування злочинів, учинених в умовах збройного конфлікту на території України та по відношенню до її громадян, правова регламентація процесуального статусу слідчого, його роль у змагальному кримінальному провадженні істотно підвищилися. Слідчі підрозділи залучаються до заходів, необхідних для забезпечення захисту

безпеки населення та інтересів держави, документують та здійснюють досудове розслідування у кримінальних провадженнях за фактами порушення держави-агресора норм міжнародного гуманітарного права та національного законодавства. За офіційними даними, саме на слідчих Національної поліції України припадає найвагоміша частина (понад 95 %) усіх кримінальних проваджень, від якості розслідування яких залежить доля десятків та сотень тисяч потерпілих від насильства, шахрайства тощо [6]. Сьогодні важливе місце посідає підготовка слідчих як професіоналів, яка залежить від: (а) вихідного рівня обізнаності, з яким особа була призначена на посаду та набула кримінальної процесуальної компетенції слідчого, а також (б) професійного рівня, який був набутий слідчим у результаті роботи, підвищення кваліфікації. Покращення такої роботи вбачається шляхом професійного відбору та вдосконалення всієї системи навчання у закладах вищої освіти системи МВС України, підвищення кваліфікації самими слідчими та поліпшення безпосередньої їх роботи, підвищення рівня вимог до якості збору матеріалів, що мають доказове та інше значення у кримінальному провадженні, спадкоємність в роботі, нетерпимість до порушення законності та проявів безпринципності, неухильне виявлення, аналіз та обговорення всіх порушень, що допускаються у слідчій практиці.

(3) Концепція розвитку (реформування) юридичної освіти [7], запропонована до громадського обговорення, спрямована на розв'язання невідповідності змісту юридичної освіти і якості підготовки в правничих школах сучасним вимогам ринку праці та викликам, що стоять перед сучасним демократичним суспільством, глобальним тенденціям розвитку та завданням професійної діяльності правників у різних сферах діяльності. Однак, залишені поза увагою питання якості надання освітніх послуг у цільових сферах, зокрема й правоохоронній, а також у галузі права непрофільними освітніми закладами.

Таким чином, в умовах сьогодення із розумінням сприймаються труднощі та особливості сучасного етапу реалізації освітньої реформи в правоохоронній сфері з огляду на нестачу кваліфікованих кадрів й системні кризові явища

зумовлені воєнними діями. Разом з цим, висловлюємо сподівання на незмінність реформаторського курсу національної системи вищої освіти у напрямі забезпечення національної безпеки, обґрунтованість й виваженість законодавчих рішень, які б отримали підтримку в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zatverdiv-strategiyu-nacionalnoyi-bezpek-63577>
3. Кіотська декларація щодо розширення можливостей попередження злочинів, кримінального правосуддя та верховенства права: на шляху до виконання Програми сталого розвитку до 2030 року : прийнята 14 Конгресом ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя (Кіото, Японія, 7–12 берез. 2021 р.). Нью-Йорк : ООН, 2021. 22 с. URL: <https://bit.ly/31njfxd>
4. План заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.08.2024 р. № 792-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-2024-%D1%80#Text>
5. Шаkun В. І. Толерантне ставлення суспільства до злочинності – це, скоріше за все, прояв його небезпечної хвороби...». Юридичний вісник України. № 6 (1540), 16–31 берез. 2025 р. URL: <https://yvu.com.ua/vasyl-shakun-tolerantne-stavlennya-suspilstva-do-zlochynnosti-tse-skorishe-za-vse-proyav-jogo-nebezpechnoyi-hvoroby/>
6. Кримінальна ситуація в Україні в умовах війни: основні тенденції. 2023 рік: монографія / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Г. Кулик, І. В. Наумова та ін.;

за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. Г. Вербенського. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2024. 306 с.

7. Концепція розвитку юридичної освіти. *Міністерство освіти і науки.*

URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/koncepciya-vdoskonalennya-pravnichoyi-yuridichnoyi-osviti-dlya-fahovoyi-pidgotovki-pravnika>

Юлія Мороз

*кандидат юридичних наук,
Державний податковий університет*

ВПЛИВ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ПОДАТКОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Тіньова економіка залишається однією з ключових загроз податковій безпеці України, оскільки безпосередньо впливає на наповнення бюджетів усіх рівнів, стабільність фінансової системи та спроможність держави виконувати свої соціальні й оборонні функції. Її поширення зумовлює звуження офіційної податкової бази, зростання обсягів ухилення від оподаткування, викривлення конкурентного середовища та формування паралельних фінансових потоків, що не контролюються державою. У цьому контексті детінізація господарської діяльності, повернення незаконно виведених активів до легального обігу та забезпечення прозорості фінансових операцій виступають визначальними напрямками зміцнення податкової безпеки.

Зростання тіньового сектору економіки та криміналізація господарських процесів стримують розвиток ринкових відносин, підривають податкову дисципліну та формують системні ризики для національних інтересів і фінансової стабільності держави. Тіньова економіка фактично становить неконтрольовану сферу виробництва, розподілу, обміну й споживання товарно-матеріальних цінностей, у межах якої економічні відносини приховуються від органів державного управління та самоврядування. В економіко-правовому аспекті вона охоплює не лише корисливі економічні злочини, а й незлочинні корисливі правопорушення та правомірну, але невраховану або невідконтрольовану державі економічну діяльність [1, с. 92–93]. Такий підхід дозволяє розглядати тіньову економіку як багатовимірне явище, що має

безпосередній фіскальний вимір через втрати бюджету та недоотримання податкових надходжень.

Історично тіньова економіка в Україні трансформувалася від криміналізованого явища у сфері економічних відносин до складної системи соціально-економічних процесів перехідного періоду до ринкової економіки [2, с. 76]. Відповідно до принципів системності, тіньову економіку доцільно розглядати як цілісну систему, дослідження якої потребує застосування системного підходу. Узагальнення наукових позицій [3, с. 142] дає підстави виокремити її системні властивості: взаємодію з офіційною економікою через легальні господарюючі структури та інститути держави; структурованість, що забезпечує стійкість внутрішніх зв'язків; ієрархічність із чітким підпорядкуванням елементів; здатність до самоорганізації, розвитку та інтеграції у світові економічні зв'язки, зокрема через функціонування офшорних компаній [4, с. 84–85]. Саме ці властивості зумовлюють її стійкість до фіскального контролю та створюють додаткові загрози податковій безпеці.

Особливо небезпечним для податкової системи є процес тінізації небанківського фінансового сектору, що супроводжується низьким рівнем інформаційної прозорості на ринках фінансових послуг. Неповне розкриття інформації фінансовими установами щодо вартості та умов надання послуг, а також маніпулювання споживачами даними про власний фінансовий стан сприяють ухиленню від оподаткування та мінімізації податкових зобов'язань. Низький рівень фінансової грамотності населення, підтверджений соціологічними дослідженнями [5, с. 11], у поєднанні з перекладанням ризиків на споживачів формує недовіру до фінансових інститутів і стимулює використання неформальних фінансових механізмів, що послаблює податкову дисципліну.

Запобігання негативному впливу тіньової економіки на податкову безпеку потребує розвитку платіжної інфраструктури та вдосконалення регулювання переказу коштів, зокрема забезпечення легалізації діяльності небанківських фінансових установ шляхом їх реєстрації; встановлення чітких вимог до

капіталізації та структури власності; запровадження ефективних механізмів контролю за прозорістю розрахунків.

Тіньовий небанківський фінансовий сектор є проявом кризи державного управління, що характеризується дисфункційністю регуляторних механізмів, розбалансованістю інституційних зв'язків та неспроможністю ефективно контролювати фінансові процеси [6]. В умовах олігархічної моделі господарювання, заснованої на взаємозв'язках між корумпованими посадовцями та бізнесом, формується «паралельна» система фінансових відносин, у межах якої відбувається організоване ухилення від оподаткування, корпоратизація тіньових схем і їх часткова легітимізація.

Таким чином, тіньова економіка чинить комплексний деструктивний вплив на податкову безпеку України, зумовлюючи втрати бюджетних ресурсів, деформацію конкурентного середовища, зниження довіри до фінансових інститутів та формування стійких механізмів ухилення від сплати податків, що потребує системного, інституційно скоординованого та фінансово-правового реагування держави.

Список використаних джерел

1. Зянько В. В. Тіньові доходи та шляхи їх зменшення в Україні. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2008. № 1. С. 92–93.
2. Засанська О. В. Теоретичні основи боротьби з тіньовою економікою. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 5. С. 76–84.
3. Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. О. М. Джужі. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. 368 с.
4. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації: монографія / за ред. З. С. Варналія. Київ: Вид-во НІСД, 2016. 576 с.
5. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. доп. / Т. А. Тищук, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванов. Київ: НІСД, 2015. 96 с.
6. Буга Г. С. Забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні: адміністративно-правові засади : монографія. Одеса : Гельветика, 2022. 404 с.